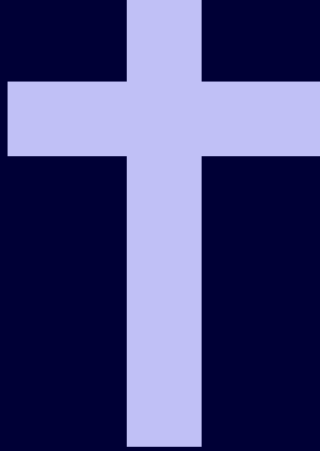

Fulfulfe Burkina,
Dewtere Laamdo
Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2

Contents

Matta	1
Marku	37
Lukka	60
Yuhanna	96
Golle Nulaa6e	123
Romankoo6e	157
1 Korintunkoo6e	172
2 Korintunkoo6e	187
Galaatiyankoo6e	197
Efesunkoo6e	202
Filipiyankoo6e	207
Koloosiyankoo6e	211
1 Tesaloniyanankoo6e	215
2 Tesaloniyanankoo6e	219
1 Timote	221
2 Timote	225
Tiitu	228
Filemon	230
Ibraninkoo6e	231
Yaakuuba	242
1 Piyeer	246
2 Piyeer	250
1 Yuhanna	253
2 Yuhanna	257
3 Yuhanna	258
Yahuuda	259
Bangingol	261

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

*Haala maamiraaፎ Iisaa
(Lukka 3.23-38)*

¹ Inan binndi kollooji inde maamiraaፎ Iisaa Almasiihu, dimaado ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaፎ muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been ngoni ፎe o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.

Naasuuna rimi Salmon.
⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.
Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.
Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.
⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.
Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.
Yotam rimi Akas.

Akas rimi Hesekiya.
¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaፎ muudum.

Dum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooፎe njaalanoo, njaaraa Baabiila.

¹² Caggal ፎe njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.

Seyaltiyel rimi Sorobabel.
¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.

Abiihudu rimi Eliyakim.
Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.

Akim rimi Eliyuda.
¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.

Eliyasar rimi Mattan.
Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuui sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Ila e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooፎe konanoo njaaraa Baabiila ndeen fu, wo jamaanuui sappo e nay hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooፎe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo jamaanuui sappo e nay hawrata.

*Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)*

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaፎፎanaado Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawde Ruuhu Ceniido.

¹⁹ Yuusufi kaፎፎando mo oon wo neddo ponnditiido, yidaa semtinde mo, anniyake fiirtude kaፎፎal ngaal e suuraare.

²⁰ Nde o miilotonoo dum ndeen, maleyka Joomiraado wari to makko ley koydol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ፎanjude Mariyama, sabo ፎinngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri.

²¹ O rima biddo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimፎe makko e hak-keeki muፎፎen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima biddo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamdo ina wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraado wi'iri dum noon. O ፎanji Mariyama,

²⁵ ammaa o wondaay e muudum faa rimi biddo gorko. Yuusufi inndiri biddo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

¹ Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettugal, ngari Urusaliima.

² Nde ፎe ngarnoo ndeen, ፎe mbi'i:

—Toy kaananke Alhuudiyankooፎe di-maado joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko ፎangii lettugal, min ngarii sujidande mo.

* 1:21 Innde **Iisaa** ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraado wo kisinoowo». † 1:23 Esaaya 7.14.

³Nde Hirudus kaananke oon nannoo d̄um fu, huli, kam e yimbe Urusaliima fuu.

⁴O noddi hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta been fuu, o yami d̄um'en toy Amasiihu oon jeyi rimeede.

⁵Be njaabii mo, 6e mbi'i:
–Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:

⁶«Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawde deen.

Sabo ardotoodo yuuran e maada, garoowo faa dura yimbe am, Is-
raa'iilankoo6e.»*

⁷Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal been e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo.

⁸Caggal d̄uum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

–Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.

⁹Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali d̄uum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardii 6e yaade. Nde ardii 6e faa nde yottii do cukalel ngeel woni doon, de nde darii.

¹⁰Ko 6e nji'i hoodere ndeen d̄uum, 6e ceyii seyo manngo sanne.

¹¹Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e leydi, 6e kujidani ngel. Be njaltini gineeji ma66e, 6e teddirini ngel kanje e sii uurdi mbelndi e dakke uurde bi'eteede miiri.

¹²Caggal d̄uum, Laamdo gongini 6e ley koydol taa 6e njeccoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

¹³Nde jom'en anndal been ndillunoo fu, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koydol, wi'i d̄um:

–Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, ndoggaa njahaa Misira. Keddoda toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

¹⁴Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira.

¹⁵O heddi toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi noddii 6iyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaabe Baytilaama

¹⁶Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal been njambake d̄um ndeen, tikki sanne.

O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e dakkol muudum fuu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duubi didi. O wadii d̄um fodde wakkatiiji di jom'en anndal been kokki mo diin.

¹⁷Noon haala ka annabi Yeremiya haal-
noo kaan tabitiri nde wi'unoo:

¹⁸«Wullaango nanaama ley wuro Rama,
bojji e uumaali duuddi:

Rahiina[‡] ina woya cukaloy muudum,
ja6aay 6erndem waaltinee, sabo koy
keddaaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

¹⁹Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koydol,

²⁰wi'i d̄um:

–Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, njeccodon leydi Israa'iila, sabo yidunoo6e warude suka oon been maayii.

²¹Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel, 6e kooti leydi Israa'iila.

²²Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koydol faa o yehi leydi Galili.

²³O hodowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon d̄um laatorii faa ko annabaabe mbi'unoo d̄uum tabita: «O wi'ete Nasaraatu-
ujo.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

¹E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootalgal batisima 6angi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

²–Tuubee, sabo laamu Laamdo 6adake.

³Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo,
nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,

ndartinee dati makko!»*

⁴Yaayaa ina 6ornii kaddungal canyiraangal leebi geeloodi, ina ha66ii ka66orgol nguru. Nyaamdu makko wo ba66atti e njuumndi ladde.

⁵Yimbe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko.

⁶I6e kaalta hakkeeki ma66e, de Yaayaa ina loota 6e lootalgal batisima[†] ley gooruwol Urdun.

⁷Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heew6e na ngara faa lootee lootalgal batisima d̄uum, o wi'i d̄um'en:

* 2:6 Mika 5.1. † 2:15 Hoseya 11.1. ‡ 2:18 **Rahiina** woni jom suudu Yaakuuba mo yimbe Israa'iila njogorii hono inna mu66en. § 2:18 Yeremiya 31.15. * 3:3 Esaaya 40.3. † 3:6 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, lootalgal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

—Onon 6i66e bolle! Moy sappani on ndogon tikkere Laamdo waroore?

⁸Ngollee gollleeji kawrooji e tuubugol.

⁹Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraa6e Ibrahiima. Sabo mido wi'a on: Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laatoo 6i66e Ibrahiima!

¹⁰Joonin, jammberere yeptaama faa soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa 6i66e lobbu6e, soppete, faddee ley yiite.

¹¹Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam 6uri kam baawde. Mi fotay fay fortude dum pade muudum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniido e yiite.

¹²O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaba. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan dum yiite nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima (Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

¹³Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota dum lootagal batisima.

¹⁴Ammay Yaayaa muuyi salaade dum, wi'i mo:

—Aan haani lootude kam. De noy ngar-dataa to am, miin, faa mi loote?

¹⁵Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Accu dum laatoroo noon joonin, sabo noon kaanden hi66inirde ko dartii fuu.

Ndeen o ja6i.

¹⁶Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam daam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamdo ina jippo hono wuugaandu, ina wara dow makko.

¹⁷Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa (Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

¹Wakkati oon, Ruuhu Laamdo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.

²Iisaa wadi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal duum, o yolbi.

³Ndeen, Jarribotoodo oon battitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, yamir kaaye de laatoo nyaamdu.

⁴De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata. Ko neddo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵Caggal duum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni

mo dow to 6uri toowde e suudu dewal mawndu,

⁶wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum nyab6e e juude mu66en taa koynyal maa fyoo e hayre.»†

⁷Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja mu66en,

⁹wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a sujidanii kam.

¹⁰Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

¹¹Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili (Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

¹²Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili.

¹³Ammay o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro dakkiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

¹⁴Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

¹⁵«Leydi Jabulon e leydi Naftali

dow laawol jahoowol maayo manngo, caggal Urdun,

ley leydi Galili,

joonnde yim6e 6e nganaa Alhudiya'en,

¹⁶yim6e won6e e nimre

nji'ii annoora mawdo.

Wuur6e e ley leydi ni66undi nimre maayde, annoora yaynanii dum'en.»*

¹⁷Gilla ndeen, Iisaa fuddi waajaade ina wi'a:

—Tuubee, sabo laamu Laamdo 6adake.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e (Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)

¹⁸Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraa6e dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andire. I6e padda filiiji ma66e ley maayo ngoon. Wo 6e nanngoo6e liyyi.

¹⁹Iisaa wi'i 6e:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoo6e yim6e.

²⁰Wakkati oon 6e njoppi filiiji ma66e diin, 6e njokki mo.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3. † 4:6 Jabuura 91.11-12. ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16. § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13. * 4:16 Esaaya 8.23-9.1.

²¹ O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaḅe dīdo woḅḅe, Yaakuuba e Yuhanna, ḅiḅḅe Jebede. Kam'en e baaba muḅḅen Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina filiiji muḅḅen. O noddī dūm'en.

²² Wakkati oon pay, ḅe njoppi laana kaan, ḅe njoppi baabiḅe du, ḅe njokki mo.

*No Iisaa waajorii e no selliniri yimḅe
(Lukka 6.17-19)*

²³ Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waa-joo e ley cuudi maḅḅe baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.

²⁴ Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimḅe na ngadda nyawḅe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Woḅḅe wo wonduḅe e ginnaaji, woḅḅe jom'en dabitabiije, woḅḅe du wo jom'en ḅalli-mbaatudi. O danni dūm'en.

²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo ḅe yuuruḅe Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewdo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaaḅe muudum ḅeen ḅattitii dūm.

² O fuddi waajaade ḅe, o wi'i:

³ —Barke woodanii annditinḅe yonkiiji muḅḅen ina lokkiḅi, sabo kamḅe njeji laamu Laamdo.

⁴ Barke woodanii suniḅe, sabo Laamdo waalinan ḅerde muḅḅen.

⁵ Barke woodanii leeyinkiniḅe, sabo kamḅe ndonata adunaaru.

⁶ Barke woodanii filotoḅe fonnditaare hono no yolbuḅe e domduḅe pilortoo neema,

sabo ḅe kaaran, ḅe domḅitan.

⁷ Barke woodanii yurmotoḅe, sabo Laamdo yurmoto ḅe.

⁸ Barke woodanii laaḅuḅe ḅerde, sabo ḅe nji'an Laamdo.

⁹ Barke woodanii waddooḅe jam, sabo ḅe noddirte ḅiḅḅe Laamdo.

¹⁰ Barke woodanii torraaḅe saabe fonnditaare, sabo kamḅe njeji laamu Laamdo.

¹¹ Barke woodanii on si yimḅe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaaḅe artiḅe on ḅeen torriira.

Haala lamdam e annoora

(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

¹³ —Onon, wo on lamdam adunaaru ndu. Ammaa si lamdam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? Dam nafataa fay huunde! Dam faddete yaasin, yimḅe njaaaḅa dam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngal-luure nyibaande dow waamnde waawaa suudaade.

¹⁵ Fay gooto huḅḅataa lampal, de hippa dūm kaakol. Ko wadata dey, ḅilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu.

¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimḅe, faa nji'a galleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

¹⁷ —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaaḅe. Mi waraay faa mi itta dūm. Mi warii faa mi hiḅḅina dūm.

¹⁸ Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay toḅḅel maa masel tosataake ley Tawreeta faa dūm fuu dūm tabita.

¹⁹ Dum le, boofudo ko ḅuri fuu famduḅe e jamirooje deen, de janngini woḅḅe faa ngada noon, joomum laatoto burdo famduḅe e laamu Laamdo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini woḅḅe ngada noon, joomum laatoto mawdo e laamu Laamdo.

²⁰ Sabo mido haalana on: si on ḅuraay jannginoḅe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamdo.

Haala tikkere

²¹ —On nanii maamiraaḅe meeden ḅeen mbi'anooma: «Taa wadu war-hoore, gadudo war-hoore fuu ina haani sareede.»*

²² Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muudum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muudum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiḅido, ina haani naatude yiite jahannama.

²³ Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti,

²⁴ njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaafunduroawaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

²⁵ Si a haḅii e goddo, de odon njaada sariya fu, karodaa ndewritaa e joomum fadde moodon yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de uddedaa e kasu.

²⁶ Goonga kaalanammi on: abada a wur-tataako si a yoḅaay ko ndewetedaa dūm faa laaḅi.

* 5:21 Wurtagal 20.13. † 5:27 Wurtagal 20.14.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa wadu jeenu!»[†]

28 Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum.

29 Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paddaa nde to woddi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahan-nama.

30 Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paddaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

31 —Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»[‡]

32 Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo on wadii mo jeenoowo. Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraabe meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraado.»[§]

34 Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo.

35 Taa kunorodon leydi, sabo wo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo.

36 Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol.

37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haala yomnitagol

(Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere yomni-torte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»^{*}

39 Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fuu, acca dum feenya gere nano oon du.

40 Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du.

41 Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu kilooji didi.

42 Si goddo njarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fuu, taa salana dum.

Haala yidugol waybe

(Lukka 6.27-28, 32-36)

43 —On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanya ganyo ma.»

44 Miin kaa mido wi'a on: njidee waybe on, ndu'anodon torroobe on.

45 Worrude hono noon hollata wo on 6i66e Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bon6e, noon du o fudinirta nge dow moyyu6e. No o tomnirta dow fonnditi6e, noon du o tomnirta dow oonyi6e.

46 Si yidu6e on tan njidoton, mbarjaari ndiye ke6oton? Fay nanngoobe lampo been du ina ngadira noon!

47 Si sakiraabe moodon tan njowtoton, dume senndi on e wob6e? Fay heefere6e been ina ngadira noon!

48 Ndelle, laatodon hi66u6e, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli oon hi66iri ni.

6*No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe*

1 —Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yim6e nji'a on. Si on ngadii dum fuu, on ke6ataa mbarjaari to Baaba moodon gondo dow kammuuli on.

2 Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yim6e nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yim6e mana dum'en. Goonga kaalanammi on, 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

3 Aan kaa, si ada itta jakka fuu, taa nano maa faama ko nyaamo maa wadata.

4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudii, de Baabiraado maa ji'oowo ko suudii oon yo6e.

Haala du'aare

(Lukka 11.2-4)

5 —Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kam6e, i6e njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de 6e ngada du'aare yalla yim6e fuu ina nji'a 6e. Goonga kaalanammi on, 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

6 Onon kaa, nde ndu'otodon fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de njaarodon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suudii oon, yo6an on.

7 Si odon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji 6oli di ngalaa nafaa hono no yim6e 6e andaa Laamdo been ngadata ni. I6e miilii Laamdo jaabanto 6e si 6e kebbinii haala.

8 Taa nyemmbitee 6e, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaajadon gilla on nyaagaaki dum.

9 Onon le, inan no ndu'ortodon: Baaba amin gondo dow kammuuli,

‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3.

* 5:38 Wurtagol 21.24, Lewinkoo6e 24.20.

innde maa laatoo seniinde.

¹⁰ Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

¹¹ Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

¹² Njaafonodaa min hakkeeki amin, hono no min njaafortoo wadoo6e min hakkeeki ni.

¹³ Taa accu min njarribee, ammaa hisin min e Bondo oon.

[Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndelle, si on njaafake wadoo6e on hakkeeki, Baaba moodon gondoo dow kammuuli oon du yaafoto on.

¹⁵ Ammaa si on njaafataako toonyiife on, Baaba moodon oon du yaafataako hakkeeki moodon.

Haala suumayeere

¹⁶ –Si on cuumake, taa njurminkinee hono munaafiki'en been: 6e balinto, yalla yim6e fuu ina anndita 6e suumiife. Goonga kaalanammi on: 6e kebi mbarjaari mab6e faa timmi.

¹⁷ Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa,

¹⁸ taa paamina yim6e a cuumiido. Baaba maada gondoo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'owoo ko ngadudaa e suuraare oon, yobete.

Haala jawdi dow kammu (Lukka 12.33-34)

¹⁹ –Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonnata, do wuy6e kelata gampuuje de mbujja.

²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do wuy6e kelataa gampuuje sakko mbujja.

²¹ Sabo do jawdi maa woni fuu, doon bernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre (Lukka 11.34-36)

²² –Gite ngoni lampal banndu. Si gite maa ina mboodi, banndu maa fuu heewan annoora.

²³ Ammaa si de mboodaa, banndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata banndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamdo (Lukka 16.13, 12.22-31)

²⁴ –Fay gooto waawaa gollande joomi-
raabe dido, sabo joomum wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa ka66u-ko'u wona e moodon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa balli moodon du ka66u on ko'e e ko bornotodon. Sabo nguurndam ina buri nyaamdu, banndu du ina buri kotal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji di: di aawataa, di tayataa, di ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondoo dow kammuuli oon ina nyaamna di. Onon le, wanaa odon buri pooli teddude to wofdi?

²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko ha66i dum hoore?

²⁸ Ko wadi de kolte na ka66i on ko'e? Ndaaree pinnidiji ladde no di mawnirta: di ngollataa, di mottataa.

²⁹ Midoo haalana on: fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamdo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa bura noon, onon famdu6e hoolaare!

³¹ Ndelle, taa ko'e mon ka66oo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume bornotoden?»

³² Sabo kulle dee fuu wo ko yim6e 6e anndaa Laamdo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gondoo dow kammuuli oon ina anndi dum fuu idum tilsani on.

³³ Ndelle, pilodon laamu Laamdo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddi duum fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndelle, taa jaango ha66a on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muudum. Nyannde fuu, donngal muudum ina heyaa dum.

7

Haala feloore

(Lukka 6.37-38, 41-42)

¹ –Taa kiitee, on kiitataake.

² Sabo no kiitortodon wo66e, noon onon du kiitortodon. Katin du ko etiranton wo66e, wo duum etirantedon.

³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

⁴ Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngo!», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?

⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiidde maa laaban, faa kefaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njeccoto, di njata on. Taa cankitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaaban de.

* 6:13 Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

*No Laamdo hokkirta nyaariido dum
(Lukka 11.9-13)*

⁷ —Naaeree, on keʻan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

⁸ Sabo nyaariido fuu heʻan. Piliido fuu yiitan. Calmino fuu omtante.

⁹ Moy e moodon hokkata biyum hayre si nyaarake dum buuru?

¹⁰ Naa nyaaroo dum liingu de hokka dum mboddi?

¹¹ No mbonirɗon ni fuu, oɗon anndi no kokkirton ɗiɗɗe mon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka nyaariido mo fuu ko moyyi.

¹² Ndelle, ley huunde fuu, ngadane wɗɗe ko njiddon ɗe ngadana on. Sabo dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen njamiri.

*Haala dammbugal paadungal
(Lukka 13.24)*

¹³ —Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkoobe ngol been du ina keewi.

¹⁴ Ammaa dammbugal naatirgal nguurn-dam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina fillii, yiitooɗe dum du wo seeda.

*Haala lekki e ɗiɗɗe muudum
(Lukka 6.43-44)*

¹⁵ —Tinne e annabaabe fewreeɗe. Si ɗe ngarii to moodon fu, iɗe nga'i hono baali, de si goonga, wo ɗe cuuli jolbudi.

¹⁶ Golle maɗɗe annditirton ɗe hono no lekki annditirtee ɗiɗɗe muudum ni. Cabiije ɗorataake e ngi'eehi, yibbe du ɗorataake e nyakkaɗere.

¹⁷ Lekki lobbi fuu, wo ɗiɗɗe lobbuɗe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɗiɗɗe bonɗe rimata.

¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimude ɗiɗɗe bonɗe, woodi du lekki mbonki waawataa rimude ɗiɗɗe lobbuɗe.

¹⁹ Lekki fuu ki rimataa ɗiɗɗe lobbuɗe soppete, fadɗee e yiite.

²⁰ Ndelle, golle maɗɗe annditirton ɗe.

*No taalibaabe fewreeɗe carirtee
(Lukka 13.25-27)*

²¹ —Wanaa wi'ooɗe kam «Joomam, Joomam» ɗeen fuu naatata e laamu Laamdo. Ammaa wo wadoobe muuyɗe Baaba am gondo dow kammuuli oon, ɗeen ngoni naatooɗe.

²² Nyannde darngal, heewɗe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiiri kaayeeffiji keewɗi naa?»

²³ Ndeen mbi'ammi ɗe: «Abada mi anndaano on. Mbodɗee kam, onon wadoobe ko boni!»

*Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)*

²⁴ —Ndelle, neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokki di, nanndan e jom hakkillo nyiɗudo suudu muudum dow hayre.

²⁵ Yuwoonde tofi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaa, sabo ndu joyyinaama dow hayre.

²⁶ Ammaa neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokkaay di, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiɗudo suudu muudum dow nyaareendi.

²⁷ Yuwoonde tofi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

²⁸ Nde Iisaa tilinoo e haalaaji diin ndeen, jama'aaje deen kaaynaama sanne e waaju makko oon.

²⁹ Sabo o waajorake ɗe no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginooɗe maɗɗe Tawreeta.

8

*No Iisaa selliniri ceppindo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)*

¹ Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewɗo jokki dum.

² Wakkati oon, gorko ceppindo battitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannde kam faa mi laaba.

³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, daɗu.

Wakkati oon pay, gorko oon daɗi ceppam muudum, laabi.

⁴ Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

—Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɗe a dadii.

*No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe
(Lukka 7.1-10)*

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, nyaarii dum mballa, wi'i:

⁶ —Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

⁷ Iisaa wi'i mo:

—Mi waran, mi dannowa mo.

⁸ Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan.

⁹ Miin e hoore am, wo mi dawranaaɗo, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto maɗɗe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa nannoo dūm ndeen, dūm haaynii dūm sanne, wi'i jokkuፎ dūm ፎeen:
–Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto.

¹¹ Midō haalana on, heewፎe yuuran let-tugal e gorgal, njoododoo e Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ፎe nyaamda ley laamu Laamdo.

¹² Ammaa haannooፎe naatude laamu ፎeen, paddete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.

¹³ Caggal dūm, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiፎe oon:

–Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirdaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiፎe oon daፎi.

No Iisaa selliniri nyawፎe heewፎe

(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaaፎo.

¹⁵ Iisaa meemi junngo makko, de o daፎi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

¹⁶ Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimፎe heewፎe ፎe ginnaaji ngoni e muፎben. Kongol makko tan o riiwri ፎi, o danni nyawፎe ፎeen fuu.

¹⁷ Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo dūm tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden,

o ronndake nyawuuji meeden.»*

No yimፎe mbiiri njokkan Iisaa

(Lukka 9.57-62)

¹⁸ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina fiilii dūm ndeen, yamiri ፎe peyyita maayo ngoon.

¹⁹ Jannginoowo Tawreeta gooto ፎattii, wi'i mo:

–Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

²⁰ Iisaa wi'i mo:

–Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Nedፎo walaa fay nokku ፎo fukkina hoore muudum fowta.

²¹ Godፎo, jeyaaፎo e taalibaaፎe ፎeen, wi'i mo:

–Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

²² O jaabii oon, o wi'i:

–Jokkam, accu maayፎe uwa maayፎe muፎben.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu

(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

²³ Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaፎe muudum njokki dūm.

²⁴ Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii.

²⁵ Taalibaaፎe ፎeen ፎattii mo, pindini mo, iፎe mbi'a:

–Joomii amin, danna min! Inani miden kalka!

²⁶ O jaabii ፎe, o wi'i:

–Ko wadi de kuldōn? Onon famፎuፎe hoolaare!

Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempyye maayo ፎeen e semmbe. Dum fuu dūm deyyinii siw!

²⁷ Dum haaynii taalibaaፎe ፎeen! Iፎe mbi'a:

–Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina dōwtanoo dūm?

No Iisaa selliniri worፎe ፎido wonduፎe e ginnaaji

(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

²⁸ Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimፎe Gadara. Doon worፎe ፎido wonduፎe e ginnaaji njalti ley caabeje, kawri e makko. Iፎe nyannunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.

²⁹ Be keddi iፎe nduka iፎe mbi'a:

–Bii Laamdo, dume njiddaa wadude min? Yalla a warii ፎo faa torraa min, gilla wakkati podaaፎo oon yottaaki naa?

³⁰ Caggal girooji manngal ina dura ፎakkol doon.

³¹ Ginnaaji ፎiin njarii mo, mbi'i:

–Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e caggal girooji ngal.

³² O wi'i ፎi:

–Njehe!

Ginnaaji ፎiin njalti, naatowi e girooji ፎiin. Wakkati oon, caggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.

³³ Durooፎe ፎeen ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko wadi dūm fuu e kabaaru wondunoፎe e ginnaaji ፎeen du.

³⁴ Wakkati oon, yimፎe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ፎe nji'unoo mo ndeen, ፎe nyaagii mo o yalta leydi maፎፎe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo ፎanndu waatundu

(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimፎe ngaddani dūm gorko mo ፎanndu waatundu ina fukkinaa e daፎፎo. Nde o yi'unoo goondinal maፎፎe ngaal fu, o wi'i mo ፎanndu waatundu oon:

* 8:17 Esaaya 53.4. † 8:20 Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

—Binnigel am, sellin 6ernde maa. Hakkeeki maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannginoo6e Tawreeta yogaabe miilli e ko'e mu6ben: «Gorko o ina mbonkoo Laamdo!»

⁴ Iisaa faami miilooji ma66e, de wi'i 6e:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji bondi di e 6erde moodon?

⁵ Dume 6uri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeki makko njaafaama, naa wi'ude o um-moo, o yaha?

⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum.

⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamdo saabe ko hokki 6ii-Aadama baawde gaade nii de.

No Iisaa noddiri Matta jokka dum

(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteedo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngete. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngoo6e lampo heew6e e luttu6e wob6e ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko.

¹¹ Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaa6e makko 6een:

—Dume wadi de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngoo6e lampo e luttu6e wob6e?

¹² Iisaa nani dum, wi'i 6e:

—Wanaa celludo haajaa cawroowo. Wo nyawdo haajaa cawroowo.

¹³ Njehee, ekitee ko Dewtere Laamdo wi'i: «Wo yurmeende njidumi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabo mi waraay faa mi nodda dartii6e. Wo luttu6e ngarumi noddude.

Haala suumayeere

(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

¹⁴ Wakkati oon, taalibaa6e Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaa6e maa been kaa cumataako?

¹⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e 6angal ina mbaawi sunaade si 6arjudo ina wondi e mu6ben naa? Ammaa nyalaade ngaran de 6arjudo oon ittete hakkunde ma66e. E balde deen, 6e cuumoto.

¹⁶ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kad-dungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool 6eydoo.

¹⁷ Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiidfi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo

(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu wajjordu gooto yottii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

¹⁹ Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaa6e muudum.

²⁰ E ley yaadu ma66e, debbo gooto mo yiyam muudum taccataa ko wadata duufi sappo e didi, yuuri gafa Iisaa, meemi kamm-bol saaya muudum.

²¹ O wadii noon sabo o miilake e 6ernde makko: «Si mi hefii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.»

²² Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin 6ernde maa. Goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

²³ Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waa-jordu oon fu, yi'i fuufoo6e cereeli won6e to maaydo toon e yim6e heew6e woyoo6e.

²⁴ O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan.

De yim6e been njalnorii mo.

²⁵ Nde 6e njaltinanoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.

²⁶ Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe dido

²⁷ Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wum6e dido njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

²⁸ Nde o naatunoo suudu fu, wum6e been ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on naa?

'Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

²⁹ Wakkati oon, o meemi gite ma66e, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

³⁰ Wakkati oon fu, 6e mbumti. O gongini 6e, o wi'i 6e:

—Taa kaalanee dum fay gooto.

* 9:13 Hoseya 6.6.

³¹ Ammaa 6e njehe 6e caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaa6e been ndillan-noon oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdi.

³³ O riwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

–Hono dum yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en won6e doon mbi'i:

–Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yim6e 6e nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiiltoo e galluujje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuujje e male fuu.

³⁶ Ko o yi'i yim6e been duum, o yurmii dum'en sanne, sabo wo tampo6e, billiibe hono baali di ngalaa duroowo.

³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaa6e makko been:

–Gese benndude ina keewi, ammaa tayoo6e keewaa.

³⁸ Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayoo6e ley gese muudum deen.

10

No Iisaa suborii nulaa6e sappo e dido (Marku 3.13-19, Lukka 6.12-16)

¹ Iisaa noddii taalibaa6e muudum sappo e dido been, hokki dum'en baawde riwude ginnaaji e dannude sii nyawuujje e male fuu.

² Inan inde nulaa6e sappo e dido been: arano ma66e wo Simon bi'eteedo Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna minyum,

³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nann-goowo lampo oon, Yaakuuba 6ii Alfaa, kam e Tadde,

⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahu-uda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaa6e muudum sappo e dido been

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli 6e sappo e dido, wi'i 6e:

–Taa njehee to yim6e 6e nganaa Alhudiyanoo6e. Katin du taa naatee galluujje Samariya.

⁶ Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiibe hono baali majjudi.

⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamdo badake!»

⁸ Ndannon nyaw6e, ummintinon maay6e, ndannon seppin6e, ndiiwon ginnaaji. On

kefirii mooyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.

⁹ Taa kooyee kanje naa cardi naa buudi ley jibaaji moodon.

¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon doon faa nde ndilotton.

¹² Si odon naata ley galle, calminon.

¹³ Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon.

¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on nja66aaka naa on kettindanaaka fu, njalton to ma66e, pidodon sollaare ma66e wonnde e koyde mon.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyannde darngal, jukkungo wuro ngon buran ngo galluujje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji

(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ –Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du.

¹⁷ Tinnodon e yim6e been, sabo 6e njaaran on to carorde, 6e piyan on dorri ley cuudi ma66e baajordi.

¹⁸ On njaarete yeeso sarotoo6e e kaanankoo6e saabe am, faa laatanodon kam seede6e yeeso mu66en e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin.

¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmedon no kaaldoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon.

²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon.

²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran 6iyum. Bi66e ummanto saaraa6e mu66en, ngada faa 6e mba-ree.

²² Yim6e fuu mbanyon on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogga-nee wonnga. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo 6uraa moodibbom, maccudo du 6uraa joomum.

²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si 6e inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul

* 10:15 Sodoma e Gomoora wo galluujje didi de Laamdo halkii saabe heewgol luttii majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

mawdo ginnaaji» fu, tilay 6e inndiran on, onon yimbe wuro du noon.

*Haala kulol Laamdo
(Lukka 12.2-7)*

²⁶—Ndelle, taa kulee yimbe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko bangintaake.

²⁷Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi.

²⁸Taa kulee waroo6e banndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni baawdo halkude banndu e yonki fuu ley jahannama.

²⁹Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuudu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon.

³⁰Woodi onon, fay leebi ko'e mon fuu wo limaaɗi.

³¹Ndelle, taa kulee, sabo onon le, oɗon ɓuri pooli keewɗi teddude.

*Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimbe
(Lukka 12.8-9)*

³²Neddo fuu jaɓando kam yeeso yimbe, miin du, mi jaɓan dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

³³Ammaa caliido kam yeeso yimbe fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe

(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

³⁴—Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi.

³⁵Mi warii faa mi sennda gidɗo gorko e bammum, bidɗo debbo e inna mum, debbo ɓanjaado e esum debbo.

³⁶Koreeji neddo laatoto waybe dum.

³⁷Korsindo inna mum naa bammum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am.

³⁸Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†

³⁹Piliido heftude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

*Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)*

⁴⁰—Jaɓbiido on fuu jaɓɓake kam, jaɓbiido kam fuu jaɓɓake Nulɗo kam oon du.

⁴¹Jaɓbiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Jaɓbiido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heɓan mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin.

⁴²Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo ɓurdo famɗude e taalibaa6e am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaaajo am fu, waasataa heɓude mbarjaari muudum.

11

¹Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaa6e muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e waajowaade ley gallu-uje piilliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaa6e muudum to Iisaa

(Lukka 7.18-35)

²Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasiihu gollata, de o nuli taalibaa6e makko been to muudum.

³Be njehi 6e lamndii dum:

—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman godɗo?

⁴Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon:

⁵wumbe ina mbumta, bonnguu6e ina njaha e koyde mu66en, seppin6e ina cellinee, faadu6e ina paadita, maay6e ina ummintinee, talkaa6e du ina kaalanee Kabaaru Lobbo.

⁶Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷Nde nulaa6e Yaayaa been ndillannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

⁸Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayoobe wo ley galleeji kaanankoo6e tawette.

⁹Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Midɗo haalana on, imo ɓuri annabaajo.

¹⁰Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am mooyyinane laawol.»*

¹¹Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay ɓurdo Yaayaa lootoowo lootalag batisima† oon. Tawi le, ɓurdo famɗude ley laamu Laamdo oon na ɓuri mo teddude.

† **10:38** Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni. * **11:10**

Malakiya 3.1. † **11:11** Do wi'ete *lootalag batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalag tuubu* maa mutineede du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: *Yimbe na kaba dow laamu Laamdo e semmbe,*

jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

12 Gilla Yaayaa lootoowo lootalag batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de laawol muudum na tiidi. Nyangufe du na kabda e maggu.[‡]

13 Tawreeta Muusaa e annabaafe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.

14 Si odon njaaba haala ma66e, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon.

15 Jom nowru fuu nana.

16 Dume mbaawumi nanndinde yim6e jamaanu o? I6e nanndi e sukaa6e joodiife e taliyaaje luumo, na noddada yigiraa6e mu66en, na mbi'a:

17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotoodo, yarataa doro, de yim6e na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

19 Bii Neddoo du warii ina nyaama, ina yara, de yim6e na mbi'a: «Ndaar neddoo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nann-goobe lampo e luttu6e wo66e!» Ammaa ko hakkillo Laamdo gollata duum ina holla wo ngo goonga.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Lukka 10.13-15)*

20 Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o buri wadude kaayeeffijii e ley mubben deen, sabo won6e ley gure deen tuubaay. O wi'i:

21 –Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeeffijii gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete won6e toon 6een tuubiino law. Tawete 6e bornakeno tekke bootooji, 6e njoodakeno ley ndoondi faa 6e kolla 6e tuubii.

22 Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

23 Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maay6e. Sabo si kaayeeffijii gadanoodi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin.

24 Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa noddiri yim6e faa ke6a powtiri
(Lukka 10.21-22)*

25 Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

–Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de 6anginandaa de cukaloy.

26 Ayyo, noon jaati Baaba, sabo dum weli maa.

27 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi 6anginande.

28 Onnee tampu6e, ronndiife donje teddu6e, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

29 Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi dowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom 6ernde leeyunde, yonkiji moodon ke6an powtiri.

30 Sabo ko njamirammi on duum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

*Haala nyalaande fowteteende
(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)*

1 Wakkati oon, Iisaa e taalibaa6e muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaa6e makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka.

2 Nde Farisa'en 6een nji'unoo dum ndeen, ina mbi'a mo:

–Ndaaru, taalibaa6e maa 6een ina ngolla ko hadaa golleede nyalaande fowteteende!

3 O jaabii 6e, o wi'i:

–Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadiraabe muudum naa?

4 O naati e ley hukum ceniido, kanko e yaadiraabe makko, de 6e nyaami buuru cakkaado. Woodi, 6e ngalaano laawol nyaamude dum, almaami'en tan njeji nyaamude dum.

5 Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? I6e lutta yamiroore nyannde ndeen, de dum felataa 6e.

6 Mido wi'a on: ko buri suudu dewal mawndu ina do.

7 Si on paamiino ko haala Laamdo ka firirtata: «Yurmeende nijidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakonoo laa6u6e 6e.

8 Sabo Bii Neddoo kam jeyi nyannde fowteteende.

*No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)*

9 Iisaa dilli doon, naatowi suudu ma66e waajordu.

10 Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Won6e doon 6een ina piloo ko pelira Iisaa, de 6e yami dum:

–Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

11 O jaabii 6e, o wi'i:

–Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?

¹² Odon anndi neddo ina buri mbaalu do wodd! Ndelle, ina daganii wadande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

¹³ Caggal duum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddingo ngoon noon.

¹⁴ Farisa'en been njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yimbe heewbe njokki mo. O danni nyawbe ley mu66en fuu,

¹⁶ o sappani dum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.

¹⁷ Dum wadi faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

¹⁸ «Inan golloowo am mo cubiimi.

Mido horsini mo,

Imo wela bernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,
o gooyanan lenyi laawol fonnditaare.

¹⁹ O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

²⁰ O helataa fay yommbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum fandi

faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke mu66en dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wummi muumdiin waddaa to Iisaa, de danni dum faa na haala, na yi'a.

²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddii ina mbi'a:

—Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji ma66e, de wi'i be:

—Laamu fuu pecciingu ina ha6a, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina ha6a fu, heddataako.

²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muudum heddortoo?

²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku6e on been le, wo e baawde moy ndiiwrata di? Ndelle golleeji ma66e jaati ina kolla on ngaladaa e goonga!

²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom sembe faa teeta jawdi muudum, sanaa artoo ha66a joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yimbe ina mbaawi yaafeede hakkeji mu66en e mbonkaaji mu66en fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu yaafataake.

³² Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa neddo fuu kaaldo ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki annditirtee bi66e muudum

(Lukka 6.43-45)

³³ —Si lekki na woodi fu, bi66e muudum mboodan. Si lekki woodaa du, bi66e muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo bi66e mum annditirtee.

³⁴ Onon bi66e bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bonbe? Sabo ko heewi e ley bernde fu, wo duum hunnduko wurtinta.

³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta.

³⁶ Mido wi'a on: nyannde dargal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu.

³⁷ Sabo e haalaaji maada carirtedaa wo a ponnditiido maa a jukketeedo.

No Farisa'en pilorii maande

(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

³⁸ Caggal duum, janninoobe Tawreeta wo66e, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamdo nuli ma.

³⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

⁴⁰ Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi.

⁴¹ Nyannde dargal, wor6e Niniwe ummodoto e yimbe jamaanu o, kiitodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo wor6e Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burdo Yuunusa ina do!

* 12:21 Esaaya 42.1-4.

⁴² Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hordooore oon ummodoto e yimbe jamaanu o, hiitodoo e mu66en, de li6a d'um'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakki-lantaaku. Haya, burdo Suleymaana ina do!

*Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)*

⁴³ —Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu jootta, de ndu hebataa.

⁴⁴ Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama.

⁴⁵ Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde. Nii du yimbe jamaanu bondo o laatortoo.

*Minyiraa6e Iisaa e inna muudum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)*

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraa6e muudum wor6e njottii. Be ndarii yaasin, i6e njidi yi'ude mo.

⁴⁷ Goddo wi'i mo:
—Inan inna maa e minyiraa6e maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

⁴⁸ O jaabii neddo oon, o wi'i dum:
—Moy woni inna am? Beye ngoni minyiraa6e am?

⁴⁹ O sappii taalibaa6e makko 6een, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraa6e am.

⁵⁰ Sabo wo gadoowo muuyde Baaba am gondo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

*Banndol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)*

¹ Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo.

² Jama'aaje keewde ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yimbe 6een fuu ndarii to daande ndiyam daam.

³ O banndani 6e banndi keewdi. Imo wi'a:
—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cu6i ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaa. Ndi fudi law sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe pu'data. Kebbe deen mawni, filli ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fudi, ndi rimi: yoga 6eydake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

⁹ Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yimbe

(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Wakkati oon, taalibaa6e 6een battii Iisaa yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de ada haalirana yimbe banndi?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De kambe kaa, 6e kokkaaka dum.

¹² Sabo neddo fuu jogiido paamal* dow laamu Laamdo, 6eydante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum, teetete.

¹³ Dum wadi de mido haalirana 6e banndi, sabo i6e ndaara, de 6e nji'ataa, i6e kettindoo du, de 6e nanataa, 6e paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali duum tabitiri dow ma66e nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laa6a, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimbe lenyol ngol na njoori berde:
Be cukkii noppi ma66e,
6e mu66ii gite ma66e,
taa gite ma66e nji'a,
taa noppi ma66e nana,
taa hakkilooji ma66e paama,
taa 6e tuuba, de mi danna 6e.»†

¹⁶ Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon ina nji'a, noppi moodon du ina nana!

¹⁷ Goonga kaalanammi on: annabaa6e heew6e e fonnditi6e heew6e muuyiino yi'ude ko nji'oton duum, de 6e nji'aay. Be muuyiino nanude ko nanoton duum, de 6e nanaay.

*No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)*

¹⁸ —Ndele, kettindee maanaa banndol aawoowo ngol.

¹⁹ Neddo fuu nando haala laamu Laamdo de tawi faamaay dum, bondo oon waran, itta ko aawaa e bernde muudum. Kabaaru neddo oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol ndiin.

²⁰ Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool de ja66oroo ngol seyo wakkati oon.

²¹ Ammaa ngol walaa dadi e neddo oon. O nanngan ngol wakkati seeda tan. Nde 6illaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppan ngol wakkati gooto.

²² Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol

* 13:12 Paamaldo ina yaada e goondinal omtoowal 6ernde joomum faa ja6a goonga. † 13:15 Esaaya 6.9-10.

ngool, de ka66u-ko'u adunaaru e eytugol jawdi 6illa ngol, ngol laatoo dimarol.

²³ Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, 6een ngoni nanoo6e konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, 6e ndiman 6i66e: yoga hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wi'i: —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono gorko aawudo aawdi lobbiri ley ngesa muudum.

²⁵ Ammaa nde yim6e fuu daaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi hudo bonko e ley ngesa makko alkama ngan, de dilli.

²⁶ Nde aawdi ndiin fudunoo faa rimi fu, hudo bonko koon du 6angi.

²⁷ Maccu6e been njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawudaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy hudo koon yuuri?»

²⁸ O jaabii 6e, o wi'i: «Wo ganyo gomma wadi dum.» De maccu6e been yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min doofowa hudo koon naa?»

²⁹ Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «A'aa. Si odon doofa hudo bonko koon fu, hasii on doofidan e alkama oon du.

³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayoo6e been doofa ko tafon, 6e ngada ko ka66e faa ko wulee. Si 6e ngadii dum fuu, 6e taya alkama oon. Ndeen 6e kawrundura dum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel (Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wi'i: —Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, de aawi ley ngesa muudum.

³² Gabbel ngeel 6uri gabbe fuu famdude, ammaa si ngel fudii fu, ngel furan ledde sardine fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyifa cuudi mu66en e licce makki.

Banndol haala rabilla (Lukka 13.20-21)

³³ O banndani 6e banndol gonngol, o wi'i: —Laamu Laamdo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa banndanii jama'aje deen. Walaa fuu ko o haalani yim6e si wanaa e banndol.

³⁵ O wadirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi haaldanan 6e bannndi, mi haalanan 6e kulle cuudaade gilla adunaaru joyyinaaka.»[‡]

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yim6e 6een, naati ley suudu. Taalibaa6e muudum 6een 6attii dum, mbi'i dum:

—Fiirtan min banndol hudo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

—Aawdo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo.

³⁸ Ngesa ngan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo 6i66e laamu Laamdo. Hudo bonko koon wo 6i66e bondo oon.

³⁹ Ganyo aawdo hudo bonko oon wo Ibili-isa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayoo6e 6een wo maleyka'en.

⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirttee faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laartortoo.

⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta luttinoo6e wo66e e wadoo6e ko boni fuu e ley laamu muudum.

⁴² Be padda dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditii6e 6een njalbiran hono naange e ley laamu Baaba mu66en. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngan.

⁴⁵ Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye dime.

⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.

⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotoo6e liyyi 6een poodiri dum to daande ndiyam. Be njoodii i6e cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bondi diin du ina paddee.

⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laartortoo. Maleyka'en ngaran cennda bon6e e moyyu6e.

⁵⁰ Be padda bon6e 6een e ley yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami 6e, wi'i:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal duum, o wi'i 6e:

–Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamdo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiiddé e ley resirde muudum.

No Nasaraatunkooḅe calorii jaḅande Iisaa

(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi diin ndeen, dilli doon,

⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maḅḅe waajordu. Dum haaynii yimḅe hettindotooḅe ḅeen sanne, keddii ina mbi'a:

–Faa toy o heḅi hakkillo ngo? Noy o heḅiri baawḁe waḁude kaayefiiji di?

⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni ḅii cehoowo leddé oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaaku-uba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?

⁵⁶ Wanaa enen e minyiraaḅe makko rewḅe koddi? Ndelle, toy o heḅi ḁum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii ḅe salaade mo. Caggal ḁum, o wi'i ḅe:

–Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay doon kaayefiiji keewḁi sabo ḅe ngoondinaay dum.

14

No Yaayaa maayiri

(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.

² O wi'i gollooḅe makko:

–Dum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Dum waḁi de imo jogii baawḁe waḁude kaayefiiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nangee, haḅḅee, uddee ley kasu. O wadii ḁum saabe ḅebbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu.

⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

–Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa suusaano yimḅe ḅeen, sabo ḅe fuu iḅe njo-gorii Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ḅii Hirudiya ḅebbo wami yeeso noddaaḅe ḅeen. Hirudus weltii sanne,

⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ḅaarii ḁum.

⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i Hirudus:

–Waddanam do hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti ḅernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii ḁum e saabe noddaaḅe ḅeen, yamiri surbaajo oon hokkee ko ḅaarii ḁum.

¹⁰ O nuli godḁo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.

¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka ḅebbo oon. Kam du hokkowi nde inna muudum.

¹² Taalibaaḅe Yaayaa ḅeen ngari kooyi ḅanndu nduun, uwoyi. Caggal ḁum, ḅe njehi, ḅe kaalanowi Iisaa ko wadi ḁum.

No Iisaa nyaamniri worḅe ujunaaje njoyo

(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli doon, naati laana ndiyam. O fonndii nokku perwudḁo, kanko tan. Nde yimḅe nannoo ḁum fu, njalti e galluuje deen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo.

¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewḁo. O yurmii ḁum'en sanne, o danni nyawḅe wonḅe ley muḅḅen.

¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaaḅe ḅeen ḅattitii Iisaa, mbi'i ḁum:

–Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii ḅe, o wi'i:

–Fotaa ko ḅe njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee ḅe ko ḅe nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

–Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii.

¹⁸ O wi'i ḅe:

–Ngaddanee kam ḁum ga.

¹⁹ O yamiri yimḅe ḅeen njoodoo dow hudo. O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, de o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oon, o hokki taalibaaḅe ḅeen kokka jamaa oon.

²⁰ Be fuu ḅe nyaami faa ḅe kaari. Taalibaaḅe ḅeen kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

²¹ Nyaamuḅe ḅeen ina ngada hono worḅe ujunaaje njoyo ko waldaa e rewḅe e sukaaḅe.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde

(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaḅe ḅeen naata laana kaan, ardo peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon.

²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon.

²⁴ Ndeen tawi laana kaan woddowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piya ka, sabo ika hawra e henndu.

²⁵ Nde ḅadinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaaḅe ḅeen, imo yaha e koyde dow ndiyam daam.

²⁶ Ammaa nde 6e nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam daam fu, nesijji ma66e tayi, 6e mbi'i:

—Wo dum mbeelu!

Be mbaaydiri kulol.

²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i 6e:

—Cellinee berde mon! Wo miin. Taa kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam dam.

²⁹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam daam, ina fonndii to Iisaa.

³⁰ Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuddi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

³¹ Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamdufo goondinal. Ko wadi cikkitirfaa?

³² Caggal duum 6e dido fuu, 6e naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii.

³³ Ndeen taalibaa6e won6e ley laana kaan been kujidani mo, mbi'i:

—Tannyoral, aan woni Bii Laamdo!

No Iisaa selliniri nyaw6e ley leydi Genesaret

(Marku 6.53-56)

³⁴ Be peyyiti maayo ngoon, 6e njottii leydi Genesaret.

³⁵ Wor6e nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yim6e been ngaddani mo nyaw6e mu66en fuu.

³⁶ Be nyaagii mo o acca nyaw6e been meema fay si wo kommel saaya makko tan. Meemufo ngol du fuu dadii.

15

Haala al'aada maamiraabe

(Marku 7.1-13)

¹ Farisa'en e janginoo6e Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami dum, mbi'i:

² —Dume wadi de taalibaa6e maa been ina lotta al'adaaji maamiraabe meeden diin? Sabo 6e lootataa juude ma66e fadde ma66e e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Onon le, dume wadi de odon lotta yamiroore Laamdo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

⁴ Sabo Laamdo wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kudufo bammum naa inna mum, wareede laato jukkungo muudum.»‡

⁵ Ammaa onon le, odon mbi'a ina heya si neddo wi'i bammum naa inna mum: «Ko kaannoorni wallirde ma duum wo ngedu Laamdo».

⁶ Ko mbi'oton noon duum, odon kada yim6e teddinde saaraa6e mu66en katin. Hono noon tosirtan konngol Laamdo, faa njokkon al'aada moodon!

⁷ Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

⁸ «Laamdo wi'i:

Lenyol ngol ina teddina kam e kundude mu66en,
ammaa berde mu66en ina mboddi kam.

⁹ Ko 6e ndewata kam duum walaa nafaa fey. Si goonga, janndeeji di 6e njannginta diin
wo jamirooje yim6e tan.»§

Haala ko tuuninta neddo

(Marku 7.14-23)

¹⁰ Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i dum:

—Kettindee, paamee:

¹¹ wanaa ko naatata e hunnduko neddo duum tuuninta dum. Wo ko wurtootoo e hunnduko duum tuuninta dum.

¹² Wakkati oon, taalibaa6e been battitii mo, mbi'i mo:

—Yalla ada anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en been naa?

¹³ O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete.

¹⁴ Accee 6e. Wo 6e wum6e dowoo6e wum6e! Si bumdo dowii bumdo fu, 6e dido fuu 6e caaman ley luggere.

¹⁵ Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laa6anaay on naa?

¹⁷ On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin?

¹⁸ Ammaa ko wurtootoo e hunnduko duum e bernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta neddo.

¹⁹ Sabo e bernde neddo miilooji bondi e wadude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.

²⁰ Dum woni ko tuuninta neddo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neddo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa

(Marku 7.24-30)

²¹ Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

* 15:2 Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † 15:4 Wurtagol 20.12. ‡ 15:4

²² Debbo jeyaado Kanaana koduɗo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

²³ Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaaɓe makko been battitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

²⁴ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

²⁵ Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faddana dawaadi woodaa.

²⁷ Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom muɓɓen saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.

Wakkati oon jaati, giyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeeni waamnde, o joodii toon.

³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe wobɓe heewɓe. Be battini dum'en yeeso makko, de o danni ɓe.

³¹ Dum haaynii yimɓe been sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndadi, bonnguɓe ina njaha e koyde muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe been ina njetta Laamɗo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo (Marku 8.1-10)

³² Iisaa noddii taalibaaɓe muudum been, wi'i dum'en:

—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hantnden woni balde tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama. Mi yidaa yoppude ɓe ndilla tawee ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere liɓowan ɓe dow laawol.

³³ Taalibaaɓe makko been mbi'i mo:

—E ley ladde do toy keɓeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami ɓe, o wi'i:

—Buruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Jeddi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi.

³⁶ O hooyi buuruuje jeddi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamɗo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe been kokka dum jamaa oon.

³⁷ Be fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

³⁸ Nyaamuɓe been wo worɓe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

³⁹ Caggal Iisaa waynake yimɓe been, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɱaarorii kollee maande (Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo dum. Be ɱarii dum holla ɓe maande yuuroore dow kammu.

² O jaabii ɓe, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan.

³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toɓan. Oɗon mbaawi senndude alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji diin!

⁴ Wo jamaanu bonɗo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

Caggal duum, o yoppi ɓe doon, o dilli.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Marku 8.14-21)

⁵ Nde taalibaaɓe been peyyitannoo maayo ngon ndeen, tawi njeggiti yooɓaade buuru.

⁶ Iisaa wi'i ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaaɓe been ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njoobaaki buuru duum wadi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko ɓe kaalata duum, wi'i ɓe:

—Dume wadi de oɗon kaalda hakkunde moodon haala njoobaari buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruuje joy de peccanmi worɓe ujunaaje njoyo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeddi de peccanmi worɓe ujunaaje nayo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?

¹¹ Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaaɓe been paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru duum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta duum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu (Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko been, o wi'i:

—Moy yimɓe mbi'ata Bii Neddo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaabe 6een.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamdo buurdo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabo wanaa 6ii-Aadama anndini ma dum, wo Baaba am gondoo dow kammuuli oon anndini ma dum.

¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na firta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyi6ammi kawrital am goondin6e ngaal. Fay maayde e sembe laakara fuu walaa ko waawi e maggal.

¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kaduɗaa dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko nja6uɗaa dow leydi, ja6ete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaa6e muudum 6een taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagal muudum

(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaa6e muudum 6een ina tilsani dum yaha Urusaliima. Toon maw6e yim6e e hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde tata6erde ndeen o iirtoto.

²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi fe-lude mo e haalaaji makko diin, wi'i:

—Wo Laamdo reene Joomam! Dum hew-tataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Woddam aan Seydaani! Ada fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yim6e di yuuri!

No Iisaa jokkirtee

(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

²⁴ Caggal duum, o wi'i taalibaa6e makko 6een:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

²⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum fuu, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am fuu, heftan ki.

²⁶ Dume he6ude adunaaru ndu fuu nafata neddo, si mursii yonki muudum? Yalla

ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e ma-leyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii

(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraa6e dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e mu66en dow waamnde toownde.

² Doon alhaali makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora.

³ Inan, Muusaa e Iliyaasa 6angani 6e, ina kaalda e makko.

⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Si ada yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi 6e. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyan mo korsinmi, mo ceyor-toomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6een nannoo daande ndeen fu, kippi geese mu66en e leydi. Be kuli sanne.

⁷ Iisaa 6attitii, meemi 6e, wi'i:

—Ummee, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, 6e 6anti gite ma66e, de 6e nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, Iisaa sappani 6e, wi'i:

—Taa kaalanee fay gooto ko nji'udon duum faa wakkati nde Bii Neddo ummitii e hakkunde maay6e.

¹⁰ Caggal duum, taalibaa6e 6een yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de jannginoo6e Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.

¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de 6e annditaay dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono noon 6e torriira Bii Neddo oon du.

¹³ Ndeen taalibaa6e 6een paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta dum'en.

* 16:24 Ndaaree Matta 10.38.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma battitii mo, hofii yeeso makko,

¹⁵ wi'i:

—Joomam, yurma giyam gorko! O dabi-dabiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam.

¹⁶ Mi yaarii mo to taalibaa6e maa6a de 6e kunnngii dannude mo.

¹⁷ Iisaa battitii, wi'i:

—Hey yim6e jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

¹⁸ O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

¹⁹ Caggal duum, taalibaa6e been toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kunnngii riiwude ginnaaru nduun?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw do, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunnngataako wadude. [

²¹ *]

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

²² Caggal duum, Iisaa e taalibaa6e muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i 6e:

—Bii Neddo wattete e juude yim6e.

²³ Be mbaran dum, de nyannde tata6erde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaa6e been sanne.

Haala yobugol lampo suudu dewal mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngo6e lampo suudu dewal mawndu been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Yalla moodibbo moodon oon yobataa lampo suudu dewal mawndu naa?

²⁵ Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoba.

Ko Piyeer naati suudu nduun duum, fadde muudum he6ude haala, Iisaa wi'i:

—Simon, dume miilidaa? Kaanankoo6e adunaaru been, moy 6e ndoonyata? Moy 6e njomnotoo lampo? Bi66e laamu naa weer6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weer6e.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, bi66e laamu been wo rim6e, njobataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde berde yim6e been. Yahu to maayo toon, paddaa jammbuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi ki66inoowu lampo meeden. Ittaa dum, njobanowaa en, enen dido.

18

Haala burdo teddude ley laamu Laamdo (Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

¹ Wakkati oon, taalibaa6e been battitii Iisaa, yami dum, mbi'i:

—Moy 6uri teddude ley laamu Laamdo?

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso ma66e,

³ wi'i:

—Goonga kaalanammi on: sini on mbayl-itaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamdo.

⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni burdo teddude ley laamu Laamdo.

⁵ Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin ja66ii.

Haala ko luttinta yim6e

(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko 6uri moyyande joomum hayre teddunde ha66ee e daande mum, yoolee ley to 6uri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yim6e deen! Tilay kulle deen ngada, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurn-dam nduumiidam 6uri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a ki66udo.

⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurndam nduumiidam a dokko, 6uri moyyande ma diina paddedaa e yiite jahannama a ki66udo.

Bannadol haala mbaalu lallungu

(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy won6e dow kammuuli been, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a dum. [

* 17:21 E derejeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

* 18:11 E derejeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 11: Sabo hisinde lallube waddi Bii Neddo oon.

11 *]

12 Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filwoo majjangu nguun naa?

13 Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa bura capande jeenay e jeenay di lallaay diin.

14 Hono noon Baaba moodon gondof dow kammuuli on du yidiraa fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde saki-raabe

(Lukka 17.3)

15 –Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa.

16 Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimbe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimbe dido naa tato.»

17 Si o jabanaay ma, kaalanaa dum kawrital goondinbe ngaal. Si o salake jabande kawrital goondinbe ngaal, njo-gorodaa mo keefeero naa nanngoowo lampo.

18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kadudon dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njabudon dow leydi, jabete dow kammu.

19 Mido haalana on katin: si dido moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko njarotoo Laamdo fuu, Baaba am gondof dow kammuuli wadanan on ko njaridon duum.

20 Sabo nde dido naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, mido woni hakkunde mu66en doon.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

21 Ndeen Piyeer battitii Iisaa, yami dum:

–Joomam, si bannadam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade dum? Yalla kile jeddi naa?

22 Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa dum kile capande jeddi faa nde jeddi.

23 Iisaa beydi wi'i:

–Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke gooto anniido yamtude golloobe muudum nyamaande.

24 Nde o fuddunoo yamtude fu, o wadanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.

25 Gorko oon walaa ceede ko yoba mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiike e sukaa6e makko e ko o jogii fuu, faa yoba nyamaande ndeen.

26 Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii dum, wi'i: «Munyanam, mi yobete fuu!»

27 Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

28 Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiido dum ceede seeda. O nangi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yobam ceede am!»

29 Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!»

30 Ammaa o jabaay. O uddowi dum e kasu, faa do yobi nyamaande ndeen fuu.

31 Nde golloobe heddiibe been nji'unoo dum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi dum kaananke oon.

32 Ndeen, kaananke oon noddii golloowo oon, wi'i dum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginodaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu.

33 Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?»

34 Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotoobe, faa do o yobi nyamaande ndeen faa laabi.

Iisaa beydi, wi'i:

35 –Hono noon Baaba am gondof dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal (Marku 10.1-12)

1 Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Urdun.

2 Yimbe heew6e njokki mo. O danni toon nyaw6e mu66en.

3 Farisa'en w66e ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:

–Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

4 O jaabii, o wi'i:

–Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddoode Laamdo tagii 6e, wadii 6e gorko e debbo.

5 O wi'i: «Dum saabii de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum, 6e dido fuu 6e laatoo neddo gooto.»*

6 Nii woni 6e nganaa dido katin, 6e banndu wooturu. Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

7 Be yami mo, 6e mbi'i:

–Ndelle ko wadi de Musaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

8 O jaabii 6e, o wi'i:

–Wo saabe on yoor6e berde, duum wadi de Musaa hokki on laawol ceeron rew6e

* 19:5 Fuddoode 2.24.

moodon. Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.

⁹ Midó wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banjii debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaa6e makko 6een mbi'i mo:

–Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum 6uri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Wanaa yim6e fuu mbaawi ja6ude haala ka, sanaa 6e Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliliiji kadooji wor6e banjude ina ngoodi. Sabo wo66e ndimaama wo waatoraa6e. Wo66e wo soortaa6e. Wo66e du, kam'en kadi ko'e mu66en banjude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindinoore ndeen, wada nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

¹³ Caggal duum, wo66e ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anoo koy. Ammaa taalibaa6e 6een ndukani yim6e 6een.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

–Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaadee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy 6een njeyi laamu Laamdo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli doon.

Haala jokolle jom jawdi

(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami dum, wi'i:

–Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

–Ko wadi de lamnidadaa kam dow huunde lobbere? Laamdo tan woni lobbo! Si ada yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

–Jamirooje deye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

–Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,

¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidiraaw gondo maa no njidirdadaa hoore maa ni.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

–Midó haybi dum fuu. Dume heddi katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

–Si ada yidi hi66ude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede deen talkaa6e. Ndeen a he6an mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaa6e muudum 6een:

–Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi!

²⁴ Midó haalana on du: ngeelooba naata wudde battal 6uri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaa6e 6een nannoo haala kaan ndeen, dum haayinii dum'en sanne. I6e mbi'a:

–Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari 6e, o wi'i:

–Yim6e mbaawanaa dum, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

–Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wi'i 6e:

–Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e dido jokku6e kam 6ee du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa sakiraa6e mum wor6e e rew6e, naa inna mum, naa bammum, naa sukaa6e mum, naa gese mum saabe am fu, he6an ko 6uri dum kile hemre, katin du he6an nguurndam nduumiidam.

³⁰ Ammaa ardii6e heew6e laatoto gadaa6e. Gadaa6e heew6e du laatoto ardii6e.

20

Banndol haala golloo6e ley ngesa cabiije

¹ –Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya golloo6e ngolla ngesa muudum cabiije.

² O he6i golloo6e, o rewri e mu66en njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari 6e ngesa makko.

³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i wo66e ley luumo 6e ngalaa golle.

⁴ O wi'i 6e: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yo6an on ko haani yo6eede.»

⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.

⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi wo66e ina keddi to lumoo toon. O wi'i dum'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?»

⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i 6e: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaa.»

⁸ Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu golloo6e 6een de njo6aa dum'en. Artorodaa sakiti6e waddeede 6een, de cakitorodaa arti6e 6een.»

⁹ Waddaabe laasara been ngari, mono e mu66en fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹⁰ Artinoo6e been du ngari, cikki njobete ko buri dum. Ammaa kam'en du, mono e mu66en fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹¹ Nde 6e njobanoo dum ndeen, i6e nurnurta jom ngesa oon.

¹² I6e mbi'a: «Bee do seeda tan ngolli, de 6e ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!»

¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto ma66e, wi'i: «Neddo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa?»

¹⁴ Ndelle, ja6u njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokku-maami duum.

¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:
—Hono nii gadaabe laatorto ardiibe, ardiibe du laatoto gadaabe.

No Iisaa sapporii tataberde maayde muudum e iirtagol muudum
(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaa6e sappo e dido been ina yeeja, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini 6e feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta. Be caroo mo sariya maayde.

¹⁹ Be ngatta mo e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataberde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna 6i66e Jebede 6attini sukaa6e muudum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o njaroo dum huunde.

²¹ Iisaa wi'i mo:
—Dume njiddaa?
Debbo oon jaabii mo, wi'i:
—Mido yidi ngadaa faa 6i66e am wor6e dido 6e njoodoo dakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:
—On anndaa ko njarotodon. Yalla odon mbaawi yardude horde mettunde nde njar-dammi ndeen naa?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:
—Miden mbaawi.

²³ O wi'i 6e:
—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am,

wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo 6e Baaba am moyyinani been njeji.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddiibe been nannoo dum ndeen, 6ernani sakiraa6e dido been.

²⁵ Ndeen Iisaa noddi 6e fuu, wi'i 6e:
—Odon anndi laamiibe leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Maw6e been du ina kolla yim6e been baawde.

²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jiddo laataade teddu6o hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

²⁷ Katin du, jiddo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccudo moodon.

²⁸ Noon du, Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yim6e, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimdinooi heew6e.

No Iisaa selliniri wum6e dido
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e muudum njaltanoo Yeriko ndeen, jamaa keewdo jokki dum.

³⁰ Wum6e dido ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de 6e puddi yeewnaade, i6e mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!
³¹ Jamaa on jawani 6e, wi'i 6e ndeyyinoo. Ammaa 6e beydi yeewnaade i6e mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!
³² Iisaa darii, noddii 6e, wi'i:

—Dume njidufon mi wafana on?
³³ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.
³⁴ Iisaa yurmii 6e, meemi gite ma66e. Wakkati on pay, 6e mbumti. Ndeen 6e njokki dum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹ Ko Iisaa e taalibaa6e muudum 6adii Urusaliima duum, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaa6e dido,

² wi'i 6e:
—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina ka66ii. Ka66iton di, ngaddanon kam.

³ Si won ko goddo yami on e majjum, njaabodon dum joomii amin ina haajaa di, de nultiran di law.

⁴ Dum wadi faa ko annabaajo haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

⁵ «Mbi'ee yim6e ngalluure Siyona:
Ndaaree, inan kaananke moodon ina wara to moodon,
ina leeyinkinii, ina waddii mola,

gii mbaɗɗeteenga.»*

⁶ Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi ngadowi ko Iisaa yamiri ɗum'en.

⁷ Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji maɓɓe, de Iisaa waddii.

⁸ Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe kelti licce leɗɗe, mbeerti ɗe dow laawol ngool.

⁹ Jama'aaɓe gonɗe yeeso Iisaa ɗeen e jokkude caggal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

–Jettooɓe ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii garɗo e dow innde Joomiraado!† Jettooɓe ngoodanii Laamɗo faa dow kam-muuli!

¹⁰ Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngallu-ure ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:

–Gorko o wo moy?

¹¹ Jamaa oon jaabii:

–Wo annabi Iisaa, yuurudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riwi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccooɓe ceede e joodorde soottooɓe buugaali.

¹³ Ndeen o wi'i ɓe:

–Ley Binndi ɗiin Laamɗo wi'i: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare.»

Iisaa ɓeydi, wi'i:

–Onon kaa, oɗon ngada ndu «suudirdu yanooɓe!»‡

¹⁴ Wumɓe e bonnguuɓe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o danni ɗum'en.

¹⁵ Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen nji'ii kulle kaayniide ɗe o wadata. Be nani du sukaaɓe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

–Jettooɓe ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu ɗum metti ɓe.

¹⁶ Be mbi'i Iisaa:

–A nanii ko cukaloy koy mbi'ata ɗuum naa?

O wi'i ɓe:

–Mi nanii. Yalla abada on janngaay ɗum ɗo:

«A wadii faa kunndude sukaaɓe famarɓe e musinooɓe ina njette?»§

¹⁷ Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gilla fajiri Iisaa ina yecco ngalluure toon, tawi ina yolbi.

¹⁹ O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

–Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolonɗ.

²⁰ Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum fu, ɗum haaynii ɗum'en. Be yami Iisaa, ɓe mbi'i:

–Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

²¹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

–Goonga kaalanammi on: si oɗon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko ɓuri ko ngadumi yibbi ki ɗuum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.

²² Si oɗon ngoondini, ko ɗaaridon e ley du'aare fuu on keɓan ɗum.

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri

(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen battii mo, yami, mbi'i:

–Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

–Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.

²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?

Ndeen heddi iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:

–Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:

–Min anndaa.

Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:

–Haya miin du, mi haalantaa on baawde ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Bannɗol haala sakiraabe ɗiɗo

²⁸ Iisaa ɓeydi wi'i:

–Dume miilotoɗon e bannɗol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo. O battitii arandeejo oon, o wi' ɗum: «Binggel am, yahu gollo y hannden to ngesa cabiije toon.»

²⁹ Biɗɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal ɗuum, mimsiti yehi.

³⁰ Baabiiwo oon battitii ɗiɗaɓo oon, wi' ɗum ko wi'unoo arandeejo oon ɗuum. Oon

† 21:9 Jabuura 118.25-26. § 21:13 Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § 21:16 Jabuura 8.3.

kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa ya-haay.

³¹ Moy e ma66e wadi ko bammum muuyi duum?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: nanngoobe lampo e rewbe woykuruube been artoyto on naatude e laamu Laamdo.

³² Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nanngoobe lampo e rewbe woykuruube been ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

Banndol haala remoo6e bon6e
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

³³ —Kettindee banndol gonggol: neddo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere foosirde cabijam. O nyibi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal.

³⁴ Faa boreede cabiije yottii, de o neli golloo6e makko to remoo6e been toon, 6e ngaddanowa mo ngedu makko e 6i66e cabiije deen.

³⁵ Ammaa remoo6e been nanngi golloo6e makko been, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

³⁶ Jom ngesa oon neli e ma66e golloo6e bur6e arandee6e been heewude. Remoo6e been ngadi 6e no ngadunoo arandee6e been noon.

³⁷ De saktii o neli biyiiko gorko to ma66e, o wi'i: «Be njaagoto biyam oon.»

³⁸ Ammaa nde remoo6e been nji'unoo biyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en «O woni donoowo hoggo ngo. Nga-ree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!»

³⁹ Wakkati oon, 6e nanngi mo, 6e paddi mo to gada ngesa toon, 6e mbari mo.

⁴⁰ Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remoo6e been?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—O halkiran bon6e been no boniri. O halfinan ngesa ngaan remoo6e wo66e hokkoobe mo ngedu makko e 6i66e magga wakkati nga 6oraa.

⁴² Caggal duum, Iisaa wi'i 6e:

—Yalla on njangaay ko winndaa ley Bindi diin duum naa?

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon. Dum wo golle Joomiraado,

wo dum haaynde e jiiide meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo ittete e moodon, hokkee yim6e wafoo6e ko haani e maggu.

⁴⁴ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

⁴⁵ Nde hooree6e almaami'en e Farisa'en been nannoo bannndi makko diin, paamii wo kabaaru mu66en o bannndi.

⁴⁶ I6e piloo no 6e nanngira mo, ammaa 6e kulii yim6e, sabo yim6e been ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu bangal
(Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa bannndani 6e katin, wi'i 6e:

² —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke bannoowo biyum gorko, wadani dum neema bangal.

³ O neli maccu6e makko noddowa yim6e bangal ngaal, ammaa noddaa6e been calii warude.

⁴ O neli katin maccu6e wo66e, o wi'i dum'en: «Mbi'ee noddaa6e been nyaamdu nduun moyyiinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, 6e nootoo weltaare bangal nde.»

⁵ Ammaa noddaa6e been kiisaaki mo, naati haajuuji mu66en: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du luumooji muudum.

⁶ Heddi6e been nanngi maccu6e been, torri 6e, mbari 6e.

⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasi6e muudum mbarowi warube nulaa6e been, mbuli wuro mu66en.

⁸ Caggal duum, o wi'i maccu6e makko been: «Nyaamdu bangal nduun moyyiinaama, ammaa noddaa6e been kaandaa e nyaamude ndu.

⁹ Dum le, njehee dow laabi mawdi diin, noddon neddo fuu mo kawrudon wara nyaama nyaamdu bangal ndu.»

¹⁰ Maccu6e been njehi dow laabi diin, noddii yim6e 6e kawri toon fuu gilla e bon6e faa e moyyu6e faa galle jom bangal oon heewi yim6e.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaa6e been ndeen, o haynii gorko mo bornaaki kaddule bangal ngaal.

¹² O wi'i dum: «Neddo am, noy naatirdaa do tawi a bornaaki kaddule bangal?» De oon deyyinii.

¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i golloo6e been: «Ka66ee juude makko e koyde makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

¹⁴ Iisaa heddi na wi'a:

—Noddaa6e ina keewi ammaa su6aa6e ina pamdi.

Haala yobugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum.

* 21:42 Jabuura 118.22-23.

¹⁶ Be neli yoga e taalibaa6e ma66e e jokku6e Hirudus to Iisaa. Nulaa6e been mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante: afa jannginira laawol Laamdo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a burdintaa yim6e.

¹⁷ Ndelle, haalan min dume miilidaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

¹⁸ Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji ma66e bondi diin. O wi'i 6e:

—Onon munaafiki'en! Dume wadi de ofon tuufina kam?

¹⁹ Kollee kam mbuudu njo6eteengu lampo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu.

²⁰ O yami 6e, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni do?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i 6e:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²² Nde 6e nannoo jaabu oon fu, dum haayni 6e. Be celi mo, 6e ndilli.

Haala ummital maay6e

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

²³ E ley nyalooma oon, wo66e ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yedo66e ummital.

²⁴ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii he6aay bi6do, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa he6ana dum beyngu.»*

²⁵ Ina woodunoo hakkunde amin saki-
raabe wor6e njeddo. Arandeejo oon dewli,
maayi he6aay bi6do. Minyiiko hooyi debbo
oon.

²⁶ Kam du maayi he6aay bi6do. Tata6o
oon du jokki, faa 6e njeddo fuu 6e maayi.

²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du
maayi.

²⁸ Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo
been laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e fuu
6e ndewliino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—On woofu6e, sabo on anndaa Binndi
diin, on anndaa baawde Laamdo du.

³⁰ Sabo si maay6e ummitake, wor6e
banataa, rew6e banataake. Be laatoto hono
maleyka'en won6e dow kammu ni.

³¹ Woodi, e haala ummital maay6e, yalla
on njanngaay ko Laamdo wi'i on duum naa?
O wi'i:

³² «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo
Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo wo
Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju
makko oon fu, dum haayni dum'en sanne.

Haala yamiroore burnde fuu manngu

(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

³⁴ Nde Farisa'en been nannoo Iisaa
deyyinirii Saduki'en been e haala fu, 6e
kawriti.

³⁵ Gooto ma66e jannginoowo Tawreeta na
yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

³⁶ —Moodibbo, ndeye woni yamiroore
burnde fuu manngu e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e bernde
maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa
fuu.§

³⁸ Nde woni yamiroore arandeere,
burnde fuu manngu.

³⁹ Inan yamiroore dida6erde hono mayre:
«Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore
maa ni.»*

⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e
deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

Kabaaru Almasiihu e Daawda

(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

⁴¹ Ko Farisa'en been kawriti toon duum,
Iisaa yami 6e, wi'i:

⁴² —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo
o taan moy?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—O taan Daawda.

⁴³ O wi'i 6e:

—Ko Daawda haaliri baawde Ruuhu
duum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»?
Sabo o wi'i:

⁴⁴ «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa way6e ma.»†

⁴⁵ Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam».
Ndelle noy o laatortoo taanum?

⁴⁶ Be fuu 6e kunngii jaabaade mo faa'e.
Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay
yamude mo yamde godde katin.

23

*No Iisaa feliri jannginoo6e Tawreeta e
Farisa'en*

(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-
46)

¹ Ndeen, Iisaa haalani jama'aje deen e
taalibaa6e muudum been, wi'i:

² —Jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en been
kalfinaama njanngina Tawreeta Muusaa.

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5. † 22:32 Wurtagal 3.6. ‡ 22:32 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo ma66e duum, holli i6e mbuuri. § 22:37 Fillitagol Tawreeta 6.5. * 22:39 Lewinkoo6e 19.18. † 22:44 Jabuura 110.1.

³ Saabe duum, odon kaani jabande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle ma66e, sabo 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo duum.

⁴ Be ka66an donje teddude, 6e mbakkina yim6e, ammaa 6e njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa 6e mballa dum'en.

⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e nji'ee. Dum wadi de i6e ka66a talki mawdi, i6e njuutina bukki saayaaji ma66e faa ina ndaasoo.

⁶ I6e njidi joodorde burde teddude si 6e noddaama e nokkuuje nyaamdu teddude. I6e njidi joodorde burde teddude ley cuudi baajordi.

⁷ I6e njidi jowteede jowtaali teddui ley luumooji e noddireede «Moodibbo».

⁸ Ammaa onon kaa, taa nja6ee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakiraa6e.

⁹ Taa mbi'ee fay gooto «Baabiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiwo gooto tan njogidon, gon6o dow kammu oon.

¹⁰ Taa nja6ee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu.

¹¹ Bur6o teddude hakkunde moodon laa-too golloowo moodon.

¹² Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

¹³ Bone woodanii on onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon cokana yim6e dammbugal laamu Laam6o ngaal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [

¹⁴ †]

¹⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa ke6on tuubudo gooto. Si on kebii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

¹⁶ Bone woodanii on, onon wum6e dowoobe yim6e! Odon mbi'a: «Si ned6o hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo 6olum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.»

¹⁷ Majju6e, wum6e! Dume 6uri teddude: kanje oon naa suudu laa6inooru kanje oon nduun?

¹⁸ Odon mbi'a katin: «Si ned6o hunorake hirsirde ndeen fu wo 6olum, ammaa si hunorake sadaka gon6o dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.»

¹⁹ Wum6e! Dume 6uri teddude: sadaka oon naa hirsirde laa6inoore sadaka oon ndeen?

²⁰ Ndelle, ned6o fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.

²¹ Ned6o fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laam6o gon6o ley mayru oon.

²² Ned6o fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laam6o ngaal e Joodiido e maggal oon.

²³ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon ittana Laam6o jakka fay naanaa e haak-rooji moodon goddi, ammaa odon njee-boo ko 6uri fuu teddude e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi duum.

²⁴ Onon wum6e dowoobe yim6e! Si mbu-ubu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, de odon moda ngeelooba!

²⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.

²⁶ Farisanke bum6o! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laa6an.

²⁷ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow mu66en woodi, tawee ley mu66en ina heewi yi' e maay6e e ko tuuni fuu.

²⁸ Onon du, wo hono noon nanndudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditiibe, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaaere.

²⁹ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaabe, odon njardina caabeeje fonnditiibe wo66e.

³⁰ Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraa6e amin, min ndufi-dataano e ma66e yiyam annabaabe.»

³¹ Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on 6i66e warannoobe annabaabe been.

³² Ndelle, njottinee ko maamiraa6e moodon puddunoo!

³³ Onon bolle, 6i66e poosoke! Walaa fuu no ndadiron halkere jahannama.

³⁴ Dum wadi de mido nulda on annabaabe e jom'en hakkillo e jannginoobe. On mbaran wo66e ma66e, tonton wo66e ma66e, piyon wo66e ma66e dorri e ley cuudi mon

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude ned6o soowa bammum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mu66en e baabiraaku Laam6o. † **23:14** E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rew6e 6e goriraabe mu66en maayi, odon njuutina du'aawuuji moodon faa nanndinkinodon e lobbu6e. Saabe majjum, on ke6an jukkungo burngo fuu bonde.

baajordí, ndiiwon dùm'en hakkunde wuro e wuro.

³⁵ Njomnitaari yiyam fonnditiibe ndu-faadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki Jakariyaa bii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.

³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimbe jamaanu o!

*No Iisaa woyri yimbe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)*

³⁷ —Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaafe, ada warda nulaafe to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde biibe maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeele mum ni. De on njaabaay.

³⁸ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.

³⁹ Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaafe muudum battitii dum, kolli dum nyimngo ley galle mayru.

² O wi'i 6e:

—On nji'ii kujje de fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ Caggal duum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaafe muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i dum:

—Humpitin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Ndeente taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yimbe heew6e.

⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaafe e anniyaafe, ammaa taa kulee! Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere.

⁸ Dum kaa fuu wo hono fuddoode njatawere beynoowo ni.

⁹ Ndeen, yimbe njaaran on caredon faa torredon, mbaredon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am.

¹⁰ Wakkati oon, heew6e pergoto njoppa goondinal mu66en, ina njambundura, ina mbanyunduri.

¹¹ Annabaafe fewree6e heew6e bangan, kiila heew6e.

¹² Bonandaaji keewan faa njinggu yimbe heew6e buytoo.

¹³ Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu ke6a seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

*Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)*

¹⁵ —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum. Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.)

¹⁶ Ndeen, tawaafe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

¹⁷ Tawaado dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum.

¹⁸ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

¹⁹ Kay, debereedu'en e musintee6e njaran torra ley balde deen!

²⁰ Njaaree Laamdo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.

²¹ Sabo ndeen, torra mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muudum wadata abada katin.

²² Sini tawiino balde deen nda66indinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo ra66indinii de saabe subaafe muudum.

²³ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

²⁴ Sabo almasiihu'en fewree6e e annabaafe fewree6e bangowan, ngada maandeeji mawdi e kaayeeffiji faa majjina fay subaafe been, si na laatoo.

²⁵ Paamee wooda. Mi haalanii on gilla dum waraay.

²⁶ Si yimbe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si 6e mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.

²⁷ Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata.

* 24:15 Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † 24:15 Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

²⁸ To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

²⁹ –Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange niββan, lewru selan yaynude, koodde kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.[‡]

³⁰ Wakkati oon, maande Bii Neddo oon 6angan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. 'Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

³¹ Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e soββiire, kawrundura suβaaβe makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi
(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

³² Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, odoon anndi ndunngu βadake.

³³ Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon βadake, imo woni e dammbugal galle.

³⁴ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

³⁵ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo

(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

³⁶ –Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum, wanaa maleyka'en wonβe dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon.

³⁷ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Bii Neddo warii.

³⁸ E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yimβe ina nyaama, ina njara, ina 6anja, ina 6anje, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan.

³⁹ 'Be paamaay faa'e faa ilam tuufaandu daam wari, yooli βe fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatortoo.

⁴⁰ Wakkati oon, worβe dido tawdete ley ngesa. Gooto muββen hooyete, gooto du yoppee.

⁴¹ Rewβe dido undooβe tawete dow unirde. Gooto muββen hooyete, gooto du yoppee.

⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata.

⁴³ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yoppataano o naata suudu muudum.

⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniido e golloowo bondo

(Lukka 12.41-48)

⁴⁵ –Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini gollooβe muudum faa hokka dum'en nyaamdu muββen e wakkati kaando.

⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'ii ley βernde mum joomum βooyan wartaay,

⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraabe muudum gollooβe, ina nyaamda ina yarda e sulo-tooβe,

⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki.

⁵¹ Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde mu-naafiki'en. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.

25

Banndol haala surbaabe sappo

¹ –Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono surbaabe sappo hooyuβe fitillaaji muββen de njehi faa njabβowoo βanudo.*

² Njoyo maββe ngalaa hakkillo, njoyo maββe du ina ngoodi hakkillo.

³ 'Be ngalaa hakkillo been kooyi fitillaaji tawi njoobaaki nebbam.

⁴ Jom'en hakkillo been kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji muββen.

⁵ Nde βanudo oon jenggunoo waraay ndeen, βe fuu βe njoni, βe daanii.

⁶ Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan βanudo oon! Njaltee! Njabβowee mo!»

⁷ Ndeen surbaabe been fuu pini, ina moyyina fitillaaji muββen.

⁸ Surbaabe βe ngalaa hakkillo been mbi'i jom'en hakkillo been: «Njedee min nebbam moodon daam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»

⁹ Jom'en hakkillo been njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii dum heyataa en, en fuu. Njehee to sonnooβe, coodowon!»

¹⁰ Ko βe njehi faa βe coodowa nebbam dum, βanudo oon yottii. Segilinooβe been naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal ommbaa.

¹¹ Faa βooyi seeda, surbaabe heddiibe βe cegilaaki been ngarti, keddii ina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!»

[‡] 24:29 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

muudum, sabo kam'en ndammataa dum.

* 25:1 E al'aada Alhuudiyankooβe βanudo ina yaada e yigiraabe jom suudu

¹² Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa saktii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

*Bannol haala golloo6e tato
(Lukka 19.11-27)*

¹⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddii maccu6e mum, de halfini dum'en jawdi mum.

¹⁵ O halfini gooto ma66e mutakal kanje keme joy, godde keme didi, tata6o oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni,

¹⁶ kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, he6i mutakal keme joy godde.

¹⁷ Jom keme didi oon du wadi noon, tini kam du mutakal keme didi godde.

¹⁸ Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

¹⁹ Faa 6ooyi caggal majjum, joomii 6e oon warti, noddii 6e, faa ndaara hiisa ceede deen.

²⁰ Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.»

²¹ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

²² Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.»

²³ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

²⁴ Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido andunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrundura to a sarkaay aawdi.

²⁵ Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.»

²⁶ Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bondo, jaaydo! Ada andunoo mido taya ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi.

²⁷ Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoo6e buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii.

²⁸ Joonin, teetee mo mutakal hemre kanje oon, teekkon dum jom mutakal kanje keme joy oon.

²⁹ Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

³⁰ Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yim6e fuu

³¹ —Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu, joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal.

³² Yim6e adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o senna 6e hono no duroowo sennidirta baali e be'i ni:

³³ o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano.

³⁴ Ndeen Kaananke oon wi'ata won6e junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon 6e Baaba am barkini, nja6ee laamu mo nde-sanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu.

³⁵ Sabo mi yolbiino, de min nyaamni kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakono beero, de on nja66ake kam.

³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»

³⁷ E wakkati oon, fonnditi6e been njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domdi, de min njarni ma?»

³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min nja66ii ma, naa a koldo, de min koltini maa?

³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari ndaarude ma?»

⁴⁰ Kaananke oon jaaboto 6e wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e burdo famdude ley sakiraabe am been fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an won6e junngo makko nano been: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite dumiiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!

⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domdiino, de on njarnaay kam.

⁴³ Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»

⁴⁴ Ndeen, 6e njaaboto mo kam6e du, 6e mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi naa ada domdi naa ada weeri naa ada holi naa ada nyawi naa ada ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?»

⁴⁵ O jaaboto 6e, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e bur6e famdude 6ee do duum, wo miin woni on ngadanaay.»

⁴⁶ Ndeen, 6e njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditi6e been ke6a nguurndam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaa6e muudum 6een:

² —Odon anndi balde didi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neddo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

³ E wakkati oon, hooree6e almaami'en e mawbe Alhuudiyankoo6e been kawritowi galle Almaami Mawdo bi'eteedo Kayafas.

⁴ Be fuu 6e ndawridi faa 6e nanngira Iisaa hiila, 6e mbara dum.

⁵ Ammaa 6e mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yim6e muurta.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo ceppindo.

⁷ Debbo gomma battitii dum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum.

⁸ Nde taalibaa6e been nji'unoo dum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁹ Idam waawnoo sonneede ceede keewde, de ceede deen kokkee talkaa6e.

¹⁰ Iisaa faamii ko 6e kaalata duum, wi'i 6e:

—Ko wadi de odon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.

¹¹ Si goonga, talkaa6e ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

¹² O joorii nebbam uurdam dam dow banndu am faa o segilanoo kam uweede.

¹³ Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaa6e sappo e dido been, yehi to hooree6e almaami'en,

¹⁵ wi'i dum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?

Ndeen 6e njo6i mo buudi cardi capande tati.

¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaa6e muudum

(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkoo6e 11.23-25)

¹⁷ Nyalaande go'a6erde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaa6e been ngari, yami Iisaa, mbi'i dum:

—Toy njiddaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maami, mbi'on dum: «Moodibbo wi'i wakkati muudum yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol, kam e taalibaa6e muudum.»

¹⁹ Taalibaa6e been ngadi ko Iisaa yamiri dum'en, cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaa6e sappo e dido been faa 6e kiirto.

²¹ Nde 6e kiirtotonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Be cunii sanne, heddi i6e yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.

²⁴ Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey buri woodde e muudum.

²⁵ Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

²⁶ Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki taalibaa6e muudum 6een, wi'i:

—Nja6ee, nyaamee. Dum woni banndu am.

²⁷ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wi'i:

—Njaree, on fuu.

²⁸ Dum woni yiyam am tabintinooram amaana Laamdo. Dam rufete saabe heew6e faa hakkeejii mu66en njaafee.

²⁹ Mido haalana on: mi yarataa cabijam dam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

* **26:2 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum. † **26:30** Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimii Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dūm

(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

³¹ Wakkati oon, Iisaa wi'i 6e:

—Ley jemma o, on fuu on njoppa kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»[‡]

Iisaa 6eydi, wi'i:

³² —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi ar-toyto on Galili.

³³ Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

³⁵ Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e been fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane

(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

³⁶ Caggal dūm, Iisaa yottodii e ma66e nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i 6e:

—Njodee do, faa mi yaha mi wadowa du'aare.

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede dido been, 6ernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi.

³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomidee e am, kakkilen.

³⁹ O toowti seeda, o hippi yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laato, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa?

⁴¹ Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkiidi.

⁴² O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara dūm fu, muuyde maa laato.

⁴³ O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne.

⁴⁴ O yehi katin, o du'ii tata6erde hono no o du'orinoo ni.

⁴⁵ Caggal dūm, o warti to taalibaa6e been, o wi'i dūm'en:

—On daani, odon njoota naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttu6e.

⁴⁶ Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina 6attitii.

No Iisaa nanngiraa

(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴⁷ O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Wo 6e nulaa6e hooree6e almaami'en e maw6e Al-huudiyankoo6e.

⁴⁸ Jambotoodo mo oon hokkiino 6e filnde, wi'i:

—Mo mucchiimi fu, oon woni kanko. Nanngon dūm.

⁴⁹ Wakkati oon pay, Yahuuda 6attitii Iisaa, wi'i dūm:

—Foofoo Moodibbo!

O mucchi dūm.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa dūm.

Wakkati oon, 6e 6attitii Iisaa, 6e nanngi dūm, 6e tiigii dūm.

⁵¹ Gooto e wondu6e e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppo maccudo Almaami Mawdo, tawi nowru muudum.

⁵² Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreteedo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dūm.

⁵³ Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko 6uri konuui sappo e didi maleyka'en naa?

⁵⁴ Ammaa si dūm laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin dūm tabitirta? Di mbi'ii sanaa dūm laatoroo noon.

⁵⁵ E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu de-wal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam.

⁵⁶ Ammaa dūm fuu wadan faa Binndi annabaa6e diin tabita.

Ndeen, taalibaa6e been fuu njoppi mo, ndoggi.

No maw6e diina carorii Iisaa

(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Nanngu6e Iisaa been njaari dūm to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginoo6e Tawreeta e maw6e lenyol been kawritii toon.

⁵⁸ Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomo6e been faa o yi'a no dūm sakitortoo.

⁵⁹ Woodi, hooree6e almaami'en e jeyaa6e e waalde Saahii6e ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,

[‡] 26:31 Jakariyaa 13.7.

⁶⁰ de 6e kebaay. Fay ko heew6e ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baaw6o warude mo fuu walaa. Sakitii, wor6e d6do ngari,

⁶¹ mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi li6ude suudu dewal Laam6o, de o nyi6too ndu ley bal6e tati.

⁶² Almaami Maw6o oon ummii, wi'i Iisaa: Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yim6e 6e ceedante duum wo dume?

⁶³ Dum fuu imo deyyinii. Almaami Maw6o oon wi'i mo:

—Mid6o yamire e innde Laam6o buur6o, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laam6o oon.

⁶⁴ O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mid6o wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Ned6o ina joodii gere nyaamo Jom baaw6e oon. O warowan dow duule kammu.

⁶⁵ Haalaaji makko diin metti Almaami Maw6o oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laam6o! Walaa fuu ko kaajaraden seede6e katin! On narrii noppi moodon ko o mbonkii Laam6o duum.

⁶⁶ Dume miilidon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Imo haani wareede.

⁶⁷ Caggal duum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Wo66e ma66e ina peenya mo,

⁶⁸ ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e hor6e won6e doon battitii mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa duum.

⁷¹ Caggal duum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kor6o god6o yi'i mo, wi'i won6e doon 6een:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa 6ooyti seeda, darii6e doon 6een battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a gooto ma66e, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi.

⁷⁵ De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu

(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

¹ Gilla fajiri, hooree6e almaami'en e maw6e lenyol 6een fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.

² Be ka66i mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri

(Golle Nulaabe 1.18-19)

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capande tati diin to hooree6e almaami'en e maw6e lenyol 6een.

⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi 6oggol, waritowii.

⁶ Hooree6e almaami'en 6een kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiyiam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de 6e kooyi ceede deen, 6e coodi ngesa mahoowo loode, 6e ngadi nga caabeeje weer6e.

⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiyiam» faa hannden.

⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:

«Be kooyii buudi cardi capande tati, coggu mo yim6e Israa'iila kiisorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooree6e almaami'en e maw6e lenyol 6een pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde.

¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

—A nanataa ko 6e ceedante duum fuu naa?

¹⁴ Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteedo

(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

¹⁵ Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yim6e been kasu-ujo gooto mo njidi yoofaneede.

¹⁶ Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas.

¹⁷ E ley ko jamaa oon hawriti duum, Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

¹⁸ Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de 6e kokkitiri Iisaa.

¹⁹ Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Celaa gorko ponnditiido oon, sabo jemna hankin koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana 6e Barabas, de wara Iisaa.

²¹ Goforneer oon yamtindii 6e:

—Moy e dido been njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Barabas!

²² Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Ndelle, noy ngadammii Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²³ O yami 6e, o wi'i:

—Dume o wadi ko boni?

De 6e beydi yeewnaade semmbe, i6e mbi'a:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e been, o wi'i 6e:

—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiyyam gorko o. Wo onon dum woodani.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Yiyyam makko ina yowii dow amin, mi-nen e 6i66e amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yoofani 6e Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal duum, o hokkitiri dum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiibe njalnorii Iisaa

(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

²⁷ Sordaasiibe goforneer been njaari Iisaa to galle laamorde ley hu6eere toon. Be ngaddi fedde sordaasiibe been fuu piilii mo.

²⁸ Be 6orti mo kaddule makko, 6e 6orni mo saaya mbodeeha.†

²⁹ Caggal duum, 6e canyi taarde gi'e, 6e kippi e hoore makko, 6e ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen 6e koffii yeeso makko, i6e njalnoroo mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti dow makko, 6e kooyi loosol ngool i6e piya mo hoore.

³¹ Nde 6e tilinoo jalnoraade mo ndeen, 6e itti saaya kaan, 6e 6orni mo kaddule makko. Ndeen 6e njaari mo faa 6e tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

³² Nde 6e njaltannoo ngalluure ndeen fuu, 6e kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasiibe been ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njillunduraadam e kaankaangel faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde 6e tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, 6e pecciri kaddule makko cumnal.

³⁶ Caggal duum, 6e njoodii toon i6e ndooma mo.

³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, 6e takki dum do tiimtude hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KANANKE ALHUUDIYANKOO6E.

³⁸ Tawi du, yanoo6e dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁹ Yim6e faltotoo6e doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e mu66en,

⁴⁰ ina mbi'a:

—Aan li6oowo suudu dewal mawndu de nyi6too ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamdo, jippa leggal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooree6e almaami'en e janninginoo6e Tawreeta e maw6e lenyol been fuu ina njalnoroo mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii wo66e, de o waawaa dan-nude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.

⁴³ O halfinii hoore makko Laamdo. Laamdo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e dakkol makko been du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa

(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

† 27:28 Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

⁴⁵ Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁶ Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?»)

⁴⁷ Nde wo66e darii6e toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

⁴⁸ Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.

⁴⁹ Ammaa heddi6e been mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

⁵⁰ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muudum.

⁵¹ Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.

⁵² Caabeeje udditii, de seni6e maaynoo6e heew6e iirtii.

⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii duum, 6e njalti e caabeeje deen, 6e naati ngalluure seniinde ndeen. Yim6e heew6e nji'i 6e.

⁵⁴ Sordaasi6e doomu6e Iisaa been e hooreejo mu66en nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi duum fuu. Be kuli sanne, 6e mbi'i: —Si goonga ni, o wo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo 6e jokkunoobe Iisaa gilla Galili faa 6e ngollana dum.

⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna 6i66e Jebede ina ngoni hakkunde ma66e.

No banndu Iisaa wattiraa e saabeere

(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Arimatiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.

⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o naarii dum banndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu.

⁵⁹ O hooyi banndu nduun, o fiili dum e kasanke keso.

⁶⁰ O watti dum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal duum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli.

⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon ina njoodii doon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasi6e ndoomiri saabeere Iisaa

⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteende. Hooree6e almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu,

⁶³ mbi'i dum:

—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yim6e oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muudum iirtoto.

⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tata6o oon faltoo, taa taalibaa6e makko ngara mbujja banndu makko mbi'a yim6e been o ummitake hakkunde maay6e. Ndeen kaa, hiila cakitiiika kaan 6uran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e:

—Inan sordaasi'en ndaaroo6e. Njehee, kooyee dum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: 6e takki omboode ndeen, 6e ngadi maande dow mayre, 6e ndarni doon sordaasi6e ndaaroo6e.

28

No Iisaa ummintiniraa

(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen.

² De inan, leydi dimmbii sembe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre.

³ Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.

⁴ Doomoo6e been kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maay6e ni.

⁵ Maleyka oon wi'i rew6e been:

—Onon kaa, taa kulee! Mido annadi Iisaa tontanoodo oon pilotodon.

⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do.

⁷ De kenyodon, njahon, kumpitowon taalibaa6e makko been o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoomi faa mi haalana on.

⁸ Rew6e dido been kenyii, ndilli to saabeere toon, i6e keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa 6e kaalanowa taalibaa6e makko been kabaaru o.

⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e ma66e, wi'i 6e:

—Foofoo!

Be battitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e kujidani mo.

¹⁰ Ndeen, o wi'i 6e:

—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaa6e am been njaha Galili. Toon 6e nji'oyta kam.

No doomoo6e saabeere Iisaa been pillorii ko wadi duum

¹¹ Nde rewɔe ɔeen ndillannoo ndeen, wɔɔɔe e sordaaɔiɔe ndaaroɔe saabeere ɔeen kooti ngalluure toon, kaalani hooreeɔe almaami'en ɔeen ko waɔi ɔuum fuu.

¹² Hooreeɔe almaami'en ɔeen kawriti e mawɔe yimɔe. ʼBe ndawridi faa ɔe kokka sordaaɔiɔe ɔeen ceede keewɔe.

¹³ ʼBe mbi'i ɔum'en:

—Mbi'on taalibaaɔe makko ɔeen ngarii jemma tawi oɔon ɔaanii, de mbujji mo.

¹⁴ Si goforneer oon nanii ɔum fu, min koomtan ɔum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaaɔiɔe ɔeen nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankooɔe faa hannden.

*No Iisaa ɔangirani taalibaaɔe muuɔum
(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49,
Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɔe 1.6-8)*

¹⁶ Taalibaaɔe sappo e ngo'o ɔeen njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo ɔum'en ndeen.

¹⁷ Nde ɔe nji'unoo mo ndeen, ɔe cujidani mo, ammaa wɔɔe maɔɔe cikkitirii.

¹⁸ O ɔattitii, o wi'i ɔe:

—Mi hokkaama baawɔe fuu dow kammu e leydi.

¹⁹ Ndelle, njehee to lenyi yimɔe fuu, ngadon ɔum'en taalibaaɔe am, lootiron ɔe lootagal batisima e innde Baabiiwo e Biɔɔo e Ruuhu Ceniɔo.

²⁰ Njannginon ɔe ɔe njokka ko njamirmi on ɔuum fuu. Anndee, miɔo wondi e moodon nyannde fuu faa ɔo adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii

(Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

¹ Dum woni fuddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Bii Laamdo.

² Ina winndaa e dewtere annabi Esaaya: «Laamdo wi'ii: Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.*

³ Daande ina yeewnoo ley ladde na wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraaod, ndartinee dati makko.»[†]

⁴ Nulaado oon woni Yaayaa lootoowo lootagal batisima‡. O baangii ley ladde, imo gooyna yim6e tuuba, lootiree lootagal batisima faa hakkeji mu66en njaafee.

⁵ Yim6e leydi Yahuudiya e yim6e Urusaliima fuu ngari to makko. I6e kaalta hakkeji ma66e, de Yaayaa ina loota 6e lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

⁶ Yaayaa ina bornii kaddule gadiraade leebi geeloodi, ina ha66ii ka66orgol nguru, ina wuuri ba66atti e njuumndi ladde.

⁷ Imo waajoroo daande toownde, imo wi'a: —Burdo kam baawde waran gada am, mi fotaay fay turaade mi ha66ita boggi pade makko.

⁸ Miin, ndiyam batisima lootirmi on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniido o lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriBORII mo

(Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13)

⁹ Ley balde deen, Iisaa yuuri Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de Yaayaa looti mo lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

¹⁰ Wakkati mo o wurtonoo ndiyam daam oon, o yi'i kammu na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniido ina jippoo e makko hono no wuugaandu ni.

¹¹ Ndeen daande yuuri dow kammu, wi'i: —Aan woni Biyam mo korsinni, aan ceyortoomi.

¹² Wakkati oon fu, Ruuhu Laamdo yaari mo ley ladde.

¹³ O wadi toon balde capande nay, Seydaani ina jarriboo mo. Imo woni hakkunde kulle ladde, maleyka'en ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e

(Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo,

¹⁵ ina wi'a:

—Wakkati warii, laamu Laamdo 6adake. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, doon yi'i Simon e minyum Andire ina padda filiiji mu66en ley maayo ngon. Wo 6e nanngoo6e liyyi.

¹⁷ Iisaa wi'i 6e:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoo6e yim6e.

¹⁸ Wakkati oon 6e njoppi filiiji ma66e diin, 6e njokki mo.

¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yi'i Yaakuuba 6ii Jebede e minyum Yuhanna ley laana mu66en ina moyyintina filiiji.

²⁰ Wakkati oon fu, o noddi 6e. Be njoppi baabiibe Jebede, kam e golloo6e muudum ley laana kaan, 6e njokki mo.

No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru

(Lukka 4.31-37)

²¹ Caggal duum, 6e njehe ngalluure Kafar-nahum. Nyannde fowteteende, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaana.

²² Tawaabe doon been kaaynaa e waaju makko oon, sabo o waajorake 6e no jom baawde ni, wanaa hono jannginoo6e Tawreeta.

²³ Gorko gondudo e ginnaaru ina wone e waajordu nduun, wulli,

²⁴ wi'i:

—Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mid'o anndi ko ngondaa, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

²⁵ Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

²⁶ Ginnaaru nduun dimmbi gorko oon semmbe, feekii feekaango toowngo, yalti e makko.

²⁷ Jamaa oon fuu dum haayinii dum, hed-dii ina yamundura:

—Dum wo dume? Dum wo anndal kesaal koy! Imo yamira fay ginnaaji de idi downtanoo mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko sankitii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri nyaw6e heew6e

(Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)

²⁹ Nde 6e njaltunoo waajordu nduun ndeen, 6e njehe wuro Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e.

³⁰ Esoo Simon debbo ina fukkii wo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko,

³¹ 6attitii mo, nanngi junngo makko, ummini mo. Wakkati oon o dadi e jontere makko, de o weerni 6e.

* 1:2 Malakiya 3.1. † 1:3 Esaaya 40.3. ‡ 1:4 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

³² Wakkati futuro nde naange yannoo fuu, yimbe ngaddani Iisaa nyawbe e wondube e ginnaaji fuu.

³³ Ngalluure ndeen fuu hawriti to dammbugal ngaal.

³⁴ O dannu nyawbe heewbe, nyawbe nyawuujii di kawtaa sii. O riiwi ginnaaji keewdi, o accataa di kaala, sabo idi anndi mo o woni.

No Iisaa waajorii ley Galili

(Lukka 4.42-44)

³⁵ Jaango majjum, Iisaa hejji gilla law, yehi nokku perwudo ina wada toon du'aare.

³⁶ Simon e wondube e muudum ina piloo mo.

³⁷ Nde be njiinoo mo ndeen, be mbi'i mo:

–Yimbe fuu ina pile.

³⁸ Iisaa wi'i be:

–En njaha ley gure badiide deen faa mi waajoo toon du, sabo wo duum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, imo waajoo ley cuudi maabe baajordi, imo riiwa ginnaaji.

No Iisaa selliniri ceppindo

(Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)

⁴⁰ Gorko ceppindo wari dikkinii yeeso makko, nyaagii mo, wi'i:

–Si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

⁴¹ Iisaa yurmii mo, foorti junngo muudum, meemi mo, wi'i:

–Mi muuyii, dadu!

⁴² Wakkati oon, ceppam daam dilli e gorko oon, o dadu.

⁴³ Wakkati oon fu, Iisaa yoppi mo de gongini mo,

⁴⁴ wi'i:

–Tinna, taa humpitin fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina be a dadu.

⁴⁵ Ammaa kanko, ko o dillu doon fu, o fuddi sankitinde kabaaru oon. Dum wadi de Iisaa waawaa naatude galluujje si yimbe paamanii dum. O heddii ladde, yimbe ina yuura tatteeji fuu ina ngara to makko.

2

No Iisaa selliniri mo banndu waatundu

(Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)

¹ Gada balde seeda, Iisaa warti ngalluure Kafarnahum. Yimbe nani o wartii imo woni ley suudu.

² Jamaa keewdo hawriti ley suudu doon faa nokkuure fuu heddaaki, fay yaasin dammbugal toon. Heddii imo waajoo be konngol Laamdo.

³ Yimbe ngari, ngaddani mo gorko mo banndu waatundu. Worbe nayo na ndonndii dum.

⁴ De be kunnigii yottinde mo to Iisaa saabe jamaa oon. Ndelle be yeenji dow suudu nduun, be njuli dow do fotata e Iisaa, de be njippiniri doon mo banndu waatundu oon, tawi ina fukkinnaa e daddu.

⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal maabe ndeen, wi'i mo banndu waatundu oon:

–Bingel am, hakkeeki maa njaafaama.

⁶ Jannginoobe Tawreeta joodinoobe doon been ina miiloo e berde mu6ben:

⁷ «Ko wadi gorko o na haalira hono ni? O mbonkake Laamdo! Moy waawi yaafaade hakkeeki sanaa Laamdo gooto oon?»

⁸ Iisaa faami wakkati oon miilooji maabe, wi'i be:

–Dume wadi de odon miiloo miilooji gaadi ni e berde moodon?

⁹ Dume buri hoyude? Yalla wi'ude mo banndum waati hakkeeki muudum njaafaama, naa wi'ude dum ummoo, hooya daddo muudum, yaha?

¹⁰ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

¹¹ –Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

¹² Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daddo mum, dilli yeeso yimbe been fuu. Be fuu dum haayinii be, be keddii i6e njetta Laamdo, i6e mbi'a:

–Min nji'aay hono dum abada!

No Iisaa noddiri Lewi

(Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

¹³ Iisaa yecitii to maayo toon. Jamaa oon fuu tawi mo toon, imo waajoo dum'en.

¹⁴ Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi bii Alfaa ina joodii e suudu to lampo nanngettee, o wi'i dum:

–Jokkam!

Lewi ummii, jokki mo.

¹⁵ Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngoobe lampo heewbe e luttube wo6be na njoodii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaabe makko. Sabo yimbe heewbe ina njokki Iisaa.

¹⁶ Jannginoobe Tawreeta jeyaa6e e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina nyaamda e yimbe been, mbi'i taalibaabe makko been:

–Ko wadi de imo nyaamda e nanngoobe lampo e luttube wo6be?

¹⁷ Nde o nannoo dum ndeen, o wi'i be:

–Wanaa sellube kaajaa cawroowo, wo nyawbe kaajaa cawroowo. Mi waraay faa mi nodda dartiibe. Wo luttube ngarumi noddude.

Haala suumayeere

(Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

¹⁸ Taalibaabe Yaayaa e Farisa'en ina cumoo. E ley duum, yimbe ngari, yami Iisaa:

—Ko wadi de taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ina cuumoo, de 6e maa been cuumataako?

¹⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e 6angal ina mbaawi sumaa6e tawa 6anjudo oon ina wondi e mu66en naa? Mbaawaa. Sini 6anjudo oon ina wondi e ma66e, 6e cuumataako.

²⁰ Ammaa balde ngaran de 6anjudo oon ittete e hakkunde ma66e. E balde deen 6e cuumotoo.

²¹ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kadungal kiinnal. Si dum wadii, tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinnal ngaal, de ceekol ngool 6eydoo.

²² Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleji kiiddi. Si dum wadii fu, cabijam daam fusan di, kanjam e sumalleji diin fuu mbona. Cabijam kesam e sumalleji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende

(Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

²³ Wadiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewii ley gese. Taalibaa6e muudum ina itta cammeeji alkama e laawol ngool.

²⁴ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ndaaru, dume wadi de taalibaa6e maa 6e ina ngolla ko hadaa golleede nyannde fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo na haajaa ko nyaamete, kam e yaadiraabe muudum naa?

²⁶ O naati hukum Laamdo e ley jamaanu Almaami Mawdo bi'eteedo Abiyatar, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadiraabe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.

²⁷ Iisaa wi'i 6e katin:

—Nyalaande fowteteende ndeen wo saabe neddo wadira, wanaa neddo wadira saabe nyalaande fowteteende ndeen.

²⁸ Ndelle fay nyannde fowteteende ndeen, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende

(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduun katin, o tawi toon gorko mo junngo waanngo.

² Yim6e won6e doon been na taykoo Iisaa, i6e ndaara yalla dannan gorko oon ley nyalaande fowteteende ndeen, faa 6e ke6a ko 6e pelira dum.

³ Iisaa wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal duum, o yami 6e:

—Dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dan-nude neddo naa warude dum?

Ammaa 6e njaabaaki.

⁵ Iisaa yeevri 6e tikkere, yoorgol 6erde ma66e ngool woyoni yonki makko. O wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi.

⁶ Wakkati oon, Farisa'en been njalti, njoododii e daraniibe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yim6e ngardi to Iisaa

⁷ Caggal duum, Iisaa e taalibaa6e muudum dilli doon, njehi maayo. Jamaa keewdo yuurudo Galili jokki mo.

⁸ Yim6e heew6e, yuuru6e Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadata duum, ngari to makko.

⁹ Iisaa wi'i taalibaa6e muudum been pilanoo dum laana taa jamaa oon billa dum.

¹⁰ Saabe ko o dannata heew6e duum wadi de nyaw6e been fuu kenyanii mo faa meema mo.

¹¹ Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu, ina kippoo, ina yeevnoo, ina mbi'a:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Imo sappana 6e sanne taa 6e kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa su6orii taalibaa6e sappo e dido

(Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

¹³ Caggal duum, Iisaa yeevri dow waamnde, noddii 6e muuyi, de 6e ngari to muudum.

¹⁴ O su6ii sappo e dido, faa ngonda e makko, o nula dum'en mbaajowoo,

¹⁵ woodi o hokka dum'en baawde riiwude ginnaaji.

¹⁶ Inan inde sappo e dido 6e o su6ii been: Simon mo o innditiri Piyeer

¹⁷ e Yaakuuba e minyum bi'eteedo Yuhanna, bi66e Jebede 6e o innditiri Bowanerges been, (maanaa majjum woni «Bi66e Riggaango»),

¹⁸ kam e Andire e Filipu e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba

¹⁹ e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

²⁰ Caggal duum, o hooti. Jamaa hawriti dow makko katin faa kanko e taalibaa6e makko 6e kunngii he6ude no 6e nyaamira.

²¹ Nde sakiraa6e makko nannoo dum ndeen, ngarani mo, sabo wi'aama hoore makko waylitake.

²² Jannginoobe Tawreeta yuurnoo6e Urusalima ngari, mbi'i:

—Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon woni e makko. Wo kam hokki mo baawde riiwude ginnaaji diin.

²³ De Iisaa noddii 6e 6e ngara to muudum, bannani 6e, wi'i:

—Noy Seydaani waawirta riiwude hoore muudum?

²⁴ Si laamu feccake ina habda fu, laamu nguun waawataa heddaade.

²⁵ Katin du si galle feccake ina habda fu, galle oon waawataa heddaade.

²⁶ Ndelle, si Seydaani feccake ina ha6a e hoore mum fu, waawataa heddaade, wo dum timmoode muudum.

²⁷ Iisaa jokkintini wi'i:

—Fay joom waawaa naatude ley galle gorko jom semmbe de hooya jawdi muudum. Sanaa artoo ha66a joomum tafon, ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yim6e ina mbaawi yaafeede hakkeji mu66en fuu e mbonkaaji di 6e mbonkii Laamdo fuu.

²⁹ Kaa mbonkiido Ruuhu Ceniido oon yaafataake abada. Hakke joomum heddoto dow muudum faa abada.

³⁰ Iisaa wi'irii noon saabe ko 6e mbi'i imo wondi e ginnaaru duum.

*Minyiraa6e Iisaa e inna muudum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)*

³¹ Inna Iisaa e minyiraa6e Iisaa wor6e ngari, ndarii yaasin suudu doon, de neli o noddee.

³² Do jamaa oon filii mo doon, 6e mbi'i mo:

—Inna maa e minyiraa6e maa na ngoni yaasin, ina kaajaa ma.

³³ O jaabii, o wi'i:

—Moy woni inna am e minyiraa6e am?

³⁴ O ndaari joodiife ina piilii mo 6een, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraa6e am.

³⁵ Sabo gadoowo muuyde Laamdo, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

4

*Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)*

¹ Iisaa ina waajoo hunnduko maayo ngonon katin. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Jamaa oon fuu ina woni hunnduko maayo ngonon.

² Imo waajoroo 6e e bannadi keewdi, imo wi'a 6e:

³ —Kettindee! Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, de pooli ngari cu6i ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaa, ndi fudi law, sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Ammaa nde naange wulnoo fu, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Kebbe deen mawni, 6illi ndi, ndi rimaay.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, mawni, rimi: yoga beydake kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

⁹ Caggal duum, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na banndana yim6e

(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Nde Iisaa toowtunoo yim6e 6een fu, taalibaa6e sappo e dido 6een e yim6e filiife mo 6een yami mo e dow bannadi diin.

¹¹ O wi'i 6e:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De won6e yaasin 6een, huunde fuu sanaa mbandanee.

¹² Dum wadi de:

«ina ndaara faa wooda tawa nji'ataa, ina nana faa laa6a tawa paamataa, faa taa 6e tuuba de 6e njaafee.»*

*No Iisaa fiirtiri bannadol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)*

¹³ O wi'i 6e:

—On paamaay bannadol ngol naa? Noy paamirton bannadi goddi diin fuu ndelle?

¹⁴ Aawoowo oon wo konngol Laamdo aawata.

¹⁵ Aawdi caamundi sera laawol ndiin wo nan6e konngol ngool, de wakkati oon fu Seydaani wara, itta ko aawaa e ma66e duum.

¹⁶ Aawaandi dow korokaaye ndiin woni nan6e ngol, de nja66orii ngol seyo wakkati gooto.

¹⁷ Ammaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati seeda tan ngol wonata e ma66e. Nde billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngool fu, 6e njoppa ngol wakkati gooto.

¹⁸ Aawaandi ley kebbe ndiin woni nan6e ngol,

¹⁹ ammaa ka66u-ko'u adunaaru e eytugol jawdi, kam e muuyde yonki godde naatan 6e, billa ngol, ngol laatoo dimarol.

²⁰ Kaa do aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, 6een ngoni nanoobe konngol ngool de nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

*Bannadol dow lampal
(Lukka 8.16-18)*

* 4:12 Esaaya 6.9-10.

²¹ Caggal duum, Iisaa wi'i 6e:

—Yalla won fuu ku66oowo lampa de hippa dum kaakol, naa soorna dum ley leeso naa? Wanaa bilan ngal naa?

²² Walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko wadira suuraare ko wurtintaake yaasin.

²³ Jom nowru nanooru fuu nana!

²⁴ O wi'i 6e katin:

—Tinne e no nanirton haalaaji am di! Sabo ko etiranton wo66e, wo duum etirantedon, woodi on beydante du.

²⁵ Sabo neddo fuu jogiido paamal[†] dow laamu Laamdo beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

Banndol dow aawdi

²⁶ O wi'i katin:

—Laamu Laamdo ina wa'i hono neddo caakudo aawdi e ngesa muudum ni.

²⁷ Baawo dum, imo daano jemma imo ummoo nyalooma, no laatorii fuu aawdi ndiin fudan, mawna, tawa joomum andaa no ndi mawniri.

²⁸ Leydi ndiin fudinta aawdi ndiin, ndi wada gulle, wutaandu jokka, de caggal duum, wutaandu nduun wada gabbe.

²⁹ Si ko aawaa duum benndii, tayee, sabo wakkati muudum yottake.

Banndol haala gabbel pamarel

(Matta 13.31-32, 34, Lukka 13.18-19)

³⁰ O jokkintini o wi'i:

—Dume nanndinten e laamu Laamdo? Banndol ngole mbandirten ngu?

³¹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari. Kam 6uri gabbe fuu famdude.

³² De si ngel aawaama fu, ngel mawnan faa ngel 6ura ledde sardiije fuu. Ki wadan lice mawde de dowki faa pooli mbaawa nyi6ude cuudi mu66en e majje.

³³ Iisaa waajorake yim6e been konngol Laamdo ngool e bannndi keewdi gaadi noon, haddi ko 6e mbaawi faamude.

³⁴ Walaa fuu ko o haalani 6e si wanaa e bannndol. Ammaa nde o toowtidi e taalibaa6e makko been fuu, imo fiirtana dum'en bannndi diin fuu.

No Iisaa darniri henndu

(Matta 8.23-27, Lukka 8.22-25)

³⁵ Kiiral naange nyalooma oon, Iisaa wi'i taalibaa6e muudum been:

—En peyyita, keedowen gere ooto maayo.

³⁶ Be njoppi jamaa oon, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e muudum kaan, 6e ndunnyi. Laanaaji goddi du ina njokki mo.

³⁷ Henndu sattundu ummii, bempyye ummii ina piya laana kaan, faa ka hesi heewude ndiyam.

³⁸ Iisaa ina daanii gada laana toon, imo wawlii wawlaare. Be pindini mo, 6e mbi'i mo:

—Moodibbo, a hillaaka ko min kalkata dum naa?

³⁹ O ummii, o sappani henndu nduun e semmbe, o wi'i maayo ngoon:

—Deyyina! Dara!

Henndu nduun deyyinii, fuu wadi siw.

⁴⁰ Caggal duum, o wi'i 6e:

—Ko wadi de kuldon? Faa hannden on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol, heddi i6e mbi'undura:

—O wo moy de fay henndu e ndiyam ina dowtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri gondudo e ginnaaji *(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)*

¹ Caggal duum, 6e njottii gere ooto maayo ngoon, to leydi Gerasa'en.

² Nde Iisaa wurtinoo laana kaan ndeen, gondudo e ginnaaru yuuri ley caabeeje, hawri e makko.

³ Ley caabeeje deen o joodinoo. Fay gooto waawaa ha66ude mo, sabo fay callali ka66ataa mo.

⁴ Sabo imo woownoo geyyireede geyyelle e callali, ammaa imo taya callali diin, imo hela geyyelle deen. Fay gooto du semmbem hewtaay faa nannga mo.

⁵ Nyannde fuu, jemma e nyalooma ley caabeeje e baamle o woni, imo wulla imo seekitoroo kaaye.

⁶ Nde o haccinoo Iisaa faa to woddi ndeen, o doggiri to muudum, o sujidani dum,

⁷ o wulli faa toowi, o wi'i:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, dume njiddaa wadude kam? Hunanam saabe Laamdo, a torrataa kam!

⁸ O wi'ii noon sabo Iisaa wi'unoo mo:

—Aan ginnaaru, yaltu e makko.

⁹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

Ndu jaabii, ndu wi'i:

—Jamaa mbi'eteemi, sabo miden keewi.

¹⁰ Ndu nyaagii Iisaa sanne, taa wurtina di leydi diin.

¹¹ Caggal girooji manngal ina dura doon e dow waamnde.

¹² Ginnaaji diin njaarii mo o acca dum'en naata e ley girooji diin.

¹³ O jafani di. Ginnaaji diin njalti, naati e girooji diin. Caggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, saami ley maayo ngoon, yoolii. Idi ngada hono ujunaaje didi.

¹⁴ Duroo6e been ndoggi kaalanowi dum yim6e ngalluure ndeen e seraaji mum.

[†] **4:25 Paamal**do ina yaada e goondinal omtooal fernde joomum faa ja6a goonga.

Yim6e been njehi faa ndaarowa ko wadi dūm.

¹⁵ Nde 6e ngarnoo to Iisaa ndeen, 6e nji'i gorko gondunoodo e ginnaaji oon ina joodii ina 6ornii kaddule, hakkillo muudum du wartii. De kulol nanngi 6e.

¹⁶ Yiinoo6e dūm 6een kaalani 6e ko hewti-noo gondunoodo e ginnaaji oon e girooji diin.

¹⁷ Ndeen 6e puddi nyaagaade Iisaa dillana 6e leydi ma66e.

¹⁸ Nde o naatannoo laana kaan ndeen, gondunoodo e ginnaaji oon nyaagii mo o acca dūm jokka mo.

¹⁹ O salanii oon, o wi'i dūm:

–Hootu suudu maa to koreeji maa, kaalanaa 6e ko Joomiraado wadani ma e no o yurmorii ma.

²⁰ O yehi imo goyna e leydi mbi'eteendi Galluujje Sappo ndiin ko Iisaa wadani mo. Be fuu dūm haaynii 6e.

No Iisaa iirtiniri 6ii Jayrus e no selliniri debbo nyawdo

(Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)

²¹ Nde Iisaa naatunoo laana yecii gere ooto maayo ndeen, jamaa keewdo fillii dūm katin dakkol maayo doon.

²² Ndeen gooto e hooree6e suudu waajordu bi'eteedo Jayrus wari, yi'i Iisaa tan, hippii e koyde muudum.

²³ O nyaagii dūm o haali faa heewi, o wi'i: –Biyam debbo ina habda e yonki. War yowu junngo maa dow makko, faa o dada, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko. Jamaa keewdo jokki dūm faa ina 6illa dūm.

²⁵ Ina woodi doon debbo mo yiyam muudum taccataa ko wadata duu6i sappo e didi.

²⁶ O tampii sanne, o yehii to sawroo6e heew6e faa jawdi makko timmi. Dum fuu samtanaay mo, nyawu nguun beydoto tan.

²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ina haalee, o naati e jamaa oon. Imo miiloo si o he6ii o meemii saaya muudum tan o dadan. O yuuri gada Iisaa, o meemi saaya muudum.

²⁹ Wakkati oon yiyam makko darii, de o maati e terde makko o dadii.

³⁰ Wakkati oon fu, Iisaa du maati won baawde yuurude e muudum, yeeyii hakkunde jamaa oon, wi'i:

–Moy meemi saaya am?

³¹ Taalibaa6e makko 6een mbi'i mo:

–A yi'ii inan jamaa ina 6illi ma, de ada yama moy meemi ma?

³² Kaa imo yeewa gerejeji fuu, faa o yi'a meemudo mo oon.

³³ Debbo oon ina diwna no foti hulude sabo ina anndi ko wadi, wari, hippii yeeso makko, haalani mo goonga.

³⁴ Iisaa wi'i mo:

–Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam! A dadii e nyawu maa!

³⁵ O tilaaki haalde, faa wo66e yuurube to suudu Jayrus hooreejo waajordu oon mbi'i dūm:

–Biya heddaaki. Haanaa tampinaa Moodibbo o katin!

³⁶ Kaa Iisaa hiisaaki haala ma66e, wi'i Jayrus:

–Taa hulu, goondin tan!

³⁷ O accaay fay gooto yaada e makko si wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.

³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi doon jamaa, yim6e ina mboya, ina mbulla semmbe.

³⁹ Nde o naatunoo ndeen, o wi'i 6e:

–Dume woni bojji di e duko ko? Suka o maayaay, wo o daani tan.

⁴⁰ Be njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini 6e fuu, o hooyi baaba suka oon e inna muudum e taalibaa6e makko tato 6e o wondi, 6e naati suudu to suka oon tawaa toon.

⁴¹ O nanngi junngo mum, o wi'i:

– Talita kuumii! (Dum na fiirta «Suka debbo, umma!»)

⁴² Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duu6i makko wo sappo e didi. Dum haaynii yim6e 6een sanne.

⁴³ Iisaa tindini 6e sanne taa 6e paamina dūm fay gooto. O wi'i 6e kokka suka oon ko nyaamete.

6

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

(Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30)

¹ Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaa6e muudum njokki dūm.

² Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduun. Nan6e waaju makko 6een, dūm haaynii dūm'en, heddii ina mbi'a:

–Toy o he6i dūm? Noy o he6iri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neddo waawiri wafirde kaayeeffiji di?

³ Yalla wanaa kanko woni cehoowo ledde, 6ii Mariyama naa? Wanaa o mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi naa?

Dum saabanii 6e salaade mo.

⁴ Wakkati oon, o wi'i 6e:

–Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muudum e hakkunde rimdaa6e muudum e ley suudu mum.

⁵ Iisaa he6aay wafude doon fay kaayeeffii gooto, si wanaa ko yowi junngo muudum e nyaw6e seeda, dannii dūm'en.

⁶ De ko 6e ngoondinaay mo duum haay-nake mo.

No Iisaa nuliri taalibaa6e muudum sappo e dido been

(*Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6*)

Caggal duum, Iisaa yiitii e gure piiliide doon deen, ina waajoo.

⁷ O noddii taalibaa6e sappo e dido been, o nulliri dum'en dido dido. O hokki 6e baawde riiwude ginnaaji,

⁸ o wi'i 6e taa 6e njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa 6e kooya buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji ma66e.

⁹ O yamiri 6e 6e bornoo pa6e, de taa 6e kooya saayaaji didi.

¹⁰ O wi'i 6e katin:

—Galle fuu mo njippidon, keddodon doon faa nde ndilloton e nokku oon.

¹¹ Si on ngarii e nokkuure de yim6e nja66aaki on naa kettindanaaki on, ndillon toon, pidon sallaare ma66e wonnde e koyde mon faa laatanoo 6e seedee e dow bonanda ma66e.

¹² Be njehi, 6e mbaajii yim6e been tuuba,

¹³ 6e ndiwi ginnaaji keewdi, 6e ngatti nebbam dow ko'e nyaw6e heew6e 6e cellini dum'en.

No Yaayaa maayri

(*Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9*)

¹⁴ Hirudus, kaananke oon, nani haala Iisaa ina haalee, sabo innde Iisaa sankitake faa yaaji. Wo66e ina mbi'a wo o Yaayaa lootoowo lootal batisima* oon ummitii e maayde, duum wadi de imo jogii baawde wadude kaayeeffiji.

¹⁵ Wo66e ina mbi'a wo o annabi Iliyaasa. Wo66e du ina mbi'a wo o annabaajo hono annabaa6e arandee6e been ni.

¹⁶ Nde Hirudus nannoo dum ndeen, wi'i:

—Yaayaa mo tayunoomi hoore mum oon, kam iirtii!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngae, ha66ee, uddee ley kasu. O wadii dum saabe Hirudiya jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu mo o banunoo oon.

¹⁸ Sabo Yaayaa ina wi'annoo mo:

—Daganaaki ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa faa ina yidi o waree, de he6aay laawol,

²⁰ sabo Hirudus ina hulannoo Yaayaa, ina anndunoo o gorko ponnditiido, ceniido. Dum wadi de imo haybannoo dum. Si o hettindake haala muudum fu, hakkillo makko jii6oto, woodi du imo yidi hettindanaade dum.

²¹ Ammaa, Hirudiya he6i laawol warude mo nyannde rimeede Hirudus wartunoo. Hirudus wadani howruu6e muudum e

hooree6e sordaasiibe been e inndee-anndee'en Galili been fuu hiraande mawnde.

²² Bii Hirudiya debbo naati ina wama. Dum weli Hirudus e joododiibe e muudum fuu. O wi'i suka debbo oon:

—Haalanam ko njidfaa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wi'i o hokkan dum huunde fuu ko nyaagii mo, fay si tawi wo feccere laamu makko.

²⁴ De suka debbo oon yalti, wi'i inna muudum:

—Dume kaanumi nyaagaade mo?

Inniiko oon jaabii mo, wi'i:

—Nyaaga mo hoore Yaayaa lootoowo lootal batisima oon!

²⁵ Suka debbo oon henyii, yeccii to kaananke oon, nyaagii dum, wi'i:

—Ko njidumi, ngaddanaa kam joonin joonin wo hoore Yaayaa lootoowo lootal batisima oon e ley le'al!

²⁶ Bernde Hirudus metti sanne. Ammaa saabe ko hunii duum e saabe noddaa6e been, o yidaa yaltude e konngol makko ngool.

²⁷ Wakkati oon o neli gooto e sordaasiibe doomoobe mo been, o yamiri dum wad-dowa hoore Yaayaa. Sordaasi oon yeccii, naati ley kasu toon, tayi hoore Yaayaa,

²⁸ tummbi ley le'al, waddi, hokki suka debbo oon. Suka debbo oon du hokki inna mum.

²⁹ Nde taalibaa6e Yaayaa been nannoo dum ndeen, ngari kooyi banndu makko nduun, ngattowi dum e saabeere.

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo e rew6e e sukaabe

(*Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14*)

³⁰ Nulaa6e been ngarti to Iisaa, kaalani dum ko ngadi duum e ko mbaajii duum fuu.

³¹ O wi'i 6e:

—En njaha nokkuure ferwunde, ke6on fowtinaade seeda.

Ko o wi'i noon duum wo saabe yaha-warta yim6e na heewi doon, faa kanko e taalibaa6e makko been, 6e kunngii he6ude fay no 6e nyaamira.

³² Be njehi 6e naatowi laana, 6e peyyiti, 6e toowti kam6e tan e nokku perwudo.

³³ Yim6e heew6e nji'i i6e njaha, annditi to 6e ponndii. Heew6e yuuri e gure deen fuu, kenyanii to 6e ponndii toon, arti 6e yottaade.

³⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii 6e sanne, sabo i6e nga'i hono no baali di ngalaa duroowo ni. O heddi imo waajoo 6e kulle keewde.

* **6:14** Do wi'ete **lootal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootal tuubu** maa mutineede du na wi'ee.

³⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaaḅe been ḅattitii mo, mbi'i:

—Joonin hiirii, katin du nokku o wo ladde ḅolde.

³⁶ Mbi'aa jamaa o sankitoo e gure e nokkuuje ḅadiide ḅo faa coodowa ko nyaama.

³⁷ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Onon e ko'e moodon, kokkee ḅe ko ḅe nyaama!

Ndeen ḅe yami mo, ḅe mbi'i:

—Ndelle ada yidi min kooya buudi cardi keme didi min coodanowa ḅe buuru ko ḅe nyaama?

³⁸ Wakkati oon, o wi'i ḅe:

—Noy foti buuruuje ḅe njogidon? Njehēe ndaarowee!

Nde ḅe njahunoo ḅe kumpitowii ndeen, ḅe mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaaḅe been njoyy'inira jamaa oon feere feere dow huḅo hecco.

⁴⁰ Be njoodorii feere feere, hemre hemre, e capande njoyo njoyo.

⁴¹ O hooyi buuruuje joy ḅeen e liyyi didi diin, o tiggiti kammu, o yetti Laamḅo. O heltii buuru oon, o hokki taalibaaḅe makko peccana yimḅe been. Hono noon liyyi didi diin du.

⁴² Be fuu ḅe nyaami faa ḅe kaari.

⁴³ Taalibaaḅe been kawrunduri kedde buuru e liyyi ḅeen, kebbini kandeeje sappo e didi.

⁴⁴ Nyaamuḅe buuru oon been, fay worḅe tan ngadii hono ujunaaje njoyo.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyḅe
(Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)*

⁴⁵ Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaaḅe muudum naata laana kaan, ardoḅ dum peyyita njaha Baytisayda gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o waynoo jamaa oon tafon.

⁴⁶ Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare.

⁴⁷ Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo toon, Iisaa tan heddi e leydi.

⁴⁸ O sooyinii taalibaaḅe been ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo ḅe hawrooḅe e hennu. Nde ḅadinoo weetude ndeen, o wari to maḅḅe imo yaha e koyḅe dow ndiyam ḅaam, faa o hesi faltaade ḅe.

⁴⁹ Kaa nde ḅe njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam ḅaam ndeen, ḅe cikki wo dum mbeelu, ḅe keddii iḅe mbaayda,

⁵⁰ sabo ḅe fuu, nde ḅe njiinoo mo ndeen, nesiji maḅḅe tayi. Wakkati oon Iisaa wi'i ḅe:

—Cellinee ḅerde mon! Wo miin. Taa kulee!

⁵¹ O naati laana kaan, o tawti ḅe, de hennu nduun darii. Dum haaynii ḅe sanne.

⁵² Be paamaayno haaynde nde Iisaa wadiiri buuru oon ndeen, sabo ḅe wumḅe ḅerde.

No Iisaa selliniri nyawḅe ley leydi Genesaret

(Matta 14.34-36)

⁵³ Be peyyiti maayo ngoon, ḅe njottii leydi Genesaret, ḅe ndarii ḅoon.

⁵⁴ Wakkati ḅe njalti e laana kaan ndeen, yimḅe been annditi mo,

⁵⁵ cankitii e seraaji diin fuu, ina njowa nyawḅe muḅḅen e dow daddooji, ina ngadda nokku fuu ḅo nani imo woni.

⁵⁶ Katin du ḅo Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluuje faa e ladde, yimḅe been ngaddan nyawḅe muḅḅen e taliyaaje, ina njaaroo mo o akka ḅe meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemudo ngol du fuu dadii.

7

*Haala al'aada maamiraḅe
(Matta 15.1-9)*

¹ Farisa'en e jannginoḅe Tawreeta woḅḅe yuuruḅe Urusaliima piilii Iisaa.

² Be nji'i taalibaaḅe makko woḅḅe ina nyaamira juude tuunde, dum woni tawa lootiraay no tawaangal maḅḅe worri ni.*

³ Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooḅe fuu nyaamataa si lootaa yuude muḅḅen faa laaḅa, al'aada maamiraḅe maḅḅe oon ḅe njokki.

⁴ Si ḅe ngartii luumo, ḅe nyaamataa si ḅe lootaa. Iḅe njogii al'aadaaji goddi keewdi di ḅe njokki, ko wa'i hono lawyude kore e potiije e taasaaje gadiiraade njamndi.

⁵ Wakkati oon, Farisa'en e jannginoḅe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:

—Dume wadi ḅe taalibaaḅe maa ḅeen nde-wataa al'aadaaji maamiraḅe meeden, ina nyaamira juude tuunde?

⁶ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on. Wo on munaafiki'en, hono no winndiraa:

«Lenyol ngol ina teddina kam e kundude muḅḅen,

ammaa ḅerde muḅḅen ina mboddi kam.

⁷ Bolum ḅe ndewata kam.

Si goonga, janndeeji di ḅe njannginta diin wo jamirooje yimḅe tan.»†

⁸ Iisaa jokkintini, wi'i:

† 6:48 Maanaa *summba* wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam. * 7:2 *lootugol juude ngol* haḅḅaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina ngol wadiiraa. † 7:7 Esaaya 29.13.

—Odon acca jamirooje Laamdo, de odon njokka al'aadaaji yimbe.

⁹ Odon calanoo yamiroore Laamdo faa laa6a, faa kebon ndarnon al'aada moodon!

¹⁰ Sabo Muusaa wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»[‡] O wi'i katin: «Kududo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»[§]

¹¹ De onon le, odon mbi'a ina heya si neddo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaanonoomi wallirde ma duum wo *Korbaan*» (Korbaan ina fiirta «Sadaka Laamdo»).

¹² Ko mbi'oton noon duum, odon kada yimbe wallude baabiraa6e mu6ben naa in-niraa6e mu6ben katin.

¹³ Hono noon tosirtan konngol Laamdo e al'aadaaji di ndonundurton diin. Katin du odon ngada kulle keewde gaade noon.

*Haala ko tuuninta neddo
(Matta 15.10-20)*

¹⁴ Caggal duum, Iisaa nodditi jamaa oon, wi'i dum:

—Kettindanee kam, on fuu, paamee:

¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo de tuunina dum. De wo ko yuurata ley neddo duum tuuninta dum. [

¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seedunoo e jamaa oon de naatowi ley suudu ndeen, taalibaa6e muudum been yami dum maanaa banndol ngol.

¹⁸ O wi'i 6e:

—Onon du, on paamaay naa? On paamaay ko yuurata yaasin de naata e hunduko neddo duum, wanaa duum tuuninta joomum?

¹⁹ Sabo dum naataay e bernde joomum. Wo reedu mum tan dum naati, woodi du dum yaltan.

E haalaaji diin Iisaa holliri nyaamdu fuu na laa6i.

²⁰ O wi'i katin:

—Ko wurtotoo e ley bernde neddo duum, wo kam tuuninta joomum.

²¹ Sabo e bernde neddo miilooji bondi yuurata, kam e fijirde e nguyka e war-hoore e

²² jeenu e eelgal e bonanda e jamba e gollleeji terde cementiniidi e muuyde bonde e mbonka e mawninkinaare e majjere.

²³ Kujje bonde deen fuu e bernde yuurata, de tuunina neddo.

No debbo mo wanaa Alhuudiyanke goondiniri Iisaa

(Matta 15.21-28)

²⁴ Iisaa dilli doon fonndii leydi Tirus. O jippii e suudu gomma. O yidaa fay gooto faama toon o woni, ammaa o waawaano suudaade.

²⁵ Wakkati oon, debbo gomma mo binngel muudum dewel wondi e ginnaaru, nani haala makko ina haalee, wari hippii dakkol koyde makko.

²⁶ Debbo oon wanaa Alhuudiyanke, wo to Finiki ley leydi Siiriya o rimaa. O nyaagii Iisaa itta ginnaaru nduun e biyiiko oon.

²⁷ Kaa Iisaa wi'i mo:

—Accu sukaa6e been kaara tafon. Sabo hooyude nyaamdu sukaa6e de faddana dawaadi woodaa.

²⁸ Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Goonga Joomam, ammaa dawaadi doomoojii du ina nyaama ko sukaa6e caamdinta dum.

²⁹ Wakkati oon, Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njaabidaa jaabu o, hootu, ginnaaru nduun wurtake e biya oon.

³⁰ O hooti, o tawi biyiiko oon ina fukkii dow leeso, ginnaaru nduun yaltii e muudum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala muudum laa6aa

³¹ Iisaa dilli leydi Tirus, rewii leydi Sidon, e leydi mbi'eteendi Galluujje Sappo ndiin, warti maayo Galili.

³² O waddanaa gorko paho mo haala muudum laa6aa, o nyaagaa o yowa junngo makko e dow muudum.

³³ Wakkati oon, Iisaa toowtini mo jamaa oon, watti kolli muudum e noppi makko, tutti, meemiri tutte deen demngal makko.

³⁴ Caggal duum, o tiggittii kammu, o uumi, o wi'i paho oon:

—*Efata!* (Dum na fiirta «Cukkitee!»)

³⁵ Wakkati oon, noppi gorko oon cukkittii, demngal muudum yoppaa, heddii ina haalira no woodiri.

³⁶ Iisaa yamiri yimbe been taa 6e kaalana huunde nde fay gooto. Ammaa fay ko o hadata 6e dow majjum, i6e beyda haalde dum.

³⁷ Dum haayinii 6e faa yottii kaaddi, i6e mbi'a:

—Gollleeji makko fuu na mboodi. Imo faadintina faadu6e, imo muumdintina muum6e.

8

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje nayo e rew6e e sukaa6e

(Matta 15.32-39)

¹ Ley balde deen, jamaa keewdo hawriti katin. E ley ko 6e ngalaa ko 6e nyaama, Iisaa noddii taalibaa6e muudum been, wi'i dum'en:

² —Yimbe 6e ina njurminii kam, sabo hantenden woni balde tati i6e ngondi e am, de 6e ngalaa ko 6e nyaama.

[‡] 7:10 Wurtagal 20.12. [§] 7:10 Wurtagal 21.17, Lewinkoo6e 20.9. * 7:16 E dereeeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 16:

³ Si mi yoppii 6e koota tawee 6e nyaamaay, yolbere li6owan 6e dow laawol. Sabo wob6e ma66e yuuri to woddi.

⁴ Taalibaa6e makko 6een njaabii mo, mbi'i:

—Toy neddo he6ata ko nyaamnata yim6e 6e ley ladde nde?

⁵ O yami taalibaa6e makko 6een, o wi'i:

—Noy foti buuruuje de njogidon?

Be mbi'i mo:

—Jeddi.

⁶ De o yamiri jamaa oon joodoo e leydi. O hooyi buuruuje jeddi deen, o yetti Laamdo, o heltii de, o hokki taalibaa6e makko 6een peccana jamaa oon. Be ngadiri noon.

⁷ I6e njogii katin liyyoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wi'i taalibaa6e muudum 6een pecca koy, kankoy du.

⁸ Be nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e 6een kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

⁹ I6e ngada wor6e ujunaaje nayo. Caggal duum, Iisaa yoppi 6e,

¹⁰ naatidi e taalibaa6e muudum laana wakkati oon, feyyiti, yehi leydi Dalmanuta.

*No Farisa'en pilorii maande
(Matta 16.1-4)*

¹¹ Farisa'en 6een ngari, puddi yeddundurde e Iisaa. Be 6aarii mo o holla 6e maande yuuroore dow kammu faa 6e ndaartindoo mo.

¹² Iisaa uumi, wi'i:

—Dume wadi de yim6e jamaanu hannden o ina piloo hollede maande? Goonga kaalanammii on: fay maande wootere on ke6ataa!

¹³ Caggal duum, o seedi e ma66e, o naati laana kaan, o fonndii gere ooto maayo.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Matta 16.5-12)*

¹⁴ Taalibaa6e 6een njeggiti yo6aade buuru, si wanaa buuruwal gootal tan 6e njogii ley laana kaan.

¹⁵ Wakkati oon, o tindini 6e, o wi'i:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e mo Hirudus oon.

¹⁶ Taalibaa6e 6een ina kaalda ina mbi'a ko njo6aaki buuru duum wadi de o wi'iri noon.

¹⁷ Iisaa annditi ko 6e kaalata duum, wi'i 6e:

—Ko wadi de odon kaalda hakkunde moonon on njo6aaki buuru? Yalla faa joonin on annditaay, on paamaay? Naa on wum6e berde?

¹⁸ Odon njogii gite, de on nji'ataa naa? Odon njogii noppi, de on nanataa naa? Yalla on miccitaaki

¹⁹ nde peccanmi wor6e ujunaaje njoyo buuruuje joy ndeen, kandeeje foti kebbindon kedde deen?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Kandeeje sappo e didi.

²⁰ O yami 6e katin, o wi'i:

—Nde peccanmi wor6e ujunaaje nayo buuruuje jeddi ndeen, kandeeje foti kebbindon kedde deen?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Kandeeje jeddi.

²¹ Ndeen o wi'i 6e:

—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda. Doon yim6e ngadani Iisaa bumdo, 6e nyaagii dum meema mo.

²³ O nanngi junngo bumdo oon, o yaari dum yaasin wuro ngoon. Caggal duum, o tutti e gite muudum, o yowi juude makko e muudum, o yami dum, o wi'i:

—Won ko nji'ataa naa?

²⁴ Bumdo oon feerti gite mum, wi'i:

—Mido yi'a yim6e, de i6e nga'ani kam hono ledde jahooje ni.

²⁵ Iisaa yowi juude muudum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti gite mum, tawi wumtii faa woodi, jiide muudum na laa6i.

²⁶ Iisaa wi'i mo:

—Hootu, de taa njeeccofaa ley wuro ngo.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)*

²⁷ Caggal duum, Iisaa e taalibaa6e muudum ponndii gure gonde dakkol Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami 6e:

—Moy yim6e mbi'ata ngonumi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaa6e 6een.

²⁹ O yami 6e, o wi'i:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu.

³⁰ Wakkati oon, o sappani 6e sanne taa 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 16.21-23, Lukka 9.22)

³¹ O fuddi faaminde 6e:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Maw6e yim6e e hooree6e almaami'en e janningino6e Tawreeta caloto mo. O warete, de gada balde tati fuu o iirtoto.

³² O haalani 6e dum faa laa6i, de Piyeer toowtini mo, fuddi felude mo dow haalaaji makko diin.

³³ Iisaa kaa, hucciti e taalibaa6e muudum, ndaari 6e, de feli Piyeer, wi'i:

—Woddam aan Seydaani! Sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yim6e di yuuri.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

³⁴ Caggal duum, o noddi jamaa oon e taalibaa6e makko been, o wi'i dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, de hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

³⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oon fu, dannaan ki.

³⁶ Dume he6ude adunaaru ndu fuu nafata neddo si tawii mursii yonki muudum?

³⁷ Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

³⁸ Centirdo kam miin e haalaaji am e ley jamaanu tuundo luttudo Laamdo o, miin, Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e maleyka'en seniibe e ley teddeen-gal Baaba am.

9

¹ O wi'i 6e katin:

—Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do 6e maayataa tawee nji'aay laamu Laamdo ina warda e baawde.

Haala waylitagol alhaali Iisaa

(Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)

² Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e mu66en dow waamnde toownde, kam'en tan. Doon alhaali makko waylitii yeeso ma66e.

³ Kaddule makko njalbi, ndawni far, faa dawninoowo fay gooto waawaa rawninirde noon e adunaaru ndu.

⁴ Iliyaasa e Muusaa 6angani 6e, ina kaalda e makko.

⁵ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Moodibbo, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁶ O anndaa ko o haalata, sabo kulol manngol naatii 6e, kam6e taalibaa6e been.

⁷ Ruulde wari suddi 6e. Daande yuuri e ley ruulde ndeen ina wi'a:

—O woni Biyam mo korsinmi. Kettindanee mo!

⁸ Wakkati oon, taalibaa6e been yeewi gereegi fuu, de nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, o yamiri 6e taa 6e kaalana fay gooto ko 6e nji'i duum faa wakkati nde Bii Neddo iirtii e hakkunde maay6e ndeen.

¹⁰ Be nja6i konngol ngol, de 6e keddiu i6e yamundura hakkunde ma66e dume woni maanaa iirtaade e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal duum, 6e yami mo, 6e mbi'i:

—Dume wadi de jannginoobe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Al-masiihu warude?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude tafon moyyintinoo huunde fuu. Ndele ko wadi de Binndi diin mbi'i ina tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, huyfinee?

¹³ Mido haalana on: Iliyaasa wariino, de 6e ngolli dum ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi diin ni.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to taalibaa6e heddi-noobe been fu, 6e nji'i jamaa keewdo ina fiilii dum'en, jannginoobe Tawreeta been ina njeddundura e mu66en.

¹⁵ Wakkati yim6e been nji'unoo Iisaa fu, dum haaynii 6e. Be ndoggi 6e nja66owii mo.

¹⁶ O yami 6e, o wi'i:

—Dume njeddundurton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ginnaaru muumdini.

¹⁸ Do ginnaaru nduun ummorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunnduko makko ina wurtina nguufu, imo neryundura nyiye makko, o yooraa kolonj. Mi nyaagake taalibaa6e maa been ndiwa ndu, de 6e kunnjii.

¹⁹ Iisaa wi'i yim6e been:

—Hey onon yim6e jamaanu hanndeejo 6e ngalaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddoomi munyande on? Ngaddanee kam suka oon!

²⁰ O waddanaa suka oon. Nde ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen, dimmbi suka oon, li6i dum, heddiu suka oon ina talloo e leydi, hunnduko muudum ina wurtina nguufu.

²¹ Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:

—Gilla ndey dum he6i mo?

Baaba oon jaabii, wi'i:

—Gilla imo famdi.

²² Katin du wakkati fuu ginnaaru nduun ina li6a mo ley yiite naa ley ndiyam faa halka mo. De si tawii won ko mbaawdaa fu, njurmodaa min, mballaa min!

²³ Iisaa wi'i mo:

* 8:34 Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

—Si mičo waawi mbiidaa? Huunde fuu ina waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Wakkati oon, baaba suka oon yeewnii, wi'i:

—Mi goondinii, de wallam, sabo goondinde ina tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina dogga warde ndeen, sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i ndu:

—Ginnaaru muumfinooru faafinooru, mičo yamire mburtodaa e suka o, taa naatu mo abada katin!

²⁶ Ginnaaru nduun feekii, dimmbi suka oon semmbe, de yalti e makko. Heddi imo wa'i hono maaydo, faa ko heewi e wonnooŋe doon been ina mbi'a o maayii.

²⁷ Ammaa Iisaa nanngi junngo makko, ummini mo tan, o darii.

²⁸ Caggal duum Iisaa naati suudu de taalibaabe muudum been toowtidi e muudum, yami dum, mbi'i:

—Dume wadi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?

²⁹ O jaabii:

—Ginnaaru nduun, sii muudum riiwirtaake si wanaa du'aare.

Haala Iisaa didaba dow maayde muudum e iirtagol muudum

(*Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45*)

³⁰ Be ndilli doon, 6e ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto faama dum,

³¹ sabo imo waajoo taalibaabe makko been. Imo wi'a dum'en:

—Bii Neddo wattete e juude yimbe. Be mbaran dum, de caggal balde tati fu, iirtoto.

³² Ammaa taalibaabe been paamaay maanaa haala kaan, de kuli yamude mo du.

Haala burdo teddude

(*Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48*)

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo suudu weerdude ma66e fu, o yami taalibaabe makko, o wi'i:

—Dume njeddundurdon dow laawol?

³⁴ Be ndeyyinii, sabo ko 6e njeddundurdu dow laawol dey, wo moy woni burdo teddude hakkunde ma66e.

³⁵ Ndeen Iisaa joodii, noddii taalibaabe sappo e dido been, wi'i dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, gada heddiibe been heedata, laatoo golloowo ma66e 6e fuu.

³⁶ Caggal duum, o nanngi junngo cukalel gomma, o darni ngel yeeso ma66e, o mum-bilii ngel, o wi'i 6e:

³⁷ —Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin ja66ii. Katin

du ja66iido kam fuu, wanaa miin tan ja66ii, ja66ake Nuldo kam oon du.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(*Lukka 9.49-50*)

³⁸ Yuhanna wi'i mo:

—Moodibbo, min nji'i gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

³⁹ Ammaa Iisaa wi'i:

—Taa kadee mo dum, sabo fay gooto waawaa wadirde kaayefiiji e innde am, de sakitoo mbonkoo kam wakkati oon.

⁴⁰ Sabo mo salaaki en fuu ina wondi e meeden.

⁴¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo on horde ndiyam saabe on yimbe Almasiihu, waasataa hebude mbarjaari muudum.

Haala ko luttinta yimbe

(*Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2*)

⁴² Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko 6uri woodde e joomum wo hayre teddunde ha66ee e daandem, faddee e maayo manngo.

⁴³ Si tawii junngo maa luttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a nyakudo 6uri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge nyifataa tawee a ki66udo. [

⁴⁴ *]

⁴⁵ Si tawii koyngal maa luttinte, tayu ngal. Naataa ley nguurndam nduumiidam tawee wo a nyakudo 6uri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a ki66udo. [

⁴⁶ †]

⁴⁷ Katin du si yitere maa luttinte, ittu nde. Sabo naataa e laamu Laamdo a dokko 6uri moyyande ma diina paddedaa e jahannama a ki66udo.

⁴⁸ Doon, «gildi muudum mbaatataa, yiite muudum du nyifataa.»‡

⁴⁹ Yiite lamsinan mono fuu hono lamdam ni.

⁵⁰ Lamdam wo huunde lobbere, de si dam selii lamsude, noy lamsinirton dam katin? Hakkunde moodon laatodon hono lamdam ni, ngondon e jam.

10

Haala ceergal

(*Matta 19.1-12, Lukka 16.18*)

¹ Iisaa dilli doon, yehi leydi Yahuudiya, de feyyiti yehi lettugal gooruwol Urdun. Yimbe heewbe piilii mo, de imo waajoo dum'en katin hono no o woowrunoo ni.

* **9:44** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 44: Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48.

† **9:46** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 46: Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48.

‡ **9:48** Esaaya 66.24.

² Farisa'en wo66e ngari faa ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude deekum naa?

³ O jaabii 6e:

—Dume Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Muusaa ja6ii si gorko na seera deekum fu, winnda talkuru ceergal de seera d'um.*

⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Wo saabe on yoor6e berde, d'uum wadi de Muusaa winndani on yamiroore nde.

⁶ Kaa gilla e fuddoode, «Laamdo tagii 6e, wadii 6e gorko e debbo.

⁷ Dum wadi de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum,

⁸ 6e dido fuu 6e laatoo neddo gooto.»†
Nii woni 6e nganaa dido katin, 6e banndu wooturu.

⁹ Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

¹⁰ Nde 6e kootunoo ndeen, taalibaa6e makko 6een yami mo haala majjum.

¹¹ O wi'i 6e:

—Si neddo seerii deekum de 6anji goddo fuu, jeenii.

¹² Hono noon du, si debbo seedii e gorum, de gorko goddo 6anji d'um, debbo oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

¹³ Yim6e ina ngadda cukaloy to Iisaa, faa meema koy, de taalibaa6e 6een ndukani d'um'en.

¹⁴ Nde o yiinoo d'um ndeen, o 6erni, o wi'i taalibaa6e 6een:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kadee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy 6een njeji laamu Laamdo.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: mo jabiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa d'um.

¹⁶ Caggal d'uum, o mumbilii cukaloy koy, o yowi junngo makko e makkoy, o barkini koy.

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi

(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol fu, gorko gomma doggiri to makko, hofii yeeso makko, yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo.

¹⁹ Ada anndi jamirooje: «Taa wadu warhoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡

²⁰ Gorko oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mido hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²¹ Ndeen Iisaa ndaari mo, yidi mo, wi'i mo:

—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogidaa d'uum fuu, kokkaa ceede deen talkaabe. Ndeen, a he6an mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji diin ndeen, 6alini, dillidi e mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.

²³ Iisaa yeewi gereeeji fuu de wi'i taalibaa6e mum 6een:

—Naatugol joomiraa6e jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁴ Haalaaji diin kaaynii taalibaa6e 6een sanne. O beydi katin, o wi'i 6e:

—Sukaa6e am, naatude e laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁵ Sabo ngeelooba naata wudde battal 6uri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Dum beydi haaynaade taalibaa6e 6een, keddii ina yamundura hakkunde mu66en ina mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ O ndaari 6e, o wi'i:

—Yim6e mbaawanaa d'um, ammaa Laamdo ina waawi. Sabo walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁸ Ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!

²⁹ O jaabii d'um, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: neddo fuu joppudo suudu muudum, naa sakiraa6e muudum wor6e e rew6e, naa inna mum, naa bammum, naa sukaa6e mum, naa gese muudum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo

³⁰ he6an ko 6uri d'um kile hemre e aduna mo ngonden e muudum joonin o: joomum he6an cuudi e sakiraa6e wor6e e sakiraa6e rew6e e inniraa6e e sukaa6e e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum he6an nguurndam nduumiidam.

³¹ Ammaa ardiie6e heew6e laatoto gadaa6e, gadaa6e 6een du laatoto ardiie6e.

Haala Iisaa tata6a dow maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)

³² I6e ngoni e laawol faa 6e njaha Urusalima. Iisaa na ardiie 6e, tawi taalibaa6e 6een ina mbemmbii, jokku6e d'um'en 6een du

* 10:4 Fillitagol Tawreeta 24.1. † 10:8 Fuddoode 1.27, 2.24. ‡ 10:19 Wurtagol 20.12-16.

kulii. O noddì taalibaaḅe sappo e dīdo ʒeen, o fuddi haalande dūm'en ko hewtata mo.

³³ O wi'i 6e:

—Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattete e juude hooreeḅe al-maami'en e janninooḅe Tawreeta. ʒe caroto mo sariya maayde, de 6e ngatta mo e juude yimḅe 6e nganaa Alhuudiya'en.

³⁴ Been njalnoro mo, tutta dow makko, piya mo dorri, mbara mo. De balde tati caggal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa (Matta 20.20-28)

³⁵ Caggal dūum, Yaakuuba e Yuhanna 6iḅḅe Jebede ʒeen ngari to Iisaa, mbi'i dūm: —Moodibbo, won ko min njidi nyaagaade ma. Miden njidi ngadanaa min dūm.

³⁶ O wi'i 6e:

—Dume njidudon mi wafana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ndujanodaa min min njoododoo e maada, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa e ley darja laamu maada.

³⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—On anndaa ko njaarotodon. Yalla odon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen, naa looteede lootagal batisima naawngal ngal looteteemi ngaal naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Miden mbaawi.

O wi'i 6e:

—On njardan horde nde njardammi ndeen, on keḅan lootagal batisima ngal looteteemi ngaal.

⁴⁰ Ammaa joodaade gere nyaamo am naa gere nanao am wanaa miin yamirta dūm. Joodorde ʒeen, wo 6e Laamdo moyyinani ʒeen njeji.

⁴¹ Nde taalibaaḅe sappo heddiḅe ʒeen nannoo dūm ndeen, ʒernani Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddì 6e fuu, wi'i:

—Odon anndi laamiḅe leyde adunaaru ina laamorii dūm'en doole. Mawḅe ʒeen du ina kalla yimḅe ʒeen baawde.

⁴³ Onon kaa, dūm wadataa hakkunde moodon. Jiddo laataade tedduḅo hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

⁴⁴ Katin du, jiddo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccudo moodon, on fuu.

⁴⁵ Sabo fay Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimḅe, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimdinoori heewḅe.

No Iisaa wumtiniri Bartime (Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa yaltanoo ngalluure ndeen, kam e taalibaaḅe muudum e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo bi'eteedo Bartime gii Time ina joodii ina garbina dakkol laawol ngool.

⁴⁷ Nde o nannoo wo Iisaa Nasaraatuujo oon faltotoo doon ndeen, o fuddi yeewnaade imo wi'a:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

⁴⁸ Yimḅe heewḅe ina njawana mo ina mbi'a o deyyinoo, ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wi'i:

—Noddee mo.

Ndeen, 6e noddì bumdo oon, 6e mbi'i dūm:

—Sellin ʒernde maa, umma! O noddii naa.

⁵⁰ O gurbitii, o faddi saaya makko, o wari to Iisaa.

⁵¹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Dume njiddaa mi wafane?

Bumdo oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mi wumta.

⁵² Iisaa wi'i mo:

—Yahu, goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon o wumti, o jokki Iisaa, iḅe njaha dow laawol.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima (Matta 21.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹ Ko Iisaa e taalibaaḅe muudum 6adii Urusaliima dūum, njottii Baytifaaji e Baytaniya dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaḅe muudum dīdo,

² wi'i 6e:

—Njehee naatowee wuro wonngo yeeso moodon ngo. Wakkati oon fu, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina haḅḅii. Kaḅḅiton nga, ngaddon nga do.

³ Si goddo yamii on dume ngadoton nga, njaabodon mbi'on Joomii amin ina haajaa nga, de nultiran nga law.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ngaan ina haḅḅii yaasin dakkol dammbugal, 6e kaḅḅiti nga.

⁵ Yoga e darinooḅe doon ʒeen yami 6e:

—Dume ngolloton do? Ko wadi odon kaḅḅita mola nga?

⁶ Be njaaborii ʒeen no Iisaa wiirunoo 6e noon. Been njoppi 6e.

⁷ Be njaaranii Iisaa mola ngaan, 6e njowi saayaaji maḅḅe dow magga, o waddii.

⁸ Yimḅe heewḅe mbeerti saayaaji muḅḅen dow laawol. Woḅḅe kelti licce ledde dakkol toon, mbeerti de e laawol ngool.

⁹ Ardiiḅe mo e heeduḅe gada makko ʒeen na yeewnoo na mbi'a:

–Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow innde Joomiraado!*

¹⁰ Barke woodanii laamu maami en Daawda, laamu ngarowu nguun! Jettooje ngoodanii Laamdo dow kammuuli!

¹¹ Iisaa hewti ley Urusaliima, naatowi suudu dewal mawndu nduun, de ndaari fuu ko woni ley mayru. Ammaa saabe hiirii, o yehi Baytaniya kanko e sappo e dido been.

*No Iisaa hudiri yibbi
(Matta 21.18-19)*

¹² Jaango majjum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi imo yolbi.

¹³ O haccii yibbi mbilitinki, o yehi yeewoyde yalla imo tawra ki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndeen, o tawaaya e makki si wanaa haakorooji. Sabo wakkati oon wanaa wakkati rimugol yibbe.

¹⁴ O wi'i yibbi kiin:

–Taa fay gooto nyaama 6i66e maa abada katin!

Taalibaa6e makko been nani dum.

No Iisaa riiwri luumotoo6e ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-17, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹⁵ Nde 6e njottinoo Urusaliima fu, Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun, de fuddi riiwude soodo6e e soottoo6e won6e ley toon. O li6i taabaaje wecco6e ceede e joodorde soottoo6e buugaali.

¹⁶ O accaay fay gooto rewi ley taliyaare suudu dewal mawndu nduun ina ronndii gineeji.

¹⁷ Ndeen o waajii 6e:

–Yalla wanaa ina winndaa: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare lenyi fuu!»[†] Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanoo6e.[‡]

¹⁸ Hooree6e almaami'en e janngino6e Tawreeta nani dum, pilii no mbardata mo. Be kuli mo, sabo waaju makko oon naatii jamaa oo sanne.

¹⁹ Nde hiirnoo fu, kanko e taalibaa6e makko, 6e njalti ngalluure ndeen.

*Haala du'aare wondunde e goondinal
(Matta 21.20-22)*

²⁰ Fajiri jaango majjum, i6e paltoroo to yibbi kiin toon, 6e nji'i ki yoorii kolon faa yottii dadi.

²¹ Piyeer miccitii, wi'i mo:

–Moodibbo, ndaar! Yibbi ki kudunodaa kiin yoorii.

²² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Ngoondinee Laamdo!

²³ Goonga kaalanammi on: neddo fuu biido waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», si sikkitiraay ley 6ernde muudum, de goondini ko wi'i duum laatoto fu, wadante dum.

²⁴ Dum wadi de mido wi'a on: ko njaaridon e ley du'aare fuu, ngoondinee on ke6ii dum, ndeen on ngadante dum.

²⁵ Nde ndaridon faa ngadon du'aare fuu, si won gadunoodo on huunde fu, njaafodon dum, faa Baaba moodon gondo dow kammu oon yaafanoo on hakkeji moodon onon du.

[²⁶ §]

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Lukka 20.1-8)*

²⁷ Be ngarti Urusaliima katin. E ley ko o yiiltotoo ley suudu dewal mawndu duum, hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e maw6e battitii mo

²⁸ yami mo:

–Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wi'i 6e:

–Mi yaman on huunde wootere. Njaabodon kam, de mi haalana on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

³⁰ Lootagal batisima Yaayaa ngaal, to Laamdo yuuri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

–Si en mbi'ii to Laamdo, o yaman en ndelle ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

³² Yalla en mbi'an to yim6e naa?

I6e kula yim6e been sabo 6e fuu i6e njogorii Yaayaa wo annabaajo goongaajo.

³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbi'i:

–Min anndaa.

Iisaa wi'i 6e:

–Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

12

*Banndol haala remoo6e bon6e
(Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)*

¹ Iisaa fuddi haalude, banndani 6e, wi'i:

–Neddo gomma wadii ngesa cabiije. O filitini nga hoggo, o wasi luggere boosirde, o nyi6i suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal.

² Nde boreede cabiije yottinoo fu, o neli golloowo makko to remoo6e been toon, 6e ngaddana mo ngedu makko e 6i66e cabiije deen.

³ Be nanngi nelaaroo oon, 6e piyi dum, 6e njecchini dum juude 6ole.

[†] 11:17 Esaaya 56.7. [‡] 11:17 Yeremiya 7.11. [§] 11:26 E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 26: Kaa si on njaafataako, Baaba mon gondo dow kammu oon du yaafataako hakkeji moodon.

⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be kuyfni dum, 6e eli dum.

⁵ O neli katin golloowo tatabo, de 6e mbari dum. Wo66e heew6e nuliraama hono noon: 6e piyi wo66e, 6e mbari wo66e.

⁶ Joonin kaa gokito tan o heddorri, giyiiko korsudo oon. Sakitii o neli oon du e ma66e, o wi'i: «Be njaagoto giyam oon.»

⁷ Ammaa remoo6e been mbi'unduri hakkunde mu66en: «O woni donoowo oon. Ngaree mbaren mo, faa kewten ngesa ngaan!»

⁸ Be nanngi biddo oon, 6e mbari dum, 6e paddi dum to gada ngesa toon.

⁹ Joonin le, noy jom ngesa oon wadata? O waran, o halka remoo6e been, o halfina ngesa ngaan wo66e.

¹⁰ Yalla on njangaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

¹¹ Dum wo golle Joomiraado, wo dum haaynde e jiidde meeden!»*

¹² Hooree6e Alhuudiyankoo6e piliu no nanngira Iisaa, sabo 6e paamii banndol ngol wo kam6e sappii. De 6e cuusaay jamaa oon. Be njoppi mo, 6e ndilli.

Haala yobugol lampo

(Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

¹³ Hooree6e been neli e makko Farisa'en wo66e e darani6e Hirudus faa ke6a tuufira mo e konngol makko.

¹⁴ Be ngari, 6e mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante. A hulataa fay gooto, sabo a burdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki? Min kokka mo naa taa min kokka mo?

¹⁵ Ammaa Iisaa annditii naafikaaku ma66e. O wi'i 6e:

—Dume wadi de odon tuufina kam? Ngad-danee kam mbuudu cardi faa mi yi'a dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O yami 6e:

—Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ Ndeen o jaabii 6e, o wi'i:

—Ndelle kokkee kaananke Roma ko jeyi, konngol Laamdo du ko jeyi.

Ko Iisaa jaabii duum haayinii 6e sanne.

Haala ummital maay6e

(Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

¹⁸ Saduki'en wo66e ngari to makko. Kam'en ngonni yeddoo6e ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

¹⁹ —Moodibbo, Muusaa yamirii en si neddo banji debbo, maayii tawii he6aay biddo fu, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa he6ana maaydo oon beyngu.†

²⁰ Wadii rimdaa6e njeddoo. Arandeejo oon banji debbo de maayi, he6aay biddo.

²¹ Didabo oon dewli debbo oon, kam du maayi he6aay biddo. Tatabo oon du wadi hono noon.

²² Hono nii njeddoo been fuu banjiri mo, ke6aay biddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi.

²³ Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddoo fuu 6e banjiino mo.

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—On woofu6e, on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

²⁵ Sabo si maay6e ummitake fu, wor6e banjataa, rew6e banjataake. Be laatotoo hono maleyka'en won6e dow kammu been ni.

²⁶ Woodi, ko maay6e ummitotoo duum, on njangaay e dewtere Muusaa ley taariki wuumoore hu66oore, hono no Laamdo haaldiri e makko, wi'i: «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba?»‡

²⁷ Laamdo wo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.§ On mboofii sanne.

Haala yamiroore burnde semmbe

(Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

²⁸ Jannginoowo Tawreeta gooto battitii Iisaa, tawi naniino jeddi ma66e, e no o jaaborii Saduki'en been faa woodi, yami mo:

—E jamirooje deen fuu, ndeye 6uri manngu?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu manngu e jamirooje deen wo nde do: «Hettinda Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oon tan woni Joomiraado.

³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa e 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu e semmbe maa fuu.»*

³¹ Didaberde ndeen wo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.»† Walaa fuu yamiroore burnde didi deen manngu.

³²⁻³³ Jannginoowo Tawreeta oon wi'i mo:

—Moodibbo! A haalii goonga ko mbiidaa Laamdo tan woni Joomiraado, katin du Laamdo goddo walaa si wanaa kanko. E yidirde Laamdo e berndem fuu e hakkil-lom fuu e semmbem fuu, e yidirde gondo mum hono no yidiri hoore mum ni, kanjum 6uri sadakaaji duppeteedi e kirsamaaji fuu! Haala maa ina selli sanne.

* 12:11 Jabuura 118.22-23. † 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5. ‡ 12:26 Wurtagol 3.6, 15-16. § 12:27 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo ma66e duum, holli i6e mbuuri. * 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † 12:31 Lewinkoo6e 19.18.

³⁴ Nde Iisaa yi'unoo o jaaborake hakkilan-taaku ndeen, wi'i mo:

—A woddaa e laamu Laamdo.

Caggal duum, fay gooto suusaay yamude Iisaa yamde godde katin.

Haala Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley suudu dewal mawndu ndeen, wi'i:

—Noy janninoobe Tawreeta been mbaawri wiide Almasiihu oon wo taan Daawda?

³⁶ Sabo Daawda e hoore muudum wi'irii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraafo wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaa6aa way6e ma.»[‡]

³⁷ Daawda e hoore muudum ina noddira Almasiihu oon «Joomam». Ndelle, noy o laatoroo taanum?

No Iisaa feliri janninoobe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)

Jamaa keewdo ina hettindanii Iisaa e seyo.

³⁸ E ley waajagol makko ngool, o wi'i 6e:

—Tinne e janninoobe Tawreeta yidu6e yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali teddudi ley luumooji,

³⁹ foodantoo6e joodorde burde teddude ley cuudi baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.

⁴⁰ I6e nyaama jawdi rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu6ben maayi, de 6e njuutina du'aawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e lobbu6e. Kam6e, jukkungo naawngo 6urata jippineede dow mu6ben.

Haala sadaka debbo talkaajo
(Lukka 21.1-4)

⁴¹ Iisaa joodii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraa6e jawdi heew6e ngatti kaalisi keewdo ley keesu oon.

⁴² Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buudi didi.

⁴³ Iisaa noddi taalibaa6e muudum 6een, wi'i dum'en:

—Goonga kaalanammi on: ko debbo talkaajo o watti e ley keesu duum 6uri ko 6een fuu ngatti duum.

⁴⁴ Sabo 6e fuu, wo ko bonnantaa 6e fay huunde tan 6e ngatti. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

13

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)

¹ Nde o wurtotonoo suudu dewal mawndu ndeen, taalibaajo makko gooto wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar, kaaye de e nyimngo ngo fuu no njardi!

² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A yi'ii nyimngo ngo no foti mawnude naa? Fay hayre wooteere heddataako do ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ O joodowii dow waamnde wi'teende Jaytun, o hucciti e suudu dewal mawndu nduun. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

⁴ —Anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata wadugol kulle deen fuu?

⁵ Iisaa jaabii 6e wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁶ Heew6e ngardan e innde am, ina mbi-itoo: «Miin woni kanko.» Be mbosinan yim6e heew6e.

⁷ Si on nanii kabaaru woldeeki 6adiidi, si on kaalanaama woldeeki bodduudi, taa kulee. Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

⁸ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere, rafooji du ngadan. Dum fuu laatoro hono fuddoode njatawere 6eynoowo ni.

⁹ Ndeenee ko'e moodon, sabo yim6e njaaran on to carorde, on piyete ley cuudi baajordi. Be ndarna on yeeso hoore6e e kaanankoo6e saabe am, faa laatanodon kam seedee6e yeeso ma66e.

¹⁰ Ina tilsi Kabaaru Lobbo oon waajee lenyi diin fuu tafon.

¹¹ Nde 6e njaarii on faa 6e kokkitira on, taa mbemmedon dow ko kaaloton. Nde wakkati majjum wari fuu, on ke6an ko kaalon. Sabo wanaa onon kaalata, wo Ruuhu Ceniido haalata.

¹² Neddo hokkitiran sakiike muudum waree, baabiwo du hokkitiran 6iyum. Bi66e ummanto saaraa6e mu6ben, ngada faa 6e mbaree.

¹³ Yim6e fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)

¹⁴ Wakkati waran nde nji'oton «huunde nyiddiniinde bonnoore»* ina woni do haanaa wonde.[†] (Janngudo dum fuu, faama

[‡] 12:36 Jabuura 110.1. * 13:13 Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † 13:14 Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartin katin.

maanaa majjum.) Ndeen, tawaabe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

¹⁵ Tawaado dow suudu, taa jippoo fey de wi'a naatan faa hooya huunde ley suudu muudum.

¹⁶ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

¹⁷ Kay, debereedu'en e musinteebe njaran torra ley balde deen!

¹⁸ Naaree Laamdo taa dum wada wakkati dabbunde.

¹⁹ Sabo ley balde deen torra wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru ndu Laamdo tagi nduun faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

²⁰ Sini Joomiraafo ra6bindinaayno balde deen, fay gooto hisataano. Ammaa o ra6bindinirii de saabe su6aa6e makko been.

²¹ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

²² Sabo almasiihu'en fewree6e e annabaabe fewree6e 6angowan, ngada maandeeji e kaayeeffiji faa majjina fay su6aa6e been, si na laatoo.

²³ Ndelle, kakkilon! Mi haalanii on huunde fuu gilla dum waraay.

²⁴ —Ammaa e ley balde deen, caggal torra oon, naange ni66an, lewru selan yaynude,

²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.[‡]

²⁶ Wakkati oon, Bii Neddo oon yi'ete ina wara e duule,[§] ina warda e baawde mawde e teddeengal.

²⁷ O nulan maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e so66iire, kawrundura su6aa6e makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(*Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33*)

²⁸ Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditi, haakorooji makki mbilitii, odon andi ndunngu 6adake.

²⁹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon wakkati oon 6adake, ina woni e dammbugal galle.

³⁰ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

³¹ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo

(*Matta 24.36-44*)

³² Kaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum. Wanaa maleyka'en won6e dow kammu, wanaa Biddo oon. Walaan annudoo dum si wanaa Baabiwo oon.

³³ Kakkilee, tinno6on e majjum, sabo on anndaa wakkati mo o warata.

³⁴ Idum wa'i hono gorko cegiliido faa dilla, yalti suudu muudum, hokki maccu6e mum mono fuu golle mum, yamiri doomoowo dammbugal oon tinnoo dooma.

³⁵ Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa nde jom galle oon wartata: ina waawi laataade kiiral naange, naa hakkunde jemma, naa wakkati nde dontooje njoggata, naa fajiri.

³⁶ Taa o juha on de o tawa o6on daanii!

³⁷ Ko kaalanammi on duum, mido haalana yim6e fuu: kakkilon!

14

No maw6e diina ndawriri faa nannga Iisaa

(*Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53*)

¹ Balde didi keddani iidi Faltagol e iidi buuru mo wattaaka rabilla. Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila faa ke6a mbara dum.

² De 6e mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yim6e murta.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(*Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8*)

³ Wakkati oon Iisaa ina woni ley Baytaniya, do suudu Simon noddirteedo cepindo oon. O joodii faa o nyaama. Debbo gomma naati ina jogii faandu nebbam laa6udam, uurdam, tiidudam coggu sanne. Debbo oon heli faandu nduun, jorii nebbam daam dow hoore makko.

⁴ Yoga e wonnoo6e toon 6een mettaa, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁵ Idam waawnoo sonneede ko 6uri buudi cardi keme tati, de hokkee talkaa6e!

Heddii i6e pela debbo oon.

⁶ Ammaa Iisaa wi'i:

—Celee mo! Ko wadi de o6on torra mo? O gollanii kam gollal lobbal.

⁷ Si goonga, talkaa6e ina tawdee e moodon wakkati fuu, nde muuy6on fuu o6on mbaawi wadande dum'en moyyere. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

⁸ O wadii ko o waawi: o jorii nebbam uurdam dam dow 6anndu am faa mi segilanoo saabeere.

⁹ Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(*Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6*)

¹⁰ Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaabe sappo e dido been, yehi to hooree6e almaami'en faa watta Iisaa e juude mu66en.

¹¹ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ceyii, 6e aadii 6e njofan mo ceede. Wakkati oon, imo fiya dabare no o jambortoo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaabe muudum

(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

¹² Nyannde arande iidi buuru mo wataaka rabilla, nde 6e kirsata dammuuli iidi Faltagol ndeen, taalibaabe Iisaa yami dum, mbi'i:

—Toy njiddaa min njaha min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹³ O nuli taalibaabe makko dido, o wi'i dum'en:

—Njehee ngalluure toon, on kawran toon e gorko ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon dum.

¹⁴ Suudu ndu o naati fuu, mbi'on jom galle oon: «Moodibbo yamii suudu nduye nyaamdata e taalibaabe mum been hiraande iidi Faltagol?»

¹⁵ O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilantodon en hiraande ndeen.

¹⁶ Taalibaabe dido been njehi, naatowi ngalluure ndeen, 6e tawri hono no o wi'iri 6e noon. Toon 6e cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁷ Nde hiirnoo fuu, Iisaa wardi e sappo e dido been.

¹⁸ Wakkati 6e njoodfinoo i6e nyaama fu, Iisaa wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam, imo nyaamda e am joonin.*

¹⁹ Dum laatanii 6e ka66u-ko'u, 6e puddi yamirde mo gooto gooto, i6e mbi'a:

—Kori wanaa miin?

²⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo gooto moodon, onon sappo e dido 6e, cuuwidindo e am junngo e le'al ngal.

²¹ Tilay Bii Neddoo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddoo oon! Gorko oon, si rimaakano fey buri woodde e muudum!

²² Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki 6e, wi'i:

—Nja6ee, dum wo 6anndu am.

²³ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari.

²⁴ O wi'i 6e:

—Dum wo yiyam am, tabintinoojam amaana Laamdo, ndufeteedam saabe heew6e.

²⁵ Goonga kaalanammi on: mi yarataa cabijam katin si wanaa nyannde njaroyimi kesam e ley laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,[†] 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum

(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

²⁷ Iisaa wi'i 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabo ina windaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de baali diin cankitoo.»[‡]

²⁸ Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: jemma hantoden o pay, fadde ndontoori e joggude kile didi a wi'an a anndaa kam kile tati.

³¹ De Piyeer haali, tekkin daande, wi'i:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaabe been fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane

(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

³² Be njottii nokku bi'eteedo Geccemane, de Iisaa wi'i taalibaabe muudum been:

—Njoodee do, faa mi wadowa du'aare.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Bernde makko fuddi maatude kulol e kaadeefi.

³⁴ O wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomee, kakkilee.

³⁵ O toowti seeda, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo dada e wakkati naawdo oon si na laato.

³⁶ O wi'i:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laato ko muuyumi, dum laato ko muuyudaa.

³⁷ O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—Simon, a daani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?

³⁸ Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkiidi.

³⁹ O yehi katin, o du'orii no arande ni.

⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne. Be kunnngii annudde ko 6e njaabotoo mo.

⁴¹ O warti tataberde, o wi'i 6e:

* 14:18 Jabuura 41.10. † 14:26 Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol. ‡ 14:27 Jakariyaa 13.7.

—Faa joonin on daani, odon njootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Bii Neddo wattete e juude luttu6e.

⁴² Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina 6attitii.

No Iisaa nanngiraa

(*Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12*)

⁴³ O tilaaki e haalde dum, de Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yim6e heew6e jogi6e kaafaaje e cabbi. Wo 6e nulaa6e hooree6e almaami'en, e jannginoo6e Tawreeta, e maw6e.

⁴⁴ Jambotoodo mo oon hokkiino 6e filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum, njaaron dum kawjodon dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, 6attitii Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo!

O muccii dum.

⁴⁶ Ndeen 6e tuggi juude ma66e dow Iisaa, 6e nanngi dum.

⁴⁷ Gooto e darinoo6e doon been, soorti kaafaahi muudum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

⁴⁸ Iisaa wi'i 6e:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi ardiido muurtere naa?

⁴⁹ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu nduun mido waajoo, de on nanngaay kam. Ammaa tilay ko Binndi diin mbi'i duum tabita.

⁵⁰ Ndeen, taalibaa6e been fuu njoppi mo, ndoggi.

⁵¹ Jokolle mo 6ornaaki na waanii disaare tan, jokki mo. Be nanngi dum,

⁵² de yoppi disaare ndeen, doggi 6anndu 6oldu.

No maw6e diina carorii Iisaa

(*Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Be njaari Iisaa to Almaami Mawdo oon, tawi hooree6e almaami'en e maw6e e jannginoo6e Tawreeta fuu ina kawritii.

⁵⁴ Piyeer ina jokki mo to toowti faa naati ley taliyaare galle Almaami Mawdo. O joododii e doomoo6e dakkol yiite, imo yuuloo.

⁵⁵ Woodi, hooree6e almaami'en e jeyaa6e e waalde Saahi6e ndeen fuu ina piloo ko pelira Iisaa faa waree, de 6e ke6aay.

⁵⁶ Heew6e ina pela mo dow fewre, ammaa haalaaji mu66en ina luttunduri.

⁵⁷ Wo66e ma66e peli mo, mbi'i:

⁵⁸ —Min nanii imo wi'a: «Mi li6an suudu dewal mawndu mahiraandu juude nduun, de ley balde tati mi nyi6a suudu dewal wondundu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum du, pelooje ma66e deen ina luttunduri.

⁶⁰ Almaami Mawdo oon ummii, darii hakkunde jamaa oon, yami Iisaa:

—Walaa ko njaaboto6aa naa? Ko yim6e 6e ceedante duum wo dume?

⁶¹ Dum fuu imo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Almaami Mawdo oon ina yama mo katin, ina wi'a:

—Yalla aan woni Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oon naa?

⁶² O jaabii, o wi'i:

—Miin woni kanko. On nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon, § ina warda e duule kammu.*

⁶³ Duum metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—En kaajaaka seedee6e katin.

⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum. Dume miilidon?

Be fuu 6e mbi'i imo haani wareede.

⁶⁵ Wo66e ma66e puddi tuttude dow makko. Be cuddi yeeso makko, i6e piya mo, i6e mbi'a mo:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

Ndeen doomoo6e been du nanngi mo, ina peenya mo.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(*Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e hor6e Almaami Mawdo oon yottii.

⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii dum, o wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatu-ujo oon.

⁶⁸ Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa duum.

Caggal duum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori joggi.]†

⁶⁹ Nde kordo oon yiinoo mo katin fu, haalani darii6e doon been, wi'i:

—Oo wo gooto ma66e!

⁷⁰ Piyeer yeddi katin. Faa 6ooyti seeda, darii6e doon been mbi'i Piyeer:

—Tannyoral, a gooto ma66e, sabo a Galilinkeejo.

⁷¹ Kanko du, o fuddi hunaade e huttaade, imo wi'a:

—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!

⁷² Wakkati oon pay, ndontoori joggi dida6erde, de Piyeer miccittii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori e joggude kile didi, a wi'an a anndaa kam kile tati.»

Bernde Piyeer metti dow majjum, heddiina ina woya.

15

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5, Yuhanna 18.28-38)

¹ Nde naange fudunoo fu, hooreeɛe almaami'en e jannginoobe Tawreeta e waalde Saahiiɛe ndeen fuu, tawti mawɛe du, ɛe fuu ɛe ndawridi. Be kaɓɓi Iisaa, ɛe njaari ɗum, ɛe ngatti ɗum e juude Pilaatu goforneer oon.

² Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɛe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

³ Hooreeɛe almaami'en been ina pelda mo kulle keewɛe.

⁴ Pilaatu yami mo katin:
—Wala ko njaabotoɗaa naa? A nanaay ko ɛe peldete ɗuum fuu naa?

⁵ Ammaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa saroraa sariya maayde
(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

⁶ Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimɛe been kasuujo gooto mo cuɓii.

⁷ Tawi gorko bi'eteedo Barabas muurtidino e woɓɓe faa ɛe mbari nedɗo. Wakkati oon, iɛe uddaa e kasu saabe ko ɛe ngadi ɗuum.

⁸ Jamaa oon njehowi to Pilaatu woni toon, naati e nyaagaade ɗum waɗana ɛe ko woownoo waɗande ɛe ɗuum.

⁹ O jaabii ɛe, o wi'i:
—Oɗon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankooɛe oon naa?

¹⁰ Sabo o faamii hooreeɛe almaami'en been kiram wadi de kokkitiri mo.

¹¹ De hooreeɛe been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana ɛe Barabas, ɗum ɓurani ɛe yoofa Iisaa.

¹² Pilaatu jaabii katin, wi'i ɛe:
—Ndelle, ɗume njiduɗon mi waɗa mo mbi'oton kaananke Alhuudiyankooɛe oon?

¹³ Be yeewnii, ɛe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!

¹⁴ Pilaatu yami ɛe:
—Dume o wadi ko boni?

De ɛe beydi yeewnaade semmbe:
—Tontu mo e leggal palaangal!

¹⁵ Saabe Pilaatu ina yidi welnude berɗe jamaa oon, yoofani ɗum'en Barabas. Caggal ɗum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, de o hokkitiri dum tontowe e leggal palaangal.

No sordaasiibe njalnorri Iisaa
(Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

¹⁶ Sordaasiibe been njaari mo nannowi mo ley galle laamorde toon, kawrunduri sordaasiibe heddiibe been fuu.

¹⁷ Be ɓorni mo saaya mbodeeɛa,* ɛe canyi taarde gi'e ɛe kippi e hoore makko.

¹⁸ Be puɗɗi salminde mo, iɛe mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɛe.

¹⁹ Iɛe piira hoore makko loosol, iɛe tutta mo, iɛe ndikkinoo, iɛe kujidana mo.

²⁰ Nde ɛe tilinoo jalnoraade mo ndeen, ɛe itti saaya mbodeeɛa kaan, ɛe ɓorni mo kaddule makko. Ndeen ɛe njaari mo yaasin faa ɛe tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

²¹ Gorko gooto bi'eteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Alesandere e Rufus, ina yuura ley ladde ina faltoo doon. Sordaasiibe been ndoolɗi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

²² Be njaari Iisaa nokku bi'eteedo Gulgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

²³ Be ngaddani mo cabijam njillunduraadam e dakke kaadude faa o yara, de o jabaay.

²⁴ Be tonti mo e leggal palaangal. Be pecciri kaddule makko cumnal, ɛe ndaara ko mono fuu heɓata.†

²⁵ Nde ɛe tontata mo ndeen, wo wakkati yamnde jeenay beetee.

²⁶ Be mbinndi e alhawal tiimtude hoore makko sabaabu ko o tontiraa. Binndi dow maggal na mbi'a: KANANKE ALHUUDIYANKOOɛE.

²⁷ Be tontidi mo e yanoobe ɗiɗo, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.
[

28 †]

²⁹ Yimɛe faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓɓeen, ina mbi'a:

—Hey! Liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balde tati,

³⁰ danna hoore maa, jippa leggal palaangal ngaal!

³¹ Hono noon, hooreeɛe almaami'en been du ina njalnoro mo. Kamɛe e jannginoobe Tawreeta, iɛe mbi'undura hakkunde maɓɓe:

—O hisinii woɓɓe, de o waawaa hisinde hoore makko!

³² Kanko woni Almasiihu kaananke Iisaa iila on. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngaal, faa nji'en e ngoondinen!

* 15:17 Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeɛa* wo saaya ka kaananke ɓornotoo. † 15:24 Jabuura 22.19. ‡ 15:28 E ɗerejei ɓooyɗi, godɗi ina beyda aaya 28: *Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonɛe.»*

Didó tontidaa6e e makko 6een du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa
(*Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30*)

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

³⁴ E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

– *Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdó am, Laamdó am! Dume saabii de njoppudaa kam?»Š)

³⁵ Nde wo66e darii6e toon 6een nannoo dum ndeen, mbi'i:

– Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Ndeen goddo ma66e doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:

– En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.

³⁸ Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi.

³⁹ Mawdo sordaasiibe darinoodo yeeso makko oon yi'i no o dilliri adunaaru ni, de wi'i:

– Si goonga ni, neddo o wo Bii Laamdó!

⁴⁰ Rew6e wo66e ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba pamarel e Yuusufi ina ngonni hakkunde ma66e.

⁴¹ Been njokkannoo mo ina ngollana mo nde o wonnoo Galili ndeen. Rew6e wo66e heew6e du ina ngonni doon, yaadunoo6e e makko Urusaliima.

No 6anndu Iisaa wattiraa e saabeere
(*Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42*)

⁴² Ko hiiri duum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowteteende badake naatude.

⁴³ Gooto teddu6o e waaldeere Saahii6e, bi'eteedo Yuusufi mo Arimatiya, wari. Kanko du imo hedii 6angugol laamu Laamdó. O hulaay yaade to Pilaatu o njaaroo dum 6anndu Iisaa.

⁴⁴ Ko Iisaa maayi law duum, haaynii Pilaatu, noddi mawdo sordaasiibe, yami dum yalla wo goonga o maayii.

⁴⁵ Nde mawdo sordaasiibe oon haalanoo dum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi hooya 6anndu nduun.

⁴⁶ Yuusufi soodi kasanke, jippini 6anndu Iisaa nduun, fili dum e kasanke oon, de watti dum e saabeere wasaande ley hayre.

Caggal duum, o talliti hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.

⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16

Haala iirtagol Iisaa
(*Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10*)

¹ Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurde faa njaha, ngatta e 6anndu Iisaa.

² Nyannde go'a6erde e jeddiire ndeen, rew6e 6een ngari to saabeere ndeen illa law, wakkati pu6al naange.

³ I6e mbi'undura:

– Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?

⁴ Ammaa nde 6e 6antunoo gite ma66e ndeen, 6e nji'i hayre ndeen tallitaama. Inde mawni sanne.

⁵ Wakkati 6e naatunoo e saabeere ndeen, 6e nji'i jokolle ina joodii gere nyaamo ina 6ornii saaya ndaneeha, de 6e kuli.

⁶ O wi'i 6e:

– Taa kulee! Odon piloo Iisaa Nasaraatu-ujo tontanoodo oon. O iirtake, o walaa do. Inan nokku do o wattanoo doon.

⁷ Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaa6e makko 6een e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.

⁸ Rew6e 6een njalti saabeere ndeen, ndoggi. I6e ndiwna kulol, i6e mbemmbii sanne. Be kaalanaay fay gooto huunde ndeen no 6e poti hulude.

⁹ Illa fajiri nyannde go'a6erde e jeddiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iirtii duum, o artii o 6angi e Mariyama jeyaado Magdala mo o riiwnoo ginnaaji jeddi e muudum oon.

¹⁰ Mariyama yehi humpitoyde kabaaru oon wondunoo6e e Iisaa 6een, tawi i6e cunii i6e mboya.

¹¹ Ammaa ko 6e nani o iirtake e ko Mariyama yi'i mo duum fu, 6e ngoondinaay dum.

¹² Caggal duum, o 6angi e dido ma66e e tagaadi ngoonndi, i6e nanngi laawol jahool ladde.

¹³ Kam6e du, 6e ngarti 6e kumpiti heddiibe 6een, de 6een ngoondinaay 6e.

¹⁴ Sakitii, o 6angi e taalibaa6e sappo e ngo'o 6een wakkati mo 6e nyaamata. O feliri 6e rafi goondinal ma66e e yoorde 6erde ma66e, sabo 6e ngoondinaay yiibe mo caggal ummitagol makko 6een.

¹⁵ O wi'i 6e:

—Njehee ley adunaaru ndu fuu, mbaajodon tagaado fuu Kabaaru Lobbo o.

¹⁶ Goondindo de lootaa lootagal batisima fu, hisinte. Mo goondinaay jukkete.

¹⁷ Kaayeeffiji di ina ngoodani goondinbe been: be ndiiwrwan ginnaaji saabe am, be kaalan demle kese,

¹⁸ Be nanngiran bolle e juude ma66e. Fay si be njari poson, fay huunde wadataa be. Be njowan juude ma66e e nyaw6e de cella.

¹⁹ Gada Iisaa Joomiraado haaldii e ma66e, yeentinaa dow kammu, joodii gere nyaamo Laamdo.

²⁰ De kam6e kaa, be njehi i6e mbaajowoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ina wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol e maan-deeji kaayniidi jaadooji e maggol.*

---

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

¹ Yimbe heewbe pilake fillitaade kulle tabitinde hakkunde meeden.

² Be mbinndii ko seediibe gilla fuddoode been kaalani en. Seediibe been ngoni halfinaaabe faa anndina konngol ngool.

³ Tawfilus tedduo, mi taykake kulle deen fuu faa woodi gilla arande, mi tawii na hawrani kam miin du faa mi winndane, mi fiirtane dum faa laaba no dum wadiri,

⁴ faa kebaa tannyoral jannde nde njannginaadaa ndeen wo goonga.

No jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootalgal batisima

⁵ Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, na woodi almaami gomma bi'eteedo Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, gii Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna, innde muudum wo Elisabet.

⁶ Be dido fuu be fonnditiibe to Laamdo. Ibe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji muudum fuu. Felooe fuu walaa e ma66e.

⁷ Be kebaay biddo, sabo Elisabet wo dimaro. Be dido fuu be naywii du.

⁸ Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle muudum yottinde sadakaaji yeeso Laamdo, sabo wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal ngaal.

⁹ Ley al'aada almaami'en i6e mboownoo wadude cumnal. Wo nii Jakariyaa subiraa faa naata nokkuure seniinde wonnde ley suudu dewal mawndu, de ura toon ure.

¹⁰ Jamaa oon fuu darii yaasin ina wada du'aare wakkati mo ure deen mbuletee.

¹¹ Wakkati oon maleyka Joomiraado 6angani mo, ina darii gere nyaamo nokkuure urirde ndeen.

¹² Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi dum.

¹³ Maleyka oon wi'i mo:

–Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa jaabaama. Deeka Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa.

¹⁴ Biddo oon waddante seyo manngo, heewbe ceyorto rimeede makko,

¹⁵ sabo o laatoto tedduo yeeso Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sulinta. O heewan Ruuhu Ceniido gilla e ley reedu inniiko.

¹⁶ O wartiran gi66e Israa'iila heewbe to Laamdo Joomiraado mu66en.

¹⁷ O artoto Joomiraado warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa heebunoo, faa o wartira berde baabiraabe to bi66e mu66en, faa o wartira salii6e du e

hakkillooji dartii6e, faa moyyinana yimbe segilaniibe garol Joomiraado.

¹⁸ Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:

–Noy paamirammi dum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon du wadi duu6i.

¹⁹ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

–Miin woni jibiriilu dakkido Laamdo, mi nulaado to maada faa mi haalane kabaaru lobbo o.

²⁰ Ndele joonin a muumfan. A haalataa si wanaa wakkati mo dum tabiti, sabo a goondinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum wari.

²¹ Tawi yimbe been ina kedii Jakariyaa, ina haayni dum'en ko o booyi ley suudu dewal mawndu duum.

²² Nde o wurtinoo ndeen, o hunggii haaldude e ma66e. Be paami won ko o hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e ma66e muummumre, o heddi o waawaa haalde.

²³ Nde balde golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal balde deen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:

²⁵ –Dum woni ko Joomiraado wadani kam. O taykake kam, o ittanii kam dukkuru hakkunde yimbe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

²⁶ Ley lewru Elisabet jeega6urdu nduun, Laamdo nuli maleyka jibiriilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili,

²⁷ to surbaajo mo taan Daawda bi'eteedo Yuusufi ha66ani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama.

²⁸ Maleyka oon naati do Mariyama woni doon, wi'i dum:

–Aan e jam, ke6udo moyyere Joomiraado. Joomiraado ina wondi e maada.

²⁹ Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo dume jowtaango ngo fiirtata.

³⁰ De maleyka oon wi'i mo:

–Taa hulu, Mariyama! Sabo a he6ii moyyere yuurunde e Laamdo,

³¹ a hooyan reedu, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa.

³² Biddo oon laatoto tedduo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawda.

³³ O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.

³⁴ Mariyama wi'i maleyka oon:

–Noy dum laartotoo, sabo mi anndaa gorko?

³⁵ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

–Ruuhu Ceniido jippoto e maada, baawde Laamdo Toowdo cuddete.

Saabe duum, biddo mo ndimataa oon inndirte Ceniido, Bii Laamdo.

³⁶ Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu ley nayeewu muudum, o rima biddo gorko. Imo wi'enoo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e reedu lewru jeega burdu,

³⁷ sabo walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ Wakkati oon, Mariyama wi'i:

—Inani kam, miin kordo Joomiraado, dum laatoranoo kam no mbiirudaa ni.

Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley balde deen, Mariyama ummii, yehi law to wuro gomma wonngo ley baamle Yahuudiya.

⁴⁰ O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet.

⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndeen, biddo gondo e reedu muudum oon dimmbii. Ndeen Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido,

⁴² yeewnii e daande toownde, wi'i:

—A barkinaado hakkunde rewbe! Biddo mo ndeedudaa o du wo barkinaado!

⁴³ Miin, wo mi dume faa inna Joomiraado wari to am?

⁴⁴ Ndaar, nde jowtaango maa yottinoo nowru am ndeen, biddo gondo e reedu am oon dimborake kuyam.

⁴⁵ Barke woodanii ma, aan goondindo ko Joomiraado haalani maa duum tabitan.

Jimol Mariyama

⁴⁶ Mariyama wi'i:

—Yonki am ina mana Joomiraado!

⁴⁷ Bernde am ina heewi seyo e dow Laamdo Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabo o yurmake kam, miin, kordo makko leeyudo.

Gilla joonin jamaanuui fuu noddiran kam barkinaado.

⁴⁹ Sabo jom baawde wadani kam kulle mawde!

Innde muudum wo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende muudum ina woni dow huuloobe dum jamaanu dow jamaanu.

⁵¹ O gollii gollleeji mawdi e semmbe junngo makko,

o sankitii mawninkiniibe e anniyaaji mu66en.

⁵² O saamdinii kaanankoo6e e laamuui mu66en,

o toownii leeyu6e.

⁵³ O haarnirii yolbu6e kulle lobbe,

o yoppii jom'en jawdi juude 6ole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O wallii yim6e Israa'iila, maccu6e makko 6een,

sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maami-raa6e meeden,

yurmaade Ibrahiima e yuwdi muudum faa abada.

⁵⁶ Mariyama waddi e Elisabet ko wadanta lebbi tati de yeccii suudu muudum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootalgal batisima

⁵⁷ Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi biddo gorko.

⁵⁸ Hoddii6e makko e sakiraa6e makko nani yurmeende mawnde nde Joomiraado wadani mo ndeen, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, 6e ngari taadude ngel.* I6e njiidunoo inndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa,

⁶⁰ ammaa inniigel ja6aay, wi'i ngel inndiree Yaayaa.

⁶¹ Be mbi'i dum:

—Yim6e maa fuu walaa inndiraado innde nde.

⁶² Be yami baabiigel e muummumre, noy yidi 6iyum oon inndiree.

⁶³ Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow maggal: «Yaayaa woni innde maggel.» Be fuu dum haaynii 6e.

⁶⁴ Wakkati oon pay, hunnduko Jakariyaa yoppaa, demngal mum ha66itaa, ina haala, ina yetta Laamdo.

⁶⁵ Kulol nanngi hoddii6e makko 6een fuu. Katin du yim6e ley baamle Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruui diin.

⁶⁶ Nan6e dum 6een fuu ndesi dum e ley 6erde mu66en, ina mbi'a: «Ndelle dume cukalel ngel laatooytoo?» Sabo 6e nji'i junngo Joomiraado ina woni dow maggel.

Jimol Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu Ceniido, haaldi annabaaku, wi'i:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila,

sabo warii walli yim6e muudum, rimdini dum'en.

⁶⁹ O waddanii e Kisinoowo jom semmbe yuwdo e suudu Daawda, maccudo makko.

⁷⁰ Dum fuu dum laatorii hono no o haalirnoo e kunndude annabaa6e makko seniibe gilla arande -

⁷¹ o wi'i o hisinan en e habdii6e men, e juude way6e en fuu.

⁷² Nii o yottiniri yurmeende nde o aadani-noo maamiraa6e men ndeen,

o miccitate amaana makko ceniido,

⁷³ hunayeere nde o hunanii maammen Ibrahiima,

o hokkan en

⁷⁴ danneede e juude way6e en faa ngolliranen mo rafi kulol,

⁷⁵ ndewen mo ley senaare e dartaare yeeso makko haddi nguurndam meeden fuu.

* 1:59 Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

76 Aan du cukalel, a noddirte annabaajo
Laamdo Toowdo,
sabo a artoto Joomiraado warde faa
moyyinaanaa mo laabi makko,
77 faa anndinaa yimbe makko laawol
kisindam ley ko o yaafotoo hakkeeki
mubben.
78 Saabe Laamdo meeden wo keewdo
yurmeende,
Jayngol yuurungol dow ina wara to
meeden,
79 faa yaynana wonbe ley nimre e kulol
maayde,
de rewna koyde men dow laawol jam.
80 Suka oon ina mawna, hakkillo
muudum ina beydoo. O joodii ley ladde faa
wakkati mo o banginaa e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Matta 1.18-25)

1 E ley balde deen, Agustus kaananke
mawdo yamiri limgal wadee ley laamu
Roma fuu.

2 Kangal woni limgal arandeyal, kawrun-
gal e laamu Kiriniyus goforneer leydi Si-
iriya.

3 Yimbe fuu njehi winndowaade, mono
fuu e wuro muudum.

4 Yuusufi du dilli Nasaraatu ley leydi
Galili, faa yaha wuro Daawda wi'eteengo
Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo e
lenyol Daawda jaati o yuuri.

5 O yehi toon winndowaade, kanko e
Mariyama ka66anaado makko, deedudo.

6 E ley gonol ma66e toon, wakkati ndimu
Mariyama yottii.

7 O rimi afo makko, o saawi dum e kad-
dule, o fukkini dum ley akalawal, sabo 6e
kebaay nokkuure ley jipporde ndeen.

8 Duroo6e ina ngonni ley seraaji diin, na
ndooma dammuuli mu66en jemma.

9 Maleyka Joomiraado bangani 6e, darja
Joomiraado delkoowo fiilii 6e. Kulol man-
ngol nanngi 6e.

10 De maleyka oon wi'i 6e:

—Taa kulee! Sabo mido haalana on
Kabaaru Lobbo laatantoodo yimbe fuu seyo
mango.

11 Hannden on ndimanaama Kisinoowo
ley wuro Daawda. Kanko woni Almasiihu,
kanko woni Joomiraado.

12 Inan maande majjum: on tawan
cukalel keccel ina saawaa e kaddule, ina
fukkinaa ley akalawal.

13 Wakkati gooto, maleyka'en heew6e
yuuri dow kammu, tawti maleyka artiiido
oon, ina njetta Laamdo, ina mbi'a:

14 —Manngu woodanii Laamdo faa dow
kammuuli,
dow leydi du jam woodanii yimbe 6e o
horsini.

15 Nde maleyka'en been ceedunoo e
ma66e, de yeenti dow kammu ndeen,
duroo6e been ina mbi'undura:

—En njaha Baytilaama, ndaaren ko wadi,
ko Joomiraado anndini en duum.

16 Be kari, 6e njehi, 6e tawi toon
Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel ngeel,
ingel fukkinaa ley akalawal.

17 Nde 6e njiinoo ngel ndeen, 6e kaalti ko
maleyka oon haalani 6e dow maggel duum.

18 Nan6e haala duroo6e been fuu,
haaynde nanngi dum'en.

19 De Mariyama kaa ina resi dum fuu e
berndem, ina miiloo dum.

20 Duroo6e been njeccii, ina teddina
Laamdo, ina njetta dum saabe ko 6e nani e
ko 6e nji'i fuu. Sabo dum fuu dum laatorake
no maleyka oon wiirunoo 6e noon.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomi- raado

21 Nde cukalel ngeel wafunoo nyalaade
jeetati ndeen, ngel taadaa,* ngel inndiraa
Iisaa. Dum woni innde nde maleyka oon
haalannoo Mariyama gilla reedaay ndeen.

22 Nde balde laa6ugol Mariyama yotti-
noo, hono no Tawreeta Muusaa yamiri, 6e
njaari suka oon Urusaliima faa 6e kalfina
mo Joomiraado.

23 Sabo wo hono noon winndiraa e
Tawreeta Joomiraado:

«Biddo gorko afo fuu, Joomiraado jeyi.»†

24 Be ngadi du sadaka kirsamaari hono no
Joomiraado yamiri ni: 6i66e buugaali didi
naa nyaabe didi.

25 Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima,
ina wi'ee Simeyon. Ruuhu Ceniido ina
woni e makko. O gorko dartiido, kuldo
Laamdo, imo hedii wakkati mo gondi Is-
raa'iila mooytete.

26 Ruuhu Ceniido anndinii mo o maayataa
si o yi'aay Almasiihu Joomiraado.

27 Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu de-
wal mawndu nduun wakkati mo saaraa6e
been ngaddi suka oon faa ngadana dum ko
Tawreeta yamiri.

28 Simeyon jabi mo, mumbilii mo, ina
yetta Laamdo, ina wi'a:

29 —Joonin Joomiraado, haala maada kaan
tabitii.

Ada waawi hooyude maccudo maada e jam,
30 sabo mi yiirii gite am kisindam maada

31 dam cegilidaa yeeso yimbe fuu.

32 Dam woni annoora jaynanoowo lenyi
adunaaru fuu,

* 2:21 Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadete du. † 2:23 Wurtagol
13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.

³³ Ko haalaa dow makko duum, haayinii baabiiko e inniiko.

³⁴ Simeyon barkini 6e, wi'i Mariyama, inniiko:

–Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol wob6e e ummagol wob6e ley Israa'iila. O laatoto maande nde yim6e calotoo.

³⁵ Hono nii o 6anginirta miilooji berde heew6e. Aan e hoore maa, mettorgal yuwan bernde maa hono kaafaahi.

³⁶ Annabaajo debbo bi'eteedo Anna ina doon kam du. Wo o 6ii Fanuwel, jeyaa6o e suudu Aser. O naywii sanne. O 6arjaama e surbaaku makko, o wondi e goriiko duubi jeddi,

³⁷ de maayi. O heddii o walaa goriwo. Joonin duubi makko ina ngada capande jee-tati e nay. O dillataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra Joomiraado suumay-eere e du'aare, jemma e nyalooma fuu.

³⁸ E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamdo, imo haalana hediibe garol dimdinoowo Urusaliima 6een fuu kabaaru suka oon.

³⁹ Nde 6e njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraado yamiri ndeen, 6e njecii wuro ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Suka oon ina mawna, semmbe muudum e hakkillo mum ina 6eydoo. Moyyere Laamdo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginoo6e ley suudu dewal mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraa6e Iisaa ina njaha Urusaliima wakkati iidi Faltagol[‡].

⁴² Nde Iisaa wadunoo duubi sappo e didi ndeen, 6e njehi Urusaliima no 6e mboowri noon.

⁴³ Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, 6e njecii 6e kooti, ammaa Iisaa 6iyiibe oon heddake Urusaliima, tawi 6e paamaay.

⁴⁴ Be cikii imo wondi e yaadiraa6e ma66e 6een. Be njehi nyalooma ki66udo, i6e piloo mo hakkunde yim6e ma66e e andaa6e ma66e.

⁴⁵ Ammaa 6e njiitaay mo, 6e njecii Urusaliima filowaade mo.

⁴⁶ Balde tati gada dum, 6e tawi mo ley suudu dewal mawndu. Imo joodii hakkunde jannginoo6e, imo hettindanii dum'en, imo yamtindoo dum'en.

⁴⁷ Hettindaniibe mo 6een fuu kaaynaa hakkillo makko e jaabagol makko.

⁴⁸ Nde saaraa6e makko nji'unoo mo ndeen, haaynde nanngi dum'en. Inniiko wi'i mo:

–Bimngel, ko saabii ngadudaa min ni? Inan, miin e baaba maa fuu, flagol ma ha66ii min ko'e.

⁴⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

–Ko wadi odon piloono kam? Yalla on paamaay ina tilsi mi wona ley suudu Baaba am naa?

⁵⁰ Ammaa 6e paamaay haala ka o haalani 6e kaan.

⁵¹ Caggal duum, o jippodii e ma66e. Be koondi Nasaraatu, o downtanii 6e. Inniiko ina resi kulle deen fuu e bernde muudum.

⁵² Iisaa ina mawna, hakkillo muudum ina 6eydoo, Laamdo e yim6e ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

¹⁻² Konngol Laamdo warii to Yaayaa, 6ii Jakariyaa oon, ley ladde. Dum hawrii e hitaande sappo e joya6erde laamu Tibeer kaananke mawdo. Ndeen Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii Galili. Sakiike mum bi'eteedo Filipu ina laamii leydi Ituriya e Tarakoniti, Lisaniya du ina laamii leydi Abileen. Dum hawrii e nde Annas e Kayafas laatinoo hooree6e almaami'en.

³ Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina goonya yim6e tuuba, lootiree lootagal batisima* faa hakkeejii mu66en njaafee.

⁴ Wo hono noon windirraa ley dewtere haalaaji annabi Esaaya:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado, ndartinee laabi makko!

⁵ Luggere fuu uwete,

baamle e tile fuu leeyinee,

laabi oonyiidi fuu ndartinee,

laabi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yi'an kisindam yuurudam to Laamdo.»[†]

⁷ Yim6e heew6e ina ngara to Yaayaa faa lootiree lootagal batisima. De imo wi'a 6e:

–Onon 6i66e bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamdo waroore?

⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraa6e Ibrahiima. Sabo mido wi'a on, Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laatoo 6i66e Ibrahiima!

[‡] 2:41 *iidi Faltagol* wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtni Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dambugal muudum.

* 3:3 Do wi'ete *lootagal batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee. † 3:6 Esaaya 40.3-5.

⁹ Joonin jammberere yeptaama faa soppa dadi leddé. Ndelle, lekki fuu ki rimataa bi66e lobbube, soppete, faddee ley yiite.

¹⁰ Yim6e 6een ina yama mo:

—Ndelle dume min njeji wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, hokka ngoota kaan mo walaa, neddo fuu jogiido nyaamdu du wada noon.

¹² Nanngoo6e lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i mo:

—Moodibbo, dume min njeji wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wi'i:

—Taa paltinon ko njamiradon nanngon duum.

¹⁴ Sordaasii6e du yami mo kam'en du, mbi'i:

—Minen le, dume min njeji wadude?

O wi'i 6e:

—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennyitorodon njobdi mon.

¹⁵ Tawi yim6e fuu ina kedii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e bernde muudum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon.

¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wi'i:

—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa burdo kam baawde ina wara. Mi fotaa fay e ha66itinde 6oggi pade makko. Kanko kaa, wo Ruuhu Ceniido e yiite o lootirta on batisima.

¹⁷ Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo nyaamri makko faa laa6a, o hawrun-dura nyaamri ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o wuldan dum yiite nge nyifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa tindinii yim6e kulle keewde, ina waajoo dum'en Kabaaru Lobbo.

¹⁹ Kaa Hirudus, laamiido oon, imo felan-noo dum sabo banji Hirudiya, dee mawnum, duum e kulle godde bonde fuu de wadannoo.

²⁰ Hirudus beydi bone goddo katin, uddi Yaayaa ley kasu.

*No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)*

²¹ Do yim6e fuu lootaa lootagal batisima doon, Iisaa du lootaa. Wakkati mo o du'otoo oon, kammu udditii,

²² Ruuhu Ceniido jippii dow makko ina wa'i hono wuugaandu. Daande yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi, aan cey-ortoomi.

*Haala lenyol Iisaa
(Matta 1.1-17)*

²³ Nde Iisaa fuddannoo golle muudum ndeen, duubi muudum ina ngada capande tati. E ley miilooji yim6e, Iisaa wo 6ii Yuusufi. Yuusufi du wo 6ii Eli,

²⁴ Eli 6ii Matat, Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki, Melki 6ii Yannay, Yannay 6ii Yuusufi,

²⁵ Yuusufi 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos, Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili, Hesili 6ii Naggay,

²⁶ Naggay 6ii Maata, Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semey, Semey 6ii Yosek, Yosek 6ii Yahuuda,

²⁷ Yahuuda 6ii Yohanan, Yohanan 6ii Resa, Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Seyaltiyel, Seyaltiyel 6ii Neri,

²⁸ Neri 6ii Melki, Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kasam, Kasam 6ii Elmadam, Elmadam 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa*, Iisaa 6ii Eliyeser, Eliyeser 6ii Yorim, Yorim 6ii Matat, Matat 6ii Lewi,

³⁰ Lewi 6ii Simeyon, Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufi, Yuusufi 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Meleya, Meleya 6ii Menna, Menna 6ii Matata, Matata 6ii Natan, Natan 6ii Daawda,

³² Daawda 6ii Yesa, Yesa 6ii Obet, Obet 6ii Bo'as, Bo'as 6ii Salmon, Salmon 6ii Naasuna,

³³ Naasuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin, Adamin 6ii Aram, Aram 6ii Hesruuna, Hesruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka, Isiyaaka 6ii Ibrahiima, Ibrahiima 6ii Tara, Tara 6ii Nahor,

³⁵ Nahor 6ii Seruku, Seruku 6ii Reyu, Reyu 6ii Pelek, Pelek 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada, Arfasada 6ii Sem, Sem 6ii Nuuhu, Nuuhu 6ii Lamek,

³⁷ Lamek 6ii Matusala, Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yaret, Yaret 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Set, Set 6ii Aadama, Aadama mo Laamdo.

4

*No Ibiilisa jarriborii Iisaa
(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)*

¹ Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu Ceniido. Ruuhu oon yaari mo ley ladde.

² Ibiilisa ina wondi e makko toon balde capande nay, ina jarriboo mo. Fay huunde o nyaamaa e ley nyalaade deen fuu. Caggal duum, o yolbi.

³ Ibiilisa wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, njamiraa hayre nde laatoo nyaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa yaari mo nokku toowdo, holli mo laamuuji adunaaru fuu wakkati gooto,

⁶ de wi'i mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu e darja mum, sabo miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuyimi.

⁷ Si a sujidanii kam, dum fuu wo aan jeyi.

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wo Laamdo, Joomiraa do maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»†

⁹ Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo dow to 6uri toowde e suudu dewal mawndu, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi,

¹⁰ sabo ina winndaa: «O yamiran malleka'en makko ndeene.»

¹¹ Ina winndaa du: «Be njabbete e juude ma66e, taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraa do maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli mo faa wakkati goddo.

No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili (Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)

¹⁴ Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina wondi e muudum, kabaaru muudum sankitii e leydi ndiin fuu.

¹⁵ Imo waajoo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi, yim6e fuu ina teddina mo.

No yim6e Nasaraatu calorii Iisaa (Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)

¹⁶ O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley suudu waajordu nyannde fowteteende hono no o woowri noon. O ummii faa o jangga.

¹⁷ O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti nde, o tawi nokkuure ina winndaa:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraa do ina woni e am, sabo o su6ake kam faa mi faamina talkaa6e Kabaaru Lobbo.

O nulii kam faa mi gooyana nanngaa6e yoofeede mu66en, wum6e du wumtineede mu66en, torraa6e du yoppeede mu66en,

¹⁹ faa mi gooyna hitaande nde Joomiraa do hollata moyyere muudum ndeen warii.»*

²⁰ Caggal duum, o taggi dewtere ndeen, o hokki nde golloowo ley suudu waajordu oon, o joodii. Won6e toon 6een fuu tufi mo gite.

²¹ Ndeen o fuddi wi'ude 6e:

—Hannden, Binndi di nandon diin tabitii.

²² Be fuu i6e kaala haala makko lobba, katin du haalaaji lobbi jaltudi e hunnduko makko diin ina kaaynii 6e. I6e mbi'a:

—Wanaa o woni 6ii Yuusufi oon?

²³ O wi'i 6e:

—Sikke fuu walaa on kaalanan kam bandol ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi wada ko nandon mi wadii Kafarnahum duum e ley wuro am do du.

²⁴ O wi'i katin:

—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto jabantaake ley wuro muudum.

²⁵ Goonga kaalanammi on, rew6e 6e gori-raa6e mu66en maayi ina keewnoo ley Is-raa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde to6aay e leydi ndiin faa wadi duu6i tati e lebbi jeegom. Ndeen rafo mango wadii e leydi ndiin fuu.

²⁶ Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto ma66e, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon.

²⁷ Katin du, seppin6e ina keewnoo Is-raa'iila e jamaanu annabi Elisa, de fay gooto ma66e dannaaka, si wanaa Na'aman jeyaado e leydi Siiriya.

²⁸ Nde yim6e won6e e ley suudu waajordu nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne,

²⁹ ummii, mburtini Iisaa faa e gada wuro, njaari dum faa sera waamnde do hu6eere ma66e ndeen nyi6aa doon, faa padda mo ley.

³⁰ Ammaa o rewii hakkunde ma66e, o dilli.

No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru

(Marku 1.21-28)

³¹ Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yim6e nyannde fowteteende.

³² Be kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawde.

³³ Gorko mo ginnaaru bonndu woni e muudum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:

³⁴ —Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngondaa, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

³⁵ Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

Ndu li6i neddo oon hakkunde yim6e fuu, ndu yalti e muudum, tawi ndu nawnaay dum fey.

³⁶ Be fuu dum haaynii 6e, i6e yamundura hakkunde ma66e:

—Ko woni haala ka? Ginnaaji bondi diin, imo yamira di baawde e semmbe, de idi mburtoo.

³⁷ Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji diin fuu.

No Iisaa danniri nyaw6e heew6e (Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

† 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13-14. ‡ 4:11 Jabuura 91.11-12.

§ 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16. * 4:19 Esaaya 61.1-2.

³⁸ Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Be ñaarii mo o walla dùm.

³⁹ O turii dow muudùm, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi dùm. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jaɓɓii 6e.

⁴⁰ Wakkati nde naange saamannoo, jogiido nyawdo fuu waddi dùm to makko. Nyawɓe siyiji nyawuui fuu ngaddaa. O yowi juude makko dow maɓɓe 6e fuu gooto gooto, o danni 6e.

⁴¹ Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimɓe heewɓe idi yeewnoo, idi mbi'a:

—Aan woni Bii Laamdo!

Imo sappana ginnaaji diin e semmbe, o accataa di kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

*No Iisaa waajorii haala laamu Laamdo
(Marku 1.35-39)*

⁴² Nde weetunoo fuu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwudo. Jamaa oon ina filoo mo. Be ngari to makko, iɓe tefa taa o seeda e maɓɓe fey.

⁴³ Ammaa o wi'i 6e:

—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo e galluujɓe godɗe. Sabo wo duum nuliraami.

⁴⁴ O yehi, imo waajoo ley cuudi baajordi ley leydi Yahuudiya.

5

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeeɓe
(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)*

¹ Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamdo.

² O yi'i laanaaji diidi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngoobe liyyi 6een mburtake ley majji, ina lonna fiiliiji muɓɓeen.

³ O naati ngoota laanaaji diin, ka Simon kaan. O ñaarii dùm dirbina ka, ka naata ndiyam seeda. O joodii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje deen.

⁴ Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, padɗee fiiliiji mon faa nanngon liyyi.

⁵ Simon jaabii, wi'i:

—Joomam, min mbaalii miden piloo liyyi, min keɓaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faddan fiiliiji di.

⁶ Nde 6e paddunoo di ndeen, 6e nanngi liyyi faa keewi, faa fiiliiji maɓɓe ina ceekoo.

⁷ Be noddii wondiiɓe maɓɓe wonɓe ley laana ngokka, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji diidi diin fuu faa di nesi yoolaade.

⁸ Nde Simon Piyeer yi'unoo dùm fuu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:

—Joomam, woodam, sabo wo mi nedɗo luttudo.

⁹ O wi'i dùm sabo kanko e wondiiɓe makko 6een fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liyyi di 6e nanngi diin.

¹⁰ Hono noon Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede wondube e Simon 6een du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:

—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotoodo yimɓe.

¹¹ Nde 6e njottinoo laanaaji maɓɓe leydi ndeen, 6e njoppi dùm fuu, 6e njokki Iisaa.

*No Iisaa danniri ceppindo
(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)*

¹² Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppindo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muudùm, na ñaaroo:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dan-nude kam faa mi laaɓa.

¹³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu!

Wakkati oon ceppam dam yuwi e makko.

¹⁴ De Iisaa yamiri mo taa o haalana dùm fay gooto, ammaa wi'i mo:

—Yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

¹⁵ De fay ko Iisaa hadi mo haalude duum, kabaaru muudùm beydii sankitaade. Jama'aaje keewde ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, woodi du ndanee e nyawuui muɓɓeen.

¹⁶ Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwude, imo wada du'aare.

*No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu
(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)*

¹⁷ Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta Muusaa, yuurube gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusalima fuu, ina njoodii. Baawde Joomiraado ina ngoni e makko, imo danna nyawɓe.

¹⁸ Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e daddo, ina piloo nannude dùm faa pukkina dùm yeeso makko.

¹⁹ Kaa nde 6e kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, 6e yeenji dow suudu nduun, 6e njuli ndu, de 6e njippini gorko oon e daddo mum fuu hakkunde yimɓe 6een yeeso Iisaa.

²⁰ Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

—Gorko, hakkeji maa njaafaama.

²¹ Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en 6een ina miiloo hakkunde muɓɓeen ina mbi'a: «Oo

wo moy kaaloowo karmudi? Moy waawi yaafaade hakkeeki si wanaa Laamdo?»

²² Iisaa faami miilooji ma66e, de jaabii 6e, wi'i:

—Ko wadi ofon miiloo miilooji gaadi ni e berde moodon?

²³ Dume 6uri hoyude? Wi'ude hakkeeki makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

²⁴ Ammaa faa paamon Bii Neddo ina jogii baawde e adunaaru ndu yaafaade hakkeeki...

Ndeen o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

²⁵ Wakkati gooto, mo banndu waatundu oon ummii yeeso yim6e fuu, hooyi daddo muudum, hooti suudu mum, ina teddina Laamdo.

²⁶ Haaynde nanngi yim6e been fuu, i6e teddina Laamdo. Be kuli sanne, 6e mbi'i:

—Hannden en nji'ii kaayefijii koy!

No Iisaa noddiri Lewi

(Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

²⁷ Caggal duum, Iisaa wurtii, yi'i nann-goowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngoobe lampo. O wi'i dum:

—Jokkam.

²⁸ Lewi yoppi dum fuu, ummii, jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngoobe lampo heew6e e yim6e wo66e ina nyaamda e ma66e.

³⁰ Farisa'en e jannginoo6e Tawreeta been ina mbyuka, ina mbi'a taalibaa6e makko been:

—Ko wadi ofon nyaamda, ofon njarda e nanngoobe lampo e luttu6e wo66e?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wanaa sellu6e kaajaa cawroowo, wo nyaw6e kaajaa cawroowo.

³² Mi waraay faa mi noddia dartii6e. Wo luttu6e noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere

(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

³³ Be mbi'i mo:

—Taalibaa6e Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngada du'aare, hono noon taalibaa6e Farisa'en been du ngadata. Ammaa 6e maa been ina nyaama ina njara.

³⁴ O wi'i 6e:

—Yalla ofon mbaawi suuminde war6e bangal, tawa banjudo oon ina wondi e mu66en naa?

³⁵ Ammaa balde ngaran nde banjudo oon ittete hakkunde ma66e. E balde deen 6e cuumoto.

³⁶ O bannani 6e banndol katin:

—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesaal faa moyyinira kiinngal. Si dum wadii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.

³⁷ Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeki kiiddi. Si dum wadii, cabijam kesam daam fusan di, rufa, sumalleeki diin mbona.

³⁸ Ndele sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeki kesi.

³⁹ Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiiddam, sabo wi'an kiiddam daam 6uri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende

(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

¹ Wadiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaa6e makko ina itta cammeeji alkama, ina molma ina yakka.

² Kaa Farisa'en wo66e mbi'i 6e:

—Ko wadi ofon ngolla ko hadaa golleede nyannde fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla on njannaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadiraa6e muudum naa?

⁴ O naati hukum Laamdo, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadiraa6e makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.

⁵ Iisaa wi'i 6e katin:

—Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo

(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

⁶ Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muudum nyaamo waati na doon.

⁷ Jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. I6e ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa 6e ke6a ko 6e pelira mo.

⁸ Ammaa Iisaa annditii miilooji ma66e. O wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oon ummii, darii.

⁹ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Mido yama on: dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neddo naa halkude dum?

¹⁰ Wakkati oon, o ndaari 6e fuu, o wi'i mo junngom waati oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dafi.

¹¹ Ammaa yim6e been tikkii sanne, i6e ndawrida no 6e ngadata Iisaa.

No Iisaa suborii nulaa6e sappo e dido

(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

¹² E ley balde deen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamdo.

¹³ Nde weetunoo ndeen, o noddii taalibaa6e makko been, o sufii sappo e dido

hakkunde mu66en, o inndiri dum'en nulaa6e.

¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bartolome,

¹⁵ Matta, Tomaa, Yaakuuba 6ii Alfaa, Simon bi'eteedo Kiranoowo suudu baaba,

¹⁶ e Yahuuda 6ii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotoodo mo oon.

No Iisaa waajortii yim6e heew6e, danni nyaw6e

(Matta 4.23-25)

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokkure yaajunde, kanko e taalibaa6e makko heew6e. Jamaa keewdo yuurdoo nokkuuje leydi Yahuudiya fuu na doon, kam e Urusaliima, e gure dakkol maayo manngo gilla Tirus faa e Sidon.

¹⁸ Be ngari faa 6e kettindanoo mo, woodi du 6e ndannee e nyawuujii ma66e. Be ginnaaji bondi torri du, ndannaama.

¹⁹ Yim6e 6een fuu ina piloo meemude mo, sabo baawde ina mburtoo e makko ina ndanna yim6e 6een fuu.

Haala barkinaa6e e 6e mbarkinaaka

(Matta 5.1-12)

²⁰ Wakkati oon, o 6anti gite makko o ndaari taalibaa6e makko 6een, o wi':

–Barke woodanii on, onon talkaa6e, sabo onon njeji laamu Laamdo.

²¹ Barke woodanii on, onon yolbu6e joonin, sabo on kaaran.

Barke woodanii on, onon woyoo6e joonin, sabo on mbeltoyto.

²² Barke woodanii on si yim6e mbanyii on, ndiiwii on,

njennii on, mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Ceyodoo nyannde ndeen, pittiron seyo, sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow kammu.

Hono noon maamiraa6e ma66e ngadannoo annabaa6e.

²⁴ Ammaa bone woodanii on, onon joomiraa6e jawdi,

sabo on ke6ii mbelirka mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haar6e joonin, sabo on njolban.

Bone woodanii on, onon jalo6e joonin, sabo on cunoyto, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, si yim6e fuu manii on, sabo hono noon maamiraa6e ma66e ngadannoo annabaa6e fewree6e.

Haala yidugol way6e

(Matta 5.38-48, 7.12)

²⁷ –Ammaa onon hettindani6e kam 6een, mido wi'a on: njidee way6e on, ngadanon wanyu6e on moyyere.

²⁸ Mbarkinee hudoo6e on, ndu'ano6on torroo6e on du.

²⁹ Si goddo feenyii ma, hokku dum feenya gere goddo oon du. Si goddo teetii ma saaya maa jaangol, taa hadu dum forgo maa du.

³⁰ Njaariido ma fuu, kokkaa dum. Teetudo ma gineeji maa, taa yamtu dum.

³¹ Ngadane w66e ko njiddoo 6e ngadana on.

³² Si yidu6e on tan njidoton, barke oye ke6oton? Fay luttu6e ina njidi yidu6e dum'en.

³³ Si wadano6e on moyyere tan ngadanton moyyere, barke oye ke6oton? Fay luttu6e been hono noon ngadata.

³⁴ Si 6e miilidon hemrude tan nyamlotodon, barke oye ke6oton? Fay luttu6e ina nyamloo luttu6e hono mu66en, faa nj66ee nyamaande mu66en.

³⁵ Onon le, njidee way6e on, ngadon moyyere, nyamlotodon tawee on miilaaki yo6eede fey. Ndeen, on ke6an mbarjaari mawndi, on laatoto 6i66e Laamdo Toowdo, sabo oon ina wadana bonnoo6e moyyere, ina wadana bon6e du.

³⁶ Laatee yurmotoo6e, hono no Baaba moodon yurmortoo noon.

Haala hiitaade w66e

(Matta 7.1-5)

³⁷ –Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.

³⁸ Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de dibbaa faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule moodon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal etirantedon.

³⁹ O banndani 6e banndol du, o wi':

–Bumdo ina waawi dowude bumdo naa? Si dum wadii, wanaa 6e dido fuu, 6e caaman ley luggere naa?

⁴⁰ Taalibbo 6uraa moodibbom, de taalibbo ki66udo laatoto hono moodibbom.

⁴¹ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonggal e ley yitere maa ndeen?

⁴² Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonggal e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonggal e ley yitere maa ndeen? Mu-naafiki, ittu leggal gonggal ley yitere maa ngaal tafon. Ndeen jide maa laa6an, faa ke6aa ittaa kudol gonggal ley yitere sakiike maa ngool.

Haala lekki e 6i66e muudum

(Matta 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ –Lekki lobbi rimataa 6i66e bon6e, lekki mbonki du rimataa 6i66e lobbu6e.

⁴⁴ Sabo lekki fuu, wo 6i66e muudum anditirtee. Yibbe 6orataake e ngi'eehi, cabiije du 6orataake e kebbe.

⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley 6ernde

muudum, duum wurtinta. Sabo ko heewi ley bernde duum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joojyinaandu dow hayre (Matta 7.24-27)

46 –Ko wadi odon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngadataa ko mbiimi?

47 Neddó fuu gardó to am de hettindii haalaaji am, jokki di, mi hollan on mo o nanndi:

48 Joomum ina nanndi e neddó nyiíduo suudu, wasi leydi ndiin faa yottii hayre, joojyini ndu dow mayre. Ndeen yuwoonde mawnde tofi faa gooruwol heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunggii dimmbude ndu, sabo ndu nyiíkaama faa woodi.

49 Kaa kettindii do haala am, si jokkaay, ina nanndi hono nyiíduo suudu dow leydi mo wasanaay düm joojyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e suudu nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu nduun halki halkere mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawdo sordaa si'en

(Matta 8.5-13)

1 Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniíe düm been fu, yehi Kafarnahum.

2 Mawdo sordaa si'en gooto, golloowo muudum korsudo nyawi faa ina habda e yonki.

3 Mawdo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawbe Alhuudiyankooöbe to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon.

4 Be ngari to makko, íbe ñaaroo mo sanne sanne, íbe mbi'a:

–Imo haani wadaneede düm,

5 sabo imo yidi lenyol men, katin du kanko nyífi suudu men waajordu.

6 Iisaa ina yaada e maábe faa be badii suudu mawdo oon. Ndeen mawdo oon neli yimbe muudum to Iisaa, wi'i düm:

–Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am.

7 Dum wadi du miiliimi mi fotaay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon dadan.

8 Miin e hoore am, wo mi laamaado, de mido dawrana sordaa siíe du. Si mi wi'ii gooto maábe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

9 Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, düm haaynii düm, de hucciti e yimbe jokkué düm been, wi'i:

–Mido haalana on, mi yi'aay hono ngal goondinal sellude fay ley Israa'íla'en.

10 Nde nulaabe been njecchinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri bií debbo mo gorum maayi

11 Gada majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaaáe makko e yimbe heewbe ina njaada e makko.

12 Nde o battinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maaydo, ina wurtinee. Wo bajjo mo bammum maayi, inna mum bañaaka katin. Yimbe wuro ngoon heewbe ina njaada e inniiwo oon.

13 Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu, yur-mii düm sanne, wi'i:

–Taa woy!

14 Iisaa battitii, meemi leggal kooyirgal maaybe ngaal. Tiigiíe ngal been ndarii. O wi'i:

–Suka jokolle, mido wi'e: Umma!

15 Maaydo oon ummii joodii, fuddi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiwo.

16 Kulol nanngi yimbe been fuu, íe ted-dina Laamdo, íe mbi'a:

–Annabaajo mawdo gangii e ley meeden! Laamdo warii ina walla yimbe muudum.

17 Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahu-udiya e seraaji muudum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa

(Matta 11.2-19)

18 Taalibaaáe Yaayaa kumpiti düm kabaaru oon fuu. Yaayaa noddí dído muábe,

19 nuli düm'en to Iisaa, yamowa düm yalla kam woni kaando warude oon, naa be ndooman goddo.

20 Worbe dído been ngari to makko, mbi'i mo:

–Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maada, min yame yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

21 Wakkati oon pay, tawi o dannii yimbe heewbe e nyawuui dí kawta sii, o riwii ginnaaji bondi, o wumtinií wumbe heewbe.

22 O jaabii be, o wi'i:

–Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiidon e ko nandon: wumbe ina mbumta, bon-nguuébe ina njaha e koyde muábe, seppinbe ina cellinee, faaduúbe ina paadita, maaybe ina ummintinee, talkaaábe du ina kaalane Kabaaru Lobbo.

23 Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

24 Nde nulaabe been kootunoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i düm'en:

–Ko njaadon ley ladde düm, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

25 Ndelle dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, 6ornotoóbe kaddule lobbe de mbuura nguurndam lobbam been, ley cuudi kaanankooé tawetee.

²⁶ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Midó haalana on, imo buri annabaajo.

²⁷ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i: «Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

²⁸ Midó haalana on, dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa. Tawi le, burdo fuu famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude.

²⁹ Yim6e hettindaniibe mo been fuu, fay nanngoo6e lampo been, njabii konngol Laamdo ko Yaayaa looti dum'en lootagal batisima duum.

³⁰ Ammaa Farisa'en e jannginoobe Tawreeta njoppii muuyo Laamdo ko 6e nja6aay looteede e junngo Yaayaa duum.

³¹ Ndelle, dume nanndinammi yim6e jamaanu o? Beye o nanndi?

³² I6e nanndi e sukaa6e joodiibe ley taliyaare luumo, ina noddundura, ina mbi'a:

«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

³³ Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima warii, nyaamataa 6ii jalo, yarataa doro du, de odon mbi'a ina wondi e ginnaaru.

³⁴ De Bii Neddo warii, ina nyaama ina yara, de odon mbi'a, «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoo6e lampo e luttu6e wo66e.»

³⁵ Ammaa ja6u6e hakkillo Laamdo been fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en been noddii mo faa 6e nyaamda. O naati suudu Farisaajo oon, o joodii faa o nyaama.

³⁷ Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina woni ley suudu Farisaajo oon ina nyaama duum, o waddi faandu nebbam uurdam.

³⁸ O hetti caggal Iisaa dakkol koyde muudum,† imo woya, imo leppinira koyde mum gondi makko, imo mooytira de sukundu makko. Imo muccio de, imo joora nebbam daam dow majje.

³⁹ Nde Farisaajo noddudo mo oon yiinoo dum ndeen, wi'i e ley 6ernde mum: «Si neddo o wo annabaajo, o annditan moy woni debbo meemoowo mo oon, o faaman wo pijoowo.»

⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisaajo oon, wi'i: –Simon, mido woodi goddum ko njidumi haalande ma.

O jaabii:

–Haal, Moodibbo!

⁴¹ Iisaa wi'i:

–Nyamlotoodo gomma ina rewannoo yim6e dido, gooto oon buudi cardi keme joy, gooto du buudi cardi capande joy.

⁴² Kaa nde tawanoo 6e ngalaa ko 6e njo6a mo ndeen, o yaafanii 6e dido fuu. Ndelle, moy e ma66e buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

–Midó miila mo o yaafanii kaalisi keewdo oon.

Iisaa wi'i mo:

–A haalii goonga!

⁴⁴ Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:

–A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyde am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyde am e gondi makko, de o mooytiri de sukundu makko.

⁴⁵ Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyde am.

⁴⁶ A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o joorii nebbam uurdam dow koyde am.

⁴⁷ Dum wadi mido wi'e: hakkeeki makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaado seeda, njinngu muudum heewaa.

⁴⁸ Ndeen o wi'i debbo oon:

–Hakkeeki maa njaafaama.

⁴⁹ Nyaamdoobe e makko been puddi yamundurde hakkunde mu66en: «Moy woni o neddo, jottiido faa yaafaade hakkeeki?»

⁵⁰ O wi'i debbo oon:

–Goondinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rew6e jokkub6e Iisaa

¹ Caggal duum, Iisaa ina yiiltooy ley gallu-uje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e dido been ina ngondi e makko,

² kam'en e rew6e dannaa6e e nyawuuji mu66en, e 6e ginnaaji bondi du ndiiwaa e mu66en. Been ngoni Mariyama innditirteedo Magdala mo ginnaaji jeddi mburtinaa e muudum,

³ e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteedo Huja, kam e Susaana, e rew6e wo66e heew6e. Be fuu 6e mballirii Iisaa e taalibaabe mum jawdi ma66e.

Banndol dow aawoowo

(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

⁴ Yim6e yuuri e gure deen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewdo oon filinoo mo ndeen, o bannndani 6e bannndol ngol, o wi'i:

⁵ –Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muudum. E ley aawugol ngool, aawdi

* 7:27 Malakiya 3.1. † 7:38 E ley jamaanu Iisaa, yim6e ina mbaawi wahaade e dow co66uli nani de nyaama.

ngondi saami e laawol, yaaḅaa, de pooli ngari, cuḅi ndi.

⁶ Yoga mayri saami ley korokaaye, fuḅi, yoori, sabo nokku oon darnataa ndiyam.

⁷ Yoga mayri saami to kebbe puḅata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe deen ḅilli ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuḅi, rimi, wabbere fuu ḅeydii kile hemre.

Nde o haalnoo ḅum ndeen, o ḅanti daande makko, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waḅi de na banndana yimḅe

(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

⁹ Taalibaaḅe makko ḅeen yami mo:

—Dume banndol ngol fiirtata?

¹⁰ O wi'i ḅe:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamḅo. De heddiibe ḅeen kaa, e banndi kaalirantee, faa

«ndaara, tawa nji'ataa,

nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

¹¹ Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamḅo.

¹² Ngondi sera laawol ndiin woni nanooḅe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ḅerde muḅḅen taa ngoondina de kisa.

¹³ Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanooḅe ngol, njaḅḅoroo ngol seyo, de ḅe ngalaa ḅadi ley maggol. Wakkati seeda tan ḅe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ḅe njoppa.

¹⁴ Caamundi ley kebbe ndiin woni nanooḅe konngol ngool, ammaa ley mawnugol muḅḅen ndeen kaḅḅu-ko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ḅillaan ḅum'en, kunngoo rimude.

¹⁵ Ammaa ḅo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, ḅeen ngoni nanirooḅe konngol ngool ḅerde ḅelde laaḅude. Ley tinnitaare ḅe tiigoo ngol faa ngol rima.

Banndol dow lampal

(Marku 4.21-25)

¹⁶ —Fay gooto huḅḅataa lampal de hippa ḅum tumbude naa soorna ḅum ley leeso. Ko waḅata dey, ḅilan ngal faa ngal yaynana naatoḅe.

¹⁷ Sabo walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko suudii du ko annditataake, wurtinee yaasin.

¹⁸ Ndelle, tinnee no nanirdon ni, sabo nedḅo fuu jogiḅo paamal† dow laamu Laamḅo, ḅeydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii ḅuum, teetete.

Minyiraaḅe Iisaa e inna muuḅum

(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

¹⁹ Inna Iisaa e minyiraaḅe muuḅum ngari to muuḅum, de ḅe mbaawaay ḅattaade ḅum saabe jamaa.

²⁰ O haalanaa inniiko e minyiraaḅe makko ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude mo.

²¹ De o jaabii, o wi'i:

—Inna am e minyiraaḅe am wo nanooḅe haala Laamḅo, de dowtanoo ka ḅeen.

No Iisaa darniri henndu

(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

²² Nyannde gomma Iisaa e taalibaaḅe muuḅum naati laana. O wi'i ḅe:

—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo. Be ndunnyi.

²³ Ko ḅe peyyitata ḅuum, o daanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.

²⁴ Be ḅattitii, iḅe pindina mo iḅe mbi'a:

—Joomii amin, joomii amin, inani miden kalka!

O fini, o sappani henndu e bempeyye ḅeen e semmbe, de ḅum fuu ḅum darii, ḅum deyyinii.

²⁵ Ndeen o wi'i ḅe:

—Toy goondinal mon woni?

Be kuli, ḅum haayinii ḅe, iḅe mbi'undura:

—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ḅum fuu idum dowtanoo mo!

No Iisaa dannirii gondudo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

²⁶ Gaḅa ḅuum ḅe njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.

²⁷ Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gondudo e ginnaaji jeyaado e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppudo kaddule muuḅum ko ḅooyi, o joodaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.

²⁸ Ko o yi'i Iisaa ḅuum, o halḅi, o hippii yeeso muuḅum, o haali faa toowi, o wi'i:

—Iisaa, Bii Laamḅo Toowḅo, ḅume njiddaa waḅude kam? Mido nyaage, taa torram.

²⁹ O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewḅe indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo haḅḅirenoo callali, juude e koyḅe fuu, de imo taya ḅi, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde.

³⁰ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

O jaabii:

—Mido wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewḅi ina ngoni e makko.

³¹ Idi nyaagoo Iisaa taa yamira ḅi ḅi naa-towa ley ḅunndu torra.

* 8:10 Esaaya 6.9. † 8:18 Paamalḅo ina yaada e goondinal ontoowal ḅernde joomum faa jaḅa goonga.

³² Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde doon. Ginnaaji diin ñaarii mo o acca di di naatowa e ley girooji diin. O acci di.

³³ Di njalti e neddo oon, di naati e ley girooji diin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.

³⁴ Nde duroo6e been njiinoo ko wadi duum fu, 6e ndoggi, 6e kaalanowi dum yim6e ngalluure ndeen e seraaji muudum.

³⁵ Been ngari ndaarude ko wadi duum. Nde 6e njottinoo Iisaa ndeen, 6e tawi gondunoodo e ginnaaji oon ina joodii dakkol makko, ina 6ornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi 6e.

³⁶ Yiinoo6e dum been kaalani yim6e no gondunoodo e ginnaaji oon danniraa.

³⁷ Yim6e leydi Gerasa fuu ñaarii Iisaa dilana dum'en leydi mu66en, sabo kulol manngol nanngii dum'en. O naati laana, o dilli.

³⁸ Mo ginnaaji ndiiwaa e muudum oon, ñaarii Iisaa sanne, acca o jokka dum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:

³⁹ –Hootu suudu maa, kaalanaa yim6e maa ko Laamdo wadani maa.

O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa wadani mo duum.

No Iisaa ummintiniri bii Jayrus e no dan-niri debbo nyawdo
(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii dum, sabo yim6e fuu ina ndoomunoo dum.

⁴¹ Wakkati oon, gorko bi'eteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii dakkol koyde makko, ñaarii mo o wara suudu mum.

⁴² Biyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duu6i muudum na ngada hono sappo e didi.

E ley ko Iisaa yahata toon duum, yim6e na billi dum sanne.

⁴³ Debbo gooto, mo yiyyam muudum taccataa ko wadata duu6i sappo e didi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawroo6e, ammaa fay gooto waawaay dan-nude mo.

⁴⁴ O yuuri gada Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiyyam makko tacci.

⁴⁵ Iisaa wi'i:

–Moy meemi kam?

Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:

–Joomam, hakkunde yim6e ngondaa, i6e billi ma.

⁴⁶ Iisaa wi'i:

–Goddo meemii kam, sabo mi maatii baawde njaltii e am.

⁴⁷ Nde debbo oon annditinnoo dum suudataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yim6e fuu ko wadi de meemi mo, e no dadiri wakkati gooto.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo:

–Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam.

⁴⁹ O tilaaki haalde, faa goddo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i dum:

–Biya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.

⁵⁰ Ammaa nde Iisaa nannoo dum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:

–Taa hulu, goondin tan, 6iya oon dadan.

⁵¹ Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muudum.

⁵² Yim6e been fuu ina mboya suka oon, ina piira 6erde mu66en mettorgal. O wi'i 6e:

–Taa mboyye sabo o maayaay, wo o daani tan.

⁵³ Ndeen 6e njalnorii mo, sabo i6e anndi o maayii.

⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oon, 6anti daande muudum, wi'i:

–Suka, umma!

⁵⁵ Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri 6e kokka mo ko o nyaama.

⁵⁶ Dum haaynii saaraa6e suka oon. O gongini 6e taa 6e kaalana fay gooto ko wadi duum.

9

No Iisaa nuliri taalibaa6e muudum sappo e dido

(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

¹ Iisaa noddii taalibaa6e muudum sappo e dido been, hokki dum'en semmbe e baawde riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.

² O nuli 6e 6e ngooyna kabaaru laamu Laamdo, 6e ndanna nyaw6e.

³ O wi'i 6e:

–Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buudi. Katin du taa adon saayaaji didi.

⁴ Galle mo njippidon fuu, keddodon doon faa nde ndilloton wuro ngoon.

⁵ Wuro fuu ngo on nja66aaka e muudum, si odon mburtoo dum, pidдон sollaare ma66e wonnde e koyde mon, faa laatanoo 6e seedee e dow bonanda ma66e.

⁶ Be ndilli, i6e ngada wuro e wuro, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo, i6e ndanna nyaw6e won6e ley nokkuuje deen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus

(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

⁷ Hirudus, laamiido oon, nde nannoo ko Iisaa wadi fuu, hakkillo mum jii6ii. Sabo wo66e ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootalgal batisima oon ummitii e maayde,

⁸ wo66e ina mbi'a annabi Iliyaasa 6angi, wo66e katin ina mbi'a gooto e annabaa6e arandee6e been ummitii.

⁹ Hirudus wi'i:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muudum ga'udo hono noon?

Imo filoo yi'ude dum.

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

¹⁰ Nulaa6e been ngarti. Be kaalani Iisaa ko 6e ngadi duum fuu. O yaadi e ma66e wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e ma66e.

¹¹ Jama'aaaje deen nani dum, njokki mo. O jakkitii 6e, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo, imo danna ley ma66e haajaa6e danneede.

¹² Naange fuddi hiirude. Sappo e dido been 6attitii mo, mbi'i mo:

—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokku-uje 6adiide, faa ke6a to njippoo e to nyaama, sabo do wo ladde 6olde.

¹³ Ammaa o wi'i 6e:

—Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama!

Be mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yim6e 6e fuu nyaamdu.

¹⁴ Sabo yim6e been ina ngada hono wor6e ujunaaje njoyo baka rew6e e sukaa6e ngalaa. O wi'i taalibaa6e makko been:

—Njoyyiniree 6e feccere feccere, wootere fuu capande njoyo.

¹⁵ Be ngadiri noon, 6e njoyyini 6e fuu.

¹⁶ O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O heltii buuru oon e liyyi diin, o hokki taalibaabe been peccana jamaa oon.

¹⁷ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaabe been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

¹⁸ Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaabe makko, imo wada du'aare. O yami 6e, o wi'i:

—Moy jama'aaaje mbi'ata ngonumi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaa6e arandee6e been ummitii.

²⁰ O yami 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamdo!

²¹ O sappani 6e e sembe taa 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

²² O beydi, o wi'i:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Maw6e yim6e e almaami'en e jannginoofe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tata6erde o iirtoto.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

²³ Gada dum o wi'i 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*

²⁴ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am, dannan ki.

²⁵ Dume he6ude adunaaru ndu fuu nafata neddo si halkii yonki muudum naa mursii hoore muudum?

²⁶ Cemtirido kam, miin e haalaaaji am fuu, miin Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniibe.

²⁷ Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do 6e maayataa, tawee nji'aay laamu Laamdo.

No alhaali Iisaa waylitorii

(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

²⁸ Hono balde jeetati gada ko Iisaa haali haalaaaji diin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o wada du'aare.

²⁹ Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.

³⁰ Inan wor6e dido 6angi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.

³¹ Be 6angidi e darja mawdo, i6e kaala dow dillogol makko adunaaru ngol o 6adii tabintinde to Urusaliima ngool.

³² Tawi Piyeer e wondu6e e muudum been wo daaniibe doyngol teddungol. Kaa 6e pinii, 6e nji'i darja makko, 6e nji'i wor6e dido wondu6e e makko been.

³³ Nde yim6e dido been ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Accu min nadarna hukumuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata.

* 9:23 Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

³⁴ Nde o haalannoo dum ndeen, ruulde wari, suddi 6e. Nde ruulde ndeen suddunoo 6e fu, taalibaa6e been kuli sanne.

³⁵ Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam cu6aado. Kettindanee mo!

³⁶ Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaa6e been cuudi kabaaru oon. Ley balde deen, 6e kaalanaay fay gooto ko 6e nji'i duum.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(*Matta 17.14-18, Marku 9.14-27*)

³⁷ Jaango majjum, nde 6e njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewdo jakkitii mo.

³⁸ E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:

—Moodibbo, mido nyaage, tinna ndaaranam biyam gorko, sabo kam tan ngoodumi.

³⁹ Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa hunnduko makko wurtina nguufu. Ndu yoppataa mo si wanaa terde makko fuu nawnoo.

⁴⁰ Mi nyaagake taalibaa6e maa been ndi-wia ndu, de 6e kunggii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hey jamaanu bondo mo walaa goondinal. Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Waddanam suka maa o do!

⁴² Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun li6i dum e leydi, heddii ina diwnina dum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti dum baaba muudum.

⁴³ Dum haaynii yim6e been fuu sanne saabe baawde Laamdo mawde deen.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e ummitagol muudum

(*Matta 17.22-23, Marku 9.30-32*)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa duum, o wi'i taalibaa6e makko been:

⁴⁴ —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Bii Neddo wattete e juude yim6e.

⁴⁵ Ammaa 6e paamaay haala kaan, maanaa makka ina suudanii 6e, faa 6e kunggii annditinde ka. Be kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala burdo teddude

(*Matta 18.1-5, Marku 9.33-37*)

⁴⁶ Ndeen taalibaa6e been ina njeddun-dura moy 6uri teddude hakkunde mu66en.

⁴⁷ Iisaa annditi ko 6e miilotoo ley berde ma66e. O hooyi cukalel, o darni ngel dakkol makko,

⁴⁸ o wi'i 6e:

—Neddo fuu ja66iido cukalel ngel e innde am, wo miin ja66ii. Ja66iido kam du, ja66ake

Nuldo kam. Sabo burdo famdude hakkunde moodon fuu, kam woni teddudo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(*Marku 9.38-40*)

⁴⁹ Yuhanna haali, wi'i:

—Joomam, min nji'i gorko gooto ina ri-wra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:

—Taa kadee mo dum, sabo mo salaaki on fuu ina wondi e moodon.

No wuro wooto salorii Iisaa

⁵¹ Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu badinoo fu, siini yahan Urusaliima,

⁵² nuli nulaa6e ardoo dum. Nulaa6e been naati ley wuro Samariyankoo6e wooto faa cegilanoo mo weerdude.

⁵³ Ammaa wuro ngoon ja66aaki mo, sabo Urusaliima o fa'i.

⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo dum ndeen, mbi'i:

—Joomii amin, yalla ada yidi min njamira yiite yuura dow kammu wula 6e naa?

⁵⁵ Ndeen Iisaa hucciti e ma66e, feli 6e.

⁵⁶ Caggal duum 6e njehi wuro wonngo.

No yim6e mbiiri njokkan Iisaa

(*Matta 8.19-22*)

⁵⁷ E ley jahaangal ma66e ngaal, goddo wi'i mo:

—To njahataa fuu mi jokkete.

⁵⁸ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

⁵⁹ O wi'i goddo katin:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

⁶⁰ Iisaa wi'i mo:

—Accu maay6e uwa maay6e mu66en. Aan kaa, yahu mbaajoda kabaaru laamu Laamdo.

⁶¹ Goddo katin wi'i mo:

—Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yim6e am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamdo.

10

No Iisaa nuliri taalibaa6e capande njeddo e dido

¹ Caggal duum, Iisaa subii katin capande njeddo e dido, nuldi 6e dido dido, 6e ardoo dum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyyi yaade, kanko e hoore makko.

² O wi'i 6e:

† 9:58 **Waagaaru** ina wi'ee junkuuru du.

—Gese 6enndude ina keewi, ammaa tayoo6e keewaa. Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayoo6e ley gese muudum deen.

³Njehee. Si goonga mido nula on hono wo on 6i66e baali hakkunde pobbi.

⁴Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa pade. Taa njowton fay gooto e dow laawol.

⁵Galle mo naatoton fuu, njowton joom tafon, mbi'on: «Wo jam wonda e galle o!»

⁶Si neddo jom jam na woni doon, du'aare mon hewtan dum. Ammaa si walaa, du'aare mon wartan e moodon.

⁷Njippodon e galle oon. Ko 6e kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muudum. Taa ngadon naata-wurtoo ley galleeji.

⁸Wuro fuu ngo naatudon, si on nja66aama, nyaamon ko kokkadon fuu.

⁹Ndannon nyaw6e won6e doon, mbi'on yim6e wuro 6een: «laamu Laamdo 6adake on.»

¹⁰Wuro fuu ngo naatudon, si on nja66aaka ley maggo, mburtodon e laabi mum, mbi'on:

¹¹«Min pidaniii on fay colla wuro moodon takkudo e koyde amin. Ammaa anndee: laamu Laamdo 6adake.»

¹²Mido haalana on: Nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Matta 11.20-24)*

¹³Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayefiiji gadanoofi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete won6e toon 6een tuubiino law. Tawete 6e 6ornakeno tekke bootooji, 6e njoodakeno ley ndoondi, faa 6e kolla 6e tuubii.

¹⁴Saabe duum, nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

¹⁵Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maay6e.

¹⁶O haalani taalibaa6e makko katin:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanake Nuldo kam oon du.

¹⁷Capande njeddo e dido 6een ngartidi e seyo, mbi'i:

—Joomii amin, fay ginnaaji bondi diin dowlanake min saabe innde maa.

¹⁸O wi'i 6e:

—Mi yi'ii Seydaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.

¹⁹Nanee, mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawde ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.

²⁰Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji dowlanii on duum. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu duum.

Haala seyo Iisaa

(Matta 11.25-27, 13.16-17)

²¹Wakkati oon, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de 6anginandaa de cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo duum weli maa.

²²Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi 6anginande.

²³Ndeen Iisaa hucciti e taalibaa6e 6een, haalani dum'en kam'en tan, wi'i:

—Barke woodanii gite jiide ko nji'oton duum!

²⁴Sabo mido wi'a on, annabaa6e heew6e e kaanankoo6e heew6e na njidunoo yi'ude ko nji'oton duum, de 6e nji'aay. I6e njidunoo nanude ko nanoton duum, de 6e nanaay.

Banndol dow Samariyanke lobbo

²⁵Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:

—Moodibbo, noy kaanumi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

²⁶Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Dume winndaa ley Tawreeta? Dume njanngataa ley toon?

²⁷Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Njidiraa Laamdo, Joomiraado maa e 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.

²⁸Iisaa wi'i mo:

—Jaabu maa o woodii. Wadu noon, ndeen a wuuran!

²⁹Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yidi heedude e goonga, wi'i mo:

—Moy woni gondo am?

³⁰Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gorko gomma yuuri Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanoo6e. Be 6orti mo, 6e piyi mo faa 6e mbayri mo imo 6adii maayde.

³¹Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaado oon ina waalii doon fu, o wosii dum, o faltii.

³²Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.

³³Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,

³⁴6attii mo, sawrii barme makko deen nebbam e cabijam, fiili dum leppi. Caggal duum, o waddini dum araawa makko, o yaari dum nokkuure to weer6e njippotoo, o hinnii dum.

³⁵ Jaango majjum, o itti buufi cardí dídí, o hokki jom weerdude oon, o wi'i dúm: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri dúm, nde ngartumi fu, mi yoɓete.»

³⁶ Nde Iisaa hantunoo banndol ngol ndeen, wi'i:

–E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii gondo janaadó oon?

³⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i: –Jurmiído mo oon.

Iisaa wi'i mo:

–Aan du, yahu, wadoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

³⁸ E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteedo Marta jip-pini dúm.

³⁹ Marta ina woodi minyiwu bi'eteedo Mariyama. Oon ina joodii dakkol koyde Iisaa, ina hettindii haala muudum.

⁴⁰ De Marta le, golleeji muudum keewdi diin tan ngoni e hakkillo muudum, wari, wi'i:

–Joomam, a hillaaka ko minyam o yop-pidi kam e golleeji di duum naa? Wi'u mo, o walla kam!

⁴¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Marta, Marta, ada tampina hoore maa e kujje keewde, ada jiiɓa hakkillo maa.

⁴² Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama subii duum wo ngedu lobbu, o teetataake dúm du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe muudum no du'ortee

(Matta 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaabe makko ɓeen wi'i mo:

–Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe muudum noon.

² O wi'i ɓe:

–Nde ndu'otodon fuu, mbi'on:

«Baabiiwo, innde maa laatoo seniinde, laamu maa wara.

³ Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyooru min.

⁴ Njaafonodaa min hakkeeki amin, sabo minen du miden njaafoo wadooɓe min hakkeeki fuu.

Taa accu min njarrabee.»

⁵ O wi'i ɓe katin:

–Si gooto mon yehii to yigoo muudum hakkunde jemma, wi'i dúm: «Yigoo am, nyamlam buuruuje tati,

⁶ sabo yigoo am gondo e laawol jippake wuro am, de mi walaa ko mi hokka dúm»,

⁷ yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo dammbu-gal ngal sokaama, miin e sukaaɓe am du min pukkake, mi waawaa ummaade faa mi hokke fay huunde?»

⁸ Midó wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o ummoto, o hokke haddi ko kaajadaa duum, taa o hersa.

⁹ Miin, midó wi'a on: ɓaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

¹⁰ Sabo ɓaariído fuu heɓan. Piliído fuu yiitan. Calmíndo fuu omtante.

¹¹ Moy e moodon woni baabiiwo mo ɓiyum ɓaarotoo liingu, de hokka dúm mboddi?

¹² Naa ɓaaroo dúm ɓoccoonde, de hokka dúm yaare?

¹³ Ndelle no mbonirdon nii fuu, oɓon anndi no kokkirton ɓiɓɓe moodon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli. ɓaariído mo fuu, o hokkan dúm Ruuhu Ceniído.

No Iisaa riwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

¹⁴ Nyannde gomma, Iisaa ina riwra ginnaaru muumdindu goddo. Nde ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo on fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen.

¹⁵ De woɓɓe maɓɓe ina mbi'a:

–Wo e baawde Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riwrata ginnaaji.

¹⁶ Woɓɓe ɓaari mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo.

¹⁷ Kanko le, imo anndi miilooji maɓɓe, o wi'i ɓe:

–Laamu fuu pecciingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na habda fu, cankitoto.*

¹⁸ Si Seydaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Midó wi'a on dúm saabe ko mbiidon wo e baawde Beeljebul ndiiwrammi ginnaaji duum.

¹⁹ Si tawii miin midó riwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen le, moy ndiiwrata di? Ndelle golle maɓɓe jaati kollata on ngalaa e goonga!

²⁰ Ammaa si tawii junngo Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dúm ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²¹ Gorko jom semmbe tiigiído kaɓitirde, si haybii galle mum, jawdi mum reenoto.

²² Ammaa si ɓurdo dúm semmbe warii to muudum, jaalake dúm fu, teetan dúm kaɓitirde mum de yownoo hoolaare muudum dow muɓɓen deen, fecca jawdi muudum ndiin e woɓɓe.

* 11:17 Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: *Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan, cuudi maggu fuu boɓoto.*

²³ Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru
(Matta 12.43-45)

²⁴ Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu ijoota, de ndu hebataa. Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.»

²⁵ Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama.

²⁶ Ndeen, ndu yahan, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde.

Haala burdo hebude barke

²⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande muudum, wi'i:

—Barke woodanii debbo deedudo ma mo muynudaa!

²⁸ Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:

—Nanoo6e haala Laamdo de njokki ka been, kam'en 6uri hebude barke!

No yim6e pilorii maande
(Matta 12.38-42, Marku 8.12)

²⁹ Wakkati mo jama'aje deen 6illunduri e makko ndeen, o fuddi wi'ude:

—Yim6e jamaanu o been wo yim6e bon6e. I6e piloo maande, de 6e kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

³⁰ Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkoobe maande ni, hono noon Bii Neddo du laatorantoo yim6e jamaanu o maande.

³¹ Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hordoore ummodoto e wor6e jamaanu o, hiitodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo o yuwii faa hoore leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suleymaana ina do!

³² Yim6e Niniwe du ummodoto e yim6e jamaanu o nyannde darngal, kiitodoo e mu66en, li6a dum'en. Sabo 6e tuubii gilla nde 6e nannoo waaju Yuunusa ndeen. De inan, burdo Yuunusa ina do!

Bannol annoora banndu
(Matta 5.15, 6.22-23)

³³ —Fay gooto hu66ataa lampal, de suuda dum naa hippa dum kaakol. Ko wadata dey, ngal 6ilete, faa ngal yaynana naatoobe.

³⁴ Gite maa ngoni lampal banndu maa. Si gite maa ina mboodi, banndu maa fuu heewan annoora. Ammaa si de mboodaa, banndu maa fuu heewan nimre.

³⁵ Ndelle, haybu, taa annoora gondo e maada oon ni66a.

³⁶ Sabo si banndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre,

ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe
Tawreeta

(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

³⁷ Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddii dum faa wottodoo e muudum. O naatowi, o joodii faa o nyaama.

³⁸ Farisaajo oon, dum haaynii dum nde yi'unoo o fuddii nyaamude tawi o lootaay juude makko.

³⁹ De Iisaa wi'i mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, berde moodon ina keewi nguyka e bonanda!

⁴⁰ Onon majju6e! Wanaa Tagudo dow oon tagi ley du naa?

⁴¹ Cakkee ko woni ley kore e kaake deen. Ndeen, ko heddi duum fuu laatanto on ko laa6i.

⁴² Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo odon ittana Laamdo jakka naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa odon kuyfni dartaare, odon kuyfni yidde Laamdo. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi duum.

⁴³ Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo odon njidi joodaade nokkuuje teddude ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede e nokkuuje de yim6e keewi.

⁴⁴ Bone woodanii on! Sabo odon nanndi hono caabeeje de ngalaa maande, de yim6e njahata dow mu66en, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:

—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.

⁴⁶ O jaabii, o wi'i:

—Onon jannginoobe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo odon ndonnda yim6e donje teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa de fay e hoore honndu moodon.

⁴⁷ Bone woodanii on, sabo odon moyyintinoo caabeeje annabaa6e 6e maamiraabe mon mbaroo been.

⁴⁸ Ndelle odon ceedoo golle ma66e deen ina mbeli on. Sabo kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon du, odon moyyintinoo caabeeje mu66en!

⁴⁹ Dum le, Laamdo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldani 6e annabaa6e e nulaabe, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.»

⁵⁰ Dum wadi de yiيام annabaa6e ndu-faadam gilla e fuddoo adunaaru daam, ina yomnitoree e yim6e jamaanu o,

⁵¹ gilla e yiيام Haabiila faa e yiيام Jakariyaa baraado hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Mido haalana

on goonga: dūm fuu dūm yomnitorte e ja-
naanu o.

⁵² Bone woodanii on, onon jannginoobe
Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal.
Onon e ko'e mon on naataay, de yidūbe
naatude been du, on accaay naata.

⁵³ Nde lisaa dillunoo doon, jannginoobe
Tawreeta e Farisa'en ina bernani dūm
sanne sanne. Ibe yama mo kulle keewde,

⁵⁴ heddii ibe tuufa mo faa 6e keba e hun-
nduko makko ko 6e nanngira mo.

12

*Haala kulol Laamdo
(Matta 10.26-31)*

¹ Wakkati oon yimbe ujunaaje sowre
kawriti faa ina njaabundura. Ndeen lisaa
wi'i taalibaabe mum been:

—Ndeentee e rabilla Farisa'en, dūm woni
naafikaare.

² Walaa fuu ko suddii ko sudditataake,
walaa ko suudii ko bangintaake.

³ Dum wadi huunde fuu ko kaaldon
ley nimre nanete ley annoora. Katin du
ko cowndidon ley cuudi ommbaadi fuu,
gooynete faa dow cuudi.

⁴ Mido haalana on, onon yigiraabe am:
taa kulee waroobe banndu de walaa fuu ko
mbaawi gada dūm.

⁵ Mi hollan on mo kaandon hulde: kulon
baroowo neddo, jogiido baawde nannude
dūm ley jahannama. Goonga, mido wi'a on:
oon kaandon hulude!

⁶ Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buudi
didi tan naa? Ammaa fay e noon, Laamdo
yeggitataa fay gootel e makkoy.

⁷ Ko buri noon du, fay ngaasa ko'e moodon
fuu limaama faa laabi. Ndelle, taa kulee,
sabo odon buri pooli keewdi teddude.

*Haala jabande Almasiihu yeeso yimbe
(Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Mido wi'a on: neddo fuu jabando kam
yeeso yimbe, miin Bii Neddo du mi jaban
dūm yeeso maleyka'en Laamdo.

⁹ Ammaa caliido kam yeeso yimbe, salete
yeeso maleyka'en Laamdo.

¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii
Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa
mbonkiido Ruuhu Ceniido yaafaataake.

¹¹ Nde yimbe njaari on to cuudi baajordi
naa yeeso hooreebe naa laamiibe taa mbe-
mmbedon ko njaabotodon, naa ko kaaloton,

¹² sabo Ruuhu Ceniido anndinan on
wakkati oon ko kaandon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

¹³ Goddo ley jamaa oon wi'i:

—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam
ngedu am e ndongu amin.

¹⁴ O jaabii dūm, o wi'i:

— Hey gorko, moy wadi kam carotoodo
mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wi'i jamaa oon:

—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu,
sabo wanaa jawdi wuurnata neddo, fay si
tawaa wo jom jawdi.

¹⁶ O banndani 6e banndol, o wi'i:

—Jom jawdi gomma, gese muudum
mboodiino sanne.

¹⁷ Imo miiloo e hoore makko: «Noy
ngadammi? Sabo mi walaa fuu do mi resa
nyaamri am ndi.

¹⁸ Ayyo, nii ngadammi: mi lifan beembe
am deen, mi nyiba godde burde de manngu,
mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu
toon.

¹⁹ De mi wi'a e hoore am: A hebii
jawdi mbaawndi jogaade ma duubi keewdi.
Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltodaa.»

²⁰ Ammaa Laamdo wi'i mo: «Aan
pamdudo hakkillo! Yonki maa ittete e
jemma o. Moy adata ko paggidaa duum?»

²¹ Nii woni sifa neddo fuu pagganiido
hoore muudum jawdi, de wanaa jom jawdi
yeeso Laamdo.

*Haala hoolaade Laamdo
(Matta 6.25-34)*

²² Ndeen o wi'i taalibaabe makko been:

—Dum wadi mido wi'a on: taa nguurndam
mon ha66a on ko'e e ko nyaamoton. Taa
balli mon du ka66a on ko'e e ko bornotodon.

²³ Sabo nguurndam ina buri nyaamdu,
banndu du ina buri koltal.

²⁴ Taykee dowdaake le: de aawataa,
de tayataa, de ngalaa resirde, de ngalaa
beembe, ammaa Laamdo ina nyaamna de.
Onon, odon buri pooli diin to woddi!

²⁵ Moy e moodon waawi beydude balde
muudum fay nyalooma gooto saabe ka66u-
ko'u muudum?

²⁶ Ndelle, si tawii on mbaawaa wafude
fay hono dūm e famdude, ko wadi odon
ka66i ko'e mon e dow ko heddii duum?

²⁷ Yeewee pinndiiji no mawnirta. Di tam-
pataa, di mottataa. Ammaa mido wi'a on,
fay Suleymaana e darja muudum fuu holti-
raay hono gootel e majji ni.

²⁸ Laamdo ina holtinira ni hudo wonko ley
ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango,
sakko onon, onon famdube hoolaare!

²⁹ Taa kilnee filaade ko nyaamete e ko
yaretee, taa dum ha66a on ko'e!

³⁰ Sabo kulle deen fuu, wo yimbe
adunaaru pilotoo de. De Baaba mon ina
anndi odon kaajaa de.

³¹ Ammaa pilodon laamu Laamdo, ndeen
on beydante ko heddii duum.

*Haala jawdi dow kammu
(Matta 6.19-21)*

* 12:15 Maanaa *eelgal* do wanaa njaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

³² Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba moodon ina seyorii hokkude on laamu muudum.

³³ Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogodon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu du bonnataa.

³⁴ Sabo do jawdi moodon woni fuu, doon berde moodon du ngonata.

Haala segilaniibe jakkitaade jom mu66en (Matta 24.45-51)

³⁵ –Ka66ee ka66ordi mon faa ngollon, ku66ee lampe mon.

³⁶ Laatee hono yim6e segilaniibe jakkitaade jom mu66en nde wartata weltaare 6angal, faa omtanon dum wakkati nde yottii salmini fu.

³⁷ Barke woodanii maccu6e 6e jom mu66en tawi ina kakkilani dum. Goonga kaalanammi on: o ha66oto ka66orgol makko saabe golle, o joyyina 6e faa 6e nyaama, o wara o gollana 6e.

³⁸ Si o wartii hakkunde jemma, naa hejere fu, barke woodanii 6e o tawri noon 6een.

³⁹ Paamee dum do: si jom galle ina andunoo wakkati mo gujjo warata, yop-pataano o naata suudu muudum.

⁴⁰ Onon du, cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

⁴¹ Piyeer wi'i mo:

–Joomam, banndol ngol le, wo minen tan kaaldataa naa yim6e fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wi'i:

–Moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo, mo joomum halfinta golloo6e mum faa hokka 6e ngedu ma66e nyaamdu e wakkati kaandoo?

⁴³ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada noon.

⁴⁴ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁵ Ammaa si golloowo oon wi'i ley bernde mum joomum oon 6ooyii wartaay, de fuddi ina fiya maccu6e e hor6e, ina nyaama ina yara ina suloo,

⁴⁶ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e ngoondinaay.

⁴⁷ Golloowo anndudo ko joomum yidi, de segilaaki, gollaay ko joomum yidi fu, fiyete 6oggi keewdi.

⁴⁸ Kaa mo anndaa ko joomum yidi, de wadi ko jeyi fiyeede, fiyete 6oggi seeda. Kokkaado ko duudi, yamete ko duudi. Kalfinaado ko heewi, yamete ko 6uri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yim6e

(Matta 10.34-36)

⁴⁹ –Mi warii faa mi fadda yiite e leydi ndi. Mido heppi nuge hu66a law!

⁵⁰ Ina woodi lootalag batisima naawn-gal ngal looteteemi. Mido torroo faa dum tabita!

⁵¹ Odon miiloo wo jam ngardumi adunaaru naa? Wanaa! Mido wi'a on: ko ngardumi dey, wo sennude.

⁵² Gilla joonin yim6e njoyo wondufe ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e dido, dido kabdan e tato.

⁵³ Baaba habdan e 6iyum gorko, 6iddo gorko du habdan e bammum, inna habdan e 6iyum debbo, 6iddo debbo du habdan e inna muudum, esiyo debbo habdan e dee 6iyum, dee 6iddo du habdan e esum debbo.

Haala sennude wakkatiji

(Matta 16.2-3)

⁵⁴ Iisaa wi'i jama'ajje deen katin:

–Si on nji'i ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde to6an. Laatoro hono noon du.

⁵⁵ Si henndu hordoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Dum laatoro noon du.

⁵⁶ Onon munaafiki'en! Ina mbaawi sennude alhaali leydi e kammu. Ko wadi de on mbaawaa sennude alhaaliji jamaanu o?

No neddo haaniri rewritinde e gondo muudum

(Matta 5.25-26)

⁵⁷ Ko wadi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?

⁵⁸ Si ada yaada e kabdo maa faa car-down, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotoodo, de carotoodo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.

⁵⁹ Mido haalane: abada a wurtataako, si a yo6aay ko ndewetedaa duum faa laa6i.

13

Haala tuubugol e halkugol

¹ Wakkati oon, wo66e ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkoo6e wo66e. Be mbi'i Pilaatu* jillundurii yiyam ma66e e yiyam sadakaaji ma66e.

² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Yalla odon miiloo kam6e 6uri luttude diina e Galilinkoo6e heddi6e been fuu naa? Odon miiloo wo saabe duum wadi de 6e torriraan noon naa?

³ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁴ Odon miccoo yim6e sappo e njetto 6e suudu Silowam toowndu nduun saami dow mu66en faa maayi been. Yalla odon miiloo

* 13:1 Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

kam6e 6uri yim6e Urusaliima fuu junuuba naa?

⁵ Mid6o haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁶ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa ned6o gomma. O wari 6orude ki, de o tawraay ki fay huunde.

⁷ O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duu6i tati mido wara filaade 6i66e yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko wadi iki itta semmbe leydi ndi?»

⁸ Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki do faa mawuuri. Do e ndeen, mi reman mi filitina ki, mi watta birgi.

⁹ Ina hasii ki riman do e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

¹⁰ Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu wooturu.

¹¹ Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko wadi duubi sappo e jeetati ina tawaa doon. O turiido tan, o waawaa dartaade fey.

¹² Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddii mo, wi'i mo:

—Banndam debbo, a dadii nyawu maa ngu.

¹³ Iisaa yowi juude mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamdo.

¹⁴ De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa dannii goddo nyannde fowteteende duum, wi'i yim6e been:

—Balde jeegom jeyde golleede ina ngoodi. E ley balde deen kaandon warude ndannedon, wanaa nyannde fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e moodon fuu ina ha66ita ngaari muudum naa araawa muudum nyannde fowteteende yarnowa dum naa?

¹⁶ Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seydaani ha66iri duu6i sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi ha66iteede nyannde fowteteende naa?

¹⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, way6e mo 6een fuu cemti. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayefiiji di o wadata diin.

*Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)*

¹⁸ Iisaa wi'i:

—Noy laamu Laamdo wa'i? Dume nanndinammi dum?

¹⁹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, aawi ley sardiye muudum. Aawdi ndiin fudi, laatii lekki faa pooli piirooji nyi6i cuudi mu66en e licce makki.

*Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)*

²⁰ O wi'i katin:

—Dume nanndinammi e laamu Laamdo?

²¹ Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

*Haala dambugal paadungal
(Matta 7.13-14, 21-23)*

²² Iisaa ina rewaa ley galluuje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima.

²³ Neddo gomma yami mo:

—Joomam, yim6e seeda tan kisata naa?

O wi'i 6e:

²⁴ —Ndurwee naatiron dambugal paadungal sabo mido wi'a on: heew6e tefan naatude, de kunngoo.

²⁵ Si jom galle oon ummake, sokii dambugal muudum, tawi onon odon keddii yaasin, odon calmina, odon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeядon!»

²⁶ Ndeen, on puddan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi amin.»

²⁷ Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeядon. Mboddee kam, onon wadoo6e ko boni!»

²⁸ On mboyan, on nyeryunduran nyiiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en e annabaabe fuu ley laamu Laamdo, tawa onon on faddaa6e yaasin.

²⁹ Yim6e yuuran lettugal e gorgal, hordooe e sob6iire, njoodoo nyaamda ley laamu Laamdo.

³⁰ Goonga ni, sakitiibe wo66e ardoto, ardiibe wo66e du cakitoto.

*No Iisaa woyri yim6e Urusaliima
(Matta 23.37-39)*

³¹ Wakkati oon, Farisa'en wo66e ngari, mbi'i mo:

—Dillu do, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi warude ma.

³² O wi'i 6e:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan nyaw6e hannden e jaango. De nyannde tata6erde mi yottinan golle am.

³³ Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e fabe6i-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaabe, ada warda nulaabe to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde 6i66e maa hono no cofal hawrundurta coppo muudum ley bippeepele muudum ni. De on nja6aay.

³⁵ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon. Mid6o wi'a on: on nji'ataa kam katin

si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»[†]

14

No Iisaa danniri gorko buutudo

¹ Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Wonbe toon been ina taykoo mo.

² Gorko buutudo ina tawaa yeeso makko doon.

³ Iisaa haaldi e jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, wi'i dum'en:

—Dannude nyawdo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?

⁴ De be keddiif e ndeyyini. Iisaa tuggi nyawdo oon, dannii dum, de yoppi dum dilli.

⁵ Ndeen o wi'i be:

—Moy e moodon biyum naa ngaari mum saamata ley bunndu de hunngoo wurtinde dum law law, fay si dum nyalaande fowteteende?

⁶ Be kunngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala subaade joonnde e noddude yimbe

⁷ Wakkati Iisaa yi'i noddaa be been ina cu'oo nokkuuje burde teddude, o bannani be, o wi'i:

⁸ —Si a nodaama bangal fu, taa jooda e joonnde burnde teddude. Sabo burdo ma teddude ina waawi warude,

⁹ de noddudo ma oon wara, wi'e: «Hokku oodo joodorgal ngal!» Ndeen a semtan, kooyaa joonnde burnde leeyude ndeen.

¹⁰ Ammaa si a nodaama bangal fu, njoododa to leeyi, faa noddudo ma oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu dow to woodi toon!» Ndeen, dum laatante teddeengal yeeso joododiibe maa been fuu.

¹¹ Sabo mawninkiniido fuu, leeyinte, leeyinkiniido du teddinte.

¹² O wi'i noddudo mo oon du:

—Si ada nodda yimbe mbottaari naa hiraande, taa noddu yigiraa be naa bannidraa be naa sakiraa be naa hoddiibe maa jogiibe jawdi. Hasii be nodditete de dum laatoo njobdi maa.

¹³ Jonkaa si a wadii weltaare fu, noddaa talkaa be e woybe e bonnguube e wumbe.

¹⁴ Ndeen, a barkinte, sabo been ngalaa ko njobire. A yobete nyannde dartiibe ummintinaa.

Banndol dow weltaare

(Matta 22.1-10)

¹⁵ Gooto e nyaamoobe been, nde nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:

—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu Laamdo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Gorko gomma wadii nyaamdu mawndu, noddii yimbe faa heewi.

¹⁷ Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli maccudo makko to yimbe been, wi'a: «Ngaree, nyaamduuji diin cegilaama.»

¹⁸ Be fuu, be puddi saloraade gooto gooto. Goddo ma'be wi'i: «Mi soodii ngesa, ina tilsi mi yaha mi ndaarowa nga, mido njaree njaafodaa kam.»

¹⁹ Goddo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa di, mido njaree njaafodaa kam.»

²⁰ Goddo katin wi'i: «Mi banjudo kesum, duum wadi de mi hebataa warude.»

²¹ Maccudo oon warti, haalani dum joomum. Oon berna, wi'i mo: «Yahu law ley nokkuuje e dow laabi ngalluure nde, ngaddaa talkaa be e woybe e wumbe e bonnguube.»

²² Maccudo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiidaa duum fuu wadaama, de faa joonin nokkuure ina hedii.»

²³ Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi jaajudi e paa'dudi, ndooldaa yimbe ngara naata, faa suudu am ndu heewa.

²⁴ Sabo mido wi'a on: fay gooto e be noddunoomi been meedataa nyaamdu am ndu.»

No neddo laatortoo taalibaajo Iisaa

(Matta 10.37-38)

²⁵ Yimbe heewbe ina njaada e Iisaa. O huccii e ma'be, o wi'i be:

²⁶ —Gardo to am fuu, sanaa mi burana dum bammum e inna muudum e jom suudu muudum e sukaa be muudum e minyiraa be mum e mawniraa be mum, mi burana dum fay hoore muudum. Si wanaa noon fu, joomum waawaa laataade taalibaajo am.

²⁷ Katin du, mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fuu, waawaa laataade taalibaajo am.*

²⁸ Si won muuydo e moodon nyibude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu naa?

²⁹ Si wanaa noon, si joomum joyyini de waawaay tannyuude, jiido ndu fuu jalan dum,

³⁰ wi'a: «Neddo o fuddii nyibude, de hunngii tannyuude!»

³¹ Katin, si kaananke yehii faa habdowa e kaananke goddo, wanaa o joodoto tafon o fonnda yalla worbe makko ujunaaje sappo been ina mbaawi habdude e jogiido worbe ujunaaje noogayo?

³² Si tawii o waawaa, o nulan yimbe to joomum gilla battaaki, faa jam wada hakkunde ma'be.

* 14:27 Ndaaree Lukka 9.23.

³³ Hono noon, fay gooto moodon waawaa laataade taalibaaajo am si yoppaay ko jogii fuu.

(*Matta 5.13, Marku 9.50*)

³⁴ Lamdam ina woodi, ammaa si dam selii lamsude, dume lamsinta dam katin?

³⁵ Walaa fuu ko dam nafata, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam faddete yaasin. Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

Banndol dow mbaalu lallungu
(*Matta 18.12-14*)

¹ Nanngoo6e lampo e luttu6e wo66e fuu ina 6adii mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e jannnginoo6e Tawreeta ina njomoo, ina mbi'a:

—Gorko o ina ja66oo luttu6e, ina nyaamda e mu66en!

³ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

⁴ —Si gooto moodon ina jogii baali hemre, de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin fuu ley ladde, de filwoo lallungu nguun faa yiita dum naa?

⁵ Si o yiitii dum fu, o towiran dum seyo.

⁶ Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigiraa6e makko e hoddi6e makko, o wi'a dum'en: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lallunoongu.»

⁷ Mido haalana on: hono noon seyo laartoo dow kammuuli si luttoowo gooto tububii. Ingo 6uri seyo capande njeenayo e njeenayo darti6e 6e kaajaaka tuubude.

Banndol dow mbuudu cardi lallungu

⁸ —Katin du, si debbo ina jogii buudi cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa o hu66an lampal, o fiisoo galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita dum naa?

⁹ Nde o yiiti dum fu, o hawrunduran yigiraa6e makko e hoddi6e makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuudu am lallunoongu.»

¹⁰ Mido haalana on: hono noon malleka'en Laamdo ceyortoo, si luttu6o gooto tuubii.

Banndol dow biddo majju6o

¹¹ Iisaa wi'i katin:

—Gorko gomma ina woodunoo 6i66e wor6e dido.

¹² Minyiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muudum ndiin hakkunde ma66e.

¹³ Faa wadi balde seeda, minyiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mboddundi. Toon o bonniri ngedu makko nguun fuu e fijirde.

¹⁴ Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o fuddi tampude.

¹⁵ O yehi o takkowii e gorko jeyaado e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa dum girooji muudum.

¹⁶ Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji diin, ammaa fay gooto hokkataa mo.

¹⁷ Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanoo6e baaba am nyaaman faa kedda, inani kam do, mido maaya rafo.

¹⁸ Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a dum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma aan du,

¹⁹ mi haandaa e fay wi'eede 6iya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto e golloo6e maa 6een!»

²⁰ Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woddi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo.

²¹ Biddo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay wi'eede 6iya katin!»

²² De baabiiko oon wi'i maccu6e muudum: «Karee, ngaddowee saaya 6urka fuu woodde 6ornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton pade e koyde makko.

²³ Ngaddon ngaari payndi du, kirson dum faa nyaamen, mbeltoden!

²⁴ Sabo 6iyam o, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.» Nii 6e puddiri weltaare.

²⁵ Wakkati oon, biddo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartannoo faa 6adii wuro ndeen, nani jimi fijo e dippaali.

²⁶ O noddi gooto e golloo6e 6een, o yami dum ko woni duko ko.

²⁷ Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo reenii.»

²⁸ Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wurtii, ina sura mo faa o naata.

²⁹ O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duu6i keewdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa dum e laataade fuu, abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraa6e am.

³⁰ De 6iya nyaamrudo jawdi maa e rew6e fijoo6e oon kaa, ko warti, a hirsanii dum ngaari payndi.»

³¹ Baabiiko wi'i mo: «Binngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi.

³² Ina haani ceyoden, mbeltoden. Sabo minya oon, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.»

16

Banndol dow howruujo carudo

¹ Iisaa wi'i taalibaa6e mum 6een katin:

—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo muudum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina bonna jawdi makko.

² O noddidum, o wi'i: «Ko nanumi e maada duum wo dume? War, hiisa ko kalfinaadaa duum, sabo a waawaa halfineede katin.»

³ Howruujo oon wi'i e hoore muudum: «Noy ngadammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, mido semta njaaraade.

⁴ Ayyo! Mido anndi no ngadammi, faa yimbe njaabbito kam e ley cuudi mubben si mi bortaama golle.»

⁵ Jonle o noddi 6e joomiiko rewata nyaamaale been, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?»

⁶ Oon wi'i mo: «Paali hemre nebbam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nyamaale, hara, jooda mbinndaa capande joy.»

⁷ O wi'i goddo katin: «Aan le, noy foti ndewetedaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa bootooji capande jeetati.»

⁸ Jom howruujo oonyiido oon mani dum saabe yoyre muudum. Sabo yimbe adunaaru been buri yimbe annoora gollirde yoyre hakkunde mubben.

⁹ Miin, mido wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraabe, piloree 6e jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu, njaabbitedon ley nguurdam nduumiidam.

¹⁰ Koolniido e ko famdi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamaay ko famdi, laamnatata ko mawni du.

¹¹ Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi ngoongalaari ndiin?

¹² Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njanannid, moy hokkata on ko njejdun duum?

¹³ Maccudo fay gooto waawaa gollande joomiraa 6e dido. Sabo wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)

¹⁴ Farisa'en, yidu 6e ceede been, ina kettindii dum fuu, ina njala mo.

¹⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Onon le, odon moyyina ko'e moodon yeeso yimbe, ammaa Laamdo ina anndi berde mon. Sabo ko yimbe teddinta duum, ina nyiddinii to Laamdo.

¹⁶ Tawreeta e annabaabe ina ngoodunoo faa warude wakkati Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru Lobbo laamu Laamdo ina banginee. Mono fuu ina durwa naatude ley maggu.

¹⁷ Ammaa e noon fu, timmugol kammu e leydi buri hoyude diina ittude to 66el gootel e ley Tawreeta oon.

¹⁸ Neddo fuu ceerudo deekum de banji goddo, jeenii. Katin du neddo fuu banjudo debbo ceeraado, jeenii.

Bannadol dow jom jawdi e Laajaru

¹⁹ —Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi bornootoo kaddule bodeeje daatude, buurdudo nyannde fuu e weltaare e mbelirka.

²⁰ Talkaajo gomma keewdo buuye, bi'eteedo Laajaru, ina fukkoo dammbugal galle makko.

²¹ Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi oon. Fay dawaadi ina ngara ina metta buuye makko deen.

²² Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari dum faa to Ibrahiima. Jom jawdi oon kam du maayi, uwaa.

²³ Ley nokkuure maaybe imo torroo, o banti gite makko, o haccii Ibrahiima to woddi, Laajaru ina woni dakkol muudum.

²⁴ O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima, yurram, nulu Laajaru, suuwa hoore hondu muudum ley ndiyam, de wara feewnana kam demngal am. Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»

²⁵ Ammaa Ibrahiima wi'i: «Binnel am, miccita a hebii kulle lobbe e ley nguurdam maada, Laajaru kaa wo bone tan hebi. Joonin, kanko o hebii hinneede do, de aan torrodaa.

²⁶ Ko buri dum du fuu, luggere mawnde woni hakkunde amin e moodon. Ndelle si won yidu 6e yuurude to amin njaha to moodon, naa yuurude to moodon ngara to amin, tawan mbaawaa.»

²⁷ Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, mido nyaage, nulu Laajaru suudu baaba am,

²⁸ sabo mido woodi sakiraa 6e worfe njoyo, faa o gongina 6e taa 6e ngara e nokku torra o.»

²⁹ Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «I6e njogii haala Muusaa e haalaaji annabaabe, accu 6e kettindanoo di.»

³⁰ O jaabii dum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si goddo yuurii hakkunde maaybe yehi to ma 66e fu, 6e tuuban.»

³¹ Ibrahiima wi'i mo: «Si 6e kettindanaaki Muusaa e annabaabe, fay si goddo ummitii e maaybe, 6e ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede

(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

¹ Iisaa wi'i taalibaa 6e muudum been:

—Sikke walaa ko fergata yimbe faa luttina dum'en waran, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum.

² Hayre teddunde ha66ee e daande joomum faddee ley maayo manngo, dum buri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy.

³ Kaybee ko'e moodon: si sakiike maa luttii, pelaa dum. Si tuubii, njaafodaa dum.

⁴ Si o toonyake ma kile jeddi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile jeddi imo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dɔwtanaade

⁵ Nulaabe been mbi'i Iisaa:

–Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

–Si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiido doofoo, darowoo ley maayo, ki ja6anan on.

⁷ Moy e moodon maccudo muudum de-moowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a dum: «Hara jooda, nyaamu?»

⁸ Walaa! A wi'an mo: «Wadanam nyaamdu, ha66a kaddule maa de ngollanaa kam faa mi nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa njaraa.» Wanaa noon worri naa?

⁹ Yalla a yettan maccudo oon saabe wadii ko njamirdaa dum naa?

¹⁰ Onon du hono noon. Si on ngadii huunde fuu ko njamiradon, mbi'ee: «Min maccube tan, ko min njeyi wadude ni min ngadi.»

No Iisaa danniri seppin6e sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi hakkunde leyde Samariya e Galili.

¹² O wari faa o naata wuro wonngo, de seppin6e sappo ngari to makko, ndarii to toowti,

¹³ yeewnii, mbi'i:

–Iisaa, joomii amin, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndeen, o wi'i 6e:

–Njehee, kollowee ko'e mon almaami'en been.

E ley yaadu ma66e nduun 6e cellinaama.

¹⁵ Gooto ma66e, nde yi'unoo dadii ndeen, yeccii, ina teddina Laamdo e daande toownde.

¹⁶ O sujidi e leydi dakkol koyde Iisaa, imo yetta dum. Oon wo Samariyanke.

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i:

–Wanaa sappo been fuu ndadii naa? Toy njeenayo been le ngoni?

¹⁸ Ndelle walaa fuu jecciido faa teddina Laamdo si wanaa janano o naa?

¹⁹ Ndeen, o wi'i gorko oon:

–Umma, yahu, goondinal maa dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamdo (Matta 24.23-28, 37-41)

²⁰ Farisa'en been yami Iisaa ndey laamu Laamdo warata. O jaabii 6e, o wi'i:

–No laamu Laamdo wardata noon, yi'ataake.

²¹ Fay gooto waawaa wiide inani dum naa inana dum, sabo anndee, laamu Laamdo ina woni hakkunde moodon.

²² Ndeen o wi'i taalibaa6e makko:

–Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyannde wootere e ley nyalaade Bii Neddo, de on nji'ataa.

²³ On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa njehee, taa njokkee 6e.

²⁴ Sabo hono no mayyere yaynirra illa hoore kammu do faa yaade hoore kammu to, hono noon Bii Neddo laatortoo nyannde gartol muudum.

²⁵ Ammaa ko artii dum, ina tilsi o torree torraaji keewdi, yim6e jamaanu o du caloto mo.

²⁶ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon, noon du nyalaade Bii Neddo laatortoo:

²⁷ yim6e ina nyaama, ina njara, ina 6an6a, ina 6anje, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De ilam tuufaandu daam wari, halki 6e fuu.

²⁸ Laatoto hono no wakkati Luudu noon du, yim6e ina nyaama, ina njara, ina cooda, ina conna, ina aawa, ina nyi6a.

²⁹ Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo Sodoma ndeen, Laamdo tomni yiite e sitti,* halki 6e fuu.

³⁰ Hono noon nyannde 6angugol Bii Neddo du laatortoo.

³¹ Nyannde ndeen, si neddo ina woni dow suudu, de gineeeji mum ina ngoni ley suudu fu, taa wi'a jippanto di. Tawaado ngesa du, taa yeccoo faa hooya ko woni ley wuro.

³² Miccitee dee Luudu oon.

³³ Neddo fuu piliido reenude yonki muudum, mursan ki, de neddo fuu mursudo ki, reenani ki.

³⁴ Mido haalana on: ley jemma oon, yim6e dido fukkodii6e dow sekko wooto, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee.

³⁵ Rew6e dido undoo6e, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee. [

³⁶ Wor6e dido won6e ley ngesa ngoota, gooto mu66en hooyete, de gooto yoppee.]†

³⁷ Taalibaa6e been njaabii, mbi'i mo:

–Joomii amin, toy dum wadata?

O wi'i 6e:

–To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotoodo oonyiido

¹ Iisaa banndani 6e banndol faa hollita 6e ina tilsi 6e keddodoo e du'aare, taa 6e njoppa saabe tampiri.

² O wi'i:

* 17:29 Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luu6a. † 17:36 E dereeeji 6ooydi, goddi galaa aaya 36.

—Ina woodunoo e wuro gomma carotoodo mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto.

³ Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngon, ina wara to carotoodo oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.»

⁴ Carotoodo oon jabaay faa 60oyi. De sakiitii o wi'i e hoore makko: «Fay si taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto du,

⁵ sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa o sela warude imo sukka noppi am.»

⁶ Caggal duum Iisaa wi'i:

—On nanii ko carotoodo bondo oon wi'i naa?

⁷ De wanaa Laamdo na walla subaa6e muudum wullitotoo6e dum jemma e nyalooma 6een fuu faa 6e ke6a sariya ma66e naa? O jaabataako 6e law naa?

⁸ Mido haalana on: o saranto 6e law. Ammaa wakkati Bii Neddo wartowi, yalla o tawan goondin6e mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

⁹ Iisaa banndani yim6e jogorii6e ko'e mu66en wo dartiibe de njawi wo66e, haalani 6e banndol ngol, wi'i:

¹⁰ —Wor6e dido naati suudu dewal mawndu faa ngada du'aare. Gooto wo Farisaajo, gooto du wo nanngoowo lampo.

¹¹ Farisaajo oon darii ina du'orooy ley 6ernde muudum hono ni: «Laamdo, mi yettii ma ko mi nanndaay e yim6e wo66e laatiibe wuy6e e bon6e e jeeno6e, e hono nanngoowo lampo o du.

¹² Mido suumoo e ley jeddiire fuu kile didi, mido itta jakka e huunde fuu ko ke6umi.»

¹³ Nanngoowo lampo oon darii to toowti, suusaay fay tiggitaade kammu, ina gu66oo 6ernden, na wi'a: «Laamdo yurmam, mi jom hakke.»

¹⁴ Mido wi'a on: kanko hooti wo o jaafaado, wanaa ooto. Sabo mawninkiniido fuu leeyinte, leeyinkiniido du toownete.

*No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)*

¹⁵ Ina woodi waddoo6e to Iisaa cukaloy, faa o meema koy. Nde taalibaa6e 6een nji'unoo dum ndeen, ina ndukana yim6e 6een.

¹⁶ Ammaa Iisaa noddii koy, ina wi'a:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa ka6ee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy 6een njeyi laamu Laamdo.

¹⁷ Goonga kaalanammi on: mo jafiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naataataa dum!

*No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)*

¹⁸ Gooto ley hooree6e Alhuudiyankoo6e yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wadude faa mi he6a nguurndam ndu-umiidam?

¹⁹ Iisaa wi'i mo:

—Ko wafi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo.

²⁰ Ada anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wujju, taa seeda fewre, teddin inna maa e bammaa.»*

²¹ Hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Mido hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i mo:

—Huunde wootere heddanii ma tafon: sonnu ko njogidaa duum fuu, kokkaa ceede deen talkaa6e. Ndeen, a he6an mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²³ Nde o nannoo dum ndeen, o sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi.

²⁴ Iisaa ndaari mo, wi'i:

—Naatugol joomiraa6e jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁵ Si goonga, ngeelooba naata wudde battal 6uri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Hettindaniibe mo 6een mbi'i:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Ko yim6e mbaawaa duum, Laamdo kaa na waawi.

²⁸ Ndeen Piyeer wi'i:

—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii duum fuu, min njokkii ma.

²⁹ O wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: joppudo wuro muudum, naa deekum, naa sakiraa6e muudum, naa saaraa6e mum, naa sukaa6e mum saabe laamu Laamdo,

³⁰ he6an dum kile keewe6e e wakkati mo ngonden e muudum joonin o, he6an nguurndam nduumiidam e ley wakkati garoowo oon du.

No Iisaa 6anginiri katin maayde muudum e irtagol muudum

(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

³¹ Iisaa noddii taalibaa6e muudum sappo e dido 6een, wi'i dum'en:

—Inani eden njaha Urusaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo e dow Bii Neddo duum fuu, tabitan.

³² Sabo o wattete e juude 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, 6e njalnorooy mo, 6e torra mo, 6e tutta dow makko,

³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. De nyannde tata6erde, o ummitoto.

³⁴ Taalibaa6e 6een paamaay haala kaan fes. Maanaa makka na suudanii 6e, 6e anditaay ko o haali duum.

* 18:20 Wurtagol 20.12-16.

No Iisaa wumtiniri bumdo

(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

³⁵ Nde Iisaa battinoo Yeriko ndeen, tawi bumdo ina joodii dakkol laawol ngool, ina garbina.

³⁶ O maati jamaa ina faltoo, de o yami dum wo dume.

³⁷ Be mbi'i mo:

—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.

³⁸ O yeewnii, o wi'i:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

³⁹ Ardii6e been ina njawana mo faa o deyyinoo. Ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo to muudum. Nde o battinoo ndeen, Iisaa yami mo:

⁴¹ —Dume njiddaa mi wadane?

O wi'i:

—Joomam, mi wumta!

⁴² Iisaa wi'i mo:

—Wumtu, goondinal maa dannii ma.

⁴³ Wakkati gooto o wumti, o jokki dum, imo teddina Laamdo. Nde yim6e been nji'unoo dum ndeen, njetti Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ina rewii ley wuro ngon.

² Gorko bi'eteedo Jakayus ina woni ley toon. O hooreejo nanngoo6e lampo, wo o jom jawdi du.

³ Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo o da66o.

⁴ O doggi, o arditii, o yeenji lekki hono yibbi do Iisaa rewata doon faa o yi'a dum.

⁵ Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tig-gitii, wi'i mo:

—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera wuro maa hannden.

⁶ Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo.

⁷ Yiibe dum been fuu ina njurjura, ina mbi'a:

—O weeranowii luttoowo.

⁸ De Jakayus darii, wi'i Iisaa:

—Joomam, hettina, mi hokkan feccere jawdi am fuu talkaa6e. Si won mo teetumi huunde, mi yoban dum kile nay.

⁹ Iisaa wi'i:

—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko du wo o taan Ibrahiima!

¹⁰ Sabo Bii Neddo warii filaade majju6e faa hisina dum'en.

Banndol dow tino buudi

(Matta 25.14-30)

¹¹ Ko yim6e been kettindii dum, Iisaa beydi haala, banndani 6e banndol gonngol, sabo o battake Urusaliima. Katin du yim6e miilii laamu Laamdo 6angan joonin joonin.

¹² Ndelle, o wi'i:

—Gorko dimo teddudo yehi leydi mboddfundi faa hokkee laamu, de gada dum warta.

¹³ O noddi maccu6e makko sappo, o hokki mono e ma66e fuu mbuudu kanje, o wi'i dum'en: «Ngolliree dum faa mi warta.»

¹⁴ Ammaa yim6e leydi ndiin njidaa mo, 6e ummini nulaa6e gada makko, 6e mbi'i: «Min njidaa o laamoo min.»

¹⁵ Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccu6e 6e o halfini jawdi been. Imo yidi faamude ko mono e ma66e fuu he6i e ko golliri dum.

¹⁶ Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa nguun tinake buudi sappo.»

¹⁷ O wi'i dum: «Gasii sanne, maccu6o lobbo. Sabo a hoolnake e ko famdi, a laamoto dow galluuje sappo.»

¹⁸ Didabo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa tinake buudi joy.»

¹⁹ O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluuje joy.»

²⁰ Caggal dum keddii6o oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuudu maa, mi saawii dum e tekkere

²¹ sabo mido hule. Sabo a gorko tiidudo alhaali, ada hooya ko a resaay, ada taya ko a aawaay.»

²² O wi'i dum: «Dara! Haalaaji maa jaati carortomaami, aan maccu6o bondo. Ada anndunoo mi gorko tiidudo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi tayan ko mi aawaay.»

²³ Ndelle ko wadi a wattaay jawdi am ndi to tinoo6e buudi, faa nde ngartumi fu mi jabida ndi e tino mayri fuu?»

²⁴ Ndeen joomiiko oon wi'i tawaa6e doon been: «Teetee mo mbuudu ngu, de kokkon dum jom buudi sappo oon.»

²⁵ Be mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buudi sappo.»

²⁶ O wi'i: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii dum, teetete.»

²⁷ De way6e kam 6e njidaa mi laamoo dum'en been, ngaddee 6e do, mbaron 6e yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19)

²⁸ Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, ardi, fonndii Urusaliima.

²⁹ Nde o battinoo gure Baytifaaji e Baytaniya gonde dow waamnde wi'eteende Jay-tun, o nuli taalibaa6e makko dido,

³⁰ o wi'i 6e:

—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon ngo, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina ha66ii. Ka66iton nga, ngaddon nga do.

³¹ Si goddo yamii on, «Ko wadi odon ka66ita nga?» mbi'on: «Joomii amin ina haajaa nga.»

³² Nulaa6e been njehi, tawri no o wi'iri dum'en noon.

³³ E ley ha66itingol ma66e mola nga, jey6e mola nga been mbi'i:

—Dume ka66itanton mola nga?

³⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Joomii amin haajaa nga.

³⁵ Be njaari nga to Iisaa, 6e njowi saayaaaji ma66e dow mola nga, 6e mbaddini Iisaa dow magga.

³⁶ No o yaarata noon, 6e mbeerti saayaaaji ma66e dow laawol ngool.

³⁷ Joonin o 6adake Urusaliima to jippi-torde waamnde Jaytun. Taalibaa6e heew6e 6een fuu ina keewi seyo, puddi ina njetta Laamd6 e daade toowde, saabe kaayeeffiji di 6e nji'unoo diin fuu.

³⁸ I6e mbi'a:

—Barke woodanii kaananke gard6 e dow innde Joomiraado! Jam won dow kammu. Mannu woodanii Laamd6 faa dow kammuuli!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaa6e ley jamaa oon 6een mbi'i mo:

—Moodibbo, hadu taalibaa6e maa 6een dukude!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Mid6 haalana on, si kam6e 6e, 6e ndeyyinake fu, wo kaaye de yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

⁴¹ Iisaa 6attii ngalluure ndeen. Nde o ndaarunoo nde fu, o woyi nde,

⁴² o wi'i:

—Mid6 muuyi tawee hannden ada anndunoo aan du ko hokkete jam! De joonin kaa, dum suudaama e gite maa.

⁴³ Balde ngaran de way6e ma yolata leydi ngada yeenjirde, piile, 6ille gereegi fuu,

⁴⁴ niise, kalke aan e 6i66e maa fuu. Be njoppantaa ma fay hayre wootere dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamd6 wari wallude ma.

*No Iisaa riiwri luumotoo6e ley suudu de-
wal mawndu*

(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19,
Yuhanna 2.13-22)

⁴⁵ Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuddi riiwude luumotoo6e.

⁴⁶ Imo wi'a dum'en:

—Ina winndaa: «Suudu am laatoto wadirdu du'aare».* Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanoo6e.

⁴⁷ Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun. Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e maw6e

lenyol ngool 6een ina piloo no mbardata mo,

⁴⁸ ammaa 6e kunngake he6ude laawol sabo yim6e 6een ina ngattani haalaaji makko diin hakkillo sanne.

20

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)*

¹ E ley balde deen nyannde gomma Iisaa ina janngina yim6e ina waajoo Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta e maw6e yim6e ngari to makko,

² mbi'i mo:

—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaabodon kam dum:

⁴ lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamd6 yuuri naa to yim6e?

⁵ Be paamiri hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

—Si en mbi'ii wo to Laamd6, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

⁶ De si en mbi'ii wo to yim6e, yim6e 6e fuu limnan en kaaye, sabo 6e fuu 6e tannyorii Yaayaa wo annabaajo.

⁷ Nii 6e njaaborii 6e mbi'i 6e paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri.

⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

*Banndol dow remoo6e bon6e
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)*

⁹ Iisaa fuddi banndande yim6e banndol ngol, wi'i:

—Nedd6 gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remoo6e, de wadi jahaangal, 6ooyi wartaay.

¹⁰ Nde 6oreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remoo6e been toon faa ja6a ngedu makko 6i66e cabiije deen. Ndeen remoo6e been piyi nulaado oon, njeccini dum juude 6ole.

¹¹ O nuli to ma66e golloowo goddo. Be piyi oon du, 6e kuyfina dum, 6e njeccini dum juude 6ole.

¹² O nuli katin golloowo tata6o. Be mbarmini dum, 6e ndiiwi dum.

¹³ Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngadammi? Mi nelan 6iyam gorko mo korsinni, hasii 6e njaagoto mo!»

¹⁴ Ammaa nde remoo6e been nji'unoo 6idd6 oon ndeen, i6e mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara dum, kewten ngesa nga!»

* 19:46 Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11.

¹⁵ Be paddi mo faa gada ngesa toon, 6e mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon wadata 6e?

¹⁶ O waran, o halka remoo6e been, o hal-fina ngesa ngaan wo66e.

Nde yim6e been nannoo dum ndeen, mbi'i:

–Taa dum laatoo!

¹⁷ Iisaa ndaari 6e, wi'i:

–Ndelle, dume woni maanaa ko winndaa duum:

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon?»*

¹⁸ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

Haala yobugol lampo

(*Matta 22.15-22, Marku 12.13-17*)

¹⁹ Jannginoo6e Tawreeta e hooree6e al-maami'en paamii bannool ngol wo kam'en sappii. Be pilli no 6e nanngira Iisaa wakkati oon, ammaa 6e kulii yim6e.

²⁰ Be taykii Iisaa. 'Be nuli horoo6e nandinkini6e e lobbu6e, yalla ina ke6ira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juude laamu, saroo mo.

²¹ Been yami mo:

–Moodibbo, miden anndi ko kaalataa duum e ko mbaajotoda'a duum ina fonnditii, miden anndi a burdintaa fay gooto, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

²² Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

²³ Ammaa o annditii hiila ma66e ka, o wi'i 6e:

²⁴ –Kollee kam mbuudu cardii! Natal moy e innde moy woni do?

'Be mbi'i:

–Kaananke Roma!

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

–Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²⁶ Be kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso yim6e duum. Jaabu makko oon haayni 6e, 6e ndeyyini.

Haala ummitagol maay6e

(*Matta 22.23-33, Marku 12.18-27*)

²⁷ Wo66e e Saduki'en ngari to makko. Been ngoni yeddoo6e ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

²⁸ –Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neddo banji debbo, maayii, he6aay bi6do, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa he6ana maaydo oon beyngu.

²⁹ Ina woodunoo rimdaa6e njeddo. Aran-deejo oon banji debbo, maayi, he6aay bi6do.

³⁰ Di6a6o oon dewli debbo oon, maayi,

³¹ tata6o oon jokkiti. Hono noon njeddo been fuu banji mo, ke6aay bi6do, maayi.

³² De sakitii, debbo oon du maayi.

³³ Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddo fuu 6e banji mo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Yim6e jamaanu o ina 6anja, ina 6anje.

³⁵ Ammaa fotu6e he6ude ummitagol e nguurndam garoojam been, banjataa, banjataake,

³⁶ sabo 6e mbaawaa maayde katin. 'Be laatake hono maleyka'en noon. Wo 6e bi66e Laamdo, sabo 6e ummintinaa6e e maayde.

³⁷ Woodi ko maay6e ummitotoo duum, fay Muusaa sappake dum ley taariki wu-umooore hu66ooore. Sabo toon o noddiri Joomiraado Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†

³⁸ Laamdo wanaa Laamdo maay6e, wo o Laamdo wuur6e. Sabo to makko yim6e fuu wo wuur6e.

³⁹ Wo66e e jannginoo6e Tawreeta, mbi'i:

–Moodibbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal duum 6e ceusaay yamude mo yamde godde katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda

(*Matta 22.41-46, Marku 12.35-37*)

⁴¹ Iisaa wi'i 6e:

–Noy 6e mbaawri wiide Almasiihu wo taan Daawda?

⁴² Daawda e hoore muudum wi'i ley dewtere Jabuura:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

⁴³ faa mi wada njaaba'a way6e ma.»‡

⁴⁴ Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginoo6e Tawreeta

(*Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54*)

⁴⁵ E ley ko yim6e been fuu kettindanii mo, o wi'i taalibaa6e makko been:

⁴⁶ –Ndeentee e jannginoo6e Tawreeta yidu6e yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali teddu6i ley luumooji, foodantoo6e joodorde burde teddu6e ley cuudi baajordi e nokkuuje teddu6e to nyaamduuji.

⁴⁷ I6e nyaama jawdi rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu66en maayi, de 6e njuutina du'aawuujii ma66e faa 6e nanndinkinoo e lobbu6e. Kam6e, jukkungoo naawngo burata jippineede dow mu66en.

21

Haala sadaka burdo woodude

(*Marku 12.41-44*)

* 20:17 Jabuura 118.22 † 20:37 Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiiino gilla ko 6ooyi.

‡ 20:43 Jabuura 110.1.

¹ Iisaa yepti gite muudum, yi'i joomiraaḅe jawdi ina ngatta sadakaaji muḅḅeen e keesu sadaka.

² O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du ina watta toon buuḁi ḁiḁi,

³ de o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko watti ḁuum, ḅuri ko ḅe fuu ḅe ngatti.

⁴ Sabo ḅe fuu, wo ko bonnantaa ḅe fay huunde tan ḅe ngattiri hono dokke. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum, watti haddi ko joginoo faa wuurda ḁuum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

⁵ Ina woodi woḅḅe ina kaala haala suudu dewal mawndu nduun, e no ndu ḁarḁiniraa kaaye e kulle cakkaade. Ndeen Iisaa wi'i:

⁶ —Ko nji'oton ḁuum, wakkati waran nde fay hayre wootere heddataako ḁo ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

⁷ Be yami mo, ḅe mbi'i:

—Moodibbo, anndin min nde ḁum waḁata. Maande ndeye hollata kulle deen ḅadake waḁude?

⁸ O wi'i:

—Ndeentee taa mbosinedon e goonga. Heewḅe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon ḅadake.» Taa njokkee ḅe.

⁹ Nde nanoydon woldeejji e muurtereji, taa kulee. Sabo tilay ḁum waḁa tafon, ammaa ḁum wanaa timmoode wakkati oon.

¹⁰ O heddi imo wi'a ḅe:

—Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu.

¹¹ Dimmbande leydi mawḁe ngadan, rafooji e nyawuujji bonḁi du ngaran e nokkuuje feere feere. Kulle kulḁiniide e sifaaji mawḁi yuuran dow kammu.

¹² Ammaa gilla ḁum fuu waḁaay, yimḅe nanngan on, torredon, njaaredon to cuudi baajordi e kasuujji. Be ngadda on yeeso kaanankoḅḅe e hooreeḅe saabe innde am.

¹³ Dum hokkan on laawol seedanaade kam.

¹⁴ Piḅee anniya e ḅerde mon on miilataako ko njaabotodon.

¹⁵ Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko wayḅe on ḅeen fuu mbaawaa salaade naa yeddude.

¹⁶ Fay saaraaḅe mon e sakiraaḅe mon e koreeji mon e yigiraaḅe mon njammboto on, mbara woḅḅe moodon.

¹⁷ Yimḅe fuu mbanyan on saabe am,

¹⁸ ammaa fay leembol ko'e moodon halkataa.

¹⁹ Tinnitaare moodon ndannirton yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu

(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

²⁰ —Nde nji'udon konuuji ina piiloo Urusaliima fuu, anndon halkeede mayre ḅadake.

²¹ Wakkati oon, tawaaḅe leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaaḅe ley ngalluure nde fuu, njalta e mayre. Tawaaḅe ladde du, taa naata ngalluure ndeen.

²² Sabo balde deen wo balde yomnitagol, faa ko winndaa ḁuum fuu tabita.

²³ Kay, debereedu'en e musinteeḅe njaran torra ley balde deen! Sabo torraaji mawḁi njanan e leydi ndi, tikkere Laamḁo jippoto e lenyol ngol.

²⁴ Be camminirte kaafaahi, ḅe nanngee, ḅe njaaree hakkunde lenyi fuu. Lenyi ndampan Urusaliima faa nde wakkati dawrugol muḅḅeen timmiri no fodoraa.

²⁵ Sifaaji ngadan dow naange e lewru e koode. Ley adunaaru du kulol waḁan e leyde deen. De fuu de mbemmboto saabe feekaango maayo manngo e bempyye muudum.

²⁶ Yimḅe pekkoran saabe kulol si miilake dow ko waroyta e adunaaru ndu, sabo fay baawde kammu deen ndimmboto.

²⁷ Wakkati oon, yimḅe ḅeen nji'an Bii Nedḁo ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

²⁸ Onon, si ḁum fuddii waḁude, tiggitodon, ḅanton ko'e moodon, sabo Laamḁo ḅadake rimḁinde on.

Banndol dow yibbi

(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

²⁹ Caggal ḁuum, o banndani ḅe banndol ngol, o wi'i:

—Ndaaree yibbi e ledde godde de fuu.

³⁰ Si on nji'ii de mbilitii, odon anndi ndungu ḅadake.

³¹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon laamu Laamḁo ḅadake.

³² Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa, tawee kulle deen fuu ngadaay.

³³ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon taa yidde fiyo suloowo e sulargol doro e kaḅḅu-ko'u adunaaru njowoo dow ḅerde mon de nyannde ndeen juha on

³⁵ hono tuugol*. Sabo inde wara dow yimḅe adunaaru fuu.

³⁶ Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngadon du'aare, faa keḅon daḁude e kulle gaḁooje deen fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Nedḁo.

* 21:35 *Tuugol* wo ko woḅḅe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

³⁷ Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun.

³⁸ Yimbe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo mo.

22

No hooreebe ndawriri faa nannga Iisaa (Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

¹ Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin badake. Dum woni iidi nyannde Faltagol.

² Hooreebe almaami'en e jannginoobe Tawreeta been ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga iife kula yimbe been.

³ Ndeen Seydaani naati Yahuuda bi'eteedo Isikariyotto, gooto e sappo e dido been.

⁴ O yehi o haaldowi e hooreebe almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu no o wattirta Iisaa e juude mu6ben.

⁵ Be ceyii, 6e ndewri 6e kokkan mo ceede.

⁶ O ja6i, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa wafiri hiraande iidi Faltagol e taalibaabe muudum

(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

⁷ Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol njeyi hirsee.

⁸ Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i dum'en: –Njehee cegilane en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.

⁹ Be yami mo:

–Toy njiddaa min cegiloo nde?

¹⁰ O wi'i 6e:

–Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu do o naatata doon,

¹¹ mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaamdata e taalibaabe mum been iidi Faltagol?»

¹² O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilotodon hiraande ndeen.

¹³ Be njehi, 6e tawi hono no o wi'iri 6e noon, 6e cegilani hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁴ Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o joodii kanko e sappo e dido been.

¹⁵ O wi'i 6e:

–Mido muuyi nyaamdude e moodon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla mi toraaka.

¹⁶ Sabo mido wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyannde nde dum tabiti ley laamu Laamdo.

¹⁷ O hooyi horde, o yetti Laamdo, o wi'i:

–Nja6ee dum, peccee dum hakkunde moodon,

¹⁸ sabo mido wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam katin faa nde laamu Laamdo wari.

¹⁹ Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamdo, o heltii, o hokki 6e, o wi'i:

–Dum wo banndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.

²⁰ Hono noon du, nde 6e tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam, o hokki 6e, o wi'i:

–Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiyam am ndufeteedam saabe moodon.

²¹ Ammaa paamee, jambotoodo kam oon ina nyaamda e am e le'al gootal.

²² Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru hono no fodoranaa noon. Ammaa bone woodanii jambotoodo mo oon!

²³ Ndeen 6e puddi yamundurde hakkunde ma66e moy e ma66e wadata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni burdo teddude

²⁴ Jeddi ngadi hakkunde ma66e du e dow moy 6uri teddude.

²⁵ Iisaa wi'i 6e:

–Kaanankoo6e leyde ina ndawrana jaalaa6e mu66en. Jom'en doole dow yimbe been du ina njidi noddireede walloo6e.

²⁶ Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa burdo teddude e moodon laatoo hono cukalel, ardiido du laatoo hono golloowo.

²⁷ Sabo moy 6uri teddude, joodiido faa nyaama naa golloowo gaddoowo nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon 6uri naa? De miin kaa, mido woni hakkunde moodon hono golloowo oon.

²⁸ Onon ngoni heddodii6e e am ley toraaji am.

²⁹ Saabe duum, miin du, mi hokkii on laamu hono no Baaba am hokkiri kam laamu ni,

³⁰ faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley laamu am. On njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an annada dum

(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

³¹ Simon, Simon, Seydaani nyaagake he6ude on faa seda on hono no alkama sedirtee ni.

³² Ammaa mi du'anake ma taa goondinal maa mursee. Aan le, nde ngartoydaa to am, cembindinaa sakiraa6e maa.

³³ Piyeer wi'i mo:

–Joomam, mido segilii yaadude e maada ley kasu e wardeede e maada!

³⁴ De Iisaa wi'i:

—Mido haalane, Piyeer, fadde ndontoori e joggude hannden tawan a wi'ii kile tati a anndaa kam.

³⁵ O wi'i 6e katin:

—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dangga e mbasu e pade, won ko nyakani on naa?

Be mbi'i:

—Walaa!

³⁶ O wi'i 6e:

—Joonin kaa, jogiido dangga hooya, jogiido mbasu hooya, mo walaa kaafaahi du, sootta saaya muudum sooda ngooti.

³⁷ Sabo ina winndaa, «O limaama ley bonfe.» Mido haalana on: ina tilsi dum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu tabitan.

³⁸ Be mbi'i:

—Joomii amin, inan kaafaaje didi!

O wi'i 6e:

—Heyiil

No Iisaa nyaagorii Laamdo dow waamnde Jaytun

(*Matta 26.36-46, Marku 14.32-42*)

³⁹ Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaa6e makko been njokki mo.

⁴⁰ Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i 6e:

—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.

⁴¹ Caggal duum, o toowti 6e ko wadata hono limnere hayre. O hofii, imo wada du'aare,

⁴² imo wi'a:

—Baaba, si a muuyii, woddinam horde torra nde. Ammaa taa dum laatoroo muuyo am, dum laatoroo muuyo maa aan!

⁴³ Wakkati oon, maleyka yuurudo dow kammu 6angi e makko, semmbini mo.

⁴⁴ Ley mettorgal bernde makko o beydi tekkinde du'aare makko, nguli makko laatii hono to66e yiyam ina simta e leydi.

⁴⁵ Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii to taalibaa6e makko been, o tawi i6e daanii saabe mettorgal berde ma66e.

⁴⁶ O wi'i 6e:

—Ko wadi de odon daanii? Ummee ndu'ee, faa taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa

(*Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11*)

⁴⁷ Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteedo Yahuuda, gooto e sappo e dido been, ardii 6e de battitii Iisaa faa muccoo dum.

⁴⁸ De Iisaa wi'i mo:

—Yahuuda, muccaango njambortodaa Bii Neddo naa?

⁴⁹ Nde wondufe e Iisaa been nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:

—Joomii amin, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Ndeen gooto ma66e soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum nyaamru.

⁵¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Celdee ni.

De o meemi nowru maccudo oon, o dannii dum.

⁵² Iisaa haalani war6e faa nannga dum been, hooree6e almaami'en e doomoo6e suudu dewal mawndu e maw6e Alhuudiya'en been, wi'i:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo!

⁵³ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(*Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e njaari dum faa ley galle Almaami Mawdo. Piyeer ina jokki to toowti.

⁵⁵ Tawi yiite na hu66aa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari joododii e yuulotoo6e doon.

⁵⁶ Kordo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa woodi, wi'i:

—O du na wondunoo e makko.

⁵⁷ De Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Hey debbo, mi anndaa mo.

⁵⁸ Nde 6ooytunoo seeda, goddo yi'i mo, wi'i:

—Aan du e ma66e njejadaa!

De Piyeer wi'i:

—Hey gorko, mi wanaa!

⁵⁹ Faa wadi yamnde wootere gada duum, goddo katin siini dow haala kaan, wi'i:

—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.

⁶⁰ De Piyeer jaabii, wi'i:

—Gorko, mi faamataa ko kaalataa duum!

O selaay haalude, faa ndontoori joggi.

⁶¹ Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari dum. Ndeen Piyeer miccitii haala ka Iisaa haalanoo dum kaan: «Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati a anndaa kam.»

⁶² O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi. (*Matta 26.67-68, Marku 14.65*)

⁶³ Yim6e nanngu6e Iisaa been ina njal-noroo dum, ina piya dum.

⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, i6e yama mo, i6e mbi'a:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

⁶⁵ Heddi i6e njenna mo jennooje godde keewde.

No mawbe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64,
Yuhanna 18.19-24)

⁶⁶ Nde weetunoo ndeen, yimbe Saahii6e been kawriti, been ngonni mawbe lenyol ma66e e hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso ma66e.

⁶⁷ Be mbi'i dum:

–Si aan woni Almasiihu haalan min.

O wi'i 6e:

–Fay si mbiimi on noon du, on nja6ataa.

⁶⁸ Si mi yamii on du, on njaabataako.

⁶⁹ Ammaa gilla joonin, Bii Neddó joodoyto gere nyaamo Laamdo, Jom baawde.

⁷⁰ Be fuu 6e mbi'i:

–Ndelle aan woni Bii Laamdo naa?

O wi'i 6e:

–Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.

⁷¹ Jonle 6e mbi'i:

–En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunnduko makko dum, en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5,
Yuhanna 18.28-38)

¹ Caggal dum, yimbe Saahii6e been fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon.

² Be puddi i6e pela mo, i6e mbi'a:

–Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina hada dum'en yobude kaananke mawdo oon lampo, ina wi'a hoore muudum wo Almasiihu, kaananke.

³ Pilaatu yami mo, wi'i:

–Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

–Aan e hoore maa haali.

⁴ Pilaatu jaabii, wi'i hooree6e almaami'en e jamaa oon fuu:

–Mi yi'aay fuu feloore e makko.

⁵ Ammaa 6e ciini e haala ma66e sanne, i6e mbi'a:

–Ko o waajotoo dum ina waddundura yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuddiri toon faa e do.

⁶ Wakkati Pilaatu nannoo dum, yami yalla gorko o wo Galilinkeejo.

⁷ Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi dum Hirudus. Sabo ley balde deen tawi Hirudus ina woni ley Urusaliima.

⁸ Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, berndem weli sanne, sabo booyii ko yi'dunoo yiide mo saabe ko nanannoo dow makko dum. Katin du ina yeloo yiide mo imo wada ko haayni.

⁹ O yami dum yamde keewde, de Iisaa jaabaaki fay huunde.

¹⁰ Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta na ndarii doon, ina pelda mo no mbaawri fuu.

¹¹ Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e sordaasiie muudum, 6orni mo saaya lobba, nultiri mo Pilaatu.

¹² Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigiraabe, arande 6e wanyundurnoo6e.

No Iisaa hiitoraa

(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15,
Yuhanna 18.39-19.16)

¹³ Pilaatu noddii hooree6e almaami'en e mawbe Alhuudiyankoo6e been e yimbe fuu, ¹⁴ wi'i dum'en:

–On ngaddanii kam neddo o hono wo o bosinoowo yimbe. Ndaaree, mi yamii mo yeeso mon, de ley ko peloton mo dum fuu, mi tawaay fuu sabaabu jukkotoodo mo.

¹⁵ Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii mo to meeden. Paamee, gorko o wadaay fay huunde ko jeyi warude dum.

¹⁶ Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

¹⁷ Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu yoofana 6e kasunke gooto.

¹⁸ Be fuu 6e ndukidi daande wootere, 6e mbi'i:

–War mo, njoofanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas le wo uddanoodo e kasu saabe muurtere wadunoonde e ngalluure ndeen, e saabe war-hoore.

²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e dida6erde saabe muuyo muudum yoofude Iisaa.

²¹ Ammaa 6e keddii i6e nduka, i6e mbi'a:

–Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!

²² Pilaatu wi'i 6e tata6erde:

–Dume o wadi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

²³ Ammaa 6e beydi feekaade peekaali mawdi, i6e mbi'a o tontee. Peekaali ma66e diin njaaltii Pilaatu.

²⁴ O hokki 6e laawol faa ko 6e njarii dum laatoo.

²⁵ O yoofani 6e mo 6e njarii yoofaneede oon, kam woni uddanoodo ley kasu saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti dum e muuyde ma66e.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32,
Yuhanna 19.17-27)

²⁶ Nde 6e njaarannoo mo ndeen, 6e nangi gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon, yuurudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal palaangal ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal.

²⁷ Yimbe heew6e na njokki dum. Rew6e du ina ngonni ley ma66e, ina mboya ina piira berde mu66en mettorgal saabe majjum.

²⁸ Iisaa hucciti e rew6e been, wi'i dum'en:

–Rew6e Urusaliima, taa mboyyee kam, ammaa mboyyee ko'e moodon e bi66e mon!

²⁹ Sabo dey, balde ngaran nde yimbe mbi'ata: «Barke woodanii rewbe rimarbe e 6e ndeedaay e endi di musinaaka.»

³⁰ Ndeen, yimbe mbi'an baamle caama dow mu66en, mbi'a tile udda dum'en.

³¹ Sabo si 6e ngadii nii gilla liccal ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal yoorii?

³² Be njaaridi Iisaa e yimbe dido bon6e. Been du wo waretee6e.

³³ Nde 6e njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, 6e tonti mo e leggal palaangal, kanko e bon6e dido 6een, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁴ O wi'i:

—Baaba, yaafa 6e sabo 6e anndaa ko 6e ngadata.

Ndeen 6e pecciri kaddule makko cumnal.

³⁵ Yimbe ndarii doon ina ndaara. Hooree6e 6een du ndarii ina njalnoro mo, ina mbi'a:

—O hisinii wo66e, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cu6aado Laamdo.

³⁶ Sordaasiibe 6een du njalnorii mo. Be battii, 6e kokki mo ndiyam lammudam,

³⁷ i6e mbi'a:

—Si aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon, hisin hoore maa!

³⁸ Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO KAAANKE ALHUUDIYANKOO6E.

³⁹ Gooto e bon6e dido tontidaa6e e makko 6een ina mbonkoo mo, ina wi'a:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kisinaa min minen du!

⁴⁰ Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.

⁴¹ Enen, jukkungo meeden wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluden tan njo6eteden. De kanko kaa, o wadaay fay huunde ko boni.

⁴² Ndeen o wi'i:

—Iisaa, miccitoda a kam wakkati ngar-toydaa e laamu maa.

⁴³ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: hannden jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa

(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁵ Naange ni66i, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii ceke didi.

⁴⁶ Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:

—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.

Gada o haalii dum, o seedi e yonki.

⁴⁷ Caggal mawdo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii dum, yetti Laamdo, wi'i:

—Goonga, neddo o wo dartiido!

⁴⁸ Jamaa garudo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko wadi duum. Be njeccii, i6e piya 6erde ma66e.

⁴⁹ Ammaa anndu6e mo 6een fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara dum fuu. Rew6e jokkunoo6e mo gilla leydi Galili 6een ina ngoni ley ma66e.

No 6anndu Iisaa wattiraa ley saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

⁵⁰ Ina woodi gorko bi'eteedo Yuusufi jeyaado e waaldeere Saahii6e ndeen, wo o gorko lobbo, dartiido.

⁵¹ Kanko o ja6aay ko Saahii6e 6een kaali e ko 6e ngolli. Imo yuura Arimatiya, ngalluure ley leydi Yahuudiya. Imo hedii 6angugol laamu Laamdo.

⁵² O yehi to Pilaatu, o njaarii dum 6anndu Iisaa,

⁵³ o jippini dum e leggal ngaal, o fili dum e kasanke, o watti dum ley saabeere wasaande ley hayre, do fay gooto wattaaka.

⁵⁴ Dum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteteende badake fuddude.

⁵⁵ Rew6e wondunoo6e e Iisaa gilla Galili 6een njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o wattiraa ley mayre.

⁵⁶ Be kooti, 6e moyyinowi nebbeele uurde e turaaje.

Caggal dum, 6e powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

¹ Gilla pudal naange nyannde go'a6erde e jeddiire,* rew6e 6een ponndii to saabeere toon, 6e kooyii nebbeele uurde de 6e moyyinnoo deen.

² Be tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal saabeere ndeen.

³ Ammaa nde 6e naatunoo ndeen, 6e tawaay 6anndu Iisaa, joomii 6e.

⁴ E ley no hakkilooji ma66e mbemborii noon, inan wor6e dido punti, ina ndarii yeeso ma66e, ina 6ornii kaddule jalbooje.

⁵ Kulol nanngi 6e, 6e leeyini geese ma66e e leydi. Wakkati oon wor6e 6een mbi'i 6e:

—Ko wadi odon piloo buurdo hakkunde maay6e?

⁶ O walaa do, o ummitake. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili duum

⁷ nde o wi'unoo: «Ina tili Bii Neddo wattee e juude luttu6e, de tontee e leggal palaangal, de ummitoo nyannde tata6erde.»

* 24:1 Dum woni nyannde alan.

⁸ Ndeen 6e miccii haala Iisaa kaan.

⁹ Be yuwi to saabeere toon, 6e njeccii, 6e kaalanowi dum sappo e ngo'o been e wondufe e mu66en fuu.

¹⁰ Rew6e been ngoni: Mariyama mo Magdala, e Yowanna, e Mariyama inna Yaakuuba e rew6e wondufe e mu66en. Be kaalani dum nulaabe been.

¹¹ Nulaabe been ndaardi haala ma66e kaan hono njiibiika, nja6aay goondinde 6e.

¹² De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere toon. Nde o yuurinoo ley mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmii saabe ko wadi duum.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum dido dow laawol Emayus

(Marku 16.12-13)

¹³ Nyalooma oon pay, dido e ley taalibaabe been kooyi laawol wuro wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro ngoon e Urusaliima ina wada kilooji sappo e go'o.

¹⁴ I6e pillodoo e dow ko wadi duum fuu.

¹⁵ E ley filla ma66e do 6e kokkundurta hakkilooji doon, Iisaa e hoore muudum hewti 6e, ina yaada e ma66e.

¹⁶ Ammaa gite ma66e uddaa taa 6e andita mo.

¹⁷ O wi'i 6e:

—Dume pillotodon e jahaangal moodon ngal?

Be ndarii, 6erde ma66e metti.

¹⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:

—Ndelle hakkunde weer6e Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko wadi toon ley balde de naa?

¹⁹ O wi'i 6e:

—Dume?

Be mbi'i mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu.

²⁰ De hooree6e almaami'en e maw6e meeden ngatti mo ley juude laamu faa o jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal palaangal.

²¹ Min cikkiino kanko rimdinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni nyalooma tata6o ko dum wadi.

²² Woodi rew6e amin wo66e du ngadii min kaayeeffi. Be njehii to saabeere toon illa fajiri,

²³ de 6e tawaay 6anndu makko toon. Be ngarti, 6e mbi'i maleyka'en 6anganii 6e, mbi'i imo wuuri.

²⁴ Caggal duum, wo66e amin njehi to saabeere toon, tawri no rew6e been mbiiri noon, de 6e nji'aay mo kanko kaa.

²⁵ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Hey onon famdu6e hakkillo! Berde moodon njaawaa goondinde ko annabaabe kaali fuu!

²⁶ Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley teddeengal muudum naa?

²⁷ Ndeen o faamini 6e ko Binndi Ceniidi diin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe.

²⁸ Nde 6e 6attinoo wuro ngo 6e ponndii ngoon ndeen, o wadi hono o jidfo faltaade.

²⁹ Ammaa 6e nyaagii mo, 6e mbi'i:

—Heddoda e amin, sabo hiirri, jemma warrii.

O naati, o jippodii e ma66e.

³⁰ Nde 6e njoodinoo i6e nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo, o heltii buuru oon, o hokki 6e.

³¹ Ndeen gite ma66e peertii, 6e annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite ma66e.

³² Ndeen i6e mbi'undura hakkunde ma66e:

—Wanaa 6erde men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo e meeden dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi diin naa?

³³ Wakkati oon, 6e ummii 6e njeccii Urusaliima. Be tawtowii toon sappo e ngo'o been, ina kawriti e yaadiraa6e mu66en.

³⁴ Been mbi'i 6e:

—Goonga, Iisaa Joomiraado ummitake, o 6anganii Simon.

³⁵ Dido been du kaalani 6e ko wadi e laawol mu66en, e no 6e annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum sappo e ngo'o

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)

³⁶ Nde 6e kaalannoo dum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde ma66e, wi'i 6e:

—Jam wondu e moodon!

³⁷ Nesiiji ma66e tayi, 6e kuli, 6e miilii ko 6e nji'ata duum wo mbeelu.

³⁸ De o wi'i 6e:

—Dume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley 6erde mon?

³⁹ Ndaaree juude am e koyde am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiirudon kam ni.

⁴⁰ Nde o haalunoo dum ndeen, o holli 6e newe juude makko e koyde makko.

⁴¹ E ley ko 6e kunngii goondinde saabe seyo ma66e e kaayeeffi, o wi'i 6e:

—Odon ngoodi do ko nyaamete e naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu ndupaangu.

⁴³ O jabi nde, o nyaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal duum, o wi'i 6e:

—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura dow am

ɗuum fuu, ina tilsi ɗum tabita. Kulle deen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e moodon ndeen.

⁴⁵ Wakkati oon, o omti hakkillooji maɓɓe faa ɓe paama Binndi ɗiin.

⁴⁶ O wi'i ɓe:

—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maayɓe nyannde tataɓerde,

⁴⁷ de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e lenyi fuu saabe innde makko. Dum fuddan gilla Urusaliima.

⁴⁸ Onon ngoni seedotooɓe kulle deen!

⁴⁹ Miin, mi nuldin on ko Baaba aadii ɗuum. Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde baawde gonde dow deen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu

(Marku 16.19-20, Golle Nulaabe 1.9-11)

⁵⁰ O yaari ɓe faa ɗakkol Baytaniya, o yepti juude makko, o barkini ɓe.

⁵¹ Wakkati mo o barkini ɓe oon, o seedi e maɓɓe, o yeentinaa dow kammu.

⁵² Be kujidani mo. Caggal ɗuum, ɓe njecodii Urusaliima e seyo manngo.

⁵³ Wakkati fuu iɓe tawee ley suudu dewal mawndu, iɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ Gillama e fuddoode bi'eteedo Konngol ina woni. Bi'eteedo Konngol oon ina wondi e Laamdo, wo o Laamdo du.

² Imo wondi e Laamdo gilla fuddoode.

³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.

⁴ E makko nguurndam woni, nguurndam daam laatanii yimbe annoora.

⁵ Annoora oon ina yayna ley nimre. Nimre ndeen du waawaay jaalaade o.

⁶ Ina woodi neddo mo Laamdo nuli bi'eteedo Yaayaa.

⁷ O warii faa o seedanoo annoora oon, faa yimbe fuu ngoondinira saabe makko.

⁸ Wanaa kanko woni annoora oon, de o warii faa o seedanoo annoora oon.

⁹ Oon woni annoora goongalaajo gardo ley adunaaru faa yaynana yimbe fuu.

¹⁰ Bi'eteedo Konngol oon ina woni ley adunaaru, wo e makko adunaaru ndu tagi-
raa, de adunaaru nduun kaa annditaay mo.

¹¹ O warii to jeydaabe makko, de jeydaabe makko been nja66aaki mo.

¹² Ammaa ja66iibe mo de ngoondini mo been, o hokkii dum'en baawde laataade 6i66e Laamdo.

¹³ Wo 6e rimiraabe ko wanaa e yiiyam, ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko du, ammaa 6e rimiraabe e baawde Laamdo.

¹⁴ Konngol ngool laatii neddo jom terde de joodii hakkunde meeden. Min nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja makko oon Baabiiwo banginiri keewal hinney e goonga muudum.

¹⁵ Yaayaa seedanake mo, yeewonii, wi'i:

–Kanko woni mo kaalannoomi haala muudum oon nde mbi'unoomi: «Caggal am ardiido kam waran, sabo imo woni gilla mi tagaaka.»

¹⁶ No hinney makko foti heewude, en fuu en ke6ii, hinney dow hinney.

¹⁷ Saabe Muusaa kebirden jamirooje, ammaa hinney e goonga wo saabe Iisaa Almasiihu he6iraa.

¹⁸ Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Ammaa Biddo bajo gondudo e Baabiiwo oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

¹⁹ Alhuudiyankoo6e Urusaliima neli Lewinkoo6e* e almaami'en to Yaayaa yama dum kam wo moy.

²⁰ O salaaki jaabaade 6e, o haalani 6e faa laabi:

–Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be yami mo, 6e mbi'i:

–Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa naa?

O wi'i:

–Mi wanaa.

Be mbi'i mo:

–Wo a Annabaajo oon naa?

O wi'i:

–Mi wanaa!

²² Be mbi'i mo:

–Wo a moy ndelle? Haalan min ko min kaaltanowa nelu6e min been. Moy mbi'ataa laatidaa?

²³ O jaabii, o wi'i:

–Wo mi yeewnotoодо ley ladde mido wi'a: «moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wi'iri ni.

²⁴ Ndeen nulaabe yuuru6e to Farisa'en been

²⁵ yami mo:

–Ko wadi ada loota yimbe lootagal batisima‡, si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oon?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wi'i:

–Miin, mido loota lootagal batisima, de na woodi dariido hakkunde moodon mo on andaa.

²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay ha66itinde 6oggi pa6e makko.

²⁸ Dum fuu wadii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, do Yaayaa lootata yimbe lootagal batisima doon.

²⁹ Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muudum, wi'i:

–Inan jawgel Laamdo donndotoongel hakkeeki adunaaru.

³⁰ Dum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neddo waran gada am, ardiido kam, sabo imo woni gilla mi walaa.»

³¹ Miin, mi anddaano mo, ammaa mi warii mido loota lootagal batisima faa o bangana Israa'ilankoo6e.

³² Yaayaa seedii, wi'i:

–Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuu-
gaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anddaano mo. Ammaa Nuldo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'udaa Ruuhu ina jippoo dow muudum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Bii Laamdo.

* 1:19 *Yimbe lenyol Lewi* ngonnoo ndaaranoo6e golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa. † 1:23 Esaaya 40.3.

‡ 1:25 Do wi'ete *lootalgal batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalgal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

No Iisaa suborii taalibaaፎe muudum arandeeፎe

³⁵ Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaaፎe muudum dido.

³⁶ O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:

—Inan jawgel Laamdo!

³⁷ Taalibaaፎe dido been nani ko o haali duum, njokki Iisaa.

³⁸ Iisaa yeeyii, yi'i iፎe njokki dum, wi'i 6e:

—Dume pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—*Rabbi* (dum na fiirta «Moodibbo»), toy njoodidaa?

³⁹ O wi'i 6e:

—Ngaree ndaaree!

Ndeen 6e ngari, 6e nji'i do o joodii doon. Wakkati oon wo yamnde nay laasara. Be ngondi e makko ko heddi e nyalaande ndeen.

⁴⁰ Andire sakiike Simon Piyeer oon wo gooto e dido nanፎe haala Yaayaa de njokki Iisaa.

⁴¹ Ko Andire artii e wadude fu wo filowaade sakiike muudum Simon oon. O wi'i dum:

—Min nji'ii Almasiihu (dum na fiirta «Mo Laamdo subii»).

⁴² O yaari dum to Iisaa. Iisaa ndaari Simon, wi'i dum:

—Aan Simon bii Yuhanna, caggal joonin a inndirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu wo gootum. Maanaa inde deen wo «Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

⁴³ Jaango majjum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipu, o wi'i dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipu ina jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e muudum ndeen.

⁴⁵ Filipu hawri e Natanayel, wi'i dum:

—Min nji'ii mo haala muudum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaፎe oon. Wo Iisaa Nasaraatuujo bii Yuusufi oon.

⁴⁶ Natanayel wi'i mo:

—Yalla ko woodi ina waawi yuurude Nasaraatu naa?

Filipu jaabii mo, wi'i:

—War ndaar!

⁴⁷ Iisaa yi'i Natanayel ina fonndii dum, de haali haala makko wi'i:

—Inan Israa'iilanke jaati, mo hiila fuu walaa e muudum.

⁴⁸ Natanayel wi'i mo:

—Toy annudadaa kam?

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla Filipu noddaay ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wi'i:

—Moodibbo, wo a Bii Laamdo, wo a kaananke Israa'iila!

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Saabe mi wi'ii mi yi'ii ma ley yibbi duum tan ngoondinirdaa naa? A yi'an ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Ndeen o wi'i Natanayel:

—Goonga kaalanammi on: on nji'an kammu ina udditoo, on nji'an maleyka'en Laamdo ina yeeፎa ina njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri maande ley bangal

¹ Balde didi caggal duum, bangal wadi ley ngalluure wi'eteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ina tawaa toon.

² Iisaa e taalibaaፎe muudum du noddaama ngara kawra e bangal ngaal.

³ Nde cabijam maፎፎe timmunoo ndeen, inna Iisaa wi'i:

—Be ngalaa cabijam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Debbo, dume dum wadata en? * Wakkati am yonaay tafon.

⁵ Inniiko wi'i gollooፎe been:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Doon ina woodi loode kaaye jeegom, ndee fuu na hooya liitereeji capande jeetati faa yottoo hemre e noogay. Loode deen wo faa Alhuudiyankoፎe lootaroo saabe diina.

⁷ Iisaa wi'i 6e:

—Kebbinee loode deen ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi.

⁸ O wi'i 6e:

—Joonin kaa, nyedee dam njaaranee hooreejo bangal oon.

Be njaari.

⁹ Nde hooreejo oon meedunoo ndiyam mbaylitaadam cabijam daam ndeen, annidtaay to dam ittaa. De gollooፎe nyedube ndiyam daam been kaa ina anndi. O noddi banjudo oon,

¹⁰ o wi'i dum:

—Yimፎe fuu cabijam mbeldam mboowi artoraade. Nde yimፎe njari faa heewi fu, ndeen dam wela daam du yaretee. De aan kaa, ada resi mbeldam dam faa joonin.

¹¹ Nii Iisaa golliri maande muudum haayniinde arandeeፎe ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O bangini teddeengal makko, taalibaaፎe makko been ngoondini mo.

¹² Caggal duum, o dilli Kaana, o yehi ngalluure wi'eteende Kafarnahum, kanko e inniiko e minyiraaፎe makko e taalibaaፎe makko. Be ngoni toon balde seeda.

* 2:4 E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: *Debbo, walaa ko suudii hakkunde meeden*. Dum hollii Iisaa ina muuyi inna muudum hooloo dum e ko wadata duum.

No Iisaa riiwri luumotoo6e ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)

¹³ Nde iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Faltagol† 6adinoon ndeen, Iisaa yehi Urusaliima.

¹⁴ To taliyaare suudu dewal mawndu toon o tawi luumotoo6e ga'i e baali e buugaali e wecco6e ceede ina njoodii.

¹⁵ O sowi 6oggi, o wadi dorowol, o riiwi 6e fuu 6e mburtoo suudu dewal mawndu nduun, kam6e e ga'i ma66e e baali ma66e. O sankiti ceede wecco6e been, o hippi taabaaje ma66e.

¹⁶ O wi'i soottoo6e buugaali been: –Ittee dum do! Taa nga6on suudu Baaba am ndu suudu luumo!

¹⁷ Taalibaa6e makko 6een miccitii ko Bindi diin mbi'i duum:

«Hirande suudu maa laatanake kam ka6bu-ko'u.»‡

¹⁸ Ndeen hooree6e Alhuudiyankoo6e mbi'i mo:

–Haaynde ndeye kollataa min a6a foti wadude ko nga6udaa duum?

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wi'i: –Li6ee suudu dewal ndu. Si on li6ii ndu, on nji'an mido nyi6too ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo: –Suudu ndu nyi6iraama duu6i capandey e jeegom. De aan, a nyi6toto ndu ley balde tati naa?

²¹ Ammaa ko Iisaa wi'i suudu nduun duum, wo hoore muudum sappii.

²² Nde Iisaa ummitinoo ndeen, taalibaa6e muudum 6een miccitii ko haalnoo dum. Be ngoondini ko Bindi diin mbi'i duum e haalka o haalnoo kaan.

²³ Nde Iisaa wonnoo Urusaliima iidi Faltagol ndeen, heew6e ngoondinii mo sabo nji'ii kaayeeffijji di o wadi diin.

²⁴ Ammaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore muudum, sabo imo anndi 6e fuu.

²⁵ Walaa ko fay gooto seedanoo mo ko woni e 6i66e-Aadama, sabo imo anndi ko woni e mu66en.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

¹ Ina woodi gorko Farisaajo bi'eteedo Nikodemu, gooto e hooree6e Alhuudiyankoo6e.

² Gorko oon yehi to Iisaa jemma, wi'i dum: –Moodibbo, miden anndi a jannginoowo yuurudo to Laamdo, sabo fay gooto waawaa wadude maandeeji kaayniidi di ngadataa diin si Laamdo waldaa e muudum.

³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Goonga kaalanammaami: fay gooto waawaa yi'ude laamu Laamdo tawee rimtaaka katin.

⁴ Nikodemu wi'i mo:

–Noy mawdo waawiri rintireede? Imo waawi yeccaade e reedu inniiko, de o rimee katin naa?

⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Goonga kaalanammaami: si wanaa neddo rintiree ndiyam e Ruuhu fu waawaa naatude laamu Laamdo.

⁶ Ko 6ii-Aadama rimata duum wo 6ii-Aadama. Ko Ruuhu oon du rimata wo ruuhu.

⁷ Taa dum haayne saabe mi wi'ii ma sanaa ndimtedon katin.

⁸ Henndu ina wifira do muuyri fuu. Ada nana bifi mayru, de a anndaa to ndu yuuri, a anndaa to ndu yahata. Hono noon dimraado Ruuhu oon du worri.

⁹ Nikodemu wi'i mo:

–Noy dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Wo a jannginoowo mawdo ley Israa'iila de a anndaa dum naa?

¹¹ Goonga kaalanammaami: minen, ko min anndi min kaalata, ko min nji'i min ceedotoo, de onon le, on nja6ataa seedaaku amin.

¹² Si on ngoondintaa nde kaalanammi on haala kulle adunankooje fu, noy ngoondinirton si mido haalana on haala kulle dow kammu?

¹³ Fay gooto yeenjaay dow kammu, si wanaa yuurudo dow kammu oon, dum woni Bii Neddo.

¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi njamndi mbodeeri ley ladde ni, sanaa Bii Neddo du toowniree hono noon,

¹⁵ faa goondindo mo fuu he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabo Laamdo ina yidi yim6e adunaaru faa hokkitiri Biyum bajjo, faa goondindo oon fuu taa halka ammaa he6a nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo nuliraay Biyum oon e adunaaru faa Biyum oon saroo adunaaru ndu. Ko o nuliraa dey, faa yim6e adunaaru kisira saabe makko.

¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaay mo fuu saraama gilla joonin, sabo goondinaay Bii Laamdo bajjo oon.

¹⁹ Inan sariya oon: annoora warii e adunaaru, de yim6e cubii nimre dow annoora sabo golleeji mu66en wo bondi.

²⁰ Bondo tagu yidaa annoora, 6attataako dum saabe hulde taa golleeji muudum bondi diin banguu.

† 2:13 Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'e Misira. Indi miccina no maleyka faltarri suudu fuu ndu yiyam mooytaa e damnbugal muudum. ‡ 2:17 Jabuuru 69.10.

²¹ Ammaa goongante waran e annoora faa golleji di wadiri saabe Laamdo diin banga.

No Yaayaa seedorii kabaaru Iisaa

²² Caggal duum, Iisaa yaadi e taalibaafe muudum leydi Yahuudiya. O booytidi e maabe toon, imo loota yimbe lootagal batisima.

²³ Yaayaa du ina loota yimbe lootagal batisima to Aynon toon dakkol Salim, sabo ndiyam ina heewi toon. Yimbe ina ngara ina lootiree ndiyam daam.

²⁴ Tawi Yaayaa nanngaaka wattaa ley kasu tafon.

²⁵ Taalibaafe Yaayaa been njedduduri e Alhuudiyanke haala laaabal.

²⁶ Be njehi to Yaayaa, 6e mbi'i dum:

—Moodibbo, gorko gondunoodo e maa gere ooto gooruwol Urdun mo ceedanidaa oon, kanko du imo loota yimbe lootagal batisima, de yimbe fuu ina njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii 6e, wi'i:

—Neddo waawaa hebude fay huunde si wanaa ko Laamdo hokki dum.

²⁸ Onon e ko'e mon, on seedeebe am mi wi'i mi wanaa Almasiihu, de mido artii mo nuleede.

²⁹ Gaddanaado debbo banjaado, kam woni banjudo. Dammobidiido e gorko oon ina darii, ina hettindii. Si o nanii daande banjudo oon, o seyoto sanne. Nii seyo am ngon hi66iri.

³⁰ Na tilsi kanko o toowa, de miin le mi leeya.

³¹ Yuurudo dow oon, kam woni dow huunde fuu. Yuurudo e leydi wo jeyaado e leydi, ina haala haalaaji jeyaado e leydi. Yuurudo dow kammu oon, kam woni dow huunde fuu.

³² Ko o yi'i e ko o nani o seedotoo, de yimbe kaa jabataa seedaaku makko.

³³ Ja6udo seedaaku makko oon, laa6inii Laamdo wo goongante.

³⁴ Mo Laamdo nuli oon, wo ko Laamdo haali duum haaltata, sabo Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa haddi.

³⁵ Baabiiwo oon ina yidi Biddo oon faa watti huunde fuu e junngo makko.

³⁶ Goondindo Biddo oon hebii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaay Biddo oon hebataa dam, tikkere Laamdo du ina heddi e muudum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimbe lootagal batisima, ina he6a taalibaafe faa 6uri Yaayaa.

² Tawi Iisaa e hoore muudum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaafe muudum.

³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muudum fu, dilli leydi Yahuudiya, yeccii leydi Galili.

⁴ Sanaa o rewa ley leydi Samariya.

⁵ O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar dakkol ngesa nga Yaakuuba hokkunoo 6iyum Yuusufi ngaan.

⁶ Doon 6unndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal ngaal, de joodii daande 6unndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde naange.

⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara!

⁸ Tawi taalibaafe makko been njehii ley ngalluure toon faa coodowa nyaamdu.

⁹ Debbo oon wi'i Iisaa:

—Noy wadi de aan, Alhuudiyanke, ada njaaroo kam miin, Samariyanke, ndiyam faa njaraa?

Sabo Alhuudiyankoo6e e Samariyankoo6e wo harmundur6e.

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ada anndunoo no dokke Laamdo poti, e bi'udo ma kokkaa dum ndiyam yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, a walaa cafirgal. Bunndu ndu ina luggi. Toy ke6ataa ndiyam nguurndam daam?

¹² Aan, ada 6uri maama amin Yaakuuba kokkudo min 6unndu ndu oon teddude naa? Kanko e 6i66e makko e daabaaji makko fuu, e mayru 6e njaratano.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo ndiyam dam domdan katin,

¹⁴ ammaa jardo ndiyam dam kokkammi daam fuu, domdataa faa abada. Sabo ndiyam dam kokkammi daam laatanto dum ndiyam iloojam mbuurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oon wi'i:

—Joomam, hokkam ndiyam daam taa mi domda katin, sakko mi wartana yoogude do katin.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Yahu noddoy gora, ngardon!

¹⁷ Debbo oon jaabii mo:

—Mi walaa goriwo.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga ko mbiidaa a walaa goriwo duum.

¹⁸ A banjanooma wor6e njoyo. Mo ngondudaa joonin oon du, wanaa gora. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, laa6anii kam a annabaajo.

²⁰ Maamiraa6e amin ndewii Laamdo dow waamnde nde, de onon Alhuudiyankoo6e

kaa, ofon mbi'a to Urusaliima tan Laamdó haani reweede.

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinam: wakkati waran, nde ndewoton Baabiiwo tawee wanaa e waamnde nde, wanaa Urusaliima.

²² Onon Samariyankoo6e, ofon ndewa ko on anndaa, de minen Alhuudiyankoo6e, ko min anndi min ndewata, sabo kisindam to Alhuudiyankoo6e yuurata.

²³ Wakkati ina wara, yottake jaati, nde rewiroo6e Laamdó goonga 6een ndewirta dum Ruuhu e goonga. Wo rewoo6e hono 6een Baabiiwo filotoo.

²⁴ Laamdó wo Ruuhu. Rewoo6e mo 6een sanaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oon wi'i:

—Mido anndi Cu6aadó bi'eteedo Almasihu on wo garoowo. Nde o wari fu, o humpitan min huunde fuu.

²⁶ Iisaa wi'i mo:

—Wo dum miin, mo kaaldataa oon.

No Samariyankoo6e heew6e ngoondiniri Iisaa

²⁷ Wakkati oon fu, taalibaa6e makko 6een njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oon duum haayni 6e, de fay gooto ma66e yamaay mo dume o haajaa e debbo oon naa ko wadi imo haalda e muudum.

²⁸ Ndeen debbo oon yoppi loonde muudum toon, fornyii wuro haalanowi yim6e, wi'i:

²⁹ —Ngaree ndaaree gorko kaaltandó kam ko ngadunoomi fuu. Yalla wanaa kanko woni Almasiihu naa?

³⁰ Be njalti ngalluure, 6e ponndii to Iisaa.

³¹ Wakkati oon, taalibaa6e 6een nyaagii mo, ina mbi'a:

—Moodibbo, tinna nyaamu!

³² O jaabii 6e, o wi'i:

—Mido jogii ko mi nyaama ko on anndaa.

³³ Taalibaa6e 6een ina yamundura:

—Dum le, won gaddando mo ko nyaamee tee naa?

³⁴ Iisaa wi'i 6e:

—Nyaamdu am wo wafude muuyde Nuldó kam oon e yottinde golle muudum.

³⁵ Onon, ofon mbi'a: «Faa hannden lebbi nay de tayri wara.» De miin kaa mido wi'a on: yep tee gite mon, yeewee gese fuu 6e ndii, njonii tayeede.

³⁶ Tayoowo he6an mbarjaari, resana nyaamri ndi nguurndam nduumiidam, faa aawudo e tayudo fuu ceyodoo.

³⁷ Dum tabintinta banndol bi'owool: «Goddó ina aawa, goddó ina taya.»

³⁸ Mi nulii on tayowon ngesa nga on tampaay. Wo66e tampi, de ofon mbeltii e tampiri mu66en.

³⁹ Samariyankoo6e heew6e ley ngalluure ndeen ngoondinii Iisaa saabe haala

debbo ceediido de wi'i: «O haaltanii kam ko ngadunoomi fuu.»

⁴⁰ Nde Samariyankoo6e 6een njottinoo Iisaa ndeen, nyaagii mo o wonda e mu66en. O wadi doon balde didi.

⁴¹ Yim6e heew6e ngoondini mo katin saabe konngol makko.

⁴² Be mbi'i debbo oon:

—Joonin, wanaa saabe haalaaji maa diin tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dey, minen e ko'e amin, min nanii konngol makko, min annditii kanko jaati woni Kisi-noowo adunaaru.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi deen, o dilli doon, o yehi Galili.

⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedake: «Annabaajo teddintaake e ley wuro muudum.»

⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndeen, Galilinkoo6e nja66orii mo juude didi, sabo kam6e du 6e njehiino iidi Urusaliima, 6e nji'iino ko o gollunoo ley iidi ndiin duum.

⁴⁶ Ndeen Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do o waylitinnoo ndiyam o wadi dam cabijam doon. Ina woodi howruujo kaananke gomma mo biyum sellaa ley Kafarnahum.

⁴⁷ Nde howruujo oon nannoo Iisaa yuurii Yahuudiya wartii Galili fu, yehi to Iisaa, nyaagii dum jippoo dannanowa dum biyum badiido maayde.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo:

—Si on nji'aay maandeeji e kaayee fiiji fu, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oon wi'i mo:

—Joomam, en njaha gilla biyam oon maayaay.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:

—Hootu, biya dadii.

Gorko oon goondini ko Iisaa wi'i dum, hooti.

⁵¹ Ko o hootata duum, golloo6e makko kawrowi e makko dow laawol, kaalani mo, mbi'i:

—Biya oon dadii.

⁵² O yami 6e wakkati oye suka o samtanaa. Be mbi'i mo:

—Yamnde go'o 6adagol sallifana keenan jontere ndeen yoppi mo.

⁵³ Baaba suka oon annditi wakkati oon jaati Iisaa wi'unoo dum: «Biya oon dadii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa.

⁵⁴ Dum woni maande dida6erde nde Iisaa golli leydi Galili. O wadii dum nde o yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal duum, iidi Alhuudiyankooḅe ina wada. Iisaa yehi Urusaliima faa fota e iidi ndiin.

² Ley Urusaliima toon, dakkol dammbugal wuro bi'eteengal Dammbugal Baali ngaal, ina woodi luggere ndiyam. Inde wi'ee Baytijata e ibraninkoore. Dande joy ina piilii nde.

³ Nyawḅe heewḅe ina pukkaa ley dande deen: wumḅe e bonnguḅe e ḅe ḅalli muḅḅen fuu mbaati. [

^{4*}]

⁵ Gorko nyawruḅo duubi capande tati e jeetati ina woni doon.

⁶ Iisaa yi'i imo fukkii, annditi o ḅoooydii e nyawu nguun, yami mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nyawḅo oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, mi walaa fay gooto balloowo kam naatude ley luggere nde wakkati ndiyam mayre iirii. Nde piliimi naatude fuu, tawan godḅo artake kam.

⁸ Iisaa wi'i mo:

—Umma, hooyu daddo maa, yahu!

⁹ Wakkati oon fu, gorko oon dadi, hooyi daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e nyalaande fowteteende.

¹⁰ Saabe majjubm hooreeḅe Alhuudiyankooḅe mbi'i cellinaado oon:

—Hannden wo nyalaande fowteteende, daganaaki ma ndonndodaad daddo maa.

¹¹ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Cellindo kam oon, kam wi'i kam mi hooya daddo am mi yaha.

¹² Be yami mo:

—Moy woni biido ma kooyaa daddo maa njahaa oon?

¹³ Ammaa cellinaado oon faamaay fuu wo moy, sabo tawii Iisaa soorake ley jamaa keewḅo gondo doon oon, dilli.

¹⁴ Caggal duum, Iisaa hawri e dannaado oon ley suudu dewal mawndu nduun, wi'i mo:

—Ndaaru, joonin kaa, a dadii. Taa luttu katin de ko ḅuri dum bonde heḅe.

¹⁵ Gorko oon yehi haalanowi hooreeḅe Alhuudiyankooḅe been wo Iisaa woni cellindo dum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Bidḅo

¹⁶ Ndeen hooreeḅe Alhuudiyankooḅe puddii torrude Iisaa sabo wadii dum nyalaande fowteteende.

¹⁷ Iisaa wi'i ḅe:

—Baaba am ina golla faa joonin, miin du, mido golla.

¹⁸ Ndeen hooreeḅe Alhuudiyankooḅe ḅeydi filaade warude mo, wanaa saabe ko o luttu nyannde fowteteende ndeen duum

tan, ammaa ko o wi'i Laamḅo wo baabiiwo duum du. O fonndii hoore makko e Laamḅo.

¹⁹ Iisaa wi'i ḅe:

—Goonga kaalanammi on: Bidḅo waawaa gollude fay huunde kam tan, sanaa ko yi'i Baabiiwo ina golla. Sabo ko Baabiiwo oon gollata duum, Bidḅo du gollata.

²⁰ Sabo Baabiiwo ina yidi Bidḅo oon, ina holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum gollleeji ḅurdi dii do fuu semmbe faa haaynoo on.

²¹ Sabo hono no Baabiiwo ummintinirta maayḅe de hokka dum'en nguurndam ni, noon Bidḅo du hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.

²² Baabiiwo, kam kaa sarataako fay gooto. O wattii sariya oon fuu e junngo Bidḅo,

²³ faa yimḅe fuu teddinira Bidḅo oon hono no teddinirta Baabiiwo oon ni. Nedḅo fuu mo teddinaay Bidḅo oon, teddinaay Baabiiwo nulḅo mo oon du.

²⁴ Goonga kaalanammi on: nandḅo haala am de goondini Nulḅo kam oon heḅii nguurndam nduumiidam. O sarataake, o diwii maayde, o naatii nguurndam.

²⁵ Goonga kaalanammi on: wakkati ina wara, o yottake jaati, wakkati mo maayḅe nanata daande Bii Laamḅo oon. Nanḅe been mbuuran.

²⁶ Hono no Baabiiwo oon wuurniri hoore muudum nii, hono noon o hokkiri Bidḅo oon du baawḅe wuurnira hoore muudum.

²⁷ O hokkii dum baawḅe saraade, sabo wo Bii Nedḅo.

²⁸ Taa dum haaynoo on. Wakkati waran mo maayḅe wonḅe ley caabeeje fuu nanata daande makko,

²⁹ de njalta. Golluḅe gollleeji lobbi ummitanoo nguurndam, golluḅe gollleeji bondi ummitanoo sariya.

³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaawumi gollude e hoore am. Ko nanumi duum carotoomi. Sariya am ina dartii, sabo mi filataako muuyde am, wo muuyde Nulḅo kam oon pilotoomi.

Haala seedantoobe Iisaa

³¹ —Si mi seedanake hoore am, seedaaku am sellataa.

³² Ina woodi godḅo ceedantoodo kam. Midḅo anndi seedaaku ngu o seedantoo kam nguun wo goonga.

³³ Onon, on nelino yimḅe to Yaayaa. Kam du seedake goonga.

³⁴ Miin kaa, mi haajaaka seedaaku bii-Aadama, de midḅo haalana on kabaaru seedaaku Yaayaa nguun faa kison.

* 5:4 E dereeji ḅoooydi, godḅi ina ḅeyda aaya 4: *Iḅe ndoomi faa ndiyam dam iiroo, sabo maleyka Joomiraado ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam dam. Nyawḅo artiido jippaade e ndiyam daam nde dam iirii ndeen, dadan ko nyawu muudum laatii fuu.*

³⁵ Yaayaa laatake lampaal ku66oowal, jaynoowal. On njaabii weltaade e annoora makko faa 6ooyti seeda.

³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burngu ngu Yaayaa nguun semmbe: golleegi di Baabi-iwo yamiri kam mi golla diin, kanji jaati ceedantoo kam Baabiwo nuli kam.

³⁷ Katin du, Baabiwo nuldoo kam oon, kam e hoorem seedantoo kam. Abada on nanaay daande makko, abada on nji'aay mo,

³⁸ haala makko du walaa e moodon, sabo on ngoondinaay mo o nuli oon.

³⁹ Odoo taykoo Binndi sabo on miilli on kefan e majji nguurndam nduumiidam. De wo kanji jaati ceedantoo kam.

⁴⁰ Ammaa on njaabaay warude to am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Mi filataako manooje yimbe.

⁴² De mido anndi on, mido anndi njinngu Laamdo walaa e moodon.

⁴³ Miin, mi wardii saabe innde Baaba am, de on njaabaaki kam. Kaa si goddo wardii saabe hoore muudum fu, on njaaboto dum.

⁴⁴ Odoo manundura, de on pilataako manooje yuurooje to Laamdo gooto. Ndelle noy mbaawrudon goondinirde?

⁴⁵ Taa miilee wo miin felata on to Baabi-iwo. Wo Muusaa mo njowudon jikke moodon dow muudum oon, kam felata on.

⁴⁶ Sini on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinan kam miin du, sabo wo miin o sappii e binndi makko.

⁴⁷ De si on ngoondinaay ko Muusaa windi duum, noy ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

¹ Caggal duum, Iisaa feyyiti maayo Galili wi'eteengo Tiberiyas.

² Jamaa keewdo ina jokki mo sabo 6e nji'ii kaayeeffijii di o wadunoo nde o sellinnoo nyaawbe been ndeen.

³ Iisaa yeenji dow waamnde, joododii toon e taalibaa6e muudum.

⁴ Tawi iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Faltagol ndiin 6adake.

⁵ Iisaa 6anti gite muudum, haccii jamaa keewdo ina wara to muudum. O wi'i Filipu:

—Toy coodeten nyaamdu ko nyaamnata 6ee fuu?

⁶ Tawi wo faa o ndaartindoo Filipu o wirii noon, sabo imo anndi ko o anniyii gollude.

⁷ Filipu jaabii mo:

—Buruu buudi cardii keme didi heyataa 6e faa mono e ma66e fuu hefa seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, bi'eteedo Andire minyoo Simon Piyeer, wi'i mo:

⁹ —Inan, suka gorko gooto ina jogii buuruuje joy e liyyi didi, de dume dum nafirta yimbe heew6e hono 6e?

¹⁰ Iisaa wi'i:

—Mbi'ee 6e njoodoo!

Tawi nokku oon ina heewi hudoo. 'Be njoodii doon, fay wor6e tan na ngada hono ujunaaje njoyo.

¹¹ Iisaa hooyi buuruuje deen, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e muudum been. Been du kokki joodiibe been. Noon o wadi liyyi diin du. Yimbe fuu nyaami faa kaari.

¹² Nde 6e kaarnoo ndeen, Iisaa wi'i taalibaa6e muudum:

—Kawrunduree kedde de taa fay huunde bona.

¹³ 'Be kawrunduri kedde taye buuruuje joy de nyaamnoo6e been keddi deen, de keewi kandeeje sappo e didi.

¹⁴ Nde yimbe been njinoo maande haayniinde nde Iisaa gollii ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo capanoodoo ina wara e adunaaru ndu!

¹⁵ Iisaa annditi i6e cegilii nanngirde dum doole faa 6e ngada dum kaananke. Ndelle dilli doon, yeenji dow waamnde kam tan.

*No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyde
(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)*

¹⁶ Nde hiirnoo fu, taalibaa6e Iisaa ndegii e maayo.

¹⁷ 'Be naati laana faa 6e peyyita, 6e njaha Kafarnahum. Jemma warii, tawi Iisaa hewtaay 6e.

¹⁸ Henndu mawndu ina wifa, bempeyye ummii.

¹⁹ Tawi 6e ndorbake laana kaan faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Wakkati oon, 6e kaynii Iisaa ina wara e koyde muudum dow ndiyam daam, ina 6attii 6e, de 6e kuli sanne.

²⁰ Iisaa wi'i 6e:

—Wo miin. Taa kulee!

²¹ Ndeen 6e muuyi o naata laana kaan. De wakkati oon fu ka yottii nokku do 6e ponndinoo doon.

²² Jaango majjum, jamaa keddinoo6e gere ooto maayo ngoon oon paami laana ngoota tan wonnoo toon. 'Be nji'ii du Iisaa naati-daay e taalibaa6e muudum laana kaan. 'Be nji'ii taalibaa6e been tan ndillidi e makka.

²³ Laanaaji goddi yuurudi Tiberiyas ngarii dakkol do Iisaa yettunoo Laamdo de nyaamni yimbe buuru doon.

²⁴ Nde jamaa oon yinoo Iisaa e taalibaa6e muudum fuu ngalaa doon ndeen, 6e naati laanaaji diin, 6e ponndii Kafarnahum faa 6e pilowoo Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa gere ooto maayo ndeen, 6e mbi'i dum:

—Moodibbo, ndey ngarda'a do?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: wanaa saabe ko njiifon maandeeji kaayniidi duum pilortodon kam. Ko pilortodon kam dey, saabe on nyaamiino buuru faa kaardon.

²⁷ Taa ngollanee nyaamdu murseteendu. Ko kaandon gollande dey, nyaamdu heddo-toondu wuurnooru yimbe nguurndam ndu-umiidam. Nyaamdu nduun wo Bii Neddo hokkata on. Sabo Laamdo Baabiiwo oon wadi maande muudum e makko.

²⁸ Ndeen 6e yami mo:

—Dume min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Gollal ngal Laamdo yidi ngaal woni ngoondinon mo o nuli.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde ndeye ngadataa faa min nji'a, de min ngoondine? Dume ngollataa?

³¹ Maamiraa6e amin nyaamii nyaamdu wi'eteendu «manna» ley ladde, hono no windiraa ni: «O hokkii 6e nyaamdu yuurundu dow kammu faa 6e nyaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: wanaa Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu dow kammu nduun. Wo Baaba am, kam woni kokkoowo on nyaamdu goongalaaru yuurundu dow kammu.

³³ Sabo nyaamdu ndu Laamdo hokkata nduun woni yuurooru dow kammu, hokkooru yimbe adunaaru nguurndam.

³⁴ Be mbi'i mo:

—Joomii amin, hokku min nyannde fuu nyaamdu nduun.

³⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Miin woni nyaamdu wuurnooru. Gardo to am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada.

³⁶ Mi wi'ii on: on nji'ii kam, de on ngoondinaay.

³⁷ Mo Baabiiwo hokki kam fuu, waran to am. Gardo to am fuu, mi riiwataa dum.

³⁸ Sabo wanaa faa mi wada muuyde am yuurirmi dow kammu, wo faa mi wada muuyde Nuldo kam oon.

³⁹ Inan muuyde Nuldo kam oon: taa fay gooto 6e o hokki kam 6een majja, de mi ummintinan dum'en nyalaande sakitotoonde.

⁴⁰ Inan muuyde Baaba am oon: neddo fuu ndaardo Biddo oon de goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Alhuudiyankoo6e 6een ina njormoo haala makko sabo o wi'ii «Miin woni nyaamdu yuurundu dow kammu nduun.»

⁴² Be mbi'i:

—Oo le, wanaa Iisaa 6ii Yuusufi mo anduden inna muudum e bammum oon naa? Noy o wiirata wo dow kammu o yuuri?

⁴³ Iisaa wi'i 6e:

—Taa njormee hakkunde moodon!

⁴⁴ Fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo nuldo kam oon foodaay dum. Gardo to am fuu, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁴⁵ Ina winndaa ley dewte annabaabe: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu ket-tindaniido Baabiiwo oon de faami, waran to am.

⁴⁶ Fay gooto yi'aay Baabiiwo, si wanaa yuurudo to muudum oon. Kanko tan yi'i Baabiiwo.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam.

⁴⁸ Miin woni nyaamdu wuurnooru.

⁴⁹ Maamiraa6e moodon nyaamiino «manna» ley ladde. Dum fuu dum hadaay 6e maayde.

⁵⁰ Ammaa ndu joonin ndu do wo nyaamdu yuurundu dow kammu, faa si neddo nyaamii ndu, maayataa.

⁵¹ Miin woni nyaamdu wuurnooru yuurundu dow kammu. Si neddo nyaamii nyaamdu nduun fu, wuuran faa abada. Nyaamdu ndu kokkammi nduun wo terde am, faa yimbe adunaaru ke6a nguurndam.

⁵² Ndeen Alhuudiyankoo6e puddi dukidinde ko mbaawi fuu e dow haala kaan, ina mbi'a:

—Noy o waawiri hokkude en terde makko faa nyaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: si on nyaamaay terde Bii Neddo, on njaraay yiyam muudum, nguurndam walanaa on.

⁵⁴ Neddo fuu nyaamdo terde am de yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin du mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁵⁵ Sabo terde am wo nyaamdu jaati, yiyam am du wo njaram jaati.

⁵⁶ Neddo fuu nyaamdo teewu am de yari yiyam am ina woni e am, miin du mido woni e muudum.

⁵⁷ Hono no Baabiiwo nuldo kam oon laatorii buurdo, de miin du mido wuuri saabe muudum, noon du nyaamdo kam fuu wuurdadata saabe am.

⁵⁸ Kayru woni nyaamdu yuurundu dow kammu: ndu waldaa e ndu maamiraa6e moodon nyaamunoo de maayi nduun. Nyaamdo nduun nyaamdu wuuran faa abada.

⁵⁹ Iisaa waajii waajuuji di ley waajordu Kafarnahum.

* 6:31 Wurtagol 16.4, Jabuura 78.24. † 6:45 Esaaya 54.13.

Haala haalaaji kokkooji nguurndam

⁶⁰ Nde taalibaa6e makko been nannoo dum ndeen, heew6e mu66en mbi'i:

–Waajuuji di njoorii sanne. Moy waawi hettindaade di?

⁶¹ Iisaa faamii e ley bernde muudum taalibaa6e mum been ina njormoo dum, de wi'i 6e:

–Yalla dum fonnditanaaki on faa ina nesa wosinde on naa?

⁶² Ndelle si on nji'ii Bii Neddo yeenjii to wonnoo toon, noy ngadoton?

⁶³ Ruuhu, kam hokkata nguurndam. Terde bii-Aadama kaa nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanmi on diin, kanji ngoni ruuhu, kanji ngoni nguurndam.

⁶⁴ De ina woodi ley moodon 6e ngoondinaay.

Tawi Iisaa ina anndi gilla e fuddoode 6e ngoondintaa dum been e jambotoodo dum oon.

⁶⁵ O beydi, o wi'i:

–Dum wadi de mbiimi on: fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo hokkaay dum no warda.

⁶⁶ Caggal duum, heew6e e taalibaa6e makko been ndilli, jokkiti mo.

⁶⁷ Ndeen Iisaa wi'i sappo e dido been:

–Onon du, odon njidi dillude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

–Joomam, to moy min njahata? Sabo wo haalaaji kokkooji nguurndam nduumiidam njogidaa.

⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido yuurudo to Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wi'i:

–Onon sappo e dido 6e, wanaa miin su6ii on naa? De gooto moodon wo seydaani.

⁷¹ Haala ka o haali kaan wo Yahuuda bii Simon Isikariyotto. Oon woni jambotoodo mo oon, gooto e sappo e dido been.

7*Haala dow rafi goondinal minyiraa6e Iisaa*

¹ Caggal duum, Iisaa yiilii ley Galili. O muuyaay yiiltaade ley Yahuudiya sabo hooree6e Alhuudiyankoo6e ina piloo faa mbara mo.

² Tawi iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Hukumuuji 6adake.

³ Minyiraa6e Iisaa wor6e mbi'i dum:

–Dillu do, njahaa Yahuudiya faa taalibaa6e maa been nji'a golleeji di ngollataa diin.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata si ina yidi anndeede. Si ada golla golleeji diin, 6anginan yim6e fuu wo a moy.

⁵ Tawi fay minyiraa6e makko been du ngoondinaay mo.

⁶ Iisaa wi'i 6e:

–Wakkati am waraay tafon, onon le, wakkati fuu wo wakkati mon.

⁷ Yim6e adunaaru mbaawaa wanyude on, de miin kaa i6e mbanyi kam, sabo mido seedii golleeji ma66e di mbooda.

⁸ Onon kaa, njehee iidi ndiin. Miin kaa mi yahataa ndi sabo wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde minyiraa6e Iisaa been njahunoo iidi ndiin ndeen, Iisaa du yehi toon, de o 6anginaay hoore makko, o suudii.

Haala waaju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

¹¹ Hooree6e Alhuudiyankoo6e ina piloo mo ley jamaa iidi ndiin, ina mbi'a:

–Toy o woni?

¹² Yim6e heew6e ina njeddundura dow haala makko. Wo66e ina mbi'a:

–O neddo lobbo!

Wo66e du ina mbi'a:

–O wanaa koy, o majjinoowo yim6e.

¹³ Ammaa fay gooto suusaay haalde haala makko faa nanee, sabo i6e kula hooree6e Alhuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi ndiin feccirnoo fu, tawi Iisaa fuddii waajaade ley suudu dewal mawndu.

¹⁵ Dum haaynii Alhuudiyankoo6e sanne, 6e mbi'i:

–Noy gorko mo janngaay o anndiri Bindi diin ni?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Waaju mo mbaajotoomi o, yuurataa e am, wo to Nuldo kam oon o yuurata.

¹⁷ Si neddo muuyi gollude muuyde Laamdo, annditan yalla waajuuji am di to Laamdo yuuri, naa wo haala am tan.

¹⁸ Baajortoodo haalaaji yuuri e muudum oon ina filoo mawninde hoore muudum. Ammaa mawninoowo nuldo dum oon wo goongalaajo, oonyaare walaa e muudum.

¹⁹ Wanaa Muusaa hokkii on dewtere Tawreeta naa? Ammaa fay gooto moodon jokkataa jamirooje deen. Ko wadi de odon piloo warude kam?

²⁰ Yim6e been njaabii mo:

–Aan, a kaanjaado. Moy filotoo warude ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Huunde wootere tan ngadumi, de dum haaynake on, on fuu.

²² Muusaa yamiri on taadagol. De dum yuuraay to Muusaa, wo to maamiraa6e meeden dum yuuri. Odon taada neddo fay nyalaande fowteteende.

²³ Sini neddo ina taadee nyannde fowteteende faa taa lutton jamirooje Muusaa, dume tikkiranton kam saabe mi dannii neddo faa laatoo ki66udo nyalaande fowteteende?

²⁴ Taa cariree huunde e alhaali muudum, de cariree goonga.

No yimbe yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Wo66e ley yimbe Urusaliima mbi'i:

—Wanaa o woni mo 6e pilotoo warude oon naa?

²⁶ Inani mo, imo waajoo yeeso yimbe fuu de 6e mbi'ataa mo fay huunde. Yalla maw6e 6een tannyorii kanko woni Almasiihu jaati naa?

²⁷ Oodo kaa, eden anndi do yuurata, ammaa nde Almasiihu oon warata, fay gooto anndataa to yuurata.

²⁸ Tawi Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu nduun. O yeewnii, o wi'i:

—Odon anndi kam, odon anndi do yuurammii? Wanaa miin waddi hoore am. Nuldo kam oon wo goongaajo, de onon kaa, on anndaa dum.

²⁹ Miin kaa, mido anndi dum sabo to muudum yuurumi. Wo kam du nuli kam.

³⁰ Ndeen 6e pilii nanngude mo, de fay gooto meemaay mo, sabo wakkati makko waraay tafon.

³¹ Ammaa e noon fu, heew6e ley jamaa on ngoondinii mo, mbi'i:

—Si Almasiihu warii fu, yalla gollan maandeeji kaayniidi burdi di gorko o golli diin naa?

No ndaaroo6e suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe 6een cifoto e dow Iisaa duum. Hooree6e almaami'en e Farisa'en neli doomoo6e suudu dewal mawndu nduun nannga mo.

³³ Ndeen Iisaa wi'i:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal duum, mi fornyoto to Nuldo kam oon.

³⁴ On piloto kam, de on njiitataa kam, sabo on mbaawaa yaade to ngonammii toon.

³⁵ Alhuudiyankoo6e yamunduri:

—Toy o yahata faa tawee en mbaawaa yiitade mo? Yalla o yahan to yimbe meeden ferdu6e ley yimbe Geres, o waajoo dum'en naa?

³⁶ O wi'i en piloto mo, en njiitataa mo, sabo en mbaawaa yaade to o tawatee toon. Dume woni maanaa haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam nguurn-dam

³⁷ Nyalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, yeewnii, wi'i:

—Neddo fuu domdu6o wara to am, yara.

³⁸ Neddo fuu goondindo kam, bubbirdi ndiyam mbuurnoojam ilan ley bernde muudum, hono no winndiraa e Binndi di ni.

³⁹ Ko o haali duum wo haala Ruuhu mo goondindo mo fuu he6ata. Ndeen Ruuhu waraay, sabo Iisaa teddinaaka to Laamdo tafon.

No yimbe njeddunduri e kabaaru Iisaa

⁴⁰ Nde keewal jamaa oon nannoo haala kaan ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo oon.

⁴¹ Wo66e mbi'i:

—Kanko woni Almasiihu.

Wo66e katin mbi'i:

—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?

⁴² Binndi diin mbi'ii e lenyol Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro Baytilaama ngo Daawda yuuri e muudum ngoon.

⁴³ Jamaa oon feccii saabe makko.

⁴⁴ Wo66e ma66e ina njidi nanngude mo, ammaa fay gooto yowaay junngom dow makko.

No maw6e Alhuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Doomoo6e suudu dewal mawndu 6een ngarti to hooree6e almaami'en e Farisa'en. Been mbi'i doomoo6e 6een:

—Ko wadi de en ngaddaay mo?

⁴⁶ Doomoo6e 6een njaabii 6e, mbi'i:

—Abada fay gooto waajoraaki no gorko o waajortoo ni.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e, mbi'i:

—Onon du on majjinaama naa?

⁴⁸ Yalla na woodi fuu goondindo mo hakkunde hooree6e Alhuudiyankoo6e maa Farisa'en naa?

⁴⁹ Yimbe 6e paamaay jamirooje Muusaa, wo 6e hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Iisaa jemma oon, wi'i 6e:

⁵¹ —Yalla sariya meeden ina saroo neddo tawee hettindanaaka ko wi'i, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Aan du, a Galilinkeejo naa? Tayka Binndi diin, a yi'an annabaajo fuu yuurataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo nanngaado e jeenu

⁵³ Caggal duum, mono fuu hooti suudu muudum.

8

¹ Ndeen Iisaa yeenjowi waamnde wi'eteende Jaytun.

² Gilla pudal naange o warti ley suudu dewal mawndu. Jamaa oon fuu wari. O joodii, imo waajoo 6e.

³ Jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en ngadani mo debbo nanngaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oon.

⁴ Be mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, debbo o wo nanngaado ina jeena.

⁵ Muusaa yamiriri min ley Tawreeta min mbarda hono been rew6e kaaye. Aan le, dume mbi'ataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufina mo, faa 6e ke6a ko 6e pelda mo. Iisaa kaa turii, ina diidira honndu muudum leydi.

⁷ Be keddii i6e yama mo. Ndeen Iisaa turtii, wi'i 6e:

—Ned6o moodon mo luttaay abada artoo limnude mo hayre.

⁸ O turii katin, imo diida e leydi.

⁹ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ndilliri gooto gooto. Nayee6e been fuu artii dillude faa heddi Iisaa tan e debbo oon na darii hakkunde taliyaare doon.

¹⁰ Iisaa turtii, wi'i mo:

—Banndam debbo, toy feloo6e ma been ngonni? Fay gooto jukkaaki ma naa?

¹¹ O jaabii, o wi'i:

—Joomam, fay gooto.

Iisaa wi'i mo:

—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

¹² Iisaa waajii 6e katin, wi'i:

—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokku6o kam fuu he6an annoora nguurn-dam, yahataa ley nimre.

¹³ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ada seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo mido anndi do yuurumi, mido anndi to njahammi du. Onon le, on andnaa do yuurumi, on andnaa to njahammi.

¹⁵ Onon, no njiirudon yim6e noon carortodon dum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.

¹⁶ Fay si mido saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nuldo kam oon ina wondi e am.

¹⁷ Ina winndaa e ley Tawreeta moodon: seedaaku yim6e dido wo goonga.

¹⁸ Miin, mido seedanoo hoore am. Baabiiwo nuldo kam oon du, ina seedanoo kam.

¹⁹ Be mbi'i mo:

—Toy Baaba maa oon woni?

Iisaa jaabii, wi'i:

—On andnaa kam miin, sakko Baaba am. Si odon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.

²⁰ Iisaa haali haalaaji diin nde waa-jotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngaal woni doon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafan.

²¹ Iisaa wi'i 6e katin:

—Inan mido dilla, de on piloto kam, am-maa on maaydan e hakkeeki moodon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.

²² Ndeen Alhuudiyankoo6e mbi'i:

—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, dum le, wo o bartoytoodo naa?

²³ Iisaa wi'i 6e:

—Onon, wo ley njeya6on. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeya6on, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.

²⁴ Dum wadi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeki mon. Sabo si on ngoondinaay miin woni mo ngonumi oon, on maaydan e hakkeeki mon.

²⁵ Be mbi'i mo:

—Aan wo a moy?

Iisaa jaabii:

—Ko mbi'unoomi on gilla arande duum ngonumi.

²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haale-tee e ko saretee. Woodi Nuldo kam oon wo goongante. Ko narrunoomi mo duum kaalanammi yim6e adunaaru.

²⁷ Be paamaay wo haala Baabiiwo o haalanta 6e.

²⁸ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, ndeen paamoton miin woni mo ngonumi oon. On paaman du mi wadirtaa fay huunde e hoore am, ammaa ko Baabiiwo anndini kam, wo duum kaalammi.

²⁹ Nuldo kam oon ina wondi e am, o yop-paay kam mi perwudo, sabo ko weli mo tan ngadammi wakkati fuu.

No goonga rimdinirta

³⁰ Nde Iisaa haalannoo haalaaji di ndeen, heew6e ngoondinii dum.

³¹ Ndeen Iisaa wi'i Alhuudiyankoo6e goondin6e dum 6een:

—Si odon keddii e kongol am, wo on taalibaa6e am jaati.

³² Ndeen anndoton goonga. Goonga on du rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, miin yuwdi Ibrahiima, abada fay gooto maraay min. Noy mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: luttoowo fuu wo maccudo luttal.

³⁵ Maccudo tabitataa ley wuro, de biddo tabitan ley maggo faa abada.

³⁶ Si Biddo rimdini on, on laatoto rim6e laa6u6e tal.

³⁷ Mido anndi on yuwdi Ibrahiima, am-maa odon piloo warude kam sabo waaju am naataay on.

³⁸ Miin, ko njiirumi Baaba am mbaajo-toomi. Onon, ko narrudon baaba moodon ngadoton.

* 8:11 Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeki burdi fuu 6ooyude.

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ibrahiima woni baaba amin.

Iisaa wi'i 6e:

—Si wo on yuwdi Ibrahiima fu on ngollan golle Ibrahiima.

⁴⁰ De joonin o'oon piloo warude kam, miin kaalando on goonga mo narrumi Laamdo oon. Ibrahiima kaa wadaayno hono dum.

⁴¹ Onon le, wo golle baaba moodon ngoloton.

Be mbi'i mo:

—Minen, min nganaa jaali. Baaba gooto min njogii, kam woni Laamdo.

⁴² Iisaa wi'i 6e:

—Si Laamdo wonnoo baaba moodon fu, on njidanno kam, sabo to Laamdo yuurumi, de ngarumi. Mi waddaay hoore am, wo kanko nuli kam.

⁴³ Ko wadi de on paamataa haala am? Wo sabo on mbaawaa nanude ko kaalammi dum.

⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baaba moodon. Muuyde baaba moodon ngolloton. O gadoowo bar-ko'e gilla fuddoode. O walaa e goonga sabo goonga walaa e makko. Si o fenii fu, jikku makko tan o wadi, sabo wo o penoowo, wo o baaba fewre du.

⁴⁵ De miin, saabe mido haala goonga wadi de on ngoondinaay kam.

⁴⁶ Moy e moodon waawi felirde kam hakkeji? Si mi haalii goonga, ko wadi de on ngoondintaa kam?

⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon le, on kettintaako sabo on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibrahiima

⁴⁸ Alhuudiyankoo6e mbi'i mo:

—Wanaa min kaalii goonga ko min mbi'i a Samariyanke, a gondudo e ginnaaru naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi wanaa gondudo e ginnaaru, mido teddina Baaba am. Onon, o'oon kuyfina kam.

⁵⁰ Miin, mi filantaako hoore am teddeengal. Ina woodi pilantoodo kam ngal. Oon woni carotoodo.

⁵¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Alhuudiyankoo6e mbi'i mo:

—Joonin kaa laabani min a gondudo e ginnaaru. Ibrahiima e annabaabe fuu maayii, de aan kaa, ada wi'a neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde.

⁵³ Yalla ada 6uri baaba amin Ibrahiima naa? Oon le maayii, annabaabe du maayii. Dume cikkuadaa ngonaa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Miin, si hoore am mawninammi, manngu am wo 6olum. Baaba am mo mbi'oton Laamdo moodon oon, kam mawninta kam.

⁵⁵ On anndaa mo. Miin kaa, mido anndi mo. Si mi wi'i mi anndaa mo, mi laatake penoowo hono moodon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko.

⁵⁶ Baaba moodon Ibrahiima ina seyori-noo yi'ude nyalaande am. O yi'ii nde, woodi o seyake.

⁵⁷ Alhuudiyankoo6e mbi'i mo:

—Fay duu6i capande joy a hebaay tafon, de a yi'ii Ibrahiima naa?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Goonga kaalanammi on: gilla Ibrahiima tagaaka, miin, mido woni.

⁵⁹ Nde Iisaa wi'uno0 dum fu, 6e kooyi kaaye faa 6e limna dum. Ammaa o uddii ley yim6e, o yalti suudu dewal mawndu nduun.

9

No Iisaa wumtiniri dimdaado e mbumndam

¹ Nde Iisaa yahannoo ndeen yi'i gorko dimdaado e mbumndam.

² Taalibaabe makko yami mo:

—Moodibbo, moy lutti de o rimdaa e mbumndam, kanko naa saaraabe makko?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wanaa kanko lutti, wanaa saaraabe makko du. Ammaa dum wadii faa baawde Laamdo 6anga e makko.

⁴ Baawo nyalooma ina heddi, ina haani ngollen golle Nuldo kam, sabo jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.

⁵ E ley ko keddiimi e adunaaru ndu, miin woni annoora mayru.

⁶ Nde o haalnoo dum ndeen, o tutti e leydi, o diibunduri tutte deen e loope, o wuji e gite bumdo oon.

⁷ O wi'i dum:

—Yahu sulmowa luggere wi'eteende Silowam (maanaa majjum woni «Nulaado»). O sulmowii, o warti imo yi'a.

⁸ Hoddiibe makko, kambe e yi'annoo6e mo imo garbina 6een, mbi'i:

—Yalla wanaa oo woni joodinoodo ina garbina oon naa?

⁹ Wo66e ma66e mbi'i:

—Dum kanko!

Wo66e du mbi'i:

—Wanaa! Wo nanndi makko!

Gorko oon e hoore muudum wi'i:

—Wo miin jaati!

¹⁰ Be mbi'i mo:

—Noy mbumtirdaa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko bi'eteede Iisaa diibunduri loope, wuji e gite am, wi'i kam mi yaha luggere Silowam mi sulmowoo, de culmowiimi, mbumtumi.

¹² Be mbi'i mo:

—Toy gorko oon woni?

O wi'i:

–Mi anndaa.

No Farisa'en yamiri bumtinaado oon

¹³ Ndeen 6e njaari bumnoodo oon to Farisa'en.

¹⁴ Nde Iisaa diibundurnoo loope de wumtini mo ndeen, wo nyalaande fowteteende.

¹⁵ Ndeen Farisa'en du yami mo:

–Noy mbuntirdaa?

O wi'i 6e:

–O wujii loope e gite am, culmiimi de mbumtumi.

¹⁶ Farisa'en wo66e mbi'i:

–Gorko oon yuuraay to Laamdo sabo o jokkaay yamiroore nyalaande fowteteende.

Wo66e mbi'i:

–Noy neddo jom hakke waawiri wafirde kaayeeffiji hono di?

Ndelle 6e luuri dow majjum.

¹⁷ Farisa'en been yami bumnoodo oon katin:

–Aan le, dume mbi'ataa dow makko, e ko o wumtini ma duum?

O jaabii 6e, o wi'i:

–Wo o annabaajo.

¹⁸ Ammaa e duum fuu hooree6e Alhuudiyankoo6e been nja6aay wo o bumnoodo de o wumtinaa faa 6e noddii saaraa6e makko.

¹⁹ Be yami dum'en:

–Oodo wo biddo moodon naa? Mbiidon wo e mbumndam o rimdaa naa? Ndelle noy o wumtiri joonin?

²⁰ Saaraa6e been njaabii, mbi'i:

–Miden anndi o bii amin, e mbumndam du o rimdaa.

²¹ Ammaa no o wumtiri joonin, min anndaa. Min anndaa du moy wumtini mo. Kanko du o mawdo, yamee mo! Imo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Saaraa6e makko mbi'ii noon sabo i6e kula hooree6e Alhuudiyankoo6e. Sabo dey, tawi hooree6e been ndewrii mbi'i neddo fuu biido Iisaa woni Almasihu oon, riiwete wurtoo waajordu.

²³ Dum wadi de saaraa6e makko been mbi'i: «O mawdo, yamee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oon, mbi'i mo:

–Teddin Laamdo, haalu goonga! Minen kaa miden anndi gorko oon wo jom hakke.

²⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

–Si o jom hakke du, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndumi: mi bumnoodo, de joonin mi wumtii.

²⁶ Be mbi'i mo:

–Dume o wadi e maada? Noy o wumtiniri ma?

²⁷ O jaabii 6e:

–Mi haalaniino on dum, de on nja6aay. Ko wadi de odon njidi hettindaade dum

katin? Yalla onon du, odon njidi laataade taalibaa6e makko naa?

²⁸ Be njenni mo, de 6e mbi'i mo:

–Aan woni taalibaajo makko! Minen kaa, min taalibaa6e Muusaa.

²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, de kanko kaa, min anndaa fay to o yuurata.

³⁰ Gorko oon jaabii 6e, wi'i:

–Hey, ko haayinii! O wumtinii kam. Onon, odon mbi'a on anndaa to o yuurata!

³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luttu6e, ammaa imo jaabanoo kuldo mo, gadoowo muuyde makko.

³² Abada nanaaka bumtindo dimdaado e mbumndam.

³³ Si wanaa to Laamdo gorko oon yuuri, o waawataa wadude faa'e.

³⁴ Be mbi'i mo:

–Aan le, a fuu ley hakkeeji ndimedaa! De ada waajoo min naa?

Be mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e mburtinii mo, yi'i mo katin, yami mo:

–Aan le, ada goondini Bii Neddo oon naa?

³⁶ O jaabii, o wi'i:

–Joomam, moy woni oon faa mi goondina dum?

³⁷ Iisaa wi'i mo:

–A yi'ii mo. Kaaldoowo e maada oon woni kanko.

³⁸ O wi'i:

–Joomam, mido goondini!

O sujidani dum.

³⁹ Ndeen Iisaa wi'i mo:

–Saraade waddi kam ley adunaaru ndu, faa wum6e nji'a, yi'oo6e du mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e doon been, nani haala kaan, de yami mo:

–Minen le, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Si on wum6e, on ngalaano hakke. De ko mbiidon joonin odon nji'a duum, hakke moodon heddake.

10

Haala duroowo lobbo

¹ –Goonga kaalanammi on: neddo fuu naatudo hoggo baali de naatiraay dammbugal wo gujo, wo janoowo.

² Ammaa naatirido dammbugal oon, kam woni duroowo baali diin.

³ Kayboowo dammbugal oon udditanan mo, baali diin kettindoo daande makko. O noddira baali makko diin, mbaalu fuu e inde muudum, o wurtina di.

⁴ Nde o wurtini di fuu, o ardoto di de di njokka mo, sabo idi anndi daande makko.

⁵ Di njokkataa janano, di ndoggan dum sabo di anndaa daande muudum.

⁶ Iisaa banndani 6e banndol ngol, de 6e paamaay ko o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

⁷ Iisaa wi'i 6e katin:

—Goonga kaalanammi on, miin woni dammbugal hoggo baali.

⁸ Artii6e kam warude 6een fuu wo wuy6e, wo yanoo6e, ammaa baali diin kettindanaaki 6e.

⁹ Miin woni dammbugal. Neddo fuu naatir6o kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude.

¹⁰ Gujjo warataa si wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Miin kaa, mi warii faa yim6e kefaa nguurdam, 6e mbuura nguurdam ki66udam dam fay huunde nyakaay.

¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni kokkoowo yonki muudum saabe baali muudum.

¹² Adaado durngo le, walaa ko wonani dum e dammuuli diin. Si yi'ii suundu fu, yoppa di dogga. Suundu nduun nannga ko nanngata, keddiidi diin du caakoo.

¹³ Adaado durngo oon doggan yoppa di sabo o jobeteedo tan, o hillaaka e majji.

¹⁴ Miin woni duroowo lobbo. Mid6o anndi baali am, baali am du ina anndi kam.

¹⁵ Hono noon du Baabiiwo anndiri kam, miin du mid6o anndi dum. Mi hokkitiran yonki am saabe baali am diin.

¹⁶ Mid6o jogii baali goddi katin di ngalaa ley hoggo ngon. Diin du sanaa mi wadda di. Di kettindoo daande am, di fuu di laatoo coggal gootal, duroowo gooto.

¹⁷ Baabiiwo ina yidi kam sabo mi hokkan yonki am, de sakitoo mi hewta ki katin.

¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mid6o jogii baawde hokkitirta ki. Mid6o jogii baawde wartirde ki. Yamiroore nde yuuri to Baaba am.

¹⁹ Haalaaji diin beydi waddundurde Alhuudiyankoo6e.

²⁰ Heew6e ma66e ina mbi'a:

—Wo o gondudo e ginnaaru, wo o kaanjaado. Ko wadi de odon kettindano mo?

²¹ De wo66e du ina mbi'a:

—Waajuuji dii le nganaa waajuuji gondudo e ginnaaru. Yalla ginnaaru ina waawi wumtinde bumdo naa?

No Alhuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Wakkati oon iidi miccinoori laamnugol suudu dewal mawndu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde.

²³ Do suudu dewal mawndu doon, Iisaa ina yiilto ley danki Suleymaana kiin.

²⁴ Ndeen Alhuudiyankoo6e piilii mo, mbi'i mo:

—Faa ndey ittanta min wemmbere? Haalan min faa laa6a, aan woni Almasiihu naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, de on ngoondinaay. Golleeji di ngollirmi e innde Baaba am diin, kanji ceedantoo kam.

²⁶ Onon le, on ngoondinaay sabo on nganaa baali am.

²⁷ Baali am ina kettindoo daande am. Mid6o anndi di, idi njokka kam.

²⁸ Mid6o hokka di nguurdam ndu-umiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am.

²⁹ Baabiiwo kokkudo kam di oon 6uri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baaba am.

³⁰ Miin e Baabiiwo, wo min gootum.

³¹ Alhuudiyankoo6e kooyi kaaye katin faa padda mo.

³² Iisaa wi'i 6e:

—Mi gollii yeeso moodon golleeji lobbi keewdi yuuruudi e Baabiiwo. E ley golleeji diin, saabe oye e majji paddirton kam kaaye?

³³ Alhuudiyankoo6e 6een njaabii mo:

—Wanaa saabe golleeji lobbi min paddirte kaaye, de wo saabe ko mbonkotodaa Laamdo duum. Aan wo a neddo, de a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Yalla winndaaka ley Dewtere mon toon: Laamdo wi'ii «onon on laamdo'en?»*

³⁵ Laamdo noddirii 6e haaldi 6een laamdo'en. Ko Binndi diin mbi'i duum sottataa.

³⁶ Baabiiwo sufii kam, seni kam† de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle noy mbiiroton mi mbonkake Laamdo saabe ko mbiimi mi Bii Laamdo?

³⁷ Si mi gollaay golleeji Baaba am, taa ngoondinee kam.

³⁸ De si mid6o golla di, fay si on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji di faa anndon, faa paamon Baabiiwo ina woni e am, miin du mid6o woni e muudum.

³⁹ Be pilii nannude mo katin de o hisi e juude ma66e.

⁴⁰ O yehi gere ooto gooruwol Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootagal batisima arande doon katin, o 6ooyti toon.

⁴¹ Yim6e heew6e ngari to makko, mbi'i:

—Yaayaa wadaay maande haayniinde fay wootere. De ko o haali e gorko oon duum fuu goondii.

⁴² Yim6e heew6e ngoondini Iisaa toon.

11

Haala maayde Laajaru

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankoo6e haala **Senude** kaan ina holla ko Laamdo sufii de senndi faa golla muuyde muudum.

¹ Gorko nyawdo bi'eteedo Laajaru ina woni wuro Baytaniya, kam e banndiraa6e muudum rew6e Mariyama e Marta.

² Mariyama oon woni joornoodo nebbam uurdam dow Joomiwo de mooytiri koyde makko sukundu muudum. Laajaru nyawdo oon wo sakiike makko gorko.

³ Banndiraa6e makko rew6e been neli e Iisaa, mbi'i:

—Joomii amin, yigoo maa mo korsindaa oon nyawii.

⁴ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i:

—Nyawu ngu wanaa nyawu saate. Nyawu ngu wo tabintinoowu manngu Laamdo, faa Bii Laamdo mawninee saabe maggu.

⁵ Iisaa ina horsini Laajaru e banndiraa6e muudum rew6e, Marta e Mariyama.

⁶ Ko o nani Laajaru sellaa duum fu, hadaay mo joodaade do o wonnoo doon faa wadi balde didi.

⁷ Caggal duum, o wi'i taalibaa6e makko:

—En pornyoo Yahuudiya!

⁸ Taalibaa6e been njaabii mo, mbi'i:

—Moodibbo, 6ooyaa fey ko Alhuudiyankoo6e pilli wardude ma kaaye toon, de a fornyoto toon katin naa?

⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa wakkatiji sappo e didi ngoni ley nyalooma naa? Si neddo ina yaha nyalooma fu, fergataako sabo ina yi'a annoora adunaaru ndu.

¹⁰ Ammaa si neddo ina yaha jemma fu, fergoto sabo annoora walaa e muudum.

¹¹ Gada o haalii haalaaji diin, o wi'i 6e:

—Yigoo men Laajaru daanake, mi yahan mi findinowa mo.

¹² Taalibaa6e been mbi'i:

—Joomii amin, si tawii wo o daani ni, o dadan.

¹³ Ammaa wo haala maayde Laajaru o haali. Kam6e 6e miilii wo haala doyngol o haali.

¹⁴ Iisaa laa6inani 6e:

—Laajaru heddaaki!

¹⁵ Mi seyorake saabe moodon ko mi tawaaka toon duum faa ngoondinon. Woodi jonkaa, en njaha to makko.

¹⁶ Ndeen Tomaa noddirteedo Funereejo oon wi'i taalibaa6e wo66e been:

—En njaada e Joomii en enen du faa maayden e muudum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e ngu-urdam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi wadii balde nay ko Laajaru uwiraa.

¹⁸ Hakkunde Baytaniya e Urusaliima 6uraa hono kilooji tati.

¹⁹ Alhuudiyankoo6e heew6e ngari to Mariyama e Marta faa mbaaltina 6erde mu66en e maayde sakiike mu66en.

²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa ina wara ndeen, yehi jakkitowii dum. Mariyama kaa heddii ley suudu toon na joodii.

²¹ Marta wi'i Iisaa:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

²² De fay joonin du mido anndi huunde fuu ko njaaridaa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wi'i mo:

—Minya gorko oon ummitoto.

²⁴ Marta wi'i:

—Mido anndi o ummitoto nyannde ummital, nyalaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wi'i mo:

—Miin woni ummital, miin woni nguurdam. Neddo fuu goondindo kam, fay si maayi, wuuran.

²⁶ Goondindo kam de he6i nguurdam saabe am fu, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii, o wi'i:

—Ayyo Joomam! Mido goondini aan woni Almasihu Bii Laamdo bi'anoodo waran ley adunaaru ndu oon.

²⁸ Nde Marta haalnoo dum fu, yehi noddowi minyam Mariyama, haalani dum, wi'i: —Moodibbo wari, imo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nannoo dum ndeen, henyii law, nootowii.

³⁰ Tawi dum fuu Iisaa naataayno wuro ngon tafon. Imo heddii do Marta jakkitinoo mo doon.

³¹ Alhuudiyankoo6e ina ngondi e Mariyama ley suudu, ina mbaaltina 6erde muudum. 'Be nji'i o gurbitii, o yalti. 'Be njokki mo. 'Be miilii o woyowan dow saabeere toon.

³² Mariyama yottii do Iisaa woni doon, yi'i mo tan, hippii dakkol koyde makko, wi'i mo:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Alhuudiyankoo6e wondufe e muudum been ina mboya ndeen, 6erde muudum heccidi sanne, torrii sanne.

³⁴ O wi'i:

—Toy ndesudon mo?

Be njaabii:

—Joomii amin, war ndaar!

³⁵ Iisaa woyi.

³⁶ Alhuudiyankoo6e been mbi'i:

—Ndaaree no o foti horsinirde mo.

³⁷ Wo66e ma66e mbi'i:

—Imo woodunoo baawde wumtinde bumdo, de o waawaa hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

³⁸ Bernde Iisaa heccidi katin, yehi timoyde saabeere ndeen. Saabeere ndeen wo loho uddiraako hayre.

³⁹ Iisaa wi'i:

—Ittee hayre ndeen!

Marta, sakiike maaydo oon, wi'i mo:

—Joomam, tawan o luu6ii joonin, sabo hannden woni balde nay ko o wattiraa toon.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Yalla mi wi'aay ma, si a goondinii, a yi'an manngu Laamdo?

⁴¹ Be itti hayre ndeen. Iisaa tiggittii kammu, wi'i:

—Baabiiwo, mido yettire ko njaabanidaa kam duum.

⁴² Miin kaa, mido anndi nyannde fuu ada jaabanoo kam. Ammaa wo saabe yimbe filliibe kam been wadi de kaaldirmi ni, faa 6e ngoondina aan nuli kam.

⁴³ Caggal haalaaji diin, o yeewnii semmbe, o wi'i:

—Laajaru, wurta yaasin!

⁴⁴ Maaydo oon wurtii, juude muudum e koyde mum ina piilaa leppi, yeeso muudum du ina suddii. Iisaa wi'i 6e:

—Ka6iitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

(*Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2*)

⁴⁵ Heew6e e Alhuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama 6een nji'i ko Iisaa wadi duum, de ngoondini dum.

⁴⁶ Ammaa wo66e ma66e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi duum.

⁴⁷ Ndeen Farisa'en e hooree6e almaami'en kawrunduri waalde Saahiibe ndeen, mbi'i:

—Gorko o ina wada kaayefiiji keewfi. Noy ngadeten?

⁴⁸ Si en njoppirii mo nii fu, jamaa oon fuu goondinan mo. Ndeen kaa, Romankoo6e ngaran mbonna nokku meeden ceniido e lenyol meeden ngol.

⁴⁹ Gooto ma66e bi'eteedo Kayafas, laatiido Almaami Mawdo e hitaande ndeen, wi'i 6e: —Onon kaa on anndaa fay huunde.

⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimbe fuu 6uri woodude e meeden diina lenyol meeden fuu halka.

⁵¹ Tawi ko o haali duum yuuraay e hoore makko, ammaa saabe wo o Almaami Mawdo hitaande ndeen, o sappake sanaa Iisaa maayana lenyol ngool.

⁵² De wanaa lenyol ngool tan o maayanta. Ko o maayanta dey wo 6i66e Laamdo sankitiibe 6een fuu faa o hawrundura dum'en laatoo gootum.

⁵³ Gilla nyalooma oon, 6e ndawridi faa 6e mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi de Iisaa seli yiiltaade hakkunde Alhuudiyankoo6e. O yuwi do o wonnoo doon, o yehi ngalluure wi'eteende

Efrayim hettunde e ladde. O joo6odii toon e taalibaa6e makko.

⁵⁵ Tawi iidi Alhuudiyankoo6e mbi'eteendi Faltagol ndiin 6adake. Heew6e e yimbe leydi ndiin njehi Urusaliima faa laamna ko'e mu66en gilla iidi ndiin yottaaki.

⁵⁶ I6e piloo Iisaa. I6e keddii ley suudu de-wal mawndu nduun, i6e kaalda, i6e mbi'a:

—Odon miiloo o waran e iidi ndiin naa on miilaaki?

⁵⁷ Tawi hooree6e almaami'en e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to o woni haala faa o nanngée.

12

No Mariyama joordi nebbam dow koyde Iisaa

(*Matta 26.6-13, Marku 14.3-9*)

¹ Balde jeegom fadde iidi Faltagol yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o iirtinnoo e maayde oon jeyaa doon.

² Be ndefani mo nyaamdu doon. Marta gollani 6e, Laajaru du wo gooto e nyaamdo6e e Iisaa 6een.

³ Ndeen Mariyama hooyi feccere liitere nebbam laa6udam, uurdam, tiidudam coggu, jori dam dow koyde Iisaa, mooytiri de sukundu muudum. Suudu nduun fuu heewi uurngol nebbam daam.

⁴ Gooto e taalibaa6e Iisaa 6een, dum woni Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon, wi'i:

⁵ —Ko wadi de nebbam dam sonnaaka buudi cardi keme tati,* hokkee talkaa6e?

⁶ O wiiraay noon saabe imo yurmoo talkaa6e, ammaa saabe wo o gujjo wadi de o wi'i noon. Kanko woni kawjotoodo dannga jawdi ma66e, imo woowi wujjude ko resaa ley toon.

⁷ Iisaa wi'i:

—Celee debbo o. O resii dam faa nyannde ngatteteemi e saabeere.

⁸ Si goonga, talkaa6e ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

No hooree6e almaami'en anniyorii warude Laajaru

⁹ Alhuudiyankoo6e heew6e paami Iisaa ina woni Baytaniya, njehi toon. Wanaa saabe Iisaa tan 6e njahani toon, wo faa 6e nji'a Laajaru iirtinaado oon du.

¹⁰ Ndeen hooree6e almaami'en ndawridi mbaran Laajaru du,

¹¹ sabo Alhuudiyankoo6e heew6e na cela jokkude 6e ina ngoondina Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima
(*Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40*)

* 12:5 *Buufi cardi keme tati* ina fota e njobdi neddo hitaande.

12 Jaango majjum, jamaa keewdo wari hawrude e iidi ndiin nani Iisaa wo garoowo Urusaliima.

13 Be kooyi licce tamarooje, 6e njakkitowii mo. I6e yeewnoo, i6e mbi'a:

—Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow inne Joomiraado oon![†] Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

14 Iisaa hebi molel araawa, waddii ngel. Dum foti e ko Binndi diin mbi'i:

15 «Taa kulee onon yim6e ngalluure Siyona! Ndaaree, kaananke moodon ina wara, ina waddii molel araawa.»[‡]

16 Wakkati oon taalibaa6e makko 6een paa-maayno ko dum woni. Ammaa gada Iisaa teddinaama, 6e miccitii ko sappanoo e dow makko ley Binndi diin duum e no dum fuu dum hawriri e ko yim6e 6een ngadani mo.

17 Jamaa tawdanoodo e Iisaa nde nod-dunoo Laajaru e ley saabeere de iirtinii dum ndeen, kam'en du ina kumpita yim6e kabaaru oon.

18 Duum wadi de yim6e heew6e njehi njakki-towii mo sabo 6e nanii o wadii maande haayniinde ndeen.

19 Ndeen Farisa'en mbi'unduri:

—On nji'ii, walaa fuu ko mbaawanden mo. Ndaaree no aduna oo fuu jokkiri mo.

20 Woodi, ina woodi yuuru6e leydi Geres tawaabe hakkunde war6e Urusaliima faa ndewa Laamdo ley balde iidi deen.

21 Be battitii Filipu jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, 6e mbi'i dum:

—Joomii amin, miden njidi yi'ude Iisaa.

22 Filipu yehi haalanowi Andire. Be njot-tinowi haala kaan Iisaa.

23 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oon yottake.

24 Goonga kaalanammi on: si wabbere alkama uwake e leydi de nyolaay fu, hed-doto wo wabbere wootere. Ammaa si nde uwake e leydi nde nyolii fu, nde riman faa heewa.

25 Neddo fuu jiddo yonki muudum, mursan ki, ammaa jeebiido yonki mum e adunaaru ndu, damman ki, he6an nguurndam nduumiidam.

26 Si neddo ina yidi gollande kam fuu, jokka kam. Do ngonumi fuu, doon golloowo am du wonata. Baabiwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muudum

27 —Joonin 6ernde am torrake. Dume mbi'ammi? Mi wi'an Abba hisinam e wakkati o naa? Mi waawaa wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi kam.

28 Abba, mawnin innde maa.

Ndeen daande yuuri dow kammu wi'i:

—Mi mawninii nde, mi mawninan nde katin.

29 Nde yim6e darinoo6e doon 6een nan-noo daande ndeen, mbi'i dum wo riggaango kammu. Wo66e mbi'i:

—Maleyka haaldi e makko!

30 Iisaa wi'i 6e:

—Wanaa saabe am daande ndeen wardi, wo saabe moodon.

31 Joonin adunaaru ndu sarete. Joonin laamiido adunaaru bondo oon faddete yaasin.

32 Miin le, si mi toownaama e leydi ndi, mi foodan yim6e fuu ngara to am.

33 Tawi haalaaji diin o sapporii no o maayrata.

34 Yim6e 6een njaabii mo, mbi'i:

—Tawreeta oon anndinii min Almasiihu wo duumotoodo. Noy aan mbiirataa sanaa Bii Neddo oon toownee? Moy woni Bii Neddo oon?

35 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Annoora ina wondi e moodon wakkati seeda tafon. Njahon gilla annoora ina hed-dii e moodon, taa nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre annadaa do yahata.

36 Ngoondinee annoora gilla imo wondi e moodon yalla odon laatoo bi66e annoora.

No yim6e calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudowii 6e.

37 Maandeeji kaayniidi di o wadi yeeso ma66e diin fuu, wadaay de 6e ngoondini mo,

38 faa haala annabi Esaaya kaan tabita:

«Joomiraado, moy goondini waaju amin oon?

Moy banginanaa baawde Joomiraado?»[§]

39 Be mbaawaano goondinde, sabo Esaaya wi'iino du:

40 «Laamdo wumnii gite ma66e,

yoornii berde ma66e,

taa gite ma66e nji'a,

taa berde ma66e paama,

taa 6e tuuba, de o danna 6e.»*

41 Esaaya wi'ii dum nde yiinoo darja Iisaa, de haali haala makko.

42 Ammaa dum fuu e laataade, hooree6e Alhuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. De wo saabe Farisa'en wadi de 6e kuli hollude 6e ngoondinii taa 6e mburtinee ley waajordu.

43 Sabo yim6e mana 6e, dum 6urani 6e Laamdo mana 6e.

44 Iisaa yeewnii, wi'i:

—Goondindo kam, wanaa miin tan goondini, ammaa goondinii Nuldo kam oon du.

45 Neddo fuu jiidu kam, yi'ii Nuldo kam oon.

† 12:13 Jabuura 118.25-26.

‡ 12:15 Jakariyaa 9.9.

§ 12:38 Esaaya 53.1.

* 12:40 Esaaya 6.10.

⁴⁶ Miin, mi warii ley adunaaru ndu wo mi annoora, faa goondindo kam fuu taa heddooy ley nimre.

⁴⁷ Si neddo nani waaju am de jokkaay dum fu, wanaa miin sarotoo dum. Sabo mi waraay faa mi saroo adunaaru, ammaa wo faa mi hisina ndu ngardumi.

⁴⁸ Caliido kam de jaabaay waajuuji am fu, ina jogii carotoodo. Haala ka kaalumi kaan sarotoo dum nyalaande sakitotoonde.

⁴⁹ Sabo ko kaalumi duum yuuraay e am. Baabiiwo nuldo kam oon hokki kam yamiroore ko kaalammi e ko mbaajotoomi.

⁵⁰ Midó anndi yamiroore makko ina hokka nguurndam nduumiifam. Duum wadi de ko kaalumi duum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe muudum

¹ Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru faa yeccoo to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yidi yimbe makko, imo yidi be kaddi njinngu fuu.

² Wakkati mo be kiirtotoo oon, Ibiliisa watti e bernde Yahuuda gii Simon Isikariyotto jambaade mo.

³ Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muudum, ina anndi to Laamdo yuuri, to Laamdo yeccotoo du.

⁴ O ummii e hiraande ndeen, o bortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e makko.

⁵ Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, imo yiggira de gudel ngel o fiilii ngeel.

⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:

—Joomam, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A faamaay ko ngadammi duum tafon, de a faamowan caggal joonin.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mi lootanaay ma koyde maa fu, a walaa ngedu to am.

⁹ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam! Si wo noon, taa haa fu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am du.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Lootiido fuu wo laabudo. Walaa ko lootee si wanaa koyde muudum tan. Onon on laabuube, de wanaa on fuu.

¹¹ Tawi imo anndi jambotoodo mo oon. Dum wadi de o wi'i wanaa on fuu ngoni laabuube.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde ma66e ndeen, hooyi saaya muudum, bornii, joodii katin, wi'i 6e:

—On paamii ko ngadumi on duum naa?

¹³ Odon noddira kam «Moodibbo», odon noddira kam «Joomam». Ko mbi'oton duum wo goonga, sabo duum ngonumi.

¹⁴ Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyde mon, tilay onon du lootunduron koyde.

¹⁵ Ko ngadumi on duum wo tindinoore faa onon du, ngadunduron hono ko ngadumi on duum.

¹⁶ Goonga kaalanammi on: maccudo buraa joomum teddude, nulaado du buraa nuldo dum.

¹⁷ Joonin kaa on paamii dum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii on.

¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Midó anndi be cubiimi been, de sanaa ko Binndi diin mbi'i duum tabita: «Nyaamdudo e am oon, kam latiri kam teppere muudum.»*

¹⁹ Gilla joonin mido haalana on dum, fadde majjum e yottaade, faa nde dum yottii fuu, ngoondinon miin woni mo ngonumi.

²⁰ Goonga kaalanammi on: neddo fuu jabbiido mo nulumi, jab6ake kam. Neddo fuu jabbiido kam, jab6ake Nuldo kam oon du.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)

²¹ Caggal Iisaa haalii haalaaji di fu, bernde muudum metti sanne, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Taalibaabe been yeewunduri. Be paamaay mo o haalata haala mum.

²³ Gooto e taalibaabe been, mo Iisaa horsini oon, ina joodii dakkol muudum.

²⁴ Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.

²⁵ Taalibbo oon wahii dakkol makko, wi'i:

—Joomam, dum wo moye mbi'ataa?

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.

O suuwi nde, o hokki Yahuuda gii Simon Isikariyotto oon.

²⁷ Nde Yahuuda jabunoo lonngere ndeen, Seydaani naati dum. Iisaa wi'i mo:

—Wadu ko ngadataa duum law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe doon been faamaay ko Iisaa haalani mo duum.

²⁹ Sabo ko Yahuuda tiigii dannga ceede ma66e duum, yoga miilii Iisaa wi'i o somonowoo iidi, naa danya ko o hokki talkaabe.

* 13:18 Jabuura 41.10.

³⁰ Nde Yahuuda nanngunoo lonngere ndeen fu, yalti wakkati oon pay. Wo dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda wurtinoo ndeen, Iisaa wi'i:

—Joonin Bii Neddó teddinaama, Laamdo du teddinaama saabe makko.

³² Si Laamdo teddinaama saabe makko,† kam du teddinan mo e hoore muudum, teddinan mo law.

³³ Sukaabe am, mido wondi e moodon seeda tafon. On piloto kam. Mido wi'a on joonin hono ko mbi'unoomi Alhuudiyankoofoe: on mbaawaa yaade to njahammi toon.

³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidfunduree! Hono no njidirmi on ni, onon du njidunduron noon.

³⁵ Wo noon yimbe fuu annditirra wo on taalibaabe am, ko njidundurdon duum.

No Iisaa holliri Piyeer wi'an anndaa dum (Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34)

³⁶ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam, toy njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahammi joonin toon, a waawaa jokkude kam. De caggal joonin a jokkowan kam!

³⁷ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, ko wadi de mi waawaa jokkude ma joonin? Yonki am kokkitirammi saabe maada.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Yalla a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Goonga kaalanammaami: fadde ndontoori e joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

¹ Iisaa wi'i taalibaabe muudum been:

—Taa umminee hakkilooji mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam miin du.

² Cuudi keewdi ina ngoni ley wuro Baaba am. Si dum wanaano goonga mi haalantaa on dum. Mi yahan, mi moyyinawoo on nokku toon.

³ Ndelle, si mi moyyinawoo on nokku, mi wartan katin mi hooya on faa onon du ngonon to ngonammi toon.

⁴ Odon anndi laawol njahoowol to njahammi toon.

⁵ Tomaa wi'i mo:

—Joomii amin, min anndaa to njahataa, noy min anndirra laawol muudum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol, miin woni goonga, miin woni nguurdam. Fay gooto waawaa yahude to Baabiiwo si rewaay to am.

⁷ Si odon anndi kam, on anndan Baaba am oon du. Gilla joonin odon anndi mo, on nji'ii mo du.

⁸ Filipu wi'i mo:

—Joomii amin, hollu min Baabiiwo, duum ina heyaa min.

⁹ Iisaa wi'i mo:

—Filipu, no ngondirmi e moodon faa booyi nii fuu, de faa hannden a anndaa kam naa? Jiddo kam fuu, yi'ii Baabiiwo. Noy mbiirataa: «Hollu min Baabiiwo?»

¹⁰ Yalla a goondinaay mido woni e Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni e am naa? Waajuuji di mbaajjimi on diin fuu, yuuraay e hoore am. Wo Baabiiwo gondo e am oon gollata golle muudum.

¹¹ Ngoondinee kam ko mbiimi mido woni ley Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni ley am. Fay si on ngoondinaay haala ka, ngoondiniron kam saabe gollleeji diin.

¹² Goonga kaalanammi on: neddo fuu goondindo kam, kam du gollan gollleeji di ngollammi diin, gollan ko buri di, sabo mi yahan to Baaba am.

¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko njaridon Laamdo saabe am. Mi wadan dum faa Baabiiwo teddinaama saabe Biddo oon.

¹⁴ Si won ko njaridon Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa wi'iri nuldun Ruuhu Ceniido

¹⁵ —Si odon njidi kam, on njokkan jamirooje am.

¹⁶ Mi nyaagoto Baabiiwo hokka on Ballo goddo, wonda e moodon faa abada.

¹⁷ Oon woni Ruuhu Goonga. Adunaaru waawaa jabude mo, sabo nji'ataa mo, anndaa mo. Onon le, odon anndi mo sabo imo wondi e moodon, o heddoto ley moodon du.

¹⁸ Mi yoppataa on wo on atiime'en. Mi wartowan to moodon.

¹⁹ Si booytii seeda aduna oo yi'ataa kam katin. De onon kaa, on nji'an kam. Saabe mido wuuri, onon du on mbuuran.

²⁰ Nyannde ndeen on paaman mido woni ley Baabiiwo, odon ngoni e am, mido woni e moodon.

²¹ Neddó fuu tiigiido jamirooje am de jokki de, kam woni jiddo kam. Jiddo kam, Baaba am yidan dum. Miin du, mi yidan dum, mi banginanana dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyotto oon, jaabii mo, wi'i:

—Joomam, noy banginirantaa min hoore maa, tawee a banganaay adunaaru?

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

† 13:32 Fuddoode aaya 32, «Si Laamdo teddinaama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu booyude diin.

—Si neddo ina yidi kam, jokkan haala am. Baaba am du yidan dum. Miin e Baaba am oon min ngaran to muudum min njoododoo e muudum.

²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa haala am. Haala ka nanoton kaan, ka wanaa haala am, wo ka haala Baabiiwo nuldo kam oon.

²⁵ Dum kaalanammi on gilla mido tawdaa e moodon.

²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiiwo nuldata on e dow innde am oon, kam anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on duum fuu.

²⁷ Jam njoppidammi on, jam am kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on ni. Taa umminee hakkilooji mon, taa kulee.

²⁸ On nanii ko mbiimi on: «mi yahan, de caggal duum mi warta to moodon.» Si on njidii kam fu, on ceyoto ko njahammi to Baabiiwo, sabo Baabiiwo ɓuri kam tedude.

²⁹ Mi haalanii on joonin gilla dum waraay, faa si dum warii fu, ngoondinon.

³⁰ Mi haaldataa e moodon ko heewi katin, sabo laamiido adunaaru bondo oon ina wara. Fay huunde o waawanaa kam.

³¹ Ammaa ko Baabiiwo yamiri kam, wo duum ngadammi, faa adunaaru faama mido yidi dum. Umnee, ndillen do!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

¹ —Miin woni cabiihi ngoongalaahi, Baaba am woni jom ngesa cabiije.

² Lical am dimaral fuu o tayan dum. Dimooal du fuu, o saltoto dum faa ɓeyda rimude.

³ Onon du, gilla joonin on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajimi on oon.

⁴ Ngonee e am, miin du mi wonan e moodon. Hono no lical cabiihi waawiraa rimude e hoore muudum sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni, hono noon onon du, on mbaawaa rimude si on ngonaay e am.

⁵ Miin woni cabiihi, onon ngoni licce. Neddo fuu gondo e am, tawi miin du mido woni e muudum, riman faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde si on ngalaa e am.

⁶ Neddo fuu mo wonaay e am, faddete yaasin hono no lical tayaangal ni, de yoora. Licce joorde deen kawrundurte, paddee ley yiite, de kuɓɓa.

⁷ Si odon ngoni e am, waaju am du ina woni e moodon fu, nyaagee Laamdo ko muuydon fu on keɓan.

⁸ Si on ndimii faa heewii, duum hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen Baaba am mawninte.

⁹ Hono no Baabiiwo yidiri kam noon, miin du njidirmi on. Ngonee ley njinngu am.

¹⁰ Si on njokkii jamirooje am, on ngonan ley njinngu am hono no njokkirmi jamirooje Baaba am de ngonumi e njinngu muudum ni.

¹¹ Mi waajake on dum faa seyo am wona ley moodon, de seyo mon ngoon laatoo hiɓɓungo.

¹² Inan yamiroore am: njidunduree hono no njidirmi on ni.

¹³ Huunde fuu ɓuraa njinngu ngu do mawnude: neddo hokkitira yonki muudum saabe yigiraaɓe muudum.

¹⁴ Onon, wo on yigiraaɓe am, si on ngadii ko njamirmi on duum.

¹⁵ Mi noddirtaa on maccuɓe katin sabo maccuɓe anndaa ko joomum gollata. De mi noddirii on yigiraaɓe, sabo ko narrumi Baaba am duum fuu, mi anndinii on.

¹⁶ Wanaa onon cuɓii kam, wo miin suɓii on de yamiri on njahon ndimowon ɓiɓɓe, de ɓiɓɓe moodon keddoo, faa Baabiiwo hokka on huunde fuu ko nyaagoriɗon saabe am.

¹⁷ Inan ko njamirammi on: njidunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaaɓe muudum fuu

¹⁸ —Si yimɓe adunaaru ɓeen ina mbanyi on fu, anndee, miin ɓe artii wanyude.

¹⁹ Sini on laatakeno adunankooɓe fu, ɓe njidanno on. Ammaa on nganaa adunankooɓe. Mi suɓake on mi senndii on e yimɓe adunaaru. Dum saabanii ɓe wanyude on.

²⁰ Miccitee ko mbi'unoomi on duum: «Maccudo ɓuraa joomum.» Si ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon du. Si ɓe njokkii haala am, ɓe njokkan haala moodon kaan du.

²¹ Be ngadiranan on dum fuu saabe am, sabo ɓe anndaa Nuldo kam oon.

²² Si mi waraayno, mbaajimi ɓe, ɓe ngalaano hakke. De joonin kaa mi warii, mi waajake ɓe, ɓe ngalaa geldol fuu e dow hakkeje maɓɓe.

²³ Neddo fuu banyudo kam, wanyii Baaba am oon du.

²⁴ Mi gollii gollleeji yeeso maɓɓe di fay gooto gollaay. Si mi gollaayno kujje deen fu, ɓe ngalaano hakke. Ammaa joonin ɓe nji'ii de fuu, de iɓe keddii iɓe mbanyi kam, miin e Baaba am.

²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Tawreeta maɓɓe: «Be mbanyii kam ɓolum.»*

²⁶ Ruuhu Goonga yuuroowo to Baabiiwo, Balloowo on mo nuldammi on oon, nde wari fu, kam seedantoo kam.

* 15:25 Jabuura 35.19, 69.5.

²⁷ Onon du, on ceedanto kam sabo ofon ngondi e am gilla fuddoode.

16

¹ –Mi waajake on dum faa taa njoppon goondinal.

² Be mburtinan on cuudi baajordi. Wakkati warowan nde bardo on fuu miilotoo wadii ko weli Laamdo.

³ Be ngadan dum sabo 6e anndaa Baabi- iwo oon, 6e anndaa kam miin du.

⁴ Mi waajake on dum, faa nde wakkati oon waroyi fu, miccodon mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

–Mi haalanaay on gilla arande sabo mido wondi e moodon.

⁵ Joonin inan mido yeccoo to Nuldo kam oon, de fay gooto moodon yamaay kam to njahammi.

⁶ On cunake sanne saabe ko kaalanmi on duum.

⁷ Dum fuu e laataade, mido haalana on goonga: mi yaha ni buri nafude on. Sabo si mi yahaay, Balloowo on oon warataa to moodon. De si mi yehii, mi nuldani on mo.

⁸ Si o warii fu, o laabinanan yimbe adunaaru dow hakkeji muβen e dow fonnditaare e sariya.

⁹ Dow hakkeji, sabo 6e ngoondinaay kam.

¹⁰ Dow fonnditaare, sabo mido yeccoo to Baabiiwo oon, on nji'ataa kam katin.

¹¹ Dow sariya du, sabo laamiido adunaaru bondo oon saraama.

¹² Mido jogii ko heewi katin ko mi waajoo on, ammaa on mbaawataa dum joonin.

¹³ Nde Ruuhu Goonga oon wari fuu, dowan on faa paamon goonga fuu. Sabo ko o haalata duum wanaa e makko yuurata. Wo ko o nani o haalanta on, o humpitan on ko waroyta.

¹⁴ O teddinan kam, sabo o hooyan ko njeymi duum, de o humpita on.

¹⁵ Ko Baabiiwo oon jogii fuu, miin jeyi. Dum wadi mbiimi o humpitan on ko o hebi e am duum.

No mettorgal waylirtotoo seyo

¹⁶ –Si 6ooytii seeda, on nji'ataa kam, de si 6ooytowii seeda katin, on nji'owan kam.

¹⁷ Yoga e taalibaa6e makko been yamunduri, mbi'i:

–Dume woni maanaa haala makko ko o wi'i «si 6ooytii seeda, on nji'ataa kam de si 6ooytowii seeda fu, on nji'owan kam katin»? Dume woni maanaa ko o wi'i «sabo mi yahan to Baabiiwo» duum?

¹⁸ Be mbi'i:

–«Si 6ooytii seeda», dume dum fiirtata? Min paamaay ko o wi'i duum.

¹⁹ Iisaa faamii i6e njidi lamndaade dum, de wi'i 6e:

–Ofon yamundura maanaa haala am ka: «Si 6ooytii seeda on nji'ataa kam, de si 6ooytowii seeda fu, on nji'owan kam katin.»

²⁰ Goonga kaalanammi on: on mboyan, on mboytoto, tawee yim6e adunaaru been ina ceyii. On cunoto, ammaa cunu moodon waylittoto seyo.

²¹ Si debbo na rima fu, 6ernde muudum mettan sabo wakkati muudum warii. Ammaa si cukalel ngel rimaama fu, o miccittataako naawalla ndimu makko saabe seyo ko o hebi biddo ley adunaaru duum.

²² Onon du hono noon cunortodon joonin, ammaa mi yiitan on katin, de 6erde moodon ceyoo sanne. Ndeen fay gooto waawaa bonnude seyo moodon.

²³ Nyannde ndeen, on yamataa kam fay huunde. Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko nyaagidon Baabiiwo oon, hokkiran on saabe am.

²⁴ Faa joonin, walaa fuu ko nyaagoridon saabe am. Nyaagee, on keβan, faa seyo moodon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

²⁵ –Ko kaalanmi on joonin duum wo haala kippaaka. De wakkati waran mo mi hippataa haala. Ndeen kaa mi haalanan on haala Baabiiwo faa laa6a.

²⁶ Nyannde ndeen on nyaagorto Laamdo saabe am. Mi wi'aay mi nyaaganto on Baabiiwo,

²⁷ sabo Baabiiwo e hoore muudum ina yidi on. O yidirii on saabe ko njidudon kam, on ngoondinii to Laamdo yuurumi.

²⁸ Mi yuurii to Baabiiwo, mi warii e adunaaru. Joonin mido dilla adunaaru ndu, mi yeccoo to Baabiiwo.

²⁹ Taalibaa6e makko mbi'i mo:

–Joonin kaa, a haalii faa laa6i, walaa fuu ko kippudaa.

³⁰ Joonin kaa, min paamii ada anndi huunde fuu, a haajaaka fay gooto yame. Saabe duum wadi de min ngoondini wo a yuurudo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–Joonin, on ngoondinii naa?

³² Wakkati ina wara, o warii joonin, do on fuu caakotodon, mono fuu hoota suudu muudum, njoppon kam mi perwudo. Ammaa mi wanaa perwudo, sabo Baabiiwo oon ina wondi e am.

³³ Mi haalanii on dum, faa keβon jam ley gondal am. Ley adunaaru ndu on keβan torra, ammaa cemmbinee 6erde mon, sabo miin, mi jaalake adunaaru ndu!

17

No Iisaa du'orii saabe taalibaa6e muudum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji diin ndeen, tiggittii kammu, wi'i:

—Baabiiwo, wakkati oon warii, teddin Biya, faa Biya oon du teddine.

² Sabo a hokkii mo baawde dow nedfo fuu, faa o hokka 6e kokkudaa mo 6een fuu nguurndam nduumiidam.

³ Nguurndam nduumiidam wo annudde ma, aan Laamdo gooto goongaajo oon, e annudde Iisaa Almasiihu mo nuldafaa oon.

⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndi, mi yottinii gollal ngal kokkudaa kam mi golla ngaal.

⁵ Joonin kaa, Baabiiwo, teddinam yeeso maa darja mo ngoodunoomi to maada gilla adunaaru ndu tagaaka.

⁶ Yim6e 6e kokkudaa kam e adunaaru ndu 6een, mi ganginanii dum'en innde maa. Aan jeyi 6e, a hokkii kam 6e, i6e njokki haala maa.

⁷ Joonin kaa, 6e anndii ko kokkudaa kam duum fuu to maada yuuri,

⁸ sabo mi haaltanii 6e haalaaji di kokkudaa kam diin. Be nja6ii di, 6e ke6ii tannyorol wo to maada yuurumi, 6e ngoondinii aan nuli kam.

⁹ Mido nyaage saabe ma66e. Mi nyaagataako saabe adunaaru nduun, mido nyaagoo saabe 6e kokkudaa kam 6een, sabo aan jeyi 6e.

¹⁰ Be njeymi fuu, wo aan jeyi, 6e njeйдаa fuu, wo miin jeyi. Mi teddiniraama saabe ma66e.

¹¹ Joonin mi heddataako ley adunaaru katin. To maada njahammi. De kam6e kaa, 6e keddoto e mayru. Aan Baabiiwo Ceniido, reenir 6e baawde innde maada nde kokkudaa kam ndeen, faa 6e laatoo gootum hono no meeden ni.

¹² Nde ngondunoomi e ma66e ley adunaaru ndu ndeen, mi reenirii 6e baawde innde maa nde kokkudaa kam ndeen, mi tinnake e ma66e. Fay gooto halkaay si wanaa jeydo halkude oon, faa ko sappaa e Binndi diin duum tabita.

¹³ Joonin kaa mido wara to maada. Mido haala haalaaji di gilla mido heddi e adunaaru ndu tafon, faa seyo am heewa ley ma66e.

¹⁴ Mi yottinonii 6e haala maa. Adunaaru ndu wanyii 6e, sabo 6e njeyaaka e mayru, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

¹⁵ Mi nyaagaaki ittaa 6e e adunaaru ndu, de mido nyaage ndeenaa 6e e bondo oon.

¹⁶ Be njeyaaka e adunaaru ndu, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

¹⁷ Ceniraa 6e e goonga. * Haala maa woni goonga.

¹⁸ Hono no nulirdaa kam e adunaaru ndu noon, miin du nulirmi 6e e mayru.

¹⁹ Mido senira hoore am saabe ma66e, faa kam6e du 6e laatoo seniraa6e goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan nyaagan-tomaami. Mido nyaaganoo du saabe goondinir6e kam e waajuuji ma66e 6een.

²¹ Mido nyaage faa 6e fuu 6e laatoo gootum. Hono no aan Baabiiwo ngonirdaa e am noon, e miin du ngonirmi e maada, kam6e du 6e ngona e meeden, faa adunaaru ndu goondina aan nuli kam.

²² Mi hokkii 6e teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal, faa 6e laatoo gootum, hono no laatoriden gootum ni,

²³ miin e ma66e, aan du e am. Dum wo faa 6e laatodoo gooto ki66udo. Ndeen adunaaru ndu faaman aan nuli kam, ndu faaman du ada yidi 6e hono no njidirdaa kam ni.

²⁴ Baabiiwo, mido yidi 6e kokkudaa kam 6een ngonda e am nokku fuu do tawaami, faa 6e nji'a teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal sabo a yidii kam gilla adunaaru ndu joyyinaaka.

²⁵ Baabiiwo ponnditiido, adunaaru ndu andaa ma, de miin kaa mido anndi ma. Bee do du ina anndi aan nuli kam.

²⁶ Mi anndinii 6e ko ngonda, mi beydan anndinde 6e, faa njinngu ngu njiddaa kam nguun wona e ma66e, miin du mi wona e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

¹ Nde Iisaa du'inoo dum fu, yaadi e taalibaa6e muudum, peyyiti gooruwol bi'eteengol Kedoron. Toon na woodi nokku keewdo ledde. Be naati toon.

² Yahuuda jambotoodo mo oon ina anndi nokku oon, sabo Iisaa e taalibaa6e muudum ina mboowi hawritinde toon.

³ Yahuuda yaari oorngal sordaasiibe e golloo6e yuurube to hooree6e almaami'en e Farisa'en. Be ngari toon, i6e njogii fitillaaji e jaynorde e ka6itirde.

⁴ Iisaa ina anndi ko warata e muudum fuu, jakkitii 6e, wi'i:

—Moy pilotodon?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatuujo oon.

O wi'i 6e:

—Wo miin.

Yahuuda jambotoodo mo oon du ina darii doon ina wondi e ma66e.

⁶ Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, 6e njaatiri gada 6e caami e leydi.

⁷ Iisaa yami 6e katin:

—Moy pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

* 17:17 E ley geresankooe haala **Senude** kaan ina holla ko Laamdo sufii de senndi faa golla muuyde muudum.

—Iisaa Nasaraatuujoo oon.

⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pi-lotodon, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Noon dum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e 6e kokkudaa kam 6een.»

¹⁰ Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, soorti ki, soppo maccudo Almaami Mawdo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'ee Malkus.

¹¹ Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum. Ada miilii mi yardataa horde torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?

¹² Doon sordaasiie e mawdo mu66en e gollanoobe hooree6e Alhuudiyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum.

¹³ Be njaari dum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiido Almaami Mawdo ley hitaande ndeen.

¹⁴ Tawi kanko Kayafas oon dawranoo hooree6e Alhuudiyankoo6e dabare, tindini 6e, wi'i: ko buri woodde e yim6e lenyol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(*Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57*)

¹⁵ Simon Piyeer e taalibaajo goddo njokki Iisaa. Taalibaajo oon ina anndunduri e Almaami Mawdo oon, duum wadi de o hebi naaddude e Iisaa galle Almaami Mawdo oon.

¹⁶ Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaajo anndundurdo e Almaami Mawdo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal oon, nanni Piyeer.

¹⁷ Kordo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:

—Aan le, a wanaa gooto e taalibaa6e gorko oon naa?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Mi wanaa!

¹⁸ Tawi golloo6e e doomoo6e ku66iino yi-ite ina yuuloo sabo jaangol ina woodi. Piyeer du na darodii e ma66e ina yuuloo.

No maw6e diina carorii Iisaa

(*Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71*)

¹⁹ Ndeen Almaami Mawdo oon yami Iisaa haala taalibaa6e muudum e waaju mum.

²⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi 6anginanii adunaaru ndu waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baa-jordi e ley suudu dewal mawndu to Alhuudiyankoo6e fuu kawritata toon. Walaa fuu ko kaaldumi cuncukka.

²¹ Ko saabii ada yama kam? Yamu hettin-daniie kam 6een. Kam6e kaa, i6e anndi ko mbaajiimi duum.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, gooto e doomoo6e 6een feenyi dum, wi'i:

—Nii njaabortodaa Almaami Mawdo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ko boni mbiimi, haalanam ko boni e majjum. Si tawii ko woodi mbiimi du, ko wadi de piidaa kam?

²⁴ Ndeen Annas nuldi mo to Kayafas Almaami Mawdo oon, imo ha66aa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin

(*Matta 26.71-75, Marku 14.69-72, Lukka 22.58-62*)

²⁵ Simon Piyeer ina darii toon ina yuuloo. Be mbi'i mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaa6e makko 6een naa?

O yeddi, o wi'i:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e golloo6e Almaami Mawdo oon, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oon, wi'i:

—Wanaa mi yiidii ma e makko ley nokku keewdo ledde toon naa?

²⁷ Piyeer yeddi katin, de wakkati oon pay, ndontoori joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu

(*Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Lukka 23.1-5*)

²⁸ Caggal duum, 6e itti Iisaa to Kayafas gilla fajiri kecco, 6e njaari mo to laamordu goforneer oon. Yaaru6e mo 6een naataay suudu nduun, sabo si 6e naatiino fu, 6e tuunan e ley diina, de 6e mbaawaa nyaamude nyaamdu iidi Faltagol nduun.

²⁹ Pilaatu, goforneer oon, yalti yehi to ma66e yaasin toon, wi'i 6e:

—Dume peldoton gorko o?

³⁰ Be njaabii mo:

—Si o gollaayno ko boni, min ngad-dataano mo to maada.

³¹ Ndeen Pilaatu wi'i 6e:

—Njaaree mo, carodon mo sariya moodon.

Alhuudiyankoo6e 6een njaabii:

—Laamu hokkaay min laawol warude fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo dow maayde muudum kaan tabitiri.

³³ Pilaatu yeccii naati laamordu nduun, noddii Iisaa, wi'i dum:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Aan e hoore maa wi'i noon naa wo66e narrudaa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

* 18:14 Yuhanna 11.49-50.

—Miin, mi Alhuudiyanke naa? Dume ngadúdaa de lenyol maa e hooree6e almaami'en ngaddi ma to am?

³⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Laamu am jeyaaka e adunaaru ndu. Sini ingu jeyanoo e adunaaru ndu, golloo6e am ka6anno taa mi naata juude hooree6e Alhuudiyankoo6e. De si goonga laamu am yuuraay e adunaaru ndu.

³⁷ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—Ndelle, a kaananke naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Aan e hoore maa haali, wo mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraami de ngarmi ley adunaaru ndu si wanaa faa mi seedoo goonga. Neddó fuu jiddó goonga, ina nana daande am.

³⁸ Pilaatu wi'i mo:

—Goonga? Dume woni goonga?

Nde Pilaatu yamunoo dum fu, yalti katin, tawtowí Alhuudiyankoo6e been to yaasin toon, wi'i 6e:

—Mi he6aay feloore fay wootere e makko.

³⁹ Kaa ley al'aada moodon, iidi Faltagol fuu midó yoofana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

⁴⁰ Be fuu 6e peekii, 6e mbi'i:

—Wanaa oon, Barabas min njidi.
Barabas le wo muurtunoodo.

19

¹ Ndeen Pilaatu yamiri Iisaa nanngée, fiyee dorri.

² Sordaasií6e been canyi taarde gi'e, kippi e hoore makko, 6orni mo saaya mbodeeha.*

³ Be 6attitii mo, í6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!
Í6e peenya mo.

⁴ Pilaatu yalti katin, wi'i Alhuudiyankoo6e been:

—Mi wurtinan mo faa anndon mi he6aay feloore fay wootere e makko.

⁵ Ndeen Iisaa wurtinaa yaasin ina hippii taarde gi'e ndeen, ina 6ornii saaya mbodeeha kaan. Pilaatu wi'i 6e:

—Inan gorko oo!

⁶ Nde hooree6e almaami'en e golloo6e mu66en been njiinoo mo ndeen, peekii mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal! Tontu mo e leggal palaangal!

Pilaatu wi'i 6e:

—Nanngée mo onon tonton mo, sabo miin kaa, mi he6aay feloore e makko.

⁷ Alhuudiyankoo6e njaabii mo:

—O luttii sariya amin. E ley sariya amin oon kaa tilay o waree, sabo o wadii hoore makko o Bii Laamdó.

⁸ Nde Pilaatu nannoo haala kaan ndeen, kulol muudum 6eydii.

⁹ O naati suudu nduun katin o wi'i Iisaa:

—Toy yuurataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde.

¹⁰ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—Yalla a haaldataa e am naa? Yalla a andaa midó waawi yoppude ma, midó waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si wanaa Laamdó hokki ma baawde, a waawanaa kam fay huunde. Duum wadi de gattudo kam e junngo maada oon ina 6uri maa hakkeji.

¹² Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Dum wadi de Alhuudiyankoo6e ina peekoo, ina mbi'a:

—Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawdo oon. Neddó fuu gadúdo hoore muudum kaananke wo ganyo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo haalaaji diin ndeen, wurtini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku bi'eteedo Kaaye Cehaade (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).

¹⁴ Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankoo6e:

—Inan kaananke moodon!

¹⁵ Be yeewnii semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!

Pilaatu jaabii, wi'i:

—Mi tonta kaananke moodon oon naa?

Hooree6e almaami'en been mbi'i:

—Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawdo oon.

¹⁶ Ndeen o hokki 6e Iisaa faa 6e tontowa dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal (Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43)

Ndelle sordaasií6e been nanngi Iisaa, njaadi e muudum.

¹⁷ Iisaa yalti ina ronndii leggal muudum palaangal faa yottii nokku bi'eteedo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).

¹⁸ Doon 6e tontidi mo e wob6e didó: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tumbii.

¹⁹ Pilaatu yamiri 6e mbinnda e alluwal, 6e takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAAANANKE ALHUUDIYANKOO6E.

²⁰ Alhuudiyankoo6e heew6e njanngi binndi diin sabo do Iisaa tontaa doon woddaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.

* 19:2 Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

²¹ Ndeen hooreeፎe almaami'en been mbi'i Pilaatu:

—Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankooፎe», winndu: «o wi'i kanko woni kaananke Alhuudiyankooፎe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndumi ፋuum winndaama, tilake.

²³ Nde sordaasiፎe been tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muudum. Be kooyi saaya makko du. Saaya kaan walaa nyooፎo. Ka fuu ka lefolf gootol.

²⁴ Sordaasiፎe been kaaldi:

—Taa ceeken saaya ka. Ngaden ka cumnal, ndaaren moy hebata ka.

Dum wadii, faa ko sappaa e Binndi ፋiin ፋuum tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maፎፎe,

ፎe ngadii saaya am cumnal.»[†]

Noon sordaasiፎe been ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike inna muudum debbo, e Mariyama dee Kolopa, e Mariyama mo Magdala ina ndarii ፋakkol leggal ngal Iisaa tontaa e muudum ngaal.

²⁶ Iisaa yi'i inna muudum e taalibaajo muudum korsudo oon ina ndarodii, wi'i inna mum:

—Inna, inan ፎiya!

²⁷ Ndeen o wi'i taalibaajo oon:

—Inan inna maada.

Gilla wakkati oon taalibaajo oon yaari Mariyama wuro muudum.

Haala maayde Iisaa

(*Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49*)

²⁸ Caggal ፋuum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Faa tabintina ko Binndi ፋiin mbi'i ፋuum, o wi'i:

—Mi ፋomፋii![‡]

²⁹ Loongel keewngel ndiyam lammudam ina woni doon. Be cuuwi tekkere e ndiyam lammudam ፋaam, ፎe kaፎፎi e loosol lekki hisop, ፎe battini e hunnduko makko.

³⁰ Nde Iisaa meedunoo ፋam ndeen, wi'i:

—Tilake!

O turi hoore makko, o yoofi yonki makko.

³¹ Ndeen wo nyannde segilanteende iidi. Hooreeፎe Alhuudiyankooፎe nyaagii Pilaatu faa koyde tontaabe been kelee, de ፎe adee, taa terde deen keddoo e ledde deen nyalaande fowteteende. Sabo nyannde ndeen wo teddunde.

³² Ndele sordaasiፎe been ngari, keli korre worፎe dido tontidanooፎe e Iisaa been.

³³ Ammaa nde ፎe njottinoo Iisaa ndeen, ፎe tawi o maayii. Dum wadi de ፎe kelaay korre makko.

³⁴ De gooto e sordaasiፎe been yuwi Iisaa labbo e wuttudu. Wakkati oon fu, yiyam e ndiyam njuppui.

³⁵ Neddo ceediido ፋum oon yi'i ፋum. Seedaaku makko du wo goonga. Kaaldo oon ina anndi haalii goonga, faa onon du, ngoondinon.

³⁶ Dum fuu wadii, faa ko Binndi ፋiin mbi'i ፋuum tabita:

«Fay gootal e yi'e makko helataake.»[§]

³⁷ Di mbi'i katin:

«Be ndaaran mo ፎe njuwnoo oon.»^{*}

No banndu Iisaa wattiraa e saabeere

(*Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56*)

³⁸ Caggal ፋuum, Yuusufi Arimatiyanke nyaagii Pilaatu faa hooya banndu Iisaa. Pilaatu jaፋani mo ፋum. O hooyi ndu. Tawi Yuusufi oon wo taalibaajo Iisaa e cuncukka, sabo imo hula hooreeፎe Alhuudiyankooፎe.

³⁹ Nikodemu jaanoodo to Iisaa jemma oon du wari, waddi urdijji jillunduraadi bi'eteedi miiri e alowe.[†] Teddeefi majjum wo hono kilooji capande tati e didi.

⁴⁰ Kamፎe dido ፎe kooyi banndu Iisaa, ፎe piili ndu e kasanke gattaado urdijji ፋiin hono no Alhuudiyankooፎe mboowiri uwirde maayፎe muፎben ni.

⁴¹ Do Iisaa tontanoo doon ina woodi nokku keewdo ledde. Ley nokku oon ina woodi saabeere heyre do fay gooto wattaaka abada.

⁴² Be ngatti banndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen wo nyannde nde Alhuudiyankooፎe cegilantoo nyannde fowteteende, de saabeere ndeen ina ፋadii do Iisaa tontanoo doon.

20

Haala iirtagol Iisaa

(*Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12*)

¹ Nyannde alan, go'aፎerde e jeddiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji, yehi to saabeere toon. O tawi hayre uddiranoonde saabeere ndeen tallitaama.

² O doggi, o yehi to Simon Piyeer e taalibaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o wi'i ፎe:

—Be ittii Joomii en e saabeere ndeen, mi anndaa fuu do ፎe ngatti mo.

³ Piyeer e taalibaajo oon njalti, njehi to saabeere toon.

⁴ Be dido fuu, iፎe ndogga. Taalibaajo oon dadi Piyeer, artii ፋum e saabeere ndeen.

⁵ O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo ፎolo, de o naataa.

⁶ Simon Piyeer, kam kaa nde yottinoo fu, naati, tawi kasanke oon ina waalii.

[†] 19:24 Jabuura 22.19. [‡] 19:28 Jabuura 22.16. [§] 19:36 Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. ^{*} 19:37 Jakariyaa 12.10.

[†] 19:39 Miiri wo ፋakkere uurnde. Alowe du wo conndi ledde uurde.

⁷ Lefol piilanoongol e hoore Iisaa ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol tawaama ingol sowii e feere maggol.

⁸ Ndeen taalibaajo artinoodo yottaade oon, kam du naati, yi'i, goondini.

⁹ Tawi 6e paamaayno tafon ko Binndi diin mbi'i ina tilsi Iisaa ummitoo e maayde.

¹⁰ Caggal duum, taalibaabe dido been kooti.

No Iisaa bangirani Mariyama mo Magdala

(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama le ina darii do dammbugal saabeere doon, ina woya. O turii, o yuurnii ley saabeere ndeen.

¹² O yi'i maleyka'en dido 6e kaddule daaneeje ina njoodii do banndu Iisaa nduun wonnoo doon, gooto faro hoore, gooto oon du faro koyde.

¹³ Maleyka'en been mbi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboyataa?

O jaabii 6e, o wi'i:

—Be ittii Joomam do, de mi anndaa fuu to 6e ngattowi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo haala kaan ndeen, o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o annditaay dum.

¹⁵ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboyataa? Moy pilotoɗaa?

Mariyama miilii wo golloowo nokku oon haaldata e muudum, wi'i mo:

—Joomam, si aan itti mo do, haalanam do ngattudaa mo, faa mi hooya mo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Mariyama!

O yeeyii, o wi'i e ibraninkoore:

—*Rabbunii!* (dum na fiirta «Moodibbo»).

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Taa meemam, sabo mi yeeɗaay to Baabiwo tafon. Yahu to sakiraaɗe am, mbi'aa 6e mi yeeɗan mi yaha to Baaba am, wo Baaba moodon du, to Laamdo am, wo Laamdo moodon du.

¹⁸ Mariyama mo Magdala haalanowi taalibaabe been, wi'i 6e:

—Mi yi'ii Joomii en oon.

O haalani 6e ko Iisaa haalani mo duum fuu.

No Iisaa bangirani taalibaabe muudum
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49)

¹⁹ Nde kiiral naange alan warnoo ndeen, taalibaabe Iisaa been na ngoni ley suudu na cokitii saabe kulol hooreeɗe Alhuudiyankoobe. Ndeen Iisaa wari darii hakkunde maɗɗe, wi'i 6e:

—Jam wundu e moodon!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndeen, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Taalibaabe been ceyii nde njiinoo Joomiraado ndeen.

²¹ Caggal duum Iisaa wi'i 6e katin:

—Onon e jam! Hono no Baabiwo nuliri kam ni, miin du nulirammi on.

²² Nde o haalnoo haalaaji diin ndeen, o fuufi dow maɗɗe, o wi'i:

—Njaɓee Ruuhu Ceniido!

²³ Mo njaafanidon hakkeji muudum, yaafanaama di. Mo on njaafanaaki hakkeji muudum du, yaafantaake di.

No Iisaa bangirani Tomaa

²⁴ De Tomaa noddirteeɗo Funereejo, gooto e sappo e dido been, tawaaka doon nde Iisaa ɓangunoo hakkunde maɗɗe ndeen.

²⁵ Taalibaabe been mbi'i mo:

—Min nji'ii Joomii en!

O jaabii 6e:

—Si mi yi'aay batite tontande deen e newe makko, de mi watta honndu am e majje, mi watta junngo am e wuttudu makko fu, abada mi goondintaa.

²⁶ Jeddiiire wootere caggal duum, taalibaabe been kawriti katin. Tomaa ina wondi e maɗɗe. Gampuuje deen fuu ina cokii. Iisaa ɓangi, darii hakkunde maɗɗe, wi'i:

—Onon e jam!

²⁷ O wi'i Tomaa:

—Wattu do honndu maa, ndaar juude am. Battin junngo maa, wattu ngo e wuttudu am. Sel sikkitirde, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wi'i mo:

—Joomam, Laamdo am!

²⁹ Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njiidaa kam duum wadi de ngoondindaa. Barke woodanii 6e nji'aay kam de ngoondini.

Haala anniya dewtere nde

³⁰ Iisaa wadi yeeso taalibaabe muudum maandeeji kaayniidi goddi keewdi di mbinndaaka ley dewtere nde.

³¹ Di do mbinndaama, faa ngoondinon Iisaa woni Almasihu Bii Laamdo, faa si on ngoondinii, keɓon nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa bangirani taalibaabe muudum njeɗɗo

¹ Caggal duum, Iisaa ɓangani taalibaabe muudum been katin sera maayo Tiberiyas. Inan no o ɓangiri:

² Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe been e taalibaabe woɓɓe dido, 6e fuu iɓe tawdaa toon.

³ Simon Piyeer wi'i 6e:

—Mi yahan nanngoyde liyyi.

Be mbi'i mo:

—Minen du, min njaadan e maa.
 Be njalti, 6e naatowi laana ndiyam.
 Jemma oon, 6e kebaay fay huunde.

⁴Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko maayo ngoon, ammaa taalibaa6e been annditaay yalla wo dum Iisaa.

⁵O wi'i 6e:
 —Hey banndiraa6e, yalla on ke6ii ko nyaamete e naa?

Be mbi'i:
 —Min ngalaa.

⁶O wi'i 6e:
 —Padd6e fiil oon gere nyaamo laana ka, on ke6an.

Ndelle 6e paddi fiil oon. Be ke6i liyyi faa 6e kunngii suuwutde o.

⁷Taalibaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:
 —Wo dum Joomiraado!

Nde Simon Piyeer nannoo dum wo joomiraado ndeen, 6ornii saaya muudum, sabo o 6ortinoodo ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam daam.

⁸Taalibaa6e heddi6e been ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keewdo liyyi oon. Tawi 6e mboddaa e hunnduko ndiyam daam 6uraa hono piye keme didi.

⁹Nde 6e njippinoo laana kaan ndeen, 6e nji'i liyyi ina njowii dow yul6e yiite, 6e nji'i buuru du.

¹⁰Iisaa wi'i 6e:
 —Ngaddee yoga e liyyi di nanngudon joonin diin.

¹¹Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O keewdo liyyi mawdi. Liyyi diin wo hemre e capande joy e tati. No di poti heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.

¹²Iisaa wi'i 6e:
 —Ngaree, nyaamee!
 Fay gooto e taalibaa6e been suusaay yamude mo «Aan wo a moy?» Be fuu 6e annditii wo dum Joomiraado.

¹³Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki 6e.

¹⁴Ngol woni tata6ol ko Iisaa 6angani taalibaa6e muudum gada ummitagol muudum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵Nde 6e tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, ada 6uri 6ee do yidude kam naa?

O jaabii, o wi'i:
 —Goonga, Joomam, ada anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:
 —Nyaamnaa mbaaloy am kooy!

¹⁶Iisaa wi'i mo katin:
 —Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?
 O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, ada anndi mido yidi ma!

Iisaa wi'i mo:
 —Nduraa baali am diin!

¹⁷Iisaa wi'i mo katin:
 —Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tata6ol ko Iisaa wi'i mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wi'i mo:

—Joomam, ada anndi huunde fuu, ada anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:
 —Nyaamnaa baali am diin!

¹⁸Goonga kaalanammaami, e njokol-laaku maa a 6ornake kaddule maa, a yehii to njiddaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juude maa, de goddo 6orne de, yaare to a yidaa.

¹⁹E haalaaji diin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndeen, o wi'i dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muudum korsudo oon

²⁰Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki dum'en. Oon woni bahinoodo dakkol Iisaa nde 6e kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotoodo ma oon?»

²¹Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:

—Joomam, noy oo le wattinirta?

²²Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoyi, dume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.

²³Ndelle haala ka sankitii hakkunde goondin6e Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoyi, dume jomi ma e majjum?»

²⁴Oon woni taalibaajo ceediido kulle deen de winndi de. Eden anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmoode dewtere nde

²⁵Iisaa wadi kulle godde keewde katin. Si de mbinndiranoome gootel gootel, mido miiloo dewte deen keyidatano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaa6e

¹ Banndam Tawfilus, e ley dewtere am arandere ndeen, mi winndii ko Iisaa fuddi gollude e waajaade fuu,

² faa nyannde yeentinaa ndeen. Gilla nde o yeentinaakano ndeen o haaldii e nulaa6e 6e o subinoo 6een, o tindiniri dum'en e baawde Ruuhu Ceniido.

³ Caggal nde o torranoo ndeen, o hollitii 6e hoore makko. O hollirii 6e e daliilijji keewdi imo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo.

⁴ Nyannde gomma imo nyaamda e ma66e, o tindini 6e taa 6e mboddo Urusaliima, ammaa 6e kefoo aadi Baabiiwo ndi 6e narri mo ndiin.

O wi'i:

⁵ –Yaayaa na lootirannoo yim6e batisima e ndiyam, de onon, ley balde seeda, on lootirte batisima e Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawriti, i6e yama mo, i6e mbi'a: –Joomiraado, wo joonin ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–On mbaawaa annudde jamaanuuji e wakkatiji di Baabiiwo darniri baawde muudum.

⁸ Ammaa nde Ruuhu Ceniido wari jippii e moodon fu, on ke6an baawde, de laatodon seedee'en humpitoo6e kabaaru am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kam e Samariya, faa to adunaaru haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndeen, o yeentinaa. Be tiggittii, i6e ndaara faa ruulde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggittotoo kammu i6e ndaara imo yeentinee doon, inan wor6e dido 6e kaddule daneeye punti, ndarodii e ma66e,

¹¹ mbi'i:

–Galilinkoo6e, ko wadi de ndaridon, odon tiggittoo kammu? Iisaa ittaado e moodon de yeentinaa dow kammu oon wartan. O wartiran hono no njiirudon imo yeentiraa dow kammu noon.

¹² Ndeen nulaa6e 6een ndilli waamnde wi'eteende Jaytun doon, 6e njeccii Urusaliima. Toon e Urusaliima na wada kilomeetere gooto.

¹³ Nde 6e njottinoo fu, 6e yeenjowi suudu dowuuru to 6e mbeerunoo toon. Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba fuu tawaama doon.

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8.

* **2:1** Innde iidi benndal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankooere. Inde fiirta «capande joy», sabo ina wadee balde 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo 6i66e aawitirdi artiindi tayetee faa cakkanee Joomiraado.

¹⁴ Be fuu 6e kawriti, 6e laatii 6ernde wooteere, i6e tinnii e du'aare, kam6e e minyiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

¹⁵ Ley balde deen, goondin6e ko wadata hono hemre e noogay kawriti. Piyeer ummii, darii hakkunde ma66e, wi'i:

¹⁶ –Sakiraa6e, ina tilsi ko woni e Binndi diin tabita dow Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa laawol oon. Ruuhu Ceniido haalii dow majjum e hunduko Daawda.

¹⁷ Yahuuda na hiiseno e meeden, o hebii ngedu makko e gollal ngal ngollanten Joomiraado.

¹⁸ Kaalisi mo o yeenano e gollal makko bonngal ngaal, o soodi dum ngesa. O bo66ii ley magga, reedu makko seekii, teketti makko fuu mburtii, ndufi.

¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nani dum. Dum wadi de 6e inndiri ngesa ngaan Akeldama. E ley demngal ma66e idum fiirta «Ngesa Yiiyam».

²⁰ Si goonga du, dewtere Jabuura haalii e dow majjum, wi'i:

«Wuro makko laatoo winnde, taa fay gooto hoda toon.» Ina winndaa du:

«Goddoo loomta mo.»*

²¹ Woodi ndelle, tilay goddo loomta mo, tawee wo gondudo e meeden ko juuti wakkati mo Joomiraado men Iisaa wondunoo e meeden ndeen.

²² Dum wo gilla nde Yaayaa lootunoo mo lootagal batisima faa yaade nyannde nde o yeentinaa dow kammu ndeen. Gorko oon laatodoto e meeden seedee ummitagol Iisaa.

²³ Ndeen 6e ndarni wor6e dido: Yu-usufi bi'eteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kam e Matiyas.

²⁴ Be ndu'ii, 6e mbi'i:

–Joomiraado, aan annudoo berde yim6e fuu, faamin min mo cubidaa e 6ee do dido

²⁵ faa ronndoo gollal nula, loomta Yahuuda joppudo dum de yehi nokku to jeyi yahude toon.

²⁶ Be ngadi cumnal ma66e. Cumnal ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e nulaa6e sappo e ngo'o 6een.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondin6e

¹ Nde iidi benndal alkama warnoo ndeen,* tawi goondin6e Iisaa 6een fuu ina kawriti nokku gooto.

² Wakkati gooto, sawtu ga'udo hono hennu mawndu yuuri dow kammu, heewi suudu do 6e njoodii doon fuu.

³ Ko wa'i hono demle yiite ni 6angani 6e. De peccii, de njowii dow mono e ma66e fuu.

⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puufdi haalude demle janane no Ruuhu oon hokkiri 6e kaalda noon.

⁵ Tawi wor6e Alhuudiyankoo6e hul6e Laamdo yuuru6e e leyde adunaaru fuu ina njoodii Urusaliima.

⁶ Nde sawtu oon wadunoo ndeen, jamaa oon fuu hawriti. Dum jii6ii hakkil-looji ma66e, sabo mono fuu nanii demngal† muudum ina haalee.

⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, dum haayinii 6e, i6e mbi'undura:

—Haaloo6e 6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa?

⁸ Ndelle, noy mono e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni?

⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodi6e Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya

¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya dakkol Sireene. Wo66e meeden yuurii Roma. En Alhuudiyankoo6e, kam e naatu6e diina Alhuudiyankoo6e.

¹¹ Wo66e katin yuurii Kereta, wo66e yuurii leydi Arabiya. Ammaa dum e laataade fuu, en fuu eden nana i6e kaala haala golleeji mawdi di Laamdo wadi diin. I6e kaala dum fuu e demle meeden!

¹² Dum haayinii 6e 6e fuu, dum ha66i 6e ko'e, i6e yamundura:

—Dume woni maanaa majjum?

¹³ Wo66e ina njalnoroo goondin6e 6een, ina mbi'a:

—Be kaaru doro de 6e culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

¹⁴ Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o 6een, 6anti daande muudum, de wi'i jamaa oon:

—Onon Alhuudiyankoo6e e joodi6e Urusaliima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gadudo oon.

¹⁵ Yim6e 6e nganaa sulii6e hono no milortodon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neddo yara faa suloo.

¹⁶ Ammaa dum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:

¹⁷ «Laamdo wi'i:

E ley balde cakitotoode de

mi jippinan Ruuhu am dow tagaabe fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e

kaaliran annabaaku.

Jokol6e moodon nji'an holleede,

nayee6e moodon koydinte.

¹⁸ Woodi golloo6e am wor6e e rew6e du, mi jippinan Ruuhu am dow mu66en e ley balde deen,

6e kaaldan annabaaku.

¹⁹ Mi wadan kaayeeffiji dow kammu, mi wadan maandeeji kaayniidi dow leydi,

di laaroo yiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fadde maandee gartol Joomiraado mawnde teddunde ndeen warude, naange ni66inte,

lewru du wojjan hono no yiyam ni.

²¹ Ndeen, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»‡

²² Piyeer wi'i katin:

—Israa'ilankoo6e, kettinee haalaaji di: Iisaa Nasaraatuujo oon wo neddo mo Laamdo laa6inani on wo yuurodo e muudum. Laamdo hokki dum baawde, hokki dum wadude kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi hakkunde moodon, hono no onon e ko'e mon anndirdon ni.

²³ Neddo oon, Laamdo muuynoo gilla arande watee e juude mon. Onon le, on ndujanake mo yim6e 6e anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo.

²⁴ Ammaa Laamdo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo.

²⁵ Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:

«Wakkati fuu mido yi'a Joomiraado na wondi e am.

Imo woni gere nyaamo am,

faa taa mi diwna kulol.

²⁶ Saabe majjum 6ernde am seyake,

demngal am na mana,

faa 6anndu am du waaltoo dow jikke celludo,

²⁷ sabo a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,

a accataa Ceniido maa oon nyola.

²⁸ A anndinii kam laabi nguurndam,

a hebbinan kam seyo sabo ada wondi e am.»§

²⁹ Piyeer 6eydi katin, wi'i:

—Sakiraa6e, mido haalana on laa6al haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni do meeden do faa hannden.

³⁰ Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamdo hunanake mo gooto e taaniraa6e makko loomtan laamu makko.

³¹ O yi'i ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki muudum accataake hakkunde maay6e, 6anndu muudum du nyolataa.

³² Oon woni Iisaa mo Laamdo ummintini, min fuu miden ceedii.

† 2:6 Maanaa demngal do wo sii haala. ‡ 2:21 Jowiila 3.1-5. § 2:28 Jabuura 16.8-11.

³³ Laamdo 6antii mo, heedinii mo gere nyaamo muudum. O he6i e Baabiiwo Ruuhu Ceniido hono no aadorinoo noon, o saaki dum. Joonin odon nji'a dum, odon nana dum.

³⁴ Sabo Daawda meedaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

³⁵ faa mi wada njaabaay way6e ma.»*

³⁶ Lenyol Israa'ila fuu tannyora: Iisaa mo tontudon e leggal palaangal oon, Laamdo wadii dum Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala kawrital artiibe goondinde

³⁷ Nde 6e nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi berde ma66e sanne, 6e mbi'i Piyeer e nulaa6e heddiibe 6een:

–Sakiraabe, dume min kaani wafude?

³⁸ Piyeer jaabii 6e, wi'i:

–Tuubee, gooto moodon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa Almasiihu, faa lutti moodon njaafee. Ndeen Laamdo hokkan on Ruuhu Ceniido.

³⁹ Sabo Laamdo wafanii on aadi, onon e 6i66e moodon e yim6e woddube fuu. Indi woodani neddo mo Laamdo Joomiraado meeden noddii fuu.

⁴⁰ Caggal duum, Piyeer gongini 6e haalaaji goddi keewdi, ina waajoo 6e, ina wi'a:

–Ndeenee ko'e mon e yim6e jamaanu oonyiido o.

⁴¹ Ja6ube haala makko 6een lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen, yim6e hono ujunaaje tato naati e kawrital goondin6e ngaal.

⁴² I6e tinnoo e waaju nulaa6e 6een, i6e nanngunduri e gondal goondin6e ngaal, i6e keltoo buuru,† i6e ngadida du'aawuuji.

⁴³ Kuloo naati e mono fuu, sabo nulaa6e 6een ina ngada kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi keewdi.

⁴⁴ Goondin6e 6een fuu na kawti. Ko 6e njogii fuu, wo 6e kawtu.

⁴⁵ I6e conna jawdi ma66e, i6e kokka mono fuu ko haajaa.

⁴⁶ Nyannde fuu 6e kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, i6e laatii bernde wootere. I6e keltoo buuru, i6e nyaamda ley cuudi ma66e e seyo e berde laa6ude.

⁴⁷ I6e njetta Laamdo, yim6e fuu ina njidi 6e. Nyannde fuu Joomiraado ina beydana kawrital ngaal hisinaa6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguwo e no waa-jorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare yamnde tati.

² Tawi gorko dimdaado e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yim6e makko ina njoyyina mo doon faa o garbina naatoo6e suudu dewal mawndu 6een sadaka.

³ Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini dum'en.

⁴ Be ndaari mo, de Piyeer wi'i:

–Ndaaru min!

⁵ Gorko oon ndaari 6e faa woodi, sabo na miili hemrude 6e huunde.

⁶ De Piyeer wi'i:

–Mi walaa cardi, mi walaa kanje, ammaa mi hokkete ko njogiimi duum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujoo oon, umma yahu!

⁷ O nanngi junngo muudum nyaamo, o ummini dum. Wakkati gooto, koyde muudum e kolbule mum celli.

⁸ O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e ma66e ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamdo.

⁹ Yim6e 6een fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamdo.

¹⁰ Be annidi wo kanko joodotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayeeffi e wemmbere nanngi 6e sanne saabe ko o he6i duum.

¹¹ Neddo oon na takkii Piyeer e Yuhanna doon sanne. Yim6e 6een fuu ndoggi, kawriti e ma66e to danki mbi'eteeki danki Suley-maana no huunde nde foti haaynaade 6e.

¹² Nde Piyeer yiinoo dum fu, wi'i yim6e 6een:

–Israa'iilankoo6e, ko wadi de idum haayni on? Ko wadi de odon tufi min gite? Si goonga, wanaa baawde amin na kulool amin Laamdo wadi de gorko o ina yaha e koyde muudum.

¹³ Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaaku-uba, Laamdo maamiraabe meeden, teddini golloowo muudum Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juude laamu, on calake mo yeeso Pilaatu, fay si taweede Pilaatu ina yidi yoofude mo.

¹⁴ Onon, on calake Ceniido Ponnditiido oon. On nyaagake njoppandedon gaddo war-hoore.

¹⁵ Jom Nguurndam oon mbarudon. Ammaa Laamdo iirtini mo e maayde. Miden ceedii dum.

¹⁶ Wo saabe goondinal Iisaa e baawde innde muudum wadi de gorko o dadi. Odon nji'a mo, odon annidi no o worrunoo du. Ayyo, hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii celluudo ki66udo.

¹⁷ Woodi, sakiraabe, ko onon e hooree6e moodon ngadufon Almasiihu duum, mido annidi wo saabe majjere tan.

* 2:35 Jabuura 110.1. † 2:42 *Heltaade buuru* ina fiirta rewruude Laamdo hiraande seniinde.

¹⁸ Ammaa hono noon Laamdo tabintiniri ko annabaabe muudum fuu kaali duum: Almasiihu toroto.

¹⁹ Ndelle tuubee, ngarton, faa lutti moodon mooytee.

²⁰ Ndeen Joomiraado waddanan on wakkatiiji powtiri e ndakam. O nuldan on Almasiihu mo o subanii on gilla arande, oon woni lisaa.

²¹ Ina tilsi o heddo dow kammu faa nde Laamdo heyfintini kulle deen fuu, no annabaabe seniife been kaaldunoo haala majjum gilla arande noon.

²² Sabo Muusaa wi'ii: «Laamdo Joomiraado moodon nuldan on annabaajo hono am, sakiike moodon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on.

²³ Neddo fuu mo jafanaay annabaajo oon, yaltinte e yim6e Laamdo, de halkee.»*

²⁴ Gilla e Samuwiila faa e annabaabe war6e caggal muudum, 6e fuu 6e kaalii haala nyalaa6e de.

²⁵ Onon ngoni ronoobe annabaabe been, onon ngoni ronoobe amaana mo Laamdo nanngani maamiraabe men been nde wi'unoo Ibrahiima: «Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu fuu kebirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo ummintinoo lisaa golloowo muudum oon fu, wo e moodon o artii nulde dum. O nuli dum faa o barkina on e ley ko o ooncata mono fuu yoppa golleeji muudum bondi.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldannoo e yim6e been ndeen, almaami'en e mawdo ndaaroo6e suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to ma66e.

² I6e mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yim6e ina mbaajoo dum'en Laamdo umminan maay6e sabo iirtinii lisaa.

³ Be nanngi been, 6e ommbi dum'en e kasu faa jaango muudum, sabo tawii hiiriino.

⁴ Ammaa yim6e heew6e e nan6e waaju on been ngoondinii, faa wadi hono wor6e ujunaaje njoyo.

⁵ Jaango majjum, hooree6e ma66e e maw6e e jannginoo6e Tawreeta kawritowi Urusaliima.

⁶ Almaami Mawdo bi'eteedo Annas na tawaa toon, woodi du Kayafas e Yuhanna e Alesandere e yuwdi hooree6e almaami'en ndiin fuu na toon.

⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e yami dum'en e dow baawde deye naa innde ndeye 6e celliniri bonnguujoo oon.

⁸ Ndeen, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Hooree6e yim6e e maw6e,

⁹ si on yamtii min hannden moyyere nde min ngadani bonnguujoo o fu, on yamii min no o danniraa,

¹⁰ odon njeji anndineede dum do, onon e Israa'ililankoo6e fuu: Wo saabe lisaa Almasiihu Nasaraatuujoo gorko o darorii yeeso moodon wo dadudo. On tontiino lisaa oon, ammaa Laamdo iirtinii dum.

¹¹ Kam woni mo Joomiraado wi':

«Hayre nde onon nyi6oo6e calidon, wo kayre laatii hoore nyimngoo ngoon.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fay gooto. Laamdo hokkaay yim6e innde wonnde fuu ley adunaaru ndu faa kebiren kisindam.

¹³ Nde waalde Saahiibe yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, dum haayinii 6e, sabo 6e paamii been wo ladde6e, nganaa jangu6e. Be annditi been ina ngondunoo e lisaa.

¹⁴ Ammaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oon ina darii yeeso ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude.

¹⁵ Be njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. I6e ndawrida,

¹⁶ i6e mbi'a:

—Dume ngadeten wor6e dido 6e? Si goonga, won6e Urusaliima fuu tabintinii 6e ngadii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude dum.

¹⁷ Joonin kaa, dum haanaa sankitaade e ley yim6e. Ndelle cappanen 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde lisaa ndeen.

¹⁸ Ndeen 6e nodditi dum'en katin, 6e cappani dum'en taa mbaajoo, taa njanngina innde lisaa fey.

¹⁹ Ammaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbi'i:

—Onon e ko'e moodon ndaaree ko 6uri woodde yeeso Laamdo, min dowtanoo on, naa min dowtanoo Laamdo?

²⁰ Minen kaa, min mbaawaa selude haalde ko min njiri gite amin e ko min naniri noppi amin.

²¹ Be cappani dum'en katin, de 6e njoofi dum'en. Be ke6aay fuu ko 6e njukkoroo dum'en, sabo yim6e been fuu na njetta Laamdo dow ko wadi duum.

²² Danniraado haaynde ndeen oon, duu6i muudum ina 6uri capande nay.

²³ Nde Piyeer e Yuhanna njoppanoo ndeen, njeccii to yim6e mu66en, kaalani 6e ko hooree6e almaami'en e maw6e mbi'i dum'en fuu.

²⁴ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e yepti daade ma66e to Laamdo e 6ernde wooteere, 6e mbi'i:

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † 3:25 Fuddoode 12.3. * 4:11 Jabuura 118.22.

—Laamdo Joomiraado, aan tagi kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu.

²⁵ Aan du haaliri dow baawde Ruuhu Ceniido e hunnduko maama amin Daawda, golloowo maa oon, de wi'i:

«Ko saabii de lenyi na peekoroo mawni-taare?

Ko saabii de yim6e na miiloo miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e adunaaru ndaranake wolde,

ardii6e kawriti faa ka6a

e Joomiraado e Almasiihu muudum.»[†]

²⁷ Dum wo goonga, sabo ley ngalluure ndeen Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngunduri e Israa'iiilankoo6e e lenyi goddi faa ka6a e Iisaa, golloowo maa ceniido mo cubidaa oon.

²⁸ Hono nii 6e ngolliri ko podinodaa baawde maa e muuyde maa fuu.

²⁹ Joonin Joomiraado, ndaar gidi[‡] ma66e diin. Kokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa e cuusal manngal.

³⁰ Bangin baawde maa, ndannaa nyaw6e, ngadaa maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji saabe Iisaa, golloowo maada ceniido oon.

³¹ Nde 6e tilinoo nyaagaade Laamdo ndeen, nokkuure do 6e kawriti doon dimmbii. Be fuu 6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, i6e mbaajoo konngol Laamdo e cuusal.

No goondin6e been kawtiri huunde fuu

³² Jamaa goondin6e oon fuu wo bernde wootere, wo hakkillo wooto. Ko 6e njogii fuu 6e kawtu. Fay gooto ma66e wi'ataa fay huunde e jawdi muudum.

³³ Nulaa6e been ina ceedoroo ummitagol Iisaa Joomiraado e baawde mawde. Moyyere mawnde ina woni e ma66e 6e fuu.

³⁴⁻³⁵ Fay gooto ma66e waasaay, sabo jogiibe gese e galleeeji fuu ina conna, ina ngadda ceede deen to nulaa6e. Ndeen mono e ma66e fuu ina hokkee ko haajaa.

³⁶ Ina woodi doon goddo bi'eteedo Yu-usufi, mo nulaa6e been coowirannoo Barnabas (dum na fiirta «Bii cellinoowo berde»). Wo o yuurudo e lenyol Lewi,[§] dimaado Kipirus.

³⁷ Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede deen to nulaa6e been.

5

No Ananiyas e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko gomma bi'eteedo Ananiyas e deekum Safiira, kam'en du conni ngesa mu66en.

² O suudi feccere ceede deen, tawi deekiko oon ina anndi. O yaari ko heddii duum, o hokki nulaa6e been.

³ Piyeer wi'i:

—Ananiyas, ko wadi de Seydaani heewi bernde maa faa penandaa Ruuhu Ceniido, cuududaa feccere ceede ngesa ngaan?

⁴ Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connudaa nga duum du, wo aan jeyi ceede deen. Ndelle ko wadi de anniyidaa wadude ni? Wanaa yim6e penandaa koy, wo Laamdo penandaa!

⁵ Nde Ananiyas nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Dum laatanii nan6e dum been fuu kulol manngol.

⁶ Jokol6e ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi mo.

⁷ Hono leeruui tati caggal duum, deekiiko naati, tawi nanaay ko wadi duum.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—Haalanam yalla wo dum jaati connudon ngesa moodon ngaan naa?

O wi'i:

—Ayyo, nii foti.

⁹ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Noy de aan e gora dewrudon faa ndaartindodon Ruuhu Joomiraado? Inan, uwoy6e gora ina ngara, faa 6e njaare, aan du!

¹⁰ De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maaydo. Jokol6e been naati, tawi o maayii. Be ndonndii mo, 6e njaltini yaasin, 6e uwi mo dakkol goriiko.

¹¹ Kulol manngol nanngi kawrital goondin6e e nan6e dum fuu.

No nulaa6e been ngolliri maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji

¹² Nulaa6e been ina ngada maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji keewdi hakkunde yim6e. Tawi goondin6e been fuu ina kawrita ley danki Suleymaana kiin, 6e fuu 6e bernde wootere.

¹³ Yim6e heddii6e been, fay gooto e mu66en suusaa hawtude e ma66e. Ammaa yim6e doon na teddina 6e.

¹⁴ Goondin6e Joomiraado been ina beydoroo yim6e heew6e, wor6e e rew6e.

¹⁵ Faa dum hewtini yim6e waddoyde nyaw6e, i6e mburtina dum'en dow laabi, i6e mballina dum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu, dowki muudum meema yoga ma66e.

¹⁶ Yim6e heew6e yuuri e gure piiliide Urusaliima, ngaddi nyaw6e e wondube e ginnaaji. Been fuu ndannaa.

No nulaa6e been torrira

[†] 4:26 Jabuura 2.1-2.

[‡] 4:29 Maanaa *gidaade* wo hul6inirde e haalaaji.

[§] 4:36 *Yim6e lenyol Lewi* ngonnoo ndaaranoo6e golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Musaa.

¹⁷ Ndeen, Almaami Mawdo e battaa'en muudum been, dum woni Saduki'en, keewi kiram.

¹⁸ Be nanngi nulaa6e been, 6e ommbi dum'en ley kasu.

¹⁹ Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraa6o gooto omti dammbude kasu deen, wurtini 6e, wi'i:

²⁰ —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajodon yim6e haala nguurndam goongalajam dam fuu.

²¹ Nde 6e nannoo ko maleyka oon wi'i fu, 6e njehi, 6e naatowi suudu dewal mawndu nduun gilla fajiri, i6e njanngina.

Ndeen Almaami Mawdo oon e battaa'en muudum noddii waalde Saahii6e e maw6e Israa'iila fuu batu. Be njamiri nulaa6e been ittowee to kasu toon, ngaddee.

²² Ammaa nde doomoo6e been njottinoo ndeen, tawaay 6e e ley kasu toon. Be njeccii, 6e kaaltani waalde Saahii6e been, 6e mbi'i:

²³ —Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomoo6e been ina keddii yaasin ina kuccunduri e dammbude deen, ammaa nde min udditinnoo ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.

²⁴ Nde mawdo doomoo6e suudu dewal mawndu oon e hooree6e almaami'en been nannoo dum fu, 6e mbemmbaa, 6e kunggii faamude fuu ko dum waawi laataade.

²⁵ Ndeen goddo wari, humpiti 6e, wi'i:

—Inan, wor6e 6e ommbunodon ley kasu been, ina ndarii ley suudu dewal mawndu, ina njanngina yim6e!

²⁶ Ndeen, mawdo doomoo6e oon yaadi e doomoo6e been, ngartiri nulaa6e been. Ammaa 6e ngadiraay dum doole sabo i6e kula taa yim6e padda 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartirnoo nulaa6e been fu, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e ndeen. Almaami Mawdo oon yami 6e,

²⁸ wi'i:

—Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajodon e innde gorko oon. De ndaaree ko ngadudon! On cankitii waaju moodon on ley Urusaliima fuu. Katin du, odon njidi yowude dow amin wareede gorko oon.

²⁹ Piyeer e nulaa6e been njaabii, mbi'i:

—Ina tilsii neddo downtanoo Laamdo, wanaa yim6e.

³⁰ Laamdo maamiraa6e meeden iirtinii Iisaa mo tontudon e leggal de mbar6on dum oon.

³¹ Wo kanko Laamdo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muudum. Laamdo wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, faa ke6a yaafaneede lutti mu66en.

³² Minen ngonii seedee6e kabaaruuji diin. Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki dwtanii6e dum du na seedii dum.

³³ Nde waalde Saahii6e been nannoo dum ndeen, tikki sanne, anniyii warude 6e.

³⁴ Ammaa ina woodi toon gorko jeyaado e waalde Farisa'en bi'eteedo Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, tedduo e yim6e fuu. Gorko oon ummii, darii hakkunde waalde Saahii6e ndeen, yamiri nulaa6e been njaltinee seeda.

³⁵ Caggal dum, o wi'i 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e yim6e 6e, e ko anniyidon wadude dum.

³⁶ Booyaay ko Tewdas gangunoo. Imo jorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko wadata yim6e keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunoo6e mo been fuu cankitake, de dum fuu laatake 6olum.

³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wariino wakkati limgal. Yim6e heew6e njokki dum. Kam du halkaa, jokku6e dum been fuu cankitii.

³⁸ Joonin, mido haalana on: accee yim6e been, celon 6e. Sabo si anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e yuuri fu, dum fiirtoto.

³⁹ Ammaa si tawii to Laamdo dum yuuri du, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, taa on ka6u e Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e ndeen jafi dabare makko. Be nodditi nulaa6e been, 6e piyi dum'en, 6e cappani dum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, 6e njoo6i dum'en.

⁴¹ Nulaa6e been ndilli yeeso waalde Saahii6e ndeen. Be ceyii sabo Laamdo ndaardii 6e i6e poti huufineede saabe innde Iisaa.

⁴² Nyannde fuu 6e njoppaay waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddo cuboraa faa mballa nulaa6e

¹ E balde deen, tawi taalibaa6e been ina beydoo heewude. Alhuudiyankoo6e haaloobe geresankoo6e mbuykani Alhuudiyankoo6e haaloobe ibraninkoo6e, mbi'i kam'en kaa, rew6e mu66en 6e goriraa6e mu66en maayi been njedataake ko njeyi he6ude e neema nyannde fuu.

² Nulaa6e sappo e dido been noddii jamaa goondin6e oon fuu, mbi'i:

—Min kaanaa yoppude konngol Laamdo faa min peccana yim6e nyaamdu.

³ Sakiraa6e, cu6ee hakkunde moodon wor6e njeddo anndiraa6e ko woodi, heew6e Ruuhu Ceniido e hakkillo, faa min kalfina dum'en gollal ngaal.

⁴ Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaan weli goondin6e been fuu. Ndeen 6e cu6ii Etiyen, gorko keewdo

goondinal e Ruuhu Ceniido, kam e Filipu e Porokor e Nikanor e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaado Antiyoki naatudo e diina Alhuudiyankoo6e oon.

⁶ Be ngaddi su6aa6e been yeeso nulaa6e. Been njowi juude mu6ben e dow ma66e, ndu'anii 6e.

⁷ Konngol Laamdo ina yaaja yaade. Taalibaa6e ina beydoo heewude sanne e ley Urusaliiima. Almaami'en heew6e ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

⁸ Etiyen, kebbinaado moyyere e baawde Laamdo oon, ina wada kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi mawdi hakkunde yim6e.

⁹ Ammaa yim6e wo66e ngari ndukidi e Etiyen. Been ngoni jeyaabe e waajordu wi'eteendu waajordu rimdinaa6e. Ley ma66e ina woodi yuurube Sireene e Alesandiri e Silisi e Aasiya.

¹⁰ Ammaa 6e kunnngii jaalaade mo sabo imo haalda e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu.

¹¹ Ndeen 6e nyoyyi yim6e mbi'a nanii imo mbonkoo Muusaa e Laamdo.

¹² Nii 6e umminiri hakkilooji jamaa oon e maw6e been e jannginoo6e Tawreeta been. Be ngari, 6e nanngi Etiyen, 6e njaari dum to waalde Saahii6e toon.

¹³ Be ngaddi seedee6e fewree6e, ina mbi'a:

—Gorko o selataa wi'ude ko boni dow wuro seniingo ngo e Tawreeta Muusaa.

¹⁴ Min nanii imo wi'a Iisaa Nasaraatuujo oon li6an suudu ndu, de waylita al'aadaaji di Muusaa yoppidi en diin.

¹⁵ Saahii6e joodii6e doon been fuu ndaari Etiyen faa woodi, nji'i yeeso makko ina wa'i hono yeeso maleyka ni.

7

Waaju Etiyen

¹ Ndeen Almaami Mawdo oon yami Etiyen:

—Yalla ko 6e mbi'i duum, wo noon worri naa?

² Etiyen jaabii, wi'i:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, kettindanee kam! Laamdo jom teddeengal oon banganii maami en Ibrahiima nde wonnoo leydi Mesopotami, fadde muudum hodoyde Haran,

³ wi'i dum: «Eggu e leydi maa e lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollanmaami ndiin.»*

⁴ Ndeen Ibrahiima dilli leydi Kaldiya, yehi hodowi Haran. Caggal maayde hammum, Laamdo eggini dum doon, waddi dum e leydi ndi kodudon e muudum joonin ndi.

⁵ Laamdo hokkaay mo e leydi ndi tafon, fay taafannde. Ammaa aadake hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e yuudi makko, fay si taweede o walaa biiddo tafon.

⁶ Inan ko Laamdo wi'i: «yuudi maa feran joodowoo leydi njananndi, maree, torree duubi keme nay.

⁷ Ammaa leydi marundi 6e ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal duum, 6e njaltan leydi ndiin, 6e teddina kam e nokku oodo.»† Wo noon Laamdo wi'i.

⁸ Ndeen Laamdo ha66idi e Ibrahiima amaana. Taadagol laatii maande amaana oon. Hono noon, ko Ibrahiima he6i Isiyaaka duum, taadi dum nde wadunoo balde jee-tati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon Yaakuuba du wadiri 6i66e muudum sappo e dido, laatii6e maamiraa6e lenyi meeden sappo e didi.

⁹ Maamiraa6e been kaasidii Yuusufi, conni dum Misira. Ammaa Laamdo ina wondi e makko,

¹⁰ hisini mo e torraaji di o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon wadi mo dawranoowo galle muudum e Misira fuu.

¹¹ Ndeen rafo wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa maamiraa6e meeden kunnngii nyaamdu.

¹² Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon maamiraa6e meeden. Be njehi, 6e ngarti.

¹³ Nde 6e njecinoo Misira dida6erde fu, Yuusufi anndintinii sakiraa6e muudum been hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du bangani Fira'awna.

¹⁴ Ndeen Yuusufi neli noddanee bammum Yaakuuba e koreeji muudum fuu. Wo 6e yim6e capande njeddo e njoyo.

¹⁵ Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraa6e meeden been.

¹⁶ Be njaaraa Sikem, 6e uwaa e saabeere nde Ibrahiima soorunoo e 6i66e Hamor buudi cardi to Sikem toon.

¹⁷ Nde amaana mo Laamdo wadannoo Ibrahiima 6adinoo yottaade ndeen, Ibraninkoo6e keewi ley Misira.

¹⁸ Wakkati oon, kaananke goddo mo andaano Yuusufi laamii Misira.

¹⁹ Kaananke oon hiili lenyol meeden, torri maamiraa6e meeden faa tilsinani 6e 6e njoppa cukaloy ma66e faa maaya.

²⁰ Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsudo Laamdo. O muyninaa lebbi tati ley galle baabiiko.

²¹ Nde o yoppanoo ndeen, 6ii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo 6iyum.

* 7:3 Fudfoode 12.1. † 7:7 Fudfoode 15.13-14.

²² Hono noon Muusaa jannhiri anndal Misirankoo6e fuu, o laatii barkinaado e haalaaji e golle fuu.

²³ Nde Muusaa he6unoo duu6i capandé nay ndeen, muuyi wallude sakiraa6e muudum 6i66e Israa'iila.

²⁴ O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto ma66e. O yomnitanií neddo makko oon ko toonyaa duum, o fiyi Misiranke oon, o wari dum.

²⁵ Imo sikka sakiraa6e makko 6een paa-man Laamdo ina hisinira dum'en e makko, de 6e paamaay.

²⁶ Jaango majjum o tawdi dido ma66e ina ka6a. O tefi rewrintinde 6e, o wi'i: «Yigiraa6e am, onon, on sakiraa6e! Dume wadi de odon ka6a?»

²⁷ Ndeen toonyiido gondo muudum oon dunyi mo, wi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo amin?»

²⁸ Dum le a jidudo warude kam na mbar-dunodaa Misiranke oon keeran naa?»[‡]

²⁹ Muusaa doggi saabe konngol ngool, de laatowii janano ley leydi Madiyan. O he6i toon 6i66e wor6e dido.

³⁰ Nde o hi66innoo toon duu6i capandé nay ndeen, maleyka 6angi e makko e ley demle yiite e wuumoore hu66oore, ley ladde dakkol waamnde wi'eteende Sinayi.

³¹ Nde Muusaa yi'unoo dum ndeen, dum haaynii dum. Imo battitoo faa o ndaara, de daande Joomiraado wi'i:

³² «Miin woni Laamdo maamiraa6e maa6a, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» De Muusaa na diwna, suusaa ndaarude toon katin.

³³ Joomiraado wi'i mo: «Borta padé maa, sabo nokkuure do ndaridaa doon wo seniinde.

³⁴ Mi yi'ii torra kewtiido yim6e am 6een to Misira, mi nanií uumaali ma66e. Mi jippake faa mi billita 6e. Joonin le, war, mi nule Misira.»[§]

³⁵ Muusaa mo 6e calanii de 6e mbi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo?», wo oon Laamdo nuli. Laamdo wadi dum hooreejo e kisinoowo, wadi dum e junngo maleyka 6angannoodo dum e ley wuumoore oon.

³⁶ Kanko wurtini 6e, o wadi kaayeeffiji e maandeeji kaayniidi ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde duu6i capandé nay.

³⁷ Oon woni Muusaa biido 6i66e Israa'iila: «Laamdo nuldán on annabaajo hono am, sakiike moodon.»

³⁸ Nde 6e kawritinnoo ley ladde ndeen, wo kanko wondi e maleyka kaaldunoodo e makko to waamnde wi'eteende Sinayi.

Kanko laatii jottinoowo dum fuu to maamiraa6e meeden. Wo kanko he6i haalaaji buurnooji faa o hokka en.

³⁹ Ammaa maamiraa6e meeden nja6aay dwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillooji ma66e pornyii Misira.

⁴⁰ Be mbi'i Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabo en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oon.»^{*}

⁴¹ Ley balde deen, 6e tafi tooru nandundu hono ga'el. Be ngadani ndu kirsamaari, i6e ngada weltaare saabe golle juude ma66e.

⁴² Ndeen Laamdo tottitii 6e, yoppiri 6e rewude koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annaba6e:

«Hey lenyol Israa'iila!

Duu6i capandé nay di ngadudon ley ladde diin, on ngadanii kam sadakaaji e kirsamaaji naa?»

⁴³ On ngadaay. On ndonndake hukum do tooru moodon Molok resaa, kam e tooru ndu ngadudon hoodere mon wi'eteende Refan, nate de moyyindon faa kujidanon dum'en!

Dum wadi de mido eggina on, faa njaaredon caggal Baabiila.»[†]

⁴⁴ Etiyen beydi katin:

—Maamiraa6e meeden 6een ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono na Laamdo tindiniri Muusaa, e sifa mo o hollí dum.

⁴⁵ Maamiraa6e meeden ndoni hukum oon. Be eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo 6e. Be nanni dum leydi ndi 6e teeti e lenyi di Laamdo riwi diin. Dum worri noon faa jamaanu Daawda.

⁴⁶ Daawda he6i moyyere Laamdo, o nyaagii dum faa yardoo o nyi6ana Laamdo Yaakuuba joonnde.

⁴⁷ De wo Suleymaana, kam nyi6i suudu nduun.

⁴⁸ Ammaa Laamdo Toowdo oon joodataako e cuudi di yim6e nyi6i, hono no annabaajo wi'iri:

⁴⁹ «Joomiraado wi'i:

Kammu wo joodorgal am,

leydi woni to koyde am nja6ata.

Suudu nduye nyi6anton kam?

E nokku oye powntoomi?

⁵⁰ Wanaa miin tagiri kulle deen fuu baawde am naa?»[‡]

⁵¹ Etiyen beydi katin, wi'i:

—Onon sattu6e, yoor6e 6erde, faadinkinií6e! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniido! On laatake hono maamiraa6e moodon 6een ni.

⁵² Moy woni annabaajo mo maamiraa6e moodon torraay? Be mbarii haalannoo6e haala garol Ponnditiido. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiido oon, on mbarii dum.

⁵³ On ke6ii Tawreeta Muusaa mo ma-leyka'en njippini de on njokkaay dum.

No Etiyen wardaa e kaaye

⁵⁴ Nde Saahii6e been nannoo haalaaji diin fu, 6e tikkani mo sanne sanne faa i6e ny-eryundura nyiye ma66e.

⁵⁵ Ammaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oon, o tiggiti kammu, o yi'i manngu Laamdo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamdo.

⁵⁶ O wi'i:

—Ndaaree! Mido yi'a kammu ina udditii, Bii Neddo ina darii gere nyaamo Laamdo!

⁵⁷ Be mbulli semmbe, 6e kukki noppi ma66e, 6e fuu 6e ngurbitanii mo.

⁵⁸ Be mburtini mo ngalluure ndeen, 6e limni mo kaaye. Seede6e been bortii saayaaji mu66en dowuuj, mballini dakkol koyde jokolle bi'eteedo Sool.

⁵⁹ Wakkati mo 6e limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:

—Iisaa Joomiraado, inan yonki am, ja6u ki!

⁶⁰ Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:

—Joomiraado, taa rewta 6e e hakke o!

Nde o haalnoo dum ndeen, o maayi.

8

¹ Sool ina yardii ko 6e mbari Etiyen duum. Nyalooma oon, torra mawdo hewtii kawrital goondin6e won6e Urusaliima toon. Be fuu 6e cankitii ley leyde Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaa6e been.

² Wor6e hul6e Laamdo uwi Etiyen, mboyi dum bojji keewdi.

³ Sool kaa yehi na halka kawrital goondin6e ngaal. Imo naata cuudi, imo nanna wor6e e rew6e, imo daasa dum'en, imo uddowa dum'en ley kasu.

⁴ Ammaa sankiti6e been naati e yiilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

⁵ Filipu du yehi ngalluure wonnde ley leydi Samariya, ina waajoo yim6e kabaaru Almasiihu.

⁶ Yim6e toon heew6e nani kabaaru maan-deeji kaayniidi di Filipu wadi, woodi nji'i dum du. Ndelle 6e kettindii waaju makko faa woodi.

⁷ Wondu6e e ginnaaji heew6e, ginnaaji diin njaltiri bullaali mawdi. Heew6e 6e 6alli mu66en mbaati ndadi, kam'en e bonngu6e.

⁸ Dum laatani ngalluure ndeen seyo manngo.

⁹ Gorko bi'eteedo Simon ina wonnoo ley ngalluure ndeen. Imo gollannoo ndag-gadaaku, imo haayninoo Samariyankoo6e sanne, imo wiitoo wo o neddo mawdo.

¹⁰ Yim6e been fuu ina njabani mo, gilla suka faa mawdo. Be mbi'i:

—Gorko o jogii baawde Laamdo bi'eteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi sabo imo haayninoo 6e e dabare makko.

¹² Ammaa nde Filipu waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndeen, 6e ngoondini. Wor6e e rew6e du lootagal lootagal batisima*.

¹³ Simon e hoore muudum goondini, kam du. Nde o batisaa ndeen, o takkunduri e Fil-ipu. O yi'i maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji mawdi gadaadi diin, de dum haayni mo.

¹⁴ Nulaa6e won6e Urusaliima been nani Samariyankoo6e ngoondinii konngol Laamdo. Be nuldi dum'en Piyeer e Yuhanna.

¹⁵ Nde been njottinoo ndeen, ndu'anii 6e faa 6e ke6a Ruuhu Ceniido,

¹⁶ sabo Ruuhu Ceniido jippaaki e dow fay gooto ma66e tafon. Wo dow innde Iisaa Joomiraado oon tan 6e mbatisiraa.

¹⁷ Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi juude mu66en dow ma66e de 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina njowi juude mu66en dow ma66e ina kokka 6e Ruuhu Ceniido ndeen, inndani 6e ceede,

¹⁹ wi'i:

—Kokkee kam miin du baawde de faa mo njowumi juude am e dow muudum fuu he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo Laamdo halke, aan e cardi maa, sabo a miilii dokkal Laamdo na he6iree ceede!

²¹ A walaa ngedu ley golle amin, dum walanaa ma, sabo bernde maa fonnditaaki to Laamdo.

²² Tuubu, wurta e bonanda maa oon, nyaagodaa Joomiraado yalla imo yaafe e anniya maa bondo oon.

²³ Sabo mi yi'ii ma a kaadudo bernde, hakke maa ha66ii ma.

²⁴ Simon jaabii, wi'i:

—Nyaaganee kam Joomiraado taa fay hu-unde e ko mbiidon duum hewtoo kam.

²⁵ Woodi, Piyeer e Yuhanna ceedanii Al-masiihu, mbaajii konngol Joomiraado toon. Caggal duum, 6e njeccii Urusaliima. Dow

* **8:12** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima, **lootagal tuubu** maa mutineede du na wi'ee.

laawol ngool du, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon e gure Samariya keewde.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

²⁶ Maleyka Joomiraado wi'i Filipu:

—Umma, yaaru hordooore, kooyaa laawol jeewniingol yuuroowol Urusaliima ina fonnii Gaaja ngool.

²⁷ O ummii, o yehi. O hawri e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon wo howruujo Kandasa. Maanaa Kandasa wo «laamiido debbo Etiyopi». Wo o coortaado, kayboowo beembal jawdi kaananke debbo oon. Tawi o yehiino Urusaliima sujidande Laamdo.

²⁸ Ko o wartata duum, imo joodii e dow torkooru makko puccu, imo jangga ley dewtere annabi Esaaya.

²⁹ Ruuhu wi'i Filipu:

—Batta, samnda torkooru nduun.

³⁰ Filipu doggi hewti ndu, nani imo jangga dewtere annabi Esaaya, de wi'i mo:

—Ndelle ada faama ko njannngataa duum naa?

³¹ Gorko oon jaabii, wi'i:

—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?

O nyaagii Filipu yeeja joododoo e makko.

³² Inan aayaaje de o janggi ley dewtere ndeen:

«O yaaraama hono mbaalu kirsoyteengu ni.

No baalel deyyinortoo yeeso kesoowo leebi muudum ni,

hono noon o mu66iri hunnduko makko.

³³ Be leeyinii mo, 6e carii mo sariya bondo.

Moy waawi fillaade filla yuwdi makko?

Sabo 6e ittii yonki makko ley adunaaru ga.»[†]

³⁴ Howruujo oon wi'i Filipu:

—Mido njaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muudum naa wo goddo?

³⁵ Ndeen Filipu fuddi haalude dow aayaaje deen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.

³⁶ I6e njokki laawol ma66e ngool faa 6e nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:

—Inan ndiyam! Dume hadata kam looteede lootagal batisima?

³⁷ [Filipu wi'i:

—Si tawii ada goondini e 6ernde laa6unde fu, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wi'i:

—Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamdo.][‡]

³⁸ O yamiri torkooru nduun daroo. Be dido fuu 6e njippii, 6e naati ndiyam daam. Filipu looti mo lootagal batisima.

³⁹ Nde 6e mburtinoo ndiyam dam ndeen, Ruuhu Joomiraado hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muudum, ina seyii.

⁴⁰ Filipu tawowaa Ajootus.[§] Gilla doon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ina heddii na haala haalaaji kul6iniidi dow taalibaa6e Joomiraado 6een, na wi'a o waran dum'en. O yehi to Almaami Mawdo.

² O njaarii dum derewol yamiroore nannoore mo cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yim6e jokku6e laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga dum'en, o ha66a, o yaara Urusaliima.

³ Nde o yahunoo faa o 6attitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu fillii mo.

⁴ O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:

—Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?

⁵ Sool yami:

—Aan wo a moy, joomam?

Nde o yamunoo dum fu, jaabu wari e makko:

—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

⁶ Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Be kaalante ko tilsii ngadaa.

⁷ Wor6e wondu6e e makko 6een nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Be ndarii, 6e mbemmbaa faa 6e muumdi.

⁸ Sool ummii e leydi, ina feerti gite muudum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o dowaa, o nannaa Damas.

⁹ O wadi balde tati o bumdo. O nyaamaay, o yaraay.

¹⁰ Ley Damas doon ina woodi taalibaajo bi'eteedo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraado noddii dum, wi'i:

—Ananiyas!

O jaabii, o wi'i:

—Naam, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wi'i mo:

—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol, naataa galle Yahuuda, pilodaa gorko bi'eteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabo joonin imo wada du'aare.

¹² O yi'i e ley holleede gorko bi'eteedo Ananiyas ina naata, ina yowa juude muudum e makko faa o wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wi'i:

—Joomiraado, mi narrii yim6e heew6e haala gorko o e torraaji keewdi di o wadi seni6e maa won6e Urusaliima.

[†] 8:33 Esaaya 53.7-8.

[‡] 8:37 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 37.

[§] 8:40 E amaana kiiddo wuro **Ajo-**

¹⁴ O wardii do e yamiroore hooree6e almaami'en, faa o ha66a noddoo6e innde maa fuu.

¹⁵ Ammaa Joomiraado wi'i mo:

–Yahu wadoy no mbiimi ni, sabo mi su6ake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e kaanankoo6e e 6i66e Israa'iila du innde am.

¹⁶ Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juude muudum e makko, wi'i:

–Sakiike am Sool, Joomiraado meeden Iisaa 6angannoodo ma e laawol nde ngarannoda aon, nulli kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono kobolaaje nii ho66itii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.

¹⁹ O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaa6e won6e Damas been balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Wakkati oon fu, Sool fuddi waajaade ley cuudi baajordi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Bi Laamdo.

²¹ Dum haayni hettindaniie mo been fuu, mbi'i:

–Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa won6e ley Urusaliima aon naa? Wanaa faa o ha66a goondin6e o yaara dum'en to hooree6e almaami'en waddi mo do naa?

²² De Sool ina heddii na beydoroos semmbe e ley waaju muudum oon, faa dum jiibi Alhuudiyankoo6e won6e Damas been fuu. O laabinani 6e Iisaa woni Almasiihu oon.

²³ Balde njehi, ngarti, Alhuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool.

²⁴ Sool humpitii dabare ma66e ndeen. Yim6e ina kayba dammbude ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa 6e ke6a no 6e mbarda mo.

²⁵ Jemma gooto taalibaa6e makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, ka66i 6oggol, njaltiniri mo kokuwol piilingol ngalluure ngool.

No taalibaa6e won6e Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaa6e Iisaa been. Ammaa 6e fuu i6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga.

²⁷ Ndeen Barnabas yaari mo to nulaa6e been, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e causal ley Damas toon.

²⁸ Caggal duum, Sool wondi e ma66e, ina naata ina wurtoo ley galleji ma66e Urusaliima, ina waajoroos haala Joomiraado e causal.

²⁹ Imo haalda e Alhuudiyankoo6e haalanoo6e geresankoo6e been, imo yeddundura e ma66e, de kam6e kaa i6e piloo warude mo.

³⁰ Nde sakiraa6e makko goondin6e been annditinnoo dum ndeen, njaari Sool Kaysariya. Caggal duum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Ndeen kawrital goondin6e ngaal hebi jam ley Yahuudiya e Galili, kam e Samariya fuu. Ngal beydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraado, ngal beydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer danniri yim6e ley Lidda e Joffe

³² Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jippanii seniie won6e Lidda been du.

³³ O tawi toon gorko nyawdo mo 6anndu muudum fuu waati, bi'eteedo Eneya. O wadii duubi jeetati imo waalii.

³⁴ Piyeer wi'i mo:

–Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daddo maa!

Wakkati oon pay, o ummii.

³⁵ Won6e Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraado.

³⁶ Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteedo Tabita (maanaa majjum woni «Lewla»). Dum woni Dorkas e geresankoo6e. Imo golla golleeji lobbi, imo wadana talkaa6e moyyere.

³⁷ E balde deen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro tafon.

³⁸ Wuro Joffe ngoon woddunduraa e Lidda, woodi du, taalibaa6e been nani Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle 6e neli wor6e dido njaaroo mo o yottoo dum'en law.

³⁹ Piyeer ummii, yaadi e ma66e. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njaari mo ley suudu sooro toon. Rew6e talka'en 6e goriraa6e mu66en maayi been fuu 6attii dum ina mboya, ina kolla dum saayaaji e kaddule godde e Dorkas nyo'unoo nde wondunoo e mu66en ndeen.

⁴⁰ Piyeer wurtini yim6e been fuu, hofii, ina du'oo. Caggal duum, hucciti e maaydo oon, wi'i:

–Tabita, umma!

Ndeen Tabita feerti gite muudum, yi'i Piyeer, ummii joodii.

⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal duum, o noddii seniie been e rew6e talkaa6e been, o holli dum'en Tabita wo buurdo.

⁴² Dum nanaama e ley Joffe fuu, heew6e ngoodini Joomiraado.

⁴³ Piyeer 6ooyti Joffe balde keewde to ceeloowo guri bi'eteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

¹Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteedo Korneliyus. O mawdo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankoo6e».

²O tinniido e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Imo sakkana Alhuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, imo wada du'aare to Laamdo wakkati fuu.

³Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a makko:

—Korneliyus!

⁴O ndaari dum faa woodi, o huli, o wi'i dum:

—Joomam, dume?

Maleyka oon wi'i mo:

—Du'aawuuji maa e sadakaaji di ngadanfaa talkaa6e diin ina mbeli Laamdo. Laamdo yeggitaay ma.

⁵Nulu joonin wor6e to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteedo Piyeer.

⁶Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.

⁷Nde maleyka kaaldannoodo e makko oon dillunoo ndeen, o noddi golloo6e makko dido e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruu6e makko.

⁸O haalani 6e ko maleyka oon wi'i duum fuu, o neli 6e Joffe.

⁹Jaango majjum, i6e ngoni e laawol. Nde wor6e tato been battinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeenji dow suudu do weeri doon wakkati hakkunde naange faa wada du'aare.

¹⁰O yolbii sanne, imo yidi nyaamude. Nde 6e moyyinantaa o nyaamdu ndeen, Laamdo hollii mo.

¹¹O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Co66uli muudum nay fuu ina ka66aa.

¹²Sii daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladooje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.

¹³Daande wi'i mo:

—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!

¹⁴Piyeer wi'i:

—A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.

¹⁵Daande ndeen wi'i mo katin:

—Taa harmin ko Laamdo laa6ini.

¹⁶Dum wadi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.

¹⁷Piyeer ina wemmii dow ko hollaa duum, ko dum fiirtata. Tawi wor6e 6e Korneliyus nelunoo 6een, yamiino galle Simon, de joonin 6e ngari. Be ndarii e dammbugal.

¹⁸Be noddi, 6e yami yalla Simon bi'eteedo Piyeer doon jippii.

¹⁹Piyeer ina heddiina miiloo dow ko yi'i duum, faa Ruuhu wi'i dum:

—Wor6e tato ina pile.

²⁰Umma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli 6e.

²¹Piyeer jippii, wi'i wor6e 6een:

—Inani kam, miin woni mo pilotodon oon. Dume waddi on?

²²Be njaabii, 6e mbi'i:

—Korneliyus mawdo sordaasi'en neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lenyol Alhuudiyankoo6e fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maada.

²³Piyeer silmini 6e, weerni 6e jemma oon.

Jaango majjum, o ummii, o dillidi e ma66e. Sakiraa6e wo66e jeyaa6e Joffe njaadi e makko.

²⁴Jaango majjum katin 6e njottii ngaluure Kaysariya. Korneliyus ina hednoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yigiraa6e muudum 6adii6e.

²⁵Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum.

²⁶De Piyeer ummini mo, wi'i:

—Umma, sabo miin du mi neddo tan.

²⁷Piyeer ina haalda e makko, faa 6e naati suudu nduun, tawi toon yim6e heew6e ina kawriti.

²⁸O wi'i 6e:

—Odon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande dum. Ammaa Laamdo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmudo naa tuundo.

²⁹Dum wadi nde nelandon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Dum le, kaalane kam, saabe dume noddirdon kam?

³⁰Korneliyus jaabii, wi'i:

—Hannden woni balde nay, mido wada du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darri yeeso am,

³¹wi'i: «Korneliyus, Laamdo jaabanake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa.

³²Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddanedaa Simon, bi'eteedo Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.»

³³Dum wadi de nelumi noddowedaa wakkati oon. A gaynii ko ngardaa duum. Joonin min fuu inani min yeeso Laamdo faa min kettindoo ko Joomiraado yamiri ma mbaajodaa min fuu.

³⁴Ndeen Piyeer fuddi haalude, wi'i:

—Joonin mi yi'i goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e.

³⁵Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fonnitii, o jaban dum ko lenyol muudum laatii fuu.

³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo nuldi 6i66e Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na hebiree saabe Iisaa Almasi-ihu, kam woni Joomiraado yim6e fuu.

³⁷ Odon anndi kabaaru o huubii leydi Yahuudiya fuu. Dum fuddii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yim6e loote batisima.

³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ina golla golleeji lobbii, ina danna 6e Ibilliisa jaalii na torra fuu, sabo Laamdo ina wondi e muudum.

³⁹ Minen, min seede6e ko o gollu Yahuudiya e ko o gollu Urusaliima fuu. Be 6ili o e leggal palaangal, 6e mbari mo.

⁴⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo nyannde tata6erde, de 6angini mo hakkunde amin.

⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o 6angani. O 6anganii seede6e 6e Laamdo artii su6aade been, minen nyaamdu6e e makko de njardi e makko caggal iirtagal makko been.

⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min cee-doo kanko woni mo Laamdo wadi carotoodo wur6e e maay6e.

⁴³ Kanko du woni mo annaba6e fuu ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu he6an yaafaneede hakkeji muudum saabe innde makko.

⁴⁴ Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e hettindii6e been fuu.

⁴⁵ Alhuudiyankoo6e goondin6e warduno6e e Piyeer been fuu dum haaynii dum'en, no dokkal Ruuhu Ceniido ngaal saakorii e yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e ni.

⁴⁶ Sabo i6e nana yim6e been ina kaala e demle janane, na njetta Laamdo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:

⁴⁷ –Yim6e been ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden ni. Moy waawi hadude 6e looteede lootagal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e nyaagii mo o wonda e ma66e balde seeda.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondin6e gonggal Urusaliima

¹ Nulaa6e e sakira6e won6e Yahuudiya been nani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e du ke6ii konngol Laamdo.

² Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondin6e tilsin6e taadagal been peli dum,

³ mbi'i:

–A jippanake yim6e 6e taadaaki, a nyaamdii e mu66en!

⁴ Ndeen Piyeer haalani 6e ko wadi dum gilla e fuddoode faa e timmoode, wi'i:

⁵ –Wuro Joffe ngonnoomi, mido du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde 6anganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.

⁶ Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladde e ladoopje e sii pooli fuu.

⁷ Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»

⁸ Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»

⁹ Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamdo laa6ini.»

¹⁰ Dum wadi noon kile tati. Caggal dum, kulle deen fuu yeentinaa dow kammu.

¹¹ De wakkati oon pay, wor6e tato nulaa6e to am yuuru6e Kaysariya ngari to suudu do min ngonnoo doon.

¹² Ruuhu Ceniido wi'i kam mi yaada e ma66e taa mi sikkitira fay huunde. Saki-6a6e njeegomo 6ee do njaadi e am, de min naadii suudu Korneliyus.

¹³ O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro wi'eteengo Joffe noddanedaa Simon bi'eteedo Piyeer.

¹⁴ O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»

¹⁵ Nde puddumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arande ni.

¹⁶ Ndeen, miccitiimi konngol ngol Joomiraado wi'unoo: «Yaayaa batisirannoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.»

¹⁷ Si Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en dum nde ngoondinno6en Joomen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla mido waawi hadude Laamdo naa?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ndeyyinii, i6e njetta Laamdo, i6e mbi'a:

–Laamdo tuubinii yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e du faa ke6a nguurndam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

¹⁹ Nde Etiyen waranoo ndeen, goondin6e torraama faa cankitii. Wo66e njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. I6e mbaajoo Alhuudiyankoo6e tan konngol ngool.

²⁰ Ammaa goondin6e wo66e yuuroo6e Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oon hakkunde Geresankoo6e.

²¹ Baawde Joomiraado ina ngondi e ma66e. Yim6e heew6e ngoondini, tuubi, ngarti to Joomiraado.

²² Kawrital goondin6e won6e Urusaliima ngaal nani kabaaru gadu6o Antiyoki oon, neli toon Barnabas.

²³ Nde oon yottinoo de yi'i e ma66e moyyere Laamd6o fu, seyii, tindini 6e fuu 6e tinnoo, 6e tabita e Joomiraado e 6erde laa6ude.

²⁴ Barnabas wo gorko lobbo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keew6o goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal duum, Barnabas yehi Tarsus faa filwoo Sool.

²⁶ Nde o yiitunoo dum ndeen, o yaari dum Antiyoki. Be ngondi e kawrital goondin6e won6e toon 6een hitaande hi66unde, 6e njannngini yim6e heew6e. Taalibaa6e won6e Antiyoki 6een artii fuu wi'eede Almasiyan6oo6e.

²⁷ E balde deen, annabaa6e ley goondin6e yuurii Urusaliima ngari Antiyoki.

²⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Agabus, ummii, darii, holliri saabe Ruuhu rafo manngo wadan ley laamu Roma fuu. (Woodi, rafo ngoon wadii e laamu kaananke maw6o bi'eteedo Kalawdiyus.)*

²⁹ Taalibaa6e 6een anniyii hawrundurde mballa, mono fuu ko waawi, faa 6e nelda sakraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6een.

³⁰ Be ngadi dum, 6e nuldi mballa kaan e juude Barnabas e Sool faa kokkowa maw6e kawrital Urusaliima.

12

No goondin6e torrira

¹ Wakkati oon, kaananke bi'eteedo Hirudus fuddi torrude wo66e ley kawrital goondin6e ngaal.

² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oon wardee kaafaahi.

³ Nde o yiinoo idum weli Alhudiyan6oo6e ndeen, o nanngi Piyeer du. Dum hawri e wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla.

⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndeen, o ommi dum ley kasu. O yamiri pece sordaasi6e nay loomtundura e haybugol dum, fedde fuu yim6e nayo. O anniyii jaarude dum yeeso yim6e fuu, si iidi Faltagol tilake.

⁵ Dum wadi de Piyeer haybaa e ley kasu nguun, ammaa kawrital goondin6e ngal se-laay nyaaganaade mo Laamd6o.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo jaarude mo sariya ndeen, jemma oon imo daanii hakkunde sordaasi6e dido, imo ha66iraa callali didi. Ndaaroo6e wo66e du ina kayba dammbugal kasu doon.

⁷ Wakkati oon, maleyka Joomiraado wari to makko, annoora yayni ley suudu nduun. Maleyka meemi mo, findini mo, wi'i:

–Umma law!

Ndeen callali diin ka66itii, yuwi e juude makko, caami.

⁸ Maleyka oon wi'i mo:

–Ha66a ka66orgol maa, 6orna pa6e maa.

Piyeer wadiri noon. Maleyka oon wi'i mo:

–Waana suddamaare maa, njokkaa kam.

⁹ Piyeer wurtii, jokki mo, de o faamaay ko maleyka oon wadata duum wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u dum ley holleede.

¹⁰ Be paltii kayboowo arandeejo oon e dida6o fuu. Be njottii dammbugal njamndi naarrugal ngalluure ndeen. Ngali omtanii hoore maggal yeeso ma66e. Be njaltii, 6e njokki laawol ngool. Wakkati oon, maleyka oon seedi e makko.

¹¹ Hakkillo Piyeer warti, wi'i:

–Joonin mi tannyorii Joomiraado nuli maleyka muudhu, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Alhudiyan6oo6e njelinoo faa mi wadee fuu.

¹² Nde o faamunoo ko wadi fu, o yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna bi'eteedo Marku. Toon yim6e heew6e kawriti ina ngada du'aare.

¹³ Nde Piyeer gokkinoo dammbugal galle toon ndeen, golloowo debbo bi'eteedo Roda 6attitii faa ndaara wo moy.

¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti 6e wo Piyeer darii dammbugal toon.

¹⁵ Be mbi'i mo:

–A kaanjaado!

Ammaa imo heddii siinude sikke walaa wo dum Piyeer. Be mbi'i katin:

–Dum wo maleyka makko.

¹⁶ De dum fuu Piyeer ina heddii ina gokkoo. Nde 6e udditinnoo, 6e njiinoo mo ndeen, dum haayni 6e sanne.

¹⁷ O huncani 6e junngo faa 6e ndeyyinoo, o fillanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wi'i:

–Kaalanee dum Yaakuuba, kam e saki-
raa6e wo66e 6een.

Caggal duum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde weetunoo fu, fitina maw6o ummii hakkunde sordaasi6e 6een. I6e yamundura noy Piyeer wadi.

¹⁹ Hirudus yamiri 6e piloo 6e nannga mo, ammaa 6e njiitaay mo. Ndelle o yami ndaaroo6e 6een ko laatii, de o yamiri 6e mba-
ree. Caggal duum, Hirudus jippii Yahu-
udiya, yehi Kaysariya joodowii toon.

* **11:28 Kalawdiyus** wo kaananke Roma maw6o njoya6o. O laamake hakkunde duu6i 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo wadii ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. De yim6e 6een kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin 6e kebata nyaamdu. Ndelle 6e ndawridi, 6e nuli wo66e nyaagoo faa 6e ndewra e makko. Be paamiri e Bilas-tus dawranoowo golloo6e kaananke.

²¹ Be itti nyalaande faa 6e kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o 6ornii kaddule kaananke, o joodii dow joodorgal laamu, o haaldi e ma66e.

²² Yim6e been peekii, mbi'i:

—Dum wo daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Wakkati oon fu, maleyka Joomiraado fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay Laamdo teddeengal muudum. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Ammaa konngol Laamdo ngool ina yaara yeeso, ina 6eyda sankitaade.

²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle mu66en Urusaliima fu, 6e njeccodii e Yuhanna bi'eteedo Marku.

Jahaangal Pool aranal**13***No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamdo*

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ina ngoni ley kawrital goondin6e gonngal Antiyoki ngaal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyyus mo Sireene e Manahan, mawnidindo e Hirudus hooreejo leydi oon, kam e Sool.

² Nyannde gomma i6e teddina Joomiraado tawi i6e ngondi e suumayeere, ndeen Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi 6e ngaal.

³ Caggal suumayeere e du'aare ma66e, 6e njowi juude ma66e e dow yim6e dido been, 6e nuli dum'en.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido nuliri 6e. Be njehi Selewkiya, 6e naati laana maayo manngo 6e ponndii ruunde* Kipirus.

⁵ Nde 6e njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, 6e mbaajii konngol Laamdo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi. Yuhanna bi'eteedo Marku ina wondi e ma66e, ina walla 6e.

⁶ Be peyyiti ruunde ndeen faa 6e njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon 6e tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteedo Bar-Iisaa, biitotoodo wo annabaaajo.

⁷ Wo o howruujo kaananke bi'eteedo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo. O noddi Barnabas e Sool sabo imo yidi nanude konngol Laamdo.

⁸ Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «dag-gada» oon salake 6e. Imo filoo bonnitinde goondinal kaananke oon.

⁹ Ndeen Sool bi'eteedo Pool, kebbinaado Ruuhu Ceniido, ndaari mo faa woodi,

¹⁰ wi'i:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamba e hiila, ganyo ko laa6i fuu! A selataa oonyude laabi Joomiraado ponnditiidi naa?

¹¹ Joonin jukkungo Joomiraado saaman e maa6a, a wuman, a yi'ataa naange faa sardi† oon yottoo.

Wakkati oon ni, gite makko cuddini, de ni66i. Imo memmenta, imo filoo dowoowo.

¹² Nde kaananke oon yi'unoo ko wadi duum ndeen, goondini Iisaa. Waaju haala Joomiraado kaan haaynake dum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

¹³ Pool e yaadiraabe muudum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos, njottii Perge ley leydi Pamfiliya. Doon Yuhanna bi'eteedo Marku seedi e ma66e, yeccii Urusaliima.

¹⁴ Be ndilli Perge, 6e ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Be naati waajordu nyalaande fowteteende, 6e njoodii.

¹⁵ Caggal janngede Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e, hooree6e waajordu nduun neli 6e noddee 6e ngara yeeso mu66en. Be mbi'i:

—Sakiraabe, si odon njogii haala cemmbi-nooha yim6e do fu, kaalee.

¹⁶ Pool ummii, hunci junngo muudum faa 6e kakkilana dum, wi'i:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, kettinee:

¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oon subake maamiraa6e meeden, teddinii lenyol ma66e nde ngol hodoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri 6e toon baawde makko.

¹⁸ O munyanii‡ 6e ley ladde faa wadi duubi capande nay.

¹⁹ Caggal ko o halki lenyi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi.

²⁰ Ko 6e ngoni ley Misira faa warde ko 6e naati leydi Kanaana fu wadii hono duubi keme nay e capande joy. Caggal duum, o hokki 6e sarotoo6e faa jamaanu annabi Samuwilla.

²¹ Nde dum faltinoo ndeen, 6e nyaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawulu 6ii Kis yuurudo e lenyol Benyamin. Oon laamii 6e duubi capande nay.

²² Ndeen Laamdo 6orti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru muudum, o wi'i: «Mi he6ii Daawda 6ii Yesa gorko belnoowo 6ernde am, gadoowo muuyde am fuu.»

* **13:4 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **13:11 sardi** wo wakkati podanoodo. ‡ **13:18**

Won binndi bi'udiiO nyaamnii 6e.

²³ E yuwdi makko Laamdo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo noon.

²⁴ Fadde Iisaa warude, Yaayaa waajake yim6e Israa'iila fuu tuuba, lootee lootagal batismaa.

²⁵ Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muudum ndeen, wi'i 6e: «Mi wanaa mo miilton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am, mo mi fotaay fay e habbitinde goggi pade muudum.»

²⁶ Sakiraa6e, onon yuwdi Ibrahiima e hul6e Laamdo w66e, wo enen nuldaa kabaaru kisinoowo o.

²⁷ Sabo won6e Urusaliima been e hooree6e mu66en fuu annditaay Iisaa. Katin du 6e paamaay haalaaji annabaabe janngeteedi nyalaande fowteteende fuu. Annabaabe been mbi'i Iisaa sarete. Ko 6e carii mo duum, 6e tabintinii haalaaji diin.

²⁸ Fay si taweede 6e kebaay daliili fuu no 6e mbarda mo, 6e nyaagake Pilaatu o waree.

²⁹ Nde 6e ngollunoo ko Binndi diin mbi'i e makko duum faa hi66i ndeen, 6e njip-pini mo e leggal palaangal, 6e ngadi mo e saabeere.

³⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo.

³¹ Balde keewde o bangani wondunoo6e e makko been gilla Galili faa Urusaliima. Been ngoni seedantoo6e mo yeeso yim6e joonin.

³² Minen, miden ngaddana on Kabaaru Lobbo: ko Laamdo aadaninoo maamiraa6e meeden duum,

³³ yottinani en, enen taaniraa6e mu66en. O wadi dum e ley ko o iirtini Iisaa. Noon winndiraa ley jimol Jabuura suura didi:

«Wo a biyam, hannden mi laatake Baaba maa.» §

³⁴ Katin du, Laamdo iirtinii mo e hakkunde maay6e, accaay 6anndu makko nyoli. Noon haaldunoo nde wi'unoo:

«Mi hokkan on barkeeeji ceniidi di mbonataa, di podaninoomi Daawda diin.» *

³⁵ Dum wadi de o wi'i e Jabuura suura goddo: «A accataa Ceniido maa nyola.» †

³⁶ Daawda gollii ko Laamdo muuyi golla e jamaanu muudum. Caggal duum, o maayi. Bannu makko hawrunduraa e maamiraa6e makko, ndu nyoli.

³⁷ Ammaa mo Laamdo iirtini oon nyolaay. ³⁸ Sakiraa6e, anndee wo saabe makko de mbaajadon yaafeede hakkeeeji.

³⁹ Tawreeta Muusaa waawaa wadude neddo ponnditiido. De kanko kaa, goondindo mo fuu, o ndaardan dum ponnditiido.

⁴⁰ Dum le, kaybee taa ko annabaabe cap-pinoo duum hewtoo on:

⁴¹ «Onon jalnortoo6e golle am, ndaaree, de dum haaynoo on, de kalkon!

Sabo mi wadan goddum e ley wakkati moodon,

mo on ngoondintaa fay si neddo haalan-noo on.» ‡

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduun, jamaa oon nyaagii 6e 6e ngarta fowteteende waroore, faa 6e njaha yeeso e waaju ma66e.

⁴³ Caggal ko kawrital ngaal wadi duum, Alhuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina mu66en njokki Pool e Barnabas. Been dido fuu ina kaalda e ma66e, ina tindina 6e 6e keddoo e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde ndeen, yim6e ngalluure ndeen fuu kawriti faa kettinoo konngol Laamdo.

⁴⁵ Ammaa nde Alhuudiyankoo6e been njinoo jamaa oon ndeen, kiram naati 6e. I6e njedda ko Pool waajotoo duum, i6e njenna dum.

⁴⁶ Ndeen Pool e Barnabas kaaldirani 6e tannyoral, mbi'i:

—Waajibi onon min artotoo haalande konngol Laamdo ngol. Ammaa saabe on paddii ngol, on ndaardaay ko'e moodon odon poti he6ude nguurndam nduumiidam, min njahan to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

⁴⁷ Sabo inan ko Joomiraa6o yamiri min:

«Mi darnii ma faa laatanodaa lenyi diin annoora,

faa kisinaa haddi adunaaru ndu fuu.» §

⁴⁸ Nde yim6e lenyi goddi diin nannoo haalaaji diin ndeen, ceyii, teddini konngol Joomiraa6o ngool. Be Laamdo sufanii nguurndam nduumiidam been fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraa6o ngool sankitii e leydi ndiin fuu.

⁵⁰ Ammaa Alhuudiyankoo6e been ummini hakkillooji rew6e rewo6e Laamdo saahi6e, kam e maw6e ngalluure ndeen. Be ummini torra dow Pool e Barnabas, 6e ndiwi dum'en leydi ma66e.

⁵¹ Kam'en du pididi colla koyde mu66en e ma66e, de njehi Ikoniya.

⁵² Taalibaabe been kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

¹ Ley Ikoniya du Pool e Barnabas naati e ley waajordu Alhuudiyankoo6e. Ley ko 6e mbaajii duum, Alhuudiyankoo6e e yim6e lenyi goddi heew6e ngoondini.

² Ammaa Alhuudiyankoo6e salii6e goondinde been ummini hakkillooji lenyi goddi, mbonni berde mu66en faa mbanya sakiraa6e goondin6e been.

³ Ammaa dūm fuu hadaay 6e 6ooyude toon, i6e mbaajoroo haala Joomiraado cuusal, i6e kolla hinney Joomiraado. Yim6e 6een annditii ko 6e mbaajotoo dūm wo goonga, sabo Laamdo hokki 6e baawde wadude maandeeji kaayniidi e golleeji kaayniidi.

⁴ Yim6e wuro ngon peccii: wo66e keedani Alhuudiyankoo6e, wo66e du keedani nulaa6e 6een.

⁵ Yim6e lenyi goddi e Alhuudiyankoo6e e ardiibe mu66en anniyii torrude 6e e war-dude 6e kaaye.

⁶ Nde 6e maatunoo dūm ndeen, 6e ndog-gani Listara e Derbe e gure seraaji mu66en ley leydi Likoniya.

⁷ Toon du i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

⁸ Ley Listara doon ina woodi gorko bon-nguuj, dimdaado e bonngaaku. Abada o yahaay e koyde makko.

⁹ Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi danneede,

¹⁰ haali semmbe, wi':

—Umma, dara e koyde maa!

Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha.

¹¹ Nde yim6e 6een njiinoo ko Pool wadi dūm ndeen, mbulli, mbi'i e ley haala Likoniya'en:

—Alla'en njippake dow meeden, na nandinkinii e yim6e!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool wonnoo kaaloowo.

¹³ Suudu tooru ma66e wi'eteendu Jewus ina woni yaasin ngalluure toon. Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraadi pindi to dammbude narrude ngalluure toon. Kanko e yim6e 6een ina njidi wadude di kirsamaaji.

¹⁴ Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo dūm ndeen, dūm metti dūm'en faa ceeki kaddule mu66en, kenyani jamaa oon ina peekoo,

¹⁵ ina mbi'a:

—Wor6e, dume ngadoton do? Minen du min yim6e hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji boli di, ngarton e Laamdo buurdo, tagudo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu.

¹⁶ E jamaanuuj paltiidi diin o accii lenyi fuu njokka laabi mu66en.

¹⁷ E dūm fuu, imo golla ko woodi faa dūm seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo 6ennidina on nyaamri

e wakkati muudum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.

¹⁸ No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kadiri jamaa oon hirsande dūm'en ga'i diin.

¹⁹ Caggal dūm, Alhuudiyankoo6e yuuri Antiyoki e Ikoniya. Be kefi hakkillooji yim6e 6een faa limni Pool kaaye. Be ndaasi dūm, 6e njoppowi dūm faa caggal wuro ngon, sabo 6e miilli wo maaydo.

²⁰ Ammaa nde taalibaa6e 6een ngarnoo piilli mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.

²¹ Nde 6e mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yim6e heew6e laatii taalibaa6e Iisaa. Caggal dūm, 6e njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.

²² I6e beydana taalibaa6e semmbe, i6e tindina dūm'en keddoo e goondinal, i6e mbi'a:

—Sanaa tampen tampiriiji keewdi fadde men e naatude laamu Laamdo.

²³ E ley kawrite goondin6e deen fuu, 6e cu6anii dūm'en maw6e. Caggal dūm, 6e cuumii, 6e ndu'ii, 6e kalfini dūm'en Joomiraado mo 6e ngoodini oon.

²⁴ Nde 6e ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, 6e ngari leydi Pamfiliya.

²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal dūm, 6e njippowii Ataliya.

²⁶ Toon 6e naati laana maayo manngo, 6e pornyii Antiyoki do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla gollal ngal 6e tilii ngaal.

²⁷ Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri yim6e kawrital goondin6e ngaal, 6e kaalani ngal no Laamdo nawtorii 6e, no o omtirani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e dammbugal goondinal.

²⁸ Be keddi doon faa 6ooyti, i6e ngondi e taalibaa6e 6een.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yim6e wo66e yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina sakiraa6e 6een, ina mbi'a:

—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodunduri e ma66e, ndukidi e ma66e faa tiidi. Ndelle 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yim6e wo66e faa Urusaliima, 6e kaaldowa e nulaa6e e maw6e goondin6e 6een dow majjum.

³ Ndelle kawrital goondin6e ngaal neli 6e. Be peyyiti leyde Finisi e Samariya, i6e kaalana goondin6e toon haala tuubugol

* 14:12 E ley diina Geresankoo6e **Jewus** woni hooreejo tooruji, **Hermes** woni nelaado majji.

yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Dum laatanii sakiraa6e been fuu seyo manngo.

⁴ Nde 6e njottinoo Urusaliima ndeen, kawrital goondin6e ngaal e nulaa6e e maw6e been nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdoo gollitiri 6e.

⁵ Ammaa wo66e ley goondin6e jeyaa6e e fedde Farisa'en ummii, mbi'i:

–Waaajibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Tawreeta Muusaa.

⁶ Nulaa6e e maw6e been kawriti faa ndaara haala kaan.

⁷ Caggal ko haalaaji diin keewii, Piyeer ummii, wi'i 6e:

–Sakiraa6e, odon anndi Laamdo subake kam e ley moodon gilla ko 6ooyi. O subake kam faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oon hakkunde yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa 6e nana, 6e ngoondina.

⁸ Laamdo anndudo berde oon hollii jabanii 6e, nde hokkunoo 6e Ruuhu Ceniido hono no meeden ni.

⁹ Walaa fuu ko o senndiri en e ma66e, e ley ko o laabiniri berde ma66e e goondinal.

¹⁰ Joonin, ko wadi de odon ndaartindoo Laamdo? Odon njowa e taalibaa6e been donngal ngal enen e maamiraa6e meeden fuu en mbaawaay ronndaade.

¹¹ A'aa. Wo moyyere Joomiraado meeden Iisaa de tannyorden hisineede. Hono noon kam6e du.

¹² Kawrital ngaal fuu deyyinii siw, ina hettinii ko Barnabas e Pool pillotoo no Laamdo hokkiri dum'en wadude maandeeji kaayniidi e kaayefiiji hakkunde lenyi goddi.

¹³ Nde 6e kettinoo haalaaji diin faa woodi fuu, Yaakuuba beydi haala, wi'i:

–Sakiraa6e, kettinane kam!

¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo artorii hakkilande yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa wada dum'en yim6e muudum.

¹⁵ Dum hawrii e haalaaji annabaa6e diin, hono no winndiraa ni:

¹⁶ «Joomiraado wi'i:

Caggal duum, mi warrant,
mi nyi6too suudu Daawda saamundu nduun,

mi fonndita ko boni e mayru,
mi darna ndu katin,

¹⁷ faa yim6e heddi6e fuu tewta Joomiraado,
lenyi di noddammi fuu, faa laatoo yim6e am.

¹⁸ Joomiraado tabintindo kulle de anndunoo wadan gilla arande, kam wi'i noon.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko nji'umi, taa tiidinanen lenyi goddi tuubudi ngarti e Laamdo diin.

²⁰ Ammaa mbinndanen 6e 6e ndeentoo e ko tooruuji tuunini e jeenu e nyaamude ko saadi e nyaamude yiyam.

²¹ Gilla e jamaanuuji 6ooydi, Tawreeta Muusaa ina janninee ley gure deen fuu, i6e njangga dum nyaalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki yaade to goondin6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

²² Ndeen nulaa6e been e maw6e e kawrital goondin6e ngaal fuu paamiri faa cu6oo wor6e e ley mu66en faa nela dum'en Antiyoki, 6e njaada e Pool e Barnabas. Be cu6ii Yahuuda bi'eteedo Barasaba, kam e Silas. Dido been fuu wo ardi6e ley sakiraa6e goondin6e.

²³ Inan bataaki ki 6e kokki dum'en:

Minen sakiraa6e moodon nulaa6e e maw6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amin lenyi goddi gondi Antiyoki e Siiriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yim6e yuuru6e to amin mettinirii berde moodon haalaaji, nji6ii hakkillooji moodon. Minen le, min njami-raay 6e.

²⁵ Min ndawridii, min paamiri min cu6oo wor6e faa min nela dum'en to moodon, 6e njaada e yigiraa6e amin horsu6e Barnabas e Pool,

²⁶ farritin6e† yonkii mu66en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.

²⁷ Dum wadi de min neli Yahuuda e Silas, paamina on ko min mbinndi e moodon duum hunnduko e hunnduko.

²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min an-niyake taa min njowa on donje teddu6e si wanaa ko tilsi duum:

²⁹ ndeentodon e kirsanaadi tooruuji e yiyam e ko saadi e jeenu. Si on ndeenii ko'e moodon e kujje de, on ngadii ko woodi. Laamdo reena en!

³⁰ Woodi, 6e kokkaa laawol, 6e njehi Antiyoki. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri kawrital goondin6e ngaal, 6e kokki ngal bataaki kiin.

³¹ Nde been jannunoo ki ndeen, ceyii sabo haalaaji diin cemmibinii berde mu66en.

³² Yahuuda e Silas wo annabaa6e. Be mbaaltiniri berde sakiraa6e e haalaaji keewdi, 6e cemmibini dum'en.

³³ Nde 6e 6ooytunoo toon seeda fu, 6e ceedi e sakiraa6e been e dow jam, 6e njecii to nelnoo6e 6e toon. [

³⁴ De Silas, kam kaa, heddi toon.]‡

³⁵ Pool e Barnabas keddi ley Antiyoki doon. Kam'en e wo66e heew6e ina njanngina ina mbaajoo konngol Joomiraado.

Jahaangal Pool didabal

* 15:18 Amos 9.11-12. † 15:26 *Farritaade* wo rafi reenude yonki muudum. ‡ 15:34 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 34.

No Pool e Barnabas ceediri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wi'i Barnabas: —Njeccoden e gure de mbaajinoden kongol Joomiraado deen fuu, njippanoden sakiraa6e meeden been, ndaaren no 6e ngorri.

³⁷ Barnabas ina yidi 6e njaada e Yuhanna bi'eteedo Marku.

³⁸ De Pool kaa muuyaay 6e njaada e gorko oon, sabo oon seediino e ma66e Pamfiliya, yaadaay e ma66e faa gollida e ma66e.

³⁹ Barnabas e Pool luuri faa ceedi. Mono e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marku, naati laana maayo, fonndii ruunde§ Kipirus.

⁴⁰ Pool du subii yaadude e Silas. Sakiraa6e 6een kalfinii 6e e hinney Joomiraado de 6e ndilli.

⁴¹ Be ndewi leyde Siiriya e Silisi, i6e cemmbina kawrite goondin6e deen.

16*No Timote yaadi e Pool e Silas*

¹ Pool wari Derbe. Caggal duum, o yot-tii Listara. Goondindo bi'eteedo Timote ina tawaa doon. Inniiko wo Alhuudiyanke goondindo, de baabiiko wo neddo yuurudo Geres.

² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6een ina ceedanoo mo wo o lobbo.

³ Pool ina yidi faa o yaada e mu66en. Ndelle yaari mo faa o taadee tafon, sabo Alhuudiyankoo6e won6e e leyde deen been fuu ina anndi baabiiko wo yuurudo Geres.

⁴ Ley gure de 6e peyyiti deen, i6e njotinana goondin6e jamirooje de nulaa6e e maw6e won6e Urusaliima 6een kolli 6e njokka.

⁵ Hono noon, kawrite goondin6e deen ina 6eydoo semmbe ley goondinal, ina 6eydoo heewude nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade kongol ngol ley Aasiya. Saabe majjum 6e ndewi leydi Firigiya e leydi Galaatiya.

⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndeen, 6e plii yaade Bitiniya, ammaa Ruuhu Iisaa accaay 6e naata.

⁸ Saabe duum, 6e paltii Misiya, 6e naati e wuro wi'eteengo Torowas.

⁹ Jemma oon, Pool he6i holleede. O yi'i gorko Makedoniyanke ina darii, ina nyaa-goo mo ina wi'a:

—Ngaraa Makedoniya, mballaa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo ko hollaa dum ndeen, wakkati oon ni, filii yahude Makedoniya. Min tannyorii Laamdo noddii min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo.

*No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Fil-
ipi*

¹¹ Hono noon, min naati laana maayo yuuruka Torowas, min ponndii ruunde Samotaras. Jaango majjum, min ponndii Neyapolis.

¹² Min yuwi doon, min ponndii Filipi. Fil-ipi wo ngalluure mawnde e leydi Makedoniya nde Romankoo6e ndawranta. Min ngadi balde seeda doon.

¹³ Nyalaande fowteteende, min njaltiri wuro ngoon hedde daande maayo to min miili Alhuudiyankoo6e na mboownoo wadude du'aare. Min tawi doon rew6e ina kawriti. Min njoodii, min mbaajii 6e.

¹⁴ Gooto ma66e wo debbo jokkudo Laamdo bi'eteedo Lidiya. Wo o connoowo kaddule bo6eeje, jeyaado ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo hettindii waaju oon, de Joomiraado omti 6ernde makko faa o jaba ko Pool waajotoo duum.

¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootagal batisima. Caggal duum, o nyaagii min, o wi'i:

—Si odon tiigorii kam mi goondindo Joomiraado fu, ngaree suudu am, mbeer-anon kam.

O tilsinani min faa min nja6i.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nyannde wootere miden njaha to nokkuure wadirde du'aare. Kordo gondudo e ginnaaru hawriti e amin. Wo o ji'owoo ko warata. Joomiraabe makko kebii kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko nguun.

¹⁷ O jokki min, minen e Pool, imo feekoo, imo wi'a:

—Yim6e 6e wo gollanoo6e Laamdo Toowdo! I6e mbaajoo on laawol kisindam!

¹⁸ Balde keewde imo wada noon faa 6ernde Pool ummii, hucciti e makko, wi'i ginnaaru nduun:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e debbo o! Ginnaaru nduun yalti wakkati oon pay.

¹⁹ Nde joomiraabe kordo oon paamunoo laawol mu66en hemrude ceede e makko timmii fu, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en ngaddi faa ley luumo yeeso sarotoo6e wuro ngoon.

²⁰ Ndeen 6e njaari dum'en to hooree6e, 6e mbi'i:

—Wor6e dido 6e wo Alhuudiyankoo6e. I6e ngadda baasi e wuro meeden ngo.

²¹ I6e mbaajoo al'aadaaji di ndaganaaki en nja6en naa ngollen, sabo en Romankoo6e.

²² Jamaa oon ummanii 6e. Hooree6e 6een njamiri 6e bortee kaddule ma66e, de 6e pi-iree loosi.

²³ Be piyaa faa naawi, 6e pad'aa ley kasu. Hooree6e been njamiri kayboowo kasu oon hayba 6e faa wooda.

²⁴ Oon le, nde hefunoo yamiroore ndeen fu, nanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru. O geyyiri koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngada du'aare, ina njimana Laamdo. Kasunkoo6e wo66e been du ina kettindanii 6e.

²⁶ De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa jooymirde kasu deen njergii. Wakkati oon du, dammbude deen fuu omti, geyyelle kasunkoo6e deen fuu ka66itii.

²⁷ Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbude kasu deen ina omtii fu, soorti kaafaahi muudum faa waritoo, miilii kasunkoo6e been ndoggi.

²⁸ Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:
–Taa wadu hoore maa ko boni, min fuu do min ngoni!

²⁹ Ndeen kayboowo oon njarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas ngoni toon, o hippii yeeso mu66en, heddii imo diwna.

³⁰ Caggal duum, o wurteni 6e, o wi'i 6e:
–Joomiraa6e, noy kaanumi wadude faa mi hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:
–Goondin Iisaa Joomiraado, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado, kanko e koreeji makko fuu.

³³ Faa 6ooyti seeda, ley jemma oon o yaari 6e, o lootowi barme ma66e. Wakkati oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en nyaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabo 6e ke6ii goondinde Laamdo.

³⁵ Nde weetunoo ndeen, hooree6e Romankoo6e neli yim6e laamu mbi'a kayboowo oon yoppa wor6e dido been.

³⁶ Kayboowo oon haalanowi dum Pool, wi'i:

–Hooree6e been nulli njoppedon. Mburtee joonin, njehee e jam.

³⁷ Ammaa Pool jaabii, wi'i:
–Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawa min caraaka, fay si min dido fuu min Romankoo6e. Be nanni min e kasu. Joonin 6e njaltiniran min cuncukka naa? Dum kaa laatataako. Sanaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Yim6e laamu 6een kaaltani hooree6e Romankoo6e 6een haala kaan. Been kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankoo6e ndeen.

³⁹ Be njehi, 6e curowi dum'en, 6e mburtini dum'en kasu toon. Be nyaagii dum'en ndilla wuro ngoon.

⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Be nji'i sakiraa6e 6een, 6e cemmbini berde mu66en. Caggal duum, 6e ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhuudiyankoo6e toon du.

² Pool wadi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaade powteteede tati imo liddundura e ma66e imo fiirtana 6e Binndi diin.

³ O fiirtani 6e, o holli 6e ina tilsunoo Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i 6e:

–Iisaa mo mbaajotoomi on haala muudum oon, kam woni Almasiihu.

⁴ Wo66e ma66e tannyori dum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yim6e Geresankoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahiibe duudu6e du njokki 6e.

⁵ Alhuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e been kiri Pool e Silas, nanngi yim6e huyfu6e yiilotoo6e ley luumo, kawrunduri dum'en. Be njirkiti ngalluure ndeen fuu. Be naati e galle Yason, i6e piloo Pool e Silas faa 6e njaaara dum'en yeeso yim6e wuro.

⁶ Nde 6e kunnginoo yiitude dum'en ndeen, 6e ndaasi Yason e sakiraa6e wo66e, 6e ngaddi dum'en to sarotoo6e ngalluure ndeen, i6e peekoo, i6e mbi'a:

–Yim6e umminoo6e baasi e aduna o fuu ngarii do.

⁷ Yason weerni dum'en! Be fuu ko 6e ngadata duum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawdo oon. I6e mbi'a kaananke goddo ina woodi, bi'eteedo Iisaa.

⁸ Haalaaji diin njirkiti jamaa oon e sarotoo6e ngalluure ndeen.

⁹ Sarotoo6e 6een njomnii Yason e wondube e muudum 6een, nja6i buudi diin, de njoo6i dum'en.

No yim6e Bereya njab6orii Kabaaru Lobbo

¹⁰ Jemma oon pay, sakiraa6e 6een neli Pool e Silas Bereya. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e njehi to waajordu Alhuudiyankoo6e.

¹¹ Yim6e won6e doon ina 6uri Alhuudiyankoo6e won6e Tesaloniiki 6een jikku lobbo. Be njakkitorii konngol Pool ngool e juude didi. I6e piloo ley Binndi diin nyannde fuu faa 6e ndaara yalla ko Pool waajii duum wo goonga.

¹² Heew6e e ma66e ngoondini, kam e rew6e Geresankoo6e saahiibe e wor6e Geresankoo6e heew6e.

¹³ Nde Alhuudiyankoo6e Tesaloniiki paa-munoo Pool waajake konngol Laamdo ley

Bereya ndeen, 6e ngari toon, 6e njirkiti jamaa oon, 6e ummini hakkillooji mu66en.

¹⁴ Wakkati oon fu, sakiraabe been neli Pool to maayo manngo faa hooya laana, de Silas e Timote keddiid doon.

¹⁵ Dowtu6e Pool been njaadi e muudum faa Ateena. Pool yeccini 6e Bereya faa 6e kaalana Silas e Timote ngara to muudum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

¹⁶ Pool ina doomi 6e Ateena fadde ma66e warude. Bernde muudum naawi sanne ko yi'i no ngalluure ndeen foti heewde tooruujii noon.

¹⁷ Dum wadi de o haaldi e Alhuudiyankoo6e e rewo6e Laamdo won6e ley waajordu nduun. Nyannde fuu imo haalda e yim6e wuro ngoon taliyaare to 6e kawritata toon.

¹⁸ Wo66e ley filotoo6e paamal wi'ete6e Epikuri'en e Sitoyno'en njaabunduri e makko. Wo66e ina mbi'a:

—Dume borboroo6o o haalata?

Wo66e du ina mbi'a:

—Imo nanndi e baajotoodo haala tooruujii janani.

Walaa ko 6e mbiiri noon si wanaa haala Iisaa e ummital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Ndeen 6e kooyi Pool, 6e njaari dum waamnde to kawrital Areyopagus* wadata. Be mbi'i dum:

—Miden njidi annudde diina keso mo mbaajotodaa oon.

²⁰ Si goonga, ada to66a e noppi amin haalaaji di min mboowaa nanude. Miden njidi annudde maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e janan6e joodi6e toon been ngollataa huunde fuu si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.

²² Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Areyopagus, wi'i:

—Ateenankoo6e, mi yi'ii on yidu6e diina moodon sanne.

²³ Sabo ko njiiltoomi e ngalluure moodon dum, mi yi'ii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo anndaaka».† Ndelle, Alla mo on anndaa oon, kam mbaajotoomi on.

²⁴ Laamdo tagudo adunaaru e ko woni e muudum fuu oon, kam woni jom kammu e leydi. O joodataako ley cuudi nyi6iraaadi juude.

²⁵ O haajaaka yim6e ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu.

²⁶ E neddo gooto Laamdo wurtiniri lenyi diin fuu, joyyini dum'en e adunaaru ndu. Gilla dum wadaay, o darnii wakkatiiji e keeri kodorde mu66en.

²⁷ Laamdo wadii dum faa 6e piloo dum, 6e memmenta faa 6e njiita dum. E dum fuu o woddaaki fay gooto e meeden.

²⁸ Kam wadi de eden mbuura, eden njaha, eden ngoni do. Hono noon du yimoo6e moodon wo66e mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»

²⁹ Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru mooyyiniraandu kanje naa cardii naa hayre sehaande, nde neddo mooyyinirta nyeenyal e hakkillo.

³⁰ Laamdo rewtdaaki yim6e nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o yamirii yim6e fuu tuuba do tawaa fuu.

³¹ Sabo o wadii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O sarortoo dum e neddo mo o subii oon. O hollii yim6e fuu dum wo goonga nde o ummintinnoo neddo oon e maayde.

³² Nde 6e nannoo Pool ina waajoo haala ummital maay6e ndeen, wo66e na njal-noroo mo, de wo66e na mbi'a:

—Min kettindoto waaju maa o nyannde wonnde.

³³ Nii Pool wurtorii ley ma66e.

³⁴ Wo66e njokki mo, ngoondini. Gooto ma66e ina wi'ee Diyoniisius, jeyaado e kawrital Areyopagus. Kam e debbo bi'eteedo Damaris, e wo66e katin du ngoondini.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

¹ Caggal duum, Pool dilli Ateena, yehi Korintu.

² O tawi toon Alhuudiyanke bi'eteedo Akila, jeyaado leydi mbi'eteendi Ponta. Booyaay ko oon e deekum bi'eteedi Pirusilla yuuri Itali, sabo Kalawdiyus kaananke mawdo oon yamiriino Alhuudiyankoo6e fuu mburtoo Roma.* Pool yehi ndaarude 6e.

³ O wondi e ma66e doon, imo gollida e ma66e sabo wo o gadoowo hukumuujii hono no ma66e ni.

⁴ Nyalaande fowteteende fuu, Pool ina liddundura e Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e ley waajordu. Imo filoo faa 6e ngoondina.

⁵ Nde Silas e Timote yuurnoo Makedoniya njottii Korintu ndeen, Pool watti hakkillo

* **17:19 Areyopagus** wo kawrital 6urngal fuu toowude e ardiife ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu 6e njeggiti fuu mettina. * **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankoo6e Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

muudum fuu e waajaade, ina seedanoo Alhuudiyankoo6e been Iisaa woni Almasiihu.

⁶ Ammaa saabe ko 6e calanii mo, i6e njenna mo, o fiddi kaddule makko, o wi'i 6e:

—Si Laamdo jukkake on fu, wo feloore moodon! Miin kaa, mi walaa feloore. Gilla joonin mi yahan to 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

⁷ O dilli doon, o yehi to gorko jokkudo Laamdo, bi'eteedo Tiitu Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduun.

⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduun oon, kam e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkoo6e het-tindii6e been ngoondini, de lootaa lootagal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado haaldi e Pool ley holleede, wi'i:

—Taa hulu, taa deyyina. Waaja,

¹⁰ sabo mido wondi e maada. Fay gooto waawaa torrede ma. Mido woodi yim6e heew6e ley ngalluure nde.

¹¹ Pool joodii hakkunde ma66e hitaande e lebbi jeegom, ina janngina 6e kongol Laamdo.

¹² Nde Galliyo laaminoo leydi Akaya ndeen, Alhuudiyankoo6e paamiri, ummanii Pool, njaari dum suudu sariya,

¹³ peli dum, mbi'i:

—Gorko o na nannga hakillooji yim6e faa ndewra Laamdo e laawol ngol wanaa Tawreeta Muusaa.

¹⁴ Pool anniyii faa jaaboo 6e, de Galliyo wi'i Alhuudiyankoo6e been:

—Alhuudiyankoo6e, si tawii wo toonya naa gollal bonngal o wadi on, mi ja6anan on ko mbullitidon dow makko duum.

¹⁵ Ammaa wo dum jeddi dow haalaaji di-ina moodon e inde tan. Wo jeddi dow sariya moodon onon. Ndelle sanaa carodon onon e ko'e moodon. Miin kaa, mi sarataako kulle deen!

¹⁶ Caggal duum, o wurtini 6e suudu sariya nduun.

¹⁷ Joonin le, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, 6e piyi dum yeeso suudu sariya doon. Ammaa e dum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

¹⁸ Pool 6ooyti doon balde keewde. Caggal duum, o waynunduri e sakiraa6e been, o naati laana, o fonndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o la6i hoore makko nokku bi'eteedo Kankiriya saabe ko o hunii Laamdo.

¹⁹ Be njottii Efeesu. Pool yoppi doon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankoo6e been.

²⁰ Be nyaagii mo o wonda e ma66e, de o ja6aay.

²¹ Nde o waynundurannoo e ma66e ndeen, o wi'i:

—Mi wartowan to moodon si Laamdo ja6ii.

O naati laana, o dilli Efeesu.

²² O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondin6e ngaal. Caggal duum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tata6al

²³ Pool 6ooyti toon seeda de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina 6erde taalibaa6e toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Alhuudiyanke bi'eteedo Apolos, dimaado Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawdo haala, anndudo Binndi diin,

²⁵ janngudo laawol Joomiraado. Imo tenji e waaju sanne, imo janngina kabaaru Iisaa faa laa6a. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa wadunoo ngaal tan o anndi.

²⁶ Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindani- noo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamdo ngool, beydani mo ko o anndaano.

²⁷ Nde Apolos anniinyoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraa6e been mballi mo. Be mbinndani taalibaa6e won6e toon been bataaki nja66oo mo faa wooda. Nde o yot- tinoo toon ndeen, o walli goondin6e been e dow moyyere Laamdo sanne.

²⁸ Sabo imo yedda Alhuudiyankoo6e imo li6a haala mu66en hakkunde yim6e, imo hollira dum'en ley Binndi Ceniidi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool semmbindiniri goondin6e ley Efeesu

¹ Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol ley baamle, yehi Efeesu. O tawi toon taalibaa6e.

² O yami dum'en, o wi'i:

—Nde ngoondinno6on ndeen yalla on ke6ii Ruuhu Ceniido naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniido ina woodi du, sakkoo min ke6a.

³ O yami 6e, o wi'i:

—Ndelle, lootagal batisima ngale ke6udon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.

⁴ Pool wi'i:

—Yaayaa lootirii yim6e batisima tuubugol hakke, ina wi'a yim6e been ngoondina garoowo caggal muudum oon, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e lootaa lootagal batisima dow innde Iisaa Joomiraado.

⁶ Nde Pool yownoo juude muudum dow ma66e fu, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, i6e kaalda demle janane, i6e kaalda annabaaku.

⁷ I6e ngada hono yim6e sappo e dido.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduun, ina waajoroo 6e tannyoral haddi lebbi tati. Imo haalda e ma66e, imo liddundura e ma66e, imo filoo faaminde 6e haala laamu Laamdo.

⁹ Ammaa yoor6e 6erde na ngoni ley ma66e, nja6aay goondinde, ina mbonna laawol Joomiraado ngool yeeso yim6e fuu. Dum wadi de Pool seedi e ma66e, yaari taalibaa6e been feere, ina waajoo dum'en nyannde fuu e ley janngirde neddo bi'eteedo Tiranus.

¹⁰ O golliri noon faa hi66i duu6i didi, faa joodi6e e leydi Aasiya been fuu nani konngol Joomiraado ngool, gilla e Alhuudiyankoo6e faa e Geresankoo6e.

¹¹ Laamdo hokki Pool wadude kaayeeffiji mawdi.

¹² Fay tekke e kaddule meemu6e 6anndu makko ina njaaree, njowee e dow nyaw6e. Nyaw6e been ndada e nyawuuji mu66en, ginnaaji na mburtoo e mu66en.

¹³ Wo66e ley Alhuudiyankoo6e na njiloo faa ndiiwa ginnaaji. Be pilii riwruude dum'en e innde Iisaa, 6e mbi'i:

—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oon, njaltee!

¹⁴ Gooto e hoore6e almaami'en, Alhuudiyanke bi'eteedo Sikewa, 6i66e muudum wor6e njeddo ngadii noon,

¹⁵ faa ginnaaru jaabii dum'en, wi'i:

—Mido anndi Iisaa, Pool du mido anndi haala muudum. De onon kaa, wo on beye?

¹⁶ Neddo gondudo e ginnaaru oon hipporii 6e semmbe faa jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndoggi. Be njalti suudu nduun 6alli 6oli barmudi.

¹⁷ Kabaaru majjum sankitii hakkunde Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e joodi6e Efeesu fuu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado teddiinaa.

¹⁸ Heew6e e goondin6e been ngari, kaalti lutti di ngadunoo.

¹⁹ Dabarankoo6e heew6e kawrunduri dewte mu66en, mbuli de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ina wada buudi cardi ujunaaje capande joy.*

²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaan beydorii sankitaade e heewude semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal duum, Pool siini feyyitinde Makedoniya e Akaya faa fonndoo Urusaliima. O wi'i:

—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha Roma du.

²² O neli gollido6e e makko dido, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko kaa, o heddii leydi Aasiya seeda.

²³ Wakkati oon, fitina mawdo wadi saabe laawol Joomiraado ngool.

²⁴ Baylo tafoowo cardi bi'eteedo Demetirus ina tafa cuuroy cardi nanndukoy e suudu tooru wi'eteendu Artemis. Imo he6a e majjum tino heewngo, kanko e golloo6e makko.

²⁵ O hawrunduri dum'en, kam'en e golloo6e golle juude hono ma66e, o wi'i 6e:

—Yigiraa6e, odon anndi wo e gollal ngal jawdi meeden fuu yuuri.

²⁶ Odon nji'a, odon nana no Pool oon he6iri hakkillo yim6e heew6e, ina wosina dum'en, wanaa ley Efeesu do tan, ley leyde Aasiya fuu. Imo wi'a 6e kulle deweteede de yim6e moyyiniri juude mu66en deen nganaa deweteede.

²⁷ Si jokkirii nii fu, yim6e mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yim6e ndaardan suudu tooru Artemis nduun du hono 6olum. Yim6e celan teddinde tooru meeden mawndu ndu won6e Aasiya e adunaaru ndu fuu ndewata nduun.

²⁸ Nde 6e nannoo haalaaji diin ndeen, 6erde ma66e ku66i, heddii i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndeen fuu jii6ii. Jamaa oon fuu doggiri taliyaare fiyo ndeen. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadiraabe Pool been.

³⁰ Pool ina yidi naatude hakkunde jamaa oon, ammaa taalibaa6e been kadi mo.

³¹ Wo66e ley hoore6e leydi Aasiya, yigiraa6e makko, neli e makko ina nyaagoo mo taa o naata taliyaare toon.

³² Wakkati oon, jamaa oon ina jii6ii sanne. Bee do ina mbullana dum, 6ee to ina mbullana dum ga. Ko 6uri heewude e yim6e been, anndaa fay ko waddi dum'en doon.

³³ Yoga e jamaa oon kaaltani haala ka gorko bi'eteedo Alesandere mo Alhuudiyankoo6e been ngadi kaaloowo mu66en. Alesandere muuyi jakkanaade yim6e muudum been, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e mu66en.

³⁴ Ammaa nde 6e annditinnoo wo o Alhuudiyanke ndeen, 6e fuu 6e keddi i6e yeewnoo faa wadi leeruujii didi, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

³⁵ Ko saktii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkoo6e, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal Artemis

* 19:19 Dum hawrata e golle jokolle faa wada duu6i hemre e capande joy.

deweteedo mawdo oon, kam e natal muudum yuurungal dow kammu ngaal. Yimbe fuu na anndi dum.

³⁶ Fay gooto waawaa yeddude dum. Ndelle odon njeji jippinde hakkillooji moodon taa ngolliron fay huunde e henyaafe.

³⁷ Worbe 6e ngaddudon been, nganaa wujooobe kulle suudu dewal, nganaa yennooobe deweteedo meeden oon.

³⁸ Si tawii Demetirus e tafooobe cardii been ina ngoodi ko njidi wullitaade fu, nyaalaade careteede ina ngoodi, sarotooobe du na ngoodi.

³⁹ De si na woodi ko pilotodon ko buri dum fu, wo to kawrital saahiiibe dum saroytee.

⁴⁰ Eden mbaawi felireede muurtere wadunde hannden ndeen, sabo fitina ga'udo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji diin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Pool yaari leyde Makedoniya e Geres

¹ Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaabe been, de semmbiniri dum'en e haala. Caggal duum, waynii dum'en, fonndii Makedoniya.

² O yiiltii ley leydi ndiin, imo semmbina yimbe toon e waajuuji keewdi. Caggal duum, o yottii Geres.

³ O wadi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya fu, o nani Alhuudiyankooobe ndawridii faa mbara mo. Ndelle o anniyii yeccoraade laawol Makedoniya.

⁴ Inan yaadiraafe makko: Sopater bii Pirrus jeyaafo Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaafe Tesaloniiki, e Gayus jeyaafo Derbe, e Timote. Woodi du Tikiku e Torofim jeyaafe leydi Aasiya.

⁵ Been ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas.

⁶ Minen, min naati laana yaade Filipi caggal iidi buuru mo wattaaka rabilla. E ley balde joy min kewti be Torowas, min ngadi doon jeddiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

⁷ Nyannde arandeere e jeddiire, tawi miden kawriti faa min keltoo buuru.* Pool ina waajoo yimbe been, sabo imo anniyii dillude jaango majjum. O heddi e waaju oon faa hakkunde jemma.

⁸ Lampe keewde ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley muudum nduun.

⁹ Suka jokolle bi'eteedo Ewtikus ina joodii dow feneetere. Ko Pool juutini waaju muudum oon duum, Ewtikus njonji, faa

daanii doyngol teddungol. O saami yuuwde e feneetere sooro tatafo ngoon. Nde be kuncunoo mo ndeen, tawi o maayii.

¹⁰ Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juude muudum, wi'i:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii!

¹¹ Ndeen Pool yeenti, helti buuru, nyaami. Caggal duum, o warti e waaju makko faa weeti, de o dilli.

¹² Suka jokolle oon hooraa ina wuuri. Dum waaltini berde maabe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos do min njeji nannude Pool, sabo imo anniyii jaarude toon koyde.

¹⁴ Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii Mitilene.

¹⁵ Min yuwi doon e laana, min njot-towii jaango muudum yeeso ruunde† Kiyos. Fa66i-jaango muudum min paltorii dakkol ruunde Samos, de fa66iti-jaango mum min njottii Miletus.

¹⁶ Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa booya ley leydi Aasiya ndiin. Imo henyani yottaade Urusaliima nyannde iidi benndal alkama si tawii na laafo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooreebe kawrital goondinbe Efeesu been.

¹⁸ Nde 6e ngarnoo ndeen, o wi'i 6e:

—Odon anndi no ngorrumi e moodon gilla nde koyngal am naatunoo e leydi Aasiya ndi faa warde hannden.

¹⁹ Mi gollirani Joomiraado leeyinkinaare fuu, kam e gondi keewdi e torraaji di Alhuudiyankooobe umminani kam diin.

²⁰ Odon anndi mi suudaay on huunde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi jannginii on hakkunde yimbe e ley galleeji moodon.

²¹ Mi tindinii Alhuudiyankooobe e Geresankooobe fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa.

²² Joonin, Ruuhu Ceniido na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam toon.

²³ Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniido oon na holla kam ley gure deen fuu ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam.

²⁴ De miin kaa, mi hiisaaki nguurn-dam am e maayde am fuu si mi timminii dadundurgol, mi hebii yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraado halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Lobbo haala hinney Laamdo.

²⁵ Mi yiilake hakkunde moodon, mido waajoo haala laamu Laamdo. De joonin mido anndi on nji'oytaa kam katin.

* **20:7 Heltaade buuru** ina fiirta rewruude Laamdo hiraande seniinde. † **20:15 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

²⁶ Dum wadi de mido sappoo on hannden dum do: si tawii gooto moodon halkii, wanaa feloore am.

²⁷ Sabo mi waajake on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaay on fay huunde.

²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon caggal ngal Ruuhu Ceniido halfini on faa kaybon ngaal. Laatodon duroo6e kawrital goondin6e Laamdo, ngal soodiri yiyyam biyyum.

²⁹ Miin, mido anndi caggal am yim6e bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi jolbudi, katin du di accataa caggal ngaal.

³⁰ Fay e ley moodon danyan wor6e um-mi6e ina mbaajoo waajuuji fewreeji faa pooda taalibaa6e been njokka dum'en.

³¹ Dum le, kakkilon! Miccitodon, jemma e nyalooma fuu faa wadi duubi tati, mi selaay tindinirde gooto moodon fuu e gondi.

³² Joonin, mido halfina on Laamdo, e konngol hinney muudum. Konngol ngool ina waawi sembinde on e ley goondinal mon, hokka on ko resani seni6e fuu.

³³ Abada mi muuyaay fay huunde e moodon, wanaa cardi, wanaa kanje, wanaa kaddule.

³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am de kumti haajuuji am e haajuuji wondufe e am.

³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji diin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon tampu6e. E ley duum fuu, miccodon dii do haalaaji di Joomiraado meeden lisa haali kam e hoorem: «Kokkudo 6uri kokkaado barke.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndeen, kam e ma66e fuu 6e kofii, 6e ndu'ii.

³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e muccii dum.

³⁸ Ko 6uri mettude 6e fu, ko o wi'i 6e nji'ataa mo katin duum. Caggal duum, 6e dowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

¹ Nde min ceedunoo e ma66e ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njeji ruunde Kos. Jaango majjum, min njeji ruunde Rodosa. Min yuwi doon, min njottii wuro Patara.

² Min ke6i laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.

³ Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus dakkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo doon laana kaan jippinta gineeji muudum.

⁴ Min tawi taalibaa6e, min ngondi e mu66en doon balde jeddi. I6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido taa yaha Urusaliima.

⁵ Nde jeddiire ndeen hi66unoo ndeen, min ndilli. Be fuu 6e dowti min faa min njalti wuro ngoon, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min kofii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii.

⁶ Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kam6e du 6e njecii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njeji Potolemays. Min njowtowi sakiraa6e toon, min nyallidi e ma66e, min mbaali.

⁸ Jaango majjum, min ndilli doon, min njeji Kaysariya. Min naatowi suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii dum. Wo o gooto hakkunde su6aa6e njeddo Urusaliima been.*

⁹ Imo jogii 6i66e rew6e nayo 6e 6arjaaka, haaldo6e annabaaku.

¹⁰ Nde min ngadunoo doon balde seeda fu, annabaajo bi'eteedo Agabus yuuri Yahu-udiyaa,

¹¹ wari to amin. O hooyi ka66orgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko. O wi'i: –Ruuhu Ceniido wi'i: nii Alhu-udiyankoo6e won6e Urusaliima been ka66irta jeydo ka66orgol ngol oon, ngatta dum e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en.

¹² Nde min nannoo dum ndeen, minen e jeyaa6e doon been fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.

¹³ Pool kaa jaabii, wi'i:

–Dume wadi de odon mboya, odon kec-cindina 6ernde am? Miin, mido segilanii ko wanaa ha66eede tan, mido segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde lisa Joomiraado.

¹⁴ Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:

–Joomiraado wada muuyde muudum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

¹⁵ Nde wadunoo balde seeda fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.

¹⁶ Taalibaa6e Kaysariya wo66e njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteedo Manason faa min njippanoo dum. Manason wo jeyaa6o Kipirus, laatiido taalibaajo gilla ko 6ooyi.

¹⁷ Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraa6e been nja66orii min seyo.

¹⁸ Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Maw6e kawrital goondin6e been fuu ina tawaa toon.

¹⁹ Caggal ko o jowti 6e duum, o fillitanii 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Alhuudiyanoo6e saabe golle makko.

²⁰ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e njetti Laamdo. Be mbi'i Pool:

* 21:8 Golle Nulaa6e 6.1-6, 8.5.

—Sakiike amin, a yi'i Alhuudiyankoo6e ujunaaje ngoondinii. Faa hannden i6e tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.

²¹ Be kaalanaama ada janngina Alhuudiyankoo6e won6e hakkunde lenyi goddi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiidaa taa taada sukaa6e mu66en katin, taa njokka al'adaaji diin katin.

²² Ndelle, noy ngafeten? Sabo tannyoral 6e nanan a warii.

²³ Wadu ko min kaalante dum. Mifen njogii do wor6e nayo wadan6e Laamdo hunaayeere.

²⁴ Yaadu e ma66e, de laamnidaa hoore maa e ma66e, njobaa ko 6e kaani yobude dum, faa 6e la6ee. Ndeen yim6e fuu andan ko haalettee dow maada dum fuu wanaa goonga. Be anndan aan e hoore maa ada jokki Tawreeta Muusaa.

²⁵ Goondin6e yuurube e lenyi goddi 6een, min mbinndanii dum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e ko saadi, kam e jeenu.

²⁶ Pool hooyi wor6e 6een, yaadi e mu66en. Jaango majjum, o laamnidaa e mu66en laabal diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani almaami'en 6een. O wi'i si nyalaade laamnugol deen ki66ii fu, mono e ma66e fuu wadaneesadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

²⁷ Nde balde jeddi deen badinoo hi66ude ndeen, Alhuudiyankoo6e wo66e yuurube leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Be ummini hakkillooji yim6e 6een fuu, 6e nanngi mo.

²⁸ I6e peekoo, i6e mbi'a:

—Israa'ilankoo6e, mballee min! O woni gorko jannginoowo yim6e e ley nokkuuje deen fuu ina liddoo yim6e lenyol meeden, ina liddoo Tawreeta meeden, ina liddoo nokku ceniido o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankoo6e e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniido o!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri noon si wanaa ko 6e njiinoo Torofim Efeesunke on ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. I6e cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.

³⁰ Jirkitaango ngon huu6i ngalluure ndeen. Yim6e ina njaltira tatteeji diin fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e mburtini dum suudu dewal mawndu nduun, de 6e ommbi dammbude deen wakkati on law.

³¹ Nde 6e pilotonoo faa 6e mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiibe oon humpitake Urusaliima fuu jii6ake.

³² Wakkati oon, o hooyi sordaasiibe e maw6e mu66en, o doggani jamaa oon. Nde

yim6e 6een njiinoo mo kanko e sordaasiibe 6een ndeen, celi fiyude Pool.

³³ Hooreejo oon battii Pool, yamiri Pool nanngee, ha66iree callali didi. O yami,

—Gorko o wo moy? Dume o wadi?

³⁴ Jamaa oon ina feekoo. Bee ina yeewnoo dum, 6ee to ina yeewnoo dum to. Duko jii6iiko koon hadi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasiibe toon.

³⁵ Nde Pool warnoo faa yeerja kalikali sooro oon, sordaasiibe 6een ndonndii mo saabe nyanngere jamaa ndeen,

³⁶ Saabe yim6e heew6e ina njokki mo ina peekoo, ina mbi'a:

—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yim6e Urusaliima

³⁷ Nde sordaasiibe 6een ngarnoo faa nanna Pool ley sooro mu66en ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:

—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa? Oon wi'i mo:

—Aa? Ada waawi geresankoo6e naa?

³⁸ Ndelle a wanaa Misiranke gadudo muurtere ko 6ooyaay oon naa? A wanaa gardudo e wadoo6e bar-ko'e ujunaaje nayo, de njaarudaa dum'en ley ladde naa?

³⁹ Pool jaabii, wi'i:

—Miin, mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde anndaaka koy. Mido nyaage ndujanodaa kam mi haalda e yim6e 6een.

⁴⁰ Hooreejo oon durjanii mo dum. Pool darii e dow yeentirde ndeen, bantani yim6e 6een junngo. Nde 6e ndeyyininoon ndeen, o haali e ibraninkoo6e, o wi'i:

22

1 —Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee joonin faa mi seedanoo on mi jeyaa feloore nde njowudon dow am.

2 Nde 6e nannoo wo ibraninkoo6e o haaldada e ma66e fu, deyyinaare ndeen beydii katin. O wi'i:

3 —Wo mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ammaa Urusaliima do mawnumi. Gamaliyel wonnoo mood-ibbo am. Kanko janngini kam Tawreeta maamiraa6e meeden oon faa laa6i tal. Mido jinngana Laamdo hono no ngorruudon hannden on fuu ni.

4 Mi torrii jokku6e Laawol ngool faa maayi. Mi nanngii wor6e e rew6e, mi uddii dum'en ley kasu.

5 Almaami Mawdo e waalde Saahiibe 6een fuu ina ceedanoo kam, kam'en du. Wo e mu66en ke6umi derewol faa mi holla sakiraa6e mu66en won6e Damas 6een. De njahumi faa mi ha66owa jokku6e laawol iisaa won6e toon 6een, faa mi wadda dum'en Urusaliima faa njukkee.

*No Pool haaliri haala tuubugol muudum
(Golle Nulaa6e 9.1-19, 26.12-18)*

⁶ Woodi, mido yaha faa 6adiimi Damas, wakkati hakkunde naange. Wakkati gooto annoora mawdo yuuri dow kammu, yayni, fili kam.

⁷ Caamumi e leydi, nanumi daande ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?»

⁸ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Nde mbi'unoomi noon fu, o wi'i kam: «Miin, wo mi iisaa Nasaraatuugo mo torrataa oon.»

⁹ Wondube e am been nji'i annoora oon, ammaa 6e nanaay daande haaldunde e am ndeen.

¹⁰ Ndeen, mbiimi: «Joomiraado, dume ngadammi?» Joomiraado wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamdo anniyii ngadaa fuu.»

¹¹ Wondube e am been dowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo delkugol annoora ngool wumnii kam.

¹² Ananiyas wo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Tawreeta Muusaa. Alhudiyanoo6e won6e toon fuu ceedanii mo wo o moyyo.

¹³ O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De wakkati oon ni, mbuntumi, njiimi mo.

¹⁴ O wi'i: «Laamdo maamiraabe meeden oon subake ma faa paama muuyde muudum, faa nji'aa Ponnditiido oon, nanaa haala e hunduko muudum.

¹⁵ Sabo aan seedantoo mo yeeso yim6e fuu ko njiidaa e ko nanudaa.

¹⁶ Joonin, dume ndoomataa katin? Umma, lootadaa lootagal batisima, de njaaforedaa luttii maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi yeccake Urusaliima, mido wada du'aare ley suudu dewal mawndu, de won ko njiimi e holleede.

¹⁸ Ley holleede oon mi yi'i Joomiraado, wi'i kam: «Hanya law, yaltu Urusaliima, sabo 6e njabataa seedaaku ngu ceedantoda kam nguun.»

¹⁹ Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraado, i6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi diin fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondin6e ma been.

²⁰ Nde yiyyam Etiyen seedee maada oon yuppetenoo ndeen, mido darii, idum weli kam ko o waraa duum. Miin haybannoo kaddule war6e mo been.»

²¹ Joomiraado jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woddi, to yim6e 6e nganaa Alhudiyanoo6e.»

²² I6e kettinani mo faa o haali haala ka. Ndeen 6e yepti daade ma66e, 6e mbi'i:

—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!

²³ I6e peekoo, i6e njiila saayaaji ma66e, i6e mbicca leydi.

²⁴ Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro mu66en doon, lamndoree piide faa 6e paama ko wadi de jamaa oon ina willa e makko hono ni.

²⁵ Nde 6e ka66annoo mo faa 6e piya mo ndeen, o wi'i mawdo sordaasiibe gondoo doon:

—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oon nannoo dum ndeen, yehi to hooreejo mu66en oon, wi'i:

—Ada anndi ko nesudaa wadude naa? Gorko oon wo Romanke!

²⁷ Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami dum, wi'i:

—Haalanam, yalla a Romanke naa?

Pool jaabii, wi'i:

—Wo mi kam!

²⁸ Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Miin kaa, ceede keewde njo6umi de ke6umi laataade Romanke.

Pool wi'i mo:

—Miin, mi finii tawumi mi kam.

²⁹ Wakkati oon anniyiibe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude been acciti. Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woodi ha66iino dum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahii6e

³⁰ Jaango majjum, hooreejo oon ha66iti Pool, sabo na yidi tannyorde ko Alhudiyanoo6e been mbullitii dum. O yamiri hooree6e almaami'en e waalde Saahii6e ndeen fuu kawrita. Caggal duum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool ndaari waalde Saahii6e been, wi'i:

—Sakiraabe, wo bernde nde walaa feloore mbuurdumi yeeso Joomiraado faa yottaade nyalooma hannden o.

² Ndeen Ananiyas, Almaami Mawdo oon, yamiri darinoobe dakkol makko been piya mo hunduko.

³ Ndeen, Pool wi'i mo:

—Laamdo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Ada joodii faa carorodaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa ko njamirdaa mi fiyee duum.

⁴ Darinoobe doon been mbi'i Pool:

—Yalla a mbonkoto Almaami Mawdo mo Laamdo joyyini o naa?

⁵ Pool jaabii, wi'i:

No Pool wi'iri wo Romanke

–Sakiraa6e, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawdo. Si goonga, mido anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*

⁶ Pool ina anndi wo66e ley Saahiibe been wo Saduki'en, wo66e mu66en du wo Farisa'en. Ndele yeewnii semmbe hakkunde kawrital doon, wi'i:

–Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e ummital maay6e carorteemi!

⁷ Nde o haalnoo dum ndeen, Farisa'en e Saduki'en been njeddunduri, kawrital ngaal feccii.

⁸ Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhuuji du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoondini dum fuu.

⁹ Duko koon beydii mawnude. Jannginoobe Tawreeta wo66e heedan6e Farisa'en been, na ngada kalala mawdo, ina mbi'a:

–Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa maleyka haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi diin mawni faa hooreejo sordaasiibe oon huli taa 6e ceeka Pool. Dum wadi de o yamiri sordaasiibe njippoo to kawrital toon, itta Pool e juude yimbe been, njeccina dum to suudu sooro mu66en toon.

¹¹ Jemma jokkudo oon, Joomiraado gangi e Pool, wi'i dum:

–Sellin bernde maa! No ceedoranidaa kam Urusaliima noon, na tilsi ceedanodaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankoo6e mbatiri faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankoo6e been mbati, kunii nyaamataa njarataa sanaa nde mbari Pool.

¹³ Batidin6e been ina 6uri wor6e capande nayo.

¹⁴ Be njehi to hooree6e almaami'en e maw6e, 6e mbi'i:

–Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool.

¹⁵ Joonin, onon e waalde Saahiibe been, mbi'ee hooreejo sordaasiibe oon waddana on Pool. Mbi'on odon njidi faamitaade ko o haalata duum. Minen, miden cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.

¹⁶ Bii sakiike Pool debbo nani ko 6e aniyii duum, yehi to suudu sordaasiibe toon, naati, humpiti Pool.

¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasiibe been, wi'i dum:

–Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasiibe oon yaari mo to hooreejo muudum toon, wi'i dum:

–Pool ommbaado oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yidi haalande maa.

¹⁹ Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:

–Dume kaalantaa kam?

²⁰ Suka oon wi'i mo:

–Alhuudiyankoo6e ndawridii. Be nandinkinto e yidu6e faamitaade kabaaru Pool. Be nyaagete jaango ngaddanaa 6e Pool yeeso waalde Saahiibe ndeen.

²¹ Taa njaabanaa 6e! Sabo ko 6uri wor6e capande nayo na duppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Be cegilake, i6e ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:

–Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam dum.

O yoppi dum dilli.

No Pool nulduraa Kaysariya

²³ Caggal duum, o noddi maw6e sordaasiibe makko dido, o wi'i dum'en:

–Kawrunderee wor6e keme dido e waddiibe pucci capande njeddo, kam e jom'en labbe keme dido. On fuu, cegilane yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma.

²⁴ Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki gorfoneer oon.

²⁵ Hooreejo oon winndi 6ataaki ki, wi'i:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiya, mido jowte, aan Filiki gorfoneer teddu6o.

²⁷ Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankoo6e nanngunoo dum, anniyii warude dum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi, miin e fedde sordaasiibe ndeen, ittumi mo.

²⁸ Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiibe ma66e, sabo mido yidi faamude ko 6e peldi mo duum.

²⁹ Tawumi wo dow sariya ma66e tan 6e peldi mo, de dum wanaa huunde waawunde warude mo naa uddude mo.

³⁰ Caggal duum, maatumii Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Dum wadi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii feloo6e mo been du njaha to maa, pela mo toon.

³¹ Sordaasiibe been ngadi ko njamiraa duum, kooyi Pool ley jemma, njaari dum faa Antipatiri.

³² Jaango majjum, sordaasiibe yaaranoo6e e koyde been njecii to suudu mu66en Urusaliima. Be njoppidi Pool e waddiibe pucci been, njottinowa dum.

³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndeen, kokki gorfoneer oon 6ataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko.

³⁴ Nde goforneer oon jaungunoo 6ataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen,

³⁵ wi'i mo:

—Mi nanan haala maa si feloo6e ma been ngarii.

O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

¹ Balde joy caggal duum, Ananiyas Almaami Mawdo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e maw6e wo66e, kam e jaungudo sariya Roma'en bi'eteedo Tertulu. Be peli Pool yeeso goforneer oon.

² Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fudfi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:

—Filiki kaananke reddudo, wo saabe maada de min kefi jam 6ooydo. Woodi ko moyyinaa ley lenyol ngol du wo haybugol maada wadi.

³ Min annditii fuu ko ngadudaa, yim6e tatteeji fuu na njettire berde belde.

⁴ Mi yidaa joonnde ndeen juuta, de mido nyaage saabe moyyuki maa, kettindanoda min seeda.

⁵ Min tawii gorko o wo daa6oowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankoo6e won6e ley adunaaru fuu. O ardiido laawol Nasaraatunkoo6e.

⁶ O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [

⁷ Miden njidi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiie oon ittirii mo semmbe e juude amin, yamiri feloo6e mo been ngara yeeso maa.]*

⁸ Aan e hoore maa, lamndodaa mo, paa-maa ko min peldi mo duum fuu.

⁹ Alhuudiyankoo6e tawaa6e toon been keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.

¹⁰ Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:

—Mido anndi wadii duubi ada saroo lenyol ngol. Dum wadi de mido seyoroo kakkanaade hoore am.

¹¹ Bura balde sappo e didi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamdo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.

¹² Fay gooto tawaay kam mido dukida e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen.

¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e peldi kam joonin duum.

¹⁴ Ammaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo maamiraabe meeden oon e laawol ngol 6e mbi'ata feerwol ngool.

Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa duum e ko winndaa e dewte annabaa6e duum fuu.

¹⁵ Woodi, mido tannyori Laamdo iirtinan fonnditii6e e bon6e fuu, hono no Alhuudiyankoo6e du tannyori ni.

¹⁶ Saabe duum mido tinnoo wondude e bernde nde walaa feloo6e yeeso Laamdo e yeeso yim6e wakkati fuu.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, mi wartii faa mi wadana yim6e am dokke, mi itta sadakaaji.

¹⁸ Wakkati oon 6e tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngadumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.

¹⁹ Alhuudiyankoo6e wo66e yuuru6e leydi Aasiya wonnoo6e doon, wo been kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngadumi.

²⁰ Yim6e 6ee do, sanaa kam'en e ko'e mu66en kaala boofi di nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankoo6e Saahiie ndeen.

²¹ Be mbaawaa wiide mi wadii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maay6e wadi de mido saree hannden!»

²² Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:

—Si Lisiya hooreejo sordaasiie oon warii fu, ndeen carotoomi haala moodon ka.

²³ O yamiri mawdo sordaasiie oon hayba Pool, de newnana dum, taa hada fay gooto e yigiraa6e muudum been warude walla dum.

²⁴ Balde seeda caggal duum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteedo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii dum ina haala haala goondinal Iisaa Almasiihu.

²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fonditaare e nanngitaare e sariya garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:

—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde ke6indiimi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo ceede. Dum wadi de imo nodda dum kile keewde faa 6e njewtida.

²⁷ Nde wadunoo duubi didi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu doon, sabo na yidi welnande Alhuudiyankoo6e been.

25

No Pool nyaagorii sariya muudum yaree to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin duum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

² Doon, hooree6e almaami'en e ardiie Alhuudiyankoo6e ngari to makko de peli Pool. Be nyaagii mo semmbe

* 24:7 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 7.

³ o walla 6e, o wadda Pool Urusaliima. Ko 6e mbiiri mo noon dey, i6e pi-loo duppinanaade dum dow laawol faa 6e mbara dum.

⁴ Festus jaabii 6e, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngonon law.

⁵ Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko wadi.

⁶ Festus waddaay e ma66e ko 6uri balde jeetati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o joodowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.

⁷ Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankoo6e yuuru6e Urusaliima 6een piilii dum, peldi dum kulle bonde keewde. Ammaa 6e mbaawaay laa6inde pelooje deen.

⁸ Ndeen Pool jakkanii hoore muudum, ina wi'a:

—Mi wadaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankoo6e oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawdo oon du.

⁹ Festus ina yidi welnande Alhuudiyankoo6e 6een. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Ada ja6a yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

¹⁰ Nde o yamunoo duum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawdo ngonumi, wo do kaanumi sareede. Mi wadaay Alhuudiyankoo6e 6een fuu ko boni. Aan e hoore maa du, ada anndi.

¹¹ Si mi wadii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko 6e peldi kam duum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am faltake do. Wo kaananke Roma mawdo oon, kam sarotoo kam.

¹² Caggal nde Festus haaldunoo e tindinoo6e dum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Ada yidi kaananke Roma mawdo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawdo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

¹³ Balde seeda caggal duum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.

¹⁴ Nde 6e 6ooytunoo doon balde seeda fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi do ley kasu.

¹⁵ Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.

¹⁶ Njaabiimi 6e: Al'aada Romankoo6e ja6ataa saraade neddo si hawritaay e feloo6e dum 6een. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa duum.

¹⁷ Ndelle 6e fuu 6e ngarii do. Miin le, mi neebinaay dum fes, sabo jaango majjum njoodowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon waddee.

¹⁸ Feloo6e mo 6een ndarii, kaali, de 6e ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.

¹⁹ Be peldii mo haala diina ma66e, kam e gooto bi'eteedo Iisaa maaydo, mo Pool wi'ata ina wuuri.

²⁰ Woodi miin kaa, mi yi'aay fuu no nji-itirammi goonga e haala kaan. Dum wadi de lamndiimi mo yalla imo ja6a saroweede Urusaliima.

²¹ Ammaa o nyaagake kabaaru makko watee e juude kaananke mawdo oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oon.

²² Agirippa wi'i Festus:

—Mido yidi hettindanaade gorko o, miin e hoore am.

Festus wi'i:

—A hettindanto mo jaango.

²³ Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun, kam'en e hooree6e sordaa6e e maw6e ngalluure ndeen. Festus yamiri Pool waddee.

²⁴ Nde waddanoo fu, Festus wi'i:

—Agirippa kaananke e kawrital tawaa6e do! On nji'ii gorko o. Alhuudiyankoo6e fuu pelii mo to am ley Urusaliima e do fuu. I6e yeewnoo, i6e mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.

²⁵ De miin e hoore am kaa, mi tawii o wadaay fay huunde ko haani warude mo. Ammaa kanko e hoore makko, o nyaagake sariya makko yaaree faa to kaananke Roma mawdo oon. Ndelle mi anniyake neldude mo toon.

²⁶ Ammaa mi walaa ko mi winndana kaananke oon dow kabaaru makko. Dum wadi de ngaddumi mo yeeso moodon, e ko 6uri dum fuu, yeeso maada aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi he6an ko mi winnda.

²⁷ Sabo hakkillo am ja6aay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay ko nangiraa.

26

¹ Agirippa wi'i Pool:

—A hokkaama laawol. Haalu haala maa. Ndeen, Pool banti junngom, jaabii, wi'i:

²—Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa hannden ko Alhuudiyankoo6e peldi kam duum fuu.

³Ada anndi al'aadaaji Alhuudiyankoo6e e haalaaji mu66en fuu. Saabe majjum mido nyaage, kettindanodaa kam e munyal.

⁴Alhuudiyankoo6e fuu ina anndi no mbuurdumi gilla mi cukalel. I6e anndi no ngorrunoomi e ley yim6e leydi am e ley Urusaliima fuu.

⁵I6e anndi gilla arande, si 6e nja6ii seedaade: mido jokki laawol diina amin 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en.

⁶Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo Laamdo wadani maamiraa6e meeden oon.

⁷Yuwdiiji meeden sappo e didi diin ina njowi jikke mu66en e tabintingol amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe jikke o Alhuudiyankoo6e peldi kam!

⁸Ko wadi de miilidon Laamdo waawaa iirinde maay6e?

⁹Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatuujo oon, no laatorii fuu.

¹⁰Wo dum pay ngadumi Urusaliima du. Hooree6e almaami'en 6een kokkii kam baawde mi udda seniibe heew6e e kasu. Nde 6e caranoo faa 6e mbaree ndeen, mi yardake dum.

¹¹Mi torrii 6e kile keewde e cuudi baa-jordi diin fuu. Mido tilsina 6e njedda Almasiihu mo 6e ngoondini oon. Tikkere am dow ma66e ina mawnunoo sanne, faa mido tewna 6e ley gure janane, mido torra 6e.

*No Pool haaliri haala tuubugol muudum
(Golle Nulaabe 9.1-19, 22.6-16)*

¹²Wo hono nii njaarumi Damas. Hooree6e almaami'en nelii kam, kokkii kam baawde nannugude goondin6e toon.

¹³Kaananke, mido wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange, nji'umi annoora ina yuura dow kammu ina fiiloo kam, miin e yaadiraabe am 6een fuu. Annoora oon ina 6uri fay naange jalbude.

¹⁴Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam? Si ndemoori wi'i saloto tufirgel joomum fu, beydan nawnaade.»

¹⁵Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraado wi'i: «Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

¹⁶Umma dara, sabo mi 6anganii ma, mi su6ake ma faa ngollanaa kam. Wo faa ceedanodaa kam ley ko njiidaa joonin e ko nji'oytaa si mi 6angii e maa caggal hannden.

¹⁷Mi reenete e Alhuudiyankoo6e e yim6e lenyi goddi 6e nulammaami e mu66en joonin 6een.

¹⁸Mi nulete faa peertaa gite ma66e, 6e yuwa e nimre, 6e ngarta e annoora, 6e yuwa e baawde Seydaani, 6e ngarta e Laamdo, 6e ke6a yaafeede hakkeeki ma66e, 6e ndonida e seniibe saabe ko 6e goondini kam duum.»

¹⁹Ndelle saabe majjum, kaananke Agirippa, mi salaaki dwtanaade ko nji'umi, ko yuurani kam dow kammu duum.

²⁰Be artiimi waajaade wo yim6e Damas e yim6e Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal duum, njokkinmi yim6e lenyi goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeki kollooji tuubii.

²¹Saabe duum, Alhuudiyankoo6e nann-giri kam ley suudu dewal mawndu nduun, piiii warude kam.

²²Ammaa Laamdo wallii kam illa ndeen faa warde hannden. Mido seedanoo yim6e fuu, gilla lo'u6e faa e teddu6e. Mi waajataako fay huunde si wanaa ko annabaabe e Tawreeta Muusaa mbi'i warowan duum.

²³Dum woni: Almasiihu torroto faa maaya, de artoo maay6e ummitaade. De si ummitake fu, waajoto yim6e meeden e lenyi goddi fuu kisindam, dam laatanoo 6e annoora.

²⁴Nde Pool haalannoo dum ndeen, Festus feekii e semmbe, wi'i:

—Pool, a haanjaama! Heewgol maada andal ngol haanji ma!

²⁵Pool jaabii, wi'i:

—Festus teddu6o, mi haanjaaka. Ko kaalammi duum wo haalaaji goongaaji, celluldi.

²⁶Agirippa kaananke oon ina anndi kulle deen. Dum wadi de mido hoolii haalude dum yeeso makko. Si goonga, mido tannyori dum fuu suudanaaki mo, sabo dum wadaay e cuncukka.

²⁷Kaananke! Ada goondini annabaabe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸Agirippa wi'i Pool:

—Ada miilii wafude kam Almasiyankeejo law law hono nii naa?

²⁹Pool jaabii, wi'i:

—Nde yaawi e nde hanndii fuu, dum laattoo muuyde Laamdo faa aan e hettindaniibe kam joonin fuu laatonon hono am, de tawee wanaa e callali gondi e am di.

³⁰Kaananke oon e goforneer oon e Bereniika e joododinoobe e mu66en fuu ummii.

³¹Nde 6e njaltunoo suudu nduun ndeen, i6e mbi'undura:

—Gorko o wadaay ko foti warude dum naa ha66ude dum callali.

³²Agirippa wi'i Festus:

—Imo waawnoo yoofeede si o wi'aayno sariya makko faltiniree to kaananke Roma mawdo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde yaareede amin Itali e laana tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkoo6e wo66e ngatataa e junngo mawdo sordaasi6e bi'eteedo Yuliyus. Oon wo jeyaado e fedde sordaasi6e kaananke Roma mawdo.

² Min naati laana maayo yuuruka Adaramati njahooha ina fanta gure ley leydi Aasiya. Min ndunnyi. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke yuurudo Tesaloniiki.

³ Jaango majjum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool hinney, dujanii dum yaha to yigiraa6e mum faa mballira dum ko haajaa.

⁴ Nde min yuwunoo doon ndeen, min 6attitowii fonngo ruunde* Kipirus, sabo min kawrii e henndu mawndu.

⁵ Min peyyiti maayo manngo ngoon hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya.

⁶ Doon, mawdo sordaasi6e oon tawi laana yuuruka Alesandiri ina fonndii Itali. O nanni min ley makka.

⁷ Balde keewde laana amin kaan wadi ina yaara heese. Semmbe e doole min njottorii wuro Kinidus. Henndu nduun na hada min yahude to min ponndii. Ndelle min takkii ruunde Kereta gere to henndu walaa, min panti Salmone.

⁸ Miden takkii senngo, miden tampi e yaade. Faa min njottii nokku bi'eteedo Jipporde Lobberende woddaa e wuro Lasiya.

⁹ Min 6ooyi sanne faa wakkati iidi nyannde ittugol hakkeejii faltii. Wakkati dabunde maayo ngoon ina hul6inii sanne, na tiidi laana dilla ndeen. Pool tindini 6e dow majjum.

¹⁰ O wi'i:

—Sakiraa6e, mi yi'ii jahaangal ngal wo keewungal torra e mursey, wanaa laana ka e gineejii di tan, ina waawi laataade yonkiiji meeden du.

¹¹ Ammaa mawdo sordaasi6e oon, wo haala sofeere laana kaan e joomiika 6uri jabude e dow haala Pool.

¹² Jipporde laanaaji nde 6e ngoni e muudum ndeen, welaa dabbude. Dum wadi de 6ur6e heewude ley laana 6een mbi'i 6e njaha 6e piloo yottaade Fenika faa 6e ndabba toon. Dum wo jipporde wonnde Kereta huccitinde hordoore-gorgaare e so66iire-gorgaare.

¹³ Nde henndu seeda yuurundu hordoore fuddunoo wifude ndeen, 6e cikki 6e mbaawan yottaade to 6e njidi toon. Be yeentini jamde darnooje laana deen, 6e takkii e fonngo Kereta, i6e njaha.

¹⁴ Ammaa caggal duum seeda, henndu mawndu wi'eteendu henndu so66iirelettugaare yuuri to ruunde toon, jippii.

¹⁵ Henndu nduun faddii laana kaan. Min kunngii huccitinde e henndu nduun faa min njaha yeeso. Min acci ika roya.

¹⁶ Nde min paltotonoo duungel bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri e henndu seeda. E ley tampiri, min poofdi laanayel pamarel ngel min ndaasannoo ngeel.

¹⁷ Min yepti ngel, min njowi ngel dow laana mawka. Ndeen 6e kooyi boggi, 6e piilii laana mawka kaan. Be njippini jamde darnooje laana deen du, 6e njoppi ika roya, sabo 6e kulii taa 6e njanoy e so66undu ruunde Sirta.

¹⁸ Henndu nduun ina heddiin na wifa min semmbe. Saabe duum, jaango majjum 6e puddi faddude donngal laana kaan ley maayo manngo.

¹⁹ E nyalooma tata6o oon, 6e kooyi anniya, 6e paddi fay ginereejii jaarooji laana ley ndiyam diin.

²⁰ Naange e koode du nji'ataake faa wadi balde keewde. No henndu nduun foti mawnude, min tayi jikke amin fuu e hisude.

²¹ Nde 6ooynoo yim6e 6een ke6aay ko nyaama fu, Pool darii hakkunde ma66e, wi'i:

—Si on njabiino haala am, on ndillaayno Kereta fu, torraaji di e mursey o hewtataakonon en.

²² Joonin, mido haalana on: cellinee 6erde mon, sabo fay gooto moodon mursataa yonki muudum, laana ka tan mursetee.

²³ Jemma hankin, Laamdo jeydo kam mon dewammi oon nuli maleyka to am.

²⁴ Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa hulu, tilay a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oon. Laamdo reenete, aan e yaadira6e maa 6een fuu.»

²⁵ Ndelle, cellinee 6erde mon, sabo mido hoolii ko Laamdo haalani kam duum, hono noon jaati worrata.

²⁶ Ammaa tilay en njanowan e ruunde wonnde ley maayo ngo.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oon, miden ndoya ley maayo Adiriyati ngoon faa hantden. Wakkati hakkunde jemma, donnoo6e laana kaan 6een cikki 6adake leydi.

²⁸ Be paddii boggol ponndirgol, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande noogay. Be

* 27:4 Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † 27:28 Darande noogay wo meetereejii 37. Darande sappo e joy wo meetereejii 27.

njehi yeeso seeda, 6e paddi katin, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande sappo e joy.[†]

²⁹ Be kuli taa 6e njanoy e kaaye. Ndelle 6e njippini jamde nay darnooje laana deen caggal laana kaan, i6e keppe weetaay.

³⁰ Ndeen golloo6e laana kaan been njippini laana pamara kaan e ndiyam, ina njidi faa ndilla kam'en tan. Be mbi'i wo66e 6e njippinowan jamde to yeeso laana kaan toon faa ndarna ka.

³¹ Pool wi'i mawdo oon e sordaasi6e been:
—Si yim6e been keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndadataa.

³² Ndeen sordaasi6e been tayi boggi nanngunoodi laana pamara kaan diin, njoppi ngel dilli kangel tan.

³³ Nde 6adinoo weetude ndeen, Pool nyaagii 6e fuu 6e nyaama, wi'i:

—Hannden woni balde sappo e nay odon ndoomi on nyaamaay. Odon keddii on meedaay fay huunde.

³⁴ Ndelle mido nyaagoo on sanne, nyaamon. Odon kaajaa dum faa ndadon. Si goonga, fay gooto moodon lee6ol hoore muudum solataa de samaa.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o heltii, o fuddi nyaamude.

³⁶ Ndeen 6e fuu berde ma66e cuusinaa, kam6e du 6e kooyi, 6e nyaami.

³⁷ Minen won6e ley laana kaan been, min yim6e keme dido e capande njeddo e njeegom.

³⁸ Nde 6e nyaamnoo faa 6e kaari ndeen, 6e kooyi bootooji alkama gondi e laana kaan diin, 6e paddi di ley maayo manngo faa dum huyfintina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndeen, 6e kaynii leydi, de 6e annditaay ndi. Be nji'i nokkuure njaa-reendi yaajunde seeda. I6e njidi jaarude toon laana kaan si 6e mbaawii.

⁴⁰ Be tayi jamde deen, 6e njoppi de ley maayo. Be ka66iti boggi ka66aadi e oon-cirde deen du. To hoore laana toon du, 6e yeentini wudere dow, 6e peerti nde faa henndu nduun dunyira ka yeeso. Be ponndii daande maayo ngon.

⁴¹ Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaareendi ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa diggi.

⁴² Sordaasi6e been anniyii warude kamsunkoo6e been taa fay gooto e mu66en yinoo de dogga.

⁴³ Ammaa mawdo sordaasi6e oon ina yidi dannude Pool. Ndelle o hadi 6e wadude an-niya ma66e oon. O yamiri waaw6e yinaade been artoo njinoo mburtowoo,

⁴⁴ de heddi6e been du tiigoo kelte laana kaan naa goddum yuurduum e makka. Hono nii min fuu min njottorii leydi e jam.

28

¹ Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'ete.

² Jeyaa6e doon been nja66orii min caahu mawdo. Wakkati oon kammu ina to6a, jaangol du na woodi. Ndelle 6e ku66ani min yiite faa min yuuloo.

³ Pool hawrunduri ledde, watti e yiite ngeen. Nguleefi wurtni mboddi e majje, ndi soppo junngo makko.

⁴ Nde jeyaa6e doon been njiinoo mboddi ndiin ina fiii e junngo Pool ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Tannyoral, gorko o wo gaddo warhoore. Fay si o dadi to maayo manngo toon du, sariya accataa mo o wuura.

⁵ Ndeen o fiddi mboddi ndiin ley yiite, dum torraay mo fay huunde.

⁶ Be miilii o 6uutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde 6e kedinoo faa 6ooyi, 6e nji'i dum torraay mo fay seeda fu, hakkilooji ma66e mbayilitii e makko. Be mbi'i o wo gooto e alla'en.

⁷ Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muudum ina ngoni sera nokkuure ndeen. O ja66ii min faa woodi, o weerni min faa haddi balde tati, o saahanii min.

⁸ Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaado, reedu muudum du na dogga yiyam. Pool yehi to makko, du'ii, yowi juude muudum e dow makko, danni mo.

⁹ Nde dum wadunoo ndeen, nyaw6e won6e e ruunde ndeen been ina ngara, na ndanee.

¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min cegilinoo faa min ndilla e laana ndeen, 6e njoo6ini min ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

¹¹ Miden ngonnoo toon faa haddi lebbi tati. Ndeen min naati e laana yuuruka Alesandiri, ndabbunooka e ruunde ndeen. Min ndilli. Laana kaan ina njenyaa njenyi tooruuji funere6e.*

¹² Min njottii wuro wi'eteengo Sirakus, min ngadi doon balde tati.

¹³ Min yuwi doon, min takkii e daande maayo manngo faa Regiyus. Jaango majjum, henndu hordooze wifii. E ley balde didi min njottii Potiyoli.

¹⁴ Min tawi toon sakiraa6e, nyaagii min min ngonda e mu66en jeddiire. Ndeen saktii, min njottowii Roma.

¹⁵ Nde sakiraa6e won6e Roma been nan-noo garol amin fu, ngari faa Luumo Abiyya

* 28:11 E jamaanu oon, dorbotoo6e laanaaji na mbi'a kanji ndeenata dum'en.

e nokku bi'eteedo Jipporde Tati faa njakki-too min. Nde Pool yiinoo 6e ndeen, yetti Laamdo, 6eydorii cuusal.

¹⁶ Nde min njottinoo Roma ndeen, Pool hokkaa laawol jippoo e feere muudum. Sor-daasiijo ina hayba dum.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal duum, Pool noddi maw6e Alhuudiyankoo6e. Nde 6e kawritin-noo ndeen, o wi'i 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaay fay huunde ko luttundurta kam e yim6e meeden naa aadi-iji maamiraa6e meeden. Ammaa mi nangaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankoo6e.

¹⁸ Been du yamtindake kam, de i6e muuyunoo yoppude kam, sabo 6e tawraay kam fay sabaabu gooto kaando warude kam.

¹⁹ Ammaa saabe Alhuudiyankoo6e 6een calake mi yoppee, dum waddani kam nyaagaade sariya am faltiniree to kaananke Roma mawdo oon. Mi walaa fuu ko mi felda lenyol am.

²⁰ Dum wadi de noddumi on faa mi yi'a on, mi haalana on. Mido ha66orii callali di saabe mo Israa'iilankoo6e kedii garol muudum oon.

²¹ Be mbi'i mo:

—Min kebaay bataaki yuuruki Yahuudiya kaaloohi haala maa. Katin du fay gooto e sakiraa6e 6een waraay humpiti min naa haalani min ko boni ko ngadudaa.

²² Ammaa miden njidi kaalanaa min ko njiidaa e hakkillo maa, sabo miden anndi yim6e nokkuuje fuu na njedda laawol ngol njokkudaa ngool.

²³ Be kokkunduri nyalaande nde 6e ngar-toyta. Nyalaande ndeen yottii, heew6e ngari kawriti to jipporde makko toon. Gilla fajiri faa caggal kiraade imo flirtana 6e haala laamu Laamdo, imo waajoo 6e. Imo holla 6e kabaaru Iisaa gondo ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e.

²⁴ Wo66e ma66e nja6i ko o haali duum, wo66e nja6aay.

²⁵ Nde 6e cankitotonoo ndeen tawi 6e ndewraay hakkunde ma66e. Ndeen Pool beydi konngol gootol, wi'i:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde haalnoo e hunduko annabi Esaaya, wi'i maamiraa6e moodon:

²⁶ «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa dum:

On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaba, de on nji'ataa.

²⁷ Sabo lenyol ngol 6ernde muudum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mu66ii gite ma66e.

Si wanaa noon fu gite ma66e nji'an, noppi ma66e nanan,

hakkillooji ma66e paaman.

Ndeen 6e ngatan 6e ndewa kam

de mi danna 6e.»†

²⁸ Pool beydi katin, wi'i:

—Anndee, kisindam Laamdo nuldaama yim6e 6e ngatan Alhuudiyankoo6e. Kam6e 6e kettindoto! [

²⁹ Nde Pool haalnoo haalaaji diin ndeen, Alhuudiyankoo6e 6een ndilli ina njeddun-dura sanne hakkunde mu66en.]‡

³⁰ Pool joodii suudu to luwi toon duu6i didi ki66udi. Imo ja66oo waroo6e ndaarude mo 6een fuu.

³¹ Imo waajoo laamu Laamdo. Imo janninginira tannyoral kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado, walaa fuu ko hadi mo.

† 28:27 Esaaya 6.9-10. ‡ 28:29 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 29.

Bataaki Pool yaade to Romankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddadaa faa mi laatoon nulaado muudum. Wo mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo.

² Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamdo aadiinoo gilla e annabaa6e muudum ley Binndi ceniidi diin.

³ Kabaaru oon wo haala Biyiiko haalata. Fodde neddaaku muudum wo yuurudo e Daawda.

⁴ Fodde Ruuhu ceniido du, holliraama wo Bii Laamdo jom baawde ko ummitii e maayde duum. Oon woni Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵ Saabe makko min ke6iri moyyere laataade nulaa6e faa yim6e yuurube e lenyi fuu ngoondina mo, downtanoo mo, de innde makko teddinee.

⁶ Onon du, odon njeyaa e ma66e, onon 6e Laamdo noddi faa kawton e Iisaa Almasiihu been.

⁷ Mido jowta on fuu, onon won6e ley Roma 6e Laamdo horsini de noddi faa laatto seniife. Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yidri yi'ude goondin6e won6e Roma been

⁸ Ko artii fuu, mido yetta Laamdo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabo haala goondinal moodon ina haalee ley adunaaru fuu.

⁹ Laamdo mo ndewammi e 6ernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru Lobbo haala Biyum duum, wo seedee mido miccoo on wakkati fuu

¹⁰ e ley du'aawuuji am fuu. Mido ɲaaroo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to moodon.

¹¹ Sabo mido yidi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e Ruuhu faa semmbindina on.

¹² Woodi, ko njidumi wi'ude wo faa cemm-bunduren ley goondinal ngal kawtuden ngaal, goondinal am semmbina on, ngal moodon du semmbina kam.

¹³ Sakiraa6e, mido yidi paamon: kile keewe6e ngadumi anniya mi waran to moodon de mido faddaa faa hannden. Mido yidi warude faa danya 6e ke6umi hakkunde moodon saabe Almasiihu hono no ke6irmi yim6e hakkunde lenyi goddi ni.

¹⁴ Tilay mi yaha to yim6e fuu, yim6e ngallu e won6e ladde, to joomiraa6e annadal e majju6e.

¹⁵ Dum wadi de mido yidi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yim6e Roma du.

Haala baawde Kabaaru Lobbo

¹⁶ Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawde Laamdo faa hisina goondindo mo fuu: Alhuudiyankoo6e tafon, de caggal duum, lenyi goddi fuu.

¹⁷ Sabo Kabaaru Lobbo oon ina 6angina no Laamdo fonnditorii, ina 6angina wo e goondinal tan neddo ndaardete ponnitiido yeeso Laamdo, illa fuudoode faa e timmoode. Wo noon Binndi diin mbiiri: «Ponnditiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo dow luttal yim6e

¹⁸ Tikkere Laamdo ina banga illa dow kammu ina jippoo dow luttugol yim6e e oonyaare mu66en fuu. I6e kada goonga 6angude saabe oonyaare ma66e ndeen.

¹⁹ Si goonga ko neddo waawi annudde e Laamdo duum ina laa6ani 6e, sabo Laamdo hollii 6e dum.

²⁰ Sabo gilla Laamdo tagi adunaaru ndu faa hannden, golle muudum ina 6angina sifa muudum mo yi'ataake oon faa laa6a, dum woni baawde makko faa abada deen e no o worri fuu. Saabe duum, yim6e been ngalaa ko 6e njaaboo fey.

²¹ Fay si taweede i6e anndi Laamdo, 6e teddiniraay dum no foti teddinireede noon, 6e njettaay mo du. Miilooji ma66e diin laatake boli, berde ma66e puuyde deen du ni66ii.

²² I6e njaara wo 6e jom'en hakkillo, jako wo 6e majju6e.

²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oon tooruuji nanndudi e yim6e maayoo6e e pooli e kulle de koyde nay e daasotoode.

²⁴ Saabe duum, Laamdo yoppidi 6e e muuyde yonkiiji ma66e tuunde faa 6e kuyfini 6alli ma66e hakkunde ma66e.

²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaajo oon e fewre, 6e teddinii ko tagaa, 6e ndewi dum, 6e njoppi Tagudo oon. Oon woni jetteteedo faa abada! Aamiina.

²⁶ Saabe duum, Laamdo yoppidi 6e e muuyde terde ma66e centiniide. Rew6e ma66e been mbattiti ko haani wadeede e 6alli mu66en e ko haanaa.

²⁷ Hono noon wor6e been du njoppi wondude e rew6e faa naati na muuyundura. Wor6e ina ngadundura ko semtinii, de 6e njomnitoree ley 6alli ma66e fodde majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miilinoo annudde Laamdo walaa ko nafata duum, Laamdo yoppidi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude.

²⁹ I6e keewi oonyaare e bonanda e eelgal e nganyaandi fuu. I6e keewi kiram e

* 1:17 Habakuk 2.4.

war-hoore e poodundural e jamba e anniya bondo. Wo 6e nyo'oo6e yim6e,

³⁰ wo 6e mbonkotoo6e, wanyu6e Laamdo. Wo 6e huyfinoo6e yim6e, wo 6e mawwinkini6e, mantotoo6e. I6e piloo laabi kesi faa 6e ngada ko boni. I6e calanoo saaraa6e ma66e.

³¹ Be ngalaa hakkillo, 6e koolnaaki, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende.

³² I6e anndi ko Laamdo yamiri: gadoowo golleeji di fuu ina haani maayde. Ammaa wanaa golleeji diin tan 6e ngadata, i6e njar-doo wo66e du ngada di.

2

Haala jukkungo Laamdo

¹ Ndelle, aan peloowo wo66e oon, mo laatidaa fuu a wala ko njaabodaa. Sabo si a felii goddo, ada li6a hoore maa, sabo aan du ada wada dum.

² Eden anndi Laamdo ina saroo wadoo6e hono golleeji diin fodde goonga.

³ Aan peloowo wadoo6e iri golleeji diin tawee hono noon ngadirtaa, yalla ada sikki a dadan jukkungo sariya Laamdo ngoon naa?

⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kiin, kam e munyal muudum e heese muudum naa? Yalla a faamaay moyyuki muudum ina yaare faa tuubaa?

⁵ Ammaa ko a joordo bernde, a caliido tuubude duum, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo nyannde Laamdo 6anginta tikkere muudum e sariya mum ponnditiido oon.

⁶ Sabo Laamdo barjoto mono fuu golle muudum.

⁷ Wadoo6e ko woodi e ley munyal, filotoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo 6een, ke6an nguurndam nduumiidam.

⁸ Ammaa filotoo6e ko nafata ko'e mu66en, saliio6e goonga de ina ka66ii e bonanda 6een, jukkungo naawngo ke6ata.

⁹ Torra e 6illaare ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Alhuudiyankoo6e tafon, de lenyi goddi njokka.

¹⁰ Ammaa darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko woodi fuu, Alhuudiyankoo6e tafon, de lenyi goddi njokka.

¹¹ Sabo Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Kala gadoowo hakke mo anndaa Tawreeta Muusaa halkan tawa saroraaka Tawreeta oon. Katin du gadoowo hakke tawi na anndi Tawreeta, sarorte Tawreeta oon.

¹³ Yim6e ndaardataake fonnditiio6e yeeso Laamdo e hettindanaade Tawreeta tan. Wo wadoo6e ko Tawreeta wi'i 6een ndaardetee wo fonnditiio6e.

¹⁴ Be nganaa Alhuudiyankoo6e 6een, e rafi mu66en anndude Tawreeta fuu, si 6e ngadirii no Tawreeta oon wi'iri ni e ley muuyde ko'e ma66e, 6e kollii i6e njogii Tawreeta e ley hakkillooji ma66e fay si 6e ngalaa Tawreeta Muusaa oon.

¹⁵ Be kollii ko Tawreeta Muusaa oon yamiri duum ina winndaa e berde ma66e. Berde ma66e ina ceedanoo 6e, wakkati wakkati miilooji ma66e na pela 6e, wakkati gom du na laamna 6e.

¹⁶ Dum 6angowan nyannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu saroo ko suudii ley berde duum, no fofirta e Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon.

No Alhuudiyankoo6e ngorri e Tawreeta Muusaa

¹⁷ Aan, bi'udo wo a Alhuudiyanke, ada tugii Tawreeta Muusaa, ada mantaroo kawtal maa e Laamdo,

¹⁸ ada anndi muuyde Laamdo, ada waawi su6aade ko woodi sabo a jannginaama Tawreeta oon.

¹⁹ A tannyorii wo a dowoowo wum6e, wo a annoora won6e e nimre 6een.

²⁰ Ada waajoo 6e njangaay 6een, ada janngina sukaa6e saabe ko njogidaa anndal e goonga faa hi66i e ley Tawreeta Muusaa oon duum.

²¹ Woodi ndelle, ada tindina wo66e, yalla a tindintaa hoore maa naa? Ada waajoo taa mbujjee, a wujjataa naa?

²² Ada wi'a taa njeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruji, a wujjataa ley cuudi majji toon naa?

²³ Aan mantortoodo Tawreeta, a huyfintaa innde Laamdo e luttugol maa Tawreeta oon naa?

²⁴ Dum wadi de Binndi diin mbi'i: «Onon ngadi de yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een ina mbonkoo innde Laamdo.»*

²⁵ Woodi, si ada hayba jamirooje Tawreeta, taadagol Alhuudiyankoo6e ina waawi nafude ma. Ammaa si ada lotta jamirooje deen, a laatake hono mo taadaaki ni.

²⁶ Si mo taadaaki haybii jamirooje Tawreeta, wanaa Laamdo ndaardan joomum hono o taadiido nii naa?

²⁷ Mo taadaaki de na hayba Tawreeta Muusaa oon, kam saroyte aan luttudo Tawreeta oon, fay si a taadiido anndudo Binndi diin.

²⁸ Sabo wanaa ko yi'etee duum wadata neddo Alhuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e 6anndu duum woni taadagol.

²⁹ Wo ko yi'ataake duum wadata neddo Alhuudiyanke jaati, taadagol du ley 6ernde muudum tawetee. Wo Ruuhu gollata dum,

* 2:24 Esaaya 52.5.

wanaa binndi. Manoore neddo oon, wanaa to yim6e yuurata, wo to Laamdo nde yuurata.

3

¹ Ndelle, dume Alhuudiya'en burdi lenyi goddi? Dume woni nafaa taadagol?

² Ina heewi e alhaalijji fuu. Ko artii fuu, Laamdo halfinii 6e konngol muudum.

³ Goonga, wo66e ma66e koolnaaki. Yalla dum ina waawi bonnude ko Laamdo wo koolniido duum naa?

⁴ Dum waawaa koy! Fay si yim6e fuu wo fewoo6e, tilay Laamdo kaa annditee wo goongante. Wo hono noon winndiraa:

«Fonnditaare maada ina annditee e ko kaalataa duum,

si a sardaama du fu, a li6an.»*

⁵ Do mi haaldan hono no wo66e kaaldata ni: si oonyaare meeden ina beyda hollude fonnditaare Laamdo ndeen, noy mbi'eten? Yalla en mbi'an Laamdo wo oonyiido si jip-pinii tikkere muudum dow meeden naa?

⁶ Fay seefa! Sabo si Laamdo wo oonyiido, noy o sarortoo adunaaru ndu?

⁷ Goddo na waawi wi'ude faa hannden: si fewre am beydii hollude goongalaaku Laamdo faa dum mawninii teddeengal muudum, ko wadi mido saree hono wo mi luttoowo?

⁸ Si neddo na miilira nii fu, wi'an: «Ngaden ko boni faa ko woodi funta.» Won mbonko-too6e ina mbi'a enen du eden mbiira noon. Yim6e been kaa, jukkungo mu66en ina foti e golle mu66en.

No yim6e fuu ndonkiri laataade fonnditiibe

⁹ Ndelle, enen Alhuudiyankoo6e been, eden buri yim6e heddiibe naa? En buraa koy. Sabo mi hollii Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke fuu e ley hakkeeki ngoni.

¹⁰ Wo hono no winndiraa:

«Walaa fuu ponnditiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa paamal,

fay gooto filataako Laamdo.

¹² Yim6e fuu mbosake laawol, fuu laatake 6ol6e.

Walaa fuu gadoowo ko woodi, fay gooto.»†

¹³ «Kunndude ma66e ina nga'i hono caabeeje udditiide ni,

demle ma66e ina kaala hiila.

Toni ma66e ina caawi tooke bolle.»‡

¹⁴ «Kunndude ma66e ina keewi kuddi e haalaaji mettudi.»§

¹⁵ «Koyde ma66e ina njaawi rufude yiyyam.

¹⁶ Bonanda e mettorgal ina njokki 6e to 6e njahata fuu,

¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e 6erde ma66e fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Tawreeta Muusaa oon wi'i, wo won6e e ley muudum been haaldi, faa kunndude fuu ndeyyiino, de yim6e adunaaru fuu paama ina poti e hiiteede kiite Laamdo.

²⁰ Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido yeeso Laamdo saabe haybude muudum Tawreeta Muusaa. Si goonga, golle Tawreeta oon haadii e anndinde yim6e ko woni hakke.

No yim6e laartoo fonnditiibe yeeso Laamdo

²¹ Ammaa joonin Laamdo 6anginii no fonnditaare muudum hebirtee ko wanaa haybude Tawreeta Muusaa. Tawreeta oon e dewte annabaabe deen kaaliino kabaaru majjum:

²² o ndaardan goondin6e been fuu wo fonnditiibe saabe goondinal mu66en Iisaa Almasiihu. Sabo walaa ko senni yim6e:

²³ yim6e fuu luttii, kewtaay yottaade darja Laamdo.

²⁴ Ammaa Laamdo tiigorake 6e fonnditiibe e dokkal saabe hinney muudum. O wadirii dum e Iisaa Almasiihu dimdindo 6e oon.

²⁵ Wo kam Laamdo wadi kirsamaari ittoori hakkeeki, faa ittiri hakkeeki goondin6e diin e yiyyam muudum. Hono noon Laamdo holliri fonnditaare muudum, fay si jukkaakino luttu6e arande

²⁶ saabe munyal muudum. O wadirii dum faa o 6angina fonnditaare makko ley jamaanu mo ngonden o, faa o holla wo o ponnditiido, woodi du, neddo fuu goondindo Iisaa, o ndaardan dum ponnditiido.

²⁷ Ndelle, dume neddo waawi mantoraade? Walaa! Haybude Tawreeta Muusaa oon wadi dum naa? Wanaa! Goondinal tan wadi dum!

²⁸ Sabo miden anndi neddo ndaardete ponnditiido saabe goondinal muudum, wanaa saabe haybugol muudum Tawreeta.

²⁹ Naa Laamdo wo Laamdo Alhuudiyankoo6e tan naa? Wanaa wo o Laamdo lenyi goddi diin du naa? Goonga, wo o Laamdo lenyi goddi diin du.

³⁰ Sabo Laamdo gooto woodi, ndaardoowo taadiibe been fonnditiibe saabe goondinal mu66en, 6e taadaaki been du o ndaardan dum'en fonnditiibe saabe goondinal mu66en.

* 3:4 Jabuura 51.6. † 3:12 Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ 3:13 Jabuura 5.10, 140.4. § 3:14 Jabuura 10.7. * 3:17 Esaaya 59.7-8. † 3:18 Jabuura 36.2. ‡ 3:25 Haala kirsamaari kaan, e geresankoo6e ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yim6e e Laamdo du.

³¹ Ndelle, min ngadii Tawreeta Muusaa oon wo 6olum saabe goondinal naa? Fay seeda! Min boldinaay mo, min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

¹ Dume mbi'eten dow Ibrahiima maami en oon? Dume o ekatii dow kabaaru oon?

² Si tawiino o laatake ponnditiido saabe golleeji makko diin, ndeen imo waawunoo mantaade. De yeeso Laamdo kaa o waawaa mantaade.

³ Sabo Binndi diin mbi'ii: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido.»*

⁴ Woodi, si neddo gollii fu, njobdi muudum hiisortaake hono moyyere, wo ko tilsi yo6eede.

⁵ Ammaa yeeso Laamdo neddo waawaa yowude jikke muudum dow golle mum. Sanaa o goondina Laamdo baawdo nangirde bon6e wo fonnditiioe oon, ndeen goondinal makko hiisete wo fonnditaare.

⁶ Noon Daawda du haaliri dow barke neddo mo Laamdo hiisorii ponnditiido baka golleeji ngalaa. O wi'ii:

⁷ «Barke woodanii yim6e 6e lutti mu66en njaafaa,
6e hakkeji mu66en mooytaa.

⁸ Barke woodanii neddo fuu mo Joomiraado hiisaaki hakkeji muudum.»†

⁹ Yalla taadii6e been tan njeyi barke oon naa? Yalla 6e taadaaki been ngalaa toon naa? En mbi'ii: wo saabe goondinal Laamdo hiisorii Ibrahiima wo ponnditiido.

¹⁰ Ndelle, noy Ibrahiima worrunoo nde ndaardanoo wo ponnditiido ndeen? O taadiido naa o wanaa? Si goonga, o ndaardaama o ponnditiido gilla o taadaaki.

¹¹ Taadagol makko du wo maande holloore fonnditaare makko saabe goondinal ngal o woodunoo gilla o taadaaki. Hono noon, o laatorii maama goondin6e 6e taadaaki been fuu, faa 6een du kiisoree wo fonnditiioe.

¹² Kanko woni baaba taadii6e du, de 6e kaadaay e taadagol tan. Wo 6e jokku6e laawol makko du, kanko baaba meeden Ibrahiima goondindo Laamdo gilla taadaaki.

Amaana mo Laamdo wadani Ibrahiima

¹³ Laamdo aadake hokkude Ibrahiima e yuwdi muudum adunaaru ndu. Amaana oon daraaki dow ko Ibrahiima jokki Tawreeta oon, ammaa darake dow fonnditaare nde Ibrahiima he6i saabe goondinal muudum ndeen.

¹⁴ Sabo si amaana oon darake dow jokkungol Tawreeta fu, goondinal laatake 6olal, woodi amaana oon du nafataa.

¹⁵ Sabo jamirooje Tawreeta deen wo jukkungo Laamdo ngaddata. De si jamirooje ngalaa fu, lutti du ngalaa.

¹⁶ Ndelle, amaana Laamdo oon wo dow goondinal yowii, faa laatooy moyyere makko. O tabitan e yuwdi Ibrahiima fuu, wanaa hokkaabe Tawreeta tan, ammaa goondinir6e no Ibrahiima goondiniri ni been fuu. Kanko woni maama meeden en fuu.

¹⁷ Dum ina hawra e ko winndaa dow Ibrahiima: «Mi wadii ma baaba lenyi keewdi.»‡ Wo noon dum laatorii yeeso Laamdo mo Ibrahiima goondini, kokkoowo maay6e nguurndam, jamiroowo ko walaa duum laatooy.

¹⁸ Fay si Ibrahiima walaa daliili dow ko yowa jikke muudum he6ude yuwdi katin, o heddiimo goondini. Wo nii o laatorii baaba lenyi keewdi no Laamdo wiirunoo mo ni: «Hono nii yuwdi maada fotata.»§

¹⁹ Ibrahiima duubi muudum ina ngada hono hemre, ammaa goondinal mum lakkidaay nde yi'unoo 6anndu mum naywii, deekum Saaratu oon du naywii, faltake rimude.

²⁰ O sikkitiraay amaana Laamdo oon. Ko laatii dey, goondinal makko beydii semmbe, o teddini Laamdo.

²¹ O tannyorii Laamdo ina waawi tabintinde amaana muudum.

²² Saabe duum, «Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido.»

²³ Ko Binndi diin mbi'i «Laamdo hiisorake mo wo o ponnditiido» duum, wanaa saabe makko tan winndiraa.

²⁴ Idum winndiraa saabe meeden enen du. Laamdo hiisorto en fonnditiioe, enen goondin6e Laamdo iirtinii Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon.

²⁵ O hokkitiraama, o maayi saabe luttimen, de o iirtinaa faa ndaardeden fonnditiioe.

5

Haala jam hakkunde meeden e Laamdo

¹ Ko ke6uden ndaardeede fonnditiioe saabe goondinal duum, wadii jam hakkunde meeden e Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Kam additani en dammbugal hinney Laamdo mo ngonden joonin saabe goondinal meeden. Ley majjum eden ceyoroo jikke wondude e darja Laamdo.

³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji meeden du sabo eden anndi torraaji ndimata munyal,

* 4:3 Fuddoode 15.6. † 4:8 Jabuura 32.1-2. ‡ 4:17 Fuddoode 17.5. § 4:18 Fuddoode 15.5.

⁴ munyaal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.

⁵ Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniido mo kokkaden oon hebbinii en njingnu Laamdo.

⁶ Sabo ley wakkati mo Laamdo subii oon, nde tawanoo en ngalaano semmbe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttube Laamdo.

⁷ Ina tiidi ko goddo jaba maayande neddo fay si wo ponnditiido. Ina hasii goddo suusa maayande lobbo.

⁸ Ammaa Laamdo hollii no yidiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en luttube.

⁹ Joonin ko ndaardaden en fonnditiibe saabe yiyam makko duum, tannyoral en ndadan tikkere Laamdo du saabe makko.

¹⁰ Sabo nde laatinoden waybe Laamdo ndeen, Laamdo rewrintinii en e muudum saabe maayde Biyum. Ko ndewrintinaden e makko joonin duum, sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Biyiiko oon du.

¹¹ De wanaa duum tan, ammaa eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oon.

No Aadama nannditirta e Almasiihu

¹² Joonin le, wo saabe neddo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi hakkeeki diin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimbe fuu, sabo be fuu be luttii.

¹³ Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeeki ina ngoodi e adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeeki kisataake.

¹⁴ Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimbe be ngadaay hakke iri mo Aadama wadi nde luttunoo yamiroore Laamdo. Aadama oon wo alhaali garoowo oon.

¹⁵ Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luttal neddo gooto. Ammaa hinney Laamdo, kam e dokkal ngal hokki yimbe heewbe saabe neddo gooto ina buri dum fuu manngu. Neddo oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁶ Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo rimata duum e ko luttal neddo gooto rimata duum. Sabo sariya wadaama dow luttal gootal ngaal, de dum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamdo mawnde wari caggal luttii keewdi, de dum waddi fonnditaare.

¹⁷ Wo saabe luttal neddo gooto maayde laamorii yimbe. Ammaa dum waawaa fonndeede e laamagol hebooe moyyere Laamdo heewnde e dokkal fonnditaare been. Been laamortoo e nguurndam saabe neddo gooto. Oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁸ Ndelle, no luttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo ni, hono noon du gollal ponnditiingal ngal neddo gooto golli ina laatanoo yimbe fuu fonnditaare e nguurndam.

¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luttube ni, hono noon dowtaare neddo gooto du wadiroyta heewbe ndaardee fonnditiibe.

²⁰ Tawreeta naatii faa luttii beyda annditeede. Ammaa fay ko luttii keewi duum fu, hinney Laamdo buri heewude.

²¹ Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamdo oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam nduumidam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muudum

¹ Ndelle, dume mbi'eten? En keddoto e hakkeeki yalla hinney Laamdo ina beydoo naa?

² Kayto! Dum waawaa laataade! En ceedii e hakkeeki faa laatoden maaybe to majji. Ndelle noy mbuurdirten ley majji katin?

³ Odon anndi lootagal meeden batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngaal hawtii en e maayde muudum du.

⁴ Ndelle, e ley lootagal batisima ngaal en maaydii e makko, en uwidaama e makko. Ndeen du, no Almasiihu iirtorii e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiwo teddude deen, enen du en mbuurda noon nguurndam kesam.

⁵ Sabo si en kawtii e makko ley maayde nanndunde e maayde makko, en kawtan e makko ummitagol nanndungol e ngol makko.

⁶ Ndelle eden paami dum do: tomot- taaku meeden kiingnu nguun tontidaama e makko dow leggal palaangal, faa baawde balli men luttooji diin kalka, faa tawee en nganaa maccube hakke katin.

⁷ Sabo si neddo maayii fu, yaltii e hawju hakke.

⁸ Ko maayduden e Almasiihu duum, eden koolii en mbuurdan e makko du.

⁹ Sabo eden anndi ko Almasiihu iirtii e hakkunde maaybe duum, maayataa katin. Maayde walaa baawde dow makko katin.

¹⁰ Ko o maayi duum, wo saabe hakkeeki yimbe nde wootere faa abada. Joonin ko o wuuri duum, wo muuyde Laamdo o wuurrani.

¹¹ Hono noon, onon du, laatee maaybe be hakkeeki laamaaki, de laatanodon Laamdo wuuruube e kawtal Iisaa Almasiihu.

¹² Ndelle, taa accee hakke laamoo balli moodon maayooji diin faa njokkon muuyde majji.

¹³ Taa kokkitiree terde balli mon hakke, taa ngadon de ka6itirde oonyaare. Kokkee ko'e mon Laamdo, sabo on iirtinaama e maayde, odon mbuuri. Kokkee terde moodon Laamdo faa de laatoo ka6itirde fonnditaare.

¹⁴ Hakke laamataako on katin, sabo on ngalaa ley jamirooje Tawreeta. Wo ley hinney Laamdo ngondon.

No yim6e laatoroo golloo6e downtaniibe fonnditaare

¹⁵ Ndelle noy? Yalla en ngadan hakke sabo ley hinney ngonden wanaa ley Tawreeta naa? Kayto! Dum waawaa laataade!

¹⁶ On paamaay naa? Si on kokkii goddo ko'e mon faa ngollanon dum, dwtanodon dum fu, on laatake maccu6e mo dwtanodon oon. Ndelle, naa on laatake maccu6e hakke jaaroowo on e maayde, naa on dwtanake Laamdo jaaroowo on e fonnditaare.

¹⁷ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arande wo on maccu6e hakke, de joonin on laatake jokkiribe laawol ngol njannginadon ngool e berde laa6ude.

¹⁸ On ndimdinaama e hakke, on laatake maccu6e fonnditaare.

¹⁹ Mido haalda do no yim6e paamirra ni saabe lokkaaku moodon. Arande odon ngattunoo terde mon ley hawju tuundi e bonanda faa ko boni beydoo. Joonin kaa, ngadiron de noon ley hawju fonnditaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonnodon ley maccungaaku hakke ndeen, on laataakino golloo6e dwtaniibe fonnditaare.

²¹ Nafaa oye ke6udon e majjum wakkati oon? Fay huunde, si wanaa ko cementirton hannden duum, sabo cakitte majjum wo maayde.

²² Ammaa joonin, on ndimdinaama e maccungaaku hakke, on laatake maccu6e Laamdo. Nafaa mo ke6udon wo joonnde seniinde, de cakitte majjum du wo nguurndam nduumiidam.

²³ Sabo njobdi hakke wo maayde, ammaa dokkal Laamdo wo nguurndam nduumiidam e ley kawtal lisaas Almasiihu Joomiraado meeden.

7

No yim6e ka6bitiraa e jamirooje Tawreeta

¹ Sakiraa6e, mido haalana on onon andu6e Tawreeta Muusaa. Odon anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana neddo haddi nguurndam muudum tan.

² Hono nii debbo 6arjaado du, jamirooje ka66iri dum e gorum oon si gorum oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o ha6bitaama e jamirooje ka66unoodo mo deen.

³ Si goddo 6arjii mo e ley nguurndam goriiko oon, wi'ete wo o jeenoowo. Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje deen njoppa mo, o wi'ataake jeenoowo si o 6arjundurii e gorko goddo.

⁴ Sakiraa6e am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maay6e. On yuwii e ley muudum saabe 6anndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa njeya6on e muudum. Kam woni mo Laamdo iirtini e hakkunde maay6e oon faa ngollen ko welata Laamdo.

⁵ Wakkati nde ngonnodon ley hawju muuyde terde ndeen, muuyde meeden bonde de Tawreeta ummini deen ina ngolla e balli men faa njaara en to maayde.

⁶ Ammaa joonin, en ndimdinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta ka66unoodo en oon, en laatake maay6e, faa mbaawen gollande Laamdo dow laawol kesol ngol Ruuhu muudum hawjii, wanaa dow laawol kiinngol ngol binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

⁷ Ndelle, dume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko a jeyaa!»

⁸ Ammaa hakke adii ko jamirooje kadi duum, de wadi e am siyiji muuyde terde fuu. Sabo si Tawreeta walaano fu, hakke wo huunde waatunde.

⁹ Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, mido wuurnoo, ammaa ko kadaadi diin ngari duum, hakkeeji laatii buurdi,

¹⁰ de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunoodo wadande kam nguurndam deen, laatii jaarooje kam to maayde.

¹¹ Sabo hakke adii kadaadi diin, de hiili kam, wardi kam di.

¹² Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniido, jamirooje deen du wo ceniide, wo ponnditiide, wo moyude.

¹³ Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Dum waawaa laataade! Wo hakke wadi dum. Hono nii hakke annditirtee wo hakke jaati, sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje deen kolli hakke oon wo huunde bonde faa faltii haddi.

Haala durwugol neddo e hakke

¹⁴ Eden anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniido yuuri. De miin kaa, mi adunanke tan mo hakke dawrani.

¹⁵ Sabo mi faamaay ko ngadammi duum: ko njidumi wadude duum, mi wadataa dum, de ko mbanyumi duum, wo duum ngadammi.

¹⁶ Si mido wada ko mi yidaa wadude duum, ina holla mi jabii jamirooje Tawreeta deen ina mboodi.

¹⁷ Ndelle, wanaa miin wadirta noon, wo hakke gondo ley am.

¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley banndu am, ko woodi walaa e muudum. Yidude wadude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa wadude dum.

¹⁹ Mi wadataa ko woodi ko njidumi duum, wo ko boni ko mi yidaa duum ngadammi.

²⁰ Ammaa si mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke gondo ley am oon.

²¹ Ko taykiimi dey: wakkati fuu mido yidi wadude ko woodi, de ko boni ina woni e am, ina hada kam.

²² E ley bernde am mido seyoro Jamirooje Laamdo deen.

²³ Ammaa mido maata al'aada bondo e ley banndu am, ina ha6a e laawol ngol hakkillo am wi'i na woodi ngool. Al'aada bondo oon ina wada kam maccudo hakke gondo ley banndu am oon.

²⁴ Kay, mido yurminii! Moy waawi dannude kam e banndu yaaroo ruu kam to maayde ndu?

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu!

Ndelle miin, e ley hakkillo am wo mi maccudo jamirooje Laamdo, ammaa e banndu am wo mi maccudo laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtudam e Ruuhu Laamdo

¹ Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e hawtu6e e Iisaa Almasiihu been,

² sabo baawde Ruuhu kokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu deen ndimdinii en e baawde hakke e maayde fuu.

³ Ko Tawreeta Muusaa waawaayno wadude saabe lokkaaku 6alli men, wo duum Laamdo wadi. O nuli Biyiiko e ley tagaadi nanndundi e 6i66e-Aadama jom'en hakkeji been faa itta hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii hakke golloowo e ley 6alli men.

⁴ Dum fuu wo faa laabal ngal Tawreeta yamiri ngaal hi66a e dow meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e nganaa jokku6e muuyde terde been.

⁵ Jokku6e muuyde terde been, muuyde terde na dawrana hakkillooji mu66en. De

jokku6e Ruuhu been, wo Ruuhu dawrana hakkillooji mu66en.

⁶ Hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum, na waddana joomum maayde. Hakkillo jokkoowo ko Ruuhu jeyi du, na waddana joomum nguurndam e jam.

⁷ Sabo hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum tan ina wanyi Laamdo. Joomum dwtantaako Jamirooje Laamdo deen. Si goonga du, waawaa.

⁸ Jokku6e muuyde terde been mbaawaa welude Laamdo.

⁹ De onon le, on njokkataa muuyde terde, ammaa odon njokka Ruuhu, si goonga fu Ruuhu Laamdo ina woni ley berde moodon. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oon, waldaa e Almasiihu.

¹⁰ Kaa si Almasiihu ina woni e moodon, fay si taweede 6alli mon wo maaydi saabe hakke, yonkiiji mon kaa wo buurdi saabe on ndaardaama on fonnditi6e.

¹¹ Si Ruuhu Laamdo ina woni ley berde moodon, Laamdo buurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oon, hokkan 6alli mon maayooji diin nguurndam, hokkiran dum Ruuhu muudum gondo ley berde mon oon.

¹² Ndelle, sakiraa6e, won ko tilsani en, de dum wanaa jukkude muuyde terde.

¹³ Sabo si on mbuurdii odon njokka muuyde terde, on maayan. Ammaa si on mbardii muuyde deen Ruuhu Laamdo fu, on mbuuran.

¹⁴ Be Ruuhu Laamdo dowata fuu wo 6i66e Laamdo.

¹⁵ Laamdo hokkaay on Ruuhu gadoowo on maccu6e faa ngarton e kulol. O hokkii on Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kam wadata faa noddiren Laamdo «Abba».

¹⁶ Ruuhu oon e hoore muudum na hawta e berde meeden faa laamna en wo en 6i66e Laamdo.

¹⁷ Si en 6i66e, wo en ronoo6e du. En ndonan ko Laamdo aadinoo duum, en ndondan e Almasiihu du. Sabo sini en njardi torra e makko fu, en ke6idan e makko teddeengal du.

Haala teddeengal garoowal

¹⁸ Mi hisake torraaji wakkati joonin mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6anginanta en.

¹⁹ Si goonga, tagoore fuu ina heppi nyannde nde Laamdo 6anginta 6i66e muudum ndeen.

²⁰ Sabo tagoore ndeen ina faddee hi66inde ko nde jeyi gollude. Wanaa e muuyde mayre dum wadaa, wo Laamdo muuynoo dum. Ammaa jikke ina heddi,

²¹ sabo tagoore ndeen rimdinte e maccun-gaaku nyolngu, yaaree e ley ndimaaku e teddeengal ngal 6i66e Laamdo ndesanaa.

²² Sabo eden anndi, faa joonin tagoore ndeen fuu ina uuma ina tampi e naawalla njatawera.

²³ Wanaa ko tagaa tan uumata, enen hebir6e Ruuhu Laamdó oon hono dokkal Laamdó artiingal, enen du eden uuma. Eden keppi Laamdó wadaay en bi66e muudum, de rimdina balli men.

²⁴ En kisinama, de wo ley jikke dow ko warata tafon. De jikke kebaado selii laataade jikke, sabo neddo yowataa jikke e dow ko hebi.

²⁵ Ammaa si eden njowi jikke e dow ko en kebaay tafon, en ndoomiran dum munyal.

²⁶ Katin du, Ruuhu waran na walla en e lokkaaku men. Sabo si goonga, en anndaa no kaanden wadirde du'aare ni. Ammaa Ruuhu oon e hoore muudum nyaaganto en Laamdó, nyaagoranoo en uumaali burdi haalaaji luggude.

²⁷ Laamdó kumpitiido ko woni ley berde men oon du ina anndi anniya Ruuhu, sabo wo e muuyde makko Ruuhu oon nyaagirantoo seniibe been.

²⁸ Eden anndi Laamdó ina gollira huunde fuu faa laatanoo yidube dum ko woodi, 6e o noddii fodde anniya makko.

²⁹ Sabo 6e Laamdó anndi gilla tagaaka been, o fodanake dum'en nanndude e Biyiiko oon, faa Biddo oon laatoo afo ardiido dow sakiraa6e heew6e.

³⁰ Katin du 6e o fodanii been, o noddii dum'en, 6e o noddii been, o tiigorake dum'en fonnditiibe, 6e o tiigorii fonnditiibe been du, o hokkii dum'en ngedu mu6ben e teddeen-gal makko.

Haala njinggu Almasiihu

³¹ Caggal duum fuu, dume mbi'eten? Si Laamdó ina wondi e meeden, moy waawani en?

³² Kanko, fay Biyiiko oon e hoore muudum o hadaay en, o hokkitirii dum saabe meeden en fuu. Si noon woni moyyere makko, wanaa o hokkidan en e muudum huunde fuu naa?

³³ Moy yaarata 6e Laamdó subii been sariya? Fay gooto, sabo Laamdó tiigorake 6e fonnditiibe!

³⁴ Moy waawi felude 6e yeeso sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasiihu maayii, ko 6uri dum du, o iirtake. Imo joodii gere nyaamo Laamdó, imo nyaaganoo en.

³⁵ Dume waawi senndu en e njinggu Almasiihu? Tiidallaaji naa, gillaare naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, masiiba naa, maa kaafaahi naa?

³⁶ Wo hono no Binndi diin mbiiri: «Saabe maada miden nesa maayde nyannde fuu,

miden ndaardee hono baali kirseteedi ni.»*

³⁷ Ammaa e ley majjum fuu, saabe jiddo en oon, eden 6uri fay jaalotoo6e.

³⁸ Sabo mido tannyori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa maleyka'en, wanaa laamu, wanaa ko wari joonin, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,

³⁹ wanaa ko woni faa dow, wanaa ko woni faa ley, huunde fuu ko tagaa waawaa sendude en e njinggu ngu Laamdó wadani en ley kawtal meeden e Joomiraa6o men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamdó subii

¹ Wo goonga kaalammi miin kawtudo e Almasiihu, mi fenataa. Bernde am nde Ruuhu Ceniido dowata ndeen, ina seedanoo kam mido haala goonga.

² Bernde am ina woodi mettorgal cattungal, nde selataa naawude

³ saabe Alhuudiyankoo6e been. Mi jabanno laataade kudaado mi seeda e Almasiihu miin e hoore am si ina nafannoo sakiraa6e am 6e kawtumi yuwdi been.

⁴ Been ngoni Israa'iila'en. Laamdó wadi 6e bi66e muudum, holli 6e teddeengal muudum. Kam6e njeyi aadiiji diin e Tawreeta Musaa oon. Wo kam6e Laamdó anndini no 6e ndewirta dum, kam6e Laamdó wadani amaanaaji muudum.

⁵ Kam6e yuuri e maamiraa6e Israa'iila arandee6e been. Almasiihu du, neddaaku muudum yuuri e lenyol ngool. Jettooje ngoodanii Laamdó tiimudo huunde fuu faa abada! Aamiina.

⁶ Dum fuu wanaa wi'ude konngol Laamdó ngool hunngake laataade. Sabo wanaa yuurube e Israa'iila been fuu ngoni Israa'iilankoo6e,

⁷ wanaa yuurube e Ibrahiima been fuu ngoni bi66e muudum jaati. Sabo Laamdó wi'ii Ibrahiima: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

⁸ Inan ko dum yidi wi'ude: wanaa bi66e Ibrahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni bi66e Laamdó, ammaa wo rimiraa6e saabe amaana been tiigoraawo yuwdi makko.

⁹ Sabo Laamdó wadi amaana e haalaaji diin, wi'i, «Mi watan e hono wakwati o mawuuri, de Saaratu heban diddo gorko.»†

¹⁰ Wanaa dum tan. Ndaaren no Rebeka hooyiri reedu bi66e dido du. Baaba ma66e wo gooto, Isiyaaka, maami en oon.

¹¹⁻¹² Gilla bi66e been dimaaka sakko 6e ngada ko woodi naa ko boni, ndeen Laamdó wi'i Rebeka: «Mawniwo oon laatoto maccudo minyiiwo oon.»‡ O wadirii noon

* 8:36 Jabuura 44.23.

† 9:7 Fuddoode 21.12.

‡ 9:9 Fuddoode 18.10, 14.

§ 9:11-12 Fuddoode 25.23.

faa anniya makko dow subagol tabita. Subagol makko ngool yowaaki e golle yim6e, wo e Laamdo noddooowo oon ngol yowii.

¹³ Wo noon Binndi diin mbiiri: «Yaakuuba korsinmi, de Isuwa mbanyumi.»[§]

¹⁴ Ndelle, dume mbi'eten? Laamdo wo oonyiido naa? Kayto! Fay seeda!

¹⁵ Inan ko o wi'i Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuyumi hinnaade, mi yurmoto mo muuyumi yurmaade.»^{*}
¹⁶ Ndelle, subagol makko yowaaki e muuyde neddo naa e tinnaare muudum, ammaa wo dow Laamdo jurmootodo oon ngol yowii.

¹⁷ Sabo e ley Binndi diin, Laamdo wi'i Fira'awna: «Ko ngadirmaami kaananke dey, faa mi hollira baawde am e maada, katin du faa innde am gooynee e adunaaru ndu fuu.»[†]

¹⁸ Ndelle, Laamdo yurmoto mo muuyi, yooran bernde mo muuyi.

¹⁹ Ndelle on yaman kam: «Si wo noon worri fu, dume Laamdo felirta yim6e? Moy waawi salaade muuyde makko deen?»

²⁰ Aan bii-Aadama oon, wo a moy faa njeddaa Laamdo? Yalla loonde mahaande ina yama mahudo dum oon: «Ko wadi de mahirdaa kam ni?»

²¹ Mahoowo loode ina waawi wadude e loope deen ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde gollirteende ko teddi, o maha wonde du gollirteende ko hebaa fuu.

²² Woodi, fay si taweede Laamdo muuyi 6anginde tikkere muudum e baawde muudum, o munyanii 6e o tikkani 6een munyal cattungal, dum woni haandu6e e halkude 6een.

²³ O wadirii noon du faa o 6angina keewal darja makko dow 6e o yurmotoo 6een, 6e o segilanii gilla ko 6ooyi faa ngonda e darja makko.

²⁴ Dum woni enen 6e o noddi 6een. De wanaa e ley Alhuudiyankoo6e tan, wo e ley lenyi goddi diin du.

²⁵ Dum woni ko Laamdo wi'i e annabi Hoseya:

«Yim6e 6e nganaa yim6e am,
mi noddiran 6e yim6e am,
yim6e 6e korsinaaka 6een,
mi noddiran 6e yim6e am horsu6e.

²⁶ Katin du, nokku do 6e mbi'etee 6e nganaa yim6e am,
doon 6e inndiroytee 6i66e Laamdo buurdo.»[‡]

²⁷ Annabi Esaaya du haalii haala Israa'iilankoo6e, wi'i: «Fay si 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi maayo ni, seeda ma66e tan hisintee,

²⁸ sabo Joomiraa6o tabintinan konngol muudum dow adunaaru, hi66inan ngol fuu law.»[§]

²⁹ Katin du wo nii Esaaya wiirunoo gilla arande:

«Sini Joomiraa6o jom baawde fuu oon accidaayno en yuwdi,
tawano en laatake hono wuro Sodoma ni,
en nanndii e wuro Gomoora.»^{*}

No Laamdo ndaardata goondinbe Iisaa been fonnditiibe

³⁰ Ndelle, dume mbi'eten? Inan ko mbi'eten: yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6e pilaakino fonnditaare 6een, 6e ke6ii fonnditaare, dum woni fonnditaare saabe goondinal.

³¹ Ammaa Israa'iilankoo6e pilorake fonnditaare e jokkugol Tawreeta, de 6e kebaay fonnditaare ndeen.

³² Ko wadi? Sabo 6e piloraaki dum goondinal, wo e golle ma66e 6e pilorii dum. Ndelle 6e pergake e «hayre fergoore ndeen»

³³ hono no Binndi diin mbiiri ni:
«Inan, mi joyyinan e Siyona hayre nde yim6e pergotoo e muudum,

tefaare li6oore dum'en.
De goondindo nde fuu semtintaake.»[†]

10

¹ Sakiraa6e, ko muuyumi ley 6ernde am e ko nyaagotoomi Laamdo wo Israa'iilankoo6e kisinee.

² Mido seedanoo 6e 6e njinnganii Laamdo sanne, de jinngi diin ngaldaa e paamal.

³ Be paamaay fonnditaare nde Laamdo hokkata ndeen, faa 6e pilanii ko'e ma66e dabare laataade fonnditiibe. Duum wadi de 6e dwtanaaki laawol ngol Laamdo ndaardata neddo wo ponnditiido ngool.

⁴ Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondindo dum fuu ndaardee ponnditiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen: «Neddo gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»^{*}

⁶ Ammaa inan ko haala Laamdo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondinal ndeen: taa wi'u e bernde maa «Moy yeenata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu,

⁷ naa «Moy yahata laakara?» Dum woni faa ummintina Almasiihu e hakkunde maay6e.

§ 9:13 Malakiya 1.2-3. * 9:15 Wurtagal 33.19. † 9:17 Wurtagal 9.16. ‡ 9:26 Hoseya 2.25, 2.1. § 9:28 Esaaya 10.22-23. * 9:29 No Sodoma e Gomoora kalkiraa ni winndaama e ley Fuddoode 19.1-29. † 9:33 Esaaya 28.16.

* 10:5 Lewinkoo6e 18.5. † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14.

⁸Ndelle, dume Binndi diin mbi'i? «Konngol Laamdo ina badii ma, ingol woni e hunduko maa, ingol woni e bernde maa.»[†] Konngol ngool woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngaal.

⁹Si a wi'ii e hunduko maa Iisaa wo Joomiraado, de a goondinii e bernde maa Laamdo iirtinii mo e maayde fu, a hisinte.

¹⁰Sabo wo e bernde neddo goondinta, de Laamdo ndaardan dum ponnditiido. Wo e hunduko neddo haaldata ko goondini, de Laamdo hisina dum.

¹¹Wo hono Binndi diin mbiiri: «Goondindo mo fuu semtintaake.»

¹²Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke. Be fuu Joomii 6e wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereji muudum e noddoo6e dum been fuu.

¹³Sabo «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»[‡]

¹⁴Ammaa noy 6e ke6irta noddude mo si 6e ngoondinaay mo? Noy 6e ngoondinirta mo si 6e nanaay kabaaru makko? Noy 6e nanirta kabaaru makko si baajotoodo walaa?

¹⁵Noy yim6e mbaajortoo du si nulaaka? Binndi diin mbi'i: «Ndaar, koyde jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna 6ernde koy!»[§]

¹⁶De wanaa yim6e fuu nja6ani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii: «Joomiraado, moy goondini waaju amin?»^{*}

¹⁷Ndelle goondinal ina yuura e nanude waaju, waaju du ina yuura e konngol Almasiihu.

¹⁸De mido yama yalla Israa'ilankoo6e nanaay naa? Be nanii koy! Ayaare wi'ii:

«Daade ma66e nanaama e adunaaru fuu, konngi ma66e njottake faa hoore leydi.»[†]

¹⁹Mido yama katin: Israa'ilankoo6e pamaay naa? Gilla arande Muusaa winndii ko Laamdo wi'i:

«Mi wadan faa kiron yim6e 6e nganaa yuwdi goongaari,

mi wadan faa tikkanon yuwdi ndi walaa hakkillo.»[‡]

²⁰Ndeen kaa, annabi Esaaya hulaay wi'ude caggal duum:

«Yim6e 6e pilaakino kam been njiiti kam, yim6e 6e yamanaay kam been du,

mi 6anganii dum'en hoore am.»[§]

²¹Ammaa to Israa'ila, Laamdo wi'ii:

«Fajiri faa futuro mido filoo ja6baade yim6e salii6e, sattu6e.»^{*}

11

No Laamdo holliri ina yurmoo Israa'ilankoo6e

¹Ndelle, mido yama yalla Laamdo yoppii yim6e muudum Israa'ilankoo6e been naa? O yoppaay! Sabo miin e hoore am wo mi Israa'ilanke, wo mi yuwdi Ibrahiima, wo e lenyol Benyamin njeyaami.

²Laamdo yoppaay yim6e muudum 6e subinoo gilla arande been. Yalla on annadaa ko Binndi diin mbi'i nde annabi Iliyaasa woyanannoo Israa'ilankoo6e been to Laamdo naa? O wi'ii:

³«Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e kalkii kirsirde maa sadaka. Miin tan heddi, de i6e ndaara no 6e mbarda kam.»

⁴Ammaa dume Laamdo jaabii mo? O wi'ii: «Mi resanii hoore am wor6e ujunaaje njeddo 6e kujidanaay tooru wi'eteendu Ba'al.»

⁵Hono noon, hakkunde yim6e hannden been, ina woodi yim6e seeda 6e Laamdo suborii saabe hinney muudum.

⁶De si o suborake 6e hinney fu, en annan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. Si wo saabe golle ma66e fu, hinney Laamdo oon heddataako laataade hinney katin.

⁷Ndelle, dume laatii? Ko laatii dey, Israa'ilankoo6e been ke6aay ko pilotonoo duum, wo 6e Laamdo subii been ni ke6i dum. Heddiibe been, 6erde mu66en njoorna

⁸hono no winndiraa ni:

«Laamdo uddii hakkillooji ma66e, wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannden noon worri.»^{*}

⁹Daawda du wi'ii:

«Wo rewugol ma66e bonngol ngool laatanoo 6e tuugol[†] faa 6e njana ley maggol, laatanoo 6e fergere faa 6e njukkee.

¹⁰Wo gite ma66e ni66inee taa 6e nji'a, wo 6aawe ma66e turee faa abada!»[‡]

¹¹Ndelle, mido yama: ko Alhuudiyankoo6e been pergii duum, yalla wo faa 6e caama faa abada naa? Wanaa koy! De wo saabe luttii ma66e diin, yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been ke6iri kisindam, faa Alhuudiyankoo6e been kira.

¹²Si luttii ma66e diin laatanake yim6e adunaaru barke, si mursey ma66e du laatanake 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been barke, barke oon buran dum manngu sanne si Alhuudiyankoo6e been fuu tuubii.

Haala hisineede yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

¹³Joonin, wo onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been kaaldammi: ko laatiimi

[‡] 10:13 Jowiila 3.5. § 10:15 Esaaya 52.7. * 10:16 Esaaya 53.1. † 10:18 Jabuura 19.5. ‡ 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21. § 10:20 Esaaya 65.1. * 10:21 Esaaya 65.2. * 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10.

† 11:9 Tuugolwo ko wo66e mbi'ata huuseeru maa bedorgal. ‡ 11:10 Jabuura 69.23-24.

nulaado e moodon duum, mido mantoroogollal ngal kokkaami ngaal

¹⁴ de na hasii mi hefaan waddude kiram e ley lenyol am, faa mi hisina wo66e ma66e.

¹⁵ Sabo si woddineede Alhuudiyankoo6e wadi de yim6e adunaaru ndewrintinaa e Laamdo fu, dume laatoytoo si 6e nja66owaama? Dum laatorto hono wo 6e yaltu6e e maayde!

¹⁶ Si tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide deen du cakkaama. Si dadi lekki cakkaama Laamdo, licce deen du cakkaama.

¹⁷ Joonin le, Israa'iilankoo6e ina nga'i hono no lekki jaytun ki licce muudum godde caltaa. Aan mo wanaa Alhuudiyanke nanndudo e lical jaytun laddeehi, a wad-daama, a dobaama e jaytun kiin. Nii kebirdaa ngedu e ko yuurata e dadi jaytun kiin. Ada hefa barke lekki kiin, ada mawnida e licce godde deen.

¹⁸ Saabe majjum, taa mantoda yeeso licce caltaade deen. De si ada mantoo fu, miccoda wanaa aan wuurni dadi diin, wo dadi diin mbuurni ma.

¹⁹ Ina woodi tawee ada wi'a: «Ko wadi de licce deen caltaa dey, wo faa miin mi naata, mi dobee do.»

²⁰ Goonga! Ammaa ko de caltiraa dey, wo rafi goondinal majje. Aan ada heddii e dobeede saabe goondinal maa. Ndelle, taa mawninkina, ammaa hulu.

²¹ Sabo si Laamdo accaay licce arandeeje deen fu, accataa ma aan du.

²² Ndelle, taykita moyyuki Laamdo e tikkere muudum fuu: tikkere makko na woni e saamu6e been, de moyyuki makko na woni e maada sini ada tabiti e moyyuki kiin. Si wanaa duum fu, aan du a saltete.

²³ Israa'iilankoo6e du, si 6e njoppii salaare ma66e de 6e ngoondini fu, Laamdo nannan 6e katin hono no licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamdo ina jogii baawde dobude 6e e lekki kiin katin.

²⁴ Ndelle aan yuurudo e lekki laddeehi oon, si a saltaama e makki a dobaama e lekki jaytun aawaaki kiin, haala fuu walaa licce yuurde e lekki aawaaki kiin, si caltanooma ina mbaawi dobeede e inna mu66en.

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

²⁵ Sakiraa6e, mi yidaa ndullon ko suudi dum do, hefa taa ndaardon ko'e mon wo on jom'en hakkillo: Israa'iilankoo6e laatake yoor6e berde, de dum timman wakkati siyi-iji yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e fuu ngoondini, naati laamu Laamdo.

²⁶ Hono noon Israa'iilankoo6e been fuu kisindirtee, no Binndi diin mbiiri ni:

«Kisinoowo yuuran e Siyona,

ittan luttal fuu e yuwdi Yaakuuba.»[§]

²⁷ «Dum woni amaana am e ma66e

wakkati nde mooytammi hakkeejj ma66e.»*

²⁸ Ko Alhuudiyankoo6e been nja6aay Kabaaru Lobbo oon duum, 6e laatorii way6e Laamdo, ammaa wo dum saabe moodon faa ke6on Kabaaru oon. De ko Laamdo su6ii 6e duum, 6e laatake 6e o yidi saabe maamiraa6e ma66e.

²⁹ Wo noon, sabo Laamdo waylitataa anniya dow mo moyyinani dokke muudum, e dow mo noddii.

³⁰ Onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, arande on calakeno Laamdo, de joonin kaa on ke6ii yurmeende saabe sattere Alhuudiyankoo6e.

³¹ Noon du, joonin wo been calii Laamdo, de Laamdo yurmii on. De dum laatake faa been du ke6a yurmeende makko.

³² Sabo Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, faa o yurmoo 6e fuu.

³³ Hey barkeejj Laamdo korsudi ina keewi! Hakkilantaaku makko e anndal makko ina luggi! Fay gooto waawaa annude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamude laabi no o gollirta.

³⁴ Wo hono noon windiraa:

«Moy anndi miilooji Joomiraado?

Moy laatii tindinoowo dum?»[†]

³⁵ «Moy artii hokkude mo sakko o yo6a dum?»[‡]

³⁶ Si goonga, huunde fuu e makko yuuri, huunde fuu wo kanko tiigii, huunde fuu wo kanko jeyi. Wo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina.

12

No goondin6e Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndelle sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne saabe yurmeende Laamdo, cakkee ko'e mon laatodon sadaka buurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaandon rewruude mo ngaal.

² Taa nyemmbitee adunaaru, ammaa acc-ee Laamdo heydintina hakkillooji mon faa berde moodon mbaylitoo. Ndeen, on mbaawan annude muuyde Laamdo: ko woodi e ko weli mo e ko hi66i.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen, mido wi'a mono e moodon fuu: taa njaaree ko'e moodon to on njottaaki, ammaa ndaardon ko'e mon e miilooji hakkilantaaku, kawrooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngaal.

⁴ Gooto e meeden fuu ina jogii terde keewde, de terde deen fuu kawtaa golle.

⁵ Hono noon, enen e keewal meeden fuu, wo en neddo gooto e ley kawtal meeden e Almasiihu. En fuu eden njeйдаa no terde fuu njeйдаiraа e 6anndu ni.

⁶ En kokkaama dokke ceeduŋe de Laamdo hokkiri en hooyere muudum. Si Laamdo hokkii neddo haaltude konngol ngol watti e muudum, haaltira ngol no fotiri e goondinal muudum.

⁷ Mo Laamdo hokki dokkal wallude woŋe, o walla 6e. Mo o hokki dokkal jannginge, o janngina.

⁸ Mo o hokki dokkal semmbindina yim6e, o semmbindina dum'en. Mo o hokki dokkal moyyande woŋe du, o hokkira e yardaamuye. Mo o hokki dokkal ardaade, o ardoroو tinnaare. Mo o hokki dokkal yurmeende du, o yurmoroo woŋe e seyo.

⁹ Njinngu moodon laatoo ngu waldaa e naafikaaku. Mbanjee ko boni, kaŋ6ee e ko woodi.

¹⁰ Njidunduree njinngu sakiraagu, mono fuu teddina bannum faa 6urna dum hoore muudum.

¹¹ Taa accee tinnitaare mon feewa. Ngolanon Joomiraado e 6erde mon fuu.

¹² Mbeltee e ley jikke moodon, munyee torra, tinnee keddododon e du'aare.

¹³ Mballee seniibe Laamdo e haajuuji muŋ6en, laatee jabŋotooŋe weer6e.

¹⁴ Mbarkinee torrooŋe on. Mbarkinon 6e, taa kudon 6e.

¹⁵ Ceyodee e seyiibe, mboydee e woyooŋe.

¹⁶ Laatodee miilo wooto. Taa pilee manngu ammaa kawtee ko'e mon e lokkaaŋe. Taa tiigoree ko'e mon on jom'en hakkillo.

¹⁷ Si goddo wadii on ko boni, taa njomnitee dum. Kakkilane wadude ko yim6e fuu ndaarata na njardi.

¹⁸ Si na laatoo, ngondiree e yim6e fuu e jam. Pilodon dum haddi no mbaawrudon.

¹⁹ Sakiraabe horsuŋe, taa njomnitane ko'e mon. Ko kaandon wadude dey, accee tikkere Laamdo ndeen yomnitanoo on. Sabo e ley Binndi diin Joomiraado wi'ii: «Miin woni jomnitotoodo, miin yoŋoyta 6e.»*

²⁰ Ina winndaa katin: «Si ganyo ma yobii fu, nyaamnaa dum, si domdii njarnaa dum. Si a wadii nii fu, a wadan o semta saabe ko o wadii ko boni duum.»†

²¹ Taa accu ko boni jaale, ammaa jaalora ko boni duum e ko woodi.

13

Haala downtanaade laamiibe

¹ Mono fuu downtano laamiibe, sabo laamu walaa si wanaa yuurungu to Laamdo. Laamiibe fuu wo Laamdo joyyini dum'en.

² Saabe duum, neddo fuu callido laamu leydi salake ko Laamdo yamiri. Callido yamiroore Laamdo du foodanan hoore muudum jukkungo.

³ Gadoowo ko woodi walaa ko huldata hooreeŋe been, wo gadoowo ko boni hulata 6e. Ada yidi tawee a hulataa laamiibe leydi naa? Ndelle, ngadaa ko woodi. Ndeen laamu yettee.

⁴ Sabo laamiibe wo gollanooŋe Laamdo faa nafe. Ammaa si tawii wo ko boni ngadataa, kulaa, sabo wanaa 6olum laamiibe mbakkorii kaafaahi. Wo 6e gollanooŋe Laamdo faa 6e tabintina jukkungo muudum dow gadoowo ko boni fuu.

⁵ Ndelle, tilay downtanodon laamiibe been, wanaa saabe hulde jukkeede tan, ammaa faa taa 6erde mon pela on du.

⁶ Dum wadi de odon njoŋa lampo, sabo laamiibe been wo gollanooŋe Laamdo, hokkuŋe wakkatiiji muŋ6en fuu faa laamoo.

⁷ Kokkee mono fuu ko jeyi hokkeede. Kokkee lampo mo kaandon hokkude lampo, kokkon tino mo kaandon hokkude tino. Kulon mo kaandon hulude, teddinon mo kaandon teddinde.

No yim6e njeysi yidundurde

⁸ Taa njoganee fay gooto nyamaande. Huunde wootere tan haani laataade nyamaande, dum woni yidundurde. Sabo jiddo gondo muudum fuu, tabintinii jamirooje Tawreeta.

⁹ Odon anndi kadaadi dii do: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wujju, taa muuyu ko a jeyaa». Kanji e jamirooje godde deen fuu ina kawriti e yamiroore wootere. Ndeen woni: «Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.»

¹⁰ Jiddo gondo muudum wadataa dum ko boni. Ndelle njinngu na tabintina Tawreeta on.

¹¹ Taykee kujje deen, sabo odon anndi wakkati mo ngonden e muudum. Wakkati mo kaandon finude oon yonii. Sabo joonin kisindam 6uri badaade en diina nde naatunoden e goondinal ndeen.

¹² Jemma 6adake timmude, nyalooma battake. Ndelle, celen gollude golle nimre, kooyen kaŋitirde annoora.

¹³ Mbuurden no haaniri, hono no won6e ley annoora nyalooma. Wanaa e ley fijirde bonnde e sulagol, wanaa e golleeji balli tuundi e rafi semto, wanaa e poondural e kiram.

¹⁴ Bornoree Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu hono no kaddungal ni, taa kilnee muuyde terde moodon, taa nyaannon de.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35. † 12:20 Banndi 25.21-22.

14

Haala lokkaabe e jom'en semmbe

¹ Nja66ee mo goondinal muudum lokkidi tawa on peldaay dum ko miilotoo.

² Hasi goddo ina woodi goondinal faa na waawi nyaamude huunde fuu, tawee goddo du goondinal muudum ina lokkidi faa nyaamataa teewu.

³ Nyaamoowo teewu oon taa yawa mo nyaamataa teewu oon. Mo nyaamataa teewu oon taa fela nyaamoowo teewu oon, sabo Laamdo ja66ake mo.

⁴ Aan, wo a moy faa pelaa gollanoowo goddo? Yalla imo darii faa woodi naa o saamii, dum fuu wo donngal joomiiko. O daroto faa wooda du, sabo Joomiraado ina woodi baawde jogaade mo faa o daroo.

⁵ Hasi goddo ina jogorii nyaalaande wootere ina buri godde teddude, tawee goddo du ina jogorii nyaalaade fuu wo potu. Mono fuu tannyora ko miilotoo dum e ley hakkillo muudum.

⁶ Burdindo nyaalaande oon wadirii dum saabe Joomiraado. Katin du, nyaamoowo ko yidi fuu oon wadirii dum saabe Joomiraado, sabo imo yetta Laamdo. Mo nyaamataa teewu oon du wadirii dum saabe Joomiraado, imo yetta Laamdo kanko du.

⁷ Sabo fay gooto e meeden wuurantaa hoore muudum, katin du fay gooto e meeden maayantaa hoore muudum.

⁸ Si en mbuurii, wo Joomiraado mbuuranden. Si en maayii du, wo Joomiraado maayanden. Si en mbuurii naa si en maayii fu, wo Joomiraado oon jeyi en.

⁹ Sabo Almasiihu maayii, de ummii e maayde faa laatoo Joomiraado wuur6e e maay6e fuu.

¹⁰ Aan, ko wadi de ada fela sakiike maa goondindo oon? Naa aan, ko wadi de ada yawa sakiike maa goondindo oon? En fuu, en ndaroyto yeeso sarorde Laamdo.

¹¹ Sabo ina winndaa:

«Joomiraado wi'ii:

«Tannyoree, no tannyordon mi buurdo:

Koppi fuu kofanto kam,

demle fuu ceedoto miin woni Laamdo.» *

¹² Ndeen mono e meeden fuu jaabanto hoore muudum yeeso Laamdo.

¹³ Dum le, taa pelunduren hakkunde meeden katin. Kooyee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergude sakiike mon naa ko li6ata du.

¹⁴ Saabe kawtal am e Joomiraado men Iisaa mido tannyori nyaamdu fuu e hoore muudum harmaa. Ammaa si neddo milii goddum wo karmudum, dum harmanan dum kam kaa.

¹⁵ Si a torrii sakiike maa goondindo oon saabe ko nyaamudaa, a jokkaay laawol njingu. Taa halku mo Almasiihu maayani dow ko nyaametee.

¹⁶ Ndelle, ko ndardon na woodi dum, tinnee taa wo66e mbonkoo on saabe majojum.

¹⁷ Sabo laamu Laamdo wanaa kabaaru nyaamdu naa njaram, wo kabaaru fonnditaare e jam e seyo ley kawtal Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono noon fuu, welan Laamdo, yim6e du teddinan dum.

¹⁹ Ndelle, piloden ko beydata jam hakkunde meeden. Mono fuu filoo ko semmbindinta banndum ley goondinal.

²⁰ Taa mbonnon golle Laamdo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu fuu ina laa6i, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike maa, nyaamude ndu woodaa.

²¹ Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngadon huunde fuu ko fergata sakiike moodon.

²² Huunde fuu ko ngoondindaa, njogodaa dum hakkunde maa e Laamdo. Barke woodanii mo sikkirttaa ko woni e hakkillo muudum.

²³ Ammaa si neddo wadii sikki-sakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum nyaami-raay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal been, eden kaani wallude 6e goondinal mu66en lokkidi been. Haanaa ngaden ko weli en tan.

² Gooto e meeden fuu filoo ko welata gondo muudum, faa nafa dum, de semmbindina dum ley goondinal.

³ Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muudum, ammaa laatake no winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkiibe ma diin e am njani.» *

⁴ Ko winndanoo arande e ley Binndi diin dum, winndaama faa janngina en. Idi kolla en munyal, idi cellina berde men, faa ke6en tannyoral ley jikke men.

⁵ Laamdo jom munyal, cellinoowo berde oon, hokku on laataade jom'en miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu anndiniri on ni.

⁶ Noon teddirnton Laamdo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men.

⁷ Nja66unduree no Almasiihu ja66orii on ni, faa Laamdo teddinee.

⁸ Mido wi'a on: Almasiihu warii gollani Alhuudiyanookoo6e. Ko o gollani 6e duum

* 14:11 Esaaya 45.23.

* 15:3 Jabuura 69.10.

hollitii Laamdo wo koolniido, sabo tabintinii amaanaaji di wadannoo maamiraa6e ma66e diin.

⁹Woodi du, wo faa lenyi goddi diin teddina Laamdo dow yurmeende muudum, hono no winndiraa:

«Saabe duum, mi yettete hakkunde lenyi, mi yimante faa teddina innde maa.»[†]

¹⁰Ina winndaa katin:

«Onon lenyi, mbeltodee e yim6e Joomiraa6o been.»[‡]

¹¹Katin du:

«Njettee Joomiraa6o, onon lenyi fuu!

Manee mo, onon siyiiji yim6e fuu!»[§]

¹²Annabi Esaaya du wi'ii:

«Yuurodo e lenyol Yesa warowan, oon ummoytoo faa laamoo lenyi adunaaru.

Di njowan jikke majji e makko.»^{*}

¹³Laamdo jom jikke oon hebbin on seyo e jam fuu saabe ko ngoondindon mo, faa jikke moodon beydoo heewude saabe baawde Ruuhu Ceniido!

No Pool haaldi kabaaru golle muudum

¹⁴Sakiraa6e am, mido tannyori odon keewi mboodirka, odon keewi annal, katin du mono fuu na waawi tindinde banndum.

¹⁵Ammaa ley bataaki ki mido suusi haalande on haalaaji goddi faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldirii noon saabe moyyere nde Laamdo hokki kam

¹⁶laataade gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oon duum wo gollal ceniingal faa 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been laatoosadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido senini.

¹⁷Ndelle, e kawtal am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji di ngolanmi Laamdo diin.

¹⁸Sabo walaa fuu ko cuusumi haalude si wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been downtanaade Laamdo. O wadii dum ley haala am e ley golle am,

¹⁹e ley baawde maandeeji e kaayeeffiji, fuu dow baawde Ruuhu Laamdo. Hono noon njottinirmi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e seraaji muudum faa leydi Illiriya.

²⁰Katin du, gilla arande anniya am wo waajaade Kabaaru Lobbo do innde Almasiihu yottaakino, faa taa mi nyi6a dow nyimngo neddo goddo.

²¹De mi wada hono no winndiraa ni:

«Be kumpitaakano haala makko been nji'owan, 6e nanaayno been du paamowan.»[†]

Haala anniyaaji Pool

²²Wo gollal waajaade ngaal hadi kam warude to moodon kile keewde.

²³Joonin kaa, gollal ngaal huu6ii leyde dee do. Katin du wadii duubi keewdi ko njidumi warude to moodon.

²⁴Mido yidi fantude to moodon si mido yaha Espanya. Si mi ndarii on de ceyodiimi e moodon fu, odon mbaawi wallude kam e jahaangal am faa mi yottowoo toon.

²⁵De joonin kaa mi yahan Urusaliima faa mi walla seniibe won6e toon.

²⁶Sabo kawrite goondin6e gonde Make-doniya e Akaya deen anniyake hawrundurde mballa faa kokka talkaa6e jeyaa6e e seniibe Urusaliima been.

²⁷Be anniyorii dum berde belde, de na tilsani 6e hono njobdi du. Sabo si Alhuudiyankoo6e been mballii lenyi goddi diin ke6a ngedu e barkeeeji Ruuhu fu, lenyi diin du ina kaani wallirde Alhuudiyankoo6e e kujje adunaaru.

²⁸Si mi yottinii dum, mi hokkii 6e ko hawrunduraa duum fu, mi yahan Espanya, mi fantan to moodon.

²⁹Mido anndi si mi warii to moodon fu, mi wardan e barke Almasiihu keewdo.

³⁰Sakiraa6e, saabe Joomiraa6o meeden Iisaa Almasiihu e saabe njinggu ngu Ruuhu oon hokkata nguun, mido nyaagoo on sanne: kawton e am e ley du'aawuujii moodon to Laamdo saabe am.

³¹Njaarodon Laamdo danna kam e yim6e 6e ngoondinaay won6e Yahuudiya been, katin du seniibe won6e Urusaliima been nja66oo ballal ngal njaaranammi dum'en ngaal.

³²Hono noon, mi yottorto on e bernde welnde saabe muuyde Laamdo, de ke6den powtiri seeda.

³³Laamdo jom jam wondu e moodon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

¹Mido haalana on kabaaru sakiike meeden debbo bi'eteedo Febe, gollanoowo kawrital goondin6e gonngal ley Kankiriya oon.

²Nja66orodon mo ley innde Joomiraa6o no seniibe 6e been kaaniri nja66oreede ni. Katin du mballlee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o wallii heew6e, miin du o wallii kam.

³Njowtanon kam Pirusilla e Akila, gollido6e e am golle Iisaa Almasiihu been.

[†] 15:9 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. [‡] 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43. [§] 15:11 Jabuura 117.1. * 15:12 Esaaya 11.10. [†] 15:21 Esaaya 52.15.

⁴ Kamŋe nesi mursude yonkiiji maŋŋe faa 6e ndanna yonki am. Wanaa miin tan yet-tata 6e, kawrite goonŋinŋe 6e nganaa Alhu-udiyankooŋe deen fuu ina njetta 6e.

⁵ Njowtanon kam goonŋinŋe hawrooŋe ley suudu maŋŋe 6een fuu. Njowton Epaynetus, giŋo am korsuŋo oon. Kanko artii goonŋinde Almasiihu ley leydi Aasiya fuu.

⁶ Njowton Mariyama tampanŋo on sanne oon.

⁷ Njowton Andoronika e Yuniya, banndi-raaŋe 6e uddidanoomi e kasu 6een. Wo 6e nulaaŋe anndaaŋe sanne, katin du kamŋe artii kam goonŋinde Almasiihu.

⁸ Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraado oon.

⁹ Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeden golle Almasiihu oon, kam e Estaaki giŋo am korsuŋo oon.

¹⁰ Njowton Apeles, tabintinaado wo jokkuŋo Almasiihu e goonga. Njowton yimŋe galle Aristobul.

¹¹ Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimŋe galle Narsisi hawtuŋe e Joomiraado 6een.

¹² Njowton Tirifena e Tirifosa, rewŋe gol-lanooŋe Joomiraado 6een. Njowton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampuŋo sanne e ley gollande Joomiraado.

¹³ Njowton Rufus mo Joomiraado subii oon. Njowton inniiko mo ndaardumi wo inna am ni, miin du.

¹⁴ Njowton Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorooba e Hermasa e goonŋinŋe Iisaa wonduŋe e maŋŋe 6een.

¹⁵ Njowton Filoloogu e Yuliya, njowton Nere e sakiikem debbo, kam e Olimpa. Njowton seniŋe wonduŋe e maŋŋe 6een fuu.

¹⁶ Jowtunduron e jowtaali ceniidi. Kawrite goonŋinŋe Almasiihu fuu ina njowta on.

¹⁷ Sakiraaŋe, miŋo ŋaaroo on sanne, kakkilon e waddooŋe ceedaagu. Iŋe perga yimŋe sabo 6e calake jannde nde keŋuŋon ndeen. Mbodŋee 6e!

¹⁸ Sabo yimŋe wa'uŋe hono noon ngol-lantaa Joomiraado meeden Almasiihu. Ko 6e ngollanta dey, wo deedi maŋŋe. Wo e haalaaji maŋŋe beldi e manooje maŋŋe jaayŋe 6e majjinirta hakkillooji yimŋe 6e anndaa 6een.

¹⁹ Onon le, kabaaru ŋowtaare moodon yottake yimŋe fuu. Saabe ŋuum miŋo wel-toroo on, de miŋo muuyani on laatodon jom'en hakkillo e dow ko woodi, laatodon 6e ngalaa feloore du e dow ko boni.

²⁰ Laamŋo jom jam oon waŋan niison Seydaani ley teppe moodon ko 6ooyataa. Hinney Joomiraado meeden Iisaa wondu e moodon.

²¹ Timote gollidoowo e am oon ina jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoro banndi-raaŋe am 6een ina njowta on.

²² Miin, Tertiyu, binndando Pool 6ataaki ki oon, miŋo jowta on saabe kawtal meeden e Joomiraado.

²³ Gayus, beero am mo kawrital goonŋinŋe ngaal hawrata galle muudum oon, ina jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngalluure nde oon ina jowta on, kam e Kuwartus sakiike meeden oon. [

²⁴ *]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamŋo baawŋo semmbinde on fodde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajjimi oon. Kabaaru Lobbo oon wo 6angugol sirri Laamŋo cuudanooŋo gilla arande

²⁶ de joonin o 6anginaama. Dewte annabaŋe anndinii dum lenyi diin fuu no Laamŋo duumiido oon yamiri ni, faa di ngoonŋina Laamŋo, di ŋowtanoo dum.

²⁷ Laamŋo kam tan woni hakkilanteejo. Teddeengal woodan mo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina.

* **16:24** E dereeji 6ooydi, godŋi ina 6eyda aaya 24: *Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wondu e moodon on fuu. Aamiina.*

Bataaki Pool arandeehi yaade to Korintunkoo6e

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, e sakiike meeden Sosteni. Miin Pool, mi noddaado saabe muuyde Laamdo faa mi laatoo nulaado Iisaa Almasiihu.

² Miden njowta kawrital goondin6e Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo noddii on faa laatodon yim6e muudum seniibe, seniraa6e kawtal Iisaa Almasiihu. O noddii on, onon e noddoobe innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu do tawaa fuu. Oon woni Joomiraado ma66e, wo Joomiraado meeden du.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo dow Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe moodon wakkati fuu ko hokki on moyyere muudum ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁵ Si goonga, ley kawtal muudum on ke6ii ko woodi fuu e ley haala e ley anndal fuu.

⁶ Seedaaku amin haala Almasiihu tabitii e moodon jaati.

⁷ Dum wadi de on nyakiraaka dokkal Laamdo fay gootal e ley ko kedidon gartol Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁸ Kam hokkata on semmbe faa do adunaaru haadi, yalla odon laatoo 6e ngalaa feloore nyannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Laamdo noddudo on faa kawton e Biyum Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden wo koolniido.

Haala poodundural hakkunde goondin6e

¹⁰ Sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: ti-igunduree, laatodon daande wootere. Taa peccodon, ammaa laatodon jogiibe hakkillo wooto e anniya gooto faa hi66i.

¹¹ Sakiraa6e am, si goonga mi narrii yim6e suudu Kolowe poodundural ina woni hakkunde moodon.

¹² Ko njidumi wi'ude dey, wo66e moodon ina mbi'a wo Pool ngoodani, wo66e ina mbi'a wo Apolos ngoodani,† wo66e du ina mbi'a wo Piyeer ngoodani, wo66e katin du ina mbi'a wo Almasiihu ngoodani.

¹³ Yalla Almasiihu wo pecciido naa? Yalla wo Pool maayani on dow leggal palaangal naa? Wo e innde Pool lootiradon lootagal batisima‡ naa?

¹⁴ Mido yetta Laamdo ko mi lootaay fay gooto moodon lootagal batisima, si wanaa Kirispus e Gayus.

¹⁵ Hono noon, fay gooto waawaa wi'ude wo e innde am lootiradon lootagal batisima.

¹⁶ Ayyo, goonga, mi batiino katin du galle Estefaana. Ko faltii dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo katin.

¹⁷ Sabo Almasiihu nulaay kam mi batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa dow haalaaji am nyeenyudi dum joodii, faa taa maayde makko dow leggal palaangal ndeen laatoo 6olum.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Si goonga, haala maayde Iisaa dow leggal palaangal wo puuyndam to halkoo6e been, ammaa to meeden enen hisintee6e been, wo ka baawde Laamdo.

¹⁹ Sabo ina winndaa:

«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en hakkillo, paamal faamu6e du, mi jii6an ngal.»§

²⁰ Ndelle won ko jom hakkillo woni naa? Won ko jannginoowo Tawreeta woni naa? Won ko baawdo haala e jamaanu o woni naa? Walaa, sabo Laamdo waylitii hakkilantaaku adunaaru ndu, wadi dum puuyndam.

²¹ Yim6e adunaaru ndu e hakkilantaaku mu66en fuu annditaay no Laamdo holliri hoore muudum e ley hakkilantaaku mum. Duum wadi de Laamdo muuyi hisinirde goondin6e dum been e waaju amin nandudo e puuyndam oon.

²² Alhuudiyankoo6e ina piloo kaayee6iiji, Geresankoo6e du ina njidi hakkilantaaku.

²³ De enen kaa, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal palaangal mbaajotoden. To Alhuudiyankoo6e wo dum haala cementiniika met-tuka, to lenyi goddi du wo dum puuyndam.

²⁴ Ammaa to yim6e 6e Laamdo noddii ley Alhuudiyankoo6e e ley lenyi goddi, Almasiihu wo baawde Laamdo, wo hakkilantaaku Laamdo.

²⁵ Sabo ko nanndi e puuyndam Laamdo duum ina 6uri hakkilantaaku 6i66e-Aadama. Katin du ko nanndi e lokkaaku Laamdo duum ina 6uri semmbe 6i66e-Aadama.

²⁶ Ndaaree ko'e moodon, onon sakiraa6e 6e Laamdo noddii: 6e yim6e njogorii wo jom'en hakkillooji keewaa e ley moodon, jom'en baawde keewaa e ley moodon, yuurube e lenyi teddu6i du keewaa e ley moodon.

²⁷ Ammaa Laamdo subake ko adunaaru jogorii wo puuyndam faa huyfina jom'en

* 1:2 Golle Nulaa6e 18.1-17. † 1:12 Golle Nulaa6e 18.24-28. ‡ 1:13 Do wi'ete *lootagal batisima* dow haala batisima, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee. § 1:19 Esaaya 29.14.

hakkillo 6een. Laamdo su6ake ko adunaaru jogorii wo lokkaaku faa huyfina ko jogii semmbe.

²⁸ O su6ake ko hoyi, ko yawonii, ko adunaaru ndu jogorii wo 6olum duum, faa o wada ko tayketee duum laattoo 6olum.

²⁹ O wadii dum taa fay gooto mantoo yeeso makko.

³⁰ Kanko hawti on e Iisaa Almasiihu. Kam laatanii en hakkillo yuurungo to Laamdo, laatanii en fonnditaare e senaare e rimdineede.

³¹ Wo hono nii faa ko Binndi diin mbi'i duum laattoo: «mantotoodo fuu mantoro Joomiraado.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin du, nde ngarnoomi to moodon faa mi waajoo on goonga Laamdo tedduo ndeen, mi waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe.

² Sabo mi anniyakeno mi waajataako on fay huunde si wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede muudum dow leggal palaangal.

³ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, mido lakkidi, mido huli sanne faa mido diwna.

⁴ Haala am e waaju am yowaaki dow nyeenyal haala nanngooha hakkillo. Ko dum yowinoo dow muudum dey, wo baawde de Ruuhu Ceniido hollata deen,

⁵ taa goondinal mon yowoo dow hakkilantaaku yimbe, ammaa yowoo dow baawde Laamdo.

⁶ De si goonga, wo hakkilantaaku min mbaajotoo hakkunde mawnu6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku adunaaru ndu min mbaajotoo, maa hakkilantaaku jom'en baawde halkete6ee e ley jamaanu o.

⁷ Wo hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku nguun wo goonga tedduo cuudaado yimbe mo Laamdo fandanii en gilla adunaaru tagaaka faa teddinen.

⁸ Fay gooto e laamiibe adunaaru 6een faamaaay hakkilantaaku nguun, sabo sini 6e paamaniino dum fu, 6e tontataano Joomiraado tedduo oon.

⁹ Ammaa dum laatake hono no winndiraa:

«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay, bernde fay gooto miilaaki,

ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Enen kaa, Laamdo hollirii en dum Ruuhu muudum. Ruuhu oon ina tiima huunde fuu, fay ko luggi to Laamdo.

¹¹ Moy waawi anndude miilooji neddo si wanaa yonki ngonki e muudum kiin? Hono noon du, fay gooto anndaa miilooji Laamdo si wanaa Ruuhu muudum oon.

¹² Enen le, en ke6ii Ruuhu, de wanaa to adunaaru o yuuri, wo to Laamdo o yuuri. En ke6ii dum faa paamen moyyere nde Laamdo wadani en ndeen fuu.

¹³ Si miden mbaajoo dum, min mbaajorto haalaaji di hakkilantaaku 6i66e-Aadama kokkata min. Ammaa min mbaajorto haalaaji di Ruuhu oon hokkata min. Miden piirtira goongaaji Ruuhu diin e haalaaji di hokkata diin.

¹⁴ Ammaa mo he6aay Ruuhu Laamdo oon jabataa kulle Ruuhu deen, sabo wo de puuyndam to muudum. O waawaa faamude de, sabo Ruuhu oon tan waawi hollude no kulle deen carortee.

¹⁵ De neddo ke6udo Ruuhu oon ina waawi saraade huunde fuu ley hakkillo mum, de fay gooto waawaa saraade dum.

¹⁶ Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Moy anndi miilooji Joomiraado?

Moy waawi jannginde dum?»†

De enen kaa, eden ngoodi miilo Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e Laamdo

¹ Miin kaa, sakiraa6e, mi waawaay haalirande on hono no kaaldirammi e jogiibe Ruuhu Ceniido ni. Ammaa mi haaldiranii on hono wo on jokku6e muuyde terde, hono wo on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu.

² Wo 6iraadam kokkumi on, wanaa nyaamdu tekkundu, sabo on mbaawanaano ndu. Fay joonin du, on mbaawanaano ndu,

³ sabo wo muuyde terde mon tan njokkudon tafon. Ko kirundural bonngal e kalala woni hakkunde moodon duum, wanaa duum ina holla wo muuyde terde njokkudon naa? Ayyo, odon laatii hono jokku6e adunaaru tan.

⁴ Si gooto moodon wi'ii Pool heedani, goddo katin wi'ii Apolos heedani, wanaa dum ina holla miilooji adunaaru ndu njokkudon naa?

⁵ Dume Apolos woni? Dume Pool woni? Min gollanoo6e Laamdo tan, yaaroo6e on to goondinal. Mono fuu gollii ko Joomiraado hokki dum.

⁶ Miin, mi aawii, Apolos du wiccii, ammaa Laamdo woni mawniinoowo.

⁷ Hono noon, aawudo oon e jarnudo oon fuu nganaa fay huunde. Laamdo mawniinoowo oon tan woni baawdo.

⁸ Aawudo e jarnudo fuu potu. Mono e mu66en fuu barjete ko fotata e tampiri muudum.

* 1:31 Yeremiya 9.23. * 2:9 Esaaya 64.3. † 2:16 Esaaya 40.13.

⁹ Sabo minen, min gollidoo6e e Laamdo. Onon wo on ngesa Laamdo, wo on nyimngo Laamdo.

¹⁰ E dow moyyere nde Laamdo wadani kam ndeen, mi wasii joyyinirde hono no nyi6oowo jom hakkillo wadata ni. Joonin goddo ina nyi6a e dow mayre. Ammaa mono fuu hakkila no nyimrata.

¹¹ Fay gooto waawaa wasude joyyinirde wonnde, sabo arandeere ndeen tabitii. Kayre woni Iisaa Almasiihu.

¹² Woodi, neddo na waawi nyi6ude dow joyyinirde ndeen kanje naa cardi naa kaaye dime. Imo waawi nyi6ude ledde naa hudo naa yomme.

¹³ De mono fuu, golle muudum 6anginte nyannde gartol Almasiihu. Sabo ndeen, yiite 6anginan golle mono fuu, hollan no golleeji diin ngorri.

¹⁴ Mo golle muudum heddii ina darii dow joyyinirde ndeen, he6an mbarjaari.

¹⁵ Ammaa mo yiite ngeen nyaami golle muudum, waasii mbarjaari mum. Kam e hoorem kaa hisinte, de na wa'i hono peyyitindo yiite ni.

¹⁶ Yalla on anndaa wo on suudu Laamdo, woodi Ruuhu Laamdo oon ina woni e moodon naa?

¹⁷ Ndelle, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduun, Laamdo halkan dum. Sabo suudu Laamdo nduun wo seniindu. Woodi, onon ngoni suudu nduun.

¹⁸ Taa fay gooto hiila hoore muudum. Si goddo moodon miilake ina jogii ko yim6e adunaaru ndaardata wo hakkillo dum, joomum laato puuydo, faa he6a hakkillo jaati.

¹⁹ Sabo hakkilantaaku e adunaaru ndu wo puuyndam yeeso Laamdo. Wo hono noon winndiraa: «Laamdo nanngiran jom'en hakkillo been caral mu66en.»*

²⁰ Ina winndaa katin: «Joomiraado ina anndi miilooji jom'en hakkillo been, wo di boli.»†

²¹ Ndelle, taa fay gooto mantoro yim6e, sabo si goonga onon njeji huunde fuu:

²² Pool e Apolos e Piyeer, e adunaaru ndu, e nguurndam e maayde e ko woni joonin e ko warata - fuu onon njeji.

²³ Onon du, Almasiihu jeyi on. Almasiihu du, Laamdo jeyi dum.

4

Haala golle nulaabe Almasiihu e tampiriiji mu66en

¹ Ndelle, njogoree min wo min gollanoo6e Almasiihu, halfinaa6e goongaaji Laamdo cuudiidi diin.

² Woodi, halfinaa6e, ina haani tawee wo hoolni6e.

³ Miin e hoore am, si on pelii kam, naa si mi darnaama e sarorde 6i66e-Aadama wi'oo6e mi wanaa koolniido fu, walanaa kam baasi. Mi sarataako hoore am du.

⁴ Si goonga ni, 6ernde am feldaay kam fay huunde. Ammaa wanaa duum wadata kam ponnditiido. Wo Joomiraado, kam sarotoo kam.

⁵ Ndelle, taa caree fay gooto illa wakkati oon yottaaki, illa Joomiraado waraay. Kam yaltinta ko suudino e nimre, kam 6anginta anniyaaji berde yim6e. Nyannde ndeen, mono fuu he6an to Laamdo jettooje de foti he6ude.

⁶ Sakiraa6e, ko mbiimi dow amin, miin e Apolos, wo saabe moodon. Wo faa min ekintina on maanaa haala ka: «Taa ndiwton ko winndaa». Ndeen on mawnintaa neddo gooto e dow heddiioe.

⁷ Moy 6urni on wo66e? Ko njogidon duum, wanaa Laamdo hokki on? Si wo noon worri, ko wadi de odon mantoro duum hono dum wanaa dokkal Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on ke6ii jawdi! On laatake laamiioe, de dum fuu, min laamaaki! Haya, miden njidi laamodon jaati, faa minen du min laamodoo e moodon!

⁹ Sabo mido miilii, minen nulaa6e, Laamdo heedinii min caggal hono no saraa6e sariya wareede ni. Min laatake fijirtee6e yeeso adunaaru ndu fuu: yeeso maleyka'en e yim6e fuu.

¹⁰ Minen, wo min fuuy6e saabe Almasiihu, de onon kaa, wo on jom'en hakkillo ley kawtal Almasiihu. Minen, wo min lokkaa6e, de onon, wo on jom'en semmbe. Onon, on teddinaa6e, de minen, min huuyfi-naa6e.

¹¹ Fay wakkati mo ngonden joonin o, min ceedaay e yolbere e domka. Miden koli. Yim6e na piya min. Min ngalaa do min koota.

¹² Miden ngollira semmbe juude amin faa min tampa. Si yim6e njennii min, min mbarkinan dum'en. Si 6e torrii min, min munyanan 6e.

¹³ Si 6e mbonkake min du, min njaaborto 6e haalaaji jam. Faa joonin miden njogoraa wo min mbuuwdi ley adunaaru ndu, hono tuundi ndi yim6e fuu paddata.

¹⁴ Mi winndiraay dum faa mi hersina on. Ko mbinndirmi dum dey, faa mi tindinira on wo on sukaa6e am horsu6e ni.

¹⁵ Fay si taweede e ley kawtal mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaje sappo, on keewaa baabiraa6e kaa. Sabo ley kawtal Iisaa Almasiihu, miin laatii baaba moodon nde mbaajinoomi on Kabaaru Lobbo oon ndeen.

* 3:19 Ayuuba 5.13. † 3:20 Jabuura 94.11.

¹⁶ Ndelle mido nyaagoo on, nyemmbiton kam.

¹⁷ Wo saabe kulle deen wadi de nelumi Timote to moodon. Wo o biyam korsudo, koolniido ley kawtal Joomiraado. O micintinan on laabi di njokkirmi saabe Almasiihu. Mido janngina laabi diin nokku fuu e ley kawrite goondinbe fuu.

¹⁸ Wobbe moodon ina mawnitoo sabo ibe miiloo mi warataa to moodon.

¹⁹ Ammaa booyataa de mi wara to moodon si Joomiraado jabii. Ndeen mi faaman yalla mawninkiniibe been wo haaloobe tan, naa ibe njogii baawde.

²⁰ Sabo laamu Laamdo wanaa haalaaji, wo baawde.

²¹ Noy njidirdon mi warda to moodon? Sawru naa njingne e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondinbe

¹ Haya, haala jeenu hakkunde moodon nanaama nokku fuu. Tuundi hono ndiin wadaay fay hakkunde hefeerbe: gooto moodon ina wondi e dee bammum.

² Katin du odon mantoro dum! Ko haan-noo dey, dum metta on, faa itton gadudo noon on hakkunde moodon.

³ Miin kaa, fay si banndu am na woddi on, ruuhu am ina wondi e moodon. Gilla joonin mi sarake gadudo dum oon hono wo toon tawaami.

⁴ Mi sarake mo e dow innde Joomiraado men Iisaa. Nde kawritindon fu, hakkillo am ina tawdee e moodon, ina wondi e baawde Joomiraado meeden Iisaa -

⁵ sanaa neddo oon wattee e juude Seydaani wakcati oon, faa banndu muudum halkee, de yonki muudum heba hisinee nyannde gartol Joomiraado.

⁶ Ko mantortodon duum woodaa! Yalla on anndaa rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu?

⁷ Laabinee ko'e mon, itton rabilla kiiddo oon hakkunde moodon, faa laaton conndi keyri ndi walaa rabilla. Wo duum ngondon du, sabo jawgel meeden iidi Faltagol neel hirsaa, dum woni Almasiihu.

⁸ Ndelle, teddinen iidi ndiin, de wanaa e rabilla kiiddo mo hakke e bonanda oon teddirnten. Ammaa teddiniren ndi buuru mo walaa rabilla, buuru laa6al e goonga.

⁹ E gataaki ki mbinndannoomi on kiin, mi wi'ii on e ley makki taa ngondon e fijoo6e.

¹⁰ Nde mbi'unoomi noon ndeen, wanaa haala fijoo6e wonbe ley adunaaru been kaalumi, naa haasidi'en naa wuy6e naa rewoobe tooruuji. Sabo si wo haala been kaalannoomi fu, tilay mburton adunaaru ndu.

¹¹ De ko njidunoomi wi'ude on, taa ngondon e bi'oowo wo sakiike meeden de tawee wo pijoowo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa mbonkotoodo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Taa fay nyaamdon e ga'udo hono noon du.

¹²⁻¹³ Sabo mi sarataako yim6e 6e ngalaa ley kawrital goondinbe been. Wo Laamdo sarotoo 6e. De odon njeji saraade wonbe ley kawrital. Wo hono noon winndiraa: «Ittee neddo bondo oon e ley moodon.»*

6

Haala pelundural hakkunde sakiraa6e goondinbe

¹ Si wobbe moodon potaay fu, noy joomum'en cuusirta wullitaade sarotoobe 6e ngoondinaay been de njoppa yim6e Laamdo?

² Yalla on anndaa wo yim6e Laamdo been caroytoo adunaaru ndu naa? Ndelle, si onon yim6e Laamdo caroytoo adunaaru ndu, dume hadata on saraade ko 6uri famdude duum?

³ Yalla on anndaa wo enen caroytoo maleyka'en been naa? Sakko ko woni ley ngurndam dam!

⁴ Ndelle, si luural wadii hakkunde moodon dow kulle adunaaru, ko wadi de odon njaara dum to yim6e 6e kawrital goondinbe ngaal hiisaaki been?

⁵ Ko mbi'umi duum na haani semtinoo on. Yalla on ngalaa fay jom hakkillo gooto baawdo saraade sakiraa6e moodon luuru6e naa?

⁶ Ee, goondindo na yaara goondindo bandum faa saroo dum, woodi du wo yeeso yim6e 6e ngoondinaay!

⁷ Haya, fay ko cardoton hakkunde moodon duum wo semteende bonnde. Ko wadi de on cubaaki munyude toonya? Ko wadi de on cubaaki munyude teeteede ko ngoododon?

⁸ Ammaa wo onon e ko'e mon toonyotoo, wo onon teetata, fay sakiraa6e moodon.

⁹ Yalla on anndaa oonyiibe naatataa e ley laamu Laamdo naa? Taa kiilon ko'e mon: fijoo6e e rewoobe tooruuji, jeenoobe e wor6e woykuruube e luudunkoo6e,

¹⁰ wuy6e e haasidi'en, sulotoo6e e mbonkotoo6e e yanoobe, fay gooto ma66e naatataa e laamu Laamdo.

¹¹ Noon du wobbe moodon ngorrunoo. Ammaa joonin on lootaama, on cenaama, on ndaardaama fonnditiibe e dow innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu e Ruuhu Laamdo men oon.

No goondinbe kaaniri teddinirde Laamdo e balli mu66en

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

¹² Wo66e moodon ina mbi'a: «Huunde fuu ina daganii kam.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga «huunde fuu ina daganii kam», ammaa mi ja6ataa huunde dawrana kam.

¹³ O6on mbi'a: «Nyaamdu jeyi reedu, reedu du jeyi nyaamdu.» Ayyo, de Laam6o halkan di, di didi fuu. Banndu 6ii-Aadama tagiraaka saabe fijirde. Ko ndu tagiraa dey, faa ndu rewa Joomiraado. Joomiraado du wo joomi-iru.

¹⁴ Laam6o ummintindu Joomiraado meeden e maayde oon, ummintiniran en, enen du e baawde muudum.

¹⁵ Yalla on anndaa 6alli mon ngoni terde Almasiihu? Ndelle, ina dagoo mi hooya terde Almasiihu deen, de mi hawrundura de e terde pijoowo naa? Abada koy!

¹⁶ Yalla on anndaa kawtu6o e pijoowo fuu, laa6odake e muudum banndu wooturu? Sabo na winndaa: «Be dido fuu 6e laa6oto gootum.»

¹⁷ Ammaa kawtu6o e Joomiraado laa6o-dake e muudum ruuhu gooto.

¹⁸ Ndoggee fijirde! Hakkeeki goddi di neddo wadata fuu takkataa e banndu muudum, sanaa fijirde. Pijoowo na wadana banndu mum hakke.

¹⁹ Yalla on anndaa banndu gooto moodon fuu wo suudu Ruuhu Ceniido gondo e moodon mo Laam6o hokki on oon? On njeyaa ko'e moodon,

²⁰ sabo Laam6o soodii on coggu tiifungu. Ndelle, teddiniron 6um e 6alli moodon.

7

Haala dewgal

¹ Joonin kaa mi jaaboto yamde de mbinn-dandon kam deen. Goonga, si tawii gorko naaddaay e deekum fu, na woodi.

² Ammaa faa taa fijirde wada, gorko fuu na haani tawdee e deekum, debbo du tawdee e gorum.

³ Gorko fuu wondira e deekum no haaniri, debbo du humtana gorum haaju muudum.

⁴ Debbo dawrantaa banndu muudum, wo gorum dawranta ndu. Gorko du dawran-taa banndu muudum, wo deekum dawranta ndu.

⁵ Taa fay gooto moodon salanoo banndum si wanaa e dow ko ndewrudon wakkati seeda faa ngadon du'aare. Ammaa caggal 6uum, keddododon ngondon no haaniri ni, taa mbaason nanngitaade de Seydaani jar-riboo on.

⁶ Ko kaalanammi on joonin 6uum, wanaa ko tilsii. Mi hollu on laawol lobbol ni.

⁷ Ko 6urumi yidude dey, yim6e fuu laa6oo hono am. Ammaa mono fuu no Laam6o

hokkiri 6um: wo66e kokkiraa nii, wo66e du kokkiraa nii.

⁸ To 6e 6anjaay e 6e 6anjaaka 6een, kam e rew6e 6e goriraa6e mu66en maayi, mido wi'a si i6e keddorii noon, hono no am ni, 6um 6uri woodde e ma66e.

⁹ Ammaa si tawii 6e mbaawaa nanngi-taade fu, 6e 6anja, 6e 6anje. Sabo 6um 6uri joo6oraade noon muuyo ina torra 6um.

¹⁰ Won6e e dewle 6een, mido yamira 6um'en yamiroore nde yuuraay to am, wo to Joomiraado nde yuuri: debbo haanaa seerude gorum.

¹¹ Si tawii o seerii 6um fu, o heddoroo noon, maa du o warta e muudum. Gorko du haanaa seerude deekum.

¹² Onon heddi6e du, miin e hoore am haalanta on, wanaa Joomiraado: si goondindo Iisaa ina jogii debbo mo goondinaay tawee debbo oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera 6um.

¹³ Naa si debbo goondindo dewlaama gorko mo goondinaay tawee gorko oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera 6um.

¹⁴ Sabo gorko mo goondinaay oon ina laamniree deekum. Katin du, debbo mo goondinaay oon ina laamniree gorum. Si wanaa noon, 6i66e moodon laa6oto 6e laa6aa, tawee le 6e seniife.

¹⁵ Ammaa mo goondinaay, si yidii seerude goondindo oon, seera. Goondindo oon, si wo debbo naa wo gorko, tilsinaaka e dewgal hono ngaal. Sabo Laam6o noddii en faa mbuurden e jam.

¹⁶ Aan debbo goondindo, a anndaa yalla ada waawi hisinde gora. Aan gorko goondindo du, a anndaa yalla ada waawi hisinde deeka.

No mono fuu haani worrude hono no Joomiraado noddiri 6um

¹⁷ Dum le, mono fuu wuurda hono no Joomiraado yediri 6um ni, no worrunoo nde Laam6o noddii 6um ndeen. Noon njami-rammi kawrite goondin6e fuu.

¹⁸ Tawaado wo taadiido nde Laam6o noddii 6um ndeen, taa filoo wartude hono mo taadaaki. Noddaado de tawi taadaaki wakkati oon, taa taadoo.

¹⁹ Taadaade e rafi taadaade fuu walaa ko nafata. Ko nafata dey, wo jokkude jamirooje Laam6o.

²⁰ Mono fuu heddoroo no worrunoo wakkati nde Laam6o noddannoo 6um ndeen.

²¹ Nde noddadaa ndeen, si tawii a maccu6o, taa 6um laa6ane mettorgal. Ammaa si a he6ii laawol no ndimdiraa fu, ndimdaa.

²² Sabo maccuḍo mo Joomiraado noddi, laatake dimḍinaado Joomiraado. Dimo noddaado du, laatake maccuḍo Almasiihu.

²³ On coodaama coggu tiidungu. Ndelle taa laatee maccuḍe yimḍe.

²⁴ Sakiraaḍe, mono fuu no worrunoo nde noddanoo ndeen, heddoroo noon yeeso Laamḍo.

Haala dewlude e rafi dewlude

²⁵ To yimḍe 6e ndewlaay 6een, mi walanaa ḍum'en yamiroore yuurunde to Joomiraado, de mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oon:

²⁶ saabe torraaji joonin ḍiin, mido miiloo nedḍo heddoroo no worri ni 6uri woodde e muudum.

²⁷ Si dewgal ina woodi hakkunde maa e debbo, taa pilodaa tayude ngal. Si dewgal walaa hakkunde maa e debbo, taa pilodaa debbo.

²⁸ Ammaa si a 6anji du, a luttaay. Surbaajo du si 6anjaama, luttaay. Ammaa naatuḍe e 6angal 6een 6illoto e nguurndam muḍ6en. Mido yidi dannude on ḍum.

²⁹ Sakiraaḍe, inan ko njidumi wi'ude: wakkati o na raḍḍidi. Joonin, 6anjuḍe 6een ngada hono 6anjaay ni,

³⁰ woyooḍe ngada hono mboyaay, weltiḍe ngada hono mbeltaaki, soodoḍe ngada hono njeyaa ko coodi,

³¹ nawtortooḍe adunaaru ndu ngada hono ndu nafaay ḍum'en. Sabo no adunaaru ndu worri joonin ni ina faltoo.

³² Ko njidumi dey, ndadon e kaḍ6u-ko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo mum to kulle Joomiraado ndaarata, wo ko welata Joomiraado filotoo.

³³ Ammaa dewludo, hakkillo muudum to kulle adunaaru ndaarata, wo ko welata deekum filotoo.

³⁴ Bernde muudum feccitake. Debbo mo 6anjaaka e surbaajo fuu, ina kilnii kabaaru Joomiraado, faa 6e laatoo seniḍe ley 6alli maḍḍe e yonkiiji maḍḍe fuu. Ammaa 6anjaado, ina hilnii kabaaru adunaaru, wo ko welata gorum filotoo.

³⁵ Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tonnga on. Mido yidi mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraado e 6ernde wootere e hakkillo wooto.

³⁶ Si muuyo mawnii e nedḍo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haḍḍani fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani waadeede. Ngal wadiiree no o yidiri noon, o luttaay.

³⁷ Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e 6ernde muudum 6anjataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon anniyake 6anjataa debbo oon fu, wadii ko woodi.

³⁸ Ndelle, 6anjuḍo mo haḍḍani wadii ko woodi, mo 6anjaay mo haḍḍani du wadii ko 6uri woodude.

³⁹ Debbo 6anjaado wo kaḍḍaado sini gorum ina heddii na wuuri. Ammaa si gorum oon yawtii, ina waawi 6anjeede mo yidi. De sanaa tawee wo jokkuḍo laawol Joomiraado.

⁴⁰ Dum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o 6urata 6ernde welnde. Dum woni miilo am, de mido miiloo ko kollammi on ḍuum yuurii e Ruuhu Laamḍo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruji

¹ Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruji. Eḍen anndi «en fuu eḍen ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njinnu semmbindinta goondinḍe.

² Nedḍo fuu miiliido na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.

³ Ammaa nedḍo fuu jiddo Laamḍo, Laamḍo ina anndi dum.

⁴ Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruji, eḍen anndi «tooru fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eḍen anndi du, «Laamḍo walaa si wanaa gooto oon».

⁵ Yimḍe na mbi'a reweteḍeḍe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga, wi'eteḍeḍe «reweteḍeḍe» e «joomiraaḍe» na keewi.

⁶ Ammaa to meeden, Laamḍo gooto tan woodi, Baabiiwo taguḍo huunde fuu mo mbuuranden oon. Woodi du, Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii saabe muudum, kokkoowo en nguurndam oon.

⁷ Ammaa wanaa yimḍe fuu paami ḍum. Woḍḍe woownooḍe rewude tooruji, faa hannden si 6e nyaamii teewu cakkanaangu tooruji fu, 6e miiloto wo tooruji jaati njeyi teewu nguun. Ndeen 6erde maḍḍe pelan 6e, mbona, sabo na lokkiḍi.

⁸ De nyaamdu kaa 6attintaa en Laamḍo. Si en nyaamii, beydantaa en faa'e. Si en nyaamaay du, buytantaa en faa'e.

⁹ Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu. Ammaa kakkile taa laawol ngool liḍa 6e tabitaay e ley goondinal 6een.

¹⁰ Sabo aan bi'eteḍo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma ada nyaama ley suudu tooru fu, wanaa ḍum suusinan 6ernde mum faa nyaama teewu cakkanaangu tooruji kam du naa?

¹¹ Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta saabe anndal maa ngaal.

¹² Si on ngadii sakiraa6e 6e tabitaay e ley goondinal been hakke, si on nawnii 6erde ma66e fu, on luttii Almasiihu.

¹³ Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina li6a sakiike am fu, mi nyaamataa ngu katin abada, taa mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nulaado haani wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nulaado naa? Mi yi'aay Joomiraado meeden lisa naa? Wanaa saabe ko ngollanmi Joomiraado duum ngoondinirdon naa?

² Fay si to wo66e mi wanaa nulaado, to moodon kaa wo mi nulaado, sabo ko ngoondindon lisa duum ina seedoo faa laa6i Joomiraado nuli kam.

³ Inan ko njaabotoomi feloo6e kam 6een:

⁴ wanaa miden njeji he6ude nyaamdu e njaram ley golle amin naa?

⁵ Wanaa miden njeji yaadude e debbo goondindo hono no nulaa6e wo66e 6een naa? Hono no minyiraa6e Joomiraado 6een ni, e no Piyeer?

⁶ Naa wo miin e Barnabas tan ngoni nulaa6e jeyu6e gollude faa mbuura?

⁷ Moy e moodon yi'i sordaasi joboowo hoore muudum? Moy woni demoowo mo nyaamataa ko tayi e ngesa muudum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam kulle muudum?

⁸ Ko kaalammi duum, wanaa miilooji yim6e tan. Tawreeta du haalii dow majjum.

⁹ Inan ko winndaa e Tawreeta Muusaa: «Taa ha66u hunnduko ngaari wakkati ndi yaa6ata gawri faa sokko.»* Ko Laamdo taykii do wo ga'i jaa6ooji naa?

¹⁰ Wanaa wo saabe meeden o haaldata do naa? Sikke walaa, wo enen mbinndanaa konngol ngol, sabo demoowo e cokkoowo fuu ina ngollira jikke he6ude ngedu mu66en.

¹¹ Min aawii e moodon barkeeki Ruuhu. Si min tayii e moodon barkeeki adunaaru, yalla idum laataniin on huunde mawnde naa?

¹² Si wo66e na kaandi he6ude barke e juude moodon, wanaa minen 6uri haanude he6ude naa?

Ammaa e dum fuu, min nawtoraaki laawol ngol. Miden munya huunde fuu taa min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon yaade yeeso.

¹³ Yalla on anndaa golloo6e e ley suudu dewal mawndu 6een ina mbuurdi e kulle de yim6e kokkata suudu nduun deen naa? Yalla on anndaa halfinaa6e golle hirsirde 6een ina ke6a ngedu mu66en e mayre naa?

¹⁴ Hono noon du, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6een mbuurda e Kabaaru Lobbo oon.

¹⁵ De miin kaa, mi nawtoraaki fay goote e kulle deen. Ko mbinndammi e moodon joonin du, wanaa faa mi he6a huunde. Maayde 6urani kam diina nyaagaade huunde! Mi jabataa fay gooto itta mantagol am e majjum.

¹⁶ Sabo waajaade Kabaaru Lobbo oon manataa kam, idum tilsani kam. Bone woodanii kam si mi waajaaki Kabaaru Lobbo oon!

¹⁷ Sini mido gollannoo dum saabe muuyde am fu, ndeen kaa mi he6anno njobdi. De si goonga, laatake tilay ngollirammi dum, wo gollal ngal kalfinaami.

¹⁸ Ndelle dume woni njobdi am? Njobdi am woni he6ude waajaade Kabaaru Lobbo 6olum, tawee du mi filataako he6ude ko baajotoodo Kabaaru Lobbo foti he6ude.

¹⁹ Sabo fay si mi dimo mo fay gooto dawrantaa, mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko 6uri heewude e mu66en.

²⁰ Hakkunde Alhuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Alhuudiyanke, faa mi he6a dum'en. Hakkunde jokku6e Tawreeta Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Tawreeta Muusaa, faa mi he6a dum'en, fay si wanaa tilay mi jokka jamirooje deen.

²¹ Hakkunde yim6e 6e ngalaa e Tawreeta Muusaa 6een, mi wadii hoore am hono mo walaa e Tawreeta oon, faa mi he6a dum'en. Mi wi'aay mi jokkataa jamirooje Laamdo deen, sabo ley yamiroore Almasiihu ngon-umi.

²² E ley lokkaa6e, mi wadii hoore am mi lokkaajo, faa mi he6a dum'en. Walaa fuu no mi wadaay hoore am saabe yim6e fuu, faa mi hisina wo66e mu66en no waawi laatoraade fuu.

²³ Mido wada dum fuu saabe Kabaaru Lobbo oon, faa mi he6a barke muudum.

²⁴ Yalla on anndaa ley doggudu wo yim6e heew6e ndoggata, de gooto tan he6ata mbarjaari? Ndelle, ndoggee faa ke6on.

²⁵ Segilantoo6e daadundurde fuu eeltan 6alli mu66en eeltugol cattungol. Kam6e, i6e ngadira noon faa 6e ke6a mbarjaari ndi duumataako. Enen le, wo faa ke6en mbarjaari nduumotoondi.

²⁶ Ndelle miin le, mi doggataa hono jiiltootoo6o mo anndaa ko dogganta. Mi nanndaa du hono culkotoo6o 6olum.

²⁷ Ammaa mido ekintina 6anndu am no naawiri faa mi dawrana ndu, taa mi waajoo wo66e Kabaaru Lobbo, de miin e hoore am mi laatoo mo he6aay.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4.

10

Haala hakkilde faa taa bob6oo

1 Sakiraa6e, mi yidaa ndullon ko hewtinoo maamiraa6e meeden e jamaanu Muusaa duum. Be fuu i6e ngonnoo ley ruulde, 6e fuu 6e peyyitiino maayo manngo.

2 E ley ruulde ndeen e maayo ngoon, 6e fuu 6e kefiil lootalgal batisima laatiie6e jokku6e Muusaa.

3 Katin du 6e fuu 6e nyaamdii nyaamdu wooturu yuurundu to Laamdo.

4 Be fuu 6e njardii njaram ngootam yuuradam to Laamdo. Si goonga, i6e njaranoo dam e tefaafe Laamdo yaadoore e ma66e. Tefaafe ndeen woni Almasiihu.

5 Ammaa ko 6uri heewude e ma66e, mbe-laay Laamdo. Dum wadi de 6e maayi, 6alli ma66e cankitaa ley ladde ndeen.

6 Kulle deen laatanii en misaalu*, taa njokken muuyde terde bonde hono ma66e ni.

7 Taa laatee rewoo6e tooruuji hono no wo66e ma66e ngadiri ni, hono no winndi-
raa: «Yim6e 6een njoodii ina nyaama ina njara, de ummii ina pija.»†

8 Taa naaten e fijirde hono no wo66e ma66e naatiri. Ko dum wadi, yim6e ma66e ujunaaje noogay e tato maayi nyannde wootere.

9 Taa ndaartindoden Almasiihu hono no wo66e ma66e ngadi ni. Ko dum wadi, bolle kalki dum'en.

10 Taa njormee hono no wo66e ma66e ni. Ko dum wadi, maleyka baroowo on halkii 6e.

11 Kulle deen fuu kewtake 6e faa laatanoo en misaalu. Dum winndaama faa dum tindina en, enen won6e e cakitte jamaanuui 6een.

12 Dum le, miiliido ina darii fuu, hakkila taa bob6oo.

13 Walaa torra ndaartintoodo on mo hewtataa 6ii-Aadama nua. Woodi, Laamdo wo koolniido, accataa ndaartindeden ko 6uri sembe mon. Ley ndaartindaare ndeen o hokkan on laawol no mburtorodon nde faa mbaawon munyande nde.

14 Saabe duum, sakiraa6e am horsu6e, mboddee dewal tooruuji.

15 Mido haalana on hono wo on jom'en hakkillo ni. Ndelle caree onon e ko'e mon ko mbi'ammi duum.

16 Horde-loonde hiraande seniinde nde njetteten Laamdo saabe muudum ndeen, si en njarii nde, en kawtii yiyam Almasiihu daam. Buuru mo tayeten oon, si en nyaamii dum, en kawtii 6anndu Almasiihu nduun.

17 Caggal buuru oon wo gooto, enen du, enen e heewude fuu, wo en 6anndu

wooturu, sabo eden njogii ngedu e buuru gooto oon.

18 Taykee lenyol Israa'iila ngool: yim6e ma66e nyaamoo6e kirsamaaji been laatake gootum e ley teddingol Laamdo gadanaado hirsirde oon.

19 Mi wi'ataa teewu cakkanaangu tooruuji nguun wo huunde dagiinde hono noon. Mi wi'ataa du, tooruuji diin, won ko ngoni.

20 Ko njidumi wiide dey, kirsamaaji di yim6e been cakkata diin, wo ginnaaji cakkantee, wanaa Laamdo. Mi yidaa laatodon hawtu6e e ginnaaji.

21 On mbaawaa yardude horde Joomiraado ndeen de njardon katin horde ginnaaji. On mbaawaa nyaamude e le'al Joomiraado ngaal de nyaamron katin e le'al ginnaaji diin.

22 Naa umminde tikkere Joomiraado kiroowo oon njiduden naa? Yalla en miilii eden 6uri mo sembe naa?

No neddo jeyi worrude ley ndimaaku

23 Mbiidon: «Huunde fuu ina dagii.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga, «huunde fuu ina dagii», ammaa wanaa huunde fuu semmbinta goondinal wo66e.

24 Taa fay gooto filoo ko nafata hoore muudum tan, ammaa filoo ko nafata wo66e.

25 Teewu cootteteengu luumo fuu, odon mbaawi nyaamirde dum berde de pelataa on tawa on yamaay yalla wo dum teewu cakkanaangu tooruuji naa wanaa.

26 Sabo «leydi e ko woni e mayri fuu wo Joomiraado jeyi.»‡

27 Si neddo mo goondinaay noddii on faa nyaamdon, de on njabii nootaade fu, nyaamon ko kokkadon fuu, tawa berde mon pelataa on.

28 Ammaa si goddo wi'ii on: «Dum wo ko sakkanaa tooruuji», ndeen kaa, taa nyaamee dum, saabe biido noon oon e saabe miiloo bernde mum feloore dum.

29 Ko kaalammi haala miiloo bernde duum, wanaa saabe berde moodon onon, wo saabe bernde biido noon oon.

Sabo si goonga, walaa ko bernde neddo goddo saroo ndimaaku am.

30 Si mido yetta Laamdo e dow ko nyaamami, ko wadi de mido mbonkee saabe nyaamdu ndu njettirmi Laamdo nduun?

31 Ndelle, si odon nyaama maa odon njara, maa ko ngadoton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee.

32 Taa laatane fay gooto fergere, wanaa Alhuudiyankoo6e, wanaa yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, wanaa kawrital goondin6e Laamdo ngaal.

33 Ngolliree hono am ni. Mido filoo ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee

* 10:6 Misaalu wo yeru maa nanndingol. † 10:7 Wurtagol 32.6. ‡ 10:26 Jabuura 24.1.

mi filaaki nafaa am miin tan. Wo ko nafata yimŋe heewŋe pilotoomi, faa ŋe kisinee.

11

¹ Nyemmbitee kam hono no nyemmbiti-rammi Almasiihu ni.

Haala dow suddugol hoore

² Mido yetta on ko miccitiŋon kam e huunde fuu, e ko njokkuŋon al'aadaaji di kollumi on diin.

³ Ammaa, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo deekum, katin du Laamdo woni hooreejo Almasiihu.

⁴ Ndelle, si gorko na du'oo maa na haalda kongol annabaaku de suddi hoorem fu, huyfinii hooreejo muudum oon.

⁵ Ammaa si debbo na du'oo naa na haalda annabaaku de suddaa y hoore muudum fu, huyfinii hooreejo muudum oon, sabo imo wa'i hono wo o toytiido ni.

⁶ Sabo dey, si debbo suddaa y hoore muudum, ina haani taya sukundu mum fuu. Ammaa tayude sukundu mum naa toytude ndu ina semtina debbo. Ndelle na haani suddaa hoore muudum.

⁷ Taa gorko kaa suddaa hoorem, sabo gorko wo tagaadi Laamdo, na holla darja muudum. Debbo kaa wo darja gorko.

⁸ Sabo wanaa gorko ittaa e debbo, wo debbo ittaa e gorko.

⁹ Katin du, wanaa gorko taganaa debbo, wo debbo taganaa gorko.

¹⁰ Saabe duum, e saabe nulaaŋe laamu fu, ina tilsani debbo suddaa hoore muudum.* Dum laatanto dum maande holluore ina woni ley hawju gorum.

¹¹ Ammaa dum e laataade fuu, ley tagaadi Joomiraado, debbo ina haajaa gorko, gorko du ina haajaa debbo.

¹² Sabo no debbo yuuriri e gorko ni, hono noon gorko du yuurirta e debbo, rimee. De duum fuu to Laamdo dum yuuri.

¹³ Caree onon e ko'e mon: si debbo na rewii Laamdo tawi suddaa y hoorem, yalla na fonnditii naa?

¹⁴ Wanaa tagaadi ndiin e hoore muudum ina faamina on sukundu juutundu ina semtinii e gorko?

¹⁵ Ammaa debbo kaa, si na woodi sukundu juutundu fu, wo darja muudum. Sabo o hokkiraama sukundu juutundu faa o suddaa hoore makko.

¹⁶ De si goddo yeddii dum de jokki laawol gonngol fu, faama dum wanaa al'aada amin, dum wanaa al'aada kawrite goondinŋe Laamdo deen du.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidumi haalande on joonin, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabo nde kawritinŋon fu, wo ko boni beydotoo, wanaa ko woodi.

¹⁸ Ko artii fuu, mi nanii si on kawritii fu, luural ina woni hakkunde moodon. Mido miila du wo dum goonga.

¹⁹ Ina tilsi pelle pelle ngada hakkunde moodon, faa hoolniŋe jaati wonŋe e ley moodon been annditee.

²⁰ Nde kawritinŋon fu, wanaa nyaamude hiraande Joomiraado ndeen hawrunduri on.

²¹ Sabo gooto moodon fuu henyoto nyaama hiraande muudum. Woŋŋe moodon ina njolba, woŋŋe moodon du ina culoo.

²² Yalla on ngalaa cuudi do kaandon nyaamude e yarude naa? Naa wo on njawu kawrital goondinŋe Laamdo ngaal? Yalla odon njidi huyfinde ŋe ngalaa faa'e been naa? 'Dume mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere

(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)

²³ Sabo miin, inan ko keŋumi e Joomiraado de njottinmi on: ley jemma mo Joomiraado meeden lisaajambaa oon, hooyi buuru,

²⁴ yetti Laamdo, heli buuru oon, wi'i: «Dum wo banndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitiŋon kam.»

²⁵ Hono nii du, nde ŋe tilino e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam. O wi'i: «Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiyam am. Nde njaroton fuu, miccitiŋon kam.»

²⁶ Sabo nde nyaamoton buuru oon e nde njardoton horde cabijam ndeen fu, odon kaala haala maayde Joomiraado faa do wartowi.

²⁷ Ndelle, neddo fuu nyaamirido buuru Joomiraado no fotiraay, yardi horde makko no fotiraay, wadii hakke e banndu Joomiraado nduun e yiyam makko daam fuu.

²⁸ Ndelle, mono fuu taykoo hoore muudum fadde muudum nyaamude buuru oon naa yardude horde ndeen.

²⁹ Sabo neddo fuu nyaamudo buuru oon, yardi horde ndeen, de miilaaki wo dum banndu Joomiraado nduun fu, foodanan hoore muudum sariya no nyaamiri e no yariri noon.

³⁰ Dum wadi de nyawŋe e lokkaaŋe ina keewi e moodon, woŋŋe moodon du njawtii.

³¹ Sini en taykotono ko'e meeden, en carataakeno.

* 11:10 Woŋŋe ina paamira fuddoode aayaare nde hono nii: *Saabe duum, e saabe maleyka'en*. Ley Geresankooŋe, *nulaaŋe e maleyka'en*, fuu wo innde wootere.

³² Ammaa Joomiraado ina saroo en faa dartinna en, taa njukkodeden e adunaaru ndu.

³³ Ndelle sakiraa6e am, si odon kawrita faa nyaamdon hiraande Joomiraado ndeen, mono fuu nja66oo bannndum.

³⁴ Si goddo yobii fu, sanaa nyaama to suudu muudum. Ndeen kawrite moodon laatantaako on jukkungo.

Woodi, ko heddi duum mi biltan dum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Joonin en ndaaran kabaaru dokke Ruuhu Ceniido. Sakiraa6e, mi yidaa tawee on paamaay.

² Nde on ngoondinaayno Joomiraado ndeen, odon anndi tooruuji muumdi diin na dowa on, na majjina on.

³ Saabe duum mido yidi paamon: fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo kudaa6o» si Ruuhu Laamdo ina woni e muudum. Katin du fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo Joomiraado» si Ruuhu Ceniido walaa e muudum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo gooto.

⁵ Golleeji ballooji kawrital diin ina ceedi sifa, de Joomiraado oon wo gooto.

⁶ Ko golleeji diin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamdo gooto oon kam gollata di fuu ley yim6e been fuu.

⁷ Mono fuu hokkaama dokkal ganginoawal Ruuhu faa ngal nafa kawrital fuu.

⁸ Imo hokka oodo haala hakkilanteeha, o hokka ooto haala kebbinaaka anndal.

⁹ Kanko Ruuhu gooto oon hokkata oodo goondinal luggungal, ooto dannude nyaw6e.

¹⁰ O hokka oodo wafude kaayeeffiji, ooto haaldude annabaaku. O hokka oodo sendude ko yuuri e Ruuhu e ko yuuri e ginnaaji, ooto haalude demle de annaaka. O hokka goddo du fiirtude demle deen.

¹¹ Wo Ruuhu gooto oon gollata dum fuu. Wo kam feccata, de hokka mono fuu dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terde neddo

¹² Woodi banndu du wo wooturu, de na jooii terde keewde. Fay si terde banndu na keewi, banndu kaa wo wooturu. Hono noon banndu Almasiihu du worri.

¹³ Sabo en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato6en banndu wooturu, yalla wo en Alhuudiyankoo6e naa en nganaa, yalla wo en rim6e naa en riimay6e. Katin du en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oon.

¹⁴ Banndu wanaa tergal gootal, wo terde keewde.

¹⁵ Si koyngal wi'ii: «Caggal mi wanaa junngo, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ngal jeyeede e banndu.

¹⁶ Naa si nowru wi'ii: «Caggal mi wanaa yitere, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ndu jeyeede e banndu.

¹⁷ Si terde deen fuu wo gite, noy neddo oon nanirta? Naa si de fuu wo de noppi, noy neddo oon maartirta ko uurata e ko luubata?

¹⁸ Ammaa, Laamdo hawrundurii terde deen fuu e banndu wooturu hono no muuyiri ni.

¹⁹ Si tergal gootal tan woodunoo, dum kaa laataatako banndu.

²⁰ Ndelle, terde deen ina keewi, de banndu nduun wo wooturu.

²¹ Yitere waawaa wi'ude junngo: «Mi haajaaka ma.» Hooore du waawaa wi'ude koyde: «Mi haajaaka on.»

²² Ammaa, terde banndu nanndude e burde lokkidinde, deen ngoni de kaajaden sanne.

²³ Terde ndaardeteede wo kuyfude, deen burden teddinde. Burde semtinaade, deen burden haybude.

²⁴ De terde meeden godde burde teddeengal deen kaajaaka wadeede noon. Laamdo hawrunduri terde fuu, hokki terde lokkaaje deen teddeengal faa furi deya deen.

²⁵ O wadii dum faa taa luural wada e banndu nduun, ammaa faa terde deen fuu kaybundura.

²⁶ Si tawii tergal gootal naawii, keddiide deen fuu naawdan e muudum. Si tergal gootal teddinaama, keddiide deen fuu mbelto6o e muudum.

²⁷ Woodi onon, wo on banndu Almasiihu, mono e moodon fuu wo tergal e banndu makko nduun.

²⁸ Nii Laamdo darniri kawrital goondin6e ngaal: ko artii fuu o joyyini nulaa6e, o beydi katin haaloo6e annabaaku, de o jokkintini jannginoo6e. Caggal duum, o joyyini wadoo6e kaayeeffiji e dannoo6e nyaw6e e walloo6e e ardotoo6e e haaloo6e demle de annaaka.

²⁹ Yalla yim6e fuu wo nulaa6e naa? Yalla 6e fuu wo 6e haaloo6e annabaaku naa? Be fuu wo 6e jannginoo6e naa? Be fuu i6e ngada kaayeeffiji naa?

³⁰ Yalla yim6e fuu kokkaa dannude nyaw6e naa? Naa haalude demle de annaaka? Naa fiirtude demle deen naa? Wanaa noon!

³¹ Woodi ndelle, tinnee, poodanee dokke burde heewude nafaa deen.

Joonin le, mi hollan on laawol burngol fuu woodude ngol hono muudum walaa.

13

Haala njingu

¹ Si mi haalirii demle yim6e, fay demle ma-leyka'en, de njinngu walaa e am fu, wo mi lennguru seryooru, naa wo mi duko jamde gokkundurteede tan.

² Si mido woodi dokkal haaldude annabaaku, de mi faama sirriiji fuu e annde fuu, naa si mi tawraama goondinal faa mi dirna baamle, si njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay huunde.

³ Si mi hokkii ko njogiimi fuu talkaa6e naa mi hokkitirii 6anndu am duppee, de njinngu walaa e am fu, dum nafataa kam fay huunde.

⁴ Njinngu ina jogii munyal, ina jogii moyyuki. Njinngu waldaa e kiram, mantataako, mawninkintaako.

⁵ Njinngu wadataa ko semtinii, filataako muuyde hoore muudum. Ngu yaawaa bernude, ngu saawataa tikkere.

⁶ Njinngu seyortaako oonyaare, wo goonga seyortoo.

⁷ Wakkati fuu njinngu ina sawrii, selataa hoolaade, de na hedoo Laamdo ley huunde fuu. Munyal muudum timmataa.

⁸ Njinngu saamataa abada. Haaldude annabaaku timminte, demle celan, anndal du timminte.

⁹ Sabo anndal meeden ina nyaki, haala annabaaku du ina nyaki.

¹⁰ Ammaa si ko hi66i duum warii fu, ko nyaki duum fuu faltoto.

¹¹ Nde laatinoomi cukalel ndeen, mido haaldannoo hono cukalel, mido miiltonoo hono cukalel, mido yiirannoo du hono cukalel. De ko laatiimi mawdo duum, mi seedii e golle cukaaku.

¹² Ko nji'eten joonin duum laa6aay, wo hono yuurnaade daandorgal ni66ungal ni. Ammaa ley ko warata duum en njiran gite men faa laa6a. Ko anndumi joonin duum hi66aay, ammaa wakkati waran nde andammi faa hi66a, hono no Laamdo anndiri kam faa hi66i ni.

¹³ Ndelle, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e njinngu. De ko 6uri manngu hakkunde majje fuu wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndelle, poodanodon njinngu no mbaawrudon fuu. Eelon du dokke Ruuhu Ceniido deen. De ko 6uri fuu, pilodon haaldude annabaaku.

² Sabo kaaliroowo demle de anndaaka wo Laamdo haaldata, wanaa yim6e. Si goonga, fay gooto faamataa ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley kawtal Ruuhu.

³ Ammaa kaaloowo konngol annabaaku oon, wo yim6e haaldata, faa semmbina

goondinal mu66en, sellina berde mu66en, de feewtina de.

⁴ Kaaliroowo demle de anndaaka, wo hoore muudum nafata. Ammaa kaalidoowo annabaaku, wo kawrital goondin6e nafata.

⁵ Mido yidi kaaliron demle de anndaaka on fuu, de ko 6urani kam, kaaldon annabaaku. Sabo kaalidoowo annabaaku 6uri kaaliroowo demle de anndaaka, si wanaa tawa neddo ina waawi fiirtude, faa kawrital goondin6e ngaal he6a nafaa.

⁶ Ndelle sakiraa6e, si mi warii to moodon de mido haalirana on demle de anndaaka, dume dum nafata on? Si haala am waddanaay on ko Laamdo 6anginani kam duum, naa anndal, naa konngol annabaaku, naa waaju fu, dum fuu dum nafataa on.

⁷ Taykoden du fay ko walaa yonki hono sereendu naa hoddu. Si munkariiji diin piyaaka faa laa6i fu, noy annditirten ko sereendu nduun fuufata naa ko hoddu nduun hodata?

⁸ Naa si puufoowo luwal wolde fuufaay faa laa6i, moy segilantoo wolde ndeen?

⁹ Hono noon, onon du, si on njottinirii kabaaru oon demle de anndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy paamirtedon? On paddii haala mon ley henndu!

¹⁰ Ina woodi demle keewde ley adunaaru. De no ceediri fuu, walaa haala ka nanataake.

¹¹ Ammaa si neddo haaldii e am demngal* ngal mi nanataa fu, mi laatanake dum janano, kam du laatanake kam janano.

¹² Hono noon, onon du e ley foodanagol moodon dokke Ruuhu deen, tinnodon e hebude dokke cemmbinooje kawrital goondin6e ngaal e semmbe moodon fuu.

¹³ Ndelle, kaaliroowo demngal ngal anndaaka fuu njaaroo Laamdo waawude fiirtude ngal.

¹⁴ Sabo si mido wada du'aare e demle de mi anndaa fu, goonga, yonki am ina woni e du'aare, ammaa mi faamataa miin e hoore am.

¹⁵ Ndelle, noy ngadammi? Mi wadan du'aare e yonki am, ammaa mi wadan nde e hakkillo am du. Mi yimiran yonki am, ammaa mi yimiran hakkillo am du.

¹⁶ Si wanaa noon fu, si a yettirii Laamdo e ley yonki maa tan, noy tawaado toon mo woowaa dum waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol maada ngool? Sabo joomum nanataa ko kaalataa duum.

¹⁷ Fay si yettugol maa ngool ina woodi sanne, ngol nafataa joomum fey.

¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko kaaldammi demle de anndaaka faa 6uri on on fuu.

* 14:11 Maanaa *demngal* do wo sii haala.

¹⁹ Ammaa e ley kawrital goondinŋe, haalude karfeeje joy paaminiide faa janngina yimŋe, ɓurani kam haalirde karfeeje ujunaaje sappo demle de anndaaka.

²⁰ Sakiraaŋe, taa laatodon hono cukaloy e ley hakkillooji moodon. Laatodon ɓe ngalaa bonanda hono cukaloy, ammaa e ley hakkillooji mon laatodon mawŋe.

²¹ Ina winndaa e Tawreeta:

«Nde kaaldowammi e yimŋe am,
wo e kundude yimŋe leyde godde,
wo e demle jananŋe kaalirammi.

Dum fuu,

ɓe kettindantaako kam.»[†]

Wo noon Joomiraado wi'.

²² Hono noon, demle de anndaaka deen wo maande sariya do ɓe ngoondinaay, de nganaa maande do yimŋe goondinŋe. Haaldude annabaaku du wo maande do goondinŋe, wanaa do ɓe ngoondinaay.

²³ Ndelle, si goondinŋe fuu kawritii, ina kaalda demle de anndaaka, de yimŋe ɓe mboowaa dum naa yimŋe ɓe ngoondinaay ngarii fu, ɓe mbi'an wo on haanjaabe.

²⁴ Ammaa si gooto e yimŋe ɓeen warii, de tawi yimŋe fuu ina kaalda annabaaku, ko o nanata duum fuu ina faamina mo hakkeeki makko, ina saroo mo.

²⁵ Ko suudii ley ɓernde makko ɓangan. Ndeen o hippoto e leydi, o sujidana Laamdo, o wi'a: «Si goonga ni, Laamdo ina wondi e moodon.»

No kawrital goondinŋe haani worrude

²⁶ Ndelle sakiraaŋe, noy ngadoton? Si on kawritii, de gooto moodon ina woodi jimol, goddo du ina janngina, goddo ina woodi ko Laamdo ɓanganani dum, goddo ina haala demngal ngal anndaaka, goddo du na firta ngal, sanaa fuu wadiree faa semmbina kawrital goondinŋe ngaal.

²⁷ Si demle de anndaaka kaalirtee, taa ɓura yimŋe dido naa tato. ɓeen du, sanaa ɓe kaalira gooto gooto, de gooto moodon firta.

²⁸ Ammaa si piirtoowo walaa, joomum deyyinoo e ley kawrital ngaal, haalda e Laamdo e ley ɓernde muudum.

²⁹ Haaldooŋe annabaaku du, dido naa tato tan kaala, de heddiibe ɓeen kiinya haala maŋŋe kaan.

³⁰ De si won ko Laamdo ɓanganani gooto e joodiibe ɓeen, kaaloowo arandeejo oon deyyinoo.

³¹ Sabo on fuu, odon mbaawi haaldude annabaaku gooto gooto, faa yimŋe fuu keŋa paamal e ɓerde cellinaade.

³² Haaldooŋe annabaaku ɓeen ina mbaawi nanngitinde ko'e muŋŋen.

³³ Si goonga, Laamdo wadataa ko jiiŋii. Wo o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e kawrite seniibe deen fuu,

³⁴ sanaa rewŋe ndeyyinoo ley kawrite deen, sabo ɓe ngalaa laawol haalude ley doon. Be dowtoroo no Tawreeta wi'iri noon.

³⁵ Si tawii won ko ɓe njidi faamtindaade, ɓe acca faa ɓe koota, ɓe yamowa jom'en cuudi maŋŋe. Sabo konngol debbo nanee ley kawrital ina semtinii.

³⁶ Naa odon miiloo konngol Laamdo ngool to moodon yuuri naa? Wo onon tan keŋi ngol naa?

³⁷ Si neddo ina miilii wo annabaajo maa ina miilii wo jogiido baawde Ruuhu Ceniido, ina haani annditinde ko mbinndanammi on duum wo yamiroore Joomiraado.

³⁸ Mo annditaay dum fuu, Laamdo annditataa dum.

³⁹ Ndelle sakiraaŋe, poodanodon haaldude annabaaku, katin du taa kaŋon demle de anndaaka haaleede.

⁴⁰ Ammaa huunde fuu wadiree no haaniri, tawee fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

¹ Sakiraaŋe, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo mbaajinoomi on. On njaŋii dum, odon keddiid odon kaŋŋii e majjum.

² Wo saabe Kabaaru oon kisinirteŋon, si tawii on tiigorake mo no kaaldanmi on ni. Si wanaa noon fu, goondinal mon laatoto ɓolum.

³ Mi yottinani on kabaaru mo keŋumi, ɓurdo huunde fuu oon. Dum woni: Almasiihu maayii saabe hakkeeki meeden, no Binndi diin mbiiri ni.

⁴ O wattaama ley saabeere. O iirtake e nyalooma tataŋo, no Binndi diin mbiiri ni.

⁵ O ɓanganii Piyeer. Caggal duum, o ɓangani taalibaaŋe sappo e dido ɓeen.

⁶ Caggal duum, o ɓangani ko ɓuri sakiraaŋe keme njoyo ley wakkati gooto. Ko ɓuri heewude e maŋŋe ina mbuuri faa joonin, de woŋŋe maŋŋe paltake.

⁷ Jokkiti katin, o ɓangani Yaakuuba, de o ɓangani nulaaŋe ɓeen fuu.

⁸ Sakitii, o ɓangani kam miin ga'udo hono ɓinngel dimaangel gilla wakkati muudum yottaaki ni.

⁹ Si goonga, miin ɓuri nulaaŋe ɓeen fuu famdude. Mi fotay fay noddireede nulaado, sabo mi torriino kawrital goondinŋe Laamdo.

¹⁰ Joonin le, saabe moyyere Laamdo ndeen laatoriimi ko ngonumi duum. Moyyere nde o wadani kam ndeen du rimaay ɓolum. Si goonga, miin ɓuri nulaaŋe ɓeen fuu gollude. De wanaa miin gollata, wo moyyere Laamdo wonnde e am ndeen gollata.

[†] 14:21 Esaaya 28.11-12.

¹¹ Ndelle nde wo miin, nde wo kambe, fuu fotu. Wo duum min fuu min mbaajotoo, duum du ngoondindon.

Haala ummital maaybe

¹² Woodi, miden mbaajoo Almasiihu iir-take e maayde. Ndelle, noy woŋbe moodon mbiirata maaybe ummitataako?

¹³ Sini ummital maaybe walaa, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁴ De si Almasiihu ummitaaki, waaju amin wo bolum, goondinal moodon du wo bolal.

¹⁵ Woodi si maaybe ummitataako du, idum holla ko min ceedanii Laamdo duum wo fewre. Sabo min mbi'ii Laamdo ummintinii Almasiihu, de dum wanaa goonga si maaybe ummitataako.

¹⁶ Si maaybe ummitataako, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁷ Si Almasiihu ummitaaki, goondinal moodon wo bolal, odon ngoni ley hakkeji mon faa joonin.

¹⁸ Si wo noon du, maaynoobe e ley goondinal lisaa Almasiihu been kalkii.

¹⁹ Si jikke meeden e Almasiihu wo ley nguurndam meeden do tan nafannoo, eden buri yimbe fuu yurminaade.

²⁰ Ammaa si goonga, Almasiihu ummintinaama e maayde, laatake artiido e ummitoobe.

²¹ Sabo no maayde yuudi e neddo gooto, hono noon du ummital hakkunde maaybe yuudi e neddo gooto.

²² No yimbe fuu maayirta saabe kawtal muβen e Aadama, hono noon du yimbe fuu ummintinirtee saabe kawtal muβen e Almasiihu.

²³ Ammaa mono fuu e wakkati muudum ummitotoo. Almasiihu woni arandeejo oon. Ndeen si wartii fu, be o jeyi been du ummitoto.

²⁴ Ndeen timmoode waran. Almasiihu halkan kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, de hokkita Laamdo Baabiiwo laamu.

²⁵ Sabo ina tili Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi mo o yaaaba waybe mo been fuu.

²⁶ Ganyo cakitotoodo halkeede oon wo maayde,

²⁷ sabo ina winndaa: «Laamdo wattii huunde fuu ley koyde makko.»* Ammaa si wi'aama «huunde fuu wattaama ley koyde makko», na tannyoraa Laamdo gadudo dum oon kaa naataay.

²⁸ Nde huunde fuu heedii ley baawde Almasiihu Bajjo oon ndeen, kam e hoore muudum heedan ley Laamdo gadudo o dawrana huunde fuu, faa Laamdo laamoo kala huunde fuu.

²⁹ Woodi, ina woodi jaŋooŋe lootireede lootagal batisima saabe maaybe. Si tawii maaybe ummitataakono, dume wadi de yimbe ina mbatisiree saabe maβbe?

³⁰ Minen e ko'e amin, ko wadi de miden njardoo masiibaaji wakkati fuu faa miden nesa maayde?

³¹ Sakiraaŋe, nyannde fuu mido nesa wareede. Tannyoron wo dum goonga, hono ko mantortoomi on yeeso Joomiraado men lisaa Almasiihu duum du laatorii goonga.

³² To Efeesu toon mi haabaama wolde sattunde, hono wo daabaaji ladde bonfi kaŋumi. Si mi goondinaayno ummintineede fu, dume dum nafata kam? Si maaybe ummitataakono fu, ngaden no wiiraa ni: «Nyaamen, njaren, sabo jaango en maayan.»

³³ Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e bonbe ina bonna needi lobbiri.»

³⁴ Ngartiree hakkillooji mon e ko fonditii, celon wadude hakke. Sabo woβbe moodon anndaa Laamdo. Ko mbiirumi noon wo faa cemton.

³⁵ Ammaa hasii goddo yaman: «Noy maaybe ummitotoo? Noy ɓalli muβben ngorrata?»

³⁶ Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi aawudaa fuu, sanaa waata, de sakitoo fuda.

³⁷ Aawdi ndi aawudaa du, si wo gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi wabbere tan. A aawataa wullere ndeen e hoore muudum.

³⁸ Caggal duum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere muudum.

³⁹ Kulle jogiide yonki du kawtaa terde: fiβbe-Aadama e terde muβben, daabaaji e terde muβben, pooli e terde muβben, liyyi du e terde muβben.

⁴⁰ Ina woodi ɓalli kammunkooji e ɓalli leydinkooji. Kammunkooji diin e darja muβben, leydinkooji diin du e darja muβben.

⁴¹ Naange e jalbugol muudum, lewru du e jalbugol muudum, koode e jalbugol muβben. Fay hakkunde koode deen, jalbugol muβben ina seedi.

⁴² Ummital maaybe du hono noon worri. Ko iretee duum ina nyola, ko ummitotoo duum nyolataa.

⁴³ Ko iretee duum ina lokkidi, ko ummitotoo duum ina jogii teddeengal. Ko iretee duum ina lokkidi, ko ummitotoo duum ina jogii semmbe.

⁴⁴ Ko iretee duum wo terde leydinkooje, ko ummitotoo duum wo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ina ngoodi, ndelle terde ruuhunkooje du ina ngoodi.

⁴⁵ Dum wadi de na winndaa: «Neddo arandeejo oon, dum woni Aadama, laatake

* 15:27 Jabuura 8.7.

yonki mbuurki.» Aadama cakitiido oon kaa laatake Ruuhu kokkooowo nguurrndam.

⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu duum artii warude. Wo ko jeyaa e leydi duum artii, de ko jeyaa e Ruuhu duum jokki.

⁴⁷ Neddo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neddo dida6o oon e kammu yuuri.

⁴⁸ Yim6e yuurube e sollaare leydi 6een ina ngorri hono Aadama yuurudo e sollaare leydi oon. Yim6e jeyaa6e e kammu 6een ina ngorri hono yuurudo dow kammu oon.

⁴⁹ Hono no nanndirden e yuurudo e sollaare leydi oon ni, hono noon nanndirden e yuurudo dow kammu oon du.

⁵⁰ Sakiraa6e, inan ko kaalammi duum: teewu e yiyam mbaawaa naatude e laamu Laamdo. Katin du ko nyolata waawaa he6ude ko nyolataa faa abada duum.

⁵¹ Ndaar, mido 6anginana on sirri: wanaa en fuu maayata, ammaa en fuu en mbaylitete.

⁵² Dum wadan wakkati gooto, no tamyango yitere ni, si buututal cakito-toongal fuufaama. Sabo buututal ngaal fuufete, de maay6e 6een ummodoo e 6alli di nyolataa. Enen du, en mbaylitete.

⁵³ Sabo si goonga, ina tilsi terde nyolooje deen 6ornoo ko nyolataa, maayooje deen du 6ornoo ko maayataa.

⁵⁴ Si terde nyolooje deen 6ornake ko nyolataa, maayooje deen 6ornake ko maayataa fu, ndeen konngol binndaangol ngol tabitan: «Maayde jaalaama, modaama.»[†]

⁵⁵ «Maayde, toy jaalagol maa woni?

Maayde, toy tooke maa ngoni?»[‡]

⁵⁶ Tooke poodooje maayde wo hakke. Hakke du hemrii baawde saabe jamirooje Tawreeta.

⁵⁷ Ammaa jattooje ngoodanii Laamdo kokkiroowo en jaalagol saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndelle sakiraa6e am horsu6e, laatee jootti6e 6e ndimmbataako. Wakkati fuu beydon tinnaade e golle Joomiraado, sabo odon anndi ko ngolloton ley kawtal Joomiraado duum wanaa 6olum.

16

Haala wallugol seniibe won6e ngalluure Urusaliima

¹ Joonin en ndaaran kabaaru hawrundur-gol ceede faa walla seniibe won6e Urusali-ima 6een. Nga6on ko njamirmi kawrite goondin6e gonde leydi Galaatiya deen.

² Alan fuu, mono e moodon fuu itta ko waawi, resa. Ndeen si mi warii, en pilataako hawrundurde dum katin.

³ Nde ngarumi fu, mi hokkan 6e cu6idon 6een bataakiiji kollooji on cu6a 6e, 6e njaara ballal moodon ngaal Urusaliima.

⁴ Si na foti ko mi yaha miin du, miin njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Si mi feyyitii leydi Makedoniya fu, mi waran to moodon, sabo toon ndewammi.

⁶ Hasii mi weeranan on seeda naa mi dabban to moodon. Ndeen odon mbaawi wallude kam faa mi yaha yeeso e jahaangal am.

⁷ Sabo mi yidaa fantude to moodon joonin de mi dilla law. Mido yidi 6ooyude to moodon seeda si Joomiraado jabii.

⁸ Ammaa mi 6ooyan ley Efeesu ga faa iidi 6enndal alkama hewta.

⁹ Sabo mi he6ii do laawol manngol no mi gollira gollal nafoowal. Woodi, way6e du na keewi.

¹⁰ Si Timote warii to moodon fu, njakkitodon dum faa wooda taa hula, sabo wo Joomiraado o gollanta hono am ni.

¹¹ Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta to am e jam. Sabo mido hedii mo, kanko e sakiraa6e 6een.

¹² Woodi, dow sakiike meeden Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e sakiraa6e 6een to moodon, de o muuyaay yahude joonin. Si o he6ii laawol fu, o waran.

Baynundural

¹³ Kakkilon, ndarodon faa wooda ley goondinal. Laatodon suusu6e, 6eydorodon semmbe.

¹⁴ Ko ngadoton fuu, ngadiron dum njingu.

¹⁵ Odon anndi Estefaana e koreeji muudum. Kam'en artii fuu goondinde ley leydi Akaya. I6e tinnii e gollande seniibe 6een. Sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne:

¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e hono noon, kam'en e gollido6e e mu66en, tinniibe e gollal ngaal fuu.

¹⁷ Mido weltoroo garol Estefaana e Fortunaatu e Akayku ngool. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe on ngalaa ga.

¹⁸ Be mbaaltinii hakkillo am, kam e hakkillooji moodon fuu. Teddinee yim6e hono ma66e.

¹⁹ Kawrite goondin6e gonde leydi Aasiya deen ina njowta on. Akila e deekum Pirisilla e kawrital goondin6e kawroowal galle ma66e ngaal ina njowta on sanne e innde Joomiraado.

²⁰ Sakiraa6e 6een fuu ina njowta on. Njowtundurdon onon du e jowtaali ceniidi.

²¹ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL.

²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Yaa Joomiraado amin, war!

[†] 15:54 Esaaya 25.8. [‡] 15:55 Hoseya 13.14.

²³ Wo hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon.

²⁴ Njinngu am ina woni e moodon on fuu e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dīa6i to Korintunkoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool e sakiike meeden Timote. Miin Pool, mi nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo. Miden njowta kawrital Laamdo gonngal Korintu e seniife won6e leydi Akaya fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraa6o men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraa6o meeden Iisaa Almasiihu. Oon woni Baabiiwo jom yuurmeende, Laamdo cellinoowo 6erde e dow huunde fuu.

⁴ Imo sellina 6erde men e ley torraaji men fuu, faa enen du, mbaawen sellinde 6erde won6e e sii torraaji fuu no o sellinirta 6erde men ni.

⁵ Sabo no ke6irden torraaji saabe Almasiihu faa keewi, noon du Almasiihu sellinirta 6erde meeden faa heewa.

⁶ Nde min torraa fuu, wo faa 6erde moodon cellinee, woodi du faa kisinedon. Nde 6erde amin cellinaa du, wo faa 6erde moodon peewa, de ke6on munyal munyude sii torraaji di min torretee minen e ko'e amin diin.

⁷ Jikke amin e moodon ina selli, sabo miden anndi ko kawtudon e amin torraaji duum, o6on kawti e amin sellineede 6erde du.

⁸ Si goonga sakiraa6e, min njidfaa ndullon torraaji kewtiidi min e leydi Aasiya. Torraaji kewtiidi min toon ina paltii semmbe amin sanne faa min miilaaki wuurude katin.

⁹ Ley 6erde amin, miden maatanoo wo min saraa6e sariya wareede. De dum wadirii faa taa min njowa jikke amin dow ko'e amin, ammaa min njowa de dow Laamdo ummintinoowo maay6e oon.

¹⁰ Wo kam dannii min e maayde ndeen, kam dannata min yeeso du. Wo dow makko min njowi jikke o dannan min katin.

¹¹ O6on mballira min e majjum du'aawuuji mon, onon du. Hono noon, moyyere nde o wadanta min saabe du'aawuuji yim6e heew6e, wadata faa heew6e njetta Laamdo saabe amin du.

Haala ko hadi Pool fantude Korintu'en

¹² Inan ko min mantortoo: 6erde amin ina ceedanoo min min mbuurdii e goonga e laa6al 6erde yuurungal to Laamdo ley adunaaru ndu, sakko hakkunde moodon. Min ngadiraa6o dum hakkillooji 6i66e-Aadama, ammaa wo e moyyere Laamdo.

¹³ Sabo min mbinndantaa on faa'e si wanaa ko njanngoton de paamon. Mido yidi paamon faa laa6a

¹⁴ ko puddudon faamude joonin duum. Ndeen, nyannde Joomiraa6o men Iisaa wartowi fuu, on mantorto min hono no minen du min mantortoo on noon.

¹⁵ Saabe hoolaare ndeen, mi anniyakeno warude to moodon arande faa ceyodon kile didi.

¹⁶ Ko njidunoomi dey, mi fanta to moodon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to moodon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.

¹⁷ Yalla nde mbi'ammi mi waran to moodon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake wadude huunde, yalla mido sikkitira hono no yim6e adunaaru anniyortoo, wi'oo6e «ayyo» de wakkati gooto puddita wi'ude «a'aa» naa?

¹⁸ No tannyorden Laamdo wo koolniido ni, hono noon konngol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.

¹⁹ Sabo Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muudum to moodon oon.

²⁰ Goonga ni, amaanaaji Laamdo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eden mbi'a «Aamiina» faa Laamdo teddinee.

²¹ Woodi, wo Laamdo tabintinani min, minen e moodon fuu, kawtal meeden e Almasiihu. Kanko subii en.

²² Katin kanko wadi maande makko e meeden, o watti Ruuhu makko e 6erde meeden laatoo maande laabinanoore en en ke6an moyyereji garooji.

²³ Laamdo na seedanoo kam, o jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi ha6a e moodon wadi de mi yeccaaki Korintu.

²⁴ Min pilataako dawrande goondinal moodon, de miden mballundura e moodon faa ceyodon, tawa on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

¹ Dum le, mi wadii anniya mi yeccataako to moodon, taa mi mettina 6erde mon katin.

² Sabo si mi mettinii 6erde mon, moy seynata kam si wanaa onon 6e mettinanmi been?

³ Dum wadi mbinndumi no mbinndirmi ni e ley gataaki am kiin. Mi yidaano warude to moodon de haanu6e seynunde kam been mettina 6ernde am. Mido tannyorani on, nde ceyiimi fu, onon du on ceyoto.

⁴ Billaare e 6ernde mettunde e gondi keewdi mbinndiranmi on. Ko mbinndumi duum wanaa faa mi mettinana on, ammaa

wo faa mi anndina on no njjingu am dow moodon foti mawnude.

No Poolyaaforii toonyiido

⁵ Si gooto moodon laatake sabaabu met-torgal fuu, wanaa miin o mettinani, wo on fuu - naa wob6e moodon, taa mi faltoo goonga.

⁶ Ko 6ur6e heewude e moodon njukkii neddo oon duum heyii.

⁷ Joonin kaa, ko 6uri woodde dey: njaafodon mo, cellinon 6ernde makko taa mettorgal 6ernde jaaloo mo.

⁸ Ndelle, mido njaaroo on sanne tabintinon njjingu moodon e makko.

⁹ Si goonga, wo saabe majjum mbinndi-ranmi on, faa mi fonnda on, mi ndaara yalla ofon njokka haala am ley huunde fuu.

¹⁰ Mo njaafidon fuu, miin du mi yaafake dum. Goonga ni, ko njaafiimi duum - si ina woodi ko kaanumi yaafaade mo - mi yaafake dum yeeso Almasiihu faa nafa on

¹¹ taa Seydaani jamboon en, sabo eden andi anniyaaji muudum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

¹² Nde njahunoomi Torowas faa mi waa-joo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu fu, mi tawii Joomiraado omtanii kam laawol gollude toon.

¹³ Ammaa hakkillo am fukkaaki, sabo mi tawaay toon sakiike am Tiitu. Woodi ndelle, mbayniimi sakiraa6e 6een, de ponndiimi leydi Makedoniya.

¹⁴ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo kokkoowo en jaalagol wakkati fuu saabe kawtal meeden e Almasiihu. Laamdo hokkii min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi ni.

¹⁵ Sabo si goonga, wo min uurdi ndi Almasiihu sakkanta Laamdo. Uurngol ngool yottake hisintee6e e halketee6e fuu.

¹⁶ To halketee6e 6een, wo min luumngol maayde jaarowol dum'en to maayde, ammaa to hisintee6e 6een, wo min uurngol nguurndam jaarowol dum'en to nguurndam.

Moy foti gollude gollal ngaal?

¹⁷ Min nganaa julortoobe konngol Laamdo hono no heew6e ngadata. Ammaa miden kaalda 6erde laa6ude yeeso Laamdo. Miden kaalda hono nulaa6e muudum e ley kawtal amin e Almasiihu.

3

Haala gollanoobe amaana keso

¹ Yalla min pudditii mantaade katin naa? Naa miden kaajaa 6ataakiiji kollooji ko min ngoni, maa yuurudi to moodon hono no wob6e kaajiraa naa?

² Wanaa. Onon jaati ngoni 6ataaki amin mbinndaaki e 6erde amin. Odon kolla

ko min ngoni, hono 6ataaki ki yim6e fuu mbaawi anndude e janngude.

³ Ina laa6i, wo on 6ataaki Almasiihu saabe golle amin. 6ataaki kiin winndiraaka dawa, wo Ruuhu Laamdo buurdo ki winndiraa. Ki winndaaka dow alluuje kaaye, wo e 6erde yim6e ki winndaa.

⁴ Miden mbi'a noon sabo miden ngoodi hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu.

⁵ Min ngalaa baawde faa min ngada fay huunde e semmbe amin. Baawde amin wo to Laamdo yuuri.

⁶ Kam wadi min fotu6e laataade gollanoobe amaana keso. Amaana oon yowaaki dow jamirooje binndaade, wo dow Ruuhu yowii. Sabo jamirooje binndaade deen wo jaarooje to maayde, ammaa Ruuhu oon na hokka nguurndam.

⁷ Jamirooje binndaade e alluuje kaaye, jaarooje to maayde deen, ina ngoodunoo darja faa Israa'iilankoo6e kunnii ndaarude yeeso Muusaa saabe annoora gondo e darja oon, fay si taweede darja oon wo nyifoowo.

⁸ Ndelle, golle Ruuhu 6uri darja oon, haala fuu walaa!

⁹ Si ko foodata jukkungo duum ina woodunoo darja, wanaa haala ko waddata fonnditaare duum!

¹⁰ Goonga ni, darja arandeejo oon walaa darja si fonndaama e darja gardo joonin mo walaa ko nanndi oon.

¹¹ Si ko nyifata duum waawii jogaade darja, haala fuu walaa ko heddotoo duum 6urata darja oon sanne.

¹² Ko jikke amin dow amaana keso oon teerji sanne, duum wadi de miden kaalda cuusal yeeso yim6e.

¹³ Min ngadataa hono no Muusaa ni, gattunoodo sudaare e yeeso muudum taa Israa'iilankoo6e keddoon ina ndaara fay darja nyifoowo oon faa timma.

¹⁴ Ammaa miilooji 6erde ma66e ina njoori. Sabo faa hannden nde 6e njanngata amaana kiiddo oon fu, sudaare ndeen ina heddii e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabo wo ley kawtal Almasiihu tan nde huncetee.

¹⁵ Goonga, faa warde hannden, si Tawreeta Muusaa janngaama fu, sudaare ndeen ina heddii ina suddi 6erde ma66e.

¹⁶ Ammaa si neddo wartii to Joomiraado fu, sudaare ndeen huncete e 6ernde muudum.

¹⁷ Woodi, Joomiraado kam woni Ruuhu. To Ruuhu Joomiraado woni fuu, doon ndimaaku du woni.

¹⁸ Enen 6e geese mu66en cudditaa 6een fuu, eden tiima darja Joomiraado hono ley daandorgal, ina yaynana en. Imo waylita en faa nannden e makko tagaadi, darja

makko ina beydana en yahude yeeso. Dum woni golle Joomiraado, laatiido Ruuhu oon.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Laamdo hokki min gollal ngaal saabe yurmeende muudum. Ndelle, min tampataa.

² Min calake kulle cuudiide cementinooje. Min kiilataa yimbe, min mbaylitataa kongol Laamdo. Ko min ngadata dey, miden gangina goonga yeeso Laamdo, faa mono fuu annditira e bernde mum fuu wo min goongalaabe.

³ De si Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oon suudaama fu, wo halkoo6e tan o suudantee.

⁴ Been le, 6e ngalaa goondinal, sabo Ibiliisa wumnii hakkilooji ma66e taa nji'a annoora Kabaaru Lobbo. Kabaaru oon na holla darja Almasiihu jogiido tagaadi Laamdo.

⁵ Sabo wanaa haala amin min mbaajotoo, ammaa wo haala Iisaa Almasiihu, Joomiraado meeden oon min mbaajotoo. Ko min mbi'ata e dow ko'e amin tan, min maccu6e moodon saabe makko.

⁶ Sabo Laamdo wi'ii: «annoora yaynu e ley nimre.» Kam yaynini annoora muudum e ley berde amin, faa anndina min darja muudum jaynoowo, gondo e yeeso Almasiihu.

⁷ Anndude darja oon laatanake min jawdi korsundi, ammaa miden njogorii ndi e ley amin hono no ley loode loope, faa anndee baawde mawde de wo to Laamdo yuuri, wanaa to amin.

⁸ Miden fillée e huunde fuu, ammaa min pusaay. Miden ngoni e wemmbere wakkati fuu, ammaa min tayaay jikke.

⁹ Miden torree, ammaa Laamdo yoppaay min. Miden paddée e leydi, ammaa min kalkaaka.

¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ina woni e 6alli amin, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e ley majji.

¹¹ Si goonga, fay si miden mbuuri, miden nesa maayde wakkati fuu saabe Iisaa, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e terde amin maayooje deen.

¹² Ndelle, maayde na golla ley amin, de nguurndam na golla ley moodon.

¹³ Ina winndaa: «Mi goondinii, duum wadi de mbaajii.» * Minen du min goondinirii hono noon, duum wadi de miden mbaajoo.

¹⁴ Sabo miden anndi iirtindo Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon iirtindinan min e Iisaa minen du, de wadda min yeeso muudum, minen e moodon fuu.

¹⁵ Ko hewti min fuu wo saabe moodon faa moyyere Laamdo yottoo yimbe heew6e. Hono noon yimbe heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo beyda teddineede.

Haala teddeengal duumiingal

¹⁶ Dum wadi de min tampataa. Fay si terde amin deen na kalka, yonkiiji amin diin ina keydfintinee nyannde fuu.

¹⁷ Sabo torraaji di min torreete diin ina kuyfti, ina paltoo law. De di cegilanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal torraaji diin abada.

¹⁸ Ndelle min taykataako ko yi'etee, wo ko yi'ataake min taykotoo. Sabo ko yi'etee duum faltoto, ammaa ko yi'ataake duum, heddoto faa abada.

5

Haala suudu wondu dow kammu

¹ Eden anndi si terde meeden laatiide suudu leydiiru ndu koduden e muudum joonin nduun halkii fu, Laamdo moyyinanii en suudu dow kammu ndu junngo wadaay, heddotoondu faa abada.

² Eden uuma ley adunaaru do, sabo eden keppe naatude e ley suudu meeden dow kammu nduun, bornoroden ndu hono kadungal kesal.

³ Goonga ni, si en bornake ndu fu, en laatataako yonkiiji di ngalaa 6alli.

⁴ Sabo ko ngonden ley suudu ndu tafon, eden uuma saabe tiifallaaji. Woodi, wanaa hono eden njidi laataade fortiibe, ammaa eden njidi bornaade 6alli kesi dow kiidfi, faa nguurndam moda ko halkata ley meeden.

⁵ Wo Laamdo kam segilani en dum, hokki en Ruuhu muudum laatoo maande laabinanoore en moyyereji garooji.

⁶ Ndelle, eden njogii berde pukkiide wakkati fuu. Eden anndi sini eden keddi e 6alli gondi ley adunaaru diin, eden mboddi to Joomiraado tafon.

⁷ Sabo wo e goondinal mbuurdeten, wanaa e ko njiireten gite.

⁸ Ndelle eden njogii berde pukkiide, de ko burani en ni, eggen e 6alli di faa njoododen to Joomiraado.

⁹ Ammaa ko burden filaade fu, wo wadude ko welata mo, heddaade ley 6anndu ndu naa wurtaade e mayru fuu gootum.

¹⁰ Sabo ina tilsii en fuu ndaroden yeeso Almasiihu faa careden, faa mono fuu hefa mbarjaari golléeji muudum gadooji e 6anndu ndu, nde wo ko woodi naa ko boni.

Haala dewral hakkunde yimbe e Laamdo

¹¹ Ndelle, ko min anndi no Joomiraado huldeteé duum, min piloto hebude hakkilooji yimbe. Laamdo ina anndi min. Midu hoolii on onon du, on annditii min e ley miilooji berde moodon.

* 4:13 Jabuura 116.10.

¹² Min kaalantaa on kabaaru amin lobbo katin. Ammaa miden piloo hokkude on daliili no mantorodon min, faa ke6on ko njaabodon mantortoobe ko yi'etee tan, wanaa ko woni ley 6ernde.

¹³ Si min njogoraama hono min haanaa6e, wo dum saabe Laamdo. Si min njogoraama min jom'en hakkillo du, wo dum saabe moodon.

¹⁴ Njinngu Almasiihu na dawrana min, sabo min tannyorii, gooto maayanii yim6e fuu, ndelle yim6e fuu laatii maay6e.

¹⁵ O maayanii yim6e fuu, faa wuur6e been cela wuurande ko'e mu66en, ammaa mburana maayando dum'en de iirtanii dum'en oon.

¹⁶ Ndelle, gilla joonin, walaa fuu mo min ndaardata hono no 6i66e-Aadama ndaardata wo66e. Fay si miden ndaardunoo Almasiihu hono no 6i66e-Aadama ndaardata dum, min celii ndaardude dum noon.

¹⁷ Neddo fuu kawtudo e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi duum faltake. Ndaar, fuu heydintinaama!

¹⁸ Dum fuu to Laamdo yuuri. Kam nuli Almasiihu faa rewrintina en e muudum, de halfini min golle rewrintinde yim6e e muudum.

¹⁹ Dum woni, Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yim6e adunaaru e muudum. O hiisaaki hakkeeki mu66en katin. O halfini min du kabaaru rewrintingol ngool.

²⁰ Woodi ndelle, min daraniibe Almasiihu, ina nanndi hono Laamdo ina haalda kundude amin faa nodda yim6e to muudum. Miden nyaagoo on e innde Almasiihu: ngartee to Laamdo!

²¹ Almasiihu wadaay hakke abada. Ammaa Laamdo yowi hakkeeki meeden fuu dow makko, faa kawtal meeden e Almasiihu wada en fonnditiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, saabe min gollidoobe e Laamdo, miden nyaagoo on taa accon moyyere Laamdo nde ke6don ndeen laatanoo on 6olum.

² Sabo o wi'ii:

«Wakkati lobbo kettindanimaami,

nyalaande kisindam mballumaami.»*

Ndaar, joonin jaati woni wakkati lobbo oon, joonin woni nyalaande kisindam.

³ Min ngadataa fay huunde ko fergata yim6e, faa taa feloore tawee e golle amin.

⁴ Ammaa e huunde fuu, miden kolla min gollanoobe Laamdo goongalaa6e, ley tinni-taare mawnde, ley torraaji, ley sayya, ley 6illaare,

⁵ ley piide, ley kasu, ley muurtere, ley tam-piri, ley rafi doyingol, ley rafo.

⁶ Miden kolla min golloobe goongalaa6e ley laa6al amin, ley anndal amin, ley munyal amin, ley moyyuki amin. Miden ngoodi Ruuhu Ceniido, miden ngoodi njinngu ngu waldaa e naafikaaku.

⁷ Miden kaala goonga, miden ngoodi baawde Laamdo. Juude amin nane e nyaame fuu na tiigi kabitirde fonnditaare.

⁸ Miden kolla min gollanoobe Laamdo ley teddeengal e ley koyeendam, ley ko yim6e mbuykata min e ko njettata min, ley ko min ndaardetee hono majjinoobe tawee min goongalaa6e.

⁹ Miden kolla dum ley ko min ndaardetee min anndaaka tawee min anndaa6e, ley ko min ndaardetee min maayoo6e, de inani min, miden mbuuri. Miden ndaardee min jukkaabe tawee min mbaraaka.

¹⁰ Miden ndaardee min suniibe tawee min seyiibe wakkati fuu. Miden ndaardee min talkaa6e tawee miden ngada heew6e joomiraa6e jawdi. Miden ndaardee min ngalaa fay huunde tawee miden njogii huunde fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laa6al reedu, min njaajinanii on 6erde amin.

¹² Minen, min paadinanaay on 6erde amin, ammaa onon kaa on paadinanii min 6erde moodon.

¹³ Mido haalda e moodon hono wo on 6ikkoy am: ngadane min no min ngadirani on - njaajinane min 6erde moodon!

No neddo laatorii suudu Laamdo buurdo

¹⁴ Taa ka66unduron e 6e ngoondinaay. Yalla ko fonnditii na waawi hawritinde e ko oonyii naa? Yalla annoora na waawi hawritinde e nimre naa?

¹⁵ Yalla Almasiihu na waawi hawritinde e Ibiliisa naa? Yalla goondindo na waawi hawritinde e mo goondinaay naa?

¹⁶ Yalla amaana ina woodi hakkunde suudu Laamdo e tooruuji naa? Paamee, enen ngonni suudu Laamdo buurdo oon. Sabo Laamdo wi'ii:

«Mi hodidan e ma66e,

mi yaada e ma66e,

mi laaroo Laamdo ma66e,

kam6e du, 6e laaroo yim6e am.»†

¹⁷ Dum wadi de Joomiraado wi'ii:

«Yuwee hakkunde ma66e!

Ceedee e ma66e!

Taa meeme ko tuuni!

Ndeen, mi ja66oto on.‡

* 6:2 Esaaya 49.8. † 6:16 Lewinkoo6e 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ 6:17 Esaaya 52.11. § 6:18 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

¹⁸ Mi laatanto on baaba, onon du, on laatanto kam 6i66e wor6e e rew6e.
Noon Joomiraado jom baawde fuu wi'i.»§

7

¹ Ndelle sakiraa6e horsu6e, saabe en ngadanaama amaanaaji diin fu, laa6inen ko'e meeden e ko tuuninta 6alli men e yonkiiji men fuu. Tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala mettorgal e seyo

² Omtanee min berde moodon! Min toonyaaki fay gooto, min mbonnanaay fay gooto, min nyaamaay jawdi fay gooto.

³ Mi haaldaay dum faa laatanoo on jukkungo. Sabo mi haaliino gilla naanen: berde amin na korsini on sanne, faa maayden naa mbuurden.

⁴ Mido hoolii on faa woodi. Mido mantoro on sanne. Bernde am sellinaama faa heewi, mido heewi seyo du e ley torraaji amin fuu.

⁵ Si goonga, fay nde min njottinoo leydi Makedoniya ndeen, min powtinaaki fey. Torraaji tan min nji'i. Miden ngondi e luural yaasiyal, e kulol ley berde.

⁶ Ammaa Laamdo cellinoowo berde suni6e oon, sellinirii berde amin e garol Tiitu.

⁷ Wanaa garol makko tan sellini berde amin. Ko cellindon bernde makko duum sellinii hakkillooji amin. O haalanii min no njidirdon yi'ude kam sanne, e no cunoridon ko wadunoo, e no tinnoridon e jinngande kam. Dum fuu beydii seyo am.

⁸ Si bataaki am kiin mettiino on, mi mimsitataa ko mbinndumi ki. Goonga ni, mido mimsitinoo, sabo mi yi'ii bataaki kiin mettiino on, fay si wo haddi wakkati seeda tan.

⁹ Joonin kaa mido seyii, de wanaa saabe ko mettadon duum, ammaa ko mettadon de tuubudon. Sabo mettorgal ngal maatudon ngaal, iri maggal hawri e muuyde Laamdo. Hono noon, walaa ko min mbonnannoo on.

¹⁰ Sabo mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ina wada faa neddo tuba, de hisa, mimsugol du fuu walaa e majjum. Ammaa mettorgal adunaaru, wo maayde wadata.

¹¹ Ndaaree mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ngaal, ko wadi e moodon: ngal wadii faa ciinudon, faa du pilidon laamnude ko'e moodon. Ngal wadii faa mettadon e ko boni, faa du kuludon. Ngal waddanii on yeeweede kam, ngal waddanii on tinnaare. Ngal wallii on jukkaade ko boni. E huunde fuu on kollii odon laa6i e kabaaru oon.

¹² Ndelle si mi winndanii on fu, dum wanaa saabe toonyiido, wanaa saabe toonyaado du. Ammaa wo faa

6anginanedon ciinal ngal njoganidon min yeeso Laamdo.

¹³ Berde amin mbaaltorake saabe majjum.

Woodi, e dow waaltagol berde amin du min ke6ii seyo. Goonga ni, Tiitu seynii min sanne, sabo seyniraama ko mbaaltindon bernde muudum.

¹⁴ Si mi mantorake on seeda yeeso makko du, on cementaay kam. Ammaa no min kaaldirani on goonga e huunde fuu ni, hono noon ko min mantorii on yeeso Tiitu duum du laatorii goonga.

¹⁵ Njinngu bernde makko ina beydoo nde o miilotoo no dowtoranidon haala makko on fuu, e no nja66oridon mo kulol e diwngol.

¹⁶ Mido seyii ko mbaawumi hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniibe won6e Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere nde Laamdo hokki kawrite goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya deen.

² Be ndaartindoraama torraaji cattudi, ammaa no seyo ma66e heewri noon waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay si i6e ngoni e talkaaku cattungu.

³ Mido seedanoo 6e: 6e kokkitirii ko 6e mbaawi fuu, fay ko 6uri baawde ma66e. Yardaamuyee 6e kokkiri.

⁴ Be eeli min sanne 6e ke6a laawol 6e kawta e wo66e faa 6e mballa seniibe won6e Urusaliima.

⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amin. Sabo 6e artii, 6e kokki ko'e ma66e Joomiraado, de 6e kokkiri min ko'e ma66e minen du saabe muuyde Laamdo.

⁶ Dum wadi de min njaarii Tiitu walla on njottinon dokkal ngaal no puddirnodon ngal ni.

⁷ On joomiraa6e jawdi e huunde fuu - goondinal e waaju e anndal, odon njogii tinnaare dow huunde fuu, odon korsini min du. Tinnodon faa ngadon kabaaru moyyere ndeen faa wooda du.

⁸ Ko mbiimi duum wanaa yamiroore. Ammaa, mido haalana on tinnaare wo66e faa hokka on laawol hollude njinngu moodon ina selli.

⁹ Sabo odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kam jom jawdi oon, wadii hoore muudum talkaajo saabe moodon faa laatorodon joomiraa6e jawdi talkaaku muudum nguun.

¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am, woodi wo ko nafata on du. Gilla rawanin onon artii filaade wallude seniibe 6een, onon artii fuddude ballal ngaal du.

¹¹ Joonin kaa, kiŋŋinee d̄um. No an-niyiridon fiyude dabare oon ni, an-niy-orodon noon yottinde d̄um du. Kokkiron haddi baawde moodon.

¹² Sabo si neddo anniyake wadude moyyere fu, dokkal ngaal ina weli Laamdo fodde baawde kokkoowo oon. Laamdo yamataa neddo ko walaa.

¹³ Mi wi'aay naaton e billaare faa billiton woŋŋe been, de yimbe fuu laatoŋ fotuŋe ni.

¹⁴ No tawraŋon joonin e keewal moodon ni, oŋon mbaawi wallude wonŋe ley baasal muŋŋen. Caggal joonin, si tawii onon oŋon ngonni ley baasal fu, kambe e keewal maŋŋe, iŋe mbaawi wallude on. Hono noon yimbe potirta,

¹⁵ no winndiraa ni:
«Kawrundurdo ko heewi oon faltaaki ko haa-jaa,
kawrundurdo ko famdi oon du nyaki-raaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraabe muudum

¹⁶ Jettoŋe ngoodanii Laamdo gattudo e 6ernde Tiitu tinnaare wallude on hono nde min njoganii on ndeen.

¹⁷ Wanaa saabe min nyaagake d̄um tan wadi de jabi yahude to moodon. Wo tinnaare muudum wadi de anniyii yahude to moodon.

¹⁸ Miden nulda mo, kanko e sakiike meeden jetteteedo e kawrite goondinbe fuu saabe waajagol muudum Kabaaru Lobbo oon.

¹⁹ Wanaa d̄um tan, kawrite goondinbe deen cubii mo o yaada e amin, faa min njaara dokkal ngaal Urusaliima. Miden ndaranoo moyyere ndeen faa d̄um teddina Joomiraado, d̄um holla anniya amin lobbo du.

²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu taa min keŋa feloore e jawdi keewndi ndi min ndaranii ndiin.

²¹ Sabo miden piloo wadude ko woodi, de wanaa yeeso Joomiraado tan, ammaa yeeso yimbe du.

²² Miden nula sakiike meeden goddo yaada e maŋŋe mo min taykitii tinnaare muudum wakkatiji keewdi e kulle keewde. Joonin o ŋuri tinnaade sanne e wallude saabe hoolaare mawnde nde o joganii on ndeen.

²³ Tiitu du wo kawtudo e am, gollidoowo am saabe moodon. Sakiraabe meeden yaadiraabe makko been wo nulaabe kawrite goondinbe deen, Almasiihu na teddiniree saabe maŋŋe.

²⁴ Woodi ndelle, kollee ŋe njinngu moodon. Hono nii laaŋinirton kawrite goondinbe fuu miden njogii daliili man-toraade on.

9

No Laamdo yidiri kokkiroowo seyo

¹ Walaa ko mi winndana on dow wallugol seniibe wonŋe Urusaliima been.

² Sabo mido anndi on muuyii wallude ŋe sanne. Mi mantorake on d̄um yeeso Makedoniyankooŋe, mbiimi ŋe onon yimbe Akaya, on cegilake wallude gilla rawanin. Tinnaare moodon dow mballa oon umminii anniya ko ŋuri heewude e maŋŋe du.

³ De mido neta to moodon sakiraabe been taa ko min mantorii on d̄um laatoŋ ŋolum, ammaa tawee oŋon cegilii hono no mbi-irumi ni.

⁴ Si wanaa noon fu, si yimbe Makedoniya ngardii e amin to moodon de tawi on cegilanaaki wallude, min cemtan ko min koolii on, onon du on cemtan.

⁵ Dum le, ko nji'umi dey, ina tilsi mi njaaroo sakiraabe been artoŋ kam to moodon, ndaranoo ballal ngal aadidon wadude ngaal. Ndeen si mi warii fu, mi tawan ingal hawriti, ngal laatii ballal yardaamuye bernde, tawee wanaa doole.

⁶ Inan ko njidumi paamon: aawudo seeda, seeda tayata. Aawudo ko heewi, ko heewi tayata.

⁷ Mono fuu hokka ko anniyii e bernde muudum, tawa wanaa e mettorgal, wanaa e doole. Sabo Laamdo ina yidi kokkiroowo seyo.

⁸ Laamdo ina waawi hebbinande on siyijii moyyere fuu. Hono noon keŋiron ko heyata on wakkati fuu e ley huunde fuu, faa ked-dorodon ko heewi saabe gollal lobbal fuu.

⁹ Wo hono noon winndiraa:
«Imo saaka moyyere makko e ley talka'en,
gollal makko moyyungal duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo ina hokka aawoowo aawdi, ina hokka yimbe nyaamdu faa neemina d̄um'en du. Hono noon o hokkiran on aawdi keyoori on onon du. O funnan ndi faa duuda. Ndeen moyyere moodon riman faa heewa.

¹¹ Noon du keŋal mon beydorto e hu-unde fuu, faa mbaawon hokkirde yardaamuye wakkati fuu. Ndeen heewbe njet-tan Laamdo saabe ballal mon ngal min njaaranta ŋe.

¹² Sabo ballal ngaal, wanaa ngal humtanan haaju seniibe been tan, ammaa ingal wad-dana heewbe yettude Laamdo du.

¹³ Si ŋe ndaarii ballal moodon ngaal, ŋe ted-dinan Laamdo saabe dowtaare moodon hol-loore seedaaku mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu. Be teddinan mo du saabe ko peccirŋon barkeeki mon e yardaamuye faa kokkon ŋe, kambe e yimbe fuu.

¹⁴ Be kolliran korsa maŋŋe to moodon e du'aawuujii di ŋe ndu'antoo on saabe

* 8:15 Wurtagol 16.18. * 9:9 Jabuura 112.9.

moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndeen.

¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal muudum ngal waawaa sifeede!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool, bi'eteedo wo lokkaajo si mido woni hakkunde moodon de wo cuusudo si na woddi on oon, mido waajoroo on heese e moyyuki Almasiihu,

² mido nyaagoo on: taa ngadee faa mi suusa hollude on semmbe nde ngarumi to moodon. Sabo mido hedii faa mi holla wo66e semmbe am, wi'oo6e miden ngollana muuyde tomottaaku been.

³ Goonga, min bi66e-Aadama tan, ammaa no min ka6irtee ni wanaa no bi66e-Aadama ka6irtee.

⁴ Sabo ka6itirde de min ka6irtee deen nganaa de 6ii-Aadama. Baawde majje wo to Laamdo yuuri faa de kalka nokkuuje cemmbidinde. Wo nii min kalkirta miilooji bondi,

⁵ miden ke6a jaalorgal dow mawnitaare fuu hadoore yim6e anndude Laamdo. Woodi du, miden nannga miilooji mu66en fuu, miden njaara di faa di dowtanoo Almasiihu.

⁶ Si dowtaare moodon hi66ii fu, miden cegilanii jukkaade neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Ndaaree kulle deen no ngorri ni – si goddo moodon hiisake hoorem wo neddo Almasiihu fu, inan ko haani miccitaade: no Almasiihu jeyri dum fu, noon du o jeyri min, minen du.

⁸ Fay si mantoriimi baawde am faa faltii seeda, dum semtintaa kam. Joomiraado meeden Iisaa hokkii min baawde de faa min cemmbindina goondinal mon, wanaa faa min kalka ngal.

⁹ Mi yidaa miilodon hono mido filoo hul6inde on e bataakiiji am.

¹⁰ Sabo ina wi'ee bataakiiji am diin ina nyaadi, ina njogii semmbe, ammaa si mido woni hakkunde moodon, mido lokkidi, haala am ina yawonii.

¹¹ Neddo fuu bi'ooowo hono noon, faama ko min mbinndata si miden mboddi on fu, duum min ngollata si miden ngondi e moodon du.

¹² Min cuusaa fonndude ko'e amin e jinnganoobe ko'e mu66en been. Min nanndaa e ma66e du. Kam6e, i6e ponnda ko'e ma66e e ponndirgal ma66e. Ko 6e nanndinta ko'e ma66e e ma66e tan duum, ina holla 6e ngalaa hakkillo.

¹³ Minen kaa, min mantataako faa fal-too keerol. Miden kaada keerol gollal ngal

Laamdo halfini min ngaal, de onon du ley maggal ngondon.

¹⁴ Ko min njottotoo to moodon duum, min paltataako keerol golle amin. Sabo si goonga, wo minen artii waddute to moodon Kabaaru Almasiihu Lobbo oon.

¹⁵ Min mantortaako golle wo66e de ngalanaa min. Ammaa ko goondinal moodon beydotoo duum, miden njikka golle amin beydotoo noon hakkunde moodon faa heewa, tawee min paltaaki ko Laamdo halfini min.

¹⁶ Nii wadata de min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo e nokkuuje gonde caggal moodon, min kaajaaka mantoraade gollleeji di wo66e ngadi ley gese mu66en.

¹⁷ Ina winndaa: «Mantotoodo fuu, mantoro ko Joomiraado gollii.»*

¹⁸ Sabo wanaa jinnganoowo hoore muudum woni jabaado, ammaa jabaado woni mo Joomiraado jinngani.

11

No Pool feliri nulaabe fewree6e

¹ Joonin kaa mido yidi munyanon kam faa mi haalda e moodon puuyndam seeda. Si goonga, munyanee kam.

² Mido joganii on kiram yuurudam to Laamdo, sabo mi hab6ii dewgal moodon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi yaarude on to makko hono surbaajo laa6udo.

³ Ammaa mido hulla taa hakkillooji moodon mbonnee, nannda e Hawwaa mo mboddi yoyundi hiili oon, de celon jokkude Almasiihu e laa6al e 6ernde wootere.

⁴ Mido hula dum, sabo si goddo warii, waajake on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii on oon, odon nja6ana dum law. Si on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo kebunodon e amin oon, odon nja6ana dum du.

⁵ De mido miiloo nulaabe moodon hali6e been, walaa fuu ko burdi kam.

⁶ Ina waawi tawa mi wanaa baawdo haala, ammaa mi wanaa baasudo anndal. Wakkati fuu min kollii on dum faa laa6i e ley huunde fuu.

⁷ Mi haalanii on Kabaaru Laamdo Lobbo 6olum. Mi leeyinii hoore am saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?

⁸ Mi ja6ii ko mbuurdammi e kawrite goondin6e godde. Mi teetirii de ni, faa mi gollana on.

⁹ Nde ngonnoomi to moodon tawi mido woodi haaju ndeen, mi yowaaki e dow fay gooto moodon. Sabo sakiraabe yuuru6e Makedoniya 6een ngaddanii kam ko nyakannoo kam duum. Mi jogake hoore am

* 10:17 Yeremiya 9.23.

taa mi laatanoo on donngal. Noon worri faa hannden du.

¹⁰ Wo goonga Almasiihu gondo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal duum.

¹¹ Yalla mido haalira noon sabo mi yidaa on naa? Laamdo ina anndi mido yidi on!

¹² Ko ngadammi duum, mi heddoto e wadude dum, faa mi hada mantortoobe wo nulaa6e been laawol wi'ude i6e ngollira hono amin.

¹³ Been wo nulaa6e fewree6e, wo golloo6e jambotoo6e, i6e nanndina ko'e ma66e hono wo 6e nulaa6e Almasiihu.

¹⁴ Dum haaynaaki, sabo fay Seydaani ina nanndina hoore mum hono wo maleyka jom annoora.

¹⁵ Ndelle haaynaaki du si gollanoo6e Seydaani ina nanndina ko'e mu66en hono wo gollanoo6e fonnditaare. Ammaa jukkungo ma66e fotan e golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mido wi'a on katin: taa fay gooto moodon nanngira kam puuydo. Ammaa fay si odon tiigorii kam puuydo du, nja6on kam faa miin du mi mantoo seeda.

¹⁷ Ko mantortoomi duum, wanaa hono Joomiraado muuyi mi haalira noon. Idum nanndi hono puuyndam ni, de na yaada e tannyoral mido woodi goonga.

¹⁸ Heew6e ina mantoro kulle adunaaru. Woodi, miin du, mido waawi mantoraade noon.

¹⁹ Odon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasi hakkillo mon saabii de mundayon fuuy6e been hono i6e mbeli on!

²⁰ Goonga, odon munyana nulaa6e fewree6e been maccindina on, nyaama jawdi moodon, njana on, pamdina on, peenya on.

²¹ Mido semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe wadude hono noon.

Tawi le, si goddo suusii mantoraade huunde fu, miin du mido suusi mantoraade dum. De dum wo puuyndam kaaldammi ni.

²² Si 6e Alhuudiyankoo6e, miin du mi Alhuudiyanke. Si 6e Israa'iilankoo6e, miin du mi Israa'iilanke. Si 6e yuudi Ibrahiima, miin du mi yuudi Ibrahiima.

²³ Si 6e gollanoo6e Almasiihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum - ina haani mi haaldira rafi santeende, hono wo mi kaanjaado ni! Miin 6uri 6e golleeji keewdi, 6uri 6e ommbeede ley kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido nesa maayde.

²⁴ Kile joy Alhuudiyankoo6e ina piya kam, kilol fuu dorri capande tati e jeenay.

²⁵ Kile tati Romankoo6e ina piya kam cabbii. Mi faddaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo

manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.

²⁶ Mido woni e laawol wakkati fuu. Mido farritoo e gooruuji e yanoo6e, mido farritoo e lenyol am e lenyi goddi, mido farritoo e ley galluue e ley ladde, mido farritoo ley maayo e ley sakiraabe fewree6e.

²⁷ Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewdi mi daanataako. Wakkatiiji keewdi mido yolbi, mido domdi, mido suumoo, mido jaangee, mido holi.

²⁸ Mi limtataa ko heddi duum si wanaa huunde wootere: nyannde fuu kabaaru kawrite goondin6e fuu ina teddi e am, ina ka66i kam hoore.

²⁹ Si goddo lokkidii fu, miin du mido maata lokkaaku muudum. Si goddo fergake du, ina naawa yonki am.

³⁰ Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.

³¹ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Iisaa Joomiraado meeden faa abada. Kam anndi mi fenaay.

³² Nde ngonnoomi Damas ndeen, kaananke bi'eteedo Aretas ina joginoo goforneer gomma. Goforneer oon joyyini yim6e faa kayba ngalluure ndeen faa nannga kam.

³³ Ammaa tummbaami e ley hanndeere, mburtiniraami feneetere kokuwol piiliingol ngalluure ndeen, de njippinaami yaasin mayre. Noon kisirmi e junngo goforneer oon.

12

Haala ko 6angani Pool ley holleede

¹ Ina tilsi mi mantoo fay si nafataa faa'e. Dum e taweede fuu, mi haalan ko 6angani kam, e ko Joomiraado holli kam duum.

² Ina foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, kawtudo e Almasiihu, yeentii faa dow kammu tata6u. Mi anndaa yalla 6anndu makko du yeentinaama naa yeentinaaka. Laamdo ni anndi.

³ Mido anndi gorko oon nannaama aljanna. Jonkaa yalla imo heddorii 6anndu makko nduun naa o heddoraaki ndu? Mi anndaa, Laamdo ni anndi.

⁴ To aljanaa toon o nani haala 6urka hakkillo, ka 6ii-Aadama fotaa haaltude.

⁵ Kanko mantortoomi, mi mantortaako hoore am si wanaa ko hollata lokkaaku am.

⁶ Fay si mi muuyiino mantaade, mi wanaa puuydo, sabo goonga kaalammi. Ammaa mi wadataa noon, taa yim6e miiloo mido 6uri ko nji'i e am naa ko naniri kam.

⁷ Ko kollaami duum ina 6uri hakkillo. De taa mi mana hoore am e majjum, ko nanndi hono gi'al wattaama ley terde am. Dum laatanake kam nelaado Seydaani, ina fiya kam faa taa mi mawnitoo.

⁸ Kile tati mido ɲaaroo Joomiraado ittana kam dum,

⁹ ammaa o wi'i kam: «Hinney am oon heyii ma, sabo baawde am wo ley lokkaaku ki66irta.» Ndelle na weli kam mantoraade lokkaaku am, faa baawde Almasiihu deen ngonda e am.

¹⁰ Dum wadi de mido seyoro lookkaaku e jennooje e sayyaaji e torraaji e billaare fuu saabe Almasiihu. Sabo nde lokkidimmi fuu, wo ndeen ngoodumi semmbe.

No Korintunkoo6e ka66iri Pool hoore

¹¹ Jonle, mi laatake hono puuydo, ko mantoriimi noon, de wo onon ndunyi kam haaldude hono ni. Odon kaannoo jinngande kam, sabo fay si mi wanaa fay huunde du, nulaabe moodon haliibe been burdaay kam fay seeda.

¹² Nde ngonnoomi to moodon ndeen, mi gollii maandeeji kaayniidi e kaayeefiiji e golleeji di baawde. Mi gollirii dum haddi munya fuu. Woodi, maandeeji diin fuu na kolla mi nulaado.

¹³ Dume ngadanmi kawrite goondin6e Iisaa godde deen ko mi wadanaay on, si wanaa ko mi yowaaki dow moodon duum? Njaafanee kam gacce deen!

¹⁴ Joonin, mi segilake faa mi wara to moodon nde tata6erde. Ndeen du mi yowataako e moodon, sabo wanaa jawdi moodon pilotoomi, wo onon e ko'e moodon pilotoomi. Sabo wanaa 6i66e kaani filanaade saaraabe mu66en jawdi, wo saaraabe kaani filanaade 6i66e mu66en jawdi.

¹⁵ Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du, faa mi walla on. Si mi beydii yidude on fu, yalla on buytoto yidude kam naa?

¹⁶ Ndelle na laabani en, mi yowaakino dow moodon. Kaa e noon fu, hasii goddo wi'an mi jom yoyre, mi he6irii on hiila.

¹⁷ Yalla fay gooto hakkunde nelaabe am 6e nelumi been nyaamii jawdi moodon naa?

¹⁸ Mi nyaagake Tiitu yaha to moodon, de nelidinmi dum e sakiike meeden goddo du. Yalla Tiitu nyaamii jawdi moodon naa? Miin e Tiitu, miden kawti miilo wooto e laawol gootol.

¹⁹ Yalla odon miiloo ko 6ooyi wo min laa6inoobe ko'e amin yeeso moodon naa? Wanaa noon. Wo yeeso Laamdo ley kawtal amin e Almasiihu min kaaldata. Sakiraabe horsu6e, ko min ngadata fu, wo faa semmbindina on.

²⁰ Si mi warii to moodon fu, mido hula taa mi tawra on no mi muuyraay, onon du tawron kam no on muuyraay. Mido hula taa mi tawda on e kalala e kiram mbondam e

tikkere e yidde hoorem tan e nyinjundural e nyoope e mawninkinaare e muurtere.

²¹ Si mi wartii to moodon fu, mido hula taa Laamdo leeyina kam hakkunde moodon, mi mettee saabe heew6e luttunoobe 6e tubaay e golleeji mu66en tuundi e fijirde mu66en e rafi semto mu66en.

13

Baynundural

¹ Mido wara to moodon joonin nde tata6erde. Si mi warii fu, sey «haala fuu daroo dow seedaaku yim6e dido naa tato»* hono no winndiraa ni.

² Mi haalaniino luttunoobe nde ngonnoomi to moodon dida6erde ndeen, joonin du ko mi walaa to moodon duum, inan ko kollanmi 6e katin kam6e e heddiibe been fuu: si mi wartii fu, mi yurmataako fay gooto.

³ Noon kolliranmi on baawde de pilidon, sabo odon njidi he6ude tannyoral yalla Almasiihu kam haalirta hunnduko am. Almasiihu lokkidaay ley moodon, ammaa ina golla hakkunde moodon e semmbe.

⁴ Goonga du, o tontiraama e leggal palaangal e ley lokkaaku makko, ammaa imo wuuri baawde Laamdo. E ley kawtal amin e makko, minen du min lokkaa6e, ammaa min kollan on, miden mbuurda e makko e dow baawde Laamdo.

⁵ Wo onon e ko'e moodon njeyi taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla odon ngondi e goondinal. Onon njeyi ndaartindaade ko'e mon. Si on tawaay Iisaa Almasiihu ina woni e moodon fu, on potaay ley ko ndaartindi6on duum.

⁶ Ammaa mido hoolii on paaman min potii, minen kaa.

⁷ Miden ɲaaroo Laamdo taa ngadon fay huunde ko boni, de wanaa faa holla miden ngoni e goonga, ammaa faa ngollon ko moyyi, fay si miden ndaardee hono min potaay.

⁸ Sabo min ngalaa baawde faa min kada goonga, ammaa faa min ndaranoo dum.

⁹ Fay si min lokkidi de tawi onon kaa odon njogii semmbe, miden ceyii e majjum. Wo duum min nyaagotoo Laamdo du, faa laa6odon hi66ube.

¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gilla mi waraay tafon, faa si mi warii to moodon fu, taa mi bonnana on e ley baawde de Joomiraado hokki kam deen. Laamdo hokkii kam baawde deen faa semmbindina on, wanaa faa bonnana on.

¹¹ Woodi, ko kakitotoomi wi'ude saki-raabe, ceyodon. Kegintinee nguurndam mon faa wooda, njabee waajeede, njogee miilo wooto, mbuuree e jam. Ndeen,

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15.

Laamdo jom njinngu e jam wondan e moodon.

¹² Njowtunduron jowtaali ceniidi. Seniiŋe fuu ina njowta on.

¹³ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e njinngu Laamdo e kawtal Ruuhu Ceniido ngona e moodon, on fuu.

Bataaki Pool yaade to Galaatiyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool nulaado. Wanaa yim6e nuli kam, baawde neddo fuu nulaay kam. Iisaa Almasiihu jaati nuli kam, kam e Laamdo Baaba meeden ummintindo mo e maayde oon.

² Miin e sakiraa6e wondu6e e am been fuu, miden mbinnda bataaki ki yaade to moodon, onon kawrite goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya deen.

³ Wo on ke6u moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Almasiihu hokkitirii hoore muudum saabe hakkeji men, faa danna en e jamaanu bondo o. Nii o wadiri muuyde Laamdo Baaba meeden.

⁵ Wo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin! Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

⁶ Ina haayni kam sanne! Booyaay faa'e de on puddii yoppude Laamdo, noddirdo on e moyyere Almasiihu oon, de njokkudon kabaaru goddo.

⁷ Paamon: kabaaru lobbo goddo fuu walaa, de wo66e ina mbemba on, ina njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon.

⁸ De si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oon, fay si wo minen, naa mawleyka yuurudo dow kammu, wo kuddi wonu e joomum.

⁹ Min kaalaniino on dum, joonin du mido haaltana on: si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo ke6don oon, wo kuddi wonu e muudum.

¹⁰ Dum le, yardaamuye yim6e pilotoomi naa yardaamuye Laamdo? Yalla ko welata yim6e pilotoomi naa? Si faa joonin wo mi pilotonoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nulaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon, wanaa e neddo yuuri.

¹² Sabo neddo fuu hokkaay kam dum, janninaay kam dum, wo Iisaa Almasiihu 6anginani kam dum.

¹³ On nanii no ngorrnoomi arande e ley diina Alhuudiyankoo6e. Mi torrii kawrital goondin6e Iisaa ngaal no mbaawrumi fuu, mi siinii halkude ngal.

¹⁴ Mido burnoo heew6e e waalde6e am jokku6e diina Alhuudiyankoo6e, sabo mido jinngananno al'adaaji maamiraa6e amin faa faltii.

¹⁵ Ammaa Laamdo su6ake kam gilla mi rimaaka, noddi kam saabe moyyere muudum nde muuynoo ndeen.

¹⁶ O 6anginani kam Biyiiko faa mi waajoo kabaaru muudum ley lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e. Wakkati oon, mi yamaay fay gooto tindina kam.

¹⁷ Mi yahaay Urusaliima to artii6e kam laataade nulaa6e been, ammaa wakkati oon wo leydi Arabiya njahumi, de ngartumi Damas.

¹⁸ Duu6i tati caggal duum, njahumi Urusaliima faa mi anndundura e Piyeer. Ngondumi e muudum balde sappo e joy.

¹⁹ Mi yi'aay nulaado goddo fuu, si wanaa Yaakuuba minyoo Iisaa Joomiraado oon.

²⁰ Ko mbinndanammi on duum do wo goonga, Laamdo na seedi mi fenaay.

²¹ Caggal duum, njahumi leydi Siiriya e leydi Silisi.

²² Wakkati oon, tawi kawrite ka66iide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya deen njiraay kam gite mu66en abada.

²³ Be nananno tan ina wi'ee: «Neddo torrannoodo en arande oon, ina waajoo joonin diina ka siinunoo nyifude kaan.»

²⁴ Ndeen 6e teddini Laamdo saabe am.

2

No nulaabe njagirani Pool

¹ Duu6i sappo e nay caggal duum, njeccimi katin Urusaliima, miin e Barnabas. Tiitu du ina wondi e amin.

² Laamdo 6anginani kam sanaa mi yaha toon. Duum wadi de njahumi, kawritoyimi toon e maw6e kawrital goondin6e, miin tan e ma66e. Mi anndinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajiimi yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e oon. Sabo mi yidaa ko ngollunoomi e ko ngollammi joonin fuu laatoo 6olum.

³ Ammaa fay Tiitu jaado am yuurudo Geres on du, tilsinaaka taadeede,

⁴ fay si tawi sakiraa6e fewree6e coorake e kawrital goondin6e ngaal. Ko 6e pilli dey, wo horude no ngorruden e ndimaaku ngu ke6den e ley kawtal men e Iisaa Almasiihu, faa 6e ngartira en e maccungaaku.

⁵ Min njabanaay 6e fay wakkati gooto, faa goonga Kabaaru Lobbo oon heddo saabe moodon.

⁶ Woodi, 6e yim6e njogorii wo maw6e been, ko 6e laatinoo duum, miin kaa, walaa ko jomi kam e majjum, sabo Laamdo burdintaa yim6e. Maw6e been tilsinanaay min fay huunde.

⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oon to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Alhuudiyankoo6e been ni.

⁸ Sabo no Laamdo wadiri Piyeer faa laatii nulaado to Alhuudiyankoo6e noon, o wadiri kam miin du nulaado to lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e.

⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, ndaaretee6e hono bimbbeeje kawrite goondin6e teddinaade6e been, nji'ii moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen. Miin e Barnabas fuu, 6e kokkii min juude faa tabintina kawtal hakkunde amin. Be paamiri e amin min njaha to lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e, kam6e du 6e njaha to Alhuudiyankoo6e.

¹⁰ Huunde wootere tan 6e nyaagii min, min miccoo talkaabe. Mi tinnake e majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

¹¹ Ammaa nde Piyeer warnoo e wuro Antiyoki fu, mi felii dum yeeso yim6e sabo wooffii.

¹² Si goonga, fadde nulaabe Yaakuuba 6een e warude, imo nyaamdanoo e goondin6e Iisaa 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Ammaa nde been ngarnoo ndeen, o woddii 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een, o seli nyaamdude e mu66en, saabe hulude jockku6e sariya taadagol 6een.

¹³ Alhuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e du tawti mo faa njaari fay Barnabas e naafikaaku mu66en.

¹⁴ Nde njiinoo mi 6e ngorri ni dar-taaki, i6e mbosii goonga gondo e Kabaaru Lobbo fu, mbiimi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan wo a Alhuudiyanke, de a worraa hono no Alhuudiyankoo6e ngorri ni, no lenyi goddi di ngorri noon ngorrudaa. Noy mbaawrudaa tilsinirde yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een sanaa laato hono Alhuudiyankoo6e?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵ Minen, min yuwdi Alhuudiyankoo6e, min njeyaaka e lenyi goddi bosii6i.

¹⁶ Tawi le, miden anndi neddo ndaar-dataake ponnditiido saabe jockkugol Tawreeta Muusaa, wo e goondinal muudum Iisaa Almasiihu ndaardete ponnditiido. Dum wadi de minen du, min ngoondinii Iisaa Almasiihu, faa min ndaardee fonnditiibe saabe goondinal amin Almasiihu, tawee wanaa jockkugol Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido saabe jockkugol Tawreeta Muusaa.

¹⁷ Minen, miden piloo ndaardeede fonnditiibe saabe kawtal amin e Almasiihu. E ley majjum si min tawaama min luttu6e minen du, yalla dum na holla Almasiihu wo daraniido luttal naa? O wanaa koy!

¹⁸ Sabo si mi wi'ii mi nyi6toto Tawreeta Muusaa mo li6unoomi oon, ina holla wo mi luttoowo.

¹⁹ Si goonga, miin kaa mi maayanii Tawreeta e sariyaaji muudum, kam jaati wadi dum, faa mi wuura e gollande Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal palaangal.

²⁰ Mi wuuraa miin e hoore am katin, wo Almasiihu wuuri ley am. Nguurn-dam neddo dam mbuurammi joonin dam, e ley goondinal Bii Laamdo mbuurammi dam, kanko jiddo kam de hokitiri hoore muudum saabe am oon.

²¹ Mi huufintaa moyyere Laamdo. Sabo si tawii jokkude Tawreeta oon wadata neddo ponnditiido fu, Almasiihu maayii 6olum.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Hey Galaatiyankoo6e, odon pamdi hakkillo koy! Moy dabii on dabare nde*? On cifanaama faa laa6i tal no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal palaangal.

² Njaabee kam dum do tan: wo saabe ko njokkudon Tawreeta Muusaa kebiridon Ruuhu Ceniido oon, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon?

³ Ko saabii odon pamdiri ni hakkillo? On puddirii sembe Ruuhu Laamdo oon, de joonin kaa odon njidi timminirde e sembe terde mon naa?

⁴ Ko hewtii on duum fuu laatake 6olum naa? Dum waawaa laataade 6olum.

⁵ Kokkoowo on Ruuhu de na wada kaayeeffiji hakkunde moodon oon, na wada dum saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon, wanaa saabe on njokkii Tawreeta o wadirta dum!

⁶ Ina winndaa: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido saabe majjum.»†

⁷ Ndelle anndee: goondinir6e hono nii, kam'en jaati ngoni yuwdi Ibrahiima.

⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo ndaardan yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een fonnditiibe saabe goondinal mu66en. Dum wadi de Binndi diin kumpiti Ibrahiima kabaaru lobbo oon gilla wadaay tafon, di mbi'i: «Lenyi diin fuu kebiran barke saabe maada.»‡

⁹ Ndelle, goondin6e fuu ke6an barke no Ibrahiima goondindo oon he6iri barke ni.

¹⁰ Ammaa yowu6e jikke mu66en e jokkude Tawreeta Muusaa 6een kuddi ina woni dow mu66en. Sabo ina winndaa: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaay ko woni e dewtere Tawreeta ndeen faa hi66i.»§

* 3:1 maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neddo ndaggadaaku. † 3:6 Fuddfoode 15.6. ‡ 3:8 Fuddfoode 12.3.

§ 3:10 Fillitagol Tawreeta 27.26.

¹¹ Tannyoral, fay gooto ndaardataake wo ponnditiido yeeso Laamdo saabe Tawreeta. Sabo ina winndaa: «Ponnditiido wurdan goondinal.»*

¹² Tawreeta kaa yowaaki e goondinal, sabo ina winndaa: «Gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wurdata saabe majje.»†

¹³ Almasiihu soottitii en e kuddi ndi Tawreeta yowi dow meeden ndiin, e ley ko loomtani en kuddi ndiin. Sabo ina winndaa: «Bilaado e leggal palaangal fuu wo kudaado.»‡

¹⁴ Wo duum Iisaa wadi faa yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been du keba barke mo Ibrahiima hefi oon saabe Iisaa Almasiihu, kefiren Ruuhu mo Laamdo aadii hokkude ley goondinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

¹⁵ Sakiraa6e, mido sifanoo on ko woowi wafude: si neddo moyyini talkuru ndongu faa sariya laamu jabii dum fu, fay gooto mooytataa dum, beydataa dum fay huunde.

¹⁶ Woodi, Laamdo wafanii Ibrahiima e yuurodo e muudum amaanaaji. Binndi diin mbi'aay: «Yuuro6e e muudum» hono wo heew6e di cappii, wo gooto ni di cappii nde di mbi'unoo: «Yuurodo e maada». Oon woni Almasiihu.

¹⁷ Inan ko njidumi wiide duum: amaana mo Laamdo ha66i oon, Tawreeta gardo duubi keme nay e capande tati caggal duum oon ha66itataa dum, bonnataa amaana Laamdo oon.

¹⁸ Sabo si ndongu ngu Laamdo aadinoon ngun wo dow Tawreeta oon yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana Laamdo hokkiri Ibrahiima ndongu ngun.

¹⁹ Ndelle, dume Tawreeta Muusaa nafata? O beydaama dow amaana faa o 6angina hakkeji fadde yuurodo e Ibrahiima podanaado amaana oon e warde. Laamdo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de been kokki curoowo waddana o yimbe.

²⁰ Curoowo na holla wanaa neddo gooto tan. Laamdo kaa wo gooto. §

²¹ Ndelle, Tawreeta on ina luttunduri e amaanaaji Laamdo diin naa? Luttunduraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimbe nguurndam jippinanooma, ndaardeede ponnditiido yuuranno e yamiroore ndeen jaati.

²² Ammaa Binndi diin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goondin6e Iisaa Almasiihu been kokkee ko aadanaa duum saabe goondinal mu66en.

²³ Fadde wakkati goondinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta faa goondinal ngaal 6anginaa.

²⁴ Hono noon Tawreeta oon laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari oon, faa ndaardeden fonnditiibe saabe goondinal.

²⁵ Joonin ko wakkati goondinal ngaal wari duum, en njaltii e maral dowoowo oon.

²⁶ Joonin on fuu wo on 6i66e Laamdo saabe goondinal moodon Iisaa Almasiihu.

²⁷ Onon wadaabe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on hono kadungal ngal fornidon.

²⁸ Ndelle, walaa katin ko senndata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on gootum e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

²⁹ Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on yuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamdo aadinoon duum.

4

¹ Inan ko njidumi wi'ude: sini donoowo wo cukale, walaa fuu ko senndata dum e maccudo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.

² O heddoto ley hawju ndaaroo6e mo e dawranoo6e jawdi makko been faa sardi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.

³ Enen du, nde en sukaa6e ndeen, wo en maccu6e tindinooje adunaaru deen.

⁴ Ammaa nde sardi oon yottinoo ndeen, Laamdo nuli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Tawreeta Muusaa,

⁵ faa o soottita maccu6e Tawreeta been, faa kefen laataade 6i66e Laamdo.

⁶ Saabe wo on 6i66e Laamdo du, o nuli Ruuhu Biyiiko oon e ley berde meeden. Ruuhu oon wadata de noddiren Laamdo «Abba».

⁷ Ndelle, en nganaa maccu6e katin, wo en 6i66e! Saabe wo en 6i66e, Laamdo du wadii en ronoo6e dum.

No Pool tindiniri Galaatiyankoo6e

⁸ Nde on anndaano Laamdo ndeen, odon ngonnoo e maral alla'en 6e nganaa Laamdo.

⁹ De joonin kaa ko anndudon Laamdo duum, naa mido haannoo wiide joonin ko Laamdo anndi on duum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje adunaaru lokkaaje de ngalaa nafaa deen? Ko wadi de odon njidi laataade maccu6e majje katin?

¹⁰ Odon teddini balde godde e lebbi goddi e wakkatiiji goddi e kitaale godde.

¹¹ Mido hula taal ko ngollanmi on duum fuu laatoo 6olum.

¹² Sakiraa6e, mido nyaagoo on, nga'ee hono am ni. Miin e hoore am, mi laatakono hono moodon. On ngadaay kam fuu ko boni.

* 3:11 Habakuk 2.4. † 3:12 Lewinkoo6e 18.5. ‡ 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23. § 3:20 Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamdo hokki Ibrahiima oon. * 4:2 sardi wo wakkati podanoodo.

¹³ Odon anndi rafi cellal waddani kam haalande on aranel fuu Kabaaru Lobbo oon.

¹⁴ Nyawu am nguun torrii on, de dum fuu e laataade on kuyfinaay kam, on njawaay kam saabe nyawu nguun. Ko ngadufon dey, on nja66orake kam hono no maleyka Laamdo ni, naa hono wo mi Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Wakkati oon, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seedanaade on: si odon mbaawnoo, on doofanno gite moodon kokkon kam. Ndelle noy seyo moodon ngoon laatorii joonin?

¹⁶ Mi laatake ganyo moodon saabe mido haalana on goonga naa?

¹⁷ Yim6e been na njoganii on anniyaaji, ammaa di nganaa lobbii. Ko 6e njidi dey, senndude on e am yalla odon ndaranoo 6e.

¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo na woodi si wo faa wooda. Katin du tilay dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.

¹⁹ Sukaa6e am, mido naawee sanne katin saabe moodon hono no njatawere ni, faa tagaadi Almasiihu tawee e moodon.

²⁰ Hey mido yidi tawdeede e moodon joonin faa mi he6a haaldude e moodon ko wanaa no kaalirammi joonin, sabo kabaaru mon ina wemmbi kam sanne.

Haala amaana kiiddo e amaana keso

²¹ Onon yidu6e jukkude Tawreeta Muusaa, mido yama on: on nanaay ko Tawreeta wi'i naa?

²² Ina winndaa: Ibrahiima ina woodunoo 6i66e wor6e dido, gooto o he6di e kordo, gooto du o he6di e dimo.

²³ Bii kordo oon rimiraama no yim6e fuu ndimirtee ni, de 6ii dimo oon kaa rimiiraama saabe amaana Laamdo.

²⁴ Dum wo banndol rew6e dido sapporaabe aadiji didi. Gooto, mo Haajara oon wo amaana waamnde wi'eteende Sinayi. Amaana oon, wo maccungaaku rimata.

²⁵ Haajara wo waamnde wi'eteende Sinayi wonnde Arabiya ndeen, inde sapporaa ngalluure Urusaliima hannden ndeen. Sabo Urusaliima e won6e e muudum been fuu e dawraneede ngoni.

²⁶ Ammaa Urusaliima gondoo dow kammu oon wo dimo, kanko woni inna meeden.

²⁷ Sabo ina winndaa:

«Aan dimaro mo rimaay abada, welta!

Aan mo anndaa naawalla njatawere, ilina peekaali seyo!

Sabo debbo jeebaado he6an sukaa6e faa bura debbo kaybaado gorum.»[†]

²⁸ Ammaa onon sakiraa6e, wo on 6i66e he6aa6e dow amaana Laamdo oon hono no Isiyaaka ni.

²⁹ Wakkati oon dimiraado no yim6e ndimirtee oon ina torra dimiraado Ruuhu Laamdo oon. Fay hannden du noon worri.

³⁰ De dume Binndi diin mbi'ii? Di mbi'ii: «Riiwu kordo oon e biyum, sabo 6ii kordo oon rondataa e 6ii dimo oon abada.»[‡]

³¹ Ndelle sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oon, wo en 6i66e dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondin6e Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en faa ndimden faa laa6a. Dum le, tinnee keddorodon noon, taa ngartee ley donngal maccungaaku katin.

² Kettindanee kam! Miin Pool, mido haalana on: si on pilake taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde.

³ Katin mido haalana on neddo fuu pilotoodo taadeede: ina tilsani dum jokka haddi Tawreeta Muusaa oon fuu.

⁴ Onon filotoo6e ndaardeede fonnditiibe saabe Tawreeta been, on ceedii e Almasiihu, on mboddake moyyere Laamdo ndeen.

⁵ De minen kaa, saabe goondinal miden njowa jikke amin dow Laamdo ndaardoowo en fonnditiibe oon. Wo Ruuhu Ceniido hokki min jikke oon.

⁶ Sabo ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e rafi taadagol fuu fotu. Ko nafata tan, goondinal golliroowal njinngu.

⁷ On puddiri'i no woodiri. Moy hadi on jukkude goonga?

⁸ Ko wayliti hakkillo moodon duum yuuraay to Laamdo noddudo on oon.

⁹ Ina wi'ee: rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu.

¹⁰ Dum fuu e laataade Joomiraado hokkii kam hoolaare e moodon, mi tannyorii miilo moodon seedataa e miilo am. Ammaa jiiboowo on oon, ko laatii fuu, jukkete.

¹¹ Miin le sakiraa6e, si tawanooma faa hannden mido waajoo sanaa neddo taadee, ko wadi de mido torree faa joonin? Sini dum mbaajotonoomi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal palaangal mettataano fay gooto.

¹² Jiiboowe on yidu6e taadagol been, 6e coortitoo!

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndimdon. Joonin le, taa ngadon de ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon muuyde terde. Ko kaandon wadude dey, mono fuu gollirana banndum e njinngu.

¹⁴ Sabo Tawreeta oon fuu hawtaama e ley yamiroore wootere nde: «Njidiraa gondo maa hono no njidirdaa hoore maa ni.»^{*}

¹⁵ De si odon keddii odon njatundura, odon nyaamundura, tinnee taa kantunduron.

Haala Ruuhu Ceniido e muuyde terde

[†] 4:27 Esaaya 54.1.

[‡] 4:30 Fuddfoode 21.10.

^{*} 5:14 Lewinkoo6e 19.18.

¹⁶ Ndelle, midó wi'a on: accee Ruuhu Ceniido dowa on, ndeen on njokkataa muuyde terde mon.

¹⁷ Sabo muuyde terde ina ka6a e Ruuhu oon. Ruuhu oon du ina ha6a e muuyde terde deen. Ngela e majji fuu ina ha6a e gonngel faa mbaason gollude ko muuydon.

¹⁸ Ammaa si wo Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Tawreeta Muusaa oon katin.

¹⁹ Golleeji muuyde terde ina anndaa. Dum wo jeenu e ko nyiddini e muuyde cementiide

²⁰ e dewal tooruuji e ndaggadaaku e nganyaandi e kalala e kiram e tikkere e yidde hoorem tan e luural e rafi kawral

²¹ e haasidaaku† e sulagol e fijirde bonnde e ko nanndi e muudum. Midó haalana on dum do hono no kaalirannoomi on dum ni: golloo6e kulle gaade noon been naatataa ley laamu Laamdo.

²² Ammaa ko Ruuhu Ceniido rimata e meeden duum woni njingu e seyo e jam e mnyal e moyyuki e mboodirka e hoolnaare ²³ e leeyinkinaare e nanngitaare. Sikke walaa, yamiroore fuu hadataa kulle gaade noon.

²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu been ngadii hono 6e tontidii terde ma66e e muuyde majje bonde fuu dow leggal palaangal ni.

²⁵ Wo saabe Ruuhu oon ke6irden nguurndam kesam dam. Ndelle njaaden e Ruuhu.

²⁶ Taa mawniokinoden, taa toonyunduren, taa haasidaaku tawee hakkunde meeden.

6

No goondin6e kaaniri wallundurde

¹ Sakiraa6e, si gooto moodon luttii fu, onon jogii6e Ruuhu been njeyi dartinde dum, tawee e ley heese. Ammaa mono e moodon fuu hayba hoore muudum taa jarribee kam du.

² Mballunduree ronndaade donje moodon teddude, hono noon ki66inirton yamiroore Almasiihu.

³ Si neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, hiilii hoore muudum.

⁴ Mono fuu ndaara golle muudum. Ndeen si won ko waawi mantoraade fu, mantorto golle muudum jaati, hewtaay ko nanndina dum e golle goddo.

⁵ Sabo mono fuu donngal muudum ron-dotoo.

⁶ Janginteedo konngol Laamdo ngool ina haani ko he6i ko woodi duum fuu, feccida e janginoowo dum.

No mono fuu tayirta ko aawi

⁷ Taa kiilee ko'e moodon, Laamdo jalnortaa. Ko neddo aawi fuu, wo duum tayata.

⁸ Aawdo ko weli terde muudum, tayan maayde. Ammaa aawdo ko weli Ruuhu Ceniido, tayan nguurndam nduumiidam.

⁹ Taa ndonken gollude ko woodi. Sabo si en ndonkaay, en tayan si wakkati oon warii.

¹⁰ Ndelle, wakkati ke6den laawol fuu, ngadanan yim6e fuu moyyere, 6ur6e fuu haandude wo sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu been.

Baynundural

¹¹ Ndaaree binndi butti di mbinndirammi on e junngo am diin.

¹² Tilsinan6e on taadeede been wo flootoo6e faa manee. Walaa ko 6e ngadiri noon si wanaa taa 6e torrree saabe maayde Almasiihu dow leggal palaangal ngaal.

¹³ Sabo fay kam6e taadaa6e been, 6e njokkataa Tawreeta. Ko 6e njidiri taadodon dey, wo faa 6e mantoroo dum.

¹⁴ Miin e hoore am kaa, taa mi mantoroo faa'e sanaa leggal Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu palaangal ngaal. Wo saabe maggal mi maayanii adunaaru, adunaaru du maayanii kam.

¹⁵ Sabo taadaade naa rafi taadaade fu, walaa nafaa. Ko jogii nafaa dey, tagiteede tagu kesu.

¹⁶ Jokku6e laawol ngol fuu, wo ke6u jam e hinney, hono no Israa'iilankoo6e Laamdo goongalaa6e been.

¹⁷ Joonin kaa, fay gooto taa tampina kam, sabo terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, wo hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wondu e moodon. Aamiina.

† 5:21 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

Bataaki Pool yaade to Efeesunkoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, nulaa6o Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laam6o. Mid6o jowta seniibe hoolniibe e ley kawtal mu66en e Iisaa Almasiihu 6een.

² Wo on ke6u mooyere e jam to Laam6o Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laam6o hokkirta yim6e mooyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laam6o Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu! O wadani en barkeeki di Ruuhu hokkata diin fuu to dow kammu saabe kawtal men e Almasiihu.

⁴ Sabo fadde adunaaru ndu e joyyineede, Laam6o su6ake en saabe Almasiihu, faa laatoden seniibe 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe njingu makko

⁵ o fodoranii en gilla arande laatoden 6i66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum wo muuyo makko, wafude mooyere ndeen na weli mo,

⁶ faa o yettiree mooyere makko mawnde nde walaa kaaddi! O hokkii en mooyere ndeen saabe Biyyiko korsu6o oon.

⁷ E kawtal meeden e muudum en ndim6inaama saabe yiyam muudum, en njaafanaama luti meeden saabe keewal makko hinney.

⁸ Hinney oon o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66ungu e anndal ki66ungal,

⁹ o annidini en anniya makko cuu6inoo6o oon. Gilla arande o anniyorii tabintinirde anniya oon e Almasiihu saabe mooyere makko.

¹⁰ Anniya oon wo hawrundurde huunde fuu e hawju Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laam6o yottinan dum si wakkati oon hi66ii.

¹¹ E ley kawtal men e Almasiihu du en cu6aama faa laatoden ngedu Laam6o. Laam6o tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oon, fodake dum.

¹² Noon wafata faa laatoden sabaabu mawninoo6o teddeengal muudum, enen artu6e yowude jikke men e Almasiihu 6een.

¹³ Onon hawtu6e e Almasiihu du, on nanii konngol goongawol ngool, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oon. Nde ngoondinno6on Almasiihu ndeen, Laam6o wattii e moodon maande muudum nde hokkunoo on Ruuhu Ceniido mo aadaninoo on.

¹⁴ Ruuhu Ceniido oon wo maande laabinanoore en en ke6an mooyereji di ndesanaaden, faa wakkati mo Laam6o rimdinta en, enen jeyaa6e muudum. Jettooje ngoodani Laam6o saabe teddeengal muudum!

Haala du'aare Pool

¹⁵ Saabe majjum, gilla nanumi kabaaru goondinal moodon Joomiraado meeden Iisaa, e no njidir6on seniibe 6een fuu,

¹⁶ mi selataa yettude Laam6o saabe moodon nde nyaagantoomi on Laam6o fuu.

¹⁷ Mid6o 6aaroo Laam6o Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, Baabiwo jom darja oon, hokka on Ruuhu muudum Ceniido. Mid6o 6aaroo faa Ruuhu oon wada on jom'en hakkillo, 6anginana on Laam6o faa anndon dum.

¹⁸ Mid6o 6aaroo Laam6o uddita 6erde moodon faa tannyoron cakitte moodon de o noddiri on 6een, paamon no mooyereji desanaadi seniibe diin keewiri e no teddiri,

¹⁹ paamon katin no baawde makko mawde 6e ngalaa kaaddi 6een ngorri e meeden, enen goondin6e. Baawde keewde semmbe 6een

²⁰ o hollii e ley Almasiihu nde o iirtini dum e maayde de o joyyini dum gere nyaamo makko dow kammu.

²¹ Toon o 6urni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kam e inde fuu baawde inndeede, wanaa ley jamaanu o tan, wo e jamaanu garoowo du.

²² Laam6o wattii huunde fuu ley baawde Almasiihu, wadi mo hooreejo kawrital goondin6e, hokki mo 6urde huunde fuu.

²³ Kawrital goondin6e ngaal wo 6annu Almasiihu. Ngali hebbinaama mo, kanko ki66indo huunde fuu kala no laatorii fuu.

2

No kisinirteden saabe hinney Laam6o

¹ Onon, on maaynoo6e saabe luti moodon e hakkeji moodon,

² on jokkunoo6e laawol bonngol ngol adunaaru ndu jokki ngool, on dowtaninoo6e laamiido baawde gonde dow mbeeyu* oon. Laamiido oon wo Ibiliisa golloowo faa hannden ley yim6e saliibe Laam6o 6een.

³ En fuu e ma66e njeyanoden, e muuyde terde meeden ngonnoden. Eden njokkunoo muuyde meeden e milooji meeden bondi. No ngorrunoden nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laam6o ngoon hono ma66e ni.

⁴ Ammaa Laam6o wo keewde yurmeende. Saabe njingu manngu ngu o yidi en nguun,

* 2:2 Mbeeyu wo 6olum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

⁵ O iirtindinii en e Almasiihu, enen maaynoo6e saabe lutti meeden 6een. Goonga, saabe hinney Laamdo oon kisiniraadon.

⁶ E ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu, Laamdo iirtindinii en e makko, joyyindinii en e makko dow kammu toon.

⁷ Hono nii o 6anginirta no hinney makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuui garooji diin fuu nji'an moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu.

⁸ Goonga, wo hinney Laamdo oon kisiniraadon, e dow ko koolifon Almasiihu. Kisindam dam, wanaa e golle moodon ha66ii, wo dam dokkal Laamdo.

⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo taa fay gooto he6a mantoraade dam.

¹⁰ Sabo Laamdo wadi en ko ngonden joonin duum: e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o segilanii en gilla arande.

No Almasiihu wadiri en lenyol gootol

¹¹ Ndelle micitee ko ngonnodon arande, onon yuuru6e e lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e. Mantortoo6e wo «taadii6e» ina kuyfina on, ina noddira on «yim6e 6e taadaaki» fay si taadagol ma66e ngool wo ko junngo 6ii-Aadama gollata e terde tan.

¹² Micitee, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on janan6e woddii6e lenyol Israa'ila ngol Laamdo subii ngool, on ngaldaano e amaanaaji di Laamdo aadorinoo e haala muudum diin. On mbuurdiino e rafi jikke, on ngaldaano e Laamdo ley adunaaru ndu.

¹³ De joonin kaa, e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu, onon wodduno6e e Laamdo arande 6een, on battinaama saabe yiyyam makko.

¹⁴ Sabo kanko Almasiihu woni jam meeden ko o wadi Alhuudiyankoo6e e lenyi goddi fuu lenyol gootol duum. Nde o hokkitinnoo hoore makko ndeen, o li6i kokuwol paliingol hakkunde meeden ngool, duum woni o ittii nganyaandi hakkunde lenyi diin.

¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Tawreeta Muusaa fuu faa o wada Alhuudiyankoo6e e lenyi goddi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal ma66e e makko. Nii o wadiri jam oon.

¹⁶ E maayde makko dow legal palaanal o ittiri nganyaandi ndiin, o hawrunduri lenyi diin laatii 6anndu wooturu, o rewrintini di e Laamdo.

¹⁷ O warii waajaade on jam, onon wodduno6e e Laamdo 6een, o warii waajaade 6adino6e 6een du jam.

¹⁸ Saabe ko Almasiihu wadi duum, en fuu ke6irten laawol yottaade Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniido gooto.

¹⁹ Ndelle, on nganaa janan6e katin, on nganaa weer6e du. Ko ngondon dey, wo on wondu6e e seni6e, wo on jeyaabe e suudu Laamdo.

²⁰ On mahaama e dow ko nulaabe e annabaabe nyi6i, Iisaa Almasiihu e hoore muudum woni hayre arandeere nyimngo ngoon.

²¹ Saabe muudum, nyimngo ngoon fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo laatoo suudu Joomiraado seniindu.

²² Ley kawtal moodon e makko on mahidaama faa laatidon suudu to Ruuhu Laamdo joodii.

3

No Pool halfiniraa golle to yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

¹ Saabe majjum mido hofanoo Laamdo, miin Pool uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanammii hakkunde moodon, onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

² Tannyoral on nanii Laamdo halfinii kam golle e ley moyyere muudum faa nafa on.

³ Sabo o 6anginirii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri.

⁴ Si on njannгии dum on paaman no potumi anndirde sirri dow haala Almasiihu oon.

⁵ Sirri oon faaminaaka 6i66e-Aadama ley jamaanuui paltii diin, de joonin kaa Laamdo 6anginirii mo Ruuhu Ceniido faa nulaabe muudum e annabaabe muudum seni6e fuu paami mo.

⁶ Inan no sirri oon worri: saabe Kabaaru Lobbo oon, yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een ke6ii ngedu e moyyereji desaadi diin no Alhuudiyankoo6e 6een ke6iri ni. Katin du 6e kawtii e mu66en 6anndu wooturu, 6e kawtii e mu66en amaana mo Laamdo wadi saabe kawtal ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Wo Kabaaru Lobbo oon laatiimi golloowo muudum saabe moyyere nde Laamdo hokki kam. Laamdo gollirii moyyere ndeen ley am e baawde muudum.

⁸ Miin hurdo seni6e 6een fuu famdude oon, mi hokkaama moyyere faa mi waajoo yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e barkeeki gondi e Almasiihu di ngalaa haddu diin.

⁹ Mi hokkaama du faaminde yim6e fuu no Laamdo tabintinirta fodoore muudum. Laamdo tagudo huunde fuu oon suudunoo fodoore ndeen gilla jamaanuui 6ooyudi.

¹⁰ Noon wadata de laamu e baawde gonde ley kammu de nji'ataake deen fuu paama no annadal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum saabe kawrital goondin6e ngaal.

¹¹ Dum fuu wo saabe anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

¹² Saabe en ngoondinii Almasiihu, en kawtii e muudum, eden mbaawi 6adoraade Laamdo e hoolaare, eden anndi o jabanen en.

¹³ Dum wadi de mido ɲaaroo on taa tayon jikke moodon saabe torraaji kewtotoodi kam. Mido yardii di saabe moodon, kanji ngoni teddeengal moodon.

Du'aare faa yimbe annda njinngu Almasiihu

¹⁴ Saabe duum fuu, mido hofanoo Baabi-
iwo.

¹⁵ Lenyi gondi dow kammu e gondi e leydi fuu yuuri e makko, kanko woni baaba majji di fuu.

¹⁶ Mido ɲaaroo mo kanko jom teddeengal manngal oon o semmbindina berde moodon saabe Ruuhu makko Ceniido.

¹⁷ Mido ɲaaroo Almasiihu wona e ley berde moodon saabe ko ngoondindon dum. Mido ɲaaroo mo katin o darna on e ley njinngu, o tabintina on ley maggu.

¹⁸ Faa paamon, onon e seniibe been fuu, njuuteefi e njaajeefi e tooweefi e luggeefi njinngu Almasiihu paltingu haddi,

¹⁹ de anndon dum faa keewon ki66al Laamdo.

²⁰ Teddeengal woodan Laamdo gollirde ley meeden baawde mawde oon, baawdo gollude ko buri du'aawuui men e miilooji men faa waawaa fonndeede!

²¹ Wo teddeengal woodan mo ley kawrital goondinbe, e saabe Iisaa Almasiihu ley jamaanuui diin fuu faa abada abadin! Aamina.

4

No goondinbe Iisaa been laatorii banndu wooturu

¹ Miin uddaado ley kasu saabe gollande Joomiraado oon, mido ɲaaroo on sanne: mbuuron nguurndam njaadoodjam e noddaango ngo Laamdo noddii on to muudum ngoon,

² tawdedon e leeyinkinaare e heese e munyal. Munyunduron e ley njinngu.

³ Tinnee keddonon e ngootumbaaku yuurungu e Ruuhu Ceniido. Ngaon dum fuu e ley jam ka66undurdo on.

⁴ Wo on banndu wooturu, odon njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte mo Laamdo noddiri on oon du wo gooto.

⁵ Katin Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, lootagal batisima gootal woodi,

⁶ kam e Laamdo gooto, Baaba yimbe fuu. Wo gondo dow ma66e fuu, golloowo ley ma66e fuu, gondo e ma66e fuu.

⁷ Mono e meeden fuu he6ii moyyere Laamdo ko foti e no Almasiihu hokkiri dum.

⁸ Sabo wo hono noon winndiraa:
«O yeenji dow, o hooyi honaa6e heew6e,

o hokki yimbe dokke.»*

⁹ Dume woni maanaa «o yeenji»? Idum holla o artakeno o jippii e nokkuuje burde fuu leeyude e leydi.

¹⁰ Jippinoodo oon, kam e hoore muudum woni yeenudo faa tiimi kammuuli diin fuu, faa o heewa adunaaru ndu fuu.

¹¹ Wo kanko wadi dokke deen: o wadi wo66e nulaa6e, wo66e annaba6e, wo66e waajotoo6e, wo66e duroo6e yimbe, kam e janninoo6e.

¹² Ko o wadiri noon, wo faa o segilanoo seniibe been faa ngolla ko njeyi gollude, faa semmbindina kawrital goondinbe laatingal banndu Almasiihu ngaal,

¹³ de laatoden daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo, laatoden hi66ube du, faa njottoden darnde Almasiihu hi66unde ndeen.

¹⁴ Ndelle, en laatataako sukaa6e hooya6e hono no bempeyye e keni kooyirta laana ni. Jannde yimbe yidu6e yaarude wo66e ley majjere hiilataa en katin.

¹⁵ Ko laatotoden dey, haalo6e goonga e ley njinngu. Noon wadata de mawnen e ley huunde fuu faro Almasiihu, laatiido hooreejo oon.

¹⁶ Kanko waddani banndu nduun fuu nangundurde faa wooda saabe jokkule de ndu hokkaa deen. Hono noon, si tergal fuu gollii golle muudum, ndeen banndu nduun mawnan, yaha yeeso ley njinngu.

Haala neddaaku kesu ley Almasiihu

¹⁷ Ndelle, ko jokkata duum mbi'ammi on: mido ɲaaroo on e ley innde Joomiraado, taa mbuurdon katin hono no yimbe 6e anndaa Laamdo, sabo miilooji ma66e diin wo 6oli.

¹⁸ Hakkillooji ma66e ni66ii, 6e njeyaaka e nguurndam dam Laamdo hokkata saabe majjere ma66e e yoorugol ma66e berde.

¹⁹ Caggal 6e cemataa, 6e ngadii ko'e ma66e jaahili'en, 6e celataa gollude kulle nyiddiniide.

²⁰ De onon kaa, wanaa noon njanngirdon haala Almasiihu.

²¹ Tannyoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oon.

²² Ndelle, ittee ko hiidfi ko woni ley moodon duum, njoppee nguurndam moodon arandejam dam muuyde kiilooje daam.

²³ Accon yonkiiji mon e hakkillooji mon keydintinee.

* 4:8 Jabuura 68.19.

²⁴ Njogitee neddaaku kesu ngu Laamdo tagi dow tagaadi muudum. Neddaaku kesu nguun na golla ko fonnditii e ko senii. Golleeeji diin e goonga yuuri.

²⁵ Ndelle, celon fewere, mono fuu haalda e gondo muudum goonga, sabo mono e meeden fuu ina jeydaa e goddo no terde neddo gooto njejdiiiraani.

²⁶ Si on 6ernii fu, taa ngadee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.

²⁷ Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley moodon.

²⁸ Wo gujjo selu wujjude, ko haani wadude dey, gollira juude muudum ko nafata, faa heba ko wallira nyakoraabe.

²⁹ Taa konngol bonngol yaltu e kundude moodon. Ko kaandon wadude tan wo haalude haalaaji nafaooji baawdi semmbinde berde yimbe fodde haajuuji, faa di ngaddana hettindantoo6e on been moyyere.

³⁰ Taa mettinane Ruuhu Laamdo Ceniido, sabo Laamdo wadi maande Ruuhu oon e moodon saabe nyalaande nde Laamdo rimdinta on ndeen.

³¹ Ittee mettorgal fuu e berde moodon, celon konnaagu e tikkere e duko e nyooore, kam e ko boni fuu.

³² Moyyunduree hakkunde moodon, njurmunduron, njaafunduron hono no Laamdo yaaforii on saabe kawtal moodon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

¹ Ndelle, laatee nyemmbitoo6e Laamdo. Wo on 6i66e makko 6e o horsini.

² Mbuurdon e yidundurde, no Almasiihu yidiri en de hokkitiri hoore muudum saabe meeden laatanii en kirsamaari, hono sadaka beldo Laamdo.

³ Saabe wo on seniife Laamdo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko tuuni e eelgal.

⁴ Taa kaalee haalaaji bondi naa 6oli naa nyiddiniidi, sabo hono majji kaanaa taweede e moodon. Ko kaandon wadude dey, njetton Laamdo.

⁵ Paamee dum do faa wooda: pijoowo e nyiddiniido e muuyoowo ko jeyaa, dum woni dewoowo tooruuji, been ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo.

⁶ Taa fay gooto hiilira on haalaaji 6oli, sabo hono majji caabotoo tikkere Laamdo e dow salii6e dum been.

⁷ Ndelle, taa njokkunduree e ma66e.

⁸ Arande e nimre njejanodon, de joonin kaa saabe kawtal moodon e Joomiraado wo e annoora njejadon. Ndelle mbuurdee no 6i66e annoora ni,

⁹ sabo annoora rimata mboodirka e fonnditaare e goonga fuu.

¹⁰ Pilodon faamude ko welata Joomiraado.

¹¹ Taa kawtee e golleeeji di ngalaa nafa golleedei e ley nimre, de ko haani dey, suurton di.

¹² Ko yim6e been ngadata e cuncukka duum, ina semtinii fay fillaade.

¹³ Ammaa huunde fuu ko suurtaa ley annoora oon banginte no worri,

¹⁴ sabo huunde fuu ko 6anginaa yaynan. Dum wadi de na wi'ee:

«Aan daaniido, finu!

Umma e hakkunde maay6e, Ndeen annoora Almasiihu yaynante.»

¹⁵ Ndelle, ngadon hakkillo faa sanne no mbuurdoton, tawee wanaa no fuuy6e ni, ammaa hono no jom'en hakkillo ni.

¹⁶ Wakkati laatiido fuu, ngadon ko nafata, sabo jamaanu hannden o wo bondo.

¹⁷ Saabe duum, taa laatee 6e ngalaa hakkillo, ammaa pilodon faamude ko woni muuyde Joomiraado.

¹⁸ Taa njaree doru faa culodon, sabo dum wo rafi nanngitaare. Ko haani dey, keewee Ruuhu,

¹⁹ mbaajunduron jimi Jabuura e jettooje e jimi teddinooji Laamdo. Njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude.

²⁰ Njetton Laamdo Baaba meeden wakkati fuu dow huunde fuu e ley innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

Haala rew6e e goriraabe mu66en

²¹ Mono e moodon fuu dowtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

²² Onon rew6e, dowtanodon goriraabe moodon hono no dowtorantodon Joomiraado ni.

²³ Sabo gorko woni hoore deekum hono no Almasiihu laatorii hoore kawrital goondin6e ngaal. Kam woni kisinoowo goondin6e laatiife 6anndu muudum been.

²⁴ No kawrital goondin6e ngaal dowtoranii Almasiihu noon, nii du debbo fuu haani dowtoranaade gorum e huunde fuu.

²⁵ Onon wor6e, njidiree deekiraabe moodon no Almasiihu yidiri kawrital goondin6e ngaal de hokkitiri hoore muudum saabe maggal

²⁶ faa wadi ngal ceniingal, gada o laabinirii ngal ndiyam e haala makko.

²⁷ O wadi dum faa o darna kawrital goondin6e ngaal yeeso makko, ngal yaynira darja, ngal laato ceniingal, ngal walaa ko semtinii naa ko tuuni naa nyooofi-nyooofi naa ko boni fuu.

²⁸ Hono noon, ina tilsi e wor6e njida deekiraabe mu66en hono no njidiri 6alli mu66en ni. Neddo fuu jiddo deekum, wo hoore muudum yidi.

²⁹ Sabo fay gooto wanyaa banndu muudum. Ko wadata dey, nyaamnan ndu, hinnoo ndu hono no Almasiihu hinnortoo kawrital goondin6e ngaal ni,

³⁰ sabo wo en terde banndu makko nedduun.

³¹ Binndi diin mbi'ii: «Dum wadi de gorko yoppa inna muudum e bammum, de nannundura e deekum, 6e dido fuu 6e laato neddo gooto.»*

³² Dum wo sirri luggudo. De miin, mido holla on, sirri oon wo kaaloowo no Almasiihu e kawrital goondin6e ngondiri.

³³ No waawi laatooraade fuu, gorko fuu yidira deekum no yidiri hoore muudum ni. Debbo du teddina gorum.

6

Haala 6i66e e saaraabe

¹ Onon 6i66e, downtanodon saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabo dum woni ko dartii.

² «Teddin inna maa e bammaa,» Yamiroore nde woni arandeere nde amaana ha66ii e muudum.

³ Amaana o woni: «yalla ada hefa moyyere, balde maa du njuuta e leydi ndi.»*

⁴ Onon saaraabe, taa 6erninee 6i66e mon, ammaa ndartinon 6e, tindinon 6e, faa 6e mawna dow laawol Joomiraado.

Haala maccu6e e joomiraabe

⁵ Onon maccu6e, downtanodon joomiraabe moodon dow kulol e diwngol tawee e 6erde laa6ude no downtorantodon Almasiihu ni.

⁶ Downtanee 6e tawee wanaa yeeso ma66e tan, hono no filotoo6e welude 6i66e-Aadama. Ko haani dey, dwtanee 6e no maccu6e Almasiihu ngadirta muuyde Laamdo e 6erde laa6ude ni.

⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo hono wo Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e.

⁸ Sabo odon anndi neddo fuu golludo ko woodi, si wo dimo naa diimaajo, Joomiraado yoban dum haddi golle muudum.

⁹ Onon joomiraabe, ngorree hono non e maccu6e moodon. Taa kul6inee 6e. Anndon Joomii on, onon e ma66e fuu, ina woni dow kammu, de kam kaa 6urdintaa yim6e.

Haala kabitirde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi si wanaa wiide on keewon semmbe e ley kawtal moodon e Joomiraado, tiigodon baawde makko mawde deen.

¹¹ Kooyee kabitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon daraade de cakko6on dabareeji Ibiliisa.

¹² Sabo wanaa yim6e kabeten, ko kabeten dey, wo laamuuji e baawde e hoorewaaku ley adunaaru ni66undu ndu, kam e seydaani'en bon6e won6e hakkunde kammu e leydi 6een.

¹³ Saabe majjum, kooyee kabitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon dartaade nde nyalaande bonnde ndeen wari, tawee caggal ha6o moodon ngonon keddoto on dartii6e.

¹⁴ Ndelle, ndarodon wo on segiliibe. Goonga laatanoo on ka66orgol, fornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.

¹⁵ Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on pade.

¹⁶ Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawdon jakkoraade kure ku66ooje de Bondo oon faddata on deen fuu.

¹⁷ Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamdo.

¹⁸ Wakkati fuu ngadon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido. Kakkilee taa on celu wadande seniibe been fuu du'aare.

¹⁹ Nyaaganodon kam miin du Laamdo hokka kam konngol, faa wakkati mo mu66itinmi hunnduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo oon e cuusal.

²⁰ Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geeyelle. Nyaagane kam faa mi waajoroo dum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

²¹ Tikiku, sakiike men korsudo golanoowo Joomiraado e hoolnaare oon, humpitan on dum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngollammi.

²² Mi nelii mo e moodon faa paamon no min ngorri de o waaltina hakkillooji moodon du.

²³ Sakiraabe, wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e njinggu ngondungu e goondinal.

²⁴ Yidube Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njinggu ngu timmataa been fuu, wo hinney Laamdo wondu e mu66en.

* 5:31 Fuddoode 2.24.

* 6:3 Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

Bataaki Pool yaade to Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndani 6ataaki ki kawrital goondin6e Almasiihu gonngal ngalluure Filipi. Miden njowta on, onon seniibe hawtu6e e Iisaa Almasiihu 6een, onon e hooree6e e gollanoo6e kawrital ngaal fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitiimi on fuu.

⁴ Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo e seyo.

⁵ Sabo gilla nyannde ngoondinon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin odon ndarodii e am.

⁶ Mido tannyori, Laamdo puddudo gollal lobbal e moodon oon, jokkan dum faa dum hi66a nyalaande gartol Iisaa Almasiihu.

⁷ Mido haani milanaade on dum, sabo hakkillo am ina woni e moodon. E ley ko kab6aami e ko ndaraniimi tabintinde Kabaaru Lobbo o duum, on fuu on kawtu e am moyyere nde Laamdo hokkata kam ndeen.

⁸ Laamdo ina seedii mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu.

⁹ Inan ko nyaagantoomi on Laamdo: wo njinngu moodon beydoroo yeeso, wondude e anndal e paamal,

¹⁰ faa mbaawon su6aade ko 6uri fuu moyyude. Ndeen on laatoto laabu6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Iisaa Almasiihu wartowi.

¹¹ On laatoto du hebbinaa6e golleeji ponnditiidi yuurufi e Iisaa Almasiihu, faa Laamdo teddinee, yettee.

No uddeede Pool beydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidumi anndon dey, torra ke6udo kam oon waddanii Kabaaru Lobbo oon yaarude yeeso.

¹³ Si goonga doomo6e laamordu ndu e heddiibe 6een fuu paamii wo saabe Iisaa Almasiihu ka66iraami.

¹⁴ Ko 6uri heewude e sakiraa6e du, geyyelle am de beydaniidum'en hoolaade Joomiraado. Dum wadi de i6e mbaajoro konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, wo66e ina mbaajoo kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe kiram e kalala, ammaa wo66e na ngoni e anniyaaji lobbi.

¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu njinngu, sabo i6e anndi Laamdo hokkii kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.

¹⁷ Ammaa beya 6een mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kam'en tan. Anniyaaji ma66e mbooda. Ko 6e miilotoo dey, beydande kam torra ley ha66eede am.

¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Almasiihu inndaama tan ina heya. Nde laatii anniya bondo naa anniya lobbo fuu, mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal muudum du
¹⁹ sabo mido anndi dum fuu dum saktanto kam kisindam saabe du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu.

²⁰ Ko woni e hakkillo am e ko keddiimi sanne, wo mi hersataa e dow fay huunde. Woodi du, mi heddodoo e cuusal faa ko hewtii kam fuu mawnina Almasiihu gilla joonin faa abada, nde mbuurumi e nde maayumi fuu.

²¹ Sabo miin e hoore am, Almasiihu woni nguurndam am, maayde du wo tino am.

²² Ammaa si mido heddiidoo wuuri fu, dum waddanan kam gollude gollal nafoowal. Ndelle mi anndaa ko cu6otoomi.

²³ Hakkillo am feccake pecce didi: ko 6urumi yidude, yahude mi joododowoo e Almasiihu. Duum 6uri fuu woodde.

²⁴ Ammaa mi heddo mido wuuri 6uri nafude on, onon kaa.

²⁵ Mido tannyori dum, mido anndi mi heddoto e adunaaru mi wonda e moodon on fuu, faa njaaron yeeso e goondinal, de ceyodon ley maggal.

²⁶ Ndeen gartol am hakkunde moodon beydanan on mantoraade Iisaa Almasiihu saabe ko wadani kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

²⁷ Ko laatii fuu, mbuuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi warii mi ndarii on, naa si mi waraay fu, mi nanan kabaaru moodon, mi faaman odon keddiidoo e anniya gooto, odon ndarodii gootum e ha66aade e goondinal Kabaaru Lobbo oon.

²⁸ Ndeen du, tawan on accataa way6e kul6ina on e dow fay huunde. Ko tinnotodon duum wo maande 6e kalkan, de onon kaa, kison. Dum fuu, Laamdo wadata.

²⁹ Laamdo wadaniidum on moyyere saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan nde wadiraawo, wo faa torredon saabe makko du.

³⁰ Sabo si goonga, en kawtu ha6o ngo njiidon mido ha6ee, e ngo nanoton mido ha6ee faa hannden ngoon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e teddeengal muudum

¹ Wanaa Almasiihu na sellina 6erde mon naa? Wanaa njinngu muudum na waaltina hakkillo mon naa? Wanaa ko kawtudon e

Ruuhu Ceniido, on ke6ii korsa e yurmeende naa?

² Si wo noon fu, laatodon hakkillo wooto, ngondon e njinngu ngootu e bernde wootere e anniya gooto. Ndeen on kib6inan seyo am.

³ Taa ngolliree huunde fuu saabe yidde hoorem naa saabe mawnitaare folde. Ngolliree leeyinkinaare, faa mono fuu ndaarda hoore muudum bannndum ina 6uri dum.

⁴ Taa fay gooto moodon ndaarta ko nafata hoore muudum tan, ammaa ndaarta nafaa wo66e du.

⁵ Ngorron hakkunde moodon hono no Iisaa Almasiihu worrunoo:

⁶ Kanko, fay si taweede tagaadi Laamdo ina woni e makko,
o tiigaaki dum faa o heddoow fotude e Laamdo,

⁷ de o jippini hoore makko faa ley,
o hooyi tagaadi maccudo,
o laatii hono 6ii-Aadama.

O jogoraama wo o neddo.

⁸ O leeyini hoore makko,
o downtanii Laamdo faa o maayi,
maayde dow leggal.

⁹ Duum wadi de Laamdo toownii mo sanne,
hokki mo innde burnde inde fuu,

¹⁰ faa koppi fuu koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
nde wo dow kammu, nde wo dow leydi,
nde wo ley leydi,

¹¹ faa demle fuu ceedoo, mbi'a
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Laamdo Baaba meeden teddinee.

No goondin6e njaynirta ley adunaaru

¹² Saabe duum, sakiraabe am horsu6e, tinnodon e gollande Laamdo saabe kinsindam dam hokki on daam faa dam rima nafaa. Ngadiron dum kulol e diwngol. Si goonga, on downtanake mo wakkati mo ngondunoomi e moodon oon fuu. Ko mboddiimi on joonin du, sanaa downtanodon mo faa 6ura noon.

¹³ Sabo Laamdo e hoore muudum ina golla e moodon faa muuyon ko weli dum, de ngollon muuyde deen.

¹⁴ Ko ngolloton fuu, taa njurjurton, taa ndukidon,

¹⁵ faa laatodon laa6u6e 6e ngalaa feloore, laatodon 6i66e Laamdo 6e ngalaa laru* hakkunde yim6e hannden oonyi6e bon6e 6een. Sanaa njaynon hakkunde ma66e hono no koodo njaynirta ley aduna ni,

¹⁶ tawee odon tiigii konngol nguurndam ngool faa woodi. Si on ngadii noon fu, mi mantorto on nyannde nde Almasiihu wartowi. Sabo hollan mi doggaay doggudu 6oldu, mi tampaay 6olum.

* **2:15 Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. † **2:30 Farritaade** wo rafi reenude yonki muudum.

¹⁷ Ko ngollanton Laamdo ko cakkoton dum yonkiiji mon duum, na holla goondinal moodon. Fay si yonki am laatoto sadaka dufeteedo dow goondinal moodon ngaal, mi seyoto, mi weltodoto e moodon.

¹⁸ Onon du ceyoree hono noon, faa mbeltododen.

Haala gollidoowe dido hoolniibe

¹⁹ Si Joomiraado meeden Iisaa jabii, mi nelan Timote to moodon ko 6ooyataa. Ndeen si mi humpitake kabaaruuji mon diin fu, miin du, bernde am waaltoto.

²⁰ Sabo kanko tan woni gondudo e am anniya gooto. Goonga, no ngorrudon fuu ina woni e bernde makko.

²¹ Heddiibe 6een fuu wo hakkilan6e haajuuji mu66en tan, wanaa di Iisaa Almasiihu.

²² De Timote kaa, odon anndi no holliri neddaaku muudum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no 6iddo wallirta bammum ni.

²³ Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laatortoo fuu.

²⁴ Mido hoolii Joomiraado du, miin e hoore am, mi waran to moodon ko 6ooyataa.

²⁵ Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e moodon sakiike men Epaforodit, gollidoowe e am oon. O wallii kam habande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunodon faa walla kam e haaju am.

²⁶ Imo yeewaa on fuu. Katin ko nandon o sellaano duum, na metti bernde makko sanne.

²⁷ Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamdo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi he6a ka66u-ko'u dow ka66u-ko'u.

²⁸ Dum wadi de kenyiimi law faa mi nela mo e moodon, faa si on nji'ii mo fu, ceyodon, miin du ka66u-ko'u am buytoo.

²⁹ Ndelle, njab6oree mo saabe Joomiraado e seyo manngo. Teddinee yim6e wa'u6e noon fuu.

³⁰ Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki makko faa o wadana kam ballal ngal ndonkunodon wadande kam onon e ko'e moodon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Ko heddii fu, sakiraabe am, ceyoree Joomiraado. Fay si mido winndana on ko mbinndannoomi on arande, dum tampintaa kam, woodi, idum reena berde moodon onon du.

² Tinnodon e dawaadi - dum woni gollo6e ko boni, dooldoo6e taadagol ngol nafataa 6een!

³ Sabo wo enen ngoni taadii6e jaati 6een, eden teddinira Laamdo e ballal Ruuhu muudum, eden mantoro0o Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow golleeji 6anndu.

⁴ Si goonga, miin kaa mido waawnoo yowude jikke am dow golleeji 6anndu. Si goddo miilii ina waawi yowude jikke muudum dow golleeji 6annndum fu, miin buri haandude e majjum.

⁵ Mi taadaama illa nde ki66innoomi nyalaade jeetati. Wo mi Israa'iilanke yuurudo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke 6ii Alhuudiyanke. Ley Tawreeta Muusaa du, mido jeyaa e waalde Farisa'en.

⁶ Mido jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa mido torrannoo kawrite goondin6e Iisaa deen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade Tawreeta oon.

⁷ Duum fuu mido ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasiihu mi tawii wo dum mursey.

⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu wo mursey, sabo annude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle deen fuu. Wo saabe makko njardoriiimursude ko njogiimi. Mido jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi he6a Almasiihu.

⁹ mi jeyee e muudum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi he6ude e jokkugol am Tawreeta oon. Mi he6ii fonnditaare saabe ko kooliimi Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6een.

¹⁰ Mido muuyi annude Almasiihu e won-dude e baawde iirtagol muudum, mi hawta e muudum torra, mi laato0o hono muudum ley maayde mum.

¹¹ Hono nii, mi he6an ummintineede hakkunde maay6e nyannde darngal.

¹² Mi wi'aay mi he6ii dum gilla joonin naa mi ki66udo, ammaa mido wondi e doggudu hono no dadundurteedo ni, faa mi nannga dum. Sabo miin e hoore am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.

¹³ Goonga sakiraa6e, mi wi'aay mi he6ii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggitaa ko faltii, mido foodanoo ko warata.

¹⁴ Mido doggira to fonndetee, faa mi he6a mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddiri en to muudum saabe Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Enen 6enndu6e ley goondinal 6een fuu, miiloroden hono noon. Si tawii miilooji mon potaay e dow goddum katin du, Laamdo 6anginanana on dum.

¹⁶ Ammaa e noon fu, do kewtudun fuu, keddoden njokken laawol ngol njokkuden faa joonin ngool.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nyemmbitee kam. Taykodon worru6e no njiidon miden ngorri ni.

¹⁸ Sabo heew6e laatake way6e leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on dum kile keewde, mi haaldanan on joonin du e bojji.

¹⁹ Kam6e, cakitte ma66e wo halkere. Deedi ma66e ngoni alla'en ma66e. I6e mantoro0o ko 6e njeji sentirde. Adunaaru tan 6e ka6anta.

²⁰ De enen kaa, wo dow kammu njejadien, eden keppi kisinoowo meeden yuuroowo toon. Oon woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

²¹ Kam waylitata 6alli meeden lokkaaji diin faa di ke6a teddeengal hono 6anndu makko nduun ni. Sabo imo jogii baawde faa o wada huunde fuu dwtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Ndelle sakiraa6e am horsu6e, hono noon tabitee ley kawtal moodon e Joomiraado. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.

² Mido waajoo Ewodi, kam e Sintis, 6e laato0o daande wootere saabe Joomiraado.

³ Aan Sisigi, gollidoowo e am koolniido du, mido njaare mballaa rew6e dido 6een, sabo 6e mbalii kam ha6ande Kabaaru Lobbo oon, kam6e e Keleman e gollidoo6e am wo66e. Inde ma66e mbinndaama e dewtere ngurndam nduumiidam.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wi'a on katin, ceyee!

⁵ Yim6e fuu nji'a heesindaare moodon. Joomiraado ina badii.

⁶ Taa fay huunde ha66a on ko'e, ammaa nyaagorodon Laamdo haajuuji moodon fuu ley du'aare. Ngadiron dum e jettooje.

⁷ Ndeen Laamdo hokkan on jam faa bura huunde fuu ko waawi miileede. Jam oon reenana berde mon e hakkillooji mon e ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁸ Joonin kaa sakiraa6e, miilooji moodon keddoo dow goonga, e ko teddi, e ko fonnditii, e ko senii, e ko foti yiideede, e ko lee6i. Kakkilanee ko moyyi, e ko jeyi maneede fuu.

⁹ Ngolliree ko paaminmi on e ko ke6don e am, ko narrudon kam e ko njiirudon kam. Ndeen Laamdo gaddoowo jam tawdete e moodon.

No Pool yettiri Filipiyankoo6e dow dokkal mu66en

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabo joonin on keydintinii ballal moodon to am. Tannyoral, hakkillooji mon ina ngonnoo e am, de on ke6aay yottinde ballal ngaal.

¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaami wadi de mbiimi noon. Sabo si goonga, mi woowtinii hoore am hennyitoraade no tawraami fuu.

¹² Midó waawi wuurdude e ko famdi, midó waawi wuurdude e ko dúudi. No tawraami e no ngorrumi fuu, midó waawi yardaade dum. Mi ekitake hennyitoraade haarannde e yobere, e ke6al e baasal.

¹³ Midó waawi fuu e ley kawtal am e Iisaa Almasiihu kokkoowo kam semmbe oon.

¹⁴ Ammaa e dum fuu, on ngadii ko woodi ko mballudon kam e ley torra am duum.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi wakkati nde puddumi waajaade on Kabaaru Lobbo de ndillumi leydi mon Makedoniya ndeen fu, kawrital goondin6e fay gootal wallunduraay e am, si wanaa kawrital moodon ngaal.

¹⁶ Nde ngonnoomi Tesaloniiki ndeen du, on neldii kam ko kaajaami, wanaa nde wootere tan.

¹⁷ De wanaa dokkal pilotoomi. Wo faa tino gollal mon lobbal ngaal beydoo pilotoomi.

¹⁸ Ko neldudon e junngo Epaforodit duum yottake faa woodi, humtii haajuuji am fuu. Mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatake urdi mbelndi, hono sadaka bel6o ja6aado to Laamdo.

¹⁹ Laamdo am jom goodal keewngal oon humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu e teddeengal muudum.

²⁰ Teddeengal woodan Laamdo Baaba meeden faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

²¹ Njowtanee kam senii6e hawtu6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraa6e wнду6e e am been ina njowta on.

²² Senii6e fuu na njowta on. Bur6e jowtude on wo won6e ley galle kaananke Roma mawdo been.

²³ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wнду e moodon.

Bataaki Pool yaade to Koloosiyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri miin Pool nulaado Iisaa Almasiihu e muuyde Laamdo, miin e sakiike meeden Timote.

² Miden njowta on, onon seniibe won6e Koloosi, sakiraa6e hoolniibe hawtu6e e Almasiihu. Wo Laamdo Baaba meeden hokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Koloosiyankoo6e

³ Nde min nyaagantoo on Laamdo, Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu fuu, min celataa yettude dum.

⁴ Sabo min nani kabaaru no ngoondinirdon Iisaa Almasiihu e no njidirdon seniibe fuu.

⁵ Odon ngorri noon saabe jikke moodon celludo e ko Laamdo resani on dow kammu duum. On ke6ii jikke oon nde nannodon konngol goonga ndeen, dum woni Kabaaru Lobbo.

⁶ Kabaaru Lobbo oon yottake on no yotorii adunaaru ndu fuu ni, imo wa'i hono no lekki mawnoohi ndimoohi bi66e muudum ni. Hono noon Kabaaru Lobbo oon worri hakkunde moodon onon du, gilla nyannde ke6don hettindaade haala hinney Laamdo oon de paamu6on no o wa'i jaati ni.

⁷ Dum woni ko Epafara gollidoowo e amin korsudo oon waajii on. Kanko woni gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde moodon.

⁸ O haalanii min du njinngu moodon yuurungu e Ruuhu oon.

⁹ Saabe duum, minen du, gilla min nani dum, min cелаay nyaaganaade on Laamdo. Miden njaaroo mo o hebbina on hakkilantaaku e paamal ngal Ruuhu hokkata ngaal, faa paamon ko woni muuyde makko faa wooda.

¹⁰ Hono noon, ke6on wuurude nguurn-dam mbeloojam Joomiraado kawroojam e muuyde muudum e dow huunde fuu, tabiton e gollal lobbal fuu, beydon anndude Laamdo.

¹¹ Miden nyaaganoo on Laamdo katin hokka on semmbe mawdo fodde baawde muudum teddude deen, faa tawredon tinnitaare e munyal fuu.

¹² Njettiree Baabiiwo oon seyo, sabo o wadii on fotu6e he6ude ngedu e moyyereji desanaadi seniibe gondi e annoora diin.

¹³ O wurtinii en e baawde nimre, de o nanni en e laamu Biyiiko korsudo

¹⁴ dimdindo en, jaafaniido en lutti meeden.

Haala teddeengal Almasiihu

¹⁵ Almasiihu oon woni tagaadi Laamdo mo yi'ataake oon.

Kanko woni afo ardiido dow tagoore ndeen fuu.

¹⁶ Sabo huunde fuu tagiraama saabe makko, ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yi'etee e ko yi'ataake, bimbbeeje laamu naa kaanankaaku, naa hoorewaaku naa baawde.

Saabe makko dum fuu dum tagiraa, kanko du, dum taganaa.

¹⁷ Imo woni gilla fay huunde walaa.

Huunde fuu na tiigunduri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore kawrital goondin6e mo,

laatiingal banndu makko ngaal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni arandeejo e iirtiibe hakkunde maay6e, faa o laato ardiido e ley huunde fuu.

¹⁹ Sabo Laamdo muuyii ko woni e muudum duum fuu

wona e makko, kanko Almasiihu,

²⁰ de rewrintiniri huunde fuu e muudum saabe Almasiihu,

wadi jam saabe yiyyam makko ndu-faadam dow leggal palaangal.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu

rewrintinaama e makko.

²¹ Arande, on fuu on woddiino6e Laamdo, on laatakeno way6e dum e ley miilooji moodon e golleeji moodon bondi.

²² Joonin kaa, o rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido Bii-Aadama oon maayi ndeen. O wadii dum faa o darna on yeeso makko tawee on seniibe, on ngalaa laru*, on ngalaa feloore.

²³ Amnaa sanaa keddo6on e goondinal, laato6on dartiibe 6e ndimmbataako. Taa mbosee jikke mo ke6udon wakkati mo nanu6on Kabaaru Lobbo oon. Kabaaru Lobbo oon le, tagoore adunaaru ndu fuu waajaama o. Kanko ngollanammi, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goondin6e Iisaa

²⁴ Almasiihu yardake torraaji. Kawrital goondin6e laatiingal banndu muudum ngaal du tilay yardo torraaji. Joonin, mido seyorii torraaji diin saabe moodon, sabo dum woni ngedu am to torraaji Almasiihu.

* **1:22 Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

²⁵ Mi laatake golloowo kawrital goondin6e ngaal. Laamdo halfinii kam gollal ngaal saabe moodon, faa mi waajoo haala muudum faa hi66a.

²⁶ Haala kaan wo sirri cuudaninoo6o jamaanuujj gilla arande, de joonin kaa Laamdo 6anginanii seniibe muudum sirri oon.

²⁷ Sabo Laamdo anniyake anndinde 6e sirri muudum mo wadanta lenyi fuu, no sirri oon teddiri e no horsiri ni. Inan sirri oon: Almasiihu ina woni ley moodon, duum hokkata on tannyoral wonude ley darja Laamdo garoo6o.

²⁸ Wo kabaaru Almasiihu oon min mbaa-jotoo. Miden tindina yim6e fuu, miden njannginira dum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngadirta faa min njottina neddo fuu yeeso Laamdo, tawa wo ki66udo e ley kawtal muudum e Almasiihu.

²⁹ Saabe duum wadi de mido golla, mido durwa haddi baawde makko gonde e am cembinooje kam deen.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo ka6eteemi saabe moodon, onon e yim6e won6e Lawdikiya e wo66e 6e njiiraay kam gite mu66en been fuu.

² Dum wo faa semmbina 6erde mon, laatodon gooto saabe njinngu. Noon kebirton baraaji hakkilantaaku ki66ungu, anndon sirri Laamdo oon. Dum woni Almasiihu

³ mo goodal Laamdo korsungal fuu suudii e muudum oon. Goodal ngaal wo hakkilantaaku e anndal.

⁴ Ko wadi mido haalana on duum dey, faa taa kiillredon e haalaaji beldi.

⁵ Sabo fay si taweede mido woddiri on terde, hakkillo am kaa ina wondi e moodon, mido seyeroo gondal mon lobbal ngaal, mido seyeroo du no tinnoridon e goondinal moodon Almasiihu ngaal.

Haala jokkude Almasiihu

⁶ Joonin, ko nja6udon Iisaa Almasiihu laa-too Joomiraado moodon duum, njokkee mo.

⁷ Tabiton e makko hono no dadi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon nguurndam moodon dow makko. Beydon semmbe e ley goondinal hono no ekintiniradon. Njetton Laamdo sanne.

⁸ Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila 6oli. Haalaaji diin yuurii e al'aadaaji 6i66e-Aadama e tindinooje adunaaru, de yuuraay e Almasiihu.

⁹ Sabo ko woni e Laamdo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hi66i, e ley 6anndu muudum jaati.

¹⁰ Onon du, nguurndam moodon fuu hi66ii saabe kawtal moodon e Almasiihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawde fuu.

¹¹ E gondal makko on laatake taadiibe, de taadagol ngol wanaa hono ngol yim6e ngadata ngool, wo dum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool wo itteede e tomtaaku luttoowu.

¹² E ley ko lootadon lootagal batisima duum, on uwidaama e makko, woodi du, on iirtodake e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo iirtindo mo oon.

¹³ On maaynoo6e saabe lutti moodon e saabe on laataakino yim6e Laamdo. Ammaa Laamdo iirtindinii on e Almasiihu, yaafanake en lutti meeden fuu,

¹⁴ tosii derewol kiite pelooje en deen, itti ngol,

tonti ngol dow leggal palaangal,

¹⁵ 6ortii laamuujj e baawde.

Nde o jaalorinoo dum'en e maayde Almasiihu ndeen,
o hersinii dum'en yeeso yim6e fuu.

¹⁶ Ndelle, taa fay gooto felda on dow ko nyaamoton e ko njaroton naa saabe teddingol nyalaade godde e darde lewru e nyalaade powteteede.

¹⁷ Dum fuu wo dum alhaali kolloowo ko warannoo tan, ammaa goonga oon e Almasiihu woni.

¹⁸ Taa accon rewo6e maleyka'en watingintoo6e wo leeyinkiniibe pela on. Yim6e been ina ka66ii e ko nji'i ley koydi, katin i6e mawninkinii e dow 6olum saabe miilooji ma66e adunankooji.

¹⁹ Be celii ha66aade e Almasiihu hooreejo oon. Oon hokkata 6anndu nduun fuu ko haajaa, senjira ndu jokkule e dadi. Katin du saabe makko 6anndu nduun ina mawnira no Laamdo muuyiri.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muudum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on mburtinaama e tindinooje adunaaru ndu deen. Ndelle, dume wadi de odon mbuurda no jeyaabe e adunaaru ndu ni? Dume wadi de odon nja6a tindineede:

²¹ «Taa hooyu dum, taa meedu dum, taa meemu dum?»

²² Dum fuu dum nawtorteedum de dum hantoo. Kulle deen fuu wo de kadaade dow 6olum, wo dum waaju yuurudo e yim6e tan.

²³ Si goonga, yim6e ina miiloo kadaade deen wo hakkilantaaku, sabo ina wi'ee sanaa yim6e ndewa diina haddu baawde mu66en, sanaa yim6e leeyinkinoo, sanaa yim6e torra terde mu66en. Ammaa tawaama kadaade deen fuu mballataa yim6e jaalaade muuyde terde.

3

¹ Ndelle, ko iirtindinaɗon e Almasiihu ɗuum, pilee kulle gonɗe dow kammu to Almasiihu joodii gere nyaamo Laamɗo toon.

² Ngattee hakkillooji moodon e kulle gonɗe dow kammu, taa ngattee ɗi e kulle gonɗe e leydi.

³ Sabo on maayii, nguurndam ɗam keɗon joonin ɗaam ina suuɗiɗaa e Almasiihu to Laamɗo.

⁴ Si Almasiihu laatiido nguurndam moodon oon ɓangii fu, onon du on ɓangidan e muuɗum, on teddindinte e muuɗum.

Haala tomottaaku kiingu e kesu

⁵ Ndelle, mbaree kulle adunankooje gonɗe e moodon deen. Duum woni fijirde e ko sofi e muuyde terde e muuyooji bondi, kam e eelgal jawdi*, sabo eelgal ngaal du wo rewude tooruui.

⁶ Saabe hakkeji ɗiin tikkere Laamɗo jipoto e dow salii6e goondinde mo been.

⁷ Onon du, hono noon ngorronodon arande, hono noon mbuurrunodon e hakkeji ɗiin.

⁸ De joonin kaa, njoppee kulle ɗee ɗo fuu: tikkere e nyanngere e nganyaandi. Taa mbonkodon, taa kaalon haalaaji nyidiniidi.

⁹ Taa fay gooto moodon fenana bannndum, sabo on ittii tomottaaku moodon kiingu e golle muuɗum fuu,

¹⁰ on naatii tomottaaku kesu. Laamɗo tagudo tomottaaku kesu oon selataa heyɗintinde ngu faa ngu nannda e muuɗum, faa anndon ɗum faa wooda.

¹¹ Ndelle joonin, walaa ko senndi hakkunde Alhuudiyanke e mo wanaa, naa hakkunde taadiido e mo taadaaki, naa mo janggaay, naa baanyaaru, naa diimaajo, naa dimo. Sabo Almasiihu woni fuu, kam woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndelle, saabe Laamɗo su6ake on, wadi on seniife, horsinii on, keewon yurmeende e moyyuki, ngadon leeyinkinaare e heese e munyaal.

¹³ Munyunduree. Si yoga moodon ina jogii ko felira bannndum, njaafunduron. No Joomiraado yaaforii on ni, njaafunduron.

¹⁴ E ley ɗuum fuu, 6erde moodon keewa njinggu, sabo njinggu wo kam ha66unduri huunde fuu faa woodi.

¹⁵ Accon jam Almasiihu oon laamoo miilooji moodon, sabo Laamɗo noddii on faa ngondon e jam laaton ɓanndu wooturu. Njetton Laamɗo.

¹⁶ Accon konngol Almasiihu ngool heewa e moodon. Mono e moodon fuu janggina bannndum, tindinira ɗum e hakkilantaaku. Njimanee Laamɗo e jettooje, njettiree mo

Jabuura e manooje, kam e jimi teddinooji Laamɗo.

¹⁷ Ko ngadoton fuu, nde wo haala nde wo golle, ngadiiree ɗum fuu e ley innde Joomiraado meeden Iisaa, njettiron Laamɗo Baaba meeden e innde makko.

No jokku6e Almasiihu njeji wuurdude

¹⁸ Onon rew6e, dowtanodon goriraa6e moodon hono no fotiri e Joomiraado.

¹⁹ Onon wor6e, njidee deekiraa6e moodon, taa tinnanon 6e.

²⁰ Onon sukaa6e, dowtanodon saaraa6e moodon e huunde fuu, sabo ɗum woni ko welata Joomiraado.

²¹ Onon saaraa6e, taa tinnanee sukaa6e moodon de 6erde mu66en metta.

²² Onon maccu6e, dowtanodon joomiraa6e moodon e huunde fuu, tawee wanaa wakkati mo 6e nji'ata on tan hono filotoo6e weldude e 6i66e-Aadama. Ko haani dey, dowtoranee 6e e 6erde laa6ude e ley kulol Joomiraado.

²³ Huunde fuu ko ngolloton, ngolliron ɗum 6erde laa6ude, sabo wo Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e.

²⁴ Anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yim6e muuɗum. Sabo joomiiwo mo ngollanton oon wo Almasiihu.

²⁵ Gaɗoowo ko boni fuu he6an mbarjaari gollal muuɗum bonngal ngaal, sabo Laamɗo burdintaa yim6e.

4

¹ Joomiraabe, njogoree maccu6e moodon been jogaade lobbe e dow fonnditaare, anndon onon du oɗon njogii joomiiwo dow kammu.

² Ciinee e du'aare, tawee oɗon kakkilana ɗum, oɗon njetta Laamɗo.

³ Ndu'anee min minen du, yalla Laamɗo ina omtana min dammbugal faa min mbaajoo konngol muuɗum ngol, min ke6a saakude goonga tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu oon. Saabe goonga oon jaati uddiraami joonin e ley kasu.

⁴ Naaree Laamɗo mi waajoroo goonga tedduɗo oon laa6al no haaniri.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yim6e 6e ngoondinaay been. Wakkati laatiido fuu, tawdedon e seedaaku lobbu.

⁶ Haala moodon ina haani laataade haala mbelka ngadaaka lamɗam, faa paamon no kaandon jaaboraade mono fuu.

Baynundural

⁷ Tikiku humpitan on kabaaruuji am ɗiin fuu. Wo o sakiike meeden korsudo, gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado.

* 3:5 Maanaa *eelgal* ɗo wanaa naaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

⁸ Ko wadi de nelumi mo e moodon wo faa paamon no min ngorri, faa o waaltina hakkillooji moodon du.

⁹ O wardan e Onesim, jeyaado e moodon oon. Oon wo sakiike amin korsudo koolniido. Kambe dido, 6e kumpitan on ko wadi ga duum fuu.

¹⁰ Aristarka uddidaado e am oon ina jowta on, kam e Marku sakiike Barnabas mo mbi'unoomi si warii to moodon njaḅḅodon dum oon.

¹¹ Iisaa bi'eteedo Yustus oon du ina jowta on. Kambe tan ngoni Alhuudiyankooḅe gollidoḅe e am kabaaru laamu Laamdo oon. Be peewnii bernde am sanne.

¹² Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du e moodon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe moodon faa ndarodon, laatonon hiḅḅuḅe, faa tannyoron muuyde Laamdo fuu, njokkon de.

¹³ Mido seedanoo mo imo tampani on, onon e wonḅe Lawdikiya e wonḅe Hiyerapolis fuu.

¹⁴ Lukka dokotoro korsudo oon, kam e Demas ina njowta on.

¹⁵ Njowtee sakiraaḅe meeden wonḅe Lawdikiya been, njowtee Nimfa e kawrital goondinḅe kawroowal suudu muudum ngaal.

¹⁶ Nde njanngudon bataaki ki fuu ngadon faa kawrital goondinḅe Lawdikiya ngaal jangga ki. Onon du, njanngon bataaki ki goondinḅe wonḅe ley Lawdikiya tiigii kiin.

¹⁷ Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomiraado halfini dum ngaal.

¹⁸ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa njeggitee mido woni ley kasu e geyyelle.

Wo hinney Laamdo wonda e moodon.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonngal Tesalonii ki ka66iingal e Laamdo Baaba meeden, e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wondu e moodon.

Goondinal Tesaloniyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu. Min celataa miccitaade on e ley du'aawuujii amin.

³ Miden miccoo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baaba meeden. Miden miccitoo golleeji di ngollirdon saabe goondinal, miden miccitoo tinnitaare moodon saabe njinnngu, miden miccitoo munyal moodon saabe jikke mon e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amin 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ake on.

⁵ Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo duum laataaki haala 6ola tan. Kabaaru oon wardii to moodon e baawde e Ruuhu Ceniido. O wardii e tannyoral ki66ungal wo dum goonga. Odon anndi du, sabo on seediibe no min ngorrunoo hakkunde moodon. Dum fuu wo saabe moodon.

⁶ On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraado, sabo fay ko torradon torraaji mawdi duum, on nja66ake konngol Laamdo. On nja66orake ngol e seyo ngo Ruuhu Ceniido hokkata.

⁷ Hono nii on kollii goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worruie.

⁸ Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraado ngool, on cankitii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje deen fuu. Walaa ko min 6eyda haala kabaaru moodon katin.

⁹ Sabo wo goondin6e 6een jaati kumpitata min no nja66oridon min arande, no njop-pirdon tooruuji de ngartudon to Laamdo faa ngollanon Laamdo buurdo, goongaajo oon.

¹⁰ Odon kedii Biyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesalonii ki

¹ Sakiraa6e, odon anndi onon e ko'e moodon, ko min ngari to moodon duum laataaki 6olum.

² Fadde amin warude to moodon, min torraama, min kuyfinaama ley ngalluure Filipi. Ammaa odon anndi du, Laamdo meeden hokkii min cuusal min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley ha6o manngo.

³ Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa dow anniya bondo, dum wanaa hiila du.

⁴ Ammaa Laamdo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yim6e min pilotoo. Ko welata Laamdo kumpitiido 6erde amin oon min pilotoo.

⁵ Hono no anndirdon ni, abada min mbaajoraa ki haalaaji beldi, haalaaji amin du cuudaay eelgal*. Laamdo na seedii.

⁶ Min pilaaki faa 6i66e-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa wo66e.

⁷ Si goonga, miden mbaawnoo hollude on manngu amin saabe wo min nulaa6e Almasiihu, ammaa min ngadaayu noon. Min ngadii heese hakkunde moodon. Min kin-norake on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum ni.

⁸ Miden korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamdo Lobbo oon tan min njardii hokkude on. Miden njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on laatake sakiraa6e amin horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oon ndeen, odon miccoo min ngollino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto moodon donn-gal.

¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo du ina seedanii min, no min ngorri hakkunde moodon, onon goondin6e. Miden cenii, miden ponnditii, min ngalaa feloore fuu.

¹¹ Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon, min ngolliranii gooto moodon fuu hono no baaba golliranta 6i66e muudum ni.

¹² Min mbaajake on, min cellinii 6erde mon, min nyaagake on mbuuron ngu-urndam kawroojam e muuyde Laamdo, noddudo on faa naaton laamu muudum e teddeengal muudum.

¹³ Katin won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nannodon konngol Laamdo ngool e kunndude amin ndeen, on nja66oraaki ngol wo ngol konngol 6ii-Aadama. Anmaa on nja66orake ngol wo ngol konngol Laamdo. Wo kam jaati. Ingol golla e ley moodon, onon goondin6e.

* 2:5 Maanaa *eelgal* do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

¹⁴ Sakiraa6e, on laatake hono kawrite goondin6e Laamdo gonde Yahuudiya ka66iide e Iisaa Almasiihu. Goonga, on munyii torraaji hono di ma66e. On njarii bone e yim6e lenyol moodon hono no kam6e du 6e njardi bone to Alhuudiya'en ni.

¹⁵ Kam'en mbari Joomiraado meeden Iisaa. Be mbari annabaa6e. Woodi, 6e torrii min minen du. I6e ngolla ko wela Laamdo, wo 6e way6e yim6e fuu.

¹⁶ I6e tinnii e hadude min waajaade lenyi goddi faa kisa. Wo hono nii 6e kebbinirta hakkeeji ma66e wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamdo hewtake 6e.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiki

¹⁷ De minen kaa, sakiraa6e, min ceedii e moodon wakkati seeda. De fay si en njidataa e gite, 6erde men ina ngondi. Min tinnake sanne faa min nji'a on katin. Miden njeewaa on faa sanne.

¹⁸ Saabe majjum, min muuyiino warude to moodon. Miin Pool, mi filake kile keewde, ammaa Seydaani hadii min.

¹⁹ Moy woni jikke amin e seyo amin e kufune amin darja mo min mantortoo yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartowi? Wo onon jaati!

²⁰ Si goonga, onon ngoni teddeengal amin e seyo amin.

3

¹ Dum wadi nde min kunnginoo munyude ceedaagu meeden fu, min tawii heddaade ley ngalluure Ateena minen tan na samtani min.

² Min nului sakiike amin Timote golidoowo e Laamdo sankitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon. Min nului mo faa o darna on e semmbe, o sellina 6erde mon e ley goondinal moodon,

³ faa taa fay gooto moodon dimboroo sikki-sakka saabe torraaji diin. Sabo odon anndi en fodanaa6e di.

⁴ Si goonga, nde min ngondunoo e moodon ndeen, miden kaalanannoo on torraaji kewtooji en. Odon anndi wo noon dum laatorii du.

⁵ Ndelle, mi waawaay munyude katin. Dum wadi de nelumi Timote faa mi faama yalla odon tinnii e goondinal ngaal. Mi yidaano tawee jarribotoodo oon jarribake on, de golle amin laatoo 6olum.

⁶ Ammaa joonin Timote yuunii to moodon, wartii to amin. O seynirii min kabaaru goondinal mon e njinngu mon. O haalanii min odon miccoroo min mboodirka

wakkati fuu, odon njidi yi'ude min sanne, hono no minen du min njidiri yi'ude on ni.

⁷ Sakiraa6e, ko tawdedon e goondinal duum, waaltinii 6erde amin e ley 6illaare amin e ley torra amin.

⁸ Joonin min mbuurii katin sabo odon tabiti e Joomiraado.

⁹ Min mbaawaa yettude Laamdo saabe moodon faa heya. Miden mbeltoroo seyo saabe moodon yeeso makko.

¹⁰ Jemma e nyalooma miden nyaagoo Laamdo e semmbe faa min nji'a on katin, faa min ki66ina ko nyaki e goondinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goondin6e gonngal Tesaloniiki

¹¹ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa omtan min laawol faa min ngara to moodon.

¹² Joomiraado beydu njinngu hakkunde moodon, hebbina ngu faa njidon yim6e fuu, hono no minen du, min njidiri on ni.

¹³ O semmbindina on faa laatodon yim6e 6e ngalaa feloore, laatodon won6e ley senaare yeeso Laamdo Baaba meeden wakkati Joomiraado men Iisaa warti, kam e seni6e muudum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹ Caggal duum, sakiraa6e, min njannginii on no kaandon worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum du. Miden nyaagoo on saabe Joomiraado men Iisaa, tinnoodon, beydon semmbe.

² Sabo odon anndi jamirooje de min kokki on yuurude e Joomiraado men Iisaa deen.

³ Laamdo na muuyi mbuurdon e senaare, mboododon jeenu.

⁴ Imo muuyi mono e moodon fuu reena 6anndu muudum, ekitoo reenirde ndu laa6al e teddeengal,*

⁵ wanaa e muuyde terde hono no heefer6e 6e anndaa Laamdo ngadirta noon.

⁶ Fay gooto taa naata suudu bannndum, taa wada dum ko boni. Sabo Joomiraado woni jomnitotoodo kulle deen fuu. Min kaalanii on dum, min capanii on.

⁷ Laamdo noddiraay en faa tuunen, ammaa noddii en faa mbuurden senaare.

⁸ Ndelle, caliido ko haalaa joonin duum fuu, wanaa neddo salanii. Wo Laamdo, kokkudo on Ruuhu muudum Ceniido oon, o salanii.

⁹ Walaa ko min mbinndana on dow njinngu hakkunde sakiraa6e, sabo onon e ko'e moodon, Laamdo anndinii on no njidundurton.

* 4:4 Wo66e ina paamira aayaare nde hono nii: *Imo muuyi mono e moodon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo dum laa6al e teddeengal.*

¹⁰ Si goonga, odon ngadira noon e sakiraa6e won6e ley leydi Makedoniya fuu. Ammaa sakiraa6e, miden nyaagoo on, 6eydiron dum yeeso.

¹¹ Tinnodon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muudum tan, wuura e semmbe 6anndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.

¹² Ndeen on ngorran yeeso yim6e 6e ngoondinaay 6een no haaniri, on tampinirtaa god6o fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, min njidaa tawee on paamaay kabaaru maay6e, min njidaa cunorodon hono no yim6e 6e ngalaa jikke 6een.

¹⁴ Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamdo wartiran maay6e goondinnoo6e 6een e makko.

¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wi': enen wuur6e tawaa6e e gartol Joomiraado 6een, en artataako maay6e 6een yaareede to makko.

¹⁶ Sabo Joomiraado e hoore muudum yuuran dow kammu, jippo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hoorejo maleyka'en yeewnoto, buututal Joomiraado fuufete. Ndeen maay6e goondinnoo6e Almasiihu 6een artoto fuu ummitaade.

¹⁷ Caggal duum, enen wuur6e heddi-noo6e 6een, en fuu en yeentindinte e ma66e, njaarideden ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.

¹⁸ Ndelle, mbaaltunduree 6erde mon e haalaaji di.

5

¹ Sakiraa6e, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oon.

² Sabo onon e ko'e mon, odon anndi nyannde gartol Joomiraado ndeen wardan hono no gujo wardata ley jemma noon.

³ Wakkati nde yim6e miilata jam tan e ndeenaagu woodi, ndeen halkere ukkotoo e mu66en, hono no njatawere juhirta debereedu noon. Be mbaawaa dadude halkere ndeen fey.

⁴ Ammaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre faa nyalaande ndeen juha on hono no gujo juhirta ni.

⁵ On fuu wo on 6i66e annoora, wo on yim6e nyalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.

⁶ Ndelle taa daanoden hono no wo66e ni. Mbaalen hakkilde, nanngitoden.

⁷ Daanotoo6e 6een, wo jemma daanotoo, sulotoo6e 6een du, wo jemma culotoo.

⁸ Ammaa enen, wo en yim6e nyalooma. Ndelle nanngitoden. Bornoden goondinal e njinngu, laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke he6ude kisindam du laatanoo en kufune ndeenaagu.

⁹ Sabo Laamdo fodanaaki en jukkungo muudum. Ko o fodanii en dey, ke6iren kisindam e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

¹⁰ O maayanii en faa mbuurden e makko, nde wo en wuur6e, e nde wo en maay6e.

¹¹ Ndelle mbaaltunduree 6erde mon. Mono fuu walla banndum e yaade yeeso, hono no ngadirton ni.

No kawrital goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden nyaagoo on, annadanon golloo6e hakkunde moodon 6een. I6e dowa on e ley innde Joomiraado, i6e mbaajoo on.

¹³ Teddinon 6e faa sanne, njidiron 6e saabe golle ma66e. Ngondon e jam hakkunde moodon.

¹⁴ Miden nyaagoo on, sakiraa6e, cappanon jaay6e, mbaaltinon 6erde hul6e, mballon lokkaa6e*, tawdedon e munyal hakkunde yim6e fuu.

¹⁵ Tinnodon taa fay gooto yomnitoo ko boni dow ko boni. Wakkati fuu pilodon wadundurde ko woodi, ngadanon yim6e fuu hono noon.

¹⁶ Ceyodon wakkati fuu.

¹⁷ Taa calon wadude du'aare.

¹⁸ Njetton Laamdo no tawradon fuu. Dum woni ko Laamdo muuyani on e kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

¹⁹ Taa kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon,

²⁰ taa koynon waaju annabaa6e.

²¹ Ammaa taykodon huunde fuu, nanngon ko woodi e muudum.

²² Mbod6odon ko boni fuu.

Baynundural

²³ Wo Laamdo jom jam oon e hoore muudum senu on senaare hi66unde. O reena 6erde mon e yonkiiji mon e balli mon fuu, faa laatodon yim6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wartowi.

²⁴ Noddudo on oon wo koolniido, o tabintinan dum du.

²⁵ Sakiraa6e, miden njaroo on du'aare.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6een fuu jowtaali amin ceniidi.

²⁷ Mid6o yamira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6een fuu 6ataaki ki.

† 4:17 Mbeeyu wo 6olum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu. * 5:14 Lokkaa6e do ina waawi hooyude tampu6e 6e ngalaa semmbe e balli mu66en maa du 6e ngalaa semmbe e goondinal.

²⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Al-
masihu wonda e moodon.

Bataaki Pool dīfabi yaade to Tesaloniyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonggal Tesaloniiiki, ka66iingal e Laamdō Baaba meeden e Joomiraadō men Iisaa Almasiihu.

² Wo on ke6u moyyere e jam to Laamdō Baaba meeden e Joomiraadō men Iisaa Almasiihu.

*No Laamdō sarortoo yim6e wakkati gar-
tol Iisaa*

³ Sakiraa6e, tilay min njetta Laamdō wakkati fuu saabe moodon. Idum haani, sabo goondinal moodon ina beyda yahude yeeso. Katin du njinggu hakkunde moodon on fuu na beydoroow yeeso.

⁴ Dum wadi de miden mantoroo on to kawrite goondin6e Laamdō deen. Miden mantoroo on saabe munyal moodon e goondinal moodon e ley torraaji e gillaaje jowiide dow moodon deen fuu.

⁵ Dum fuu na holla sariya Laamdō na fondniti. Laamdō na wadā on faa laatodon fotu6e naatude laamu muudum. Wo saabe maggu de odon torree.

⁶ Sabo si goonga, Laamdō wadān ko fondniti, yofiran torru6e on been torra.

⁷ Ammaa onon torrete6e joonin 6e, o hokkan on powtiri, onon e amin fuu. O wadān dūm si Joomiraadō men Iisaa gonfō dow kammu on wartii, ina wondi e maleyka'en jogi6e baawde muudum 6een.

⁸ O 6angan ley yiite nyanngunge faa o jukkoo 6e anndaa Laamdō, 6e nja6aay jokkude Kabaaru Lobbo Joomiraadō men Iisaa 6een.

⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngon wo halkere duumiinde. Be mboddiinee Joomiraadō e baawde muudum mawde.

¹⁰ Dum warowan nyannde Joomiraadō wartowi faa teddiinee hakkunde seni6e muudum. O laatoo kaayniido hakkunde goondin6e mo fuu. Onon du, odon njeyaa e ma66e, sabo on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oon.

¹¹ Saabe dūm, miden ndu'anoo on wakkati fuu. Miden njaroo Laamdō mo njokkuden wadā on fotu6e he6ude nguurndam dām noddiri on daam. Miden njaroo Laamdō wallira on baawde muudum faa tabintina anniya moodon lobbo fuu e gollal yuurungal e goondinal mon fuu.

¹² Hono nii, innde Joomiraadō men Iisaa teddinirtee e ley moodon, onon du teddiniredon saabe makko. Dum fuu laatotō saabe moyyere makko, kanko Laamdō

meeden e Joomiraadō meeden Iisaa Almasiihu.

2

Haala neddō bondō e garol Joomiraadō

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala garol Joomiraadō meeden Iisaa Almasiihu e hawrundureede meeden to muudum. Miden nyaagoo on:

² Taa accee hakkillooji mon njii6oo law saabe goddō wi'i nyannde garol Joomiraadō ndeen yottake. Taa kulon fay si goddō wi'i wo annabaaku haaldi dūm, maa si goddō waajake dūm, maa wi'i minen mbinndi dūm e 6ataaki.

³ Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen warataa sanaa wakkati mo yim6e heew6e muurtanta Laamdō oon yot-too tafon. Wakkati oon Neddō Bondō podanaadō halkere oon 6angan.

⁴ Wo o ganyo Laamdō. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu ko rewetee hono wo Laamdō naa ko sujidantee, faa o joodowoo ley suudu Laamdō. Noon o wirata kanko e hoore makko wo o Laamdō.

⁵ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, midō haalanannoo on dūm. Yalla on micc-itaaki dūm naa?

⁶ Odon anndi ko faddii Neddō Bondō oon joonin, faa taa 6anga illa wakkati muudum waraay.

⁷ Sabo gilla joonin baawde Bondō cuudaade inna ngolla e adunaaru ndu. Ammaa paddiido de oon ina dō tafon. Si onon yuwii dō fu.

⁸ Neddō Bondō oon 6angan. Ndeen Joomiraadō men Iisaa wardan mo henndu hunduko muudum, halkira mo garol muudum delkoowol.

⁹ Neddō Bondō oon wardan e baawde Seydaani, warda e semmbe mawdō e maandeeji e kaayeejiiji fewreeji.

¹⁰ O golliran siyijji bonanda fuu faa o hiila halkoo6e 6een, sabo 6e nja6aay yidude goonga de 6e kisinee.

¹¹ Saabe dūm, Laamdō nuldān 6e majjere mawnde, faa 6e ngoondina fewre.

¹² Noon wadāta de yim6e 6e ngoondinaay goonga de ceyorii oonyaare 6een fuu njukkee.

No goondin6e teejube njeyi worrude

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdō horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamdō wakkati fuu saabe moodon, sabo Laamdō su6ake on gilla fuddoode faa hisina on. Ko o hisini on dūm, Ruuhu Ceniido wadi on seni6e, on ngoondini goonga oon.

¹⁴ Wo ley majjum Laamdō noddī on nde min mbaajinoo on Kabaaru Lobbo oon. O noddii on faa ke6on ngedū e darja Joomiraadō meeden Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Ndelle sakiraa6e, tinnee, tabitee e ko min anndini on duum, nde wo e haala amin nde wo e bataaki amin.

¹⁶ Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, kam e Laamdo Baaba meeden njidi en, de cellini berde men faa abada, kokki en jikke lobbo saabe moyyere mu66en.

¹⁷ Be cellina berde moodon, 6e kokka on semmbe faa ngollon gollleeji lobbi, kaalon haalaaji lobbi fuu.

3

No Pool muuyri wadaneede du'aare

¹ Sakiraa6e, ko keddiimi wi'ude, ndu'anodon min, yalla konngol Joomiraado ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono no ngol teddiniraa to moodon ni.

² Ndu'anodon min du min kisa e yim6e oonyiife, bon6e. Sabo wanaa yim6e fuu ngonni goondin6e.

³ Ammaa Joomiraado wo koolniido, o hokkan on semmbe, o reena on e Bondo oon.

⁴ Joomiraado hokkii min hoolaade on, odon njokki jamirooje de min kokki on deen, woodi du on keddoto jokkude de.

⁵ Joomiraado meeden wada berde mon keewa njingu Laamdo, de keewa munyal hono no Almasiihu heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, mbodododon sakiraa6e jaay6e 6e njokkaay waaju mo narrunodon min oon.

⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no njeydun nyemmbitirde min. Nde min ngondunoo e moodon ndeen, min nganaa jaay6e.

⁸ Walaa fuu mo min nyaami nyaamdu muudum bolum. Jemma e nyalooma fuu min ngollii faa min tampi taa min laatanoo fay gooto mon donngal.

⁹ Miden mbaawnoo nyaagaade on nyaamdu. Ammaa min ngadaay noon, faa min kolla on misaalu* de nyemmbiton min.

¹⁰ Si goonga, fay nde min ngonnoo to moodon ndeen, miden mbi'annoo on dum do: mo jabataa gollude, taa nyaama.

¹¹ Miden mbi'a noon sabo min nanii wob6e moodon na njaasi, ngollataa fay huunde si wanaa naatude e ko walanaa dum'en.

¹² Miden njamira yim6e been, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, 6e ngollira deyyinaare, 6e mbuura e semmbe balli mab6e.

¹³ De onon kaa sakiraa6e, taa tampee wadude ko woodi.

¹⁴ Si won caliido jokkude ko min kaali e bataaki ki duum fu, ngattanee joomum hakkillo, mbodododon dum, yalla na semta.

¹⁵ Ammaa, taa ndardee joomum wo ganyo. De cappanee dum hono wo sakiike.

Baynundural

¹⁶ Joomiraado jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Joomiraado wondu e moodon, on fuu.

¹⁷ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Dum woni maande bataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.

¹⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wondu e moodon, on fuu.

* 3:9 *Misaalu* wo yeru maa nanndingol.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaado Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamdo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuden jikke dow muudum oon.

² Mido winndane aan Timote, biyam goongaajo e ley goondinal. Laamdo Baabiwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala jannginoobe fewre

³ Timote, sey keddodaa wuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahannoomi Makedoniya ndeen, faa kaɗaa woɓɓe jannginde ko hawtaay e waaju men.

⁴ Sanaa ɓe cela fillitaade taali e limtude inde maamiraaɓe de kantataako. Kulle deen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamdo. Wo ley goondinal anndirden anniyaaji diin.

⁵ Ko wadi mbi'umi njamiraa dum dey, wo faa njinggu laato - njinggu yuuroowu e ɓernde laaɓunde, nde feloore fuu walaa e muudum, kam e goondinal ngal waldaa e naafikaaku.

⁶ Woɓɓe njoppii dum fuu, mbosii, de njokki haalaaji ɓoli.

⁷ Iɓe njidi ndaardeede hono jannginoobe Tawreeta Laamdo, de ɓe paamataa ko ɓe kaalata, ɓe paamataa ko ɓe talsinta.

⁸ Eɗen anndi jamirooje Tawreeta deen na mboodi si ngolliraama no njeji gollireede.

⁹ Paamen: jamirooje Laamdo wanaa saabe fonnditiibe ngadiraa. Be de ngadiraa saabe muɓɓen dey, wo bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luttuɓe. De ngadiraa saabe yawuɓe ko senii e yimɓe ɓe kulataa Laamdo, saabe warooɓe saaraaɓe muɓɓen, e warooɓe woɓɓe

¹⁰ e jeenoobe e luudunkooɓe e soodoobe yimɓe de cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe fewre. Jamirooje deen ngadiraa saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje cellude.

¹¹ Tindinooje deen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, ɓangindo teddeengal Laamdo jom barkeeki oon.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mido yetta Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kokkudo kam semmbe faa mi golana dum. Mido yetta dum ko hiisorii kam mi koolniido, de watti kam e golle muudum.

¹³ Arande mido mbonkotonoo dum, mido torra yimɓe muudum, mido huyfina dum. Ammaa mi hebii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goondinal ngadirmi dum.

¹⁴ Moyyere Joomiraado heewii kam sanne, hokki kam goondinal e njinggu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Inan haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e ɓerde muɓɓen fuu: Iisaa Almasiihu warii ley adunaaru ndu faa hisina luttuɓe, de miin woni ɓurɗo fuu bonde e ley maɓɓe.

¹⁶ Ammaa inan ko wadi de Laamdo yurmii kam, miin ɓurɗo bonde o: wo faa Iisaa Almasiihu holla kam munyal muudum kiɓɓungal, de dum laato maande faaminoore goondinoobe mo de keɓa nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo duumiido jamaanuui fuu, mo waylitataako, mo yi'ataake - Laamdo gondo kam tan - teddeengal e darja woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

¹⁸ Biyam Timote, inan tindinoore nde kalfinammaami, fotunde e haalaaji annabaaku cappiidi ma arande diin: tuugodaa di faa kaɓaa hono no sordaasi cuusudo haɓirta ni.

¹⁹ Tiigodaa goondinal e ɓernde nde walaa feloore. Woɓɓe njoppii dum, de goondinal muɓɓen boni faa halki.

²⁰ Himene e Alesandere ina njejaa e maɓɓe. Mi wattii ɓe e junngo Seydaani faa ɓe paama ɓe kaanaa mbonkaade Laamdo.

2

Haala du'aare

¹ Ndelle, inan ko artotoomi waajaade goondinɓe: ɓe njaaroo Laamdo, ɓe ngadana yimɓe fuu du'aawuui e nyaagundeeji e jettooje.

² Ndu'anodon kaanankooɓe e dawroobe du, faa mbuurden jam e hakkillo fukkiingo, tawee e ley kulol Laamdo e needi ley huunde fuu.

³ Dum na woodi, ina weli Laamdo kisi-noowo en,

⁴ jiddo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.

⁵ Sabo Laamdo wo gooto. Curoowo hakkunde yimɓe e Laamdo du wo gooto, oon woni Iisaa Almasiihu neddo oon.

⁶ Kam hokkiti hoore muudum faa rimɗina yimɓe fuu. Ley wakkati mo Laamdo dar-nunoo, dum laatake seedaaku kolloowu Laamdo na yidi yimɓe fuu kisa.

⁷ Wo saabe kabaaru o Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado faa mi faamina yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe been goondinal e goonga. Goonga kaalammi, mi fenaay.

⁸ Ndelle, mido muuyi do worɓe kawriti faa ngada du'aare fuu, ɓantira juude muɓɓen ɓerde laaɓude, tawee tikkere e kalala fuu walaa.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Mido muuyi du, rewbe nyaayira kaddule dagaide, tawee e needi e yaage. Taa 6e codoroo moorli e kanje naa kaaye dime, taa 6e nyaayira kaddule tiidufe coggu.

¹⁰ Ammaa 6e nyaayira gollaeji lobbi. Sabo dum woni ko hawrata e rewbe wi'oo6e ina kula Laamdo.

¹¹ Debbo fuu nanngita hunnduko muudum, tawree dowtaare hi6bunde wakkati nde janngintee ndeen.

¹² Mi jabanaay debbo janngina naa ardo gorko. Ko tilsi e muudum dey, heddo e deyyinaare.

¹³ Sabo Aadama artii Hawwaa tageede.

¹⁴ Katin du wanaa Aadama Ibiliisa hiili, wo debbo oon hiilaa de lutti yamiroore Laamdo.

¹⁵ De e dum fuu, debbo ina hisinee e 6eyngu, si ina heddi e goondinal e njinngu e senaare e yaage.

3

No hooreebe kawrital goondinbe kaani worrude

¹ Haala kaan ina hoolnii: jidufu laataade ardiido kawrital goondinbe fuu, joomum na muuyii gollal lobbal jaati.

² Ndelle, ina tilsi ardiido oon laatoo neddo mo walaa feloore, jom deekiwo gooto, nanngitiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo weer6e, baawdo jannginde.

³ Taa o laatoo jaroowo doro, naa ka6eteede. De o laatoo newiido, jom heese. O wanaa pilotoodo ceede.

⁴ O laatoo kawjiido koreeji makko faa woodi, ne'udo bi66e makko faa 6e dwtanii mo e ley teddeengal.

⁵ Sabo si neddo waawaay hawjaade koreeji muudum, noy hinnortoo kawrital goondinbe Laamdo ngaal?

⁶ Haanaa du tuubudo keso laatoo ardiido, faa taa joomum mawnina hoore mum, de jukkoree no Ibiliisa jukkortee ni.*

⁷ Ina tilsi katin won6e yaasin 6een ceedanoo mo ko woodi, taa innde makko gaccee, de o saama ley tuugol† Ibiliisa.

No gollanoobe kawrital goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoobe kawrital du, ina kaani taweede wo teddintee6e, ngalaa berde didi, nganaa haajaa6e doro, nyaamataa riba.

⁹ Ina haani 6e kaybira goonga teddu6o gondo e goondinal oon e berde de ngalaa pelooje.

¹⁰ Aranel fuu, 6e taykee yalla 6e ngalaa feloore. Si tawii 6e ngalaa feloore fu, ndeen i6e mbaawi naatude e gollande kawrital.

¹¹ Hono noon rew6e du tawree teddeengal. Taa 6e laatoo mbonkotoo6e yim6e, de 6e laatoo nanngitiio6e, hoolniio6e e ley huunde fuu.

¹² Gollanoowo kawrital taa dewla ko buri debbo gooto. Ina haani tawee wo kawjiido bi66e muudum e wuro mum faa woodi.

¹³ Sabo si goonga, gollan6e kawrital goondinbe faa woodi 6een ke6an teddeengal, katin du ke6an hoolaare mawnde ley goondinal mu66en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina meeden

¹⁴ Mido winndane haalaaji di joonin, fay si mido yidi warude to maa ko 6ooyataa.

¹⁵ Ndeen si mi he6aay warude law fu, a faaman no kaanden worrude e ley suudu Laamdo, laatiindu kawrital goondinbe Laamdo buurdo. Kawrital ngaal woni bimmeere tiigiinde goonga, wo ngal joyyinirde goonga.

¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina meeden oon ina luggi:

O 6angii ley 6anndu 6ii-Aadama,
o laamniraama ponnditiido e baawde Ru-
uhu,

maleyka'en nji'ii mo,
o gooyanaa ley lenyi,
o goondinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii teddeengal.

4*Haala jannde majjinoore*

¹ Ruuhu Ceniido haalii faa laa6i, wi'i ley cakitte jamaanuui wo66e njoppan goondinal de dwtanoo ginnaaji majjinooji, e ko ginnaaji njannginta.

² Wo fenoobe cankitirta jannde nde e naafikaaku mu66en. Berde mu66en njoornaama, de mbaylitataako, de maatataa pelooje.

³ I6e karmina dewle. I6e kada yim6e nyaamude kulle godde, tawee le, Laamdo tagii kulle deen faa goondinbe anndu6e goonga 6een nyaama de, de njetta Laamdo saabe majje.

⁴ Si goonga, ko Laamdo tagi fuu na woodi. Walaa fuu ko haani yoppeede, si jabiraama e jettooje.

⁵ Sabo konngol Laamdo e du'aare ina cena dum.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ Si a tindinii sakiraabe men kulle deen, wo a gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabo a wallirii yonki maa e haalaaji goondinal e tindinooje lobbe de njokkudaa faa woodi deen.

⁷ Ammaa mboddo6aa haalaaji di njaadaay e kulol Laamdo, hono di rew6e nayee6e

* 3:6 Wo66e ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa liba dum faa jukkee.* † 3:7 **Tuugol** wo wo66e mbi'ata huseeru maa bedorgal.

wobbe pillitotoo. Eltiraa hoore maa kulol Laamdo.

⁸ Eltude 6anndu muudum ina nafa e kulle godde, ammaa kulol Laamdo ina nafa e huunde fuu, sabo ina wondi e aadi nguurndam joonin e ngarooram daam fuu.

⁹ Dum wo haala koolniika ka yimbe kaani yardaade e berde mu6ben fuu.

¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden ndurwa, sabo eden njowi jikke meeden dow Laamdo buurdo, kisinoowo yimbe fuu sakkoo goondinbe dum.

¹¹ Njamiraa yimbe haalaaji di, njannginaa di.

¹² Taa fay gooto yawe saabe njokollaaku maa. Ammaa laatanoadaa goondinbe alhaali lobbo e ley haala maa e nguurndam maa, ley njinngu maa e goondinal maa, e ley laabal maa.

¹³ Fadde am warude, tinnodaa e janningande yimbe Binndi ceniidi, mbaajodaa 6e, paaminaa 6e.

¹⁴ Taa yeeba dokkal yuurungal e Ruuhu Ceniido ngal kebirfaa haalaaji annabaaku, nde mawbe njownoo juude mu6ben dow maada ndeen.

¹⁵ Tinnodaa e kulle deen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yimbe fuu nji'a no beydortodaa yahude yeeso.

¹⁶ Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa janne maa ndeen. Keddododaa e majjum fuu. Sabo si a wadii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan hettindantoo6e ma been du.

5

Waajuji Poolyaade to goondinbe Iisaa

¹ Taa pelaa gorko mawdo e semmbe, ammaa mbaajorodaa dum yaage hono wo bammaa ni. Jokol6e du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraa6e maa.

² Mbaajorodaa rewbe mawbe hono wo inniraa6e maa. Surbaa6e du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraa6e maa rewbe, tawee e bernde laabunde tal.

³ Teddinaa rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi, 6e ngalaa tiigotoo6e.

⁴ De si debbo mo gorum maayi ina jogii 6i66e naa taaniraa6e, ko buri fuu tilsude e 6i66e been, 6e paaminee no Laamdo huldee faa 6e mbarjitoo saaraa6e ma66e mbarjaari lobbiri ndi mbarjinoo 6e. Sabo dum woni ko welata Laamdo.

⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa tiigotoodo dum mo waldaa e fay gooto, halfinii hoore muudum Laamdo. Imo heddo e du'aare jemma e nyalooma, imo njaaroo Laamdo.

⁶ Ammaa debbo mo gorum maayi, pilotoodo mbelirka adunaaru tan, wo maaydo fay si wuuri.

⁷ Njamiraa 6e, 6e njokka tindinooje de taa 6e ke6a feeloore.

⁸ Mo hinnaaki jeydaa6e muudum, sakkoo koreeji muudum, yeddi mo goondini. Imo buri fay mo goondinaay oon bonde.

⁹ Mo kaandaa winndude innde muudum e ley rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi haanu6e walleede, sanaa tawa joomum ina buri duubi capande jeegom, tawee du gorko gooto dewlunoo dum.

¹⁰ O anndiree gollaeji lobbi hono ne'ude sukaa6e, jippinde weer6e, lootude koyde seniibe, wallude filliibe, woodi du tinnaade e gollaeji lobbi fuu.

¹¹ Ammaa haabuu6e 6e goriraa6e mu6ben maayi 6een, taa winndu inde mu6ben. Sabo si muuyooji ma66e ngartii e 6arjeede fu, ndeen kaa 6e accan ha66agol ma66e e Almasiihu.

¹² Sariya Laamdo doggan dow ma66e, sabo 6e mbonnii aadi ma66e arandeeri ndiin.

¹³ Katin du, i6e mboowtina ko'e ma66e jaayre. I6e naata suudu ndu do, 6e mburtoo 6e naata ndu to. De wanaa dum tan, ammaa 6e laatoto heew6e haala du, haaltoo6e ko iidinta noppi. I6e kaala haalaaji di ngalanaa 6e.

¹⁴ Dum wadi de mido yidi haabuu6e rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi 6een 6arjee, ndima, kayba cuudi mu6ben, taa ganyo oon he6a laawol no bonnira inde meeden.

¹⁵ Sabo fay joonin wobbe ma66e mboseke, ina njokki Seydaani.

¹⁶ Debbo goondindo mo rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi ngoni ley yimbe muudum fu, sanaa walla dum'en, taa donngal ngaal tampina kawrital goondinbe. Ndeen kawrital ngaal ina waawi wallude rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi 6e ngalaa tiigotoo6e been.

¹⁷ Mawbe kawrital goondinbe dawroo6e faa woodi been ina kaani teddineede teddeengal manggal, sakkoo tinnii6e e wajaade e janninginde been.

¹⁸ Sabo Binndi diin mbi'ii: «Taa ha66u hunduko ngaari wakkati ndi yaa6ata gawri faa sokkoo.»† Di mbi'i katin: «Golloowo ina haandi e njobdi muudum.»‡

¹⁹ Taa nja6aa mawdo kawrital goondinbe felee si wanaa dow seedaaku yimbe dido naa tato.

²⁰ Pelaa wadoo6e hakke yeeso yimbe fuu, faa laatanoo heddiibe been kulol.

²¹ Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e maleyka'en 6e o sufii

* 5:12 Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rewbe 6e goriraa6e mu6ben maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, 6anjataake katin. † 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ 5:18 Lukka 10.7.

6een, kaybaa jamirooje de, tawee a heedan-taa fay gooto, a furdintaa yim6e.

²² Taa karodaa yowude juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle kawrital, taa kawtiraa hono nii e hakkeeeji wo66e. Njogorodaa hoore maa laa6al.

²³ Taa yaru ndiyam 6olam tan, ammaa njaraa cabijam seeda saabe reedu maa e nyawuuji ummootodi e maa6a wakkati fuu diin.

²⁴ Hakkeeeji wo66e ina nji'ee faa laa6i gilla caraaka. De hakkeeeji wo66e kaa, nji'ataake si wanaa faa nee6a.

²⁵ Hono noon du, golleeji lobbi njiirete faa laa6a tal. Fay di nji'ataake law diin du mbaawaa heddaade e suuraare.

6

¹ Goondin6e won6e e maccungaaku fuu, ndaara joomiraabe mu66en wo fotu6e e teddeengal kib6ungal, taa innde Laamdo e tindinooje diina fuu mbonkee.

² Jogii6e joomiiwo goondindo fuu, taa njawa mo saabe wo o sakiike. Ammaa 6e beyda ngollande mo e tinnaare, sabo ke6oowo nafaa oon wo goondindo, wo korsudo. Paaminaa kulle deen, mbaajodaa de.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

³ Si goddo ina waajoo ko hawraay e jannde men ndeen, de salii haala Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu celluka kawrooha e kulol Laamdo fuu,

⁴ oon wo mawninkiniido mo anndaa fay huunde. Wo o cuunaado kalala dow jannde diina, jiddo jeddi tan. Duum fuu ina wadda haasidaaku* e kalala e mbonka e sikkitaare bonnde.

⁵ Idum wadda dukooji di ngalaa keerol hakkunde yim6e 6e hakkillooji bondi. Yim6e 6een ngaldaa e goonga. I6e cikka kulol Laamdo ina hokka jawdi.

⁶ Goonga, kulol Laamdo wo jawdi mawndi, si neddo hennyitorake ko jogii.

⁷ Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa dillidinde e fay huunde du.

⁸ Ndelle, si en ke6ii nyaamdu e koltal tan, dum hey'an en.

⁹ Ammaa yidu6e jawdi sanne 6een jarri-bete. Be caaman e ley tuugol, e ley muuyde keewde laaliide majjinooje, joolooje yim6e e ley halkere mawnde.

¹⁰ Sabo yidde jawdi woni dadol bonandaaji fuu. Ko wo66e poodanii jawdi duum majjiniidum'en laawol goondinal, ngad-danii ko'e mu66en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Aan neddo Laamdo kaa, doggu, mbododaa kulle deen. Pilodaa fonnditaare

e kulol Laamdo e goondinal e njinngu e munyal e leeyinkinaare.

¹² Ndurwaa ley durwo nafaowo, ndarangingo goondinal ngoon. Tiigodaa nguurn-dam nduumiidam dam noddiradaa. Wo saabe majjam do ceedanidaa Almasiihu no woodiri yeeso yim6e heew6e.

¹³ Yeeso Laamdo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, mido yamire:

¹⁴ tinnodaa e ko njamiradaa duum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa nyannde nde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu bangata.

¹⁵ O 6angowan ley wakkati mo Laamdo darni.

Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.

Wo kaananke kaanankoo6e, Joomiraado joomiraabe.

¹⁶ Kam tan woni keddotoodo, gondo ley annoora mo fay gooto waawaa 6adaade.

Neddo fay gooto yi'aay dum, waawaa yi'ude dum du.

Teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

¹⁷ Njamiraa joomiraabe jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa njowa jikke mu66en e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa 6e njowa jikke ma66e e Laamdo kokkoowo en huunde fuu faa heewa faa ceyoroden dum.

¹⁸ Sey 6e ngolla ko woodi, 6e keewa golleeji lobbi no jawdi ma66e heewiri noon. Be laatoo moyyu6e, yardii6e wallirde wo66e e jawdi ma66e.

¹⁹ Noon 6e ndesiranta ko'e ma66e jawdi ko waroyta, faa 6e ke6a nguurndam goon-galajam daam.

²⁰ Timote, tinnodaa e ko kalfinadaa duum. Mbododaa haalaaji 6oli luttudi kulol Laamdo, kam e miilooji bi'eteedi wo anndal de nganaa.

²¹ Wo66e na mbiitoo wo jom'en anndal ngaal, faa njoppi goondinal.

Hinney Laamdo wonda e moodon.

* 6:4 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

Bataaki Pool dīfabi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laataake nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo faa mi faamina yimbe amaana nguurndam ngondam e Iisaa Almasiihu.

² Mido winndane aan Timote, biyam mo korsinmi. Laamdo Baabiwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke mooyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanammii oon. Mido gollirana mo bernde nde walaa feloore, hono no maamiraa6e am ngadirnoo ni. Jemma e nyalooma fuu mi selataa miccитаade ma e ley du'aawuuji am, ⁴ sabo mido miccoo gondi maada. Mido yidi yi'ude ma sanne faa seyo am heewa.

⁵ Mido miccoo goondinal maa laa6ungal ngal maammaa debbo Lowis e inna maa Enis njoginoo ngaal. Mido tannyori aan du ada jogii ngal.

⁶ Dum wadi de mido miccintine: heydintin dokkal ngal Laamdo hokki ma nde njowunoomi juude am dow maada ndeen.

⁷ Sabo Laamdo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa ke6en semmbe e njinngu e nanngitaare.

⁸ Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraado meeden, taa centiraa ko uddiraami ley kasu saabe muudum du. De kawtaa e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo, fodde baawde de Laamdo hokkata.

⁹ Kam hisini en, noddii en faa laatoden yimbe muudum seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ammaa wo saabe an-niya makko e hinney makko. O hokkirii en hinney oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuujii puddaay.

¹⁰ De joonin mooyere ndeen 6anginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yalnani en laawol nguurndam e duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.

¹¹ Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado e janngi-noowo.

¹² Duum wadi de mido torree du. Ammaa mi semtaay, sabo mido anndi mo ngoondinmi oon. Mido tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo hoore am duum faa nyannde gartol makko.*

¹³ Kooyaa sifa mo narrudaa kam oon, tigodaa haalaaji celludi diin. Njokkaa dum e

ley goondinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁴ Kabaaru korsudo mo kalfinadaa oon, ndeenaa dum e ballal Ruuhu Cenido.

¹⁵ Ada anndi Aasiyankoo6e fuu celii kam. Fijela e Hermoogena ina njeyaa e ma66e.

¹⁶ Joomiraado hinnoo koreeji Onesifoora, sabo o feewnii bernde am kile keewde. O semtiraay kam du ko ka66aami duum.

¹⁷ Woodi nde o wonnoo Roma ndeen du, o filorake kam tinnaare faa o yiiti kam.

¹⁸ Joomiraado yobu mo, yurmoo mo nyannde darngal. Woodi, ko o gollani kam ley ngalluure Efeesu duum fuu, ada anndi dum sanne.

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndelle aan biyam, beydu semmbe ley mooyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndeen.

² Ko kaalanmaami yeeso seedeefe heew6e duum, kalfinaa dum yimbe hoolniibe waaw6e jannginge wo66e.

³ Kawtaa e am torraa sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo ni.

⁴ Sordaasi fay gooto haajuuji wuro ka66ataa dum hoore, sabo ina filoo wadude ko welata mawdo muudum.

⁵ Dadundurteedo ley doggudu du hefataa kufune darja, sanaa doggira no fotiri e ko yamiraa duum.

⁶ Woodi, demoowo golludo faa tampi, kam haani artaade hefude nge6u artiingu e tayri.

⁷ Miilodaa ko kaalanammaami duum, sabo Joomiraado hokkete hakkillo faa pamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu ummintinaado e maayde, yuurodo e yuwdi Daawda. Dum woni Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi.

⁹ Wo saabe kabaaru oon torriiraami faa ka66aami hono wo mi janoowo. Ammaa konngol Laamdo ngool kaa ha66aaka.

¹⁰ Dum wadi de mido munya huunde fuu saabe su6aa6e Laamdo 6een, faa kam6e du 6e ke6a kisindam ngondam e Iisaa Almasiihu, 6e kawta e muudum teddeengal faa abada.

¹¹ Inan haala koolniika:

Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.

¹² Si eden munya torraaji,
en laamodoto e makko.

Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o anndaa en.

¹³ Si en nganaa hoolniibe,
kanko kaa o heddoto wo o koolniido,
sabo o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yardii

* **1:12** Wo66e ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *Mido tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami duum faa nyannde gartol makko.*

¹⁴ Wo kujje deen kaandaa miccintinde goondinbe. Cappanaa 6e yeeso Laamdo taa 6e poodundura e haalaaji di nafataa fay huunde si wanaa bonnande nanoobe.

¹⁵ Tinnodaa, faa laatodaa yeeso Laamdo wo a jarraado mo golle muudum seminaay dum, dartiido e anndinde konngol goonga.

¹⁶ Mbodfodaa haalaaji boli luttudi kulol Laamdo, sabo idi beydana yimbe woddaade Laamdo.

¹⁷ Haalaaji luttinoo6e yimbe 6een ina lanyira hono 6uure lanyoore. Himene e Filitus ina njejaa e ma66e.

¹⁸ Be mbosake goonga. I6e mbi'a ummital faltake. Noon 6e mbonnirta goondinal wob6e.

¹⁹ Ammaa e dum fuu, joyyinirde Laamdo sellunde tabitii. Ina winndaa dow mayre: «Joomiraado ina anndi yimbe muudum.» Ina winndaa katin: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddo ko boni.»

²⁰ Woodi, ley suudu tedduudu, wanaa ginerejei kanje e cardi tan ngoodi, moyyiniraadi ledde e loope du ina ngoodi. Goddi ina ngolliree gollleeji teddudi, goddi du ina ngolliree gollleeji kebaadi fuu.

²¹ Ndelle, si neddo laafinii hoore muudum e gollleeji bonni diin fuu, laatoto hono kaakol keertaangol, ceningol nafaowol Joomum, cegilanaangol faa golliree gollal lobbal fuu.

²² Doggu muuyde njokollaaku bonde. Pilodaa fonnditaare e goondinal e njinngu e jam, aan e noddiroobe Joomiraado berde laafude 6een fuu.

²³ Mbodfodaa jeddi puuydi laaliidi. Ada anndi wo luural tan di ngaddata.

²⁴ De maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ammaa ko haani tawee wo newaniido yimbe fuu, baawdo jannginde, jom munyal.

²⁵ Sanaa o dartinira yeddoo6e mo jam-jam, sabo hasii Laamdo hokkan 6e no 6e tuubira, de 6e paama goonga.

²⁶ Ndeen kaa 6e ke6tan hakkillo, 6e kisa e tuugol Ibiliisa nanngudo 6e, ina gollina 6e muuyde mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

¹ Faamu dum do: ley balde cakitotoode wakkatiiji tiidudi ngadan.

² Si goonga, yimbe laatoto yidube ko'e mu6ben, yidube jawdi, mantotoobe, mawninkiniibe, mbonkotoobe Laamdo. Be calanto saaraabe ma66e, 6e mbonnan moyyere, 6e teddintaa ko senii.

³ Be laatoto yoor6e berde. Be njaafataako, 6e mbonkoto yimbe, 6e nyakorete nanngitaare. Be laatoto 6awlu6e yonki, wanyu6e ko woodi.

⁴ Be laatoto jambotoo6e, jom'en berde, mawnitiibe, mbelirka adunaaru ina 6urani 6e Laamdo.

⁵ Be nanndinkinto e hulu6e Laamdo, ammaa i6e njedda baawde muudum. Mbodfodaa 6e.

⁶ Wo66e ma66e ina naata cuudi faa ke6a hakkillooji rew6e hoy6e oonyude, 6e hakkeji njaalii dum'en. Muuyde terde mu6ben na pooda dum'en.

⁷ Wakkati fuu i6e njannga, de abada 6e njottataako anndude goonga.

⁸ Wor6e naatoo6e cuudi 6een njeddii goonga hono no Yanes e Yamberes njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji ma66e mbonii, goondinal ma66e du wanaa goonga.

⁹ Ammaa 6e njahataa yeeso e golle ma66e, sabo yimbe fuu nji'an majjere ma66e hono no Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniidi

¹⁰ Aan kaa a ndaarii janngingol am e alhaali am e anniyaaji am e goondinal am e munyal am e njinngu am e tinnitaare am.

¹¹ A ndaarii torraaji e tampiriji kewtiidi kam Antiyoki e Ikoniya e Listara. A yi'ii no munyirmi torraaji diin. De Joomiraado biltii kam e majji di fuu.

¹² Goonga ni, jidudo wuurdude e kulol Laamdo ley kawtal Iisaa Almasiihu fuu, torrete.

¹³ Ammaa bon6e e hiiloobe yimbe 6een beydorto ko boni. I6e majjina wob6e, i6e majjina ko'e ma66e du.

¹⁴ Aan kaa, kedododaa e ko njannugadaa de tannyordaa faa laafi duum, sabo ada anndi janngin6e ma 6een.

¹⁵ Woodi du, gilla a suka ada anndi Binndi ceniidi. Kanji mbaawi faaminde ma laawol kisindam ke6irteedam goondinal Iisaa Almasiihu.

¹⁶ Binndi ceniidi fuu yuurii e poofaali Laamdo. Nafaa majji wo jannginde, e 6anginde boofi, e dartinde e ekintinde neddo dow laawol fonnditaare

¹⁷ faa neddo Laamdo fuu hi66a, segilane gollal lobbal fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

¹ Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu carotoodo wuur6e e maay6e oon: saabe gartol makko e laamu makko,

² mbaajodaa konngol Laamdo, nde hoyani maa e nde tiidani maa fuu. Kollitaa 6e boofi ma66e, pelaa 6e. Celliniraa berde ma66e haddi munyal maa e waaju maa fuu.

³ Sabo wakkati waran nde yimbe munyataa janngingeede jannde dartiinde, 6e

njokkan muuyooji ma66e faa 6e kawrun-durana ko'e ma66e jannginoo6e ko welata noppi ma66e.

⁴ Be tottitoo taa noppi ma66e nana goonga, de 6e kuccita e taali.

⁵ Aan kaa, nanngitodaa e huunde fuu, munyaa torra, mbaajodaa Kabaaru Lobbo, njottinaa golle maa fuu faa laa6a.

⁶ Miin le, yiyam am 6adake laataade hono dokkal dufeteengal. Wakkati warii faa mi dilla adunaaru ndu.

⁷ Mi durwii no mbaawrumi fuu ley durwo nafaowo, woodi du, mi yottake do kaanumi haadude ley doggudu, mi haybii goondinal.

⁸ Gilla joonin mido resanaa mbarjaari fonnditaare ndi Joomiraado carotoodo ponditii do oon hokkata kam nyannde darngal. Wanaa miin tan hokkete, de wo miin e heppu6e gartol makko 6een fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tinnodaa ngaraa to am law.

¹⁰ Sabo Demas yoppii kam saabe yidde muudum adunaaru, yehi Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Tiitu du yehi Dalmaatiya.

¹¹ Lukka tan wondi e am. Fantu Marku de ngardaa e muudum, sabo imo waawi wallude kam sanne e ley gollal ngaal.

¹² Tikiku le, mi nulii dum Efeesu.

¹³ Si ada wara, ngaddanaa kam forgo am tekkudo mo njoppunoomi Torowas ley galle Karpo oon, kam e dewte deen. De ko 6urumi yidude, ngaddanaa kam dewte guri deen.

¹⁴ Alesandere baylo oon wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko fotata e golle makko.

¹⁵ Reenta e makko, aan du, sabo o yeddii waaju amin sanne.

¹⁶ Nyannde arandeere, nde ndarinoomi yeeso carotoodo faa mi jaabanoo hoore am ndeen, fay gooto wallaay kam. Be fuu 6e njoppii kam. Taa Laamdo hiisoroo 6e dum!

¹⁷ Ammaa Joomiraado darodake e am, hokki kam semmbe faa mi gooyna waaju muudum faa yottoo, de lenyi fuu nana. Nii woni no kisiniraami e hunduko laddeeru.

¹⁸ Joomiraado dannan kam e ko boni fuu, hisina kam faa mi hewta laamu muudum dow kammu. Wo kam jeyi teddeengal faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

¹⁹ Njowtanaa kam Pirisilla e Akila, e koreeji Onesifoor.

²⁰ Erasta ina heddi Korintu. Torofim le, mi yoppii dum Miletus sabo wanaa celludo.

²¹ Tinnodaa ngaraa gilla dabbunde waraay. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6een fuu ina njowte.

²² Joomiraado wonda e maada. Hinney muudum wonda e moodon.

Bataaki Pool yaade to Tiitu

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nulaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaaabe Laamdo been ngoodina dum, be annda du goonga potudo e kulol Laamdo.

² Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeden hebude nguurndam ndumiidam. Laamdo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadiinoo hokkude nguurndam daam gilla jamaanuujii puddaay.

³ Nde sardi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamdo kisinoowo en oon, o 6angini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.

⁴ Tiitu, mido jowte. A biyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuden e muudum ngaal. Wo Laamdo Baaba meeden e Iisaa Almasiihu kisinoowo en kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

⁵ Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponditaa gollleeji keddiidi, faa njoyyinaa du mawbe kawrital goondinbe ley wuro fuu hono no njamirmaami ni.

⁶ Tawee mawdo oon walaa feloore, wo jom deekiwo gooto, tawee 6i6be muudum du wo goondinbe 6e yimbe mbaawaa felude dum'en e rafi nanngitaare naa salaare.

⁷ Sabo hooreejo kawrital goondinbe, wo golle Laamdo o halfinaa. Ndelle ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa jaawdo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa nyaamoowo riba.

⁸ Joomum ina haani laataade jippinoowo weerbe, jiddo ko woodi, hakkilanteeji, ponditiido, kuldo Laamdo, nanngitiido.

⁹ Sanaa tawee joomum ina ha66odii e konngol koolningol ngol sanne, no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta semmbinirde yimbe e waaju celludo oon, katin du waawa li6ude yeddoo6e dum been.

¹⁰ Sabo heewbe calake jokkude goonga, laatake haaloobe haalaaji 6oli, hiiloobe yimbe. Ko buri heewude wo hakkunde Alhuudiyankoo6e goondinbe Iisaa.

¹¹ Ina tilsi kunndude ma6be mu6bee, sabo i6e mbonnira galleeji keewdi waaju mo haanaa waajeede, faa 6e ke6ira dum ceede no harmiri.

¹² E ley keretankoo6e, gooto ma6be mo 6e njogorii wo annabaajo, wi'i: «Keretankoo6e wo fenoo6e wakkati fuu, wo 6e daabaaji bondi, 6e guugaabe jaaybe.»

¹³ Ko keretanke oon wi'i duum wo goonga. Dum le, dartin 6e e semmbe, faa 6e ke6a goondinal cellungal,

¹⁴ 6e njotta jokkude taali Alhuudiyankoo6e, kam e jamirooje yimbe yoppu6e goonga been.

¹⁵ Huunde fuu ina laa6ani laa6u6e. Ammaa tuunbe berde e 6e nganaa goondinbe been, fay huunde laa6anaay dum'en, sabo hakkillooji ma6be e miilooji berde ma6be fuu ina tuuni.

¹⁶ I6e mbi'a i6e anndi Laamdo, ammaa gollleeji ma6be ina kolla 6e anndaa mo. Wo 6e nyiddiniibe, saliibe, fay gollal lobbal gootal 6e mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Aan kaa, mbaajodaa ko hawrata e waaju celludo oon.

² Worbe nayee6e, mbi'aa 6e laato reen-tiibe, ne'iibe, nanngitiibe, 6e laato du sellu6e e ley goondinal e njinngu e munyal.

³ Rewbe nayee6e du mbuurda e senaare, taa 6e laato mbonkotoo6e yimbe, taa 6e acca doro jaaloo 6e. Be laato faaminoo6e ko woodi,

⁴ faa 6e mbaajoo sukaa6e rewbe been yidude goriraa6e mu6ben e sukaa6e mu6ben.

⁵ Be mbaajoo been laato nanngitiibe, laa6u6e, hlniibe cuudi mu6ben, lobbube, dwtantoo6e goriraa6e mu6ben, faa taa konngol Laamdo ngool mbonkee.

⁶ Sukaabe worbe du, mbaajorodaa dum'en noon faa 6e laato hakkil6e e

⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatanodaa 6e alhaali e ley gollal lobbal fuu. Mbaajorodaa bernde laa6unde e teddeengal
⁸ e haala celluka ka yeddataake, yalla way6e en ina cemta, kunngoo hebude e meeden feloore.

⁹ Maccu6e du, mbaajodaa dum'en dwtanoo joomiraa6e mu6ben e huunde fuu, 6e mbelna berde mu6ben, taa 6e njedda dum'en.

¹⁰ Taa 6e mbujja dum'en, ammaa 6e laato hoolniibe hi6u6e, faa 6e njardina tindinoore haala Laamdo kisinoowo en e ley huunde fuu.

¹¹ Sabo Laamdo 6anginii moyyere muudum, laawol kisindam saabe yimbe fuu.

¹² Inde ekintina en no celirten huunde fuu ko Laamdo wanyi, kam e muuyde adunaaru ndu. Inde ekintina en katin no laartortoden nanngitiibe, fonnditiibe, hul6e Laamdo ley adunaaru ndu,

¹³ tawa eden ndoomi jikke belnoowo en hoore oon e wakkati mo Laamdo

* 1:3 sardi wo wakkati podanoodo.

mawdo, Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon bangidata e teddeengal muudum.

¹⁴ Kam hokkitiri yonki muudum saabe meeden, faa rimdina en e ko boni fuu, laamna en, laatoon lenyol muudum, tinnin-gol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵ Kulle limtanoođe deen, njannginaa de, mbaajodaa de, peliraa de yimbe haddi baawde maa fuu. Taa fay gooto huyfine.

¹⁴ Yimbe meeden been du ekitoo gollude golleeji lobbi, 6e mballa haajaa6e walleede been taa nguurndam ma66e laattoo 6olum.

¹⁵ Wondube e am been fuu ina njowte. Aan du njowtaa yidube min goondin6e Iisaa been fuu.

Hinney Laamdo wondu e moodon, on fuu.

3

No goondin6e Iisaa kaani worrude

¹ Miccintin goondin6e downtanoo kaanankoo6e e dawroo6e, 6e cegilanoo gollal lobbal fuu.

² Taa 6e mbonkoo fay gooto. Sey 6e laattoo jom'en heese, newiibe, 6e kolla yimbe fuu leeyinkinaare hi66unde.

³ Sabo arande enen du en famdunoo6e hakkillo, salinoo6e, majjunoo6e. En laatakeno maccu6e muuyde yonki keewde e ko weli terde fuu. Eden ngondunoo e nganyaandiiji e haasidaaku*, eden mbanyanoo, eden mbanyundurnoo.

⁴ Ammaa nde Laamdo kisinoowo en oon banginnoo moyyuki muudum e njjingu muudum ndeen,

⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golleeji men lobbi o hisiniri en, wo saabe yurmeende makko. O hisinirii en lootagol rimteede, keydintiniroowol en saabe Ruuhu Ceniido.

⁶ O yuppil Ruuhu oon dow meeden saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon faa keewden.

⁷ O wadirii dum faa o ndaarda en fonnditiibe saabe hinney makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam kediden daam.

⁸ Kaan woni haala koolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle deen faa goondin6e Laamdo been tinnoo e golleeji lobbi. Dum woni ko woodi, ko nafata yimbe.

⁹ Ammaa mbodododaa kalalaaji 6oli e mantoragol lenyi e kalala e luural dow Tawreeta. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata.

¹⁰ Cenndoowo yimbe fuu, sappan dum nde wootere naa nde didi. Si joomum jabanaay ma, mbodododaa dum.

¹¹ Anndaa ga'udo hono noon wo majjufo, wo luttoowo, joomum waddanii hoore muudum sariya.

Bayundural

¹² Tiitu, si mi nelii e maa Artema naa Tikuku fuu, tinnodaa ngaraa law tawaa kam Nikopolis, sabo toon anniyiimi dab-bude.

¹³ Tinnodaa mballaa Jenas janngufo sariya leydi oon, kam e Apolos e dow dillol mu66en ngool, taa fay huunde nyaka 6e.

* **3:3** Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa godfo heba.

Bataaki Pool yaade to Filemon

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, udiraado e kasu saabe gollande Iisaa Almasiihu, e sakiike meeden Timote. Miden njowte, aan Filemon gollidoowo e amin korsudo.

² Miden njowta kawrital goondin6e Iisaa gonggal galle maa ngal, kam e Appiya sakiike amin debbo oon e Arkippa balludo kam ha66anaade Kabaaru Lobbo oon.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goondinal muudum

⁴ Filemon, wakkati nde miccitiimi on ley du'aare fu, mido yetta Laamdo mo teddi-nammi.

⁵ Sabo mi nanii no njidirdaa seniibe been e no ngoondinirdaa Joomiraado meeden Iisaa.

⁶ Mido njaroo Laamdo faa gonal maada ley goondinal 6eydana en faamude moyyere fuu nde kebeten saabe Iisaa Almasiihu.

⁷ Sakiike, mi seyake sanne, bernde am du sellinaama saabe njinngu ngonngu e maada nguun, sabo a feewnii berde seniibe been.

No Pool surirani Onesim

⁸ Ndelle, si goonga mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko tilsi ngadaa.

⁹ Ammaa ko burani kam ni, mi nyaage dum saabe njinngu. Miin Pool nayeejo oon, woodi du joonin wo mi uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu,

¹⁰ mido nyaage e dow Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ka66aami doon.

¹¹ Arande, walaano ko o nafata, ammaa joonin, imo nafa en sanne, miin e maada fuu.

¹² Mido neltire mo, anndaa wo o feccere yonki am.

¹³ Ko burannoo kam, o heddoo dakkol am, o walla kam no kaannodaa wallirde kam ni e wakkati mo ngonumi ley kasu e geyyelle saabe Kabaaru Lobbo.

¹⁴ De mi yidaa wadude fay huunde tawa a yardaaki, sabo mi yidaa tilsinande ma wadude moyyere. Ko njidumi dey, ngadiraa nde muuyde maada.

¹⁵ Hasii Onesim seedi e maada seeda faa ke6taa dum faa abada,

¹⁶ tawa wanaa hono maccudo tan, de faa bura maccudo, hono sakiike meeden korsudo ni. Miin, mido horsini mo sanne,

ammaa aan buri horsinde mo, wanaa hono wo maccudo tan, de ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado duum.

¹⁷ Ndelle, sini ada ndaardi kam kawto maa, ja66ora mo no kaandaa ja66oraade kam miin ni.

¹⁸ Si tawii won ko o wadi ma, naa won ko ndewataa mo, yowu dum fuu e dow am.

¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yo6ete, miin e hoore am. En kaalataa dow ko njeyudaa yo6ude kam fay nguurndam maada.

²⁰ Goonga sakiike, mido njaare moyyere ndee do saabe Joomiraado: peewniraa bernde am kawtal men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Mido winndane sabo mido tanyori dowtaare maa, mido anndi a wadan ko buri ko nyaagimaami duum du.

²² Katin du, moyyinanam jipporde, sabo mido sikka njaabanedon du'aawuuji moodon mi wara to moodon.

Baynundural

²³ Epafara uddidaado e am saabe Iisaa Almasiihu oon ina jowte.

²⁴ Gollidii6e am been doon ina njowte: Marku e Aristarka e Demas e Lukka.

²⁵ Wo hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

* 1:10 Maanaa *Onesim* wo «Nafaa».

Bataaki yaade to Ibraninkoo6e

No Laamdo haaldiri adunaaru e Biyum

¹ Gilla arande Laamdo haalaniino maamiraabe meeden wakkatiiji keewdi e sifaaji keewdi, haaldanii 6e e kunndude annabaabe.

² Ammaa e ley nyalaade cakitiide de o haaldanii en e Biyiiko mo o tagiri adunaaru ndu fuu.* O wadi dum donoowo huunde fuu.

³ Biyiiko oon na yaynira teddeengal Laamdo. Alhaali makko ina foti e Laamdo jaati. Imo hebindorii huunde fuu e konngol makko jogiingol semmbe. Caggal ko o tilii laa6inde hakkeeki yimbe duum, o joodii gere nyaamo Laamdo jom manngu to dow kammu toon.

⁴ Ndelle 6iddo oon laatake burdo maleyka'en manngu, hono no innde nde Laamdo hokki mo ndeen burdi inde ma66e faa waawaa fonndideede.

Haala Biddo burdo maleyka'en

⁵ Si goonga, fay gooto e maleyka'en been Laamdo wi'aay:

«Wo a 6iyam,
hannden mi laatake Baaba maa.»†
Naa katin:

«Miin, mi laatanto o Baaba,
kanko du o laatanoo kam Biddo.»‡

⁶ Katin du, nde o 6adinoo nulude afo ardiido oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:

«Maleyka'en Laamdo fuu kujidana dum.»§

⁷ Laamdo wi'i dow maleyka'en been:

«O wadi maleyka'en makko keni,

o wadi maccube makko demle yiite.»*

⁸ Ammaa dow Biddo oon, o wi'i:

«Laamu maa, aan Laamdo, heddoto faa abada abadin!

Potal woni sawru ndu laamortodaa.

⁹ Ada yidi fonnditaare,
ada wanyi oonyaaere.

Saabe duum, Laamdo Joomiraado maa subii ma joori nebbam kaanankaaku dow maada,

hokki ma seyo burngo ngo banndiraa6e maa fuu.»†

¹⁰ O wi'i katin:

«Aan Joomiraado, illa fuddoode
a joyyinii adunaaru,

e juude maa tagirdaa kammuuli diin.

¹¹ Kanji di timman. Aan kaa, a heddoto.

Di fuu di kiiddiran hono kaddule ni.

¹² A sowiran di hono saaya,
di mbattorto no neddo wattitirta saayaaji muudum ni.

Aan kaa, a waylitataako,
nguurndam maa du walaa timmoode.»‡

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wi'aay gooto e maleyka'en:

«Jooda gere nyaamo am,
faa mi wada njaabaaway 6e ma.»§

¹⁴ Dume woni maleyka'en? Be fuu wo 6e ruuhuuji gollanooji Laamdo di o nulata faa ngollana he6oo6e kisindam 6een.

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndelle, eden kaani wattude hakkillooji meeden sanne e ko nanden duum, taa mbosoden goonga.

² Nulal Laamdo ngal maleyka'en njottini ngaal tabitii. Luttube ngal naa yeddu6e ngal fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi.

³ Si wo hono nii, noy ndadirten enen si en njeebake kisindam mawdam hono dam? Kisindam dam, Joomiraado artii haalude haala majjam, de hettindantoo6e mo 6een laamni haala makko.

⁴ Laamdo beydi e dow seedaaku ma66e oon katin maandeeji e kaayee6iiji e gollleeji mawdi. O yediri dokke Ruuhu Ceniido du no o muuyiri.

Haala dowiroowo yimbe to kisindam

⁵ E ley duum, wanaa maleyka'en been Laamdo hokki laamaade adunaaru warooru ndu kaaleten haala muudum nduun.

⁶ Won do Binndi di ceedii dow mo o hokki laamaade oon. Di mbi'i:

«Neddo wo dume faa ngattanaa dum hakkillo?

Dume 6ii-Aadama laatii faa kaybaa dum?

⁷ A leeyinii mo wakkatiyel seeda e ley maleyka'en.

A filii mo lefol darja e teddeengal,

⁸ a wattii huunde fuu e ley hawju makko.* Ko Laamdo watti huunde fuu e ley hawju makko duum, ina holla imo laamii huunde fuu. Fay huunde heddaaki nde dwtanaaki mo. Kaa si goonga, en nji'aay kulle deen fuu na dwtanii mo tafon.

⁹ E wakkatiyel seeda Iisaa leeyinaama ley maleyka'en. Ammaa joonin en nji'i imo filaa darja e teddeengal saabe ko o yari torra maayde. Goonga ni, o maayanii yim6e fuu saabe hinney Laamdo.

¹⁰ Sabo Laamdo tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani oon anniyake wattle yim6e heew6e e darja muudum. Ndelle

* 1:2 Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: *E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.* † 1:5

Jabuura 2.7. ‡ 1:5 2 Samuwiila 7.14. § 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43. * 1:7 Jabuura 104.4. † 1:9 Jabuura

45.7-8. ‡ 1:12 Jabuura 102.26-28. § 1:13 Jabuura 110.1. * 2:8 Jabuura 8.5-7.

o tawi na haani o yaara Iisaa ley torra faa o wada dum ardiido kibbuudo, potuudo omtande yim6e been laawol kisindam.

¹¹ Sabo dey, Iisaa cenoowo yim6e oon e seniife been wo yuwdi ngootiri. Dum saabii de Iisaa semtirtaa noddirda 6e sakiraa6e muudum.

¹² Imo wi'a Laamdo:
«Mi anndinan sakiraa6e am been innde maa,
mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

¹³ O wi'i katin:
«Mi yowan hoolaare am dow Laamdo.»
Katin du o wi'i:

«Inani kam, miin e sukaa6e 6e Laamdo hokki kam been.»‡

¹⁴ Ndelle, ko tawaa sukaa6e been wo teewu e yiyyam, Iisaa du hawti e ma66e tagaadi ndiin. O wadii noon faa maayde makko jaaloo jogiido baawde maayde oon, dum woni Ibiliisa,

¹⁵ de o rimdina yim6e 6e kulol maayde ha66unoo 6een haddi nguurdam mu66en fuu.

¹⁶ Ina laa6i wanaa wallude maleyka'en waddi mo, ammaa wallude yuwdi Ibrahima waddi mo.

¹⁷ Ndelle ina tilsi o laatoo hono sakiraa6e makko 6een e huunde fuu, faa o laatanoo 6e Almaami Mawdo jom yurmeende koolniido e ley golle Laamdo. Dum o wadi faa o itta 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe hakkeeki ma66e.

¹⁸ Kanko e hoore makko, o ndaartindo-raama torraaji. Saabe duum, imo waawi wallude ndaartindete6e been.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

¹ Sakiraa6e seniife, Laamdo noddii on faa kawton e muudum dow kammu. Ngatton hakkillooji moodon e Iisaa Almasiihu. Wo o nulaado, wo o Almaami Mawdo mo ceddantoden.

² O hoolnake e Laamdo cu6iido mo oon, hono no Muusaa hoolnorii ley suudu Laamdo fuu noon.

³ De si goonga, nyi6oowo na 6uri nyimngo muudum manngu. Hono noon du, Iisaa burdi Muusaa manngu.

⁴ Suudu fuu na woodi nyi6oowo dum, de nyi6oowo huunde fuu oon wo Laamdo.

⁵ Muusaa wonnoo koolniido e suudu Laamdo nduun fuu. Wo o gollanoowo Laamdo faa o sappoo ko Laamdo wi'ata cagal makko.

⁶ Ammaa Almasiihu wo 6iddo koolniido. Kam woni hooreejo dow suudu Laamdo

nduun. Enen ngoni suudu makko nduun, si tawii en tinnake e hoolaare, en keddake e jikke ko mantortoden duum.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe duum, no Ruuhu Ceniido wi'iri ni:
«Hannden, si on nanii daande makko,

⁸ taa njoornee berde moodon hono no maamiraa6e mon ngadirnoo de muurti ni,*

nyannde 6e ndaartindinoo Laamdo ley ladde ndeen.

⁹ Be ndaartindake kam toon faa 6e ndaara munyal am,

fay ko 6e nji'i gollleeji am haddi duu6i capande nay.

¹⁰ Saabe duum tikkiranmi yim6e jamaanu oon,

mbiimi: wakkati fuu berde ma66e ina ndunya 6e e majjere,
6e anndaa laabi am fey!

¹¹ Faa kuniimi ley tikkere am, mbiimi:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndelle sakiraa6e, kaybee taa fay gooto moodon tawree bernde bonnde nde walaa goondinal, de sela Laamdo buurdo.

¹³ Ammaa cemm bunduron berde mon nyannde fuu haddi na wi'ee «hannden» taa luttal hiila on, de yorna berde mon.

¹⁴ Sabo dey, si eden tinnoo e hoolaare nde kebuden gilla fuddoode faa yaha timmoode fu, ndeen kaa en kawtii e Almasiihu.

¹⁵ Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Hannden, si on nanii daande makko, taa njoornee berde mon hono no maamiraa6e moodon ngadirnoo de muurti ni.»

¹⁶ Beye ngoni muurtu6e fay si tawaa nanii daande Laamdo? Be fuu wo 6e yim6e 6e Muusaa wurtinnoo leydi Misira.

¹⁷ Beye ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duu6i capande nay? Wo luttu6e de maayi kantii ley ladde 6een.

¹⁸ Beye ngoni 6e o hunanii naatataa e leydi ndi o hokkata fowtere makko 6een? Wo saliife mo 6een ni.

¹⁹ Woodi, en nji'i du, 6e ke6aay naatude e fowtere makko sabo 6e ngoondinaay.

4

¹ Laamdo na heddi na hokka en amaana naatude fowtere muudum. Ndelle sanaa kulen taa fay gooto e meeden hunngo naatude.

² Sabo enen du, en nanii kabaaru lobbo hono no yim6e ley ladde 6een naniri ni. De kam6e kaa, ko 6e nannoo duum nafaay 6e sabo 6e kettindoraaki dum goondinal.

† 2:12 Jabuura 22.23. ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18. * 3:8 Dum woni yim6e Israa'iila muurtirnoo6e annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira. † 3:11 Jabuura 95.7-11.

³ Kaa enen goondin6e 6een, en naatan e fowtere Laamdo ndeen. Kayre woni nde o wi'i:

«Ley tikkere am kuniimi, mbiimi:

«Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede fuu, o yottinii fowtere ndeen gilla nde o joyyinnoo adunaaru ndeen.

⁴ Sabo nokku gooto e ley Binndi diin haalii haala nyaalaande jedda6erde ndeen, wi'i:

«Laamdo fowtii e golle muudum fuu e ley nyaannde jedda6erde ndeen.»†

⁵ O wi'i katin:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Wo66e kaa kefan naatude ley fowtere ndeen. Artii6e nanude kabaaru lobbo oon 6een naataay e ley fowtere ndeen sabo 6e calake ko Laamdo wi'i.

⁷ Ndelle Laamdo wadi sardi‡ goddo bi'eteedo «hannden». O haaliri dum e hunnduko Daawda caggal duubi keewdi katin. Dum woni aayaare nde njannuguden naanen ndeen:

«Hannden, si on nanii daande makko,

taa njoornee 6erde mon.»§

⁸ Sabo si goonga, si Yoosuwa yaariino yim6e to fowtere fu, Laamdo haalataano caggal duum haala sardi goddo.

⁹ Dum na holla yim6e Laamdo ina ndesanaa fowtere hono nde Laamdo fowti nyaannde jedda6erde ndeen.

¹⁰ Sabo naatudo e fowtere Laamdo, kam du fowtiran no Laamdo fowtiri e golle muudum ni.

¹¹ Ndelle, tilay tinnitoden no mbaawruden fuu faa naaten e fowtere Laamdo ndeen taa fay gooto saamira no salaniibe Laamdo 6een caamiri noon.

¹² Konngol Laamdo ina wuuri, ina gollira baawde. Ingol 6uri kaafaahi mbelnaaki kunnude didi fuu welude. Ingol yuwa faa ngol senna 6ernde e yonki, faa ngol senda yi'e e mbusam. Ingol saroo miilooji e anniyaaji gondi e 6ernde.

¹³ Tageefo fuu suudanaaki Laamdo. Huunde fuu na 6angi yeeso makko, na yi'ee. Wo yeeso makko njaabantoden ko'e meeden.

No Iisaa Almaami Mawdo oon worri

¹⁴ Ndelle ka66oden e ko ngoondinden duum faa wooda. Sabo en ke6ii Almaami Mawdo jaado dow kammu to yeeso Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oon.

¹⁵ Almaami Mawdo meeden oon, wanaa neddo mo waawaa yurmaade en e lokkaaku meeden. O jarribaama no he6iraa fuu no njarriboraden ni, ammaa o wadaay hakke.

¹⁶ Ndelle, en kooloo 6attaade joodorgal Jom moyyere, faa ke6en yurmeende e moyyere, dum walla en nde kaajaden fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami kib6udo

¹ Kala Almaami Mawdo ina subee hakkunde yim6e de halfinee gollande Laamdo saabe ma66e. Sanaa o yottina sadakaaji nyaamri e kirsamaaji saabe hakkeaji.

² Joomum ina waawi yurmaade yim6e 6e anndaa laawol Laamdo de majji 6een, sabo kam e hoore muudum wo lokkaajo hono no ma66e ni.

³ De saabe kam e hoore muudum wo lokkaajo, tilay yottina sadakaaji saabe hakkeaji muudum du, wanaa saabe hakkeaji yim6e tan.

⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja laataade Almaami Mawdo. Sanaa tawa Laamdo subii dum hono no suborii Haaruuna ni.

⁵ Almasiihu du, wanaa kam hokki hoore muudum darja laataade Almaami Mawdo. Wo Laamdo subanii mo dum. Kam wi'i mo: «Wo a giyam,

hannden mi laatake Baaba maa.»*

⁶ O wi'i e ley nokku goddo:

«Wo a almaami faa abada e sii almaamaaku Malkisedek.»†

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndiin ndeen, wadirii du'aawuuji e buullaali cattudi e gondi, nyaagake Laamdo baawdo hisinde dum e maayde oon. Laamdo ja6anii mo saabe ko o downtanii dum.

⁸ Fay si taweede kanko woni Biddo oon, o ekitake downtanaade Laamdo e ley torraaji di o yari.

⁹ Saabe ko o hi66iniraa hono nii duum, imo waawi hokkude downtaniibe mo 6een fuu kisindam nduumiidam.

¹⁰ Laamdo wadii mo Almaami Mawdo hono no Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e kabaaru o, de fiirtande on dum ina tiidi sabo on paamataa law.

¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe gilla ko 6ooyi, ammaa faa hannden sanaa goddo janngina on jannde arandeere hono abajadda ley Haala Laamdo. Odon kaannoo taweede nyaamdu tekkundu nyaamoton, ammaa faa joonin e muynam ngondon.

¹³ Muynoowo fuu wo kecco tafon, faa mataa kabaaru fonnditaare.

¹⁴ Ammaa nyaamdu tekkundu wo maw6e njeji. 6een kaa marii hakkillooji mu66en,

* 4:3 Jabuura 95.11. † 4:4 Fuddoode 2.2. ‡ 4:7 sardi wo wakkati podanoodo. § 4:7 Jabuura 95.7-8. * 5:5 Jabuura 2.7. † 5:6 Jabuura 110.4. **Malkisedek** Ndaaree 7.1-10

6e mboownii ko'e ma66e senndude ko woodi e ko boni.

6

¹ Ndele, njaaren yeeso dow anndude Almasiihu faa njottoden ki66al. Taa keddoden e jannde arandeere ndeen. Walaa ko ngarten e haala tuubude e gollleeji jaarooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo.

² Walaa ko ngarten e haala lootagal batisima, e hono yowugol juude dow neddo, e ummital maay6e, e jukkungo duumiingo.

³ Njaaren yeeso. Noon ngadeten du si Laamdo ja6ii.

⁴ Si goonga, wurti6e e laawol Laamdo been mbaawaa soyyaade de tuuba katin. Be ke6iino annoora Laamdo, 6e meedii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido.

⁵ Be meedii haala Laamdo moyyuka kaan. Be meedii du baawde wakkati garoowo oon.

⁶ Caggal duum fu, 6e njoppii. Be mbaawaa tuubineede katin. Ina nanndi hono kam6e e ko'e ma66e i6e tonta Bii Laamdo oon dow leggal palaangal katin, i6e cementina duum.

⁷ Taykoden leydi: si ndi haarii yuwoole, si ndi funnii aawitirdi nafoori remoo6e 6een, ndi he6an barke yuurudo to Laamdo.

⁸ Ammaa si ndi funnii kebbe e tuppe fu, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hudee, de sakitoo ndi duppee.

⁹ De onon kaa, sakiraa6e am horsu6e, fay si min kaaldi nii, miden tannyori wo e laawol lobbol ngondon, dum woni laawol kisindam ngool.

¹⁰ Sabo Laamdo wanaa oonyiido sakkoo yeggita golle moodon naa njinngu ngu kolludon dum nde ngollandon seni6e 6een ndeen e no ngadoton faa joonin du.

¹¹ De miden muuya mono e moodon fuu siina jokkude faa yaha timmoode, faa jikke moodon hi66a, tabita.

¹² Min njidaa laatodon jaay6e. Ko min njidi dey, nyemmbiton ronoo6e ko Laamdo aadii hokkude dum'en saabe goondinal mu66en e munyal mu66en.

Haala amaanaaji Laamdo celludi

¹³ Ko Laamdo wadanannoo Ibrahiima amaana duum, wo hoore muudum hunorii, sabo walaa fuu potudo e muudum manggu faa hunoroo dum.

¹⁴ O wi'i: «Mi hunake, mi wadan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*

¹⁵ Woodi, Ibrahiima munyi faa he6i ko Laamdo aadinoo hokkude dum duum.

¹⁶ Yim6e ina kunoroo burdo dum'en manggu, de hunayeere ndeen ina tabintina

haala mu66en, ina itta jeddi gondi hakkunde mu66en diin fuu.

¹⁷ Nde Laamdo aadinoo dum ndeen, na yidi he6oo6e amaana oon paama faa laa6a anniya muudum waylitataako fey. Dum wadi de o 6eydi hunayeere e dow amaana makko oon.

¹⁸ Kulle didi de, dum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamdo fenataa. Ndele, dum fuu na sembindina berde meeden, enen doggir6e to Laamdo faa njogoden jikke mo kokkad'en oon.

¹⁹ Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeden. Imo dowa en faa paltoden lefol paliingol† e nokku burdo fuu senaade to dow kammu toon.

²⁰ Iisaa artii en, naati toon saabe meeden. O laatanake en Almaami Mawdo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteedo Malkisedek

¹ Malkisedek oon laatakono kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamdo Toowdo su6ii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankoo6e, o barkini dum.*

² Ibrahiima hokki mo sappo6erde e huunde fuu ko he6oynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiido». Katin du wo o kaananke Salaam. Dum na fiirta «kaananke jam».

³ Binndi diin cifaaki baabiiko naa iniiko naa maamiraa6e makko fey. Di kaalaay haala rimeede makko naa maayde makko. Imo wa'i hono Bii Laamdo oon: o heddoto wo o almaami faa abada.

⁴ Ndaaree no teddeengal Malkisedek foti mawnude, sabo fay Ibrahiima maami en oon hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndeen fuu.

⁵ Katin du, almaami'en yuuru6e e Lewi† been njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'iila'en fuu, fay si taweede kam'en du wo yuuru6e e Ibrahiima.

⁶ Ammaa fay ko Malkisedek jeyaaka e yuwdi Lewi, ja6ii sappo6erde jawdi Ibrahiima, de barkini dum, kam ke6udo amaanaaji Laamdo oon.

⁷ Sikke fuu walaa, barkinoowo ina 6uri barkinteedo teddude.

⁸ Katin du, yuuru6e e Lewi, ja6oo6e sappo6erde 6een, na maaya. Ammaa Malkisedek wo buurdo hono no Binndi diin ceedorii noon.

* 6:14 Fuddoode 22.16-17. † 6:19 *lefol paliingol* ngool ina holla ko senndata hakkunde to yim6e ngoni e to Laamdo heedi ley nokkuure 6urnde fuu senaade. * 7:1 Ndaaree Fuddoode 14.17-20. † 7:5 *Lewi* woni maama Muusaa e Haaruuna.

⁹ Eden mbaawi fay wi'ude: ko Ibrahiima hokki sappo6erde duum, Lewi mo yuwdi muudum jabata sappo6erde oon, kam du hokkii nde.

¹⁰ Sabo fay si taweede Lewi oon rimaaka tafon, e 6anndu maammum Ibrahiima wonnoo nde Malkisedek jakkitinoo Ibrahiima ndeen.

¹¹ Laamdo hokkii Israa'ila'en Tawreeta, joyyini dum dow almaamaaku Lewinkoo6e. Joonin le, si tawiino almaamaaku nguun hi66iino fu, ndeen garol almaami goddo hono Malkisedek mo yuuraay e Haaruuna, walaa nafaa.

¹² Woodi du, si almaamaaku waylitake fu, tilay jamirooje du mbaylitoo.

¹³ Kulle deen ina kaala haala Joomiraado meeden. O jeyaaka e yuwdi Lewi. Wo e lenyol gonngol o jeyaa, ngol fay gooto mu66en gollaay golle almaami hirsirde abada.

¹⁴ Sabo en fuu en anndii, Joomiraado men oon e lenyol Yahuuda yuuri, de Muusaa kaa haalaay e dow lenyol ngool nde haalnoo haala almaamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nanndudo e Malkisedek

¹⁵ Kabaaru o beydan laa6ude du si almaami goddo 6angudo oon nanndii e Malkisedek.

¹⁶ O laataaki almaami saabe yamiroore dow lenyol makko. Ko o laatorii almaami dey, wo saabe baawde gonde e nguurndam dam halkataake.

¹⁷ Sabo Binndi diin mbi'ii:

«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»

¹⁸ Ndelle yamiroore arandeere ndeen itaama sabo walaa semmbe, nafaay.

¹⁹ Si goonga, ley Tawreeta Muusaa oon fay gooto laataaki ki66udo. Joonin kaa en njowii jikke men e ko 6uri Tawreeta Muusaa oon. E jikke oon kebirten battaade Laamdo.

²⁰ Katin du, Laamdo wadii hunayeere muudum. Lewinkoo6e 6een le, Laamdo hunanaaki dum'en.

²¹ Ammaa Iisaa laatorake almaami e dow hunayeere. Laamdo wi'i mo:

«Miin Joomiraado hunii,
waylitataa ko anniyii du, wi'i:

Wo a almaami faa abada.»[‡]

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma[§] kokkoowo en hoolaare wondunde e amaana burdo woodde oon.

²³ Ko jokkiti katin, almaami'en 6een ina keewnoo sabo maayde na hada 6e heddo-daade e golle ma66e.

²⁴ Ammaa Iisaa woni duumiido faa abada, almaamaaku muudum du walaa kaaddi.

²⁵ Saabe duum, imo waawi hisinde 6attoriibe Laamdo saabe makko 6een kisindam ki66udam. Imo waawi hisinde 6e sabo imo wuuri faa abada, imo surana 6e to Laamdo.

²⁶ Ndelle, Iisaa woni Almaami Mawdo mo kaajaden: wo o ceniido, o walaa feloore, laru* fuu walaa e makko. O senndaama e wadu6e hakke. Katin du, o toownaama dow huunde fuu to dow kammu.

²⁷ O nanndaay e almaami'en maw6e wob6e. Been kaa, nyannde fuu sanaa 6e artoo 6e ngadana ko'e ma66e kirsamaari saabe hakkeeki ma66e. Caggal duum, 6e ngada saabe hakkeeki yim6e. Ammaa Iisaa hokkitirii hoore muudum laatoo kirsamaari, de nii ittiri hakkeeki yim6e nde wootere heyooore yim6e jamaanuuji fuu.

²⁸ Tawreeta Muusaa oon ina darna yim6e lokkaa6e faa laatoo Almaami'en Maw6e. Ammaa hunayeere nde Laamdo hunii caggal Tawreeta ndeen darnii Biddo ki66inaado faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana burdo woodde oon

¹ E ley ko kaaleten duum, inan haala burka manngu: eden ngoodi Almaami Mawdo, oon woni joodiido gere nyaamo joodorgal Jom manngu dow kammu.

² Imo golla golle makko e ley nokkuure seniinde. Dum woni hukum goongaajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni.

³ Almaami fuu ina su6oraa faa yottina to Laamdo sadakaaji nyaamri e kirsamaaji. Dum le, tilay Iisaa laatantoodo en Almaami Mawdo oon du he6a huunde faa yottina.

⁴ Sini to leydi ga o wonnoo fu, o laatataako almaami, sabo dey, ina woodi almaami'en waddoo6e dokke kawrooje e Tawreeta Muusaa.

⁵ To almaami'en 6een ngollata toon na holla en ko woni dow kammu. Nokku ma66e oon wo sifa tan. Nde Muusaa 6adinoo darnude hukum seedaaku oon ndeen, Laamdo sappani mo, wi'i: «Tin-nodaa, ngadiraa huunde fuu dow sifa mo kollumaami dow waamnde oon.»*

⁶ Ammaa joonin, Almasiihu halfinaama gollal dewal burngal ngal ma66e ngaal woodde, sabo wo curanoowo yim6e ley amaana burdo woodde oon. Amaana oon waldaa e arandeejo oon, o yowaama dow haalaaji gondi e amaana burdi woodde.

⁷ Sini amaana arandeejo oon laatakeno ki66udo fu, walaa fuu ko dida6o nafata.

[‡] 7:21 Jabuura 110.4. [§] 7:22 Tolma wo maande holluore hoolaare. * 7:26 Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo

nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. * 8:5 Wurtagal 25.40.

⁸ Ammaa Laamdo wo felu yim6e muudum, wi'i:

«Miin Joomiraafo mido wi'a nyalaade ina ngara

de ngadammii amaana keso e yim6e Israa'iila e yim6e Yahuudiya.

⁹ O nanndataa e amaana mo ngadidinnoomi e maamiraa6e ma66e

nde downoomi dum'en faa mi wurtina dum'en leydi Misira ndeen.

Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni amaana am duum,

miin du mi tottitake 6e.

Noon mbiimi, miin Joomiraafo.»

¹⁰ Joomiraafo wi'i:

«Inan amaana mo ngadidammii e Israa'iilankoo6e caggal balde deen:

Mi wattan jamirooje am e hakkillooji ma66e,

mi winnda de e 6erde ma66e,

mi laatoo Laamdo ma66e,

6e laatoo yim6e am.

¹¹ Katin walaa fuu ko neddo tindina gondo muudum,

maa sakiike mum faa wi'a dum: «Hey, annu Joomiraafo»,

sabo yim6e fuu anndan kam,

gilla lo'u6e faa e teddu6e.

¹² Sabo mi yaafoto lutti ma66e,

mi ittan hakkeeki ma66e e hakkillu am fey.»[†]

¹³ Ko o haali kabaaru amaana keso oon duum, o hiiddini amaana arandeejo oon.

Joonin kaa, ko naywi faa nyoofti duum badake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiddo oon

¹ Amaana arandeejo oon ina jeginoo jamirooje kawjiide dewal Laamdo, kam e nokkuure dewal seniinde wonnde to leydi ga.

² Nokku oon wo hukum mo cuufi didi: arandeeru nduun wo suudu seniindu inndirtee. Doon joyyinirde fitilla e taabawal gondungal e buuru cakkaado ngonnoo.

³ Yeesooru nduun woni caggal lefol paliingol ngool. Innde mayru wo nokkuure 6urnde fuu senaade.

⁴ Ley mayru urirde wadiraande kanje e keesuwal amaana mooyiraangal kanje ngonnoo. Ley keesuwal ngaal ina woodi loongel kanje goodungel nyaamdu wi'eteendu «manna», kam e sawru Haaruna wilitinnoonu nduun e alluuje de amaana oon winndaa e mu66en deen.

⁵ To dow keesuwal toon na woodi nate maleyka'en dido wi'eteefe keruba'en, wo 6e maande teddeengal Laamdo. Bippeelee ma66e ina kuuri nokku do yiyam daam

rufetee faa hakkeeki njaafee doon. Ammaa en mbaawaa sifaade kulle deen faa laa6a e wakkati o.

⁶ Noon kulle deen fuu moyyiniraa. Nyannde fuu almaami'en 6een ina naata, ina mburtoo to suudu arandeeru toon faa ngolla golle mu66en.

⁷ Ammaa ley suudu yeesooru nduun, Almaami Mawdo oon tan naatata e mayru hitaande fuu nde wootere. Katin du tilay o naadda e yiyam kirsamaaji faa o itta hakkeeki makko, e hakkeeki yim6e di anndaano diin.

⁸ Inan ko Ruuhu Ceniido sappii e kulle deen: si suudu arandeeru na heddii fu, nokku 6urdo fuu senaare oon naatataake.

⁹ Dum fuu wo dum maande ko woni hannden: sadakaaji nyaamri e kirsamaaji fuu mbaawaa laa6inde gafoowo dum'en faa tawa 6ernde mum felataa dum.

¹⁰ Dewal ngaal ina ha66aa e jamirooje haala nyaamdu e njaram e lootaade lootaali feere feere. Jamirooje deen fuu na ka66aa e 6anndu tan wanaa e 6ernde, ide njokkee faa nyannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

¹¹ Ammaa joonin, Almasiihu 6angii, wo Almaami Mawdo gadando en moyyereji. O naatii e hukum 6urdo teddude 6urdo hi66ude, mo junngo 6ii-Aadama darnaay, mo jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.

¹² O naatii ley nokkuure 6urnde fuu senaade ndeen. O naaddaay e yiyam ndamkoy e nga'oy, wo e yiyam makko jaati o naaddi. Hono nii o rimdiniri en nde wootere faa abada.

¹³ E ley Tawreeta Muusaa, si yiyam damdi e ga'i e ndoondi nyale duppaange wiccaama e neddo tuundo fu, laabinan joomum ley diina.

¹⁴ Ndelle walaa ko haali haala yiyam Almasiihu daam! E baawde Ruuhu duumiido oon, Almasiihu hokkii hoore muudum Laamdo no kirsamaari ndi walaa laru. Dum wadi de yiyam makko laabinan miilooji 6erde meeden e golleeji jaarooji en to maayde, faa ndewen Laamdo buurdo oon.

¹⁵ Saabe duum, o laatii curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley amaana keso oon, faa yim6e 6e Laamdo noddii 6een ke6a ndongu nduumiingu ngu Laamdo aadii hokkude nguun. Dum fuu dum wadii sabo goddo maayii, faa rimdina woofu6e e ley amaana arandeejo oon.

¹⁶ Kabaaru ndongu, na tilsi laamnee joomum maayii.

¹⁷ Tilay ndongu tabita caggal maayde, sabo ngu tabitataa sanaa tawa joomum maayii.

[†] 8:12 Yeremiya 31.31-34.

¹⁸Dum wadi de fay amaana arandeejo oon tabitaay si wanaa yiyam rufaa.

¹⁹Nde Muusaa hollitinnoo yim6e been jamirooje gondé e Tawreeta deen fuu ndeen, hooyi yiyam nga'oy e ndamkoy, jillunduri dam e ndiyam, de suuwiri toon lee6i baali bo6eeji e licce hisop, de wicci dewtere Tawreeta ndeen e yim6e been fuu.

²⁰O wi'i: «Dum woni yiyam tabintinooram amaana mo Laamdo yamiri on njokkon oon.»*

²¹Hono noon katin, o wicciri yiyam e dow hukum cenii6do oon, kam e gineeji dewru6i Laamdo diin fuu.

²²Si goonga, ko 6uri heewude ley Tawreeta fu, wo yiyam laa6inta dum. Si wanaa yiyam rufaa fu, hakke yaafataake.

Haala kirsamaari ki66undi

²³Kulle deen ngoni nate kollitooje kulle gondé dow kammu deen, ide kaajaa laa6inireede yiyam daabaaji. Ammaa kulle kammunkooje deen, kam'en kaa ina kaajaa sadakaaji 6urdi noon woodde.

²⁴Sabo Almasiihu naataay e nokkuure dewal seniinde nde 6i66e-Aadama nyi6i, nanndunde e goongaare wonnde dow kammu ndeen. Ammaa, to kammu toon pay o naati faa o heedana en joonin yeeso Laamdo.

²⁵Almaami Mawdo na naata hitaande faa hitaande e ley nokkuure 6urnde fuu senaade ndeen, na yaada e yiyam daaba. Ammaa Almasiihu naatiraay hono noon faa o ittana hoore makko sadaka kile keewde.

²⁶Si tawiino noon fu, Almasiihu torreteno kile keewde gilla e fuddoode adunaaru faa joonin, ammaa dum laatoraaki noon. O 6angii nde wootere tan faa abada faro timmoode wakkatiiji, faa o itta hakkeegi yim6e saabe ko o hokkitiri hoore makko hono no kirsamaari ni.

²⁷Cakitte 6ii-Aadama wo maayde nde wootere, caggal duum, saree.

²⁸Hono noon, Almasiihu du hokkitiri hoore muudum hono no kirsamaari ni nde wootere faa ronndoo hakkeegi yim6e heew6e. O 6angan dida6erde, de wanaa faa o ronndoo hakkeegi, ammaa wo faa o waddana yim6e doomu6e garol makko been kisindam.

10

¹Tawreeta Muusaa oon wo sifa moyyereegi garooji diin, wanaa tagaadi majji pay. Jokku6e Tawreeta been na ndewra Laamdo kirsamaaji wakkatiiji fuu ley hitaande fuu. Ammaa Tawreeta oon waawaa hi66inde 6attoriibe Laamdo kirsamaaji been.

²Si imo waawnoo hi66inde 6e, yottingol sadakaaji yoppeteno. Sabo dey, si rewoofe been laa6inaama nde wootere fu, 6erde ma66e pelataa 6e saabe hakkeegi katin.

³De wanaa noon laatorii. Kirsamaaji hitaande faa hitaande diin miccintinan yim6e hakkeegi mu66en.

⁴Sabo yiyam ga'i e damdi daam waawaa ittude hakkeegi fey.

⁵Dum wadi, wakkati mo Almasiihu naati adunaaru oon, wi'i Laamdo:

«Wanaa kirsamaaji muuyudaa, wanaa sadakaaji nyaamri muuyudaa, ammaa a wadani kam 6anndu.

⁶Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakke du, mbelataa ma.»

⁷Ndeen, o wi'i:

«Inani kam, mi warii faa mi wada muuyde maada, aan Laamdo, no winndiraa ley dewtere Tawreeta dow am ni.»*

⁸O wi'i tafon: «A yidaa sadakaaji kirsaadi, a yidaa sadakaaji nyaamri kam e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakkeegi. Di mbelataa ma.» O wi'i dum fay si sadakaaji diin ina kokkiree hono no Tawreeta yamiri ni.

⁹Caggal duum, o wi'i: «Inani kam, mi warii faa mi wada muuyde maa.» Noon Laamdo ittiri sadakaaji arandeeji diin de tabintini sadaka keso oon.

¹⁰Ko Iisaa Almasiihu wadi muuyde Laamdo duum, laa6inii en e hakkeegi. Sabo dey, o hokkii 6anndu makko laatanoo en sadaka, o hokkii ndu nde wootere faa abada.

¹¹No gollal sadaka aranal ngaal worri, almaami fuu wo daraniido golle muudum nyannde fuu, ina yottina sadakaaji diin wakkati fuu, ammaa di mbaawaa ittude hakkeegi.

¹²Ammaa Almasiihu hokkirii hoore muudum wo sadaka ittoowo hakkeegi nde wootere faa abada. Caggal duum, o joodii gere nyaamo Laamdo.

¹³Doon o doomata faa Laamdo wada o yaa6a way6e mo.

¹⁴Ndelle, ko o laatii kirsamaari duum, o hi66inii yim6e 6e hakkeegi mu66en laa6intee been faa abada.

¹⁵Ruuu Ceniiidu du na seedanoo en dum. Sabo o wi'i tafon:

¹⁶«Joomiraado wi'i:

Inan amaana mo ngadidammi e ma66e e ley balde garooje:

Mi wattan jamirooje am e 6erde ma66e, mi winnda de e hakkiilooji ma66e.»

¹⁷O jokkintini katin, o wi'i:

«Mi ittan hakkillo am e hakkeegi ma66e e bonandaaji ma66e fey.»†

* 9:20 Wurtagol 24.8.

* 10:7 Jabuura 40.7-9.

† 10:17 Yeremiya 31.33-34.

18 Woodi ndelle, do hakkeeeji njaafaa fu, sadaka ittoowo hakkeeeji walaa katin.

No Laamdo badortee

19 Saabe duum sakiraa6e, yiyam Iisaa nd- ufaadam daam hokkii en laawol naatude e nokkuure burnde fuu senaade ndeen e berde baaltiide.

20 O udditanii en laawol kesol buurngol, naatirteengol lefol paliingol ngool, kangol woni 6anndu makko nduun.

21 Eden njogii Almaami mawdo ardinaado suudu Laamdo nduun.

22 Ndelle, battitoroden Laamdo berde goongaaje e goondinal ngal sikkitiraaka. Sabo berde meeden laamnaama, pelataa en dow ko boni, 6alli meeden du lootiraama ndiyam laa6udam.

23 Tiigoden jikke mo kaaleten haala muudum faa wooda, sabo Laamdo wo koolniido, wadan ko aadii.

24 Ndaaren hakkunde meeden no poodundurten njinngu e gollleeji lobbii.

25 Taa celen hawritinde no wob6e ngadata ni. Ammaa sanaa cembbunduren berde, sakkoo ko nji'oton nyalaande Joomiraado ndeen ina 6adoo warude.

26 Sabo si goonga, si eden kensoo eden ngada hakkeeeji caggal ko annduden goonga faa laa6i fu, sadaka ittoowo hakkeeeji heddaaki katin.

27 Ko heddii dey, doomugol kul6iniingol nyannde kiite, kam e yiite mannge nyaamoowe yeddu6e Laamdo ngeen.

28 Si neddo salake Tawreeta Muusaa oon fu, waraama e dow seedaaku yim6e dido naa tato, yurmataake.

29 Ndelle miilee, sabo ina haani neddo jukkee jukkungo burngo noon manngu si yaa6irii 'Bii Laamdo yawaara, huyfinii yiyam amaana cenedam dum daam, mbonkake Ruuhu gaddoowo moyyere oon.

30 Sabo eden anndi Laamdo wi'ii: «Wo miin jeyi njomnitaari, wo miin yo6oyta.»

O wi'i katin:

«Joomiraado saroto yim6e muudum.»[‡]

31 Hey, saamude e juude Laamdo buurdo oon ina hul6inii!

32 Miccotee nyalaade moodon arane deen, caggal nde Laamdo yaynunoo hakkillooji moodon. On ndurwii ley torraaji keewdi e munyal.

33 Wakkatiiji odon kuyfiniree jennooje e toonya yeeso yim6e, wakkatiiji odon nja6a wondude e wob6e wadaa6e noon.

34 Si goonga du, on cunodake e udda6e ley kasu, woodi on nja6ii teeteede ko njogidon duum fuu. On nja6irii dum seyo, sabo on anndii odon njogii ko buri duum fuu woodude, ko tabitata faa abada.

35 Ndelle, taa njoppee hoolaare mon, sabo inde jogii mbarjaari mawndi.

36 Wo munyal kaandudon. Ndeen si on ngadii muuyde Laamdo fu, on ke6an ko aadanii on.

37 Sabo ina winndaa:

«Si wadii seeda fu, kaando warude oon waran, o hann-dataako.»

Laamdo wi'ii:

38 «Ponnditiido kam wuurdan goondinal, § ammaa si yeccitake,

bernde am yardataako dum.»

39 Enen kaa, en njeyaaka e yeccotoo6e de kalkee been. Be njeyaaden e mu66en dey, goondin6e faa yonkiiji mu66en ndannee been.

11

Haala goondinal

1 Goondinal wo tannyorde he6an ko yowi jikke e muudum, wo tannyorde ko yi'aay duum ina woodi.

2 Saabe maggal, Laamdo ja6iri maami-raa6e meeden.

3 Saabe goondinal, paamirden Laamdo tagirii adunaaru ndu e ko woni e kammu fuu e kongol muudum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.

4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kayiinu oon. Goondinal wadi de Laamdo hiisorii mo o ponnditiido nde ja6annoo mo sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi duum, imo heddii waajaade en faa joonin saabe goondinal makko.

5 Saabe goondinal, Henok yeentiniraa dow kammu, meedaay maayde fey. Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamdo yeentirii mo. Si goonga du, Binndi ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamdo.

6 Si neddo walaa goondinal, waawaa we-lude Laamdo. Sabo gardo to Laamdo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o bar-joto filotoo6e mo 6een.

7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muudum. O dowtanii Laamdo cappando mo ko warata, ko yi'aaka tafon duum. Noon o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamdo du hiisorii mo o ponnditiido saabe goondinal makko ngaal.

8 Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddaango Laamdo, yehi to leydi ndi Laamdo aadanii dum he6an. De o dilli tawi le o anndaa fuu to o fonndii.

9 Saabe goondinal, o joodii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin. Isiyaaka e Yaakuuba du njoododake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du ngoni he6idoo6e e makko amaana gooto oon.

¹⁰ Ibrahiima wadii dum sabo na hedino ngalluure yowinde dow joyyinirde duumiinde nde Laamdo diidi de nyifi ndeen.

¹¹ Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa hefude yuwdi, fay si taweede o naywiino, jom suudu makko Saartu du wo dimarano. O hebii yuwdi ndiin sabo o hoolake Laamdo yottinan aadi muudum.

¹² Ndelle neddo gooto nayeejo faa 6adii maayde hebii yuwdi potundi e koode kammu heewude. Hono njaareendi maayo du, ndi limataako.

¹³ Yimbe been fuu maaydii e goondinal mu6ben tawi ko Laamdo aadanii dum'en duum tabitaay tafon. Ammaa 6e kaynake dum to woddi, de 6e kuyani dum. Be cemaataay wi'ude wo 6e ho66e du, wo 6e weer6e e adunaaru ndu.

¹⁴ Ko 6e kaaldi noon duum, hollii faa laafi i6e pilanoo ko'e ma66e leydi ndi 6e njeji.

¹⁵ Katin du si hakkillooji ma66e ina ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo ndiin, i6e mbaawnoo yeccaada toon.

¹⁶ Kaa si goonga, i6e poodanoo leydi burndi woodde, dum woni ngonndi dow kammu ndiin. Saabe duum, Laamdo semtiraay noddireede Laamdo ma66e, moyyananii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, nde Laamdo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jabiri hokkude Isiyaaka faa laatoo kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude biyiiko korsudo oon hono sadaka, fay si Laamdo na aadanii mo lenyol keewngol.

¹⁸ O wadii dum fay ko Laamdo wi' mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

¹⁹ Ibrahiima ina jogorii Laamdo ina waawi ummintinde biyum Isiyaaka e maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa biyiiko hono wo ummitiido e maayde.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o barkini 6e duum tabitan jaango.

²¹ Saabe goondinal, nde Yaakuuba 6adinoo maayde ndeen, barkiniri bi66e Yuusufi dido been gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, nde Yuusufi 6adinoo maayde du, sapporii wurtagol bi66e Israa'ila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii 6e 6e kooya yi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraa6e Muusaa cuufiri dum lebbi tati caggal rimeede muudum. Be nji'ii o cukalel lobbil, de 6e cuusii salaade yamiroore kaananke ndeen.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa maw-nunoo ndeen, salii inndireede taan Fira'awna 6ii biyum debbo.

²⁵ O subake wondude e yimbe Laamdo been e ley torraaji mu6ben diina weltoraade wakkatiyel seeda ley hakke.

²⁶ Imo hiisorii huyfineede saabe Almasi-ihu 6uri woodde diina jawdi Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamdo mo yi'ataake oon ni.

²⁸ Saabe goondinal, o wadi iidi Faltagol. O yamiri yiyam wujee e dammbude cuufi taa maleyka barooow oon meema bi66e Israa'ilankoo6e arti6e rimeede been.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'ilankoo6e peyyitiri Maayo Maaliya ngonon dow leydi njoorndi. Ammaa Misirankoo6e tefunoo6e feyyitirde noon been fuu njoolake.

³⁰ Saabe goondinal, lalgaaje mawde deenude Yeriko deen caamiri ko Israa'ilankoo6e ngadi balde jeddi ina piiltoo de duum.

³¹ Saabe goondinal, Rahabu debbo woykuuru oon† dadiri halkideede e luttu6e Laamdo been, sabo o jab6ake Israa'ilankoo6e horoo6e leydi makko been e dow jam.

³² Dume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaa6e heddi6e.

³³ Yimbe been fuu, wo goondinal wadi 6e njaalii kaanankoo6e, 6e laamorii fonnditaare, 6e ke6i ko Laamdo aadii duum. Kangal wadi de 6e mu66i kunndude dawaadi ladde,

³⁴ 6e nyifi giiteeli ul'ultooji, 6e ndadi e mbelndi kaafaahi. Be tampii de 6e ke6i semmbe. Be laatii suusu6e ley wolde, 6e ndiwi konuujj gardi to ma66e diin.

³⁵ Saabe goondinal, rew6e wo66e ke6iri maay6e mu6ben ummintinaa. De yimbe wo66e le, torraama faa maayi saabe goondinal ngaal. Be nja6aay heefordinde faa 6e ndannee, sabo i6e poodanoo iirtagol burngol woodde.

³⁶ Wo66e katin njalnora, piyaa dorri. Wo66e ngeyyaa, ngattaa ley kasu.

³⁷ Wo66e ma66e paddaa kaaye faa maayi. Wo66e tayiraa garjaaje. Wo66e mbardaa kaafaaje. I6e njiiloo i6e 6ornii guri be'i e baali, 6e talkaa6e, 6e torraa6e, 6e wadaa6e ko boni.

³⁸ Wo 6e yiilotoo6e ley laddeejj e ley baamle, ley lohi e ley gayde. Yimbe been le, adunaaru ndu haandaano e mu6ben.

³⁹ Yimbe been fuu, Laamdo jabii dum'en saabe goondinal mu6ben. Dum fuu e

* 11:18 Fudfoode 21.12. † 11:31 Maanaa woykuuru wo pijoowo jobeteedo ceede.

taweede, 6e ke6aay ko Laamdo aadinoo duum.

⁴⁰ Be ke6aay dum sabo Laamdo anniyake hokkude en ko 6uri dum. O muuyaay 6e laa-too hi66u6e si wanaa 6e tawdee e meeden.

12

No dartaare Joomiraado hollirta njinngu muudum

¹ Ndelle enen, sini seedee6e dow goondinal fotu6e nii heewude ina piilii en, en njoppa donje teddude en fuu e hakke jii6udu en oon fuu no hoyiri. Njaaren yeeso dow munyal hono no dadundurteedo ni.

² Ngatten hakkillooji meeden dow Iisaa. Kam omtani en laawol goondinal, kam tabintinta goondinal ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i seyo ina hedii mo duum, o munyii maayde dow leggal palaangal ngaal, o yawi semteende maggal. Joonin, imo joodowii gere nyaamo joodorgal laamu Laamdo.

³ Dum le, miilodon mo, kanko munyando nganyaandi luttu6e. Miilodon mo faa taa on tampu, taa berde moodon njoppa hoolaare mu66en.

⁴ Odon caloo hakke odon ka6a e muudum, ammaa on ka6aaka faa yiyam doggi tafon.

⁵ Yalla on njeggittii haala cemmbinooaha ka Laamdo haaldi e moodon kaan, onon 6i66e muudum naa? O wi'ii:

«Biyam, nde Joomiraado dartini ma fuu, taa yaw dum.

Taa bernde maa metta si o felii ma.

⁶ Sabo Joomiraado dartinan mo horsini,

fiyan mo nanngiri 6iyum fuu.»*

⁷ Munyee dartaare ndeen. Inde holla Laamdo nanngirii on 6i66e muudum. Biddo moy woni mo bammum dartintaa dum?

⁸ Si on ngalaa ley dartaare nde 6i66e been fuu ndartintee ndeen fu, on nganaa 6i66e goongalaabe, on nganaa 6i66e halal.

⁹ Woodi du, ko Baabiraa6e meeden adunaaru been ndartinannoo en duum, en teddinii 6e. Sakko Baaba meeden jom yonkijji oon! Wanaa eden kaani ja6ande dum faa 6ura noon de mbuuren naa?

¹⁰ Baabiraa6e meeden ina ndartinannoo en no miilorii ina woodi faa 6ooyti seeda tan. Ammaa Laamdo na dartina en faa kawten e muudum ley senaare muudum. Wo 6eydaari meeden dartinirta en.

¹¹ Wakkati dartingol fuu, ndakam walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa caggal duum, ingol waddana ja6u6e dartineede been fonditaare e jam.

¹² Ndelle tinnee, cemmbindinon juude moodon tampude deen e koppi mon di ngalaa semmbe diin.

¹³ Moyyinanee koyde mon laabi dartiidi, faa taa koyngal layoowal seelta, ammaa ngal dada.

Sappagol taa neddo waasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tinnee, pilodon wondude e yim6e fuu dow jam. Pilodon senaare, sabo si on ngalaa nde, on nji'ataa Joomiraado.

¹⁵ Kilnee taa fay gooto yecoo gada de hunggoo moyyere Laamdo ndeen. Kilnee taa neddo moodon laatoo hono dadol kaadungol. Sabo si yaltii fu, na raabira yim6e heew6e tooke muudum.

¹⁶ Kilnee taa fay gooto moodon laatoo jaahili naa mo walaa kulol Laamdo hono Isuwa ni. Kam sonni mawniraagu muudum faa he6a ko nyaama nde wootere tan.

¹⁷ Odon anndi caggal duum, nde o yidunoo baabiiko barkina mo ndeen, o ja6aaka. O waawaay waylitinde ko o wadunoo duum fay si o filorii dum e bojji.

¹⁸ Onon, on garaay to huunde waawnde meemeede hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to waamnde Sinayi. Been kaa ngarii to yiite nyanngunge e to cuddi tekkundi e nimre e henndu mawndu.

¹⁹ Be nanii fuufaango buutatal e daande yuurunde dow kammu. Nanu6e daande ndeen been nyaagii taa 6eydane fay kongol gootol no poti hulude.

²⁰ Sabo dey, 6e kunngake waawtude ko Laamdo yamiri toon duum nde wi'unoo: «Ko meemi waamnde ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee kaaye.»

²¹ Goonga du, ko 6e nji'ata duum ina hul6inii faa Muusaa e hoore muudum wi': «Mi hulii sanne faa mido diwna.»

²² Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamdo buurdo oon, dum woni Urusaliima gondo dow kammu, to maleyka'en ujunaaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.

²³ On ngarii e kawrital 6i66e arandee6e 6e inde mu66en mbinndaa dow kammu 6een. On ngarii to Laamdo carotoodo yim6e fuu oon, on ngarii e yonkijji fonnditiibe laatiibe hi66u6e been.

²⁴ On ngarii to Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley amaana keso oon. On ngarii to yiyam makko mbiccaadam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila njuppiidam daam woodde.

²⁵ Ndelle tinnee taa calanodon Kaal-doowo e moodon oon. Sabo salinoo6e cappando dum'en dow leydi ga been ndadaay, sakko enen si en calanake cappanoowo en gondo dow kammu oon.

²⁶ Arande, daande makko dimmbii leydi ndiin. Joonin kaa, o fodake dum do, o wi':

* 12:6 Banndi 3.11-12. † 12:26 Agay 2.6.

«Mi dimmban ndi katin. De wanaa leydi tan, ammaa kammu e leydi fuu.»†

²⁷ Ko o wi'i «kilol gonngol katin» duum ina holla ko tagaa fuu dimmbete ittee, faa ko dimmbataako duum heddo kam tan.

²⁸ Ndelle wo laamu ngu dimmbataako kebeten. Saabe duum, njetten Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leeyinkinaare e kulol.

²⁹ Sabo Laamdo meeden na wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddodon e yidfundurde, sabo on saki-
raa6e.

² Taa njeebee jippinde weer6e, sabo wo66e ngadii noon mbeerni maleyka'en tawi anndaa yalla wo kam'en.

³ Miccinee uddaa6e hono wo on uddida e mu66en. Miccinee torraa6e du hono wo on torrida e mu66en.

⁴ Yim6e fuu teddina dewgal. Tilay aadi dewgal jogoree laa6al. Sabo Laamdo saroto fijoobe won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu.

⁵ Cenndon ko'e mon e yidde buudi. Ken-nyitorodon ko njogidon, sabo Laamdo wi'ii: «Abada mi yoppataa ma, abada mi yeebataako ma!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalude dum do dow hoolaare:

«Joomiraado woni balloowo kam,
mi hulataa.

Dume neddo waawata wadude kam?»†

⁷ Miccinee ardiibe on, haalan6e on konngol Laamdo been. Miilodon dow no 6e njoodorii e nguurndam ma66e faa 6e ngadi nafaa, nyemmbiton goondinal ma66e ngaal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitaako: no worrunoo keenjan ni, worri hannden, noon du worrata faa abada.

⁹ Taa nja6ee waajuuji feere di on mboowaa nanude mbosina hakillooji mon. Ko 6uri woodde, semmbe berde mon yuura e moyyere Laamdo, wanaa e jamirooje dow nyaamdu. Jamirooje deen nafaay jokku6e dum'en.

¹⁰ Eden njogii hirsirde teddirteende Laamdo. Almaami'en golloo6e ley hukum ceniido been ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.

¹¹ Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawdo na wadda yiyyam kirsamaaji ley nokkuure burnde fuu senaade faa dam laa-too sadaka saabe hakkeeki. Ammaa teewu-
uji majji diin, wo yaasin hodorde toon mbuletee.

¹² Dum wadi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yim6e yiyyam muudum.

¹³ Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoden semteende nde yim6e ndonndi mo ndeen!

¹⁴ Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngallu-
ure duumotoonde, ammaa eden piloo ngal-
luure waroore ndeen.

¹⁵ Ndelle, ko Iisaa rewrintini en e Laamdo duum, manen Laamdo wakkati fuu. Manooore ndeen wo sadaka jettooje, wo toni di cemtirtaa innude innde muudum.

¹⁶ Ammaa taa njeebee wadude ko woodi. Peccon ko njogidon. Sabo sadakaaji diin ina mbela Laamdo.

¹⁷ Downtanodon ardiibe on, nja6anon dum'en, sabo i6e kaybi yonkiiji mon. Be kaaltanowan Laamdo golle ma66e fuu. Accee 6e ngollira golleeji diin e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si 6e ngadirii dum mettorgal fu, nafataa on.

¹⁸ Miden njaaroo on du'aare. Miden tanyori berde amin pelaay min. Si goonga, muuyde amin woni jaarude no woodiri e huunde fuu.

¹⁹ Mido njaaroo on sanne ndu'anodon kam, yalla Laamdo ina hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynundural

²⁰ Laamdo jom jam, kam iirtini Joomi-
raado meeden Iisaa, duroowo baali mawdo
oon, iirtinii mo saabe yiyyam makko tabinti-
noojam amaana duumiido oon.

²¹ Laamdo baawdo dum oon, hokku on ko woodi fuu, faa ngadon muuyde muudum. O wada e meeden ko welata mo saabe Iisaa Almasiihu. Teddeengal woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

²² Sakiraabe, mido nyaagoo on kettin-
doree waajuuji diin munyal, sabo ko mbindanmi on do duum juutaa sanne.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Tim-
ote yoppaama. Si o yaawii yottaade ga, mi
wardan e makko to moodon, min nji'a on.

²⁴ Njowtee ardiibe on e seniibe been fuu. Sakiraabe yuuru6e Itali been du ina njowta on.

²⁵ Hinney Laamdo wonda e moodon, on fuu.

* 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6, Yoosuwa 1.5 † 13:6 Jabuura 118.6.

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Mido jowta on, onon laatiibe lenyi sappo e didi cankitiidi ley adunaaru.

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraa6e am, nde tiidallaaji di kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree dum fuu seyo manngo.

³ Sabo odon anndi si goondinal moodon ndaartindaama fu, dum riman munyal.

⁴ Ammaa, sanaa munyal mon yottoo faa laatodon hi66u6e, sellu6e e goondinal 6e huunde fuu nyakaay.

⁵ Ndelle, si gooto moodon hakkillo muudum nyakii fu, nyaaro Laamdo, he6an. Sabo Laamdo wo kokkoowo yim6e fuu faa wooda, tawa feldaay joomum ko nyaarii duum.

⁶ Ammaa sey joomum nyaaroro goondinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiido ina nandi e bempeyye de henndu hooyata, ina soggi yaade.

⁷ Taa neddo ga'udo hono nii miiloo he6an fay huunde to Joomiraado.

⁸ Wo o neddo jom berde didi. O anndaa ko o jukkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

⁹ Sakiike goondindoo si tawii wo talkaajo fu, mantoroo ko Laamdo toowni dum.

¹⁰ Jom jawdi du, mantoroo ko Laamdo leeyini dum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.

¹¹ Si naange fudii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, nyari mayri fuu yuwa. Hono noon du jom jawdi oon daylirta, gollleeji di jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

¹² Barke woodanii neddo fuu munyudo ley tiidallaaji ndaartindotoodi dum. Sabo nde o ndaardaa o jarraado ndeen, o teddirite kufune mo Laamdo aadii hokkude yidu6e dum, dum woni nguurndam nduumiidam.

¹³ Si neddo jarribaama, taa wi'a: «Laamdo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamdo, woodi kam du, jarrib-ataako fay gooto.

¹⁴ De ko woni dey, neddo ina jarribee si muuyde muudum bonde poodii dum, eytii dum.

¹⁵ Caggal duum, si muuyde bonde aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.

¹⁶ Sakiraa6e am horsu6e, taa accee mbo-sinedon.

¹⁷ Moyyere lobbere e dokkal ki66ungal fuu, to dow kammu yuurata, to Baabi-owo tagudo annooraaji kammu, mo wayli-tataako. O nanndaa e dowkiiji baylitotoodi.

¹⁸ Saabe muuyde makko o wadiri en gi66e makko, o rintiniri en konngol makko goon-gawol faa laatoden artiibe e ko o tagi.

Haala nanude konngol Laamdo de jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsu6e, paamon: neddo fuu yaawa hettindaade, de taa yaawa haalude, taa yaawa tikkude.

²⁰ Sabo tikkere gi66-Aadama gollataa ko fonnditii yeeso Laamdo.

²¹ Ndelle, njoppee huunde fuu ko tuuni e ko boni, nya66orodon konngol ngol Laamdo aawi e berde moodon ngool e leeyinkinaare. Ingol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Woodi, taa kaadee e hettindanaade konngol ngool tan, ammaa ngadon ko ngol wi'i. Si wanaa noon, on kiilii ko'e moodon.

²³ Sabo kettintoodo konngol de jokkaay ko ngol wi'i, ina wa'i hono yeewoowo hoore muudum e daandorgal de yi'a no yeeso mum worri.

²⁴ Imo yeewa hoore makko, de si o dillii fu, wakkati gooto o yeggitan no o wa'i.

²⁵ Ammaa neddo fuu taykotoodo yamiroore hi66unde rimfinoore ndeen, si heddake e mayre fu, laatoto hono golliroowo konngol ngool, wanaa hono nanoowo tan de yeggita. Wo oon neddo barkintee e golle muudum.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore muudum wo diinanke lobb, si tawii dawrantaa demngal muudum fu, hillii hoore mum. Neddo oon le, walaa fuu ko nafata e diina muudum.

²⁷ Diina laa6uka ceniika yeeso Laamdo Baaba meeden kam woni: wallude rew6e talkaa6e 6e goriraa6e mu66en maayi e ati-me'en ley fillaare mu66en, e haybude hoore muudum e tuundi adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo fuu potiri e meeden

¹ Sakiraa6e am, onon goondin6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, taa burdinee gi66e-Aadama.

² Si jom jawdi gattudo hootonnde kanje e kaddule lobbe naatii kawrital mon, de talkaajo 6orniido kaddule tuunde kam du naatii, noy ngadoton?

³ Si on teddinii 6orniido kaddule lobbe oon, on mbi'ii dum «Jooda, inan joonnde lobbere», de mbi'udon talkaajo oon «Dara toon» naa «Jooda e leydi dakkol koyde am»,

⁴ si on ngadirii noon fu, wanaa on cenndii hakkunde moodon naa? On laatake sarotoo6e 6e miilooji bonfi.

⁵ Sakiraa6e am horsu6e, kettindee! Talkaa6e adunaaru ndu been, wanaa Laamdó su6ake 6e faa 6e laatoo danyu6e goondinal, 6e naata e laamu Laamdó mo Laamdó aadii hokkude yi6u6e dum naa?

⁶ De onon kaa, on kuyfinii talkaa6e been. Wanaa joomiraa6e jawdi 6een torrata on naa? Wanaa kam'en njaarata on yeeso sariya naa?

⁷ Wanaa kam'en mbonkotoo Iisaa mo njogidon innde muudum lobbere oon naa?

⁸ Goonga, on ngadii ko woodi si tawii on njokkii yamiroore laamu Laamdó mawnde no Binndi mbiiri nde mbi'unoo: «Njidiraa gondó maa no njidirdaa hoore maa ni.»*

⁹ Ammaa si on burdinii 6i66e-Aadama, on ngadii hakke. Yamiroore ndeen du na fela on ko mboofudon.

¹⁰ Goonga ni, si neddo jokkii jamirooje fuu, de woofi gootel majje tan, luttii jamirooje deen fuu.

¹¹ Sabo Laamdó biido «Taa jeenu», kam wi'i katin «Taa wadu war-hoore.» Si a wadaa jeenu, de a wadii war-hoore, a laatake boofudo jamirooje deen.

¹² Ndelle, kaaldon, ngolliron hono no yim6e sardete6e yamiroore rimdinoore kaani wadude ni.

¹³ Sabo si goonga, nde Laamdó sarotoo fu, yurmataako neddo mo hollaay wobbe yurmeende. De jom yurmeende kaa, walaa fuu ko huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa6e am, si goddo wi'ii ina jogii goondinal de golle makko hollaay o goondinii fu, dume dum nafata? Goondinal ngaal waawaa hisinde mo.

¹⁵ Si tawii ada jogii sakiike gorko naa debbo de wo koldo naa wo jolbudo,

¹⁶ Si gooto moodon wi'ii dum: «Yahu e jam! Laamdó holtine, nyaamne faa kaaraa,» tawee o hokkaay dum ko haajaa dum, dume dum nafata?

¹⁷ Goondinal e hoore muudum du wo noon worri: si ngal walaa gollleeji kollooji ngal fu, ngal waatii.

¹⁸ De si goddo wi'ii ma: «Aan, wo a jom goondinal, miin, mi jom golle», ndeen, mi jaaboto joomum, mi wi'a: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e gollleeji lobbi si ada waawi. Miin du mi hollirte golle am wo mi goondino.»

¹⁹ Ada goondini Laamdó wo gooto naa? Gasi! De fay ginnaaji ina ngoondini dum de na ndiwna kulol!

²⁰ Aan pamdudo hakkillo! Ada haajaa holleede no goondinal ngal waldaa e golle fuu nafataa faa'e.

²¹ A miccitaaki no maami en Ibrahima ndaardiraa wo ponnditiido saabe golle

muudum, nde yowunoo 6iyum Isiyaaka e hirsirde ndeen naa?

²² A yi'ii goondinal Ibrahiima e golle muudum fuu ina hawri. Woodi du, golle makko hi66ini goondinal makko.

²³ Hono noon Binndi diin tabitiri nde mbi'unoo: «Ibrahiima goondinii Laamdó, de Laamdó hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido,† faa o noddiraa gidó Laamdó.

²⁴ Ndelle on nji'ii, wo e golle neddo ndaardete wo ponnditiido, wanaa e goondinal muudum tan.

²⁵ Hono noon Rahabu, debbo woynuuru oon‡ du. O ndaarda wo o ponnditiido saabe gollleeji di o gollunoo, nde o jakkitinoo nulaabe been, de o walli dum'en njaltiri laawol gonngol de ndadi.

²⁶ Goonga ni, hono no 6anndu ndu walaa yonki maayiri noon, goondinal ngal walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande demngal muudum

¹ Sakiraa6e am, taa heew6e e moodon piloo laataade jannginoo6e. Sabo odon andi minen jannginoo6e, sariya boofi amin buran sariya heddiibe fuu naawude.

² En fuu eden mboofa e laabi keewdi. Si tawii ina woodi mo woofataa e ley haala muudum, oon laatii neddo kib6udo, baawdo dawrande 6anndu muudum fuu.

³ Si en ngadii labaale e kunndude pucci faa di downtanoo en fu, en ndawranan 6alli majji fuu.

⁴ Ndaaree kabaaru laanaaji maayo du. Fay si idi mawni sanne, woodi keni nyanngudi ina kooya di fu, wo oncirgel pamarel tan oonyata di, dorbotoodo oon ina waawi yaarude di do muuyi fuu.

⁵ Noon demngal du worri. Wo tergal pamarel e 6anndu neddo, de ingal mantoroo kulle mawde. Ndaaree! Docol yiite, no foti famdude ni, ina waawi wulude ladde mawnde fuu.

⁶ Demngal du wo yiite. Ingal tumbbii hakkunde 6anndu, ingal heewi bonanda, ingal tuunina 6anndu fuu. Ingal hu66iree yiite jahannama, ingal wula nguurndam meeden fuu.

⁷ Bi66e-Aadama ina mbaawi dawrande sii daabaaji fuu. Be ndawranii kulle ladde e pooli, faa e kulle laddooje e ko woni ley ndiyam fuu.

⁸ Ammaa demngal, fay gooto waawaa dawrande dum. Demngal dawrantaako, wo ngal baasi bondo. Ingal heewi tooke barooje.

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18. † 2:23 Fuddoode 15.6. ‡ 2:25 Maanaa **woykuuru** wo pijoowo jobeteedo ceede.

⁹ Kangaal njettirten Joomiraado Baaba meeden, kangaal du kudirten yimbe tagaabe dow alhaali Laamdo.

¹⁰ Hunnduko wooto yaltinta jettooje e kuddi fuu. Sakiraa6e am, dum haanaa worude noon.

¹¹ Yalla ildude wootere ina waawi wurtinde ndiyam mbeldam e kaadudam fuu naa?

¹² Sakiraa6e: yalla yibbi ina waawi rimude 6i66e jaytun naa? Yalla cabiichi ina waawi rimude yibbi naa? Waawaa. Noon du ildude haadunde waawaa yaltinde ndiyam mbeldam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamdo

¹³ Si jom hakkillo e paamal ina woni hakkunde moodon fu, hollira dum joonnde saahiinde e golleeji gadiraadi heese e hakkilantaaku.

¹⁴ Kaa si tawii kiram kaaddam naa yidde hoorem tan woni e berde moodon, taa mantorodon on jom'en hakkillo. Dum woni yedude goonga.

¹⁵ Hakkillo ngo yuuraay to Laamdo. Wo ley adunaaru do e muuyde yonki e to Seydaani ngo yuuri.

¹⁶ Sabo do kiram mbondam e yidde hoorem tan ngoni fu, doon jii6aare e siyiji bonanda fuu tawetee.

¹⁷ Ammaa hakkillo yuurungo to Laamdo, arande fuu, wo ngo laabungo. Woodi du, ingo wadda jam. Ingo heewi heese, ingo heewi newaare, ingo heewi yurmeende, ingo rima ko woodi. Ngo burdintaa yimbe. Naafikaaku walaa e maggo.

¹⁸ Wadoobe jam ina aawa jam, de wo fonditaare laatantoo 6e tayri.

4

No yidugol adunaaru laatorii wanyugol Laamdo

¹ Toy bolwole e kalalaaji gondi ley moodon diin yuuri? Wanaa e muuyde moodon bonde ka6ooje e ley berde moodon di yuuri naa?

² Si on muuyii huunde de on ke6aay, dum saabii odon ngada war-hoore. Odon kaasidoo de on ke6ataa muuyde moodon, dum saabii odon ndukida odon ka6a. On ke6aay, sabo on nyaagaaki Laamdo.

³ Odon njaaroo de mbaason he6ude, sabo anniyaaji moodon wo bondi. Odon piloo he6ude muuyde yonki moodon tan.

⁴ Onon jeenoobe! Yalla on anndaa yidude adunaaru wo wanyude Laamdo naa? Ndelle, anniyiido laataade gidu adunaaru fuu, wadii hoore muudum ganyo Laamdo.

⁵ Taa miilee Binndi diin wo 6olum kaalata nde mbi'unoo: «Laamdo ina hirana ruuhu mo wadi e meeden oon sanne.»

⁶ Ammaa, Laamdo ina beydana en moyyere 6urnde mawnude katin. Duum wadi de Binndi diin ina mbi'a:

«Laamdo na salanoo mawninkiniibe, de na hokka leeyinkiniibe moyyere.»*

⁷ Ndelle, nja6anee Laamdo. Calanodon Ibiilisa, ndeen dillan to moodon law.

⁸ Battee Laamdo, ndeen kam du 6adoto on. Onon luttu6e, laa6inee juude mon. Onon wadu6e berde didi, laa6inee berde mon!

⁹ Mettinee berde mon, cunee, mboyee. Ngadon jaleede moodon bojji, weltaare moodon du laatoo cunu.

¹⁰ Leeyinkinee yeeso Joomiraado, ndeen toownan on.

¹¹ Sakiraa6e, taa fay gooto moodon mbuyka banndum. Neddo fuu mbuykudo banndum naa sarii dum, mbuykii jamirooje Laamdo deen, sarake jamirooje deen. Si a sarake jamirooje du, a dowtantaako de, a wadii hoore maa carotoodo.

¹² Gooto tan woni kokkoowo jamirooje, gooto woni Carotoodo: kam tan waawi hisinde e halkude. Aan, wo a moy faa carodaa gondo maa?

No neddo haaniri wakkilde Laamdo

¹³ Joonin kettindee, onon wi'oo6e: «Handen naa jaango, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada toon hitaande miden luumoo, min ke6a tino.»

¹⁴ Si goonga, on anndaa ko laatotoo jaango. Dume woni nguurndam moodon? Wo dum cuurki 6anguki wakkatiyel gootel tan de majji.

¹⁵ Inan ko kaannodon wi'ude: «Si Joomiraado muuyii, min mbuuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.»

¹⁶ De joonin, odon mawninkinoo, odon mantoo. Mantoraade hono nii fuu ina boni.

¹⁷ Ndelle, si neddo faamii ko woodi ko haani wadeede, de wadaay dum fu, wadii hakke.

5

Haala joomiraabe jawdi bon6e golle

¹ Joonin kettindee onon joomiraabe jawdi, mboyee, ngadon wullaango saabe mettallaaji kewtotoodi on.

² Jawdi moodon nyolii, kaddule moodon mooyii.

³ Kanje moodon e cardi moodon fuunii. Puundi ndiin laatantoo on seedaaku bonanda moodon, nyaama terde moodon hono no yiite ni. On ndesanii ko'e moodon jawdi ley balde cakitotoode.

⁴ On calake yo6ude golloo6e gese moodon njobdi mu66en. Inan, kettindee bullaali ma66e! Joomiraado jom baawde fuu oon nanii bullaali tayoo6e gese mon been.

* 4:6 Banndi 3.34.

⁵ On mbuurdii e muuyooji moodon, on mbeltake ley adunaaru ndu. On paynii 6alli moodon hono kulle, faa nyannde kirsetee.

⁶ On carake fonnditiife de mbardon dum'en. Fay si kam6e kaa, 6e nganaa yeddo6e on.

No munyal nafirta

⁷ Woodi, sakiraa6e, munyee faa Joomiraado wara. Miilee dow demoowo, no hedortoo faa leydi hokka dum tayri korsundi. Imo munya faa o he6a yuwoonde arandeere e sakitotoonde.

⁸ Onon du munyee. Cembindinee berde mon, sabo gartol Joomiraado 6adake.

⁹ Sakiraa6e, taa pelunduree, faa ndadon sariya. Miccitee, Carotoodo oon ina 6adii sanne, imo darii e dammbugal!

¹⁰ Sakiraa6e, miccitee annabaa6e haaldunoo6e e innde Joomiraado 6een. Munyal ma66e ley torra ina laatanii on alhaali, faa onon du munyiron noon.

¹¹ Eden mbi'a barke woodanii tinnii6e 6een. On nanii haala tinnaare Ayuuba, woodi du on nji'ii e ley dum fuu no Joomiraado fodoranii mo cakitte lobbe, sabo Joomiraado wo keewdo yurmeende, jom hinney.

¹² Ammaa aranel fuu, sakiraa6e am, taa kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. Ammaa wi'ude «Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya, taa caamon ley sariya Laamdo.

Haala tjaraade Laamdo dow goondinal

¹³ Yalla won torriido e moodon naa? O wada du'aare. Yalla won ceyiido e moodon naa? O yettira Laamdo jimi.

¹⁴ Yalla won nyawdo e moodon naa? O nodda maw6e kawrital goondin6e, de 6e ndu'anoo mo, 6e ngatta nebbam dow hoore makko e innde Joomiraado.

¹⁵ Du'aare du'oraande e goondinal dandan nyawdo oon, Joomiraado umminan dum. Si joomum wadiino hakke du, yaafete.

¹⁶ Ndelle, kaalton hakkeji moodon hakkunde moodon, ngadunduron du'aare, yalla odon cellinee. Du'aare neddo ponnditiido ina jogii baawde wadude kulle mawde.

¹⁷ Annabi Iliyaasa wo neddo hono meeden. O wadirii du'aare e tinnaare taa kammu to6a. De yuwoonde to6aay e leydi faa wadi duubi tati e lebbi jeegom.

¹⁸ Caggal duum, o wadi du'aare katin yuwoonde to6a. De Laamdo jippini yuwoonde, leydi du fudini ko tayetee.

¹⁹ Sakiraa6e am, si gooto moodon wosake laawol goonga, de goddo wartirii dum fu,

²⁰ paamon gartirdo mo e laawol oon hisinan yonki makko e maayde, mooytan hakkeji makko keewdi.

* 5:12 **Hunoraade kammu** woni hunoraade Laamdo.

Bataaki Piyeer arandeehi

¹ Miin Piyeer nulaado Iisaa Almasiihu winndi bataaki ki do yaade to moodon, onon 6e Laamdo subii, laatiibe janan6e e ley adunaaru ndu, sankitiibe e leyde Ponta e Galaatiya e Kapadokiya e Aasiya e Bitiniya.

² Laamdo Baaba meeden subake on, anniyake laatodon yim6e muudum toon. Ruuhu muudum ina golla e moodon faa laatonon seniibe, faa dwtanodon Iisaa Almasiihu, laamiredon yiyam muudum mbiccaadam e moodon.

Laamdo beydan on moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde o hokki en rimteede kesum saabe ummitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e, faa keben jikke celludo.

⁴ Saabe jikke oon eden kedii ndongu ngu Laamdo resani en dow kammu. Ndongu nguun mbonataa, tuunataa, 6uytataako.

⁵ Baawde Laamdo na reeni on saabe goondinal moodon faa hisina on. O segilake banginde kisindam daam e wakkati cakitte adunaaru ndu.

⁶ Ley majjum odon keewi seyo, fay si tilsi berde mon metta joonin ley wakkati seeda saabe torraaji feere feere.

⁷ Torraaji diin kollata goondinal moodon na selli. Hono no kanje taaynirtee e yiite faa ndaaree yalla wo dimo, onon du hono noon ndaartinortedon. Goondinal moodon du ina 6uri kanje sabo kanje heddataako. Caggal odon munyi torra, on njettee, on keban darja e teddeengal nyannde Iisaa Almasiihu bangi.

⁸ On nji'aay dum de odon njidi dum. On nji'ataa mo joonin, ammaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo manngo faltiingo haaleede.

⁹ Odon ceyorii noon sabo on keban ko kedidon ley goondinal, dum woni kisindam yonkiiji moodon.

¹⁰ Annabaa6e pilake faamude kabaaru kisindam dam, 6e yamtindii dow majjam faa woodi. Be cappake moyyere nde Laamdo fodii hokkude on ndeen.

¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oon andinii 6e torraaji kewtotoodi Almasiihu e teddeengal jokkitoawal ngaal gilla wakkati majjum waraay. Annabaa6e been pilake faamude moy warata e ndey dum wadata.

¹² Ammaa Ruuhu oon hollii 6e ko 6e mbaajotoo duum wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoo, wo onon 6e mbaajantoo.

Joonin du, waajotoo6e Kabaaru Lobbo njotini on kabaaru oon dow baawde Ruuhu Ceniido yuurodo dow kammu. Fay malleyka'en ina njidi faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

¹³ Saabe majjum, pindinon hakkillooji mon faa cegilanodon golle, nanngitodon! Njowon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on nyannde Iisaa Almasiihu bangowi ndeen.

¹⁴ Laatonon 6i66e dwtanii6e Laamdo, taa njeccee e muuyde yonki de ngonnodon e muudum arande deen. Ndeen, on andaano goonga.

¹⁵ Joonin kaa, laatee seniibe e huunde fuu ko ngadoton, hono no Laamdo noddudo on oon seniorii ni.

¹⁶ Sabo Binndi diin mbi'ii:

«Laatee seniibe, sabo miin du wo mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baaba moodon. Kanko woni carortoodo mono fuu e golle muudum, o burdintaa yim6e. Ndelle kulee mo ley ko ngadoton fuu, faa do mbeerka moodon haadi e adunaaru.

¹⁸ Odon andi on ka66itaama e nguurndam mon bolam dam tawrudon baabiraa6e moodon. Coottitaari ndimindi on ndiin wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje.

¹⁹ Almasiihu wo laatiido jawgel ki66ungel, ngel walaa malal. Oon soottitiri on yiyam muudum tedduadam.

²⁰ Laamdo subake Almasiihu gilla joyyinaay adunaaru, ammaa e cakitte jamaanuuji diin Laamdo banginii mo saabe moodon.

²¹ Wo saabe makko ngoondinirdon Laamdo. Laamdo ummintinii mo e maayde de hokki mo teddeengal. Ndelle goondinal mon e jikke mon fuu ina njowii e Laamdo.

²² Dowtaare moodon goonga laamni berde moodon he6a njidon sakiraa6e mon goondin6e, tawee naafikaaku fuu walaa. Ndelle njidunduree njinggu manngu dow berde laabude.

²³ Laamdo wadi aawdi e moodon de ndimtaodon kesum. Aawdi ndiin wanaa timmoori, ndi timmataa abada. Kayri woni konngol Laamdo buurngol, duumiingol ngool.

²⁴ Sabo,

«Bii-Aadama wo hudo,
dawla muudum du wo pinndi.

Hudo yooran, pinndi du solan,

²⁵ ammaa konngol Joomiraado ngool duumoto faa abada.»†

Konngol ngool woni Kabaaru Lobbo mo mbaajadon oon.

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45, 19.2. † 1:25 Esaaya 40.6-8.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamba e naafikaaku e haasidaaku* e nyoore fuu.

2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaŋe muŋŋen ni, hono noon onon du haani muuyiron konngol Laamdo laaŋungol ngool, faa mawnon ley kisindam mon saabe maggol.

3 Sabo Binndi diin mbi'ii: «on meedii hinney Joomiraado.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimbe seniibe

4 Ngaree to Joomiraado. Kanko woni hayre wuurnde nde yimbe calii. Ammaa Laamdo suŋake hayre nde, ina horsini nde.

5 Onon du odon nga'i hono na kaaye buurde nyiŋirteede suudu seniindu ni. Wo on almaami'en seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji teddinooji dum. Laamdo na jaŋira di saabe Iisaa Almasiihu.

6 Sabo Binndi diin mbi'ii:

«Mi yowan hayre joyyinirde ley Siyona, hayre suŋaande, horsunde.

Katin du goondindo nde fuu semtintaake abada.»‡

7 Onon goondinŋe, hayre ndeen ina horsi e moodon. Ammaa ŋe ngoondinaay been, Binndi diin mbi'ii ŋe:

«Hayre nde nyiŋoobe been calii ndeen,

wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon. §

8 Hayre ndeen na ferga yimbe,

na saabanoo dum'en boŋŋaade.»*

Iŋe pergoo e mayre sabo ŋe calake rewude konngol ngool. Wo noon ŋe podoranaa.

9 De onon kaa, wo on lenyol cuŋaangol, wo on almaami'en gollanoobe Kaananke oon, wo on lenyol ceniingol, wo on yimbe ŋe Laamdo suŋanii hoore muudum. O suŋake on faa kaalon kabaaru moyyuki makko, kanko noddudo on yuuwde e nimre warude e annoora makko kaayniido oon!

10 Arande on nganaano yimbe Laamdo, de joonin wo on yimbe muudum. On keŋaayno yurmeende makko, joonin kaa on keŋii.

Haala dɔwtanaade hooreeŋe

11 Sakiraaŋe am horsuŋe, wo on hoŋŋe, yimbe jananŋe ley adunaaru ndu. Saabe majjum, mido waajoo on, mboŋdodon muuyde yonki, sabo wakkati fuu ide piloo halkude yonkiiji moodon.

12 Ngadee needi hakkunde yimbe ŋe ngoondinaay been. Si on ngadii noon fu, fay si ŋe peldi on ko boni, ŋe nji'an gollleeji moodon lobbii, de ŋe teddina Laamdo nyannde ŋanganii ŋe.

13 Njabaanee kaanankoobe been fuu saabe Joomiraado, gilla e kaananke burdo toowde,

14 faa e hooreeŋe nelaabe muudum. Sabo kaananke nelii ŋe faa jukkoo wadoobe ko boni, de yetta wadoobe ko woodi.

15 Sabo ko woni muuyde Laamdo dey, muŋŋiron kunndude fuuyde majjuŋe e gollleeji moodon lobbii.

16 On ndimdinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku moodon saabanoo on gollude ko boni. Ngorrion no maccuŋe Laamdo ni.

17 Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraaŋe goondinŋe been, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuŋe, dɔwtanee joomiraaŋe moodon, teddinin dum'en, wanaa joomiraaŋe moodon lobbuŋe newiiŋe been tan, ammaa fay oonyiiŋe been du.

19 Sabo neddo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamdo fu, wadii ko woodi.

20 Si tawii a toonyiido de munyudaa piide fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko woodi de munyudon torraaji saabe duum fu, Laamdo ina yidi dum.

21 Dum Laamdo noddiri on, sabo Almasiihu torrirraama saabe moodon. O hollii on laawol faa njokkon koyde makko.

22 Abada o luttaay, abada hunnduko makko du wurtinaay fewre.

23 Nde ŋe njennunoo mo ndeen, o yennitaaki ŋe. Nde ŋe torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki ŋe e haala. O hedorake ŋe Laamdo carortooŋe laaŋal oon.

24 Almasiihu e hoore muudum ronndorake hakkeeki meeden e banndu muudum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeeki, mbuuranen fonnditaare. On ndannaama saabe barme makko.

25 Arande, wo on baali majjudi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala mboodirka hakkunde goriiyo e deekiyo

1 Hono noon onon rewŋe du, dɔwtanee goriraaŋe moodon. Ndeen si woŋŋe mabŋe nganaa jokkuŋe konngol Laamdo fu, golle mon ina waawi waylitinde ŋe, tawee fay haala wadaay.

2 Be nji'an no ngorrudon e laaŋal e yaage.

3 Taa nyaayo moodon laato o nyaayo yi'eteengo: moorli, sodaade e ŋornaade kaddule njardude.

4 Tinnee e sodagol cuudiingol faa berde mon codoroo jam e heese, dum woni

* 2:1 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo heŋa. † 2:3

Jabuura 34.9. ‡ 2:6 Esaaya 28.16. § 2:7 Jabuura 118.22. * 2:8 Esaaya 8.14.

sodagol ngol timmataa. Ngool woni sodagol korsungol to Laamdo.

⁵ Arande, wo noon rewbe seniibe nyaayirannoo, yowube jikke mu6ben e Laamdo been. Be njabanii goriraa6e ma66e,

⁶ hono no Saaratu dowtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira dum joomum ni. Si on ngollii ko woodi de on accaay fay huunde hul6ina on fu, on laatake 6i66e makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon wor6e du, ko ngondoton e deekiraa6e mon fu, paamon debbo fotaa e gorko semmbe. Teddinee 6e sabo onon e ma66e fuu on kawtu mooyere, dum woni nguurndam ngoongalajam. Ngadiron noon, taa fay huunde hada du'aawuui mon njaabeede.

Haala torreede saabe laawol lobbol

⁸ Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkiilo wooto, moyyunduron, njidunduron njinggu sakiraagu, njurmunduree, leeyinkinodon.

⁹ Taa njomnitodon ko boni, taa njennitee jennudo on. Ammaa mbarkinon joomum, sabo wo duum Laamdo noddiri on, faa hokka on barke.

¹⁰ Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Jidudo heddoraade nguurndam lobbam e nyalaade belde fuu, nanngita demngal muudum e ko boni, nannga hunnduko muudum e pene,
¹¹ woddoo ko boni, wada ko mooyi, filoo jam de tinnoo e majjam.
¹² Sabo Joomiraado ina ndaara fonnditiibe, ina hettindoo du'aawuui mu6ben,

de na salano wado6e ko boni been.»*

¹³ Dum le, moy wadata on ko boni si on tinnake e ko woodi?

¹⁴ Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani on. Taa kulee yim6e been, taa hakkiilooji moodon mbemmboo.

¹⁵ Teddinee Almasiihu e 6erde moodon: wo o ceniido, wo o Joomiraado meeden. Wakkati fuu, tawa odon cegilanii jaabaade neddo fuu yamudo on sabaabu jikke mo ngondon e muudum oon.

¹⁶ Njaaborodon 6e heese e yaage, tawee walaa fuu ko 6erde moodon peldata on. Ndeen yim6e buykoo6e golleeji moodon lobbi saabe Almasiihu been cemtan dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo dum muuyde Laamdo, 6uri torreede e ley golleeji bondi.

¹⁸ Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muudum maayii saabe hakkeji yim6e jamaanuui fuu nde wootere faa abada. Ponnditiido oon maayanii 6e ponnditaaki been, faa o yaara en to Laamdo. Fodde 6anndu, wo o baraado, de o ummittiido e Ruuhu.

¹⁹ Wo e baawde Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkiiji uddaadi ley kasu.

²⁰ Yonkiiji diin luttii Laamdo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamdo munyanii di sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muudum mawka kaan deen. Yim6e seeda naati de kisi e ndiyam daam, njeetato tan.

²¹ Dum fuu dum wadii faa dum holla lootagal batisima gilla waraay. E ley maggal on kisii saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima ngaal wanaa ittude tuundi 6anndu, ammaa wo amaana mo neddo nanngidi e Laamdo e 6erde laa6unde.

²² O yeentowii dow kammu, imo joodii gere nyaamo Laamdo. Imo laamii maleyka'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Almasiihu yarii torra ley 6anndu muudum. Ndelle onon du kooyon anniya hono no makko ni, cegilanodon torra. Sabo si neddo torraama ley 6anndu fu, seedii e hakkeji.

² Ndeen selan jokkude muuyde terde, de jokka muuyde Laamdo haddi nguurndam muudum fuu.

³ Nguurndam moodon paltiadam daam heyii on, on ngadiino ko yim6e 6e anndaa Laamdo been njidi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyde terde e sulagol e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruui nyiddiniingal.

⁴ Ko celudon tawdeede e ma66e e ley golleeji cementiniidi cattudi duum haaynake 6e sanne, duum wadi de i6e mbonkoo on.

⁵ Ammaa 6e ndaroyto yeeso Laamdo, cegilaniido saraade wuur6e e maay6e fuu on.

⁶ Dum wadi de fay maay6e been kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay si 6e caraa sariya maayde hono no yim6e fuu, 6e mburan ley ruuhu hono no Laamdo wuudi ni.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adake. Ndelle, kakkilon, nanngitodon, faa keddodon e du'are.

⁸ Ko artii dum fuu, njidunduron sanne, sabo njinggu na sudda hakkeji keewdi.

⁹ Mono fuu jaba weeraneede tawee on njormaaki dow majjum.

¹⁰ Mono e moodon fuu he6ii dokke feere feere. Ngolliron dokke deen faa nafon wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado mooyere Laamdo heewnde sifa.

¹¹ Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamdo. Golloowo fuu, ina haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oon. Dum fuu wo faa Laamdo teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Wo teddeengal e baawde

* 3:12 Jabuura 34.13-17.

ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin!
Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

¹² Sakiraaፎ am horsuፎe, taa torra ndaartindotoodo on naawdo hono no yiite oon haaynoo on, hono wo dum huunde nde haanaa laataade.

¹³ Ammaa ceyee sabo ko kawtudon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin duum, faa ceyodon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko bangi.

¹⁴ Si on kuufinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo Ruuhu tedduፎ, dum woni Ruuhu Laamdo, ina woni dow moodon.

¹⁵ Taa fay gooto moodon torree saabe wadii war-hoore maa wujjii maa wadii ko boni maa naatii ko walanaa dum.

¹⁶ Ammaa si gooto moodon torraama saabe wo Almasiyankeejo fu,* taa semtira dum, njettee Laamdo saabe innde ndeen.

¹⁷ Joonin wakkati mo Laamdo fuddata saraade yimbe yottake. To yimbe rewoobe mo been o fuddirra. Si sariya oon fuddirii en enen, noy timmirra e dow 6e njokkaay Kabaaru Laamdo Lobbo been?

¹⁸ Binndi diin mbi'ii:

«Si hisinde fonnditiibe tiidii,
dume hewtotoo yedduፎe Laamdo e
luttuፎe?»†

¹⁹ Ndelle si wo nii dum worri, neddo fuu torraado ley muuyde Laamdo halfina hoorem e Tagudo koolniido oon, heddo e wafude ko woodi.

5

Haala waaju yaade to mawፎe

¹ Midoo waajoo mawፎe wonduፎe e moodon been dum do, sabo miin du mi mawdo, mi seedakeno torraaji Iisaa Almasiihu, mi tawdete e teddeengal ganginoyteengal ngaal du.

² Nduron coggal ngal Laamdo halfini on ngaal. Kaybon ngal. Taa ndurdon ngal tilay, ammaa ndurdon ngal yardaamuye no Laamdo yidiri ni. Taa ndurdon ngal faa keፎan kaalisi tan, ndurdon ngal e semmbe berde mon.

³ Taa ndooldee coggal ngal Laamdo halfini on ngaal, ammaa ngadon alhaali lobbo e maggal faa ngal jokka.

⁴ Ndeen si Duroowo mawdo oon gangowii, on keፎan kufune teddeengal mo bonataa abada.

⁵ Hono noon onon jokolፎe, njaፎee yamiroore mawፎe. On fuu, ngondon e leeyinkinaare hakkunde moodon, sabo Binndi diin mbi'ii:

«Laamdo na salanoo mawninkiniibe,

de na hokka leeyinkiniibe moyyere.»*

⁶ Ndelle, leeyinkinane Laamdo jom semmbe oon, faa toowna on si wakkati cubaado oon yottake.

⁷ Paddēe kaፎፎu-ko'uuji moodon diin fuu yeeso Laamdo, sabo imo hakkilani on.

⁸ Ndeentee, kakkilon! Sabo ganyo moodon Ibiliisa ina wada yaha-warta hono no laddeeru yolbundu ni, ina filoo mo nyaama.

⁹ Kabdon e mayru, tinnodon e goondinal moodon, sabo odon anndi sakiraaፎe moodon sankitiibe e adunaaru ndu been, kam'en du ina ngondi e torraaji diin.

¹⁰ Nde torradon faa booyti seeda fu, Laamdo jom hinney fuu, noddudo en faa ngonden e teddeengal muudum duumiingal ley kawtal Iisaa Almasiihu, kam hiፎፎinta on. Kam darnata on, sellina berde mon, tabintina on.

¹¹ Wo baawde ngoodan mo faa abada!
Aamiina.

Baynundurral

¹² Silas mo tiigoriimi wo sakiike koolniido walli kam winndande on bataaki ndaፎፎi ki, faa mi sellina berde mon, mi hokka on tannyoral: kabaaru mo mbinndumi oon wo hinney Laamdo goongaajo. Keddodee e majjum!

¹³ Kawrital goondinፎe gonngal Baabiila, ngal Laamdo subii no suborii on ni, ingal jowta on. Marku giyam oon du ina jowta on.

¹⁴ Njowtunduron jowtaali gondudi e njingu.

Jam wonda e moodon, onon hawtuፎe e Iisaa Almasiihu been fuu.

* 4:16 Almasiyankeejo ina fiirta jokkudo Almasiihu. † 4:18 Banndi 11.31. * 5:5 Banndi 3.34.

Bataaki Piyeer dīfabi

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi nulaado muudum. Mido jowta on, onon hebube goondinal korsungal hono ngal amin ngaal saabe fonnditaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oon.

² Laamdo hebbin on moyyere e jam e ley ko anndudon mo duum, e ko anndudon Joomiraado meeden Iisaa duum.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E baawde Joomiraado kebirde huunde fuu ko kaajaden, faa mbuurden e kulol Laamdo. En kebirii dum saabe ko anndudon Laamdo, noddirdo en teddeengal muudum e moyyuki muudum oon.

⁴ E ley teddeengal makko e moyyuki makko o hokkii en amaanaaji korsudi, mawdi sanne. O wadani on di faa ndadon bonanda kalkoowo mo muuyde bonde ndimi gondo e adunaaru ndu, de kawton e Laamdo alhaali.

⁵ Saabe duum, tinnodon faa wooda, beydon e dow goondinal moodon ngaal moyyuki, e dow moyyuki kiin anndal,

⁶ e dow anndal ngaal nanngitaare, e dow nanngitaare ndeen munyal, e dow munyal ngaal kulol Laamdo,

⁷ e dow kulol Laamdo ngool yidugol sakiraafe, e dow yidugol sakiraafe ngool, njjingu kuuungu.

⁸ Si sifaaji lobbi di ina ngoni e moodon, woodi na beydoo, di kadan on laataade waatuwe berde be nafataa e ley anndugol moodon Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Sabo neddo fuu mo sifaaji diin ngalaa e muudum wo bumdo naa pamduo jiide, sabo yeggiti Laamdo laabinii dum e hakkeji muudum paltiidi diin.

¹⁰ Ndelle sakiraafe, onon kaa, tinnoree no mbaawrudon fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on to muudum ngoon, e ko o subii on duum du. Sabo si on ngadii dum on pergataako abada!

¹¹ Hono nii Laamdo jabortoo on e teddeengal manngal de naaton laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en nduumiingu.

¹² Ndelle, fay si tawi odon anndi kulle deen, odon keddi e goonga mo kebudon oon, mi miccintinan on de wakkati fuu.

¹³ Mi yi'ii ina tilsii mi findina hakkillooji moodon faa miccitudon dum si mido heddii mido foofa.

¹⁴ Sabo mido anndi mi booyataa e adunaaru katin, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam ni.

¹⁵ Ndelle mi wadan ko mbaawumi fuu, faa si mi dillii adunaaru fu, odon mbaawa miccitaade kulle deen wakkati fuu.

No haala annabaabe dow Almasiihu tabitiri

¹⁶ Nde min anndinnoo on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde muudum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyudi. Gite amin jaati min njjiiri manngu makko!

¹⁷ Laamdo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande Laamdo jom darja mawdo oon hewtii mo, de wi': «O wo Biyam mo korsinni, mo ceyortoomi.»

¹⁸ Daande ndeen yuuri dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde, sabo wakkati oon miden ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.

¹⁹ Dum fuu beydani min katin tannyorde ko annabaabe been kaalnoo duum. Ndelle sanaa ngatton hakkillooji moodon e dow majjum, sabo haalaaji ma66e ina nga'i hono lampal jaynoowal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley berde moodon.*

²⁰ Aranel fuu, paamon ko winndaa ley dewte annabaabe duum fuu yuuraay e ko'e mu66en.

²¹ Sabo fay nde wootere konngol annabaabe yuuraay e muuyde bii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniido wadi de annabaabe been kaalti konngol yuurungol to Laamdo ngool.

2

Haala annabaabe fewreebe e halkere mu66en

(Yahuuda 4-13)

¹ No annabaabe fewreebe ngorrunoo e ley lenyol Israa'ila ngool ni, hono noon waajotoobe fewreebe ngorroyta e ley moodon. Be cornan e ley moodon jannde fewreere halkoore. Be njeddan fay Joomii 6e coodudo 6e oon. Hono noon 6e poofiranta ko'e ma66e halkere yaawunde.

² Heew6e njokkan e rafi semto ma66e ngoon. Saabe ma66e laawol goonga ngool mbonkete.

³ Eelgal* ma66e waddanan 6e haalde pene faa 6e luumtoroo on. Ammaa jukkungo ma66e saraama booyii, halkere ma66e ina doomi 6e.

⁴ Miccitudon, Laamdo accaay maleyka'en luttunoobe been. Ko o wadi dey, o geyyirii 6e

* 1:19 *Hoodere fajiri* ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley berde goondinbe dum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16.

* 2:3 Maanaa *eelgal* do wanaa naaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

callali, o faddi 6e ley nimre jahannama faa nyannde dargal.

⁵ Miccitodon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o wadi dey, o reenii Nuuhu baajotoodo fonnditaare oon e yim6e njeddo wob6e, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.

⁶ Laamdo sarii gure didi Sodoma e Goomora. O halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, faa de laatanoo yeddoo6e mo waroo6e fuu maande ko hewtata dum'en.

⁷ E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiido oon. Bernde muudum metti saabe golleeji bon6e been cementiniidi.

⁸ Wo o kodudo hakkunde bon6e been, o ponnditiido. Bernde makko laa6unde ndeen ina metta nyalooma pindo fuu saabe golleeji ma66e bondi di o yi'ata e di o nanata.

⁹ Dum fuu ina holla Joomiraado ina waawi reenude downtaniibe dum been e ndaartindooje, ina waawi katin resande onyyiibe been jukkungo faa nyannde dargal,

¹⁰ sakkoo doggo6e caggal muuyde terde tuunde, huyfin6e hoorewaaku Joomiraado been.

Waajotoo6e fewree6e been cementata, ina mawnitoo, 6e kulataa mbonkaade teddu6e won6e dow kammu.

¹¹ Ammaa maleyka'en ina buri 6e sembe e baawde, de fay e noon mbonkataako teddu6e been faa kiitoo dum'en yeeso Joomiraado.

¹² De yim6e been kaa, i6e nanndi hono daabaaji ladde di ngalaa hakkillo, jokkooji taguuji mu66en, dimiraadi faa nanngee, mbaree. I6e mbonkoo ko 6e anndaa. Laamdo halkiran 6e hono no daabaaji ladde diin kalkirtee ni.

¹³ Be torrii wob6e, woodi kam6e du 6e kefan torra faa laattoo njobdi ma66e. I6e ceyoroo muuyde terde ma66e bonde fay ley nyalooma. Si 6e njooddake e moodon e ley kawrital nyaamdu, i6e ceyoroo jamba ma66e. I6e laatanii on gacce e laaru[†].

¹⁴ Be tampataa yeewude rew6e wob6e, 6e celataa wadude junuuba. Mo goondinal muudum walaa sembe fuu, 6e nanngiran dum e eytooje. Berde ma66e wo boowde eelgal. Wo 6e bi66e hudaabe.

¹⁵ Be celi laawol ponnditingol ngool, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama[‡] bii Bosora, jidudo yobeede faa wada ko boni.

¹⁶ Ammaa annabaajo oon felaama dow hakke muudum, sabo araawa mum haaldii e muudum e daande neddo de hadi dum wadude puuyndam.

¹⁷ Waajotoo6e fewree6e been wo bulli di ngalaa ndiyam, wo 6e duule de henndu

sogga, nimre burnde fuu ni66ude 6e nde-sanaa.

¹⁸ I6e piloo jarribaade yim6e e dow haalaaji mawdi boli. I6e nawtoroo muuyde terde cementiniide faa 6e eyta yaltu6e ko booyaay hakkunde majju6e.

¹⁹ I6e aadanoo dum'en ndimaaku, tawee kam6e e ko'e ma66e, wo 6e maccu6e bonanda. Sabo mono fuu wo maccudo ko jaalii dum.

²⁰ Ina waawi taweede 6e ndadirii e tuundi adunaaru saabe annude Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon. Ammaa si 6e njeccake e mayri katin faa ndi jaalii 6e fuu, cakitte ma66e buran arane ma66e bonde.

²¹ Si 6e anndaano laawol fonnditaare ngool faa'e fuu, duum buri ko 6e anndi ngol faa woodi de 6e tottiti yamiroore seniinde nde 6e ke6unoo.

²² Ko hewti 6e duum laammii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure muudum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, gataaki ki woni dida6i ki mbinndanammi on. E ley didi diin fuu, mido filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji moodon beydoo miilaade ko laa6i.

² Mido yidi miccinde on haalaaji di annabaabe seniibe kaalnoo arande, kam e yamiroore Joomiraado meeden kisinoowo en nde nulaabe mon njannngini on.

³ Artee annude dum do: e balde cakitotoode deen, jalnortoo6e yim6e jokku6e muuyde terde mu66en ngarowan. Be njal-norto on,

⁴ 6e mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraa6e men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muudum hono no worrunoo gilla e fuddoo6e adunaaru ni.»

⁵ I6e anniyii yeggitinde Laamdo tagirii kammu e leydi fuu konngol muudum. Illa ko 6ooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.

⁶ Katin du, Laamdo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde wafunoo ilam tuufaandu.

⁷ Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi do ngonden e muudum joonin ndesanaama yiite faa nyannde dargal. Wakkati oon yeddu6e Laamdo been kalkete.

⁸ Sakiraa6e am horsu6e, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraado, nyalooma gooto ina wa'i hono no duubi ujunere ni, de

[†] 2:13 **Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'ete e ko yi'ataake. [‡] 2:15 **Balaama** jannngini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'ililankoo6e faa 6e naata ley jeenu e dewal tooruuji. * 3:8 Jabuura 90.4.

duu6i ujunere du ina nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*

⁹ Joomiraa6o hanndintaa tabintinde amaana muu6um no yim6e wo66e miilor-too ni. Wo o munyando on tan, sabo o yidaa fay gooto halka. Ko o yidi dey, yim6e fuu ngarta to makko, tuuba.

¹⁰ Ammaa nyannde gartol Joomiraa6o ndeen juhan en hono no gujjo juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu maw6o. Kulle kammunkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e gollleeji gondi e muu6um fuu 6anginte, caree.

¹¹ Ndelle si tawii 6um fuu hono noon 6um halkirta, ina tilsii njokkon laawol ceniingol, mbuurdon e kulol Laam6o!

¹² Ina tilsii laatodon hedii6e nyalaande Laam6o ndeen, laatodon filotoo6e nde wara law! Nyannde ndeen, kammu hu66an halka, kulle kammunkooje fuu taayan ley yiite.

¹³ Ammaa eden kedii ko Laam6o aadii: kammu keso e leydi keyri 6o fonnditaare tawetee.†

¹⁴ Ndelle, sakiraa6e am horsu6e, e ley ko kedidon kulle 6een 6uum, tinnee faa Joomiraa6o tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.

¹⁵ Paamon munyal Joomiraa6o meeden ngaal ina hokka on laawol hebude kisin-dam. Noon sakiike meeden Pool korsudo oon winndirani on, no Laam6o hokkiri mo hakkilantaaku ni.

¹⁶ Ley 6ataakiiji makko diin fuu, imo winndira hono nii dow haala kaan. Bataakiiji makko diin ina njogii haalaaji di maanaa mu66en tiidi faamude, di yim6e fam6u6e jannde e 6e ngalaa semmbe ley goondinal mbaylitata maanaa muu6um. Wo hono noon du 6e ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi diin. Be ngaddanan ko'e ma66e halkere.

¹⁷ Ammaa onon sakiraa6e am horsu6e, sabo on kumpitaama 6um gilla joonin, ndeentee taa bon6e 6een njaara on e majjere mu66en de ceedon e semmbe mon ley goondinal.

¹⁸ Mawnon e anndude Joomiraa6o men Iisaa Almasiihu kisinoowo en, mawnon e moyyuki muu6um. Teddeengal woodan mo gilla joonin faa abada! Aamiina.

† 3:13 Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

Bataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimbe ngu-urndam

¹ Miden mbinndana on e dow gonɗo gilla fuddoode oon. Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juude amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*

² Nguurndam daam ɓanginaama, min nji'ii dam, miden ceedoo haala majjam. Nguurndam nduumiidam ngondam ɗo Baabiiwo dam min ɓanginanaa, wo dam min kaalanta on haala muuɗum.

³ Ndelle, ko min nji'i e ko min nani ɗuum min kaalanta on onon du, faa kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Biyum Iisaa Almasiihu.

⁴ Dum min mbinndanta on, faa seyo meeden hi66a.

Haala wuurude ley annoora

⁵ Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala muuɗum oon: Laamɗo wo annoora, nimre fuu walaa e muuɗum.

⁶ Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonden, en penii, goonga walaa e golle meeden.

⁷ Ammaa si e annoora mbuurden hono no o worri e annoora kanko e hoore makko ni fu, ndeen eden ngoodi kawtal hakkunde meeden. Katin du yiyam Biyiiko Iisaa na laaɓina en e hakkeewi fuu.

⁸ Si en mbi'ii en ngalaa hakkeewi, en kiilii ko'e meeden, en ngalɗaa e goonga.

⁹ Ammaa si en kaaltanii Laamɗo hakkeewi men, o yaafoto en, o laaɓina en e hakkeewi fuu. Sabo kanko, wo o koolniido, ponnditiido.

¹⁰ Si en mbi'ii en ngadaay hakke, en ngafii Laamɗo wo penoowo, konngol makko du naataay e meeden.

2

No Almasiihu laatorii ballo meeden

¹ Bikkoy am, mi winndanii on dum faa taa ngadon hakke. Ammaa si godɗo wafii hakke, eden ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu ponnditiido oon.

² Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeewi* meeden. Wanaa hakkeewi meeden enen tan, de wo hakkeewi yimbe adunaaru fuu.

Haala yiɗundurde

³ Ko hollata en eden anndi Laamɗo dey, wo haybude jamirooje muuɗum.

⁴ Biido «miɗo anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo penoowo, walaa e goonga.

⁵ Ammaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngool, njinngu Laamɗo ina hi66i e muuɗum jaati. Nii annditirten eden ngoni e makko.

⁶ Biido ina woni e makko, ina haani wuurda no Almasiihu wuurduɗo ni.

⁷ Sakiraa6e am horsu6e, ko ngonumi miɗo winndana on duum wanaa yamiroore heyre. Wo yamiroore 6ooynde nde ke6ɗon gilla arande. Yamiroore 6ooynde ndeen woni konngol ngol nandon ngool.†

⁸ Dum e taweede fuu, yamiroore 6ooynde nde mbinndanammi on ndeen, wo nde heyre du. Goonga mayre ina ɓanga e Almasiihu, ina ɓanga e moodon, onon du. Sabo nimre ina timma, annoora goongaajo oon du ina yayna illa joonin.

⁹ Biido e annoora woni, tawi ina wanyi sakiike muuɗum fu, e nimre woni faa handen.

¹⁰ Jiɗɗo sakiike muuɗum e annoora woni, walaa ko fergata dum.

¹¹ Banyuɗo sakiike muuɗum e nimre woni, ina yaada e nimre. O anndaa to o yahata sabo nimre wumnii mo.

¹² Sukaabe, miɗo winndana on sabo hakkeewi moodon njaafaaraama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraa6e, miɗo winndana on sabo oɗon anndi Gonɗo gilla e fuddoode oon.

Jokol6e, miɗo winndana on sabo on njaalake Ibiiliisa bonɗo oon.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon anndi Baabiiwo.

Baabiraa6e, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon anndi Gonɗo gilla e fuddoode oon.

Jokol6e, ko mbinndanammi on dey, sabo oɗon njogii semmbe, konngol Laamɗo ngool ina woni e moodon, katin du on njaalake Bonɗo oon.

Haala reentaade e adunaaru

¹⁵ Taa njidee adunaaru ndu e ko woni e mayru fuu. Sabo jiɗɗo adunaaru fu, njinngu Baabiiwo walaa e muuɗum.

¹⁶ Sabo ko woni e adunaaru wo muuyɗe terɗe e muuyɗe yitere e mantoraade dow jawdi. Dum fuu jeyaaka e Baabiiwo. Wo e adunaaru dum jeyaa.

¹⁷ Adunaaru e muuyooji muuɗum fuu na timma, ammaa gadoowo muuyɗe Laamɗo duumoto faa abada.

* 1:1 Ayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18. * 2:2 Haala **kirsamaari** kaan, e geresankooe ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimbe e Laamɗo du.

† 2:7 **Yamiroore ndeen** wo yiɗundurde.

Tindingo dow waybe Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmoode adunaaru ndu badake. On nanii ganyo-Almasiihu waran. Haya, joonin waybe-Almasiihu heewbe ngari. Dum anndirden timmoode ndeen.

¹⁹ Be njaltii hakkunde meeden, ammaa 6e njeyaakano e meeden. Sabo kambe, sini e meeden 6e njeyanoo, 6e keddodotono e meeden. De dum na holla kambe 6e fuu 6e njeyaakano e meeden.

²⁰ Onon kaa, Ceniido hokkii on Ruuhu Laamdo paaminoowo on goonga, ndelle on fuu odon anndi goonga.

²¹ Mido winndanaa on wanaa saabe on andaa goonga, ammaa wo saabe odon anndi goonga. Katin du odon anndi fewre fuu walaa e goonga.

²² Ndelle, moy woni penoowo? Jeddudo Iisaa wo Almasiihu, kam woni penoowo.‡ Jeddudo Baabiiwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-Almasiihu.

²³ Sabo jeddudo Bajjo oon jeydaaka e Baabiiwo. De mo semtaay inndude Bajjo oon fuu, ina jeyda e Baabiiwo.

²⁴ Woodi onon le, tinnee e ko nandon gilla arande duum. Haala ka nandon gilla arande kaan, si ka woni e moodon fu, ondu on ngonan e Bajjo oon, on ngonan e Baabiiwo ondu.

²⁵ Woodi du, ko Almasiihu aadanii en duum wo nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum dow yimbe majjinoobe on.

²⁷ De onon kaa, Ruuhu paaminoowo on goonga mo o hokki on oon, ina woni e moodon, hewtaay ko njannginedon. Sabo Ruuhu oon jannginta on huunde fuu. Wo goonga o jannginta on, wanaa fewre. Ndelle, ngonee e Almasiihu hono no Ruuhu muudum oon jannginiri on ni.

No laatoriden bibbe Laamdo

²⁸ Joonin sukaabe am, keddee, ngonee e Almasiihu, faa ndaroden yeeso makko tawa eden ngoodi hoolaare, taa cemten nyannde gartol makko.

²⁹ Si on anndii Almasiihu wo ponnditiido, tannyoree du golloowo ko fonnditii fuu wo binngel Laamdo.

3

¹ Ndaaree no Laamdo Baabiiwo foti yidirde en, faa noddirii en 6i66e muudum. Wo en 6i66e muudum jaati. Ko hadi adunaaru ndu anndude en dey, ndu anndaa Baabiiwo.

² Sakiraa6e am horsu6e, joonin wo en 6i66e Laamdo. Ko laatoyoden duum, 6anginaaka tafon. De eden anndi nde Almasiihu 6angowi fu, en nanndan e

muudum, sabo en nji'an mo kanko e hoore makko no o worri.

³ Dekudo jikke muudum dow makko fuu, laa6iniran hoore muudum no Almasiihu laa6iri ni.

⁴ Golludo ko boni fuu, luttii jamirooje Laamdo. Sabo gollude ko boni wo luttude jamirooje.

⁵ Odon anndi Almasiihu 6angirii faa itta hakkeeki. Kam kaa, hakkeeki ngalaa e muudum.

⁶ Gondoo e makko fuu, heddataako ley hakkeeki. Keddiido ley hakke fuu, yi'aay mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, taa fay gooto majjina on! Golloowo ko fonnditii wo ponnditiido, hono no Almasiihu worri wo ponnditiido ni.

⁸ Kaa luttoowo wo neddo Ibiliisa, sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e fuddoode. Saabe majjum 'Bii Laamdo oon wardi faa halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido 6ii Laamdo fuu heddataako e luttude, sabo aawdi Laamdo ina woni e muudum. Joomum waawaa heddaade e luttude, sabo wo 6ii Laamdo.

¹⁰ Inan ko hollata 6i66e Laamdo e 6i66e Ibiliisa: mo gollataa ko fonnditii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraa6e muudum du, hono noon worri.

Haala njinngu

¹¹ Inan kabaaru mo nandon gilla arande oon: njidunduren.

¹² En kaanaa wa'ude hono Kayiinu jokkudo Ibiliisa bondoo, barudo minyum oon. Dume wadi de o wari dum? O wardii dum saabe golleeji makko wo bondi, de golleeji minyiiko diin kaa wo lobbi.

¹³ Ndelle sakiraa6e, ko adunaaru ndu wanyi on duum, taa dum haaynoo on.

¹⁴ Ko njiduden sakiraa6e meeden duum hollii en en njaalake maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike muudum fuu, heddake wo maaydo.

¹⁵ Neddo fuu banyudo sakiike muudum na wada war-hoore. Odon anndi nguurndam nduumiidam walanaa gadoowo war-hoore.

¹⁶ Inan no anndirten ko woni njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki muudum saabe meeden. Ndelle enen du, eden njeji hokkitirde yonkijii meeden saabe sakiraa6e men.

¹⁷ Si jogiido jawdi yi'ii sakiike muudum na 6illii de yurmaaki dum, noy njinngu Laamdo waawri wonirde e muudum?

¹⁸ Sukaabe am, taa njinngu meeden laa-too haala 6ola tan, ammaa njidiren golle e goonga.

‡ 2:22 Si neddo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten wo e goonga ngonđen. Nii du, si berde men pelii en fu, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabo Laamdo 6uri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndele sakiraa6e am horsu6e, sini berde meeden pelaay en, en tawdete e hoolaare daraade yeeso Laamdo.

²² O hokkan en ko nyaagiden mo fuu, sabo en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo.

²³ Yamiroore makko wo goondinde Iisaa Almasiihu 'Biyiiko oon, e yidundurde hono no o yamiri en ni.

²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ina woni e Laamdo, Laamdo du ina woni e muudum. Ruuhu mo o hokki en oon, kam anndinta en imo woni e meeden.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraa6e am horsu6e, waajotoo6e wi'oo6e Ruuhu Laamdo ina woni e mu66en, taa ngoondinee dum'en fuu, ammaa koron 6e yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e ma66e naa wanaa. Sabo annabaa6e fewree6e heew6e caakake e adunaaru ndu.

² Inan no paamirton Ruuhu Laamdo ina woni e goddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatake neddo fuu, Ruuhu Laamdo ina woni e muudum.

³ Ammaa jeddudo Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e muudum. Wo e ganyo-Almasiihu yuuri. Ganyo mo nandon ina wara oon ina woni ley adunaaru gilla joonin.

⁴ Sukaa6e am, onon le, wo on yim6e Laamdo, on njaalake annabaa6e fewree6e 6een. Sabo Ruuhu Laamdo gondo e moodon oon 6uri gondo e adunaaru oon semmbe.

⁵ Annabaa6e fewree6e 6een wo adunankoo6e. Saabe majjum wo haalaaji adunaaru 6e kaalata, adunaaru ndu ina hettindanoo 6e.

⁶ Enen le, wo en yim6e Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettindantaako en. Nii cendirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala njinngu Laamdo

⁷ Sakiraa6e am horsu6e, njidunduren, sabo njinngu e Laamdo yuuri. Mo njinngu woni e muudum fuu wo 6ii Laamdo, ina anndi Laamdo.

⁸ Mo njinngu walaa e muudum oon andaa Laamdo, sabo Laamdo wo njinngu.

⁹ Inan no Laamdo 6angirani en njinngu muudum: o nuli 'Biyiiko Bajjo ley adunaaru ndu faa ke6iren nguurdam saabe muudum.

¹⁰ Wanaa ko njiduden Laamdo duum anndinta en njinngu. Ko anndinta en njinngu dey, wo ko Laamdo yidi en. O nulii 'Biyiiko

faa hokkitera yonki muudum faa hakkeejj meeden njaafee.

¹¹ Sakiraa6e am horsu6e, ko Laamdo yidiri en nii duum, enen du, eden njeji yidundurde.

¹² Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Si en njidunduri fu, Laamdo ina woni e meeden, katin du njinngu muudum hi66ii e meeden.

¹³ Noy paamirten eden ngoni e makko, kanko du imo woni e meeden? Wo ko o hokki en Ruuhu makko duum paamirten.

¹⁴ Minen e ko'e amin, min nji'ii Bajjo oon, miden ceedoo Baabiwo oon nuli mo faa o hisina adunaaru ndu.

¹⁵ Jabudo Iisaa wo 'Bii Laamdo fuu, Laamdo wonan e muudum, kam du wonan e Laamdo.

¹⁶ Enen du, eden anndi njinngu ngu Laamdo yidi en, en koolake ngu. Laamdo wo njinngu. Gondo ley njinngu fuu, e Laamdo woni. Laamdo du wonan e muudum.

¹⁷ No Almasiihu wa'i ni, hono noon enen du laatoriden ley adunaaru ndu. Nii woni no njinngu nguun hi66iri e meeden, faa ndaroroden hoolaare nyannde darngal.

¹⁸ Kulol walaa ley njinngu. Ko woni dey, njinngu ki66ungu na itta kulol. Sabo kulol wo jukkungo doomi, katin du gondudo e kulol fuu, njinngu Laamdo hi66aay e muudum.

¹⁹ Enen le, eden njidunduri sabo kanko artii yidude en.

²⁰ Si goddo wi'ii, «mido yidi Laamdo» de tawi ina wanyi sakiike muudum fu, wo penoowo. Sabo mo yidaay sakiike muudum mo yi'ata, waawaa yidude Laamdo mo yi'aay.

²¹ Jiddo Laamdo fuu yida sakiike muudum du. Yamiroore ndee do wo Almasiihu hokki en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatake 6ii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan 6iyum du.

² No anndirten eden njidi 6i66e Laamdo dey, ko njiduden Laamdo de njokkuden jamirooje muudum duum.

³ Sabo haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal,

⁴ sabo laatiido 6ii Laamdo fuu jaaloto muuyde adunaaru. Wo goondinal meeden njaalortoden de.

⁵ Moy jaalotoo adunaaru? Walaa fuu jaalotoodo ndu si wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo.

⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam. Wanaa e ndiyam tan o wardi. O wardii e ndiyam e yiyam fuu. Wo Ruuhu seedotoo dum, sabo Ruuhu oon woni goonga.

⁷ Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni Almasiihu,

⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyyam. Seedaaku majje oo du wo gooto.

⁹ Eden njaaba seedaaku yimbe, ammaa seedaaku Laamdo furi semmbe. Sabo kangu woni ngu Laamdo seedanii Biyum oon.

¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii seedaaku nguun e ley bernde muudum. Mo goondinaay Laamdo wadii Laamdo wo penoowo, sabo jabaay seedaaku ngu Laamdo haali haala Biyum.

¹¹ Inan seedaaku nguun: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, nguurndam dam ina woni e Biyiiko oon.

¹² Jeydaado e Bii Laamdo fuu, hebii nguurndam dam. Mo jeydaaka e muudum du, hebaay dam.

Baynundural

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo been, mi winndanii on dum, faa tannyoron on kebii nguurndam nduumiidam.

¹⁴ Eden njogii hoolaare to makko: si en ndu'orake huunde haddi muuyde makko, o jaabanto en.

¹⁵ Eden anndi en kebii ko ndu'iden duum, sabo eden anndi imo jaabanoo en du'aawuuji meeden.

¹⁶ Ndelle, si won jiidu sakiike muudum ina wada hakke mo waddantaa dum maayde, o nyaaganoo dum Laamdo, Laamdo du hokkan dum nguurndam. De na woodi hakke gaddoowo maayde. Mi wi'aay nyaagorodon saabe hakke oon.

¹⁷ Oonyaare fuu wo hakke, de wanaa hakke fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi laatiido bii Laamdo fuu heddataako e hakkeji, sabo Almasiihu Bii Laamdo oon ina hayba neddo oon, Bondo oon du meemataa mo.

¹⁹ Eden anndi wo en yimbe Laamdo, de adunaaru le fuu ina woni e maral Bondo oon.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkillo ngo anndiren Deweteeo goongaajo oon. Joonin eden njeyaa e goongaajo oon, sabo eden ngoni e Biyum Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaajo oon, kanko woni nguurndam nduumiidam.

²¹ Bikkoy am, ndeenee ko'e moodon e dowtanteebe wo66e.

Bataaki Yuhanna dīdāfi

¹ Miin mawdo kawrital goondinbe winndi bataaki ki yaade to debbo mo Laamdo suβii.* Mido jowte, aan e βiβe maa fuu, onon βe njidirmi goonga. Wanaa miin tan yidi on, wo anndube goonga βeen fuu ina njidi on

² saabe goonga gondo ley meeden, dumotoodo e meeden faa abada oon.

³ Laamdo Baaba men e Iisaa Almasiihu Biyum oon, njurmoto en, kokkan en moyyere e jam faa mbuurden e majjum ley goonga e njingu.

Haala goonga e njingu

⁴ Mi seyake sanne ko tawumi βiβe maa woβe ina njokka goonga, no Baabiiwo yamiri en ni.

⁵ Joonin, debbo tedduo, mido njaare, njidunduren. Mi winndantaa ma dum hono wo dum yamiroore heyre, wo dum yamiroore nde keβuden gilla fuddoode.

⁶ Ko woni njingu dey, jokkude jamirooje Laamdo. On nanii yamiroore nde gilla fuddoode. Odon kaani jokkude nde no nanirdon ni.

⁷ Sabo majjinoobe heewe caakake e adunaaru ndu. Be njaβaay Iisaa Almasiihu warii laatake βii-Aadama. Gaado no maβe nii fuu wo majjinoowo, wo ganyo-Almasiihu.

⁸ Kaybee ko'e moodon, taa ko min ngolani on duum bona, faa keβon mbarjaari kiββundi.

⁹ Sabo mo heddodaaki e laawol Almasiihu de βeydi ko jeyaaka e maggol fuu, jeydaaka e Laamdo. Keddodiido e maggol fuu ina jeyda e Baabiiwo e Bajjo.

¹⁰ Si won garɗo to moodon ina waajoo ko waldaa e laawol ngol, taa njakkitee dum e ley galleeji moodon, taa fay njowton dum.

¹¹ Sabo jowtudo mo fuu hawtu e makko gollleeji bondi.

Baynundural

¹² Ko kaanumi haalande on duum ina heewi, de mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Ammaa mido yeloo warde to moodon, kaalden hunnduko e hunnduko, faa seyo meeden hiβa.

¹³ Biβe sakiike maa debbo mo Laamdo suβii oon ina njowte.

* 1:1 *Debbo tedduo oon* e βiβe muudum wo kawrital goondinbe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓi

¹ Miin mawɗo kawrital goondinɓe winndi bataaki ki yaade to Gayus sakiike am korsudo mo njidirmi goonga.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maada, ada wondi e cellal du hono no hakkillo maa selliri ni.

³ Mi seyake sanne nde sakiraaɓe woɓɓe ngari kaalani kam no tinnoridaa e goonga e no njokkirɗaa dum ni.

⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nanumi ɓiɓɓe am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsudo, ko mballataa sakiraaɓe men duum, fay si wo ɓe jananɓe to maada,* ina hollita wo a koolniido.

⁶ ɓe kaalii haala njingu maada yeeso kawrital goondinɓe. A wadan ko woodi si a wallirii ɓe e ko haani e jahaangal maɓɓe, no hawwirta e muuyɗe Laamɗo ni.

⁷ Sabo kamɓe, wo saabe Almasiihu ɓe ummorii jahaangal ngaal. ɓe pilaaki yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen mballa ɓe fay huunde.

⁸ Ndelle, enen goondinɓe Iisaa, eden njeyi wallude hono yimɓe ɓeen, faa laatoden gollidooɓe e maɓɓe e ley yaajinde goonga.

No Diyotoref e Demetirus ngorri

⁹ Won ko mbinndanmi kawrital goondinɓe, ammaa Diyotoref, jidudo arinde hoore muudum oon, ina heddii salanaade kam.

¹⁰ Saabe duum, si mi warii fu, mi hollan ko o wadata duum e no o mbonkorto min ni. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe jananɓe ɓeen, katin du yidube jaɓɓaade ɓe ɓeen, o hadan dum'en, o riwa dum'en e kawrital goondinɓe.

¹¹ Sakiike am korsudo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi. Gadoowo ko woodi fuu wo neddo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo.

¹² Demetirus wo neddo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yimɓe fuu ina kaala haala makko lobba. Minen du, miden njaɓi dum, de ada anndi seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

¹³ Ko kaanumi haalande ma duum ina heewi, de mi yidaa winndude dum fuu e binndirgal.

¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunnduko e hunnduko.

¹⁵ Yigiraaɓe maa wonɓe do ɓeen ina njowte. Njowtanaa kam yigiraaɓe ɓeen fuu gooto gooto. Jam wondu e maada.

* 1:5 Sakiraaɓe ɓeen wo sankitooɓe Kabaaru Lobbo.

Bataaki Yahuuda

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yahuuda maccudo lisaas Almasiihu. Mi minyoo Yaakuuba. Mido jowta on, onon 6e Laamdo Baaba meeden noddii, horsini, 6e lisaas Almasiihu reenata.

² Laamdo hebbin on yurmeende e jam e njjingu.

Sappangol dow jannginoobe fenoo6e
(2 Piyeer 2.1-17)

³ Sakiraa6e am horsu6e, mido yidunoo faa sanne winndande on dow kisindam dam kawtuden. Ammaa joonin mi yi'ii ina tilsi mi winnda faa mi suusina on ndaranodon goondinal kalfinaangal seniie6e nde wootere faa abada.

⁴ Sabo bon6e wob6e ina coorii e kawrite goondin6e tawee taykaaka. Jukkungo mu66en winndaama gilla ko 6ooyi. Be kulataa Laamdo. I6e onyaa moyyere Laamdo faa 6e ke6a gollude muuyde 6alli centiniide. I6e njedda Joomiraado men lisaas Almasiihu Joomii en gooto oon.

⁵ Joonin, mido yidi miccintinde on ko andudon faa laa6i: Joomiraado dannii yim6e muudum to leydi Misira toon. De sakitii o halki 6e ngoondinaay e ley ma66e 6een.

⁶ Micciodon du no maleyka'en wob6e muurtiri, keddaaki ley keerol baawde de Laamdo darnannoo dum'en, de njoppi joonde mu66en. Saabe dum, Joomiraado watti 6e ley nimre faa kiite nyannnde darngal, geyyirii 6e geyyelle duumiide.

⁷ Hono noon du, Sodoma e Gomoora e gure piiliide dum'en ngadiri jbeenu no maleyka'en 6een ngadiri ni, de mbuurdiino e muuyde terde de kaanaa wadeede. De dum laatanii yim6e fuu sappangol jukkungo yiite duumiinge ngeen.

⁸ Woodi, wo hono noon soorii6e e moodon ngadirta. Ko 6e nji'ata ley koydi ma66e na nanna 6e ley tuuninde terde ma66e. I6e kuyfina hoorewaaku*, i6e mbonkoo teddu6e won6e dow kammu.

⁹ Fay Miikaa'ilu, mawdo maleyka'en oon, ja6aay mbonkaade Ibiliisa hono noon. Nde kanko e Ibiliisa ngadidinnoo jeddi dow moo6eede 6anndu Muusaa ndeen, o ja6aay saraade dum, de ko o wi'i dum tan wo: «Joomiraado fele.»

¹⁰ De yim6e 6een kaa ina mbonkoo kulle de anndaa. Be ummodake e muuyde terde ma66e, nga'ude hono muuyde daabaaji ladde ni, de duum woni ko halkata 6e.

¹¹ Halkere woodanii 6e koy! Be njokkii laawol Kayiinu.† Be majjini ko'e ma66e hono no Balaama majjiri‡ faa 6e ke6a jawdi. I6e kalka e muurtugol ma66e no Kooras§ halkiri ni.

¹² I6e laatii masiiba wakkati kawroton faa nyaamdon ley njjingu, sabo i6e nandi hono tefaa6e gonde ley maayo kalkoo6e laanaaji. Be cementataa ko 6e njeyaaka ley doon. Woodi du, ko'e ma66e tan 6e killaa. Wo 6e duule de ngalaa ndiyam de keni cogata. Wo 6e ledde yaamnde de ngalaa 6ib6e boretee6e, doofaade, baatude fey.

¹³ Wo 6e bempeyye maayo manngo nyanngude, i6e yuufinira noon nguufo golleeji ma66e cementiniidi. Wo 6e koode jilotoode. Nimre burnde fuu nib6ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok, taaniyo njedda6o ley yuwdi Aadama oon, sappakeno kabaaru ma66e gilla ko 6ooyi, wi'i:

«Ndaaree, Joomiraado ina warda e maleyka'en muudum seniie6e ujunaaje ujunaaje

¹⁵ faa saroo yim6e fuu.

O hollitan bon6e 6een golle mu66en fuu no foti bonde,

o hollitan 6e haalaaji nyaadu6i di luttoo6e yeddoobe Laamdo 6een kaali dow muudum fuu.»

¹⁶ Yim6e 6een wo jurjuroo6e. I6e nji'a boofi wob6e e huunde fuu. I6e njokka muuyde terde ma66e. Daade ma66e na mawnitoroo yukkinaare. I6e mana wob6e faa 6e ke6a ko 6e njidi.

Haala nyibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Ammaa onon sakiraa6e am horsu6e, miccitere haalaaji di nulaa6e Joomiraado men lisaas Almasiihu 6een cappinoo diin.

¹⁸ Be mbi'ii on: «E cakitte jamaanu, jalnortoo6e yim6e, jokku6e muuyde terde mu66en bonde ngarowan.»

¹⁹ Kam6e ngoni senndoo6e yim6e. Wo adunaaru tan 6e miilotoo. Ruuhu Laamdo walaa e ma66e.

²⁰ De onon kaa sakiraa6e am horsu6e, nyi6ee nguurndam moodon dow goondinal moodon ceniingal faa sanne ngaal. Ngonee e nraaraade Laamdo dow baawde Ruuhu Ceniid.

²¹ Keddee e njjingu Laamdo tawa odon ndoomi yurmeende Joomiraado meeden lisaas Almasiihu yaaroore on to nguurndam nduumiidam.

²² Njurmee yim6e won6e e ley sikkisakka.

* **1:8 hoorewaaku** do ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraado naa hoorewaaku teddu6e dow kammu. Wob6e du paamii wo hoorewaaku leydi, dum wo laamu e jamirooje muudum. † **1:11 Kayiinu** wo bardoo minyum Haabiila.

‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15. § **1:11** Gorko bi'eteede **Koora** muurtini yim6e Israa'iila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndeen.

²³ Ndippitee, mburtinee wo66e e yiite, ndannon dum'en. Wo66e du, njurmee dum'en tawee odon kulana ko'e moodon. Nyiddon fay saayaaji diin, taa muuyde balli ma66e tuunde deen ndaaba on.

²⁴ Laamdo ina waawi reenude on e fergaade, ina waawi waddude on faa ndarodon yeeso teddeengal muudum, tawee feloore fuu walaa e moodon, wo on weltaabe.

²⁵ Teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirdo en iisaa Almasihu Joomiraado meeden oon, gilla fuddoode, faa joonin, faa abada abadin! Aamiina.

Holleede nde Iisaa Almasiihu banginani Yuhanna

¹ Dewtere nde ina hawrunduri kulle de Iisaa Almasiihu bangini. Laamdo banginani mo kulle de faa o holla maccuḅe muudum ko badii laataade. Iisaa nuli maleyka muudum to maccudo muudum Yuhanna, de humpiti dum kulle de.

² Yuhanna du seedake konngol Laamdo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu waddi. O haali ko o yi'i fuu.

³ Barke woodanii neddo fuu janngudo dewtere annabaaku nde. Barke du woodanii neddo fuu kettindaniido nde de jokki ko winndaa e mayre duum, sabo wakkati mo kulle deen ngadata oon badake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna, mido winndana kawrite goondinbe jeddi gonde e leydi Aasiya. Wo on kefu moyyere e jam yuurude to Laamdo gondo, gonnoodo, gonoowo oon, e yuurude to ruuhuujii jeddi gondi yeeso joodorgal laamu makko diin.

⁵ Wo on kefu moyyere e jam yuurude to Iisaa Almasiihu, seedee koolniido, artiiido iirtineede hakkunde maaybe, dawranoowo kaanankooḅe adunaaru ndu.

Kam yidi en de haḅḅiti en e hakkeejii meeden saabe yiyyam muudum ndufaadam.

⁶ O hokki en laamu, o wadi en almaami'en faa ngollanen Laamdo Baabiiko oon! Teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.

⁷ Ndaaree, imo wara e duule.

Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnooḅe mo been.

Lenyi adunaaru fuu mboyran mettorgal saabe makko.

Wo dum laatoro noon! Aamiina.

⁸ Laamdo Joomiraado, gondo, gonnoodo, gonoowo, Jom baawde fuu oon, wi'i:

—Miin woni arandeejo, miin woni cakito-toodo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina ted-diniree

⁹ Miin Yuhanna, wo mi sakiike moodon, kawtudo e moodon torraaji, kawtudo e moodon laamu Iisaa Almasiihu, muniyidindo e moodon munyal makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajjimi konngol Laamdo e seedaaku ngu Iisaa waddi.

* **1:9 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. nyannde alan.

¹⁰ E ley Nyalaande Joomiraado ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi caggal am daande toowunde hono daande buututal ni ina wi'a:

—Ko nji'ataa duum, wadu dum dewtere, de nuldaa nde kawrite goondinbe jeddi deen: kawrite gonde Efeesu e Simirna e Pergamon e Tiyatira e Sardis e Filadelfi e Lawdikiya.

¹² Njeeyiimi yalla mido yi'a kaaldoowo e am oon. Nde njeeyinoomi ndeen, mi yi'ii fitillaaji kanje jeddi.

¹³ Hakkunde fitillaaji diin ina woodi goddo nanndudo e ḅii-Aadama, ina ḅornii saaya njuutuka, ina haḅḅi kaḅḅorgol kanje e becce muudum.

¹⁴ Leeḅi hoore makko ndawni far hono haabu, naa hono jalbugol daandorgal ni. Gite makko na njayna hono demle yiite.

¹⁵ Koyde makko ina delkira no njamndi mbodeeri jalbirta si wadaama e yiite faa wojii coy ni. Katin du daande makko ina wa'i hono duko ndiyelee keewde.

¹⁶ Imo jogorii junngo makko nyaamo ngoon koode jeddi. Kaafaahi ki kunndude muudum didi fuu mbeli ina wurtoo e hunduko makko. Yeeso makko ina delkira hono naange yayniroowe haddi baawde muudum fuu.

¹⁷ Nde nji'unoomi mo ndeen, caamumi yeeso makko hono wo mi maaydo. Ammaa o yowi junngo makko nyaamo dow am, o wi'i:

—Taa hulu! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo,

¹⁸ miin woni buurdo oon. Mi maayiino, ammaa inani kam mido wuuri faa abada. Mido tiigii baawde dow maayde e laakara fuu.

¹⁹ Ndelle, winndu ko nji'udaa duum, ko wadata joonin duum e ko waroyta yeeso.

²⁰ Inan maanaa sirri koode jeddi de nji'udaa e junngo am nyaamo de, kam e fitillaaji kanje jeddi: koode jeddi deen wo maleyka'en kawrite goondinbe jeddi deen. Fitillaaji kanje jeddi diin wo kawrite goondinbe jeddi deen.

2

Haala bataakiji yaade to kawrite goondinbe jeddi

Bataaki to Kawrital gonngal Efeesu

¹—Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Efeesu, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido koode jeddi e junngo muudum nyaamo, jahoowo hakkunde fitillaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golle maa e no tinnoridaa ley tampiri. Mido anndi munyal maa.

† **1:10 Nyalaande Joomiraado ndeen** woni

Mido anndi a munyanta a bonbe, a ndaartindake wiitotoobe wo nulaabe been, de tawuɗaa be fenooobe.

³ A jom munyal, a ronndake tiidallaaji saabe innde am, de dum fuu, a selaay jokkude goonga.

⁴ Ammaa mido felire dum do: a yop-pii njinggu maa ngu njoginodaa arande nguun.

⁵ Ndelle miccitta no ngorrunodaa gilla a saamaay. Tuubu, ngolliraa no ngollirtaano arande ni! Si wanaa duum, si a tuubaay, mi waran to maa mi itta fitilla maa e nokku muudum.

⁶ Ammaa mido yardorii maa dum do: ada wanyi golleeji jokkuɓe Nikolay* hono no mbanyirmi di, miin du.

⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamde 6i6be lekki nguurdam ndariiki ley aljanna Laamdo kiin.»

Bataaki to kawrital gonngal Simirna

⁸ –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Simirna, mbi'aa:

«Inan haalaaji arandeejo e cakitotoodo, maaynoodo de iirtii oon:

⁹ Mido anndi torra maada e talkaaku maada, tawee le a jom jawdi. Mido anndi no wiitotoobe wo Alhuudiya'en de nganaa been mbonkorto on. Wo be kawrital rewoobe Seydaani.

¹⁰ Taa hulu torra badiido hewtude ma. Ndaar, Ibiliisa badake faddude wobbe maada ley kasu faa filoo jarribaade ma. A torrete balde sappo. Laatodaa koolniido faa e maayde, de mi hokke nguurdam nduumidam laatane kufune jaalorgal.

¹¹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, maayde didaɓerde ndeen meemataa dum.»

Bataaki to Kawrital gonngal Pergame

¹² –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Pergame, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido kaafaahi ki kundude muudum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kofudaa, do Seydaani laamii doon. E noon fu, ada tinnii e innde am. A yankiraay goondinde kam fay wakkati nde Antipas seedee am koolniido oon waranoo ley maada ndeen. Wo do Ibiliisa joodii.

¹⁴ Ammaa ina woodi pelooje seeda de njoganimaami: ada munyana yimbe

wonbe hakkunde maada ha66ii6e e janne Balaama. Kam janngini Balak ferginde Israa'iilankoo6e, 6e nyaama teewuuji cakkanaadi tooruji, 6e njeena du.

¹⁵ Wo66e maada du na njokka yimbe Nikolay. Jannde ma66e fuu wo fotu bonde.

¹⁶ Ndelle tuubu. Si wanaa dum, mi waran to maa joonin, mi ha6ira e ma66e kaafaahi ngonki e hunnduko am ki.

¹⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamdu suudiindu wi'eteendu «manna». Mi hokkan dum kaayel danewel du. Dow kaayel ngeel innde heyre ina winndaa nde fay gooto anndaa si wanaa kokkaado dum.»

Bataaki to kawrital gonngal Tiyatira

¹⁸ –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Tiyatira, mbi'aa:

«Inan haalaaji Bii Laamdo mo gite muudum njalbirta hono demle yiite, mo koyde muudum delkirta hono njamndi mbodeeri ciwaandi ni:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e njinggu maa e goondinal maa e ballal ngal ngadandaa wo66e, kam e munyal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi 6uri arandeeji diin heewude.

²⁰ Ammaa mido felire dum do: ada munyana Yesabel, debbo biitotoodo wo annabaajo oon. Imo wosina maccu6e am, imo janngina dum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaadi tooruji.

²¹ Mi hokkaa mo wakkati no o tuubira, ammaa o yidaa tuubude e fijirde makko ndeen.

²² Saabe majjum mi faddan mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko been du, si tuubaay e golle makko, mi torran dum'en torraaji mawdi.

²³ Mi halkan 6i6be makko du. Ndeen kawrite goondinbe deen fuu anndan miin woni ndaartintoodo hakkillooji e berde. Katin du mi yoban gooto moodon fuu haddi golle muudum.

²⁴ Ammaa onon yimbe Tiyatira heddi6e 6e njokkaay laawol ngol been, 6e ngolliraay ko wo66e mbi'ata «sirriiji Seydaani luggudi», mido wi'a on: mi yowataa dow moodon donngal gonngal

²⁵ si wanaa tinnoodon e ko njogidon duum faa nde ngarumi.

²⁶ Jaaliido - dum woni gadoowo muuyde am faa yehi timmoode oon - mi hokkan dum baawde dow laamorde adunaaru.

²⁷ Jaaliibe been ndurdan de e sawru njamndi, pusiran de hono no loode pusirta ni.

* 2:6 Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yimbe faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewrejo kaalaado katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

²⁸ Mi hokkan dum'en baawde, hono no Baaba am hokkiri kam miin du. Mi hokkan 6e hoodere fajiri ndeen du.

²⁹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

3

Bataaki to kawrital gonngal Sardis

¹—Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Sardis, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido ruuhuui Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golle maa. Ada wi'ee a buurdo, tawee le a maaydo.

² Hakkil! Cembindinaa seeda mo njogidaa oon gilla waataay, sabo mi tawaay golle maa ina ki66i yeeso Laamdo am.

³ Ndelle, miccita no kebirdaa e no nanirfaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu, de ngolliraa dum. Si a hakkilaay, mi wardan hono no gujjo ni, de a anndataa wakkati mo ngarammi ma66ude ma.

⁴ Ammaa, ada woodi do Sardis doon yim6e 6e tuuninaay kaddule mu66en. Be bornoto kaddule daneeye 6e njaada e am, sabo i6e poti e majjum.

⁵ Hono noon jaaliido fuu bornortoo kaddule daneeye. Abada mi tosataa innde muudum e dewtere nguurndam ndeen. Mi seedoto imo jeydaa e am yeeso Baaba am e maleyka'en muudum.

⁶ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Filadelfi

⁷—Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Filadelfi, mbi'aa:

«Inan haalaaji ceniido goongante, tiigiido cokitirgal Daawda. Si o omtii, fay gooto ombataa. Si o ombii, fay gooto omtataa.

⁸ Mido anndi golle maa. Ndaar, mi omtii dammbugal yeeso maa ngal fay gooto waawaa ombude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraay innde am.

⁹ Haya, mi neldete jeyaa6e e kawrital rewoobe Seydaani witootoobe wo Alhudiyanoo6e tawee 6e fenoo6e, 6e nganaa. Mi dooldan 6e 6e ngara 6e cujidowa to koyde maa. Ndeen 6e paaman mi yidii ma.

¹⁰ A haybii ko njamirmaami duum, a muniyii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata hora adunaaru faa ndaartindoo yim6e fuu.

¹¹ Mi 6adake warude. Tinna e ko njogidaa duum taa fay gooto teeta kufune maa jaalorgal.

¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum bimmbeere ley suudu Laamdo am seniindu. O wurtataako e mayru abada. Mi winndan e dow makko innde Laamdo am e innde

ngalluure muudum. Ngalluure ndeen wo Urusaliima keso yuuroowo dow kammu to Laamdo am de jippoo. Mi winndan e dow makko innde am heyre ndeen.

¹³ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

¹⁴—Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Lawdikiya, mbi'aa:

«Inan haalaaji bi'eteedo Aamiina oon, seedaaku koolniido goongante, mo tageefo oon fuu laatorii saabe muudum:

¹⁵ Mido anndi golle maa, a feewaa a wulaa. Wo a laato peewudo naa buldo!

¹⁶ Saabe ko tawaa a feewaa a wulaa duum, hundduko am tuutete.

¹⁷ Ada wi'a: «Mi jom jawdi, mi hawrundurii jawdi, mi haajaaka fay huunde.» Tawi le, a andaa wo a mettudo hoore, a jurminiido, a talkaajo, a bumdo, a koldo!

¹⁸ Mido tindine, cooda to am kanje laabiniraado yiite, faa kebaa jawdi ngoongalaari. Cooda to am du kaddule daneeye bornodaa, faa cuuraa 6anndu maa 6oldu nduun e semteende. Katin du, cooda to am nebbam faa mbujaa gite maa de kebaa nji'aa.

¹⁹ Miin, mido fela yim6e 6e njidumi, mido dartina dum'en. Ndelle, tinnodaa, tubaa!

²⁰ Inani mido darii e dammbugal, mido salmina. Neddoo fuu nando daande am de omti dammbugal, mi naatan to muudum, mi nyaamda e muudum, kam du nyaamda e am.

²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum joododaade e am dow joodorgal am laamu, hono no miin du njaaloriimi de njoododiimi e Baaba am dow joodorgal muudum ni.

²² Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

¹ Caggal duum, yeewumi, de nji'umi dammbugal ina omtii dow kammu. Daande nde nanunoomi arande wa'unde hono buututal ina haalda e am ndeen, ina wi'a:

—Yeeju ngaraa do, faa mi holle ko haani laataade caggal joonin.

² Wakkati gooto Ruuhu heewi kam, de nji'umi joodorgal laamu dow kammu. Goddo ina joodii dow maggal.

³ Joodiido oon, tagaadi muudum ina jalbira hono no hayre yaspa, ina wojjitira hono no hayre sardis. Ci6oci6ongal ina filii joodorgal ngaal, ina jalbira hono no hayre emerooda ni.

⁴ Joodorgal ngaal, joodorde laamu noogay e nay ina piilii ngaal. Maw6e noogayo e

nayo ina njoodii dow majje, ina bornii kad-dule daneje, kufuneeje gadiraade kanje ina ngoni e ko'e ma66e.

⁵ Mayye e sawtuuji e diggaali ina njalta e joodorgal laamu ngaal. Yeeso maggal doon ina woodi doce jeddi ku66ooje. Deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi diin.

⁶ Ko wa'i hono maayo laabungo tal nandungo e daandorgal ina weertii yeeso maggal.

Dakkol joodorgal laamu ngaal ina woodi kulle nay buurde. Ide piilii ngal, ide keewi gite yeeso e caggal fuu.

⁷ Huunde wuurnde arandeere ndeen ina wa'i hono laddeeru. Didaferde ndeen ina wa'i hono ngaari. Tataferde ndeen, yeeso muudum ina wa'i hono yeeso 6ii-Aadama. Nayaferde ndeen ina wa'i hono ciilal pi-iroowal.

⁸ Kulle buurde nay deen, gootel fuu ina woodi bippeelee jeegom. Bippeelee deen ina keewi gite ley e dow fuu. Jemma e nyalooma fuu de celataa yimude, ide mbi'a: «Ceniido, Ceniido, Ceniido,

wo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,

gonnoodo, gondo, gonoowo oon!»

⁹ Kulle buurde nay deen ina ndarjina, ina teddina, ina njetta joodiido dow joodorgal laamu, buurde faa abada oon.

¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayo e nayo 6een kippoto e leydi yeeso joodiido e joodorgal oon, kujidana buurde faa abada oon. I6e njoyyina kufuneeje ma66e yeeso joodorgal ngaal, i6e mbi'a:

¹¹ «Joomiraado amin, Laamdo amin, ada foti hebude darja e teddeengal e baawde,

sabo aan tagi huunde fuu.

Wo saabe muuyde maa dum laatorii, wo saabe muuyde maa tagirdaa dum.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando omtude nde

¹ Caggal duum, nji'umi e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal laamu oon dewtere taggaande. Gerejeji mayre didi fuu ina mbin-ndaa. Inde ombiraa takkande maandi-naade jeddi.

² Ndeen nji'umi maleyka jom semmbe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Moy foti e takkitinde takkande takkaade deen, de omta dewtere taggaande nde?

³ Ammaa fay gooto walaa dow kammu, walaa dow leydi, walaa ley leydi baawdo omtude dewtere taggaande ndeen naa ndaarude ley mayre.

⁴ Mboyumi bojji cattudi, sabo he6aaka potudo omtude dewtere ndeen naa ndaarude ko woni e mayre.

⁵ Ndeen gooto e maw6e been wi'i kam:

—Taa woy! Inan, laddeeru jeyaandu e lenyol Yahuuda, yuurndu e Daawda nduun, jaalake. Kayru waawi omtude takkande takkaade jeddi deen, de omta dewtere ndeen.

⁶ Ndeen nji'umi Jawgel ina darii hakkunde joodorgal ngaal. Kulle nay buurde deen e maw6e been ina piilii ngel. Ingel nanndi e kirsanoongel. Ingel woodi luwe jeddi e gite jeddi. Deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi nuleteedi e adunaaru ndu fuu.

⁷ Jawgel ngeel yehi, ja6owi dewtere taggaande ndeen e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal oon.

⁸ Ko ngel ja6i dewtere ndeen duum, kulle nay buurde deen e maw6e noogayo e nayo 6een kippii e leydi yeeso maggal. Mono fuu ina woodi hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni du'aawuuji seniibe been.

⁹ Heddi i6e njima jimol kesol, i6e mbi'a:

«Ada foti e jabude dewtere ndeen de takkitaa takkande uddiraade nde, sabo a hirsanooma.

E yiyam maa coottirdaa yuurube e lenyi fuu e demle fuu e siyijji yim6e fuu e laamorde fuu

faa 6e njeydaa e Laamdo.

¹⁰ A wadii 6e jeyaabe e laamu e almaami'en gollanoobe Laamdo meeden.

«Be laamoto adunaaru.»

¹¹ Caggal duum nji'umi ley holleede, de nanumi daade maleyka'en heew6e. I6e ngada ujunaaje ujunaaje duudde. I6e piilii joodorgal ngaal e kulle buurde deen e maw6e been,

¹² i6e njimira daade toowde, i6e mbi'a:

«Jawgel kirsanoongel ngel ina foti e hebude baawde e jawdi e hakkilantaaku e semmbe

e teddeengal e darja e manoore!»

¹³ Ndeen nanumi tageefo wonngo dow kammu fuu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow maayo e ko woni e mu6ben fuu, ina mbi'a:

«Manoore e teddeengal e darja e baawde ngoodanii joodiido dow joodorgal ngaal oon

e Jawgel ngeel faa abada!»

¹⁴ Kulle nay buurde deen njaabii:

—Aamiina.

Maw6e been du, kippii e leydi, kujidi.

6

Takkande takkaade jeddi

Haala takkingol takkande arandeere: jaalagol

¹ Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii wootere e takkande takkaade jeddi deen. Nanumi wootere e kulle nay buurde

deen ina iidina daande muudum hono riggaango, ina wi'a:

—War!

² Yeewumi, nji'umi puccu ndaneewu. Baddiido ngu oon ina tiigii kalawal laanyal. O hokkaa kufune laamu. Wo o jaaliido, de o wurtii faa o beyda jaalorgal.

Haala takkitingol takkande didaberde: barundural

³ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande didaberde ndeen, nanumi huunde wuurnde didaberde ndeen ina wi'a:

—War!

⁴ Ndeen puccu gonngu, mbodeewu yalti. Baddiido ngu oon hokkaa laawol faa itta jam e adunaaru, faa yimbe mbarundura. O hokkaa kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataberde: tiidalla

⁵ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande tataberde ndeen, nanumi huunde wuurnde tataberde ndeen ina wi'a:

—War!

Nji'umi puccu baleewu. Baddiido ngu oon ina tiigii etirgal e junngo muudum.

⁶ Nanumi ko nanndi e daande neddo yuurii hakkunde kulle nay buurde deen, ina wi'a:

—Kiloo alkama wo ceede golle nyalooma soodete. Kilooji tati gawri du wo ceede golle nyalooma coodete. De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaaberde: maayde

⁷ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande nayaaberde ndeen, nanumi daande huunde wuurnde nayaaberde ndeen, ina wi'a:

—War!

⁸ Yeewumi, nji'umi puccu oolu. Baddiido ngu oon ina wi'ee Maayde, laakara ina jokki mo. Be kokkaa baawde dow nayaaberde adunaaru faa 6e mbarda yimbe kaafaahi e rafo e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaaberde: wardaabe saabe seedaaku mu6ben

⁹ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande joyaaberde ndeen, nji'umi to ley hirsirde rewreteende Laamdo toon yonkiiji wardanoobe saabe dwtanaade konngol Laamdo e seedaaku ngu 6e ceedii nguun.

¹⁰ Be yeewnii faa toowi, 6e mbi'i:

—Joomiraado ceniido goongante, faa ndey ndoomudaa faa carodaa yimbe wonbe e adunaaru ndu been? Ndeye njomnitotodaa 6e rufugol yiyyam amin?

¹¹ Mono e ma6be fuu hokkaa saaya ndaneeha. Be mbi'aa 6e powta seeda tafon, faa limgal gollidiibe ma6be, sakiraa6e ma6be fodanaa6e wareede hono ma6be been, ki66a.

Haala takkitingol takkande jeegaaberde: nyalooma mawdo

¹² Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii takkande jeegaaberde ndeen. Wakkati oon leydi dimmbi dimmbagol manngol. Naange 6awliri faa nanndi hono kaasa 6aleewa, lewru du fuu wajjiri hono yiyyam.

¹³ Koode kammu deen caami e leydi hono no 6i66e yibbi kecce caamirta si henndu mawndu wifii.

¹⁴ Kammu oon du dilli, taggiraa hono no daago taggirtee ni. Baamle e duude fuu doofaa e nokkuuje mu6ben.

¹⁵ Ndeen kaanankoo6e adunaaru e yimbe teddu6e e hooree6e sordaasiibe e joomiraa6e jawdi e jom'en semmbe e rimbe e riimay6e fuu cuudii ley lohi baamle e hakkunde tefaa6e baamle.

¹⁶ Heddi 6e mbi'a baamle e tefaa6e deen:

—Caamee dow amin! Cuudon min e yeeso joodiido dow joodorgal laamu oon! Cuudon min e tikkere Jawgel ngeel!

¹⁷ Sabo nyannde tikkere ma66e mawndu ndeen yottake. Moy waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaa6e maande

¹ Caggal duum, mi yi'ii maleyka'en nayo ina ndarii e jihaaji adunaaru nay. 6e paddii keni adunaaru nay diin, taa di mbifa, wanaa dow leydi, wanaa dow maayo, wanaa dow lekki.

² Nji'umi katin maleyka goddo yuurudo funnaange ina tiigii gadirgal maande Laamdo buurdo. O yeewnii daande toownde to maleyka'en nayo hokkaa6e baawde torrude leydi e maayo been.

³ O wi'i 6e:

—Taa mbonnee leydi naa maayo naa ledde de tafon, faa min ngada maande e tiide maccu6e Laamdo meeden been.

⁴ Ndeen nanumi limgal wadaa6e maande e tiide mu6ben been: 6e ngada ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Wo 6e maandinaa6e yuurube e lenyi Is-
raa'iilankoo6e diin fuu:

⁵ yuurube e Yahuuda ujunaaje sappo e dido (12 000),

yuurube e Ruuben, ujunaaje sappo e dido, yuurube e Gada, ujunaaje sappo e dido,

⁶ yuurube e Aser, ujunaaje sappo e dido, yuurube e Naftali, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Manasa, ujunaaje sappo e dido,

⁷ yuurube e Simeyon, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Lewi, ujunaaje sappo e dido, yuurube e Isakar, ujunaaje sappo e dido,

⁸ yuurube e Jabulon, ujunaaje sappo e dido, yuurube e Yuusufi, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Benyamin, ujunaaje sappo e dido.

Lenyi diin fuu ngadanaama maande.

No yimbe lenyi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal duum, yeewumi, nji'umi jamaa keewdo mo limataako yuurudo e laamorde fuu e lenyi fuu e siyijii yimbe fuu e demle fuu. Ibe ndarii yeeso joodorgal laamu ngaal e Jawgel ngeel. Ibe bornii saayaaji daneeji, licce tamarooje ina ngoni e juude ma66e.

¹⁰ I6e ilina, i6e mbi'a:

–Kisindam to Laamdo meeden joodiido dow joodorgal laamu ngaal yuurata, kam e Jawgel ngeel.

¹¹ Maleyka'en been fuu ina ndarii, ina piilii joodorgal ngaal e maw6e been e kulle nay buurde deen. Be fuu 6e kippi geese ma66e e leydi, i6e kujidana Laamdo.

¹² I6e mbi'a:

«Aamiina.

Manoore e darja e hakkilantaaku e yettoore e teddeengal e baawde e semmbe, fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada! Aamiina.»

¹³ Ndeen gooto e maw6e been yami kam:

–Beye ngoni yimbe borniibe saayaaji daneeji 6e? Faa toy 6e yuuri?

¹⁴ Mbi'umi mo:

–Joomam, aan woni anndudo.

O jaabii kam, o wi'i:

–Kam6e ngoni yuurube e torra mawdo. Be lonni saayaaji ma66e, 6e ndawninirii di yiyiam Jawgel ngeel.*

¹⁵ Dum saabii de 6e keddoto yeeso joodorgal laamu Laamdo ngaal, 6e ndewa mo jemma e nyalooma ley suudu makko seniindu nduun. Joodiido dow joodorgal laamu oon huuran 6e hukum muudum.

¹⁶ Be njolbataa katin, 6e domdataa katin. Be naangataake, nguleefi fuu tappataa 6e katin.

¹⁷ Sabo Jawgel gonngel hakkunde joodorgal laamu ngeel duran 6e, yaara 6e to ildude ndiyam kokkooram nguurndam. Laamdo mooytan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala takkingol takkande jedda6erde: deyyere mawnde

¹ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande jedda6erde ndeen, kammu oon deyyini siw faa wadi hono feccere yamnde wootere.

² Ndeen nji'umi maleyka'en njeddo dariibe yeeso Laamdo. Be kokkaa buutute jeddi.

³ Maleyka goddo jogiido urdude kanjeere darowii dakkol hirsirde rewreteende Laamdo. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkida dum e du'aawuuji seniibe, o yottina

di dow hirsirde kanjeere wonde yeeso joodorgal laamu ndeen.

⁴ Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji seniibe diin yuuri e junngo maleyka oon de yeenti to Laamdo.

⁵ Maleyka oon hooyi urdude ndeen, heb-bini nde yiite e ley hirsirde ndeen, de faddi nde e leydi. Ndeen diggaali e dukooji ngadi, mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeddi

⁶ Caggal duum, maleyka'en njeddo jogiibe buutute jeddi been cegilani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Maleyka arandeejo oon fuufi buututal muudum, de marmalluuje e yiite jillunduraange e yiyiam paddaa dow leydi. Feccere tata6erde leydi ndiin wulaama, feccere tata6erde ledde deen wulaama, hudo hecco koon du fuu wulaama.

Haala buututal dida6al

⁸ Maleyka dida6o oon fuufi buututal muudum, de ko wa'i hono waamnde mawnde hu66oore faddaa e ley maayo. Tata6erde maayo ngon laatii yiyiam,

⁹ tata6erde kulle buurde gond e maayo ngon mbaati, tata6erde laanaaji ndiyam du kalkii.

Haala buututal tata6al

¹⁰ Maleyka tata6o oon fuufi buututal muudum, de hoodere mawnde hu66iroore hono no doccal ni yuuri dow kammu, saami e tata6erde gooruuji e ildude ndiyam.

¹¹ Hoodere ndeen «Kaadeefi» wi'etee. Nde haadnii feccere tata6erde diyeele deen. Yimbe heew6e maayi saabe ndiyam daam haadinaama rok.

Haala buututal naya6al

¹² Maleyka naya6o oon fuufi buututal muudum. Ndeen feccere tata6erde naange e feccere tata6erde lewru e feccere tata6erde kooode piyaa, faa gootel fuu tata6erde muudum ni66i. Jemma e nyalooma fuu mbaasa tata6erde annoora mu66en.

¹³ Caggal duum, nji'umi ciilal ina fira dow, nanumi inde yeewnoo e daande toownde, inde wi'a:

–Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimbe adunaaru nde maleyka'en tato heddiibe been puufii buutute mu66en!

9

Haala buututal joya6al

¹ Maleyka njoya6o oon fuufi buututal muudum. Nji'umi hoodere yuuri dow kammu, saami e leydi. Nde hokkaa

* 7:14 Maanaa **be ndawninirii saayaaji ma66e yiyiam**, woni hakkeji ma66e fuu njaafaama.

6olum hakkunde kammu e leydi.

* 9:2 **Mbeeyu** wo

cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi.

² Nde sokiti 6unndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no duppirde mawnde ni. Cuurki kiin ni66ini naange e mbeeyu* fuu.

³ Ba66atti njalti e cuurki kiin, cankitii e leydi. Di kokkaama baawde torrude hono jahe ni.

⁴ Di njamiraa taa di mbonna hudo naa ledde naa huunde fuu ko fudata e leydi, ammaa di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mu66en 6een tan.

⁵ Di kokkaa torrude yim6e 6een faa naawa haddi lebbi joy, ammaa di kokkaaka warude 6e. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fidi.

⁶ Ley lebbi diin, yim6e piloto maayde de kebataa. Be muuyan maayde, ammaa maayde doggan 6e.

⁷ Ba66atti diin ina nanndi e pucci cegilaniidi wolde. Dow ko'e majji ina ngoodi ko nanndi e kufuneje gadiraade kanje. Geese majji ina nga'i hono geese yim6e.

⁸ Idi njogii kukuli hono kukuli rew6e. Nyiye majji ina nga'i hono nyiye dawaadi ladde.

⁹ Ko wa'i hono jamde ina ngoni e bece majji. Sawtu bippeeje majji ina wa'i hono torkooji di pucci keewdi ndaasata ina ndogana wolde.

¹⁰ Idi ngoodi lacce jogiide kure hono jahe. Ley lacce deen ina ngoodi baawde torrude yim6e haddi lebbi joy.

¹¹ Kaananke majji woni maleyka kawjotoodo 6unndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e ley geresankoore wo Apoliyon (dum na fiirta «Kalkoowo»).

¹² Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji didi ina ngara caggal majjum.

Haala buututal jeega6al

¹³ Maleyka njeega6o oon fuufi buututal muudum, de nanumi daande yuurunde to luwe nay gonde e cob6uli hirsirde kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndeen.

¹⁴ Daande ndeen ina wi'a maleyka njeega6o jogiido buututal oon:

–Ha66itin maleyka'en nayo ha66aa6e to maayo manngo wi'eteengo Efarata.

¹⁵ Ndeen maleyka'en nayo 6een ka66itaa faa mbara tata6erde yim6e adunaaru. Laamdo na segilaninoo 6e saabe wakkati o, saabe hitaande nde e lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.

¹⁶ Mi nanii limgal konunkoo6e waddi6e pucci: wo 6e ujunaaje noogay kile ujunaaje sappo.

¹⁷ Inan no njiirumi pucci diin e waddi6e 6een e ley holleede am: i6e 6ornii kaddule

jamde bo6eeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e oole hono sitti. Ko'e pucci diin ina nga'i hono ko'e dawaadi ladde. Yiite e cuurki e sitti ina mburtoo e kunndude majji.†

¹⁸ Masiibaaji tati diin, dum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti e kundude pucci diin de mbari tata6erde yim6e adunaaru.

¹⁹ Baawde pucci diin ina ngoni e kundude majji, fay e lacce majji du. Lacce majji deen ina nanndi e bolle. Ide ngoodi ko'e, e ko'e deen di mbarminirta yim6e.

²⁰ Yim6e heddi6e 6e masiibaaji diin mbaraay 6een tuubaay e golle juude mu66en. Be njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gadiraadi kanje e cardi e njamndi mbodeeri e kaaye e ledde. I6e kujidana tooruuji di nji'ataa, di nanataa, di njahataa.

²¹ Be tuubaay e wafude bar-ko'e, 6e tuubaay e ndaggadaaku ma66e e fijirde ma66e e nguyka ma66e.

10

Haala maleyka jogiido dewtel taggitaangel

¹ Caggal duum, nji'umi maleyka goddo jom semmbe ina yuura dow kammu ina jippoo. Ruulde ina fili dum, ci6oci6ongal ina tiimti hoore muudum. Yeeso muudum ina delka hono naange, koyde mum du ina nga'i hono bimmbeeje yiite.

² Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko nyaamal dow maayo, o darni anal dow leydi.

³ O yeewnii daande toownde hono no laddeeri ubbirta ni. Nde o yeewninoo ndeen, diggaali jeddi njaaborii mo e hoolo mu66en, kam'en du.

⁴ Nde diggaali jeddi diin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:

–Taa winndu ko diggaali jeddi diin mbi'i duum, accu dum laatoo kumpa!

⁵ Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci junngo muudum nyaamo faa dow,

⁶ hunorii Buurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e muudum, e leydi e ko woni e muudum, e maayo e ko woni e muudum. Maleyka oon wi':

–Wakkati heddaaki katin!

⁷ Ammaa e ley balde de buututal maleyka njedda6o ngal fuufata deen, Laamdo tabintinan anniya muudum cuudinoodo. Dum laortoto hono no o wiirunoo annabaabe maccu6e makko 6een ni.

⁸ Ndeen daande yuurannoode kam dow kammu ndeen haaldi e am katin, wi':

† 9:17 Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luu6a.

–Yahu ja6oy dewtel taggitiingel, gonggel e junngo maleyka dariido dow maayo e leydi ngeel.

⁹ Njahumi to maleyka oon, mbiimi dum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i kam:

–Ja6u ngel, modaa! Ngel haadan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e hunduko maa hono no njuumndi ni.

¹⁰ Nja6umi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, modumi ngel. Ngel weli e hunduko am hono njuumndi, ammaa nde modunoomi ngel fu, ingel haadi e ley reedu am rok!

¹¹ Caggal duum, mbi'aami:

–Ina tilsi mbaajodaa annabaaku katin e dow siyiiji yim6e heew6e e laamorde e demle keew6e e kaanankoo6e heew6e.

11

Haala seedaaku annabaabe dido

¹ Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:

–Umma, fonndoy suudu Laamdo seniindu e hirsirde ndeen, kiisodaa rewo6e won6e doon been.

² Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama laamorde adunaaru. De njaaban ngalluure seniinde ndeen faa wada lebbi capande nay e didi.

³ Mi hokkan seede6e am dido mbaajoo annabaaku haddi balde ujunere e keme didi e capande jeegom, i6e bornii tekke bootooji.*

⁴ Seede6e dido been ngonni ledde jaytun didi e fitillaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom adunaaru ndu.

⁵ Neddo fuu jidudo torrude 6e, yiite yaltan e kunnudude ma66e, halka dum. Jidudo torrude 6e fuu, tilay halkiree noon.

⁶ I6e njogii baawde hadude kammu to6ude haddi balde annabaaku ma66e deen. I6e njogii baawde waylitinde diyelee laatoo yiyyam. Nde 6e muuyi fuu, i6e mbaawi jippinde e adunaaru sii masiiba fuu.

⁷ Nde dido been tilinoo e seedaaku mu66en nguun fuu, ndaabaawa mbonnga njeyaanga e 6unndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi ngaan yaltan de yana e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e.

⁸ Balli ma66e mbaaloto e dow laawol ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e tontanoo e leggal palaangal doon. Ngalluure ndeen ina nanndi e Sodoma† naa Misira.

⁹ Siyiiji yim6e fuu e lenyi fuu e demle fuu e laamorde fuu nji'an balli ma66e ko fotata e nyaloomaaji tati e feccere nyalooma. Be caloto di ngattee ley saabeere.

¹⁰ Yim6e adunaaru ceyorto saabe maayye ma66e ndeen. Be mbeltoto, 6e kokkundura dokke dow weltaare, sabo annabaabe dido been torriino 6e sanne.

¹¹ Ammaa caggal nyaloomaaji tati e feccere diin, foofaango nguurdam yuuri to Laamdo naati annabaabe dido been, de ummitii, ndarii. Kulol manngol nanngi ndaarannoo6e dum'en been fuu.

¹² Daande toownde yuuri dow kammu, ina wi'a 6e:

–Yeejee ga!

Be yeeji dow kammu e ley ruulde. Way6e 6e fuu keddii ina ndaara 6e.

¹³ Wakkati oon, leydi dimmbii semmbe, de feccere sappo6erde ngalluure ndeen saami. Yim6e ujunaaje njeddo kalkii. Heddi6e been kuli, mawnini Laamdo jom kammu oon.

¹⁴ Bone dida6o oon faltake. Ndaar, bone tata6o oon ina wara law.

Haala buutatal jedda6al

¹⁵ Maleyka njedda6o oon fuufi buutatal muudum. Ndeen daade toowde nanaa dow kammu, ina mbi'a:

–Laamu adunaaru ndu fuu laatake laamu Joomiraado meeden e Almasiihu muudum. O laamoto faa abada abadin!

¹⁶ Maw6e noogayo e nayo joodi6e dow joodorde yeeso Laamdo been kippi geese mu66en e leydi, cujidani Laamdo.

¹⁷ I6e mbi'a:

«Miden njette, Laamdo Joomiraado jom baawde fuu,

gondo, gonnoodo oon miden njette, sabo a gollirii baawde maa mawde deen, a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Laamorde adunaaru deen wo tikkude, ammaa tikkere maa warii.

Wakkati warii faa carodaa maay6e. Wakkati warii faa mbarjodaa annabaabe maccu6e maa, seni6e hul6e innde maa 6een, teddu6e e lo'ube fuu.

Wakkati warii faa kalkaa halkoo6e adunaaru been du.»

¹⁹ Ndeen suudu Laamdo seniindu wondu dow kammu nduun omtaa, keesuwal amaana ngaal 6angi e ley mayru. Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, leydi dimmbii, marmalluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom netaawere

¹ Maande haayniinde 6angi dow kammu. Debbo ina 6ornii naange. Lewru ina woni ley njaabirdi muudum. Hoore muudum na fiila taarde koode sappo e didi.

* **11:3** Maanaa **be bornoo tekke bootooji** woni hollude cunu, hono no rew6e maayraa6e cuddortoo ni. † **11:8** **Sodoma** wo wootere e galluuje didi de Laamdo halki saabe heewgol majje hakkeaji. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

² Wo o debereedu, imo wulla saabe naawalla n̄atawere. Ndimu nguun ina tiidi mo.

³ Ndeen maande wonnde ɓangi dow kammu. Ina woodi kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Ingal woodi ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ina woodi kufune laamu.

⁴ Laasi maggal wuuwi feccere tataberde koodde kammu, faddi de e leydi. Ngal darii yeeso debbo jom n̄atawere oon faa si rimii fu, ngal moda ɓiyum oon.

⁵ Ndeen o rimi ɓiddo gorko, durdoowo laamorde adunaaru fuu e sawru njamndi. Biddo oon dippitaa, yaaraa to Laamdo e joodorgal muudum laamu.

⁶ Debbo oon doggiri ley ladde, yehi nokku do Laamdo segilaninoo dum. O haybowaa toon balde ujunere e keme didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi dow kammu toon. Maleyka bi'eteedo Miikaa'iilu e maleyka'en muudum kawriti, kaɓi e kuungal ngaal. Kuungal ngaal e maleyka'en muudum du kaɓi e maɓɓe.

⁸ Ammaa Miikaa'iilu'en njaalake ngal, kangal e maleyka'en maggal, de ɓe mursi nokku maɓɓe gondo dow kammu oon.

⁹ Kuungal manngal ngaal riiwaama. Kangal woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seydaani, njarribotoondi adunaaru ndu fuu. Ndi faddaama e leydi, kayri e maleyka'en mayri fuu.

¹⁰ Ndeen nanumi daande toownde yuurunde dow kammu, ina wi'a: «Joonin kisindam Laamdo meeden yottake! Semmbe e laamu muudum njottake!

Laamu ina woni e hawju Almasiihu! Sabo peloowo sakiraaɓe meeden, peloowo ɓe to Laamdo jemma e nyalooma oon, riiwaama dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe meeden ɓeen njaalorake mo yiyam Jawgel ngeel, e seedaaku ngu ɓe ngadi dow maggel.

Be pilaaki reenude yonkijji maɓɓe e maayde.

¹² Ndelle, kammu e wonɓe dow muudum fuu mbeltee!

Ammaa bone woodanii leydi e maayo!

Sabo Ibiliisa jippake to moodon.

Ina tikki tikkere mawnde, sabo ina anndi wakkati seeda tan hed-danii dum.»

¹³ Nde kuungal nanndungal e mboddi ngaal faamunoo faddaama e leydi ndeen, ngal tewni debbo dimdo ɓiddo gorko oon.

¹⁴ Debbo oon hokkaa bippeeel ciilal manngal, faa fiirda yaha nokkuure nde segilanaa ley ladde ndeen. Toon o haybetee

haddi wakkati e wakkatiiji didi e feccere wakkati, faa o reenoo e mboddi ndiin.

¹⁵ Ndeen mboddi ndiin tuuti ndiyam, dam ili caggal debbo oon hono maayo faa dam hooya mo.

¹⁶ Ammaa, leydi ndiin wallii debbo oon, ndi aari hunnduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngaal tuuti daam.

¹⁷ Kuungal manngal ngaal tikkani debbo oon sanne, yehi haɓoyde e heddiife e yuwdi debbo oon. Been ngonni dɔwtaniife jamirooje Laamdo de tiigii seedaaku ngu lisaawaddi nguun.

¹⁸ Kuungal ngaal ina darii dow njaa-reendi daande maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

¹ Caggal dum, nji'umi ndaabaawa njoginga luwe sappo e ko'e jeddi ina wurtoo e maayo ngoon. Luwal fuu ina woodi kufune laamu. Inde mbonkorde Laamdo ina mbin-ndaa e dow ko'e deen fuu.

² Ndaabaawa nga nji'umi ngaan ina nanndi e cirgu. Koyde magga ina nga'i hono koyde huunde wi'eteende ursu*. Hunnduko magga ina wa'i hono no hunduko laddeeru ni. Kuungal nanndungal e mboddi ngaal hokki nga semmbe muudum, e joodorgal muudum laamu ngaal, e baawde mawde.

³ Hoore wootere e ko'e ndaabaawa ngaan ina wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warude dum, ammaa barmere ndeen dannaama. Dum haaynii yimɓe adunaaru fuu, njokki ndaabaawa ngaan.

⁴ Be kujidani kuungal nanndungal e mboddi ngaal sabo ngal hokkii ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan baawde laamu maggal. Katin du, ɓe kujidani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan, iɓe mbi'a:

—Moy nanndi e ndaabaawa nga? Moy waawi haɓude e magga?

⁵ Ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan hokkaa haalude haalaaji mantordi mbonkotoodi Laamdo. Nga hokkaa baawde gollude lebbi capande nay e didi.

⁶ Ndaabaawa ngaan fuddi mbonkaade Laamdo, ina mbonkoo innde muudum e suudu muudum. Nduun woni joodiife dow kammu toon ɓeen.

⁷ Nga hokkaa baawde faa nga haɓa e seniife ɓeen, nga jaaloo dum'en. Nga hokkaa baawde laamaade lenyi fuu e siyijji yimɓe fuu e demle fuu e laamorde fuu.

⁸ Yimɓe wonɓe e adunaaru ndu ɓeen fuu kujidanan ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan. Been ngonni yimɓe ɓe inde muɓɓen

* **13:2 Ursu** wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogi leebi e pedeeli juuddi beldi.

tawaaka ina mbinndii gilla fuddoode adunaaru ley dewtere nguurdam ndeen, dewtere Jawgel kirsanoongel ngeel.

⁹ Jom nowru fuu, nana!

¹⁰ Neddo fuu podanaado habbeede yaaree e maccungaaku, habbeete yaaree. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaahi, wardete kaafaahi. Dum le, tilay yimbe Laamdo ngonda e munyal e hoolaare.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

¹¹ Caggal duum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga woodi luwe didi nanndude e luwe bii mbaalu, ammaa inga haalda hono no kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.

¹² Nga golliri baawde ndaabaawa arandeya, nga barmere muudum nesunoo warude dum de danna ngaan. Nga golliri dum yeeso arandeya ngaan. Nga dooldi yimbe adunaaru been kujidana arandeya ngaan.

¹³ Ndaabaawa didaba ngaan wadii kaay-eefijji mawdi. Nga wadii faa nga jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimbe fuu.

¹⁴ Nga hiiliri yimbe adunaaru kaay-eefijji di nga hokkaa wadude ley baawde ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimbe adunaaru moyyina tooru nanndundu e ndaabaawa barminiranoonga kaafaahi faa nesi waatude ammaa ina wuuri ngaan.

¹⁵ Nga hokkaa baawde faa nga wadani tooru nduun yonki faa indu haala. Nga wadi faa neddo fuu mo sujidanaay nga waree.

¹⁶ Ndaabaawa ngaan dooldi yimbe fuu keba maande e juude mubben nyaame naa e tiide mubben, teddube e lo'ube, joomiraabe jawdi e talkaabe, rimbe e riimaybe fuu.

¹⁷ Fay gooto waawaa soodude maa son-nude si tawraaka maande ndeen. Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.

¹⁸ Do kaa, tilay neddo wada hakkillo e kabaaru o: neddo jogiido paamal fuu hisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde neddo. Limoore magga wo keme jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala Jawgel e jimol soottitaabe

¹ Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e yimbe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Innde muudum e innde Baaba muudum na mbinndaa e tiide ma66e.

² Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyeele kewde, hono

riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu fiyoobe kolli.

³ Yimbe been fuu ina njima jimol kesol yeeso joodorgal Laamdo ngaal e yeeso kulle nay buurde deen e yeeso mawbe been. Fay gooto waawaano ekitaade jimol ngol si wanaa yimbe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000) soottitaabe e adunaaru been.

⁴ Been ngoni be tuunniraay ko'e mu66en rewbe, sabo be laabu6e. I6e njokki Jawgel ngeel do ngel yahata fuu. Wo be soottitaabe e ley yimbe adunaaru, faa be laato artiibe fuu sakkeede Laamdo e Jawgel ngeel.

⁵ Fewre meedaay yaltude e kunndude ma66e, be ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

⁶ Wakkati oon nji'umi maleyka goddo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru Lobbo duumiido oon. Imo waajoo dum yimbe adunaaru, yuurube e laamorde fuu e lenyi fuu e demle fuu e siyijji yimbe fuu.

⁷ Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:

—Kulee Laamdo! Mawninon dum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii. Cujidane tagudo kammu e leydi e maayo e ildude ndiyam oon!

⁸ Maleyka goddo dida6o jokki mo, ina wi'a:

—Baabiila halkii! Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii leyde fuu fijirde mayre nyaadunde.

⁹ Maleyka goddo, tata6o, jokki be ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Neddo fuu kujidando ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e magga nduun, de hebi maande magga e tiinde naa e junngo,

¹⁰ tilay joomum yara cabijam tikkere Laamdo daam, mbaylaadam e ley horde-loonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso maleyka'en seniibe been e yeeso Jawgel ngeel.

¹¹ Cuurki yuuruki e jukkungo ma66e ina yeeja faa abada. Jemma e nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanoo6e ndaabaawa ngaan e tooru magga e hebu6e maande innde magga.

¹² Dum le, tilay yimbe Laamdo ngonda e munyal.

—Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo de kaybi goondinal lisaa been.

¹³ Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:

—Winndu dum do: gilla joonin, barke woodanii maayoobe hawtu6e e joomiraado been.

Ruuhu oon wi'i:

—Goonga! Be powtinoyte e tampiri ma66e, sabo barke golle ma66e jokkan be.

Haala wakkati tayri adunaaru

¹⁴ Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e gii neddo ina joodii. Kufune gadraado kanje ina woni e dow hoore makko. Imo tiigii wawdu welndu e junngo makko.

¹⁵ Maleyka goddo yalti e suudu Laamdo seniindu, ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a joodiido dow ruulde oon:

—Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake. Adunaaru benndii, yonii tayeede!

¹⁶ Ndeen joodiido e ruulde oon yiili wawdu muudum dow leydi, de adunaaru fuu tayaa.

¹⁷ Maleyka goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduun. Kam du ina tiigii wawdu welndu.

¹⁸ Ndeen maleyka goddo yalti e ley hirsirde rewreteende Laamdo ndeen. Oon woni kawjotoodo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka tiigiido wawdu welndu oon:

—Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa 6i66e cabiije dow leydi, sabo de benndii.

¹⁹ Maleyka oon yiili wawdu muudum dow leydi, hawrunduri 6i66e cabiije deen, de faddi de ley 6oosirde mawnde. Boosirde ndeen woni tikkere Laamdo mawnde.

²⁰ Bi66e cabiije deen 6oosaa caggal ngal-luure toon. Yiyyam yalti e 6oosirde ndeen faa hewti labaae pucci, dam ili ko fotata e kilooji keme tati njuuteefi.

15*Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel*

¹ Caggal duum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayniinde. Nji'umi maleyka'en njeddo ina njogii masiibaaji jeddi. Wo di masiibaaji cakitotoodi. E majji tikkere Laamdo timmata.

² Nji'umi maayo nanndungo e daandorgal ina jillunduri e yiite. Jaalinoobe ndaabaawa ngaan been ina keddii dakkol maggo. Been ngoni jaalinoobe nga, kanga e tooru nanndundu e magga nduun e limoore innde magga ndeen. I6e njogii kolli di Laamdo hokki 6e diin.

³ I6e njima jimol Muusaa maccudo Laamdo oon e jimol Jawgel ngeel, i6e mbi'a: «Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, gollleeji maa wo mawdi, wo kaayniidi! Laabi maa wo ponnditiidi, goongaaji, aan laamiido laamorde fuu!

⁴ Moy woni hulataa ma, Joomiraado, mo mawnintaa innde maa?

Sabo aan tan woni gooto Ceniido. Leyde fuu ngaran kujida yeeso maa,

sabo 6e nji'ii gollleeji maa ponnditiidi.»

Haala kaake jeddi keewde masiibaaji jeddi

⁵ Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu dow kammu ina omti. Dum woni hukum seedaaku oon.*

⁶ Maleyka'en njeddo jogi6e masiibaaji jeddi 6een njalti e mayru, ina 6ornii kad-dule laabude tal jalbooje, ina ka66i ka66ordi kanje e becce mu6ben.

⁷ E kulle nay buurde deen, wootere hokki maleyka'en njeddo 6een kaake kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo buurdo faa abada oon.

⁸ Suudu nduun heewi cuurki saabe annoora Laamdo e baawde muudum. Fay gooto waawaa naatude ley mayru, si wanaa nde masiibaaji jeddi di maleyka'en njeddo ngaddi diin timmi.

16

¹ Ndeen nanumi daande toownde yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a maleyka'en njeddo 6een:

—Njehee, njuppooje dow adunaaru kaake tikkere Laamdo jeddi deen!

² Maleyka arandeejo oon yehi, yuppi kaakol muudum dow leydi. Buuye bonde naawde ngadi dow yim6e tawraa6e maande ndaabaawa ngaan e sujidanoobe tooru nanndundu e magga 6een.

³ Maleyka dida6o oon yuppi kaakol muudum e maayo. Maayo ngoon waylitii, laatii hono yiyyam maayo. Kulle buurde gonde ley maggo fuu mbaati.

⁴ Maleyka tata6o oon yuppi kaakol muudum ley gooruuji e ildude, de diyeede deen fuu mabaylitii yiyyam.

⁵ Ndeen nanumi maleyka kawjotoodo diyeede oon, ina wi'a:

—Aan Ceniido, gondo, gonnoodo, wo a ponnditiido, sabo a sarake goonga.

⁶ Saabe ko 6e ndufi yiyyam seniibe e yiyyam annabaabe duum, aan du, kokkudaa 6e yiyyam 6e njara! I6e kaandi e majjum.

⁷ Ndeen nanumi daande yuuri to hirsirde rewreteende Laamdo toon, ina wi'a:

—Goonga! Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, sariyaaji maa wo goongaaji, wo ponnditiidi!

⁸ Ndeen maleyka naya6o oon yuppi kaakol muudum e dow naange, de nge hokkaa sumirde yim6e nguleefi magge.

⁹ Yim6e 6een cumiraa nguleefi cattuki. Ndeen 6e mbonkii innde Laamdo mo baawde ngoodani dow masiibaaji oon. Be tuubaay, 6e mawninaay dum.

¹⁰ Maleyka njoya6o oon yuppi kaakol muudum dow joodorgal ndaabaawa ngaan.

* **15:5** Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.*

Do nga laamii doon ni66inaa tiki, de yim6e ina n̄ata demle mu66en saabe naawalla.

¹¹ Be mbonkii Laamdo jom kammu oon saabe buuye ma66e e naawalla ma66e. Ammaa duum fuu, 6e tuubaay e golleeji ma66e bondi diin.

¹² Maleyka njeega6o oon yuppi kaakol muudum dow maayo manngo wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo 6ee6i faa yoori, faa kaanankoo6e yuuroo6e lettugal been ke6a laawol ndewa toon.

¹³ Ndeen nji'umi ginnaaji tati bondi nandu6i e paabi. Wooturu ina wurtoo e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngaal, wooturu ina wurtoo e hunduko ndaabaawa ngaan, wooturu du ina wurtoo e hunduko annabaajo peneejo oon.

¹⁴ Ginnaaji bondi diin wo wadoo6e kaayeeffiji. I6e njaha to kaanankoo6e adunaaru fuu faa 6e kawrundura dum'en saabe wolde nyannde dargal, nyalaande Laamdo jom baawde fuu.

¹⁵ Joomiraado wi'i:

–Kakkilee! Inani mido warda hono no gujjo ni. Barke woodanii doomudo kakkildo, ina tiigii kaddule muudum faa taa yaha 6anndu 6oldu de semta yeeso yim6e.

¹⁶ Ginnaaji diin kawrunduri kaanankoo6e 6een e nokku bi'eteedo e ibraninkoo6e Harmagedon.

¹⁷ Maleyka njeeda6o oon yuppi kaakol muudum e mbeeyu. De daande toownde yalti e suudu seniindu to joodorgal laamu toon, ina wi'a:

–Timmii!

¹⁸ Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Dimmbagol leydi hono ngool wadaay e adunaaru ndu gilla yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude!

¹⁹ Ngalluure mawnde ndeen feccaa pecce tati. Galluujje laamorde adunaaru fuu caami. Laamdo micciti bonanda ngalluure mawnde wi'eteende Baabiila, de yarni nde horde cabijam heewnde tikkere muudum.

²⁰ Duude maayo fuu kalkii. Baamle fuu majji.

²¹ Marmalluujje 6utte yuuri kammu, caami dow yim6e, wootere fuu teddeefi muudum ina wada kilooji capande nay. Yim6e 6een mbonkii Laamdo saabe masiiba marmalluujje oon, sabo masiiba oon sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

¹ Caggal duum, gooto e maleyka'en njeeddo jogi6e kaake jeddi 6een wari, haaldi e am, wi'i:

–War faa mi holle jukkungo debbo woykuuru* anndaado sanne, joodiido dow diyele keewde oon.

² Kaanankoo6e adunaaru 6een pijidii e muudum. Yim6e adunaaru 6een du culii e fijirde muudum.

³ Ndeen Ruuhu heewi kam, maleyka oon yaari kam faa ley ladde. Nji'umi toon debbo ina waddii ndaabaawa mbodeewa keewnga inde mbonkorde Laamdo. Inga woodi ko'e jeddi e luwe sappo.

⁴ Debbo oon ina 6ornii kaddule ciide e bodeeje, ina sodii kanje e kaaye dime e hayre luulu. Imo jogorii junngo makko horde-loonde kanje heewnde ko nyiddini sanne, heewnde tuundi fijirde makko.

⁵ Dow tiinde makko innde ina winndaa nde maanaa muudum suudii:

«Baabiila ngalluure mawnde, inna woykuuji,

inna ko nyiddini fuu ley adunaaru».

⁶ Nji'umi debbo oon sulake saabe yiyyam seni6e e yiyyam seedantoo6e Iisaa dam o yari.

Ko nji'umi mo duum, dum haaynii kam sanne.

⁷ Ammaa maleyka oon wi'i kam:

–Ko wadi de idum haaynii ma? Mi fiirtante maanaa cuudiido oon, maanaa debbo oon e ndaabaawa nga o waddii njogiinga ko'e jeddi e luwe sappo ngaan.

⁸ Ndaabaawa nga njiidaa ngaan, inga wonnoo, ammaa nga heddaaki joonin. Inga haani yaltude e 6unndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, nga halkowaa. Yim6e adunaaru 6e inde mu66en mbinndaaka e dewtere nguurndam gilla fuddoode adunaaru 6een, si nji'ii ndaabaawa ngaan na yalta fu, kaayeefi nannan dum'en. Sabo inga wonnoo, nga heddaaki joonin, de nga 6angowan katin.

⁹ Do kaa, tilay neddo tawree hakkilantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeddi deen wo haamle jeddi de debbo oon joodii dow mu66en deen. Ide cappoo katin kaanankoo6e njeeddo:

¹⁰ Njoyo paltake, njeega6o oon ina woni joonin, njeeda6o oon waraay tafon, ammaa si o warii, wakkatiyel seeda o laamotoo.

¹¹ Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeeddo 6een. Nga watan de nga laatoo kaananke njeetata6o, ammaa cakitte magga wo halkere.

¹² Luwe sappo de njiidaa deen wo kaanankoo6e sappo 6e ke6aay laamu tafon, ammaa 6e ke6owan baawde laamaade no kaanankoo6e ni haddi wakkatiyel gootel, kam6e e ndaabaawa ngaan.

* 17:1 Maanaa **woykuuru** wo pijooowo jobeteedo ceede.

¹³ Be fuu 6e anniya gooto, i6e kokka ndaabaawa ngaan semmbe ma66e e baawde ma66e.

¹⁴ Be ka6an e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto 6e sabo kangel woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankoo6e. Wondufe e maggel 6een wo noddaabe, su6aabe, hoolniibe.

¹⁵ Maleyka oon wi'i kam katin:

—Diyele de njiidaa debbo woykuuru oon ina joodii dow mu66en deen, kanje ngoni siyiiji yim6e e jama'aaje e laamorde e demle.

¹⁶ Luwe sappo de njiidaa deen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, 6oldina dum faa laaba de heddo 6anndu 6oldu, nyaama teewu muudum, de nduppa ko heddiu duum e yiite.

¹⁷ Sabo Laamdo wattii e 6erde ma66e wadude anniya muudum, 6e laatoo daande wootere, 6e kokka ndaabaawa ngaan laamu ma66e, faa nde haalaaji Laamdo diin fuu tabiti.

¹⁸ Debbo pijoowo mo njiidaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankoo6e adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

¹ Caggal duum, nji'umi maleyka goddo keewdo baawde ina yuura dow kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.

² O yeewnii faa toowi, o wi'i:

«Baabiila halkii!

Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii!

Nde laatake joonnde ginnaaji,
suudorde ruuhuui tuunudi fuu
e foondu tuunundu wanyaandu fuu!

³ Sabo leyde deen fuu culirii cabijam, caamii saabe fijirde mayre nyaadunde.

Kaanankoo6e adunaaru 6een njeenii e mayre.

Luumotoo6e e adunaaru 6een fuu ke6ii jawdi

saabe danyal mayre keewngal faa wit-tii ngaal.»

⁴ Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:

—Onon yim6e am, njaltee e mayre!

Faa taa on kawtu e mayre hakkeejj,
faa taa masiibaaji mayre kewta on!

⁵ Sabo hakkeejj mayre duudi,
di njowundurii faa di njottake kammu,
Laamdo du yeggitaay golleeji mayre bondi diin.

⁶ Ngadee nde hono no nde wadiri on ni!
Njoo6odon nde kile didi e ko nde wadi on!

Ko nde siiwani on ley horde mayre duum,
ciwane nde kile didi!

⁷ Torron nde, kebbinon mettorgal mayre faa haddi no nde teddiniri hoore mayre,

faa fota e no nde wuuri mbelirka.

Sabo inde wi'a e 6ernde mayre:

«Inan mido joodii, wo mi kaananke debbo,
mi wanaa debbo mo gorum maayi,
abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»

⁸ Saabe no nde worri noon,
masiibaaji mayre caaman dow mayre:
maayde e mettorgal e rafo.

Nde wuldete yiite,

sabo Laamdo Joomiraado carotoodo nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

⁹ Kaanankoo6e adunaaru wondufe e mayre jeenu de kawti e mayre danyal 6een nji'an cuurki ngulu mayre. Wakkati oon, 6e mboyan, 6e piiran 6erde ma66e mettorgal.

¹⁰ Be ndaroto to toowti, sabo i6e kula jukkungo mayre. I6e mbi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngalluure mawnde nde, ngalluure jogiinde semmbe nde! Nde jukkaama wakkati gooto tan!

¹¹ Luumotoo6e e adunaaru 6een mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto soodataa gineeji ma66e katin.

¹² Gineeji ma66e wo kanje e cardi e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule hariiri tiidude e kaddule bodeeje e ledde uurooje godde e gineeji moyyiniraadi nyiye nyiibi e gineeji moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde bodeeje e jamde 6aleeje e hayre wi'eteende marba.

¹³ Gineeji ma66e katin wo funngooji bel-nirdi e uurnirdi e gowe e nebbam uurdam e uurdi miira e uurdi cuurtinteendi e cabijam e nebbam 6i66e jaytan e conndi alkama e aawdi alkama e na'i e baali e pucci e torkooji e maccu6e e yonkiiji yim6e.

¹⁴ Luumotoo6e 6een mbi'i ngalluure ndeen:

—Ko nji'dunoodaa he6ude fuu wodake ma: keawal mbelirka maa e dawla maa fuu halkii, a hewtataa dum abada katin.

¹⁵ Luumotoo6e he6u6e jawdi e mayre 6een ndaroto to toowti, sabo ina kula jukkungo mayre. Be mboyan, 6e cunoto,

¹⁶ 6e mbi'an:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde nyaayiroore kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule bodeeje, soordotoonde kanje e kaaye dime e kaaye luulu!

¹⁷ E ley wakkati gooto tan, jawdi ndiin fuu halkaal!

Dawranoo6e laanaaji ndiyam e yahoo6e ley majji e dogginoo6e 6een, kam e he6oo6e neema mu66en e luumagol dow maayo 6een, 6e fuu 6e toowtan 6e ndaroo.

¹⁸ Wakkati mo 6e nji'ata cuurki ngulu mayre, 6e mbullan, 6e mbi'a:

–Ngalluure ndeye nanndunoo e ngalluure mawnde nde?

¹⁹ Be ndufan leydi dow ko'e ma66e no 6e poti metteede. Be mboyan, 6e cunoo, 6e mbulla, 6e mbi'a:

–Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde ndeen, nde keewal danyal muudum hokki jogi6e laanaaji e ley maayo fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkii!

²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seni6e e nulaa6e e annaba6e, onon du mbeltee! Sabo Laamdo sarake nde ko nde wadi on duum!

²¹ Wakkati oon, maleyka jom semmbe hooyi kaayal nanndungal e niisirde mawnde, de faddiri dum semmbe ley maayo, wi'i:

–Nii Baabiila ngalluure mawnde ndeen faddirtee, nde yi'ataake abada katin!

²² Katin du, fay gooto nanataa ley mayre kolli hodo6e gaaci naa yimoo6e naa fuufo6e cereeli e barguuji. Golloowo nyeenyudo fay gooto yi'ataake katin e ley mayre.* Duko undude nanataake katin e ley mayre.

²³ Annoora lampal yaynataa ley mayre katin. Sawtu banjudo e banjaado nanataake e mayre katin.

Bone oon fuu hewtan Baabiila sabo lumotoo6e mayre burnoo adunaaru fuu baawde. Woodi du, nde hildi leyde fuu e ndaggadaaku mayre.

²⁴ Katin du, yiyam annaba6e e seni6e e waraa6e ley adunaaru 6een fuu tawaama e mayre.

19

Jimi jettooje Laamdo ley aljanna

¹ Caggal duum, nanumi sawtu jamaa keewdo dow kammu, ina yeewnoro daade toowde, ina wi'a:

«Haleluuya!*

Kisindam e manngu e baawde
ngoodanii Laamdo meeden!

² Sabo sariyaaji makko wo goongaaji,
wo ponnditiidi!

O sarake debbo woykuuru anndaado sanne,
bonnirido adunaaru fijirde muudum
oon.

O yomnake dum yiyam maccu6e makko
dam rufi.»

³ Be toowni daade katin, 6e mbi'a:

«Haleluuya!

Cuurki ngulu ina yuura to ngalluure ndeen
ina yeenja faa abada!»

⁴ Maw6e noogayo e nayo 6een e kulle nay buurde deen, kippii e leydi kujidani Laamdo joodiido e joodorgal laamu oon, ina mbi'a:

–Aamiina. Haleluuya!

⁵ Daande yuuri to joodorgal toon, ina wi'a:

–Njettee Laamdo meeden, onon maccu6e muudum fuu, onon huloo6e dum, teddu6e e lo'u6e!

Haala bangal Jawgel

⁶ Ndeen nanumi daande nanndunde e sawtu jamaa keewdo, hono sawtu diyeele keewde ni, hono diggaali mawdi ni, ina wi'a:

«Haleluuya! Sabo Laamdo Joomiraado meeden

Jom baawde fuu oon tabintinii laamu muudum.

⁷ Mbeltofen, ceyofen, mawninin mo,
sabo bangal Jawgel ngeel yottake,
banjeteedo oon du segilake.

⁸ O hokkaama kaddule o burnoo,
leppi daatudi, jalbooji, laa6udi.»
Kaddule deen ngoni gollleeji seni6e moyyudi diin.

⁹ Maleyka oon wi'i kam:

–Winndu: Barke woodanii noddaa6e e nyaamduuji bangal Jawgel 6een!

O wi'i kam katin:

–Haalaaji diin ngoni haalaaji Laamdo goongaaji.

¹⁰ Kippiimi e leydi to koyde makko faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i kam:

–Taa wadu! Miin du wo mi maccu6e hono maada, aan e sakiraa6e maa tiigi6e seedaaku ngu lissaa waddi nguu. Sujidan Laamdo!

Sabo seedaaku ngu lissaa waddi nguu,
dum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasiihu faa jukka kuungal ladde

¹¹ Caggal duum, nji'umi kammu ina omtii, de puccu ndaneewu 6angi. Baddiido ngu oon ina wi'ee Koolniido, ina wi'ee Goongante. Wo e fonnditaare o sarortoo, e fonnditaare du o honirta.

¹² Gite makko ina nga'i hono demle yiite ni. Kufuneeje laamu keewde ina ngoni e hoore makko. Innde ina winndaa e makko nde fay gooto anndaa si wanaa kanko.

¹³ Imo burnii saaya cuuwaaka e yiyam. Innde makko wo: «Konngol Laamdo.»

¹⁴ Konuui kammu ina njokki mo ina burnii kaddule daatude, daneeye, laa6ude, ina mbadfii pucci daneoji.

¹⁵ Kaafaahi mbelki ina wurtoo e hunduko makko. E kanki o soppirta laamorde

* **18:22 Golloowo nyeenyudo** wo gadoowo golle juude hono cehoowo naa tafoowo jamde. * **19:1 Haleluuya** wo haala ibraninkoore, dum woni Njetten Joomiraado. † **19:10** timmoode aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: Sabo seedanaade lissaa, dum pay laatii annabaaku.

adunaaru, de o laamoroo de sawru njam-
ndi. O dampan e foosirde cabiije yaltinoore
tikkere Laamdo jom baawde mawnde.

¹⁶Inan innde winndaande e saaya makko
e busal makko:

«Kaananke kaanankoo6e e Joomiraado
joomiraabe».

¹⁷Ndeen nji'umi maleyka ina darii dow
naange. O yeewnii faa toowi, o wi'i pooli
piirooji dow fuu:

—Ngaree, kawritee to nyaamdu weltaare
mawndu ndu Laamdo wadi nduun,

¹⁸faa nyaamon teewu kaanankoo6e e
teewu hooree6e sordaasi6e e teewu jom'en
semme e teewu pucci e waddi6e dum'en
e teewuujj yim6e fuu – rim6e e riimay6e,
teddu6e e lo'u6e!

¹⁹Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga
ngaan e kaanankoo6e adunaaru 6een e
konunkoo6e mu66en ina kawriti faa ka6a
e baddiido puccu ndaneewu oon e konu
muudum.

²⁰Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e
annabaajo fewreejo gadannoodo kaayeeffijji
yeeso magga oon. E kaayeeffijji diin o hiil-
dunoo he6u6e maande ndaabaawa ngaan
6een, sujidanno6e tooru nanndundu e
magga 6een. Be dido fuu, 6e paddaa i6e
mbuuri e weendu yiite hu66irteendu sitti
nduun.[‡]

²¹Heddi6e 6een kalkiraa kaafaahi mbur-
totooki e hunnduko baddiido puccu nda-
neewu oon. Pooli diin fuu ngari nyaami
teewuujj ma66e faa kaari.

20

Haala laamu duubi ujunere

¹Caggal duum, nji'umi maleyka ina yuura
dow kammu ina jippoo, ina jogorii junngo
muudum cokitirgal 6unndu ndu luggeefi
muudum walaa do haadi nduun, kam e
callalol manngol.

²O nanngi kuungal manngal ngaal, dum
woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa
naa Seydaani ndiin. O ha66i dum duubi
ujunere.

³O faddi ndi e ley 6unndu ndu luggeefi
muudum walaa do haadi nduun, o ombi
ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila
lenyi faa nde duubi ujunere diin ki66i. Cag-
gal duum, ina tilsii ndi ha66itee wakkati
seeda.

⁴Ndeen nji'umi joodorde laamu. Joodi6e
e majje 6een kokkaama baawde saraade.
Nji'umi katin yonkijji 6e ko'e mu66en
tayanoo saabe ko 6e mbaajji seedaaku ngu
lisaa waddunoo, kam e konngol Laamdo
ngool. Be kujidanaayno ndaabaawa ngaan
e tooru nanndundu e muudum nduun, 6e

ke6aay maande magga e tiide naa e juude
ma66e. Been iirtii, laamodii e Almasiihu
duubi ujunere.

⁵Dum woni ummital arandeyal ngaal.
Maay6e heddi6e 6een iirtaaki faa nde
duubi ujunere diin ki66i.

⁶Barke e senaare ngoodanii jeyaa6e
e ummital arandeyal 6een! Maayde
dida6erde ndeen walaa ko waawani 6e. Be
laatanto Laamdo e Almasiihu almaami'en,
6e laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaalede Ibiliisa

⁷Si duubi ujunere diin ki66ii, Seydaani
ha66itete e kasu muudum, yoppee.

⁸O wurto, o hiilowa lenyi gondi e
co66uli adunaaru nay diin, dum woni Yaa-
juuju e Maajuju.* O hawrunduran yim6e
lenyi diin faa naata wolde. Idi keewi sanne
hono njaareendi maayo.

⁹Di yuuri e gereeeji fuu ley adunaaru, di
piilii ngalluure horsunde ndeen, do seni6e
6een kodi doon. Ammaa yiite yuuri dow
kammu, halki di.

¹⁰Ibiliisa kilannoodo 6e oon faddaa e
weendu yiite e sitti nduun, do ndaabaawa
ngaan e annabaajo peneejo oon ngoni doon.
Be njukketee doon jemma e nyalooma faa
abada.

Haala nyannde dargal

¹¹Caggal duum, nji'umi joodorgal laamu
manngal danewal e joodiido dow maggal.
Kammu e leydi fuu ndoggi ndilli yeeso
makko, di nji'ataake katin.

¹²Nji'umi maay6e, teddu6e e lo'u6e, ina
ndarii yeeso joodorgal laamu ngaal. Dewte
ina peertee. Dewtere wonnde du ina
feertee, kayre woni dewtere nguurndam.
Maay6e 6een cariraa gollleeji mu66en bin-
ndaadi e dewte deen, mono fuu haddi golle
muudum.

¹³Maayo ngoon hokkiti maay6e muudum,
maayde e laakara kokkiti maay6e mu66en,
mono e mu66en fuu saroraa haddi golle
muudum.

¹⁴Maayde e laakara fuu paddaa e weendu
yiite nduun. Weendu nduun woni maayde
dida6erde ndeen.

¹⁵Neddo fuu mo innde muudum tawaaka
ina winndaa e dewtere nguurndam ndeen,
faddaama e weendu yiite nduun.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹Caggal duum, nji'umi kammu keso e
leydi keyri, sabo kammu arandeejo oon e
leydi arandeeri ndiin fuu ndillii, maayo du
walaa.

[‡] 19:20 Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luu6a.
ibraninkoore.

* 20:8 Yaajujuu e Maajujuu ina mbi'ee Gogu e Magogu e

² Nji'umi Ngalluure Seniinde ndeen - dum woni Urusaliima keso oon - ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo. Nde nyaayinaama hono no banjeteedo nyaayirta faa segiloo yaha to gorum ni.

³ Nanumi daande toownde yuurunde to joodorgal laamu toon, ina wi'a:

-Inan, joonnde Laamdo na woni hakkunde yimbe: o joodoto hakkundee ma66e, 6e laato lenyol makko. Laamdo e hoore muudum wondan e ma66e, laato Laamdo ma66e.

⁴ O mooytan gonfi gite ma66e fuu. Maayde e mettorgal e bullaali e naawalla keddataako, sabo kulle kiidde deen fuu paltake.

⁵ Joodiido e joodorgal ngaal oon wi'i:

-Inan, mido heydintina huunde fuu!

O wi'i kam:

-Winndu haalaaji diin. Wo di koolniidi, wo di goongaaji.

⁶ O wi'i kam katin,

-Huunde fuu timmii! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo. Miin woni fuddoode, miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum ndiyam nguurndam yuuradam e ildude ndeen bolum tawa yobaay faa'e.

⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laototo Laamdo muudum, kam du laato biyam.

⁸ Ammaa waatu6e berde e 6e ngalaa goondinal e golloo6e ko nyiddini e waroo6e yimbe e fijo6e e dabarankoo6e e rewo6e tooruuji e fenoo6e been fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduun woni ngedu mu66en. Dum woni maayde dida6erde ndeen.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal duum, gooto e maleyka'en njeddo tiigi6e kaake jeddi keewde masiibaaji jeddi cakitotoodi diin wari, haaldi e am, wi'i:

-War faa mi holle banjaado, jom suudu Jawgel ngeel.

¹⁰ Ndeen keewumi Ruuhu, maleyka oon yaari kam faa dow waamnde mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndeen ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo.

¹¹ Inde wondi e darja Laamdo faa inde jalbira hono no hayre rimre ni, hono no hayre yaspa laa6unde hono daandorgal ni.

¹² Kokuwol tekkungol toowngol ina filii nde. Ingol woodi dammbude sappo e didi, dammbugal fuu ina woodi maleyka. Lenyi bi66e Israa'iila sappo e didi diin, inde mu66en ina mbinndaa e dammbude deen:

¹³ dammbude lettugaaje deen wo tati, gor-gaaje deen wo tati, sob6iireeje deen wo tati, hordooreeje deen du wo tati.

¹⁴ Kokuwol ngalluure ngool ina woodi kaaye joyyinirde sappo e didi. Dow maffe inde nulaa6e Jawgel sappo e dido been mbinndaa.

¹⁵ Maleyka kaaldowo e am oon ina tiigii sawru kanje fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbude mayre e kokuwol mayre.

¹⁶ Tatteeji mayre nay diin fuu potu, njuteefi mayre e njaajeeffi mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e didi (12 000),* njuteefi mayre e njaajeeffi mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.

¹⁷ O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capande nay e nay (144), piye de yimbe piyata deen maleyka oon fiyirta.

¹⁸ Kokuwol ngool nyi6iraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyi6iraama kanje dimo, ga'udo hono no daandorgal laabungal ni.

¹⁹ Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeeje ndeen yaspa, dida6erde ndeen safiir, tata6erde ndeen agate, naya6erde ndeen emerooda,

²⁰ joya6erde ndeen onikis, jeega6erde ndeen sarduwaan, jedda6erde ndeen kirisoliita, jeetata6erde ndeen beril, jeena6erde ndeen topaas, sappo6erde ndeen kirisoparaas, sappo e go'a6erde ndeen yasente, sappo e dida6erde ndeen ameeitis.

²¹ Dammbude sappo e didi deen wo kaaye luulu daneeje sappo e didi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kanje dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.

²² Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.

²³ Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yaynana dum, sabo darja Laamdo yaynata nde. Jawgel ngeel woni lampal mayre.

²⁴ Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankoo6e adunaaru been ngad-danan nde darja mu66en.

²⁵ Dammbude mayre deen ombataako nyalooma. De ombataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

²⁶ Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.

²⁷ Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa golloo6e ko nyiddini, naa fenoo6e. Ammaa naato6e e mayre been ngoni 6e inde mu66en mbinndaa e dewtere nguurndam nde Jawgel ndeen.

* 21:16 Dum fuu na hawra e kilooji 2 200.

22

¹ Caggal duum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muudum hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Idam yuura to joodorgal laamu Laamdo e Jawgel ngeel toon.

² Idam ila hakkunde laawol dewoowol ley ngalluure ndeen. Gereiji maayo ngoon didi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muudum, ndimoohi kile sappo e didi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare dannoore lenyi adunaaru.

³ Ko Laamdo hudi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Joodorgal laamu Laamdo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccu6e Laamdo ndewan dum.

⁴ Be nji'an yeeso muudum. Innde muudum du wonan e tiide ma66e.

⁵ Jemma walaa katin. Be ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora naange, sabo Laamdo Joomiraado yawniranan 6e annoora muudum. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Maleyka oon wi'i kam:

—Haalaaji diin wo koolniidi, wo goongaaji. Laamdo Joomiraado, gattudo konngol muudum ley annabaa6e oon, nuli maleyka muudum faa holla maccu6e muudum ko 6adii warude.

⁷ Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko 6ooyataa!

Barke woodanii neddo fuu kaybudu ko dewtere annabaaku nde wi'i.

⁸ Wo miin, Yuhanna, woni nanudu, ji'udu kulle deen fuu. Caggal ko nanumi e ko nji'umi duum, kippiimi e leydi to koyde maleyka kollannoodo kam oon faa mi sujidana dum.

⁹ Ammaa o wi'i kam:

—Taa wadu! Miin du wo mi maccudu Laamdo hono maada, aan e sakiraa6e maa annabaa6e 6een, kam'en e haybo6e haalaaji dewtere nde. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wi'i kam katin:

—Taa suudu haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin, sabo wakkati mo dum laatotoo oon 6adake.

¹¹ Gadoowo ko boni heddo e bonanda muudum, tuundo golle heddo e golleeji muudum tuundi diin, moyyo heddo e moyyuki muudum, ceniido heddo e senaare muudum!

¹² Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko 6ooyataa. Mido wadda mbarjaari faa mi barjoo mono fuu haddi golle muudum.

¹³ Miin woni arandeejo e cakitotoodo, miin woni fuddoode e timmoode.

¹⁴ Barke woodanii lonnoo6e saayaaji mu66en faa mbaawa nyaamude 6i66e lekki nguurndam kiin, 6e ndewa dammbude, 6e naata ngalluure ndeen.

¹⁵ Ammaa won6e caggal mayre 6een wo dawaadi e dabarankoo6e e fiyo6e e waroo6e yim6e e rewo6e tooruuji e yidu6e fewre e wado6e hiila.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nullii maleyka am faa seedoo kulle de e ley kawrite goondin6e deen. Miin woni da6ol Daawda, wo mi yuwdi Daawda du. Miin woni hoodere fajiri jalboore ndeen!

¹⁷ Ruuhu e 6anjetee6o oon ina mbi'a:

—War!

Neddo fuu nando dum wi'a: «War!»

Neddo fuu domdu6o wara, jidudo yarude ndiyam kokkoojam nguurndam fuu ja6a yara dam 6olum tawa yo6aay faa'e.

Timmoode

¹⁸ Miin Yuhanna, mido sappana neddo fuu nando haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin: si neddo 6eydii e majji huunde, Laamdo beydanan dum masiibaaji cifaadi e ley dewtere nde.

¹⁹ Si neddo ittii goddum e haalaaji dewtere annabaaku nde, Laamdo ittan ngedu muudum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kiin, kam e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndeen.

²⁰ Ceedantoodo kulle deen oon wi'i:

—Tannyoral, mi waran ko 6ooyataa!

Aamiina. War Iisaa Joomiraado!

²¹ Hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon on fuu.